Sandra Felicia Gradinaru

Utilizarea interceptărilor audio sau video cu titlu de mijloace de probă în procesul penal și compatibilitatea reglementării cu exigențele europene și internaționale

Presa Universitară Clujeană

Sandra Gradinaru

Utilizarea interceptărilor audio sau video cu titlu de mijloace de probă în procesul penal și compatibilitatea reglementării cu exigențele europene și internaționale

Presa Universitară Clujeană

2017

Referenţi ştiinţifici:

Prof. univ. dr. Valerian Cioclei
Conf. univ. dr. Sorin Octavian Alămoreanu

ISBN 978-606-37-0230-2

© 2017 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parţială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă şi se pedepseşte conform legii.

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.r

Cuprins

Abrevieri 11

Introducere 13

Capitolul I. Consideraţii generale 19

1.1. Principiul aflării adevărului –
principiu fundamental al procesului penal 19

1.2. Probele şi mijloacele de probă în procesul penal 24
1.2.1. Evoluţia sistemului probator şi noţiuni conceptuale 24
1.2.2. Obiectul probaţiunii 26
1.2.3. Sarcina şi administrarea probelor 28

1.3. Consideraţii privind aprecierea şi neregularitatea probelor 39
1.3.1. Aprecierea mijloacelor de probă 39
1.3.2. Aspecte privind invalidarea probelor obţinute ilegal 42
1.3.3. Modalitatea de administrare a probelor
din perspectiva jurisprudenţei
Curţii Europene a Drepturilor Omului 46

1.4. Procesul de comunicare, element esenţial al existenţei umane
sau mijloc de probă în procesul penal? 49
1.4.1. Transmiterea mesajului 50
1.4.2. Mijloacele de probă audio şi video
în cadrul sistemului probator în procesul penal 52

Capitolul II. Cazuri şi condiţii pentru efectuarea interceptărilor şi înregistrărilor audio-video 59

2.1. Procedura autorizării interceptărilor şi înregistrărilor audio-video judiciare 60
2.1.1. Regula competenţei judecătorului 60
2.1.2. Competenţa în caz de urgenţă 63

2.2. Condiţii privind procedura de obţinere a înregistrărilor audio sau video 67
2.2.1. Condiţiile prevăzute de Codul de procedură penală 67
2.2.1.1. Autorizarea motivată a judecătorului. Excepţii de la regula autorizării activităţilor de înregistrare 68
2.2.1.2. Cererea procurorului 71
2.2.1.3. Persoane susceptibile de a fi înregistrate 72
2.2.1.4. Autorizarea interceptării şi a înregistrării convorbirilor sau comunicărilor prin încheiere motivate 74
2.2.2. Executarea autorizaţiilor de interceptare şi înregistrare – procedura de efectuare 85
2.2.2.1. Organele competente 85
2.2.2.2. Punerea în practică a măsurilor de supraveghere 90
2.2.2.3. Remedii şi sancţiuni vizând nerespectarea diverselor aspecte privind autorizarea interceptării şi înregistrării de sunete şi imagini 93
2.2.3. Procedura dării în urmărire 100
2.2.4. Înregistrările şi interceptările audio-video în reglementări procesual penale special 101
2.2.4.1. Condiţii prevăzute de alte legi special 101
2.2.4.2. Interceptările şi înregistrările convorbirilor sau comunicărilor în temeiul Legii nr. 51/1991 104

2.2.4.3. Aspecte de neconstituţionalitate privind interceptările şi înregistrările audio-video în reglementarea prevăzută de Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României 118
2.2.4.4. Interceptările şi înregistrările convorbirilor sau comunicărilor în temeiul Legii nr. 535/2004 ... 121

Capitolul III. Consideraţii privind certificarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video 131

3.1. Chestiuni introductive 131
3.1.1. Noţiunea de certificare 132
3.1.2. Istoricul reglementării 135
3.1.3. Renunţarea la certificare de către judecător 139
3.1.4. Importanţa certificării pentru evaluarea probei 143

3.2. Competenţa de certificare 147
3.2.1. Rolul procurorului 147
3.2.2. Rolul organelor de cercetare penală 152

3.3. Redarea integrală a înregistrărilor – condiţie indispensabilă pentru efectuarea certificării 155
3.3.1. Transcrierea înregistrărilor în procesul-verbal de redare 155
3.3.2. Obligaţia de prezentare integrală a transcrierilor de convorbiri cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală 164

3.4. Procedura de certificare în faţa procurorului 169
3.4.1. Selectarea înregistrărilor care au legătură cu cauza 169
3.4.2. Înlăturarea şi distrugerea înregistrărilor inutile sau care privesc viaţa privată 174
3.4.3. Modalităţi diferite de certificare în raport de felul înregistrărilor (convorbiri telefonice, convorbiri în mediul ambiental, imagini) 179

3.5. Valoarea probantă 187
3.5.1. Utilizarea ca mijloace de probă doar a acelor înregistrări care au fost certificate în prealabil 187
3.5.2. Verificarea acestora de către instanţă după sesizare 195

Capitolul IV. Consideraţii vizând posibilitatea efectuării înregistrărilor şi interceptărilor în etapa actelor premergătoare 229

4.1. Noţiunea de acte premergătoare 231
4.1.1. Natura juridică a actelor premergătoare 232
4.1.2. Conţinutul, scopul şi valoarea probatorie a actelor premergătoare 234
4.1.3. Aspecte din noul Cod de procedură penală privind actele premergătoare 237

4.2. Admisibilitatea efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video în etapa actelor premergătoare 239
4.2.1. Argumente personale privind inadmisibilitatea utilizării acestor tehnici de investigare speciale în această etapă 240
4.2.2. Consideraţii privind instituţia delegării în etapa actelor premergătoare 242
4.2.3. Controverse exprimate în literatura de specialitate şi în practica judiciară cu privire la admisibilitatea utilizării acestor tehnici speciale de supraveghere în etapa actelor premergătoare 245
4.2.3.1. Opinii în sensul inadmisibilităţii interceptărilor în etapa actelor premergătoare 245
4.2.3.2. Opinii în sensul admisibilităţii interceptărilor în etapa actelor premergătoare 251

4.3. Valoarea probatorie a înregistrărilor audio-video efectuate în etapa actelor premergătoare 256

4.3.1. Valorificarea înregistrărilor audio-video legal obţinute, în plan probator 256
4.3.2. Valoarea probatorie din perspectiva autenticităţii înregistrărilor 257
4.3.3. Valorificarea interceptărilor şi a înregistrărilor efectuate în etapa actelor premergătoare 259
4.3.4. Valorificarea informaţiilor obţinute din utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor audio-video având ca temei legal Legea siguranţei naţionale 263
4.3.5. Valoarea probatorie a înregistrărilor prezentate de părţi.. 265

4.4. Repararea prejudiciilor cauzate persoanelor supravegheate sau terţilor prin interceptările şi înregistrările audio sau video . 267

Capitolul V. Corelarea reglementării naţionale privind interceptările şi înregistrările audio-video cu instrumentele juridice internaţionale în materie 273
5.1. Forme de cooperare internaţională 273
5.2. Cadrul european 278
5.2.1. Comisia rogatorie 283
5.2.2. Echipele comune de anchetă 285
5.2.3. Interceptarea telecomunicaţiilor în sistemul juridic european 287
5.2.4. Cooperarea poliţienească în contextul Schengen 291
5.2.5. Instituţii europene cu atribuţii de cooperare judiciară 294
5.2.5.1. Agenţia pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene 294
5.2.5.2. Frontex 295
5.2.5.3. Europol 295
5.2.5.4. Eurojust 297
5.2.5.5. Reţeaua Judiciară Europeană 299
5.2.5.6. Parchetul european 300
5.2.6. Tratatul de la Lisabona 301

5.3. Exigenţe europene în materia interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în lumina jurisprudenţei Curţii Europene..... 304
5.3.1. Noţiunea de corespondenţă..... 306
5.3.2. Condiţii prevăzute de Convenţia europeană, desprinse din practica Curţii de la Strasbourg pentru garantarea dreptului prevăzut de art. 8..... 308
5.3.3. Compatibilitatea prevederilor naţionale cu cele ale Convenţiei Europene a Drepturilor Omului şi jurisprudenţa Curţii de la Strasbourg 316
5.3.3.1. Analiza compatibilităţii dispoziţiilor art. 91^1 C.pr.pen. 317
5.3.3.2. Compatibilitatea dispoziţiilor art. 91^2 C.pr.pen. ... 327
5.3.3.2.1. Autoritate independentă de interceptare 327
5.3.3.2.2. Divulgarea informaţiilor din dosare rezultate din activitatea interceptare.... 330
5.3.3.3. Exigenţele europene în ceea ce priveşte art. 91^3 C.pr.pen. 345
5.3.3.4. Corelarea dispoziţiilor art. 91^4 şi 91^5 C. pr. pen. cu prevederile Convenţiei..... 349
5.3.3.5. Compatibilitatea prevederilor art. 91^6 C .pr.pen. cu jurisprudenţa Curţii Europene..... 353

Capitolul VI. Garanţii prevăzute de legislaţia altor state în materia interceptărilor şi înregistrărilor convorbirilor şi comunicaţiilor 363

6.1. Aspecte referitoare la necesitatea mandatului sau a autorizaţiei de interceptare 365
6.1.1. Emiterea mandatului 366
6.1.2. Autorităţi competente de a solicita şi emite mandate..... 377
6.1.3. Înregistrări efectuate de una din părţi..... 383

6.2. Condiţiile ce trebuie îndeplinite
pentru obţinerea mandatului sau a autorizaţiei 385
6.2.1. Conţinutul autorizaţiei şi a cererii de obţinere a acesteia .. 394
6.2.2. Durata 399
6.2.3. Situaţii sau circumstanţe de urgenţă 402

6.3. Admisibilitatea şi utilizarea probelor obţinute 406
6.3.1. Transcrierea 411
6.3.2. Informaţiile obţinute despre persoane
sau infracţiuni ce nu fac obiectul mandatului 415
6.3.3. Notificarea 417
6.3.4 Arhivarea înregistrărilor 420

6.4. Integritatea probelor şi valoarea probantă 422
6.4.1. Necesitatea întocmirii unor rapoarte care să evidenţieze
legalitatea măsurilor de supraveghere dispuse 423
6.4.1.1. Raportul prezentat judecătorului emitent 423
6.4.1.2. Rapoarte anuale 424
6.4.2. Implicaţiile încălcării legislaţiei privind interceptarea
şi supravegherea electronică 428

Concluzii şi propuneri de lege ferenda 435

Bibliografie 479

Abrevieri

A.D.S.	Autoritate desemnată de securitate
alin.	alineat
art.	articol
C.C.	Curtea Constituţională
C.C.B.E.	Consiliul Barourilor şi al Societăţilor de Drept din Europa
C.pen.	Cod penal
C.pr.pen.	Cod de procedură penală
C.S.M.	Consiliul Superior al Magistraturii
Convenţia europeană	Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale
Curtea Europeană/C.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
D.G.A.	Direcţia Generală Anticorupţie
D.I.I.C.O.T.	Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism
D.N.A.	Direcţia Naţională Anticorupţie
ed.	ediţia
Ed.	Editura
F.I.S.A.	Foreign Intelligence Surveillance Act of 1978
G.P.S.	Global Positioning System
H.G.	Hotărârea Guvernului
I.C.C.J.	Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie
I.G.P.R.	Inspectoratul General al Poliţiei Române
I.N.E.C.	Institutul Naţional de Expertize Criminalistice
ibidem	În acelaşi loc
idem	Acelaşi autor
J.A.I.	Justiţie şi afaceri interne
L.I.E.C.	Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice

lit.	litera
M.I.R.A.	Ministerul Internelor şi Reformei Administrative
M.Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
N.A.T.O.	Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord
N.S.A.	Agenţia de Securitate Naţională a Statelor Unite ale Americii
nr.	numărul
O.G.	Ordonanţa Guvernului
O.N.U.	Organizaţia Naţiunilor Unite
O.R.N.I.S.S.	Oficiul Registrului Naţional al Informaţiilor Secrete de Stat
O.U.G.	Ordonanţa de urgenţă a Guvernului
OLAF	Oficiul European de Luptă Antifraudă
op. cit.	opera citată
p.	pagină
parag.	paragraf
pct.	punctul
R.I.P.A.	Regulation of Investigatory Powers Act
S.	secrete
ş.a.	şi alţii
S.I.S.	Sistemul de Informaţii Schengen
S.R.I.	Serviciul Român de Investigaţii
S.S.	Strict secrete
S.S.I.D.	Strict secrete de importanţă deosebită
T.F.U.E.	Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene
T.U.E.	Tratatul privind Uniunea Europeană
U.E.	Uniunea Europeană
U.N.O.D.C.	Biroul Naţiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor şi a Criminalităţii
U.N.T.O.C.C.	Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate
Vol.	Volum

Introducere

Utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video cu titlu de mijloace de probă în procesul penal reprezintă un subiect de actualitate, în condiţiile în care, în ultimii ani, tehnologiile informaţiei şi comunicaţiei au mărit considerabil capacitatea de colectare, procesare şi diseminare a informaţiei.

Progresul tehnologic are drept rezultat faptul că secretul corespondenţei este tot mai greu de păstrat, iar mijloacele tehnice de supraveghere vor fi mereu cu un pas înaintea legislaţiei.

Având în vedere evoluţia modalităţilor de investigaţie în procesul penal, protecţia vieţii private a devenit o preocupare firească a legiuitorului.

Atât Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale[1], cât şi Declaraţia Universală a Drepturilor Omului[2], consacră

[1] *Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale*, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950, amendată în conformitate cu dispoziţiile Protocolului nr. 14 (STE nr. 194) începând cu intrarea acestuia în vigoare la data de 1 iunie 2010. Textul Convenţiei a fost amendat anterior în conformitate cu dispoziţiile Protocolului nr. 3 (STE nr. 45), intrat în vigoare la 21 septembrie 1970, ale Protocolului nr. 5 (STE nr. 55), intrat în vigoare la 20 decembrie 1971 şi ale Protocolului nr. 8 (STE nr. 118), intrat în vigoare la 1 ianuarie 1990. Textul Convenţiei conţinea în plus textul Protocolului nr. 2 (STE nr. 44) care, potrivit art 5 § 3, făcuse parte integrantă din Convenţie de la intrarea sa în vigoare la data de 21 septembrie 1970. Toate dispoziţiile amendate sau adăugate prin aceste Protocoale au fost înlocuite prin Protocolul nr. 11 (STE nr. 155), începând cu intrarea acestuia în vigoare la data de 1 noiembrie 1998. De la această această dată, Protocolul nr. 9 (STE nr. 140), intrat în vigoare la data de 1 octombrie 1994, a fost abrogat, iar Protocolul nr. 10 (STE nr. 146) a rămas fără obiect; ratificată de România prin Legea nr. 30/1994 privind ratificarea Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi a protocoalelor adiţionale la această convenţie, publicată în Monitorul Oficial nr. 135 din 31 mai 1994, http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_RON.pdf.

[2] *Declaraţia Universală a Drepturilor Omului*, adoptată de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite la 10 de septembrie 1948. România a semnat Declaraţia la 14 decembrie 1955, când prin R 955 (X) a Adunării generale a O.N.U., a fost admisă în rândurile statelor membre, http://www.hotararicedo.ro/files/files/DECLARATIA%20.pdf.

în mod expres dreptul la respectarea vieţii private, a familiei, a domiciliului şi a corespondenţei.

În acest sens, în practică, părţile invocă în mod frecvent încălcarea art. 8 al Convenţiei europene a drepturilor omului pentru a solicita înlăturarea unei probe administrate de către o parte sau de organele judiciare, în condiţiile în care atât particularii, cât şi reprezentanţii autorităţilor publice, trebuie să respecte viaţa privată a persoanei în administrarea probelor.

Viaţa privată este protejată prin garantarea unui cadru legal de administrare a probelor, fiind necesar ca o probă obţinută cu încălcarea intimităţii vieţii private să fie înlăturată prin prisma principiului legalităţii.

Libertatea organelor judiciare în administrarea probelor trebuie să respecte un anumit echilibru între necesitatea ocrotirii dreptului persoanei la intimitate şi principiile fundamentale ale procesului penal.

Sub acest aspect, în art. 8 alin. 2 din Convenţia europeană se stipulează faptul că orice stat membru are posibilitatea de a autoriza o ingerinţă a autorităţii publice în exerciţiul acestui drept, sub rezerva ca aceasta să fie necesară.

Necesitatea măsurii presupune asigurarea unui echilibru între dreptul persoanei în cauză la respectul vieţii familiale şi dreptul statului de a lua anumite măsuri pentru apărarea ordinii şi prevenirea infracţiunilor[3].

Posibilitatea interceptării convorbirilor telefonice de către autorităţile statale este prevăzută, practic, în legislaţiile tuturor statelor semnatare ale Convenţiei europene, precum şi ale statelor de pe celelalte continente care beneficiază de o tehnologie avansată şi de un cadru legal adecvat, în scopul combaterii criminalităţii.

Ingerinţa în viaţa privată constituie un subiect controversat, punându-se problema renunţării la intimitate, întrucât interesul general al societăţii, reprezentat de reprimarea infracţiunilor cu grad de pericol social ridicat prevalează celui privat.

Considerăm că această soluţie nu poate fi primită în nicio situaţie, neputându-se accepta încălcarea unui drept fundamental al individului, chiar în considerarea scopului prevenirii sau sancţionării săvârşirii unor infracţiuni, fiind în pericol nu doar libertatea unei persoane, ci societatea democratică în esenţa sa.

---

[3] Florin Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală, Volumul I,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 199.

Grija legiuitorului român în a conferi suficiente garanţii pentru ca importanţa protejării vieţii private să nu fie subminată de interesul public, s-a concretizat într-o serie de modificări legislative în materia instituţiei interceptărilor şi înregistrărilor audio-video.

Acestea au fost reglementate iniţial de Legea nr. 141/1996 pentru modificarea Codului de procedură penală[4], dispoziţiile legale fiind apoi modificate de Legea nr. 281/2003[5], respectiv Legea nr. 356/2006[6]. De menţionat este faptul că la data completării Codului de procedură penală în sensul arătat, interceptările şi înregistrările audio-video erau deja autorizate prin legi speciale şi anume prin normele Legii nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României[7] şi prin cele ale Legii nr. 26/1994 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române[8].

Totodată, acestea sunt prevăzute şi în alte acte normative, precum Legea nr. 39/2003 privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate[9] sau Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului[10] care a abrogat Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 141/2001 pentru sancţionarea unor acte de terorism şi a unor fapte de încălcare a ordinii publice[11].

Istoricul reglementării, incluzând şi prevederile noului Cod de procedură penală[12], modificate prin Legea nr. 255/2013, pentru punerea în

---

[4] *Legea nr. 141/1996 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală,* publicată în Monitorul Oficial nr. 289 din 14/11/1996.

[5] *Legea nr. 281/2003 privind modificarea şi completarea Codului de procedură penală şi a unor legi speciale,* publicată în Monitorul Oficial nr. 468 din 01/07/2003.

[6] *Legea nr. 356/2006 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi,* publicată în Monitorul Oficial nr. 677 din 07/08/2006.

[7] *Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României,* publicată în Monitorul Oficial nr. 163 din 07/08/1991.

[8] *Legea nr. 26/1994 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei,* publicată în Monitorul Oficial, nr. 123 din 18 mai 1994.

[9] *Legea nr. 39/2003 privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate,* publicată în Monitorul Oficial nr. 50 din 29/01/2003.

[10] *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului*, publicată în Monitorul Oficial nr. 1161 din 08/12/2004.

[11] *Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 141/2001*, publicată în Monitorul Oficial nr. 691 din 31/10/2001.

[12] *Noul Cod de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 135 din 1 iulie 2010*, publicată în Monitorul Oficial nr. 486 din 15/07/2010.

aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale[13], indică o continuă perfectare a cadrului legal şi dorinţa legiuitorului de a se alinia exigenţelor europene în materie.

Aceste reglementări subliniază preocuparea legiuitorului naţional de a armoniza prevederile interne cu standardele europene privind protecţia şi apărarea drepturilor fundamentale ale omului. Totodată, reglementarea actuală este în consens cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg, care pretinde existenţa unui control jurisdicţional, exercitat de magistraţi independenţi şi imparţiali, abilitaţi să decidă cu privire la oportunitatea şi necesitatea utilizării acestor metode de investigaţii.

Activităţile desfăşurate de organele judiciare au ca scop, pe de o parte, protejarea societăţii, respectiv combaterea fenomenului infracţional, iar pe de altă parte, protejarea persoanei – parte în procesul penal, având în vedere faptul că urmărirea penală şi judecata unei cauze trebuie să se desfăşoare cu respectarea prevederilor legale şi a garanţiilor fundamentale conferite oricărui individ.

Convingerea intimă a procurorului cu privire la faptă şi făptuitor, materializată în rechizitoriu, precum şi a instanţei de judecată, reflectată în hotărârea judecătorească, trebuie fundamentată exclusiv pe probatoriile administrate în cauza respectivă. Faţă de aceste aspecte, interceptările şi înregistrările audio-video a convorbirilor sau comunicărilor, aşa cum sunt ele reglementate de dispoziţiile art. 91^1-91^6 Cod de procedură penală, dau naştere la o serie de discuţii în legătură cu posibilitatea utilizării lor drept mijloace de probă.

Noţiunea de interceptare a comunicărilor şi convorbirilor cuprinde intervenţia organelor autorizate în orice fel de convorbiri sau comunicaţii telefonice sau prin orice mijloc electronic de comunicare, nesupuse publicităţii, care implică ideea de confidenţialitate între cei care o efectuează, precum şi cele prin fax, e-mail, servicii de *instant messaging* etc.

---

[13] *Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale*, publicată în Monitorul Oficial nr. 515 din 14 august 2013.

Astfel, pentru a obţine astfel de mijloace de probă este necesară o activitate complexă care implică urmărirea persoanelor vizate în diferitele medii în care se deplasează, a activităţilor pe care le desfăşoară, a terţilor cu care intră în contact şi surprinderea acestora în diferite ipostaze sau plasarea de camere de supraveghere ascunse în locurile în care acestea locuiesc, îşi desfăşoară activitatea ori le frecventează.

Aceste mijloace de probă au fost apreciate ca reprezentând o modernizare a sistemului probatoriu în procesul penal[14], subliniindu-se că posibilităţile de trucare a înregistrărilor sunt contracarate prin măsurile de prevenire şi de verificare a acestora.

În atare condiţii, pentru ca interceptările şi înregistrările audio sau video să dobândească valoare probatorie, considerăm că legea trebuie aplicată în sprijinul protejării drepturilor şi garanţiilor unui proces echitabil, aşa cum este acesta definit de Convenţia europeană.

Astfel, tema cercetată reflectă importanţa garanţiilor ce trebuie avute în vedere în momentul obţinerii şi administrării acestor mijloace de probă, garanţii ce decurg atât din legislaţia internă cât şi din cea internaţională.

Datele statistice provenind de la instanţele de judecată atestă numărul mare de cereri de autorizare a efectuării interceptărilor şi înregistrărilor comunicărilor, care au fost aprobate. În acest context, putem afirma că această măsură, ce poate fi utilizată numai în situaţii de excepţie, când identificarea sau localizarea participanţilor nu poate fi făcută prin alte mijloace ori cercetarea ar fi mult întârziată, capătă natura unei măsuri de rutină, motivat de maniera facilă în care sunt obţinute informaţii, câteodată cu nesocotirea unor drepturi fundamentale ale persoanei.

De altfel, numărul mare al solicitărilor procurorilor în această privinţă arată faptul că, din punctul de vedere al reprezentanţilor Ministerului Public, interceptările şi înregistrările audio-video nu se diferenţiază prin nimic de celelalte mijloace de probă. În acest sens, se remarcă o tendinţa de generalizare a utilizării interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video ca mijloace de probă în procesul penal, motivată chiar de faptul că facilitează obţinerea unor informaţii şi probe cu riscul încălcării unor drepturi şi libertăţi fundamentale, de cele mai multe ori în afara cadrului procesual.

[14] Ion Neagu, *Drept procesual penal. Tratat,* Ed. Global Lex, Bucureşti, 2004, p. 364.

Importanţa temei rezultă şi din faptul că o parte din cauzele penale aflate pe rolul instanţelor de judecată sunt sprijinite, din punct de vedere probator, exclusiv pe transcrieri ale interceptărilor convorbirilor dispuse în cauză, rechizitoriul fiind întocmit, în mare parte, în baza acestor transcrieri, de multe ori, rupte din context, conţinând discuţii ambigue, în termeni vagi, lăsând loc echivocului.

Raportat la acest context, tema abordată presupune un interes teoretic şi practic deosebit, fiind de natură a oferi soluţii utile în materie de procedură penală, în spiritul respectării drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale individului şi alinierii la legislaţia europeană în materie.

Cercetarea ştiinţifică întreprinsă are caracter teoretic şi practic contribuind la aprofundarea domeniului de cunoaştere existent, fundamentând totodată şi noi teorii care pot servi atât la cunoaşterea ştiinţifică, cât şi la o eventuală abordare cu aplicabilitate practică de viitor.

Lucrarea reprezintă o cercetare bazată şi pe metoda analizei de caz, a documentării, a cercetării bibliografice, respectiv cea comparativă, având rolul de a evidenţia drepturile şi garanţiile procesuale consacrate în dreptul intern cât şi în instrumentele internaţionale în materie.

Întreg fondul de date şi informaţii rezultat din cercetarea ştiinţifică cu privire la tema aleasă a fost fundamentat cu bibliografie şi practică judiciară de referinţă în domeniu şi de actualitate, ce vizează trăsăturile şi schimbările esenţiale în domeniul interceptării şi înregistrării audio sau video, într-o era bazată pe informaţie şi tehnologie, cât şi cu surse provenite din jurisprudenţa Curţii Europene, a Curţii Constituţionale şi a instanţelor de judecată naţionale.

Capitolul I.

Considerații generale

1.1. Principiul aflării adevărului – principiu fundamental al procesului penal

Acţiunile umane, fiind susceptibile de imputare, de condamnare, sunt rezultatul însuşirilor şi aptitudinilor fiecărei persoane implicate în activitatea de răspuns conştient la stimulii externi[1].

Reacţiile individului care încalcă ordinea socială şi lezează valorile ocrotite de normele penale, sunt analizate în cadrul procesului penal, care, în acord cu art. 1 C.pr.pen., are drept finalitate constatarea la timp şi în mod complet a faptelor care constituie infracţiuni, astfel că orice persoană care a săvârşit o infracţiune să fie pedepsită potrivit vinovăţiei sale şi nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere.

Aşadar, potrivit opiniilor exprimate în literatură de specialitate[2], procesul penal este cel care, într-un stat de drept, oferă cadrul de manifestare a garanţiilor conferite de dreptul penal material şi conferă siguranţa că sancţiunile dreptului penal vor fi aplicate numai în cazul comiterii unei fapte prevăzute de legea penală şi numai persoanelor vinovate de săvârşirea acestora. De asemenea, dezvoltând această noţiune, s-a reţinut[3] că

---

[1] Camil Tănăsescu, *Psihologie judiciară, Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită,* Ed. Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 2010, p. 150.

[2] Florin Streteanu, *op. cit.,* p. 32.

[3] Gheorghiţă Mateuţ, *Tratat de procedură penală. Partea generală, Volumul II,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012, p. 1.

succesiunea actelor de procedură realizate de autoritatea judiciară sau sub controlul acesteia, are scopul de a stabili adevărul factual într-o cauză şi nu doar formal, aflat în umbra realităţii faptelor.

Ca atare, legiuitorul a instituit obligaţia în sarcina organelor judiciare, ridicată la rang de principiu, în conformitate cu dispoziţiile art. 3 C.pr. pen., respectiv art. 5 din noul Cod de procedură penală, ca activităţile desfăşurate în cadrul procesului penal să asigure aflarea adevărului cu privire la faptele şi împrejurările cauzei, precum şi cu privire la persoana făptuitorului.

Pentru a se atinge acest deziderat, organele de urmărire penală şi instanţa de judecată sunt obligate să lămurească cauza sub toate aspectele, procedând, conform doctrinei[4], la o cunoaştere inversă, de la cunoscut la necunoscut.

Astfel, pornind de la informaţii primare, autorităţile competente reconstituie traseul infracţional, în aşa fel încât să se formeze convingerea că acesta reprezintă adevărul, deoarece doar în această modalitate poate fi atins scopul procesului penal.

Ori această finalitate nu poate fi atinsă decât prin intermediul dovezilor, întrucât în activitatea de stabilire a adevărului juridic elementele care duc la realizarea acestuia sunt doar probele.

Raportat la aceste considerente, în doctrină[5] se evidenţiază faptul că doar în situaţia în care au fost administrate toate probele necesare, iar acestea sunt de bună calitate, adevărul care se obţine în procesul penal corespunde cu adevărul obiectiv, fiind înlăturate erorile judiciare.

Principiul aflării adevărului reprezintă un corolar al liniilor directoare fundamentale ale procesului penal, pentru că, aşa cum se apreciază în literatura de specialitate[6], chiar dacă sunt respectate celelalte principii, al legalităţii, oficialităţii şi dreptului la apărare, în condiţiile în care hotărârea judecătorească nu reflectă în paginile ei adevărul despre faptă, împrejurările cauzei şi persoana făptuitorului, nu se poate aprecia că s-a ajuns la cunoaşterea adevărului juridic.

---

[4] Gheorghe Dan Botez, *Procedee tactice de audiere a martorilor în procesul penal-Teză de doctorat (rezumat),* Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Drept, Bucureşti, 2011, p. 3.

[5] Grigore Theodoru, *Tratat de drept procesual penal,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007, p. 80.

[6] George Coca, *Instituţii de drept procesual penal.Volumul I. Partea generală,* Ed. Wolters Kluwer România, Bucureşti, 2010, p. 180.

Ne raliem opiniei anterior enunţată, evidenţiind faptul că importanţa acestui principiu se desprinde atât din faptul că legiuitorul a consacrat expres această regulă, cât şi din transpunerea sa în diferite reglementări. Astfel, observăm că, în acord cu dispoziţiile art. 200, 202 şi 287 C.pr.pen, se instituie obligaţia organelor judiciare de a afla adevărul în fiecare cauză, atât în cursul urmăririi penale, cât şi în faza de judecată.

Aşadar, faza de urmărire penală, datorită specificului său, este baza procesului penal, având ca obiect, pe de o parte, strângerea probelor necesare cu privire la existenţa infracţiunilor, referitoare la identificarea făptuitorilor şi la stabilirea răspunderii acestora, iar pe de altă parte, evaluarea probatoriului, pentru a se constata dacă se impune sau nu trimiterea în judecată.

În acest sens, conform principiului rolului activ şi a prevederilor art. 202 C.pr.pen., organul de urmărire penală este obligat să strângă probele necesare pentru aflarea adevărului şi pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele, în vederea justei sale soluţionări.

Corelativ cu aceste dispoziţii, art. 287 C.pr.pen. instituie aceleaşi obligaţii şi instanţei de judecată, care îşi va exercita atribuţiile în mod activ, în vederea aflării adevărului şi în scopul atingerii raţiunilor judecăţii.

Deopotrivă, în consacrarea principiului egalităţii armelor, art. 67 C.pr.pen. instituie dreptul părţilor de a propune şi solicita administrarea probelor pentru a dovedi orice împrejurare care contribuie la aflarea adevărului.

În doctrină se susţine[7] că adevărul judiciar este o noţiune foarte fragilă, obţinută cu mare efort şi prin natura sa, instabilă, sens în care Codul de procedură penală încearcă a diminua aceste dificultăţi prin intermediul unui mecanism inventiv şi elastic, denumit regula liberei aprecieri a probelor, la care, spunem noi, se adaugă şi principiul libertăţii probelor, consacrate de art. 63 şi art. 64 C.pr.pen.

Totodată, unii autori[8] susţin faptul că garanţia aplicării principiului aflării adevărului constă şi în instituirea unui control permanent şi eficient

---

[7] Dorel L. Julean, *Drept procesual penal partea generală,* Ed. Universităţii de Vest, Timişoara, 2010, p. 41.

[8] Nicolae Volonciu, Alexandru Vasiliu, *Codul de procedură penală comentat. Art. 1-61[1]. Regulile de bază şi acţiunile în procesul penal. Competenţa,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007, p. 12.

asupra modului în care au fost reţinute faptele de către autorităţile judiciare. Ministerul Public verifică dacă organul de cercetare penală a reţinut complet şi corect faptele cauzei, împotriva actelor şi măsurilor organelor de urmărire penală persoanele care se consideră vătămate se pot plânge procurorului, procurorului ierarhic superior sau instanţei, după caz, instanţele de apel şi recurs au obligaţia să verifice dacă faptele şi împrejurările reţinute prin hotărârea atacată corespund şi reprezintă adevărul.

În cadrul normelor de reglementare a procesului penal, prevederile legale referitoare la instituţia procesuală a probelor şi mijloacelor de probă prezintă o importanţă determinantă, atât pentru faptul că probele sunt implicate în realizarea regulii de bază a aflării adevărului, cât şi pentru faptul că procesul penal se axează pe probleme legate de probe şi mijloace de probă[9].

În vederea pronunţării unei soluţii, instanţa trebuie să îşi întemeieze hotărârea pe bază de probe sigure şi certe, care să înlăture orice nesiguranţă în privinţa vinovăţiei inculpatului, iar în caz contrar se impune să se dea eficienţă regulii potrivit căreia orice îndoială este în favoarea inculpatului.

În jurisprudenţă[10] s-a statuat că regula „in dubio pro reo" constituie un complement al prezumţiei de nevinovăţie, un principiu instituţional care reflectă modul în care principiul aflării adevărului, se regăseşte în materia probaţiunii. Înainte de a fi o problemă de drept, regula „in dubio pro reo" este o problemă de fapt. Înfăptuirea justiţiei penale cere ca instanţele să îşi întemeieze hotărârile pe care le pronunţă nu pe probabilitate, ci pe certitudinea dobândită pe baza unor probe complete, decisive, sigure şi în măsură să reflecte realitatea obiectivă.

Se apreciază în literatura de specialitate[11] faptul că principiul aflării adevărului nu are un caracter absolut, în sensul că nu se poate recurge la procedee interzise de lege, chiar dacă numai în acest fel ar fi posibilă stabilirea adevărului, ca stare de fapt. Aflarea adevărului este limitată chiar prin implicaţiile unor dispoziţii legale, cum ar fi îngrădirea principiului

[9] Valerica Ţarălungă, *Cadrul principal şi practic în care se realizează administrarea probatoriului în procesul penal,* în Dreptul nr. 9/2006, p. 217.

[10] Curtea de Apel Iaşi, *Decizia penală nr.136 din 7 septembrie 2010,* www.legenet.ro.

[11] Nicolae Volonciu, Alexandru Vasiliu, *op. cit.*, p. 14.

oficialităţii în cazul necesităţii introducerii plângerii prealabile, sau ca o consecinţă a principiului *non reformatio in peius* în exercitarea căilor de atac.

Deşi Legea nr. 281/2003 a operat anumite modificări în materia principiilor directoare ale procesului penal, în literatura de specialitate[12] au fost apreciate ca fiind nesatisfăcătoare, ele trebuind a fi reconsiderate, în raport cu principiile internaţionale, europene sau constituţionale, propunându-se în acest sens consacrarea caracterului just şi echitabil al procesului penal, echilibrul drepturilor părţilor, separaţia dintre autorităţile însărcinate cu acţiunea penală şi autorităţile de judecată, garantarea drepturilor victimei de către autoritatea judiciară.

Raportat la aceste aprecieri, care îşi găsesc încă aplicabilitatea faţă de reglementarea în vigoare, observăm faptul că noul Cod de procedură penală aduce importante modificări în Partea generală, Titlul I, relativ la principiile şi limitele aplicării legii procesuale penale.

Astfel, îşi găsesc consacrarea în mod expres noi orientări generale ale procesului penal, ca separarea funcţiilor judiciare, prevăzută în cuprinsul art. 3, principiul *ne bis in idem*, prevăzut în art. 6, sau caracterul echitabil şi termenul rezonabil al procesului penal, stipulat în art. 8 C.pr.pen.

În ceea ce priveşte principiul aflării adevărului, acesta îşi găseşte consacrarea în cuprinsul art. 5 din noul Cod de procedură penală, sub următoarea formă: organele judiciare au obligaţia de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele şi împrejurările cauzei, precum şi cu privire la persoana suspectului sau inculpatului. Potrivit alineatului 2, organele de urmărire penală au obligaţia de a strânge şi de a administra probe atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau inculpatului. Respingerea sau neconsemnarea cu rea-credinţă a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancţionează conform dispoziţiilor prezentului cod.

Observăm aşadar faptul că principiul aflării adevărului, ca principiu fundamental al procesului penal este în strânsă legătură cu noţiunea de probe. Apreciem că doar în măsura în care sunt dovedite acele împrejurări şi fapte esenţiale pentru soluţionarea cauzei penale, prin probe pertinente,

[12] Gheorghiţă Mateuţ, *Codul de procedură penală, partea generală, într-o perspectivă europeană,* în Revista de drept penal nr. 1/2004, p. 62-63.

utile şi concludente, analizate riguros de organele judiciare, adevărul judiciar va corespunde cu cel obiectiv.

1.2. Probele şi mijloacele de probă în procesul penal

1.2.1. Evoluţia sistemului probator şi noţiuni conceptuale

Codul de procedură penală a suferit numeroase modificări legislative, ca replică la dinamica realităţilor sociale. În consecinţă, procesul penal a căpătat diferite dimensiuni, legiuitorul fiind nevoit să intervină pentru a răspunde exigenţelor impuse de trecerea de la un sistem totalitar la un regim democratic, pentru a da eficienţă principiilor şi garanţiilor consacrate de Convenţia europeană a drepturilor omului, deoarece nu de puţine ori s-a dovedit că legislaţia internă era în contradicţie flagrantă cu standardele europene, iar în acest context România a suferit numeroase condamnări.

Observăm faptul că importante modificări au survenit şi în ceea ce priveşte sistemul probator în procesul penal. Astfel, pentru a marca evoluţia în materie, se impune să amintim procesul de tip acuzatorial, aşa cum este cunoscut în forma sa clasică la romani, în care dezbaterile erau orale, publice şi contradictorii, existând un minim de „garanţii" că decizia lui *judex* nu se fundamenta pe elemente aleatorii. Cu toate acestea, lipsea faza de anchetă sau de instrucţie prealabilă, iar judecătorul asista pasiv la administrarea probelor de către părţi, cel care împărţea dreptatea formându-şi o convingere pur subiectivă şi în care intuiţia juca un rol determinant. Judecătorul avea o libertate totală în aprecierea probelor, o simplă impresie de adevăr – pe care nu era obligat să o justifice – fiind suficientă pentru a-l determina să încline balanţa[13].

Concepţiile empirice şi mistice permiteau organului judiciar să interpreteze într-un mod arbitrar anumite probe, având chiar o explicaţie supranaturală, în care spiritul de dreptate şi echitate era transferat uneori pe seama divinităţii. Se întâlnesc astfel referiri la probe de tipul ordaliilor (acuzatul era supus unor încercări cu foc, fier roşu, apă, iar cine trecea de

[13] Alexandru Sava, *Aprecierea probelor în procesul penal,* Ed. Junimea, Iaşi, 2002, p. 24.

aceste probe era considerat nevinovat), a duelului judiciar şi a jurământului religios[14].

Statul feudal centralizat a introdus sistemul probelor formale, legale sau privilegiate, care a fost aplicat până la jumătatea secolului al XIX-lea. Justiţia inchizitorială nu permitea apărării să discute sau să răstoarne probele aduse de acuzare, procedura trebuia să fie secretă, necontradictorie şi scrisă, iar probele erau anume arătate de lege şi ierarhizate de aceasta. Mărturisirea învinuitului era considerată cel mai bun mijloc de probă, iar pentru obţinerea acesteia se putea recurge inclusiv la torturi sălbatice. De asemenea, o forţă probantă deosebită era acordată înscrisurilor, acestea având prioritate faţă de martori[15].

În procesul penal modern, legiuitorul s-a oprit la sistemul mixt, sistem adoptat şi de codul de procedură penală român. Legea stabileşte care sunt mijloacele de probă, cui incumbă sarcina probei, care sunt regulile după care se obţin şi se administrează probele în procesul penal, în toate fazele sale şi care este obiectul probei[16].

Sistemul probator normativ al procesului penal român, în vigoare după modificările Codului de procedură penală, constituie un sistem liberal, adaptat cerinţelor de bază ale activităţii procesuale şi apt a servi la aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei. Se apreciază, de către unii autori[17], că sistemul probator românesc este unul dintre cele mai moderne, fiind totodată permanent deschis utilizării tehnicilor, metodelor şi mijloacelor puse la dispoziţie de cuceririle ştiinţei.

Raportat la prevederile noului Cod de procedură penală, în literatura de specialitate[18] se remarcă faptul că, spre deosebire de codul în vigoare, se acordă o importanţă mai mare trăsăturilor esenţiale ale sistemului procesual acuzatorial, în detrimentul trăsăturilor sistemului procesual inchizitorial, în acest sens legiuitorul diminuând rolul activ al instanţei de judecată.

---

[14] Marcela Mariţ, *Noile mijloace de probă în procesul penal utilizate în lupta cu crima organizată – Teză de doctorat,* Ed. Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iaşi, 2009, p. 6.

[15] Anastasiu Crişu, *Drept procesual penal. Ediţie revizuită şi actualizată conform Legii nr. 202/2010,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2011, p. 214.

[16] Gheorghiţă Mateuţ, *Tratat de procedură penală. Partea generală, Volumul II,* loc. cit., p. 10.

[17] Alexandru Olaru, *Sistemul probator în procesul penal,* Ed. A.N.I., Bucureşti, 2004, p. 60.

[18] Cristinel Ghigheci, *Noul Cod de procedură penală. Principii (I)* 2011, www.juridice.ro.

Astfel, procurorul, ca titular al acţiunii penale, va trebui să dovedească acuzarea, prin administrarea de probe. Pe cale de consecinţă, este regândit rolul judecătorului, care va veghea cu preponderenţă ca procedurile ce se desfăşoară în faţa sa să aibă caracter echitabil, principiul rolului activ nemaifiind consacrat ca atare în Partea generală a codului. În acest scop, dacă apreciază necesar, judecătorul va putea dispune administrarea şi a altor probe decât cele indicate de acuzare sau de apărare[19].

1.2.2. Obiectul probaţiunii

Potrivit art. 63 C.pr.pen., respectiv art. 97 alin. 1 noul C.pr.pen., probele sunt acele elemente de fapt (realităţi, împrejurări, întâmplări), care, datorită relevanţei lor informative, servesc la constatarea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, la identificarea persoanei care a săvârşit-o şi la cunoaşterea împrejurărilor necesare pentru justa soluţionare a unei cauze penale. Putem astfel afirma că acestea reprezintă nucleul procesului penal, întrucât numai cu ajutorul lor sunt elucidate toate aspectele legate de fondul cauzei.

Astfel, probaţiunea cuprinde două elemente indispensabile şi indisolubil legate între ele[20]: probele (*probationis*) şi mijloacele de probă (*media, instrumenta probanti*), la care am mai adăuga noi încă o componentă, respectiv procedeele probatorii.

Adeseori practicienii pun semnul echivalenţei între aceste noţiuni, însă sub aspect tehnic procesual, remarcăm faptul că aceste instituţii au un sens diferit. Astfel, pornind de la un exemplu clasic oferit în literatura de specialitate[21], reţinem că relatările învinuitului, părţii vătămate şi ale martorilor pot fi obţinute prin luarea unor declaraţii scrise personal, prin ascultarea lor de către poliţişti, procurori, judecători, prin confruntarea lor, sau prin interpret. Prin aceste procedee probatorii se pot obţine declaraţii, care constituie mijloace de probă, iar aceste declaraţii conţin relatări despre fapte şi împrejurări care constituie probe.

---

[19] *Expunere de motive Proiectul Legii privind Codul de procedură penală – forma transmisă Parlamentului,* http://www.just.ro/Sections/PrimaPagina_MeniuDreapta/noulcoddeprocedurapenala/tabid/941/Default.aspx.

[20] Dumitru Virgil Diaconu, Camelia Şerban Morăreanu, *Drept procesual penal, partea generală. Curs pentru studenţii programului de frecvenţă redusă,* Ed. Universităţii, Piteşti, 2010, p. 66.

[21] Grigore Theodoru, *op. cit.*, p. 330.

Corelativ, fiecare mijloc de probă enumerat de legea procesual penală se poate obţine prin folosirea unor procedee probatorii specifice. Interpretând conjugat cele trei instituţii procesuale, reţinem faptul că procedeele probatorii sunt folosite pentru obţinerea mijloacelor de probă, din care rezultă probele, elemente de fapt care servesc la aflarea adevărului.

În literatura de specialitate[22] se apreciază că prin introducerea sistemului probe, mijloace de probă şi procedee probatorii se poate institui un control mai eficient asupra modalităţii de administrare a probelor. Mai mult, analiza mijloacelor de probă se va putea face doar sub aspectul formei, ca aceasta să fie conformă legii, în timp ce analiza procedeelor probatorii va viza modalitatea de administrare a mijloacelor de probă, procedeul tehnic, prin care a fost obţinut acel mijloc de probă.

În ceea ce priveşte proba şi mijloacele de probă, acestea sunt reglementate în art. 97 din noul Cod de procedură penală, unde proba este definită ca fiind „orice element de fapt care serveşte la constatarea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, la identificarea persoanei care a săvârşit-o şi la cunoaşterea împrejurărilor necesare pentru justa soluţionare a cauzei şi care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal", definiţie ce cuprinde prevederile art. 62 şi 63 din Codul de procedură penală în vigoare, în contextul în care aflarea adevărului se realizează prin administrarea de probe.

Art. 97 alin. 2 din noul Cod arată că proba se obţine, în procesul penal, prin următoarele mijloace: declaraţiile suspectului sau ale inculpatului, declaraţiile persoanei vătămate, declaraţiile părţii civile sau ale părţii responsabile civilmente, declaraţiile martorilor, înscrisuri, rapoarte de expertiză, procese-verbale, fotografii, mijloace materiale de probă, orice alt mijloc de probă care nu este interzis de lege. Pe de altă parte, art. 64 alin. 1 din Codul în vigoare se referă la mijloacele de probă prin care se constată elementele de fapt ce pot servi ca probă.

Se remarcă, astfel, formularea echivocă a legiuitorului în art. 97 alin. 2 din noul Cod, care tinde să creeze confuzii în privinţa distincţiei între noţiunile de probă, mijloace de probă şi procedee probatorii. Această

[22] Mihai Cătălin Chiriţă, *Protecţia drepturilor omului în procedura de administrare a probelor în cauzele penale – Teză de doctorat,* Ed. Universităţii Alexandru Ioan Cuza, Iaşi, 2006, p. 247.

observaţie intervine în contextul în care probele sunt anumite elemente de fapt ce preexistă şi sunt constatate prin intermediul mijloacelor de probă care, la rândul lor, sunt obţinute, de organele judiciare, prin procedee de probaţiune, iar nu efectiv obţinute prin mijloacele de probă[23].

Totodată, raportat la tema lucrării, constatăm lipsa enumerării înregistrărilor audio sau video, a constatărilor tehnico-ştiinţifice sau medico-legale din cadrul mijloacelor de probă, deşi art. 64 din Codul în vigoare le include în această categorie.

Mai mult decât atât, prin comparaţie cu art. 64 din Codul de procedură penală în vigoare, care face o enumerare completă a mijloacelor de probă admisibile în procesul penal, nepermiţând administrarea altor mijloace de probă ce nu sunt prevăzute expres în cuprinsul acestui articol, art. 97 alin. 2 lit. f) din noul Cod menţionează posibilitatea utilizării oricărui alt mijloc de probă care nu este interzis de lege.

Având în vedere aceste dispoziţii şi tehnica de redactare utilizată, în sensul de a permite orice mijloace de probă necesare în vederea realizării probatoriului, considerăm că legiuitorul a dorit în primul rând să dea eficienţă principiului celerităţii. Cu toate acestea apreciem că există riscul arbitrariului, organele judiciare având o plajă largă de apreciere.

În doctrină[24] s-a exprimat opinia conform căreia criteriile de admisibilitate pot fi reglementate într-o formă care să îşi păstreze flexibilitatea, dar să nu permită încălcări, deoarece finalitatea oricăror acte a organelor judiciare este tragerea la răspundere a făptuitorilor.

1.2.3. Sarcina şi administrarea probelor

Probaţiunea constă în primul rând în stabilirea adevărului şi lămurirea cauzei sub toate aspectele. Atât în cursul urmăririi penale, cât şi în cel al judecăţii, există preocuparea strângerii probelor necesare pentru stabilirea faptelor, impunându-se un efort susţinut pentru ca situaţii de fapt care aparţin trecutului să fie reconstituite în detaliu. În acest sens, organele judiciare, cu ajutorul părţilor care le indică faptele ce pot întregi imaginea

[23] Nicolae Grofu, *Unele consideraţii în legătură cu sistemul mijloacelor de probă în concepţia Noului Cod de procedură penală,* în Dreptul nr. 1/2011, p. 129.

[24] Mihai Cătălin Chiriţă, *op.cit.*, p. 249.

completă a realităţii şi mijloacele probatorii prin care acestea pot fi stabilite, sunt obligate să caute, să descopere şi să adune toate dovezile care le pot ajuta să reconstituie complet şi exact faptele cauzei[25].

În literatura de specialitate[26] se susţine faptul că structura obiectivă a probatoriului cuprinde trei elemente: *funcţia procesuală proprie* a fasciculului procesual al probatoriului, *cauza* care determină desfăşurarea sa (obiectul probaţiunii) şi *scopul* probaţiunii (obiectul probei).

Spre deosebire de actuala reglementare, art. 98 din noul Cod, cu denumirea marginală „obiectul probaţiunii", prevede expres că obiectul probei poate consta în existenţa infracţiunii şi săvârşirea ei de către inculpat, faptele privitoare la răspunderea civilă, atunci când există parte civilă, faptele şi împrejurările de fapt de care depinde aplicarea legii sau orice împrejurare necesară pentru justa soluţionare a cauzei.

Observăm însă că doctrina[27] defineşte *obiectul probaţiunii* sau *thema probandum* ca fiind ansamblul faptelor sau împrejurărilor de fapt ce trebuie dovedite într-o cauză penală, de cunoaşterea cărora depinde aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei.

Aşadar, după cum susţin unii autori[28], obiectul probaţiunii poate fi unul concret, când se face referire la o singură cauză penală, sau abstract, pentru toate cauzele penale, prin care se determină generic faptele şi împrejurările ce trebuie dovedite, folosind noţiunile de acţiune sau inacţiune, urmarea produsă, autorul faptei, împrejurările care se referă la faptă sau la persoana făptuitorului.

Totodată, se apreciază[29] că obiectul probaţiunii constituie şi el un element de diferenţiere şi clasificare a probelor, determinând categorii cum ar fi de probe admisibile, pertinente, concludente, utile şi opusele lor.

Mai mult decât atât, redăm şi punctul de vedere[30] potrivit căruia obiectul iniţial al probaţiunii poate fi lărgit în faza de judecată ca urmare a

---

[25] Mihaela Laura Pamfil, *Soluţiile la judecata în apel în procesul penal,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007, p. 45-46.

[26] Valerica Ţarălungă, *op.cit.*, p. 222.

[27] Alexandru Olaru, *op. cit.*, p. 97.

[28] Grigore Theodoru, *op.cit.*, p. 332.

[29] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *Codul de procedură penală comentat. Art. 62-135. Probele şi mijloacele de probă,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007, p. 2.

[30] Mihail Udroiu, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 97.

extinderii procesului penal cu privire la alte fapte sau persoane. De asemenea, în cazul în care după pronunţarea unei hotărâri definitive într-o cauză, după ce au fost administrate toate probele necesare se descoperă fapte sau împrejurări noi necunoscute de către instanţa de judecată şi care pot dovedi netemeinicia hotărârii pronunţate, se constată de fapt că obiectul probaţiunii nu a fost epuizat şi că se impune rejudecarea cauzei urmare a formulării căii extraordinare de atac a revizuirii.

În ceea ce priveşte *obiectul probei*, într-o opinie se consideră[31] că acesta reprezintă ansamblul faptelor sau împrejurărilor de fapt ce trebuie dovedite în vederea soluţionării cauzei penale. Astfel, trebuie dovedite nu doar faptele şi împrejurările de fapt care se referă la fondul cauzei, deci faptele principale, sau probele directe, care pot conduce singure la rezolvarea cauzei penale, ci şi faptele probatorii, sau probele indirecte, respectiv cele care conduc la stabilirea pe cale indirectă a faptelor principale.

Unii autori[32] apreciază că la aceste două categorii de probe ar trebui adăugată şi cea a probelor auxiliare, reprezentând acele elemente de fapt care pot sta la baza verificării admisibilităţii în calitate de probă a elementelor de fapt ce constituie faptele principale şi faptele probatorii. Probele auxiliare intervin în procedura de verificare a admisibilităţii probelor în aplicarea art. 64 alin. 2 C.pr.pen.

Există indicii temeinice, conform art. 68^1 C.pr.pen., care pot servi la aflarea adevărului coroborat cu una sau mai multe probe directe, atunci când din datele existente în cauză rezultă presupunerea rezonabilă că persoana faţă de care se efectuează acte premergătoare sau acte de urmărire penală a săvârşit fapta.

În jurisprudenţă[33] se reţine că indiciile temeinice există atunci când, după aparenţa lucrurilor şi datelor furnizate de faptele prezente, există bănuiala şi posibilitatea că cel urmărit a comis o faptă prevăzută de legea penală. Această bănuială trebuie să fie mai mult decât suficientă şi de natură a forma convingerea organului judiciar de justeţea ei.

---

[31] Camelia Şerban Morăreanu, *Drept procesual penal,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008, p. 51.

[32] Dorel L. Julean, *op.cit.*, p. 192; Diana Ionescu, *Procedură penală. Partea generală,* Ed. Sfera juridică, Cluj, 2007, p. 340.

[33] Curtea de Apel Constanţa, *Decizie nr. 9/MP din 20/09/2010,* www.legenet.ro.

Curtea Europeană a statuat[34] că faptele ce au dat naştere suspiciunii nu trebuie să fie la acelaşi nivel cu faptele necesare pentru a justifica o condamnare sau chiar pentru a aduce o acuzaţie ce trebuie să existe la un moment procesual ulterior în cadrul urmăririi penale.

Deşi vinovăţia inculpatului nu poate fi stabilită dacă nu există probe directe, care să înlăture orice dubiu, au existat situaţii în practică[35] în care vinovăţia inculpatului a fost stabilită prin probe indirecte.

Astfel, în motivarea unei soluţii de condamnare, se reţine că dacă pentru stabilirea existenţei sau inexistenţei faptei ori a vinovăţiei sau nevinovăţiei unei persoane, o singură probă directă poate fi suficientă, o singură probă indirectă nu poate fi niciodată suficientă, ci sunt necesare mai multe probe indirecte, din a căror coroborare să se poată stabili existenţa sau inexistenţa faptei, ori vinovăţia sau nevinovăţia. În acest sens, instanţa de ultim control judiciar reţine că un număr mare de probe indirecte administrate în cauză demonstrează, coroborate între ele, vinovăţia inculpatului în comiterea infracţiunii.

În continuarea expunerii argumentelor care au condus la adoptarea acestei soluţii, se mai reţine că inexistenţa unei probe directe este pe deplin explicabilă, în condiţiile în care inculpaţii părtaşi la infracţiuni de corupţie, se supun deseori „legii tăcerii", probaţiunea fiind cu atât mai greu de făcut, cu cât nivelul la care se află persoana acuzată este mai înalt. Din această perspectivă, instanţa de recurs reţine că infracţiunile de corupţie săvârşite de persoane importante în stat nu sunt, de regulă, comise în prezenţa mai multor persoane, ci în condiţii de maximă clandestinitate, fapt care aproape exclude de plano existenţa unor mărturii relevante, incriminatoare pentru autorul infracţiunii de corupţie.

Nu suntem de acord cu această motivare care lasă loc arbitrariului şi subiectivismului. Apreciem că, în măsura în care o acuzaţie nu poate fi dovedită cu probe, dincolo de orice dubiu, se impune achitarea inculpatului, mai ales în condiţiile în care legea nu prevede astfel de ipoteze, care

---

[34] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Brogan ş.a. contra Marii Britanii*, Hotărârea din 29 noiembrie 1989, www.jurisprudentacedo.com.

[35] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, completul de 5 judecători, *Decizia penală nr. 160/20.06.2012*, www.luju.ro.

nu pot fi numite nici măcar cutume. În speţa mai sus prezentată, se ignoră principiului *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*, condamnarea nefiind bazată pe probe certe de vinovăţie, ci doar pe deducţii şi pe supoziţii.

Pentru ca probele să fie acceptate în procesul penal, acestea trebuie să îndeplinească o serie de condiţii, respectiv să fie admisibile, pertinente, concludente şi utile soluţionării cauzei, cerinţe care se desprind din prevederile art. 62 şi 67 C.pr.pen.

În acest sens, aşa cum se reţine în jurisprudenţă[36], o regulă generală în materie de probaţiune cere ca proba să fie administrată de cel care afirmă existenţa unei fapte sau împrejurări de fapt. Nu este însă suficient ca o probă să aibă numai legătură cu pricina, fiind necesar ca ea să fie şi edificatoare, adică să fie concludentă, pertinentă şi utilă cauzei. Sunt probe concludente acelea care fiind esenţiale în cauză, influenţează asupra soluţionării procesului. Orice probă concludentă este şi pertinentă, dar nu întotdeauna şi invers.

Se apreciază în doctrină[37] că în principiu, orice probă este admisibilă, deoarece Codul de procedură penală nu prevede condiţia admisibilităţii.

Nu împărtăşim această opinie, în condiţiile în care în procesul penal este incident principiul admisibilităţii oricărei probe, însă doar în situaţia în care aceasta nu este interzisă de lege. Pe de altă parte, o solicitare a părţilor pentru administrarea unei probe nu poate fi *a priori* respinsă, dacă proba este concludentă şi utilă. Aşadar, admisibilitatea probei trebuie raportată şi la condiţiile amintite.

* * *

În acord cu dispoziţiile art. 65 C.pr. pen., sarcina probaţiunii revine organului de urmărire penală şi instanţei de judecată, în acord cu principiile rolului activ şi cel al aflării adevărului.

Potrivit alin. 2 al aceluiaşi text de lege, le cererea organului de urmărire penală ori a instanţei de judecată, orice persoană care cunoaşte

[36] Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a II-a penală şi pentru cauze cu minori şi familie, *Decizia nr. 53 A din 25.02.2010*, www.legenet.ro.

[37] Vasile Păvăleanu, *Drept procesual penal, Partea generală, volumul I, Ediţia a III a,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2007, p. 247.

vreo probă sau deţine vreun mijloc de probă este obligată să le aducă la cunoştinţă sau să le înfăţişeze.

În noul Cod de procedură penală, art. 99 alin. 1 prevede că sarcina probei aparţine în principal procurorului, iar în acţiunea civilă, părţii civile ori, după caz, procurorului care exercită acţiunea civilă în cazurile anume prevăzute de lege. Alin. 2 al acestui text de lege preia principiul instituit în art. 66 din actuala reglementare, în sensul că suspectul sau inculpatul beneficiază de prezumţia de nevinovăţie, nefiind obligat să îşi dovedească nevinovăţia. Totodată, se prevede faptul că persoana cercetată are dreptul de a nu contribui la propria acuzare. În continuare, se asigură dreptul persoanei vătămate, suspectului şi părţilor de a propune organelor judiciare administrarea de probe.

Revenind la prevederile în vigoare, observăm că la urmărirea penală, strângerea şi aprecierea probelor constituie atributul organelor de urmărire penală. Având în vedere lipsa de publicitate ce guvernează această fază procesuală şi caracterul necontradictoriu, administrarea probelor nu se realizează în prezenţa părţilor, exceptând cele pentru care prezenţa învinuitului sau inculpatului este necesară, datorită specificului lor.

Cu toate acestea, alin. 1 al art. 172 C.pr.pen., introdus prin Legea nr. 57/2008[38], conferă apărătorului ales al învinuitului sau inculpatului dreptul de a asista la efectuarea oricărui act de urmărire penală. Însă, lipsa apărătorului nu împiedică efectuarea actului de urmărire penală dacă reprezentantul părţii a fost încunoştiinţat de data şi ora efectuării actului şi doar în situaţia în care asistenţa juridică este obligatorie, organul de urmărire penală are obligaţia de a asigura prezenţa apărătorului.

În cursul judecăţii, prima instanţă va proceda la readministrarea probatoriului din faza de urmărire penală, în mod nemijlocit, însă, la solicitarea oricărei părţi din proces, a procurorului sau chiar din oficiu, poate dispune efectuarea unor noi probatorii.

Faţă de aceste aspecte, noul Cod, în cuprinsul art. 100 alin. 2 prevede că în cursul judecăţii, instanţa administrează probe la cererea procurorului, a persoanei vătămate sau a părţilor şi, în mod subsidiar, din oficiu, atunci când consideră necesar pentru formarea convingerii sale.

---

[38] *Legea nr. 57/2008 pentru modificarea alin. 1 al art. 172 din Codul de procedură penală,* publicată în Monitorul Oficial nr. 228 din 25/03/2008.

Se apreciază în literatura de specialitate[39] faptul că puterile de apreciere ale procurorului sunt mai extinse decât ale instanţei de judecată, în condiţiile în care, legiuitorul noului Cod penal, renunţând la instituţia lipsei de pericol social a faptei şi la cea a înlocuirii răspunderii penale a adoptat, pentru faza urmăririi penale, în temeiul principiului oportunităţii exercitării acţiunii penale, instituţia renunţării la urmărirea penală, iar sub aspectul dreptului penal substanţial, renunţarea de către instanţa de judecată la aplicarea pedepsei.

Din perspectiva rolului activ, sunt diminuate atribuţiile judecătorului, însă îi sunt conferite prerogative noi, întrucât, aşa cum se remarcă în doctrină[40], se introduce ca element de noutate în cadrul desfăşurării urmăririi penale art. 308 din noul Cod.

Potrivit acestui text de lege, se reglementează procedura administrării anticipate a probatoriului, în situaţia în care ar exista riscul ca unele probe să nu mai poată fi administrate în faţa instanţei, procedură de competenţa judecătorului de drepturi şi libertăţi.

Conform art. 54 din noul Cod, *judecătorul de cameră preliminară* are, printre altele, competenţă în sensul verificării legalităţii actului de trimitere în judecată, precum şi a administrării probelor ori a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală, de a soluţiona plângerile împotriva soluţiilor de netrimitere în judecată.

Se poate observa faptul că procedura de judecată în camera preliminară este una atipică, întrucât judecătorul de cameră preliminară hotărăşte, prin încheiere motivată, în cameră de consiliu, fără participarea inculpatului şi a procurorului, asupra probelor administrate cu încălcarea prevederilor legale, acestea fiind excluse în condiţiile art. 102 din noul Cod şi neputând fi avute în vedere la judecata în fond a cauzei.

În noua reglementare există posibilitatea menţinerii cererii de începere a judecăţii de către conducătorul parchetului care a emis actul de sesizare a instanţei, deşi judecătorul de cameră preliminară înlătură probe ce au fost obţinute în mod nelegal. În această situaţie, judecătorul de cameră

[39] Viorel Paşca, *Depenalizarea faptei şi înlocuirea răspunderii penale,* în Dreptul nr. 1/2012, p. 251.
[40] Dorin Ciuncan, *Desfăşurarea urmăririi penale în noul cod de procedură penală,* http: //dorin.ciuncan.com.

preliminară, prin încheiere motivată, va dispune trimiterea în judecată chiar dacă constată vicii importante în legătură cu procedura de urmărire penală, urmând ca procurorul şef al parchetului care a emis rechizitoriul să îşi asume răspunderea ca dosarul să fie trimis în judecată.[41]

Unii autori[42] apreciază că organele de stat care participă la desfăşurarea procesului penal trebuie să manifeste rol activ atât în iniţierea procesului penal, cât şi în realizarea activităţii cerute de urmărirea penală, de judecată şi de punerea în executare a hotărârilor judecătoreşti penale. Respectarea acestor îndatoriri este garantată prin obligaţia organelor judiciare care exercită supravegherea sau controlul, de a sancţiona lipsa de rol activ prin retrimiterea cauzei organului judiciar care a greşit, pentru îndeplinirea obligaţiei prevăzute de lege.

În acest sens legiuitorul a prevăzut, prin dispoziţiile art. 300 C.pr.pen., restituirea cauzei în vederea refacerii actului de sesizare a instanţei, precum şi prin dispoziţiile art. 332 C.pr.pen., restituirea cauzei pentru refacerea urmăririi penale, atunci când s-a efectuat urmărirea penală de un alt organ decât cel competent, în cazul nerespectării dispoziţiilor referitoare la competenţa după materie sau după calitatea persoanei, sesizarea instanţei, prezenţa învinuitului sau a inculpatului, precum şi asistarea acestuia de către apărător.

Totodată, în cuprinsul art. 265 C.pr.pen., se prevede că în situaţia în care procurorul constată că urmărirea penală nu este completă, ori nu au fost respectate dispoziţiile legale care garantează aflarea adevărului, restituie cauza organului care a efectuat urmărirea penală, sau potrivit art. 217 C.pr.pen., trimite cauza la alt organ de urmărire, în vederea completării sau refacerii urmăririi penale.

De asemenea, instanţele de control pot desfiinţa hotărârile nelegale şi netemeinice cu consecinţa trimiterii cauzei înapoi spre rejudecare, respectiv reţin cauza spre soluţionare şi administrează probele necesare, în cazul recursului devolutiv.

---

[41] Versavia Brutaru, *Camera preliminară, o nouă instituţie de drept procesual penal I,* în Revista Dreptul nr. 2/2010, p. 204; Magdalena Iordache, *Camera preliminară, o nouă instituţie de drept procesual penal II,* în Revista Dreptul nr. 2/2010, p. 221-222.

[42] Gheorghiţă Mateuţ, *Tratat de procedură penală. Partea generală, Volumul I,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 175.

În literatura de specialitate[43] se opinează că din economia prevederilor legale enunţate, rezultă că administrarea probelor constituie un drept şi totodată o obligaţie a organelor judiciare menţionate, care nu trebuie confundată cu propunerea de probe a părţilor din proces, probe care pot fi admise sau respinse motivat.

Articolul 66 C.pr.pen. transpune principiul prezumţiei de nevinovăţie, reflectat din perspectiva sarcinii probei. Astfel, în situaţia în care o persoană este învinuită de săvârşirea unei fapte penale, aceasta nu este obligată să îşi dovedească nevinovăţia, sarcina administrării probelor revenind, conform art. 65 C.pr.pen. organului de urmărire penală sau instanţei de judecată. Însă, potrivit alin. 2, în cazul în care există probe de vinovăţie, învinuitul sau inculpatul are dreptul să probeze lipsa lor de temeinice. Observăm că aceste dispoziţii nu sunt reglementate în noul Cod.

În privinţa standardului probei impuse apărării, în literatura de specialitate[44] se apreciază că acuzatul nu este ţinut decât la un cuantum al probei destul de redus, fiind suficient să suscite o îndoială rezonabilă. Acesta este sistemul cunoscut sub denumirea de „balanţa probabilităţilor" sau „preponderenţa probelor". Curtea Europeană a statuat în jurisprudenţa[45] sa că a impune unei persoane să îşi probeze nevinovăţia este contrar prezumţiei de nevinovăţie.

Cu privire la lipsa probelor necesare pentru cunoaşterea şi stabilirea tuturor faptelor şi împrejurărilor cauzei, în literatura de specialitate[46] se apreciază că acest aspect este de natură să influenţeze situaţia de fapt

---

[43] Valentin Mirişan, *Drept procesual penal, Volumul I, Partea generală,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2008, p. 143.

[44] Gheorghiţă Mateuţ, *Libertatea aprecierii probelor. Limite,* în Revista de drept penal nr. 3/2004, p. 46.

[45] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Telfner contra Austria*, Hotărârea din 20 martie 2001. În cauză, victima unui accident de circulaţie a comunicat poliţiei marca şi numărul de înmatriculare a autovehiculului care a provocat accidentul, fără a putea însă identifica conducătorul care a fugit de la faţa locului. În cursul procesului, reclamantul a negat că s-ar fi aflat la volanul maşinii sale şi a refuzat să facă orice altă declaraţie. Bazându-se pe faptul că este de notorietate că vehiculul era utilizat în principal de către reclamant, instanţa s-a declarat convinsă de faptul că reclamantul conducea maşina la momentul incriminat, astfel încât a pronunţat o hotărâre de condamnare a acestuia, www.jurisprudentacedo.com.

[46] Mihaela Laura Pamfil, *op. cit.*, p. 42.

reţinută de instanţă şi pe cale de consecinţă, soluţia pronunţată va reprezenta un temei de desfiinţare a hotărârii.

* * *

Revenind la regula din materia probaţiunii, *actori incumbit probatio*, există situaţii derogatorii de la faptul că administrarea probelor se realizează de către organul de urmărire penală sau de către instanţa de judecată. În acest sens, facem trimitere la instituţia delegării sau a comisiei rogatorii, ori la dispoziţiile procesuale care instituie obligativitatea administrării probelor în prezenţa martorilor asistenţi.

Aşa cum este definită în literatura de specialitate[47], comisia rogatorie este activitatea procesuală prin care organul judiciar competent cere unui organ judiciar din aceeaşi categorie, corespunzător în grad şi dintr-o altă circumscripţie teritorială, efectuarea unui act procedural sau realizarea unui procedeu probatoriu. Comisia rogatorie se dispune când organul judiciar nu are posibilitatea să efectueze acel act, aceasta fiind singura condiţie pentru a se dispune efectuarea unei comisii rogatorii.

Art. 132 C.pr.pen. reglementează situaţiile în care se poate recurge la o astfel de activitate procesuală, respectiv pentru ascultarea unui martor, în cazul cercetării la faţa locului, în situaţia ridicării unor obiecte sau la îndeplinirea altor acte procedurale.

Totodată, legiuitorul, în cuprinsul alin. 2 prevede expres că nu pot forma obiectul comisiei rogatorii punerea în mişcare a acţiunii penale, luarea măsurilor preventive, încuviinţarea de probatorii, precum şi dispunerea celorlalte acte sau măsuri procesuale.

Spre deosebire de această instituţie, în cazul delegării efectuarea actului de procedură revine numai unui organ sau unei instanţe de judecată ierarhic inferioare, celelalte dispoziţii incidente în cazul comisiei rogatorii găsindu-şi aplicarea în acelaşi mod.

* * *

O altă instituţie legată de administrarea probelor în procesul penale este cea a martorilor asistenţi, apreciaţi a fi, în literatura de specialitate[48],

---

[47] Ion Poiană, Ioana Păcurariu, *Drept procesual penal. Note de curs,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 160.

[48] George Coca, *op.cit.*, p. 190.

garanţii care atestă că rezultatul şi modul de desfăşurare a unei activităţi procesuale este cel consemnat în procesul-verbal întocmit, neavând cunoştinţă despre faptele şi împrejurările cauzei. Potrivit art. 92 C.pr.pen., când legea prevede că la efectuarea unui act procedural este necesară prezenţa unor martori asistenţi, numărul acestora trebuie să fie de cel puţin doi. Totodată, pentru a se atinge scopul acestei instituţii, legiuitorul a prevăzut anumite reguli care trebuie întrunite în persoana martorului asistent, respectiv nu pot avea această calitate persoanele cu vârsta mai mică de 14 ani, persoanele interesate în cauză sau cei care fac parte din aceeaşi unitate cu organul care efectuează actul procedural.

Observăm că, raportat la prevederile art. 93 C.pr.pen., rolul martorilor asistenţi este pe lângă cel de a asista la îndeplinirea anumitor procedee probatorii ca percheziţia, constatarea la faţa locului etc. şi de a formula observaţii cu privire la cele constatate şi la desfăşurarea operaţiilor la care asistă.

Cu privire la sancţiunea ce intervine în situaţia în care lipseşte semnătura martorilor asistenţi menţionaţi în cuprinsul procesului-verbal întocmit de organele de cercetare, în jurisprudenţă[49] s-a apreciat că în cazul existenţei unei astfel de încălcări a dispoziţiilor legale, sancţiunea prevăzută de lege este aceea a nulităţii relative, nulitate care, potrivit prevederilor art. 197 alin. 1 C.pr.pen., poate fi invocată doar atunci când s-a adus o vătămare ce nu poate fi înlăturată decât prin anularea acelui act.

Potrivit prevederilor art. 197 alin. 4 C.pr.pen., o astfel de nulitate poate fi luată în considerare din oficiu de către instanţă numai dacă anularea actului este necesară pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei. Caracterul relativ al nulităţii determinată de nesemnarea de către martorii asistenţi a procesului-verbal de cercetare la faţa locului rezultă şi din împrejurarea că, potrivit art. 129 alin. 2 C.pr.pen., cercetarea poate fi efectuată şi în lipsa unor martori asistenţi, atunci când prezenţa acestora nu este posibilă.

[49] Curtea de Apel Galaţi, *Decizia penală nr.1471/R/28.09.2011*, www.legenet.ro.

1.3. Consideraţii privind aprecierea şi neregularitatea probelor

1.3.1. Aprecierea mijloacelor de probă

În literatura de specialitate[50] a fost exprimat un punct de vedere potrivit căruia administrarea probelor nu se reduce la înmagazinarea lor, întrucât probaţiunea, alături de coordonate raţionale, logice, presupune şi coordonate psihologice, intuitive şi chiar imaginative, ca orice cercetare.

Existenţa acestor dimensiuni, inerente oricărui proces de cunoaştere, determină şi ea cu necesitate aprecierea probelor, verificarea permanentă a concluziilor, având ca finalitate evitarea subiectivismului, a unilateralităţii.

În orice fază a procesului penal îşi găsesc aplicabilitatea principiile specifice sistemului probator, respectiv libertatea probelor şi a mijloacelor de probă cât şi libera lor apreciere.

Anterior modificărilor aduse Codului de procedură penală prin Legea nr. 281/2003, art. 63 C.pr.pen. prevedea faptul că aprecierea fiecărei probe se face de organul de urmărire penală sau de instanţa de judecată potrivit convingerii lor, formată în urma examinării tuturor probelor administrate şi conducându-se după conştiinţa lor.

Curtea Constituţională[51] a statuat, referitor la dispoziţiile art. 63 alin. 2 C.pr.pen., că textul de lege în această formă este neconstituţional, dispoziţiile legale criticate contravenind dispoziţiilor art. 123 alin. 2 din Constituţie, dispoziţii potrivit cărora "Judecătorii sunt independenţi şi se supun numai legii", iar nu şi intimei lor convingeri.

Observăm faptul că deşi legiuitorul a modificat aceste dispoziţii, s-a omis corelarea cu dispoziţiile art. 287 alin. 2 C.pr.pen. potrivit cărora instanţa îşi formează convingerea pe baza probelor administrate în cauză.

---

[50] Alexandru Olaru, *op.cit.*, p. 63.

[51] Curtea Constituţională, *Decizia nr. 171/2001 privind excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 63 alin. 2, art. 192 alin. 2, art. 346 alin. 2 şi art. 392 alin. 4 din Codul de procedură penală*, publicată în Monitorul Oficial nr. 387 din 16/07/2001.

Se apreciază în literatura de specialitate[52] că în acest mod nu se pune capăt controverselor legate de libertatea de apreciere a probelor, deoarece legiuitorul păstrează, practic, într-un text o formulare pe care o radiază din alt text.

Mai mult decât atât, în aprecierea probelor este inevitabil ca judecătorul să nu facă apel la convingerea sa. De aceea, disocierea sintagmei „potrivit convingerii lor" de procesul de apreciere are doar valoarea unui artificiu legislativ, care nu este în măsură să suprime principiul liberei aprecieri a probelor. Aceasta denotă intenţia legiuitorului de a asigura preeminenţa dreptului.

Forma în vigoare a textului indicat prevede că probele nu au o valoare dinainte stabilită, fiind guvernate de principiul liberei aprecieri. Acest principiu reprezintă o reacţie la sistemul probelor formale, sistem în care valoarea fiecărei probe era prestabilită de lege.

Potrivit noului Cod, conform art. 103, probele nu au o valoare dinainte stabilită prin lege şi sunt supuse liberei aprecieri a organelor judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză. Totodată, hotărârea ce urmează a fi pronunţată trebuie să fie fundamentată prin raportare la toate probele evaluate, iar o soluţie de condamnare poate fi dispusă doar în situaţia în care instanţa are convingerea că acuzaţia a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă. De asemenea, alin. 3 al art. 103 noul Cod prevede că hotărârea instanţei nu se poate întemeia, în măsura determinantă, pe mărturia investigatorului sub acoperire sau pe declaraţiile martorilor protejaţi.

Mijlocul de apreciere constă în „examinarea tuturor probelor administrate", ceea ce, aşa cum se apreciază în literatura de specialitate[53], impune o analiză a fiecărei probe şi apoi o sinteză a tuturor probelor administrate.

Totodată, aprecierea probelor se face în „scopul aflării adevărului", ceea ce înseamnă că trebuie să se evite formarea unei convingeri pur subiective, întemeiată arbitrar doar pe o parte din acestea sau pe o încredere nejustificată dată unor probe în detrimentul altora.

---

[52] Gheorghiţă Mateuţ, *op. cit.*, p. 39-40.

[53] Grigore Theodoru, *op.cit.*, p. 352.

O altă opinie din doctrină[54] a fost exprimată în sensul că libertatea acordată organelor judiciare în a aprecia utilitatea şi valoarea probelor pentru cauza penală constă în libertatea de a alege, din totalitatea probelor, pe cele ce oferă un indiciu cât de mic în legătură cu adevărul, pentru ca, adunate toate indiciile, procurorul să poată lua decizia trimiterii în judecată, ori să dispună soluţia de neîncepere a urmăririi penale sau de scoatere de sub urmărire penală, când sunt indicii temeinice de nevinovăţie.

În ceea ce priveşte interpretarea probelor, această activitate se realizează în fiecare etapă a procesului penal, concluziile organelor judiciare nefiind obligatorii pentru următoarea fază a procesului.

S-a opinat în literatura de specialitate[55] că aprecierea probelor în cursul urmăririi penale are un caracter permanent şi dinamic, fiind determinată de necesitatea dovedirii întregului obiect al probaţiunii dar mai ales de identificarea şi strângerea tuturor probelor necesare pentru justa soluţionare a cauzei. Când consideră urmărirea penală terminată, organul judiciar trebuie să procedeze la o apreciere de ansamblu a probelor administrate.

În jurisprudenţă[56] s-a statuat în sensul că instanţa de judecată are libertatea să aprecieze concludenţa tuturor probelor, indiferent de faza procesuală în care au fost administrate. Acest principiu se manifestă, pe de o parte, sub aspectul libertăţii de a produce probe, iar pe de altă parte sub aspectul aprecierii acestora. În opinia instanţei, probele administrate la urmărirea penală sunt determinante doar pentru sesizarea instanţei, iar nu pentru condamnare, deoarece o astfel de soluţie nu poate fi pronunţată fără verificarea probelor, prin administrarea lor nemijlocită. Conform considerentelor soluţiei citate, dacă nu s-ar proceda în această manieră, ar însemna că instanţa nu ar avea decât sarcina de a confirma judecata deja făcută de procuror prin emiterea rechizitoriului.

În sens contrar, alte soluţii[57] din practica instanţelor de judecată evidenţiază faptul că probele administrate în faza de urmărire penală au

---

[54] Ilie Măgureanu, *Ascultarea persoanelor în procesul penal,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2004, p. 6.

[55] Alexandru Olaru, *op.cit.*, p. 67.

[56] Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a II-a penală şi pentru cauze cu minori şi familie, *Decizia penală nr. 53 A din 25.02.2010,* www.legenet.ro.

[57] Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, *Decizia penală nr. 18 din 04.02.2010*; Curtea de Apel Bacău, Secţia penală, cauze minori şi familie, *Decizia penală nr. 78/2008, Şedinţa secretă şi nepublică de la 20 mai 2008,* www.legenet.ro.

aceeaşi valoare cu probele administrate în faza cercetării judecătoreşti, probele din faza de urmărire penală urmând a fi analizate coroborat cu cele administrate în faza cercetării judecătoreşti. De asemenea, se reţine şi faptul că scopul probelor, astfel cum este evidenţiat în dispoziţiile art. 62 C.pr.pen. este identic ambelor faze ale procesului penal – respectiv aflarea adevărului. Principiul liberei aprecieri a probelor lasă instanţei de judecată posibilitatea să aprecieze concludenţa tuturor probelor, indiferent de faza procesuală în care au fost administrate, iar principiul aflării adevărului impune instanţei de judecată să dea valoare doar acelor probe care, coroborate cu alte probe legal administrate, exprimă adevărul.

În acelaşi sens indicăm o soluţie jurisprudenţială de dată recentă[58], în motivarea căreia se reţine că o distincţie între probe, respectiv probe care sunt utile doar pentru trimiterea în judecată şi probe care sunt utile pentru condamnare, este contrară modului în care este conceput procesul penal prin normele Codului de procedură. Probele nu au valoare mai dinainte stabilită, iar aprecierea acestora se face de către organul de urmărire penală sau de instanţa de judecată în urma examinării tuturor probelor administrate, în scopul aflării adevărului.

1.3.2. Aspecte privind invalidarea probelor obţinute ilegal

Pentru ca o hotărâre să fie legală şi temeinică, se impune aşadar, ca instanţa să coroboreze probele administrate în toate fazele procesului penal şi să examineze cauza din perspectiva principiului preeminenţei dreptului, soluţionând cauza prin evaluarea tuturor probelor precum şi prin prisma tuturor aspectelor de fapt şi de drept cu relevanţă asupra soluţiei pronunţate.

Cu privire la modificările ce au fost aduse Codului de procedură penală prin Legea[59] privind aprobarea O.U.G. nr. 60/2006, se apreciază[60] că

---

[58] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia penală nr. 2839/18.12.2012,* nepublicată.

[59] *Legea privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 60/2006 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi*, http://www.cdep.ro/proiecte/2006/800/20/.pdf.

[60] Observaţiile Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cu privire la modul în care va fi afectată desfăşurarea procesului penal prin modificările aduse Codului de procedură penală, http://www.mpublic.ro/Cpp.pdf.

afectează sistemul de principii fundamentale prin lipsirea de eficienţă a principiului aflării adevărului şi limitarea nejustificată a dreptului organelor judiciare de a aprecia asupra probelor administrate. În acest sens, prevederile introduse prin acest act normativ reprezintă o obstrucţionare a înfăptuirii justiţiei întrucât sunt de natură să determine tergiversarea soluţionării dosarelor, fac extrem de dificilă administrarea unor mijloace de probă şi se află în conflict cu prevederi ale Constituţiei şi ale Convenţiei europene a drepturilor omului.

De asemenea, sancţiunea nulităţii devine incidentă chiar şi în situaţia în care nu s-a produs nicio vătămare, sau aceasta nu este de natură să afecteze într-un mod esenţial drepturile fundamentale ale părţilor, spre exemplu dacă se omite menţionarea orei la care a avut loc o convorbire interceptată în cuprinsul procesului-verbal de redare, sau atunci când imposibilitatea de respectare a legii nu este imputabilă organului judiciar, spre exemplu dacă imposibilitatea de înregistrare a şedinţei de judecată este determinată de avarierea mijloacelor tehnice.

Constatarea nulităţii atrage înlăturarea fizică a mijloacelor de probă din dosar. Pentru înfăptuirea eficientă a justiţiei este necesar ca organul judiciar să aibă acces nemijlocit la toate mijloacele de probă administrate într-o cauză şi să lipsească de efecte juridice un act procesual numai în condiţiile existenţei unei relaţii de proporţionalitate între importanţa dreptului vătămat şi caracterul excepţional al sancţiunii.

Prin art. I pct. 39 din Legea nr. 281/2003, a fost introdus alineatul 2 al art. 64 C.pr.pen., potrivit căruia mijloacele de probă obţinute în mod ilegal nu pot fi folosite în procesul penal, dorindu-se astfel sporirea garanţiilor procesual penale. Opinăm că în atare situaţii există un singur remediu procesual, respectiv excluderea probei obţinute cu încălcarea prescripţiilor legale din ansamblul probator.

Se apreciază[61] în acest sens că pot fi considerate ca obţinute în mod ilegal acele mijloace de probă care au fost obţinute nu numai printr-un act care a fost expres interzis de lege, ci şi printr-un act contrar regulilor de bază ale procedurii penale sau principiilor generale de drept.

[61] Marius Neculce, Laviniu Uşvat, *Drept procesual penal. Partea generală,* Ed. Concordia, Arad, 2006, p. 196.

O altă opinie[62] exprimată în acest sens, susţine că ilegalitatea probei poate rezulta fie din mijlocul de probă însuşi (de exemplu, mărturisirea provocată sub efectul torturii), fie din condiţiile în care a fost obţinută sau administrată proba (ascultarea convorbirilor telefonice efectuată în cazurile în care legea nu o permite). În acest fel, ar putea fi excluse probele inadmisibile, fie din cauza condiţiilor în care au fost obţinute, fie motivat de condiţiilor în care au fost administrate.

Astfel, în activitatea probatorie, sunt incidente principiile legalităţii şi loialităţii administrării probelor.

Conform principiului legalităţii, în procesul penal pot fi utilizate ca probe, dintre cele limitativ prevăzute de textul de lege, doar cele care au fost obţinute cu respectarea dispoziţiilor legale.

În literatura de specialitate se apreciază[63] că în cazul în care probele administrate într-o cauză penală au fost obţinute cu încălcarea prescripţiilor legale, se impune excluderea probelor nelegal sau neloial administrate, deosebindu-se de sancţiunea nulităţii, ce se aplică numai actelor procesuale sau procedurale.

Principiul loialităţii administrării probelor, deşi nu este consacrat expres, se regăseşte în cuprinsul art. 68 C.pr.pen. Potrivit acestui text de lege, se interzice întrebuinţarea de violenţe, ameninţări ori alte mijloace de constrângere, ori utilizarea de promisiuni şi îndemnuri în scopul de a se obţine probe. De asemenea, se interzice determinarea unei persoane să săvârşească sau să continue săvârşirea unei fapte penale, în scopul obţinerii unei probe.

Noul Cod de procedură penală reglementează pentru prima oară în mod expres *principiul loialităţii procedurilor în administrarea probelor*, în vederea evitării utilizării oricăror mijloace ce ar putea avea ca scop administrarea cu rea credinţă a unui mijloc de probă sau care ar putea avea ca efect provocarea comiterii unei infracţiuni, în scopul protejării demnităţii persoanei, precum şi a dreptului acesteia la un proces echitabil şi la viaţă privată[64].

---

[62] Ionel Bleoancă, *Consideraţii privind invalidarea probelor în cadrul procesului penal,* în Revista de Ştiinţe Juridice nr. 1-2/2005, p. 199.

[63] Mihail Udroiu, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială,* loc. cit., p. 102.

[64] *Expunere motive – proiect – Codul de procedură penală,* www.just.ro, p. 9.

Observăm că se instituie în mod expres posibilitatea organelor judiciare de a respinge o probă doar în cazul când proba nu este relevantă în raport cu obiectul probaţiunii din cauză, dacă se apreciază că pentru dovedirea elementului de fapt care constituie obiectul probei au fost administrate suficiente mijloace de probă. Totodată, se poate respinge proba dacă nu este necesară, întrucât faptul este notoriu sau dacă proba este imposibil de obţinut, dacă cererea a fost formulată în scopul vădit al tergiversării procesului, ori în situaţia în care cererea a fost formulată de o persoană neîndreptăţită sau este contrară legii.

Conform prevederilor noului Cod, *instituţia excluderii probelor nelegal sau neloial administrate* cunoaşte o reglementare detaliată. Cu toate acestea, se permite ca mijloacele de probă administrate cu încălcarea dispoziţiilor legale să poată fi în mod excepţional folosite dacă prin aceasta nu se aduce atingere caracterului echitabil al procesului penal în ansamblu. Remarcăm faptul că noul Cod de procedură penală prevede în cuprinsul art. 102 alin. 3 o excepţie de la dispoziţiile alin. 2 al aceluiaşi articol, potrivit căruia probele obţinute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal. Astfel, textul de lege indicat nu îşi va mai găsi aplicare dacă mijlocul de probă prezintă imperfecţiuni de formă sau există alte neregularităţi procedurale care nu produc o vătămare pentru înlăturarea căreia este necesară excluderea acestuia. Or, apreciem că aceste dispoziţii sunt de natură a atrage numeroase abuzuri procedurale, oferind posibilitatea eludării unor norme imperative de drept procesual penal.

Nu împărtăşim soluţia adoptată de legiuitor, având în vedere că textul lasă loc arbitrariului şi lasă calea deschisă unor soluţii jurisprudenţiale neunitare. În absenţa stabilirii unor criterii concise la care instanţa de judecată să se raporteze, apreciem textul ca fiind echivoc.

O altă instituţie nou introdusă este *excluderea probei derivate* ce are ca obiect înlăturarea mijloacelor de probă administrate în mod legal, dar care sunt derivate din probe obţinute în mod ilegal. Excluderea probei derivate îşi găseşte aplicabilitate numai în cazul în care între proba administrată ilegal şi proba derivată ulterior administrată există o legătură de cauzalitate necesară[65].

[65] *Expunere motive – proiect – Codul de procedură penală,* www.just.ro, p. 9.

1.3.3. Modalitatea de administrare a probelor din perspectiva jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului

Potrivit art. 21 alin. 1 din Constituţie, orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

Raportat la aceste prevederi, în literatura de specialitate[66] se apreciază că acest text nu are corespondent în legislaţia comună, în sensul că nu există norme care să permită verificarea aplicării legii sub aspectul respectării drepturilor fundamentale, nu există o instituţie care să permită verificarea compatibilităţii dintre legislaţie, modul ei de aplicare şi prevederile europene în materie.

În doctrină[67] se apreciază că nicio dispoziţie a Convenţiei europene a drepturilor omului nu reglementează regimul probelor, acest aspect constituind un domeniu de reglementare al legislaţiilor naţionale. Nu este rolul Curţii Europene acela de a determina, de principiu, admisibilitatea anumitor tipuri de probă, ci de a examina dacă procedura, inclusiv modul în care elementele de probă au fost obţinute sau administrate, a fost echitabilă în ansamblul său.

Analizând jurisprudenţa instanţei de la Strasbourg, unii autori[68] apreciază că există o diferenţă de tratament în cazul utilizării probelor obţinute prin încălcarea drepturilor prevăzute de Convenţie. Curtea tinde să considere că simpla încălcare a unui drept din Convenţie – în vederea obţinerii unui mijloc de probă – nu implică *per se* încălcarea dreptului la un proces echitabil. Se impune aşadar a se analiza dacă obţinerea unei probe prin încălcarea unui drept stipulat de Convenţie aduce atingere şi ideii de

---

[66] Mihai Cătălin Chiriţă, *op.cit.*, p. 251.

[67] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 3.

[68] Ana Maria Torres Chedraui, *An analysis of the exclusion of evidence obtained in violation of human rights in light of the jurisprudence of the European Court of Human Rights*, în Tilburg Law Review, vol. 15, 2010-2011, p. 25 şi urm., apud. George Zlati, *Inadmisibilitatea probelor obţinute prin încălcarea drepturilor omului. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (I)*, http://www.penalmente.eu/2012/11/25/inadmisibilitatea-probelor-obtinute-prin-incalcarea-drepturilor-omului-jurisprudentei-curtii-europene-a-drepturilor-omului-i/.

procedură echitabilă. Totodată, analiza legalităţii probelor nu poate cădea în sarcina Curţii, deoarece aceasta este situată în marja de apreciere a statelor. Totuşi, atunci când administrarea probei obţinute prin încălcarea unui drept din Convenţie atrage şi încălcarea art. 6, Curtea poate statua în sensul că admiterea probei respective de către instanţa naţională a făcut ca procedura să devină una inechitabilă, încălcându-se aşadar art. 6 din Convenţie.

În acest sens, Curtea Europeană[69] a statuat că rolul său, potrivit art. 6 paragraf 1 din Convenţie, nu este acela de a stabili dacă anumite mijloace de probă au fost obţinute ilegal, ci mai degrabă să analizeze dacă o astfel de „ilegalitate" a avut drept consecinţă încălcarea unui alt drept protejat prin Convenţie. Astfel, Curtea trebuie să analizeze calitatea aprecierilor făcute de instanţele interne cu privire la apărările formulate de persoana condamnată şi să se asigure că acestea au garantat în mod adecvat dreptul la apărare al inculpatului, în special dreptul la proceduri contradictorii şi la egalitatea armelor.

Aşadar, art. 6 alin. 1 din Convenţie garantează dreptul la un proces echitabil, acesta nu instituie nici o regulă cu privire la admisibilitatea probelor sau la modul în care acestea ar trebui evaluate, aspecte care reprezintă, prin urmare, chestiuni de competenţa, în principal, a dreptului intern şi a instanţelor naţionale.

Într-o altă cauză[70], reclamantul a invocat faptul că refuzul autorităţilor naţionale de a administra anumite probe în vederea verificării autenticităţii autorizaţiilor de interceptare şi a justificării lor legale în raport cu legislaţia în materia siguranţei naţionale, elemente esenţiale în procedura penală finalizată cu condamnarea sa, a reprezentat o încălcare a dreptului său la un proces echitabil şi a principiului egalităţii armelor. Reamintind faptul că

---

[69] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Bulfinsky contra României,* Hotărârea din 1 iunie 2010, http://www.legalis.ro/2011/01/13/cedo-cauza-bulfinsky-impotriva-romaniei/; *cauza Buzescu contra României*, Hotărârea nr. 8 din 24/05/2005, http://www.scj.ro/strasbourg%5Cbuzescu%20Romania%20RO.html.

[70] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Bucur şi Toma contra României,* Hotărârea din 8 ianuarie 2013, http://www.juridice.ro/239064/cedo-neregularitati-inactivitatea-de-interceptare-a-telefoanelor-divulgare-publica-condamnarea-la-inchisoare-protectia-avertizorilor-respingere.

nu se poate pronunţa asupra admisibilităţii şi a administrării în sine a probelor, în cadrul unei proceduri jurisdicţionale naţionale, instanţa europeană a analizat dacă procedura în ansamblul său, inclusiv modalitatea de prezentare a mijloacelor de probă, au avut un caracter echitabil.

Curtea a reiterat principiul potrivit căruia instanţele au obligaţia de a examina efectiv argumentele şi cererile de administrare a probelor ale părţilor, constatând că, în speţă, jurisdicţiile interne au refuzat să verifice dacă era justificată clasarea ca „strict secrete" a datelor obţinute de Serviciul Român de Informaţii (în continuare S.R.I.) şi nu au lămurit dacă interesul menţinerii confidenţialităţii informaţiilor respective era mai mare decât interesul public de a lua la cunoştinţă de interceptările ilegale invocate. Curtea a concluzionat că instanţele naţionale au lăsat fără răspuns solicitările de probe ale primului reclamant, care erau determinante pentru examinarea acuzaţiilor îndreptate împotriva acestuia, ceea ce a echivalat cu o încălcare a caracterului echitabil al procesului penal.

Apreciem că se impune abordarea procedurii de administrare a probelor într-un mod deosebit de riguros, pe de o parte, în considerarea implicaţiilor negative ce se răsfrâng asupra persoanei implicate în procesul penal, iar pe de altă parte din perspectiva consecinţelor ce afectează statul român, condamnat în repetate rânduri de către Curtea Europeană.

Mai mult decât atât, practicienii se confruntă cu situaţii în care organele judiciare abandonează principiile derivate din regulile de bază ale procesului penal în activitatea procesual penală privind probele, având ca principal obiectiv obţinerea acestora, omiţând respectarea legalităţii administrării acestora.

Aşadar, desfăşurarea activităţii de administrare a probatoriului într-o cauză penală nu se poate realiza într-un mod superficial sau neglijent, pentru că în această modalitate s-ar încălca dreptul la un proces echitabil. O hotărâre judecătorească pronunţată în astfel de condiţii nu poate fi decât netemeinică şi nelegală, aspect inadmisibil în condiţiile în care este decis destinul şi libertatea unor persoane.

Autorităţile judiciare sunt obligate să reconstituie în detaliu scena infracţiunii, căci numai în această modalitate pot fi înlăturate erorile judiciare. În majoritatea cazurilor aflarea adevărului presupune investirea unui volum impresionant de resurse umane, tehnologice şi financiare, însă toate

acestea trebuie îmbinate cu profesionalism, cu responsabilitate şi cu respectarea spiritului legii.

În mod regretabil, în practică există numeroase situaţii în care mecanismele procesuale şi procedurale relative la probatoriu sunt flagrant încălcate, context în care garanţiile instituite de legiuitor există doar la nivel scriptic.

1.4. Procesul de comunicare, element esenţial al existenţei umane sau mijloc de probă în procesul penal?

Plecând de la definiţia procesului penal, în literatura de specialitate[71] se apreciază că marea majoritate a activităţilor infracţionale care stau la baza demarării unui astfel de proces, dar şi etapele propriu-zise ale instrucţiei penale, în sens larg, au ca fundament ideea de comunicare, într-o diversitate semantică a acestui cuvânt.

Ceea ce ne defineşte ca fiinţe raţionale sunt procesele de cunoaştere, de evoluţie, de interrelaţionare, toate acestea având la bază ideea de comunicare.

Etimologic, cuvântul provine din latinescul *communicatio,* adică „a fi în relaţie cu", „a pune în comun". Noţiunea de comunicare acoperă diferite forme ale schimbului social. Desemnând cel mai adesea actul de a transmite şi de a schimba semne şi mesaje, ea poate trimite la cele mai variate forme de circulaţie a bunurilor şi chiar a persoanelor. În accepţiunea sa cea mai largă, comunicarea se poate confunda cu ansamblul activităţilor vieţii sociale. În secolul XX, termenul este folosit pentru a desemna mai ales noile tehnici de difuzare în masă a informaţiei, respectiv presă, radio, cablu, sateliţi- precum şi cinema-ul şi publicitatea. „Media" reprezintă reţelele de transmitere a „mesajelor" omniprezente în societatea noastră[72].

---

[71] Mihai Viorel Tudoran, *Teoria şi practica interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video judiciare – abordare dual actualele şi noile Cod penal şi Cod de procedură penală,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012, p. 9.

[72] Elisabeth Clément, Chantal Demonque ş.a., *Filosofia de la A-Z. Dicţionar enciclopedic de filosofie,* Ed. All Educaţional, Bucureşti, 2000, p. 84.

Datorită faptului că orice componentă a vieţii sociale presupune procese specifice de comunicare, s-a dezvoltat ideea[73] existenţei mai multor forme de comunicare după domeniul de referinţă: comunicare organizaţională, comunicare politică, comunicare de grup sau comunicare interculturală, însă indiferent de arie, procesul de comunicare este standard.

În literatura de specialitate[74], se apreciază că există mai multe forme ale comunicării sociale. Prima, spontană, ce nu se supune niciunei reguli, cu excepţia deprinderii sociale şi se înscrie în cadrul relaţiilor interpersonale, fiind limitată, precară, artizanală. La cealaltă extremă, relaţiile inter- şi intra-organizaţionale sunt conduse de instituţii, respectiv naţiuni, oraşe, întreprinderi. Comunicarea instituţionalizată defineşte regimul economic, social şi politic cu care este înzestrată o societate.

1.4.1. Transmiterea mesajului

Din schematizarea definiţiei comunicării, rezultă că aceasta cuprinde sursa, respectiv emitentul, care, având prefigurată o anumită idee, prin care urmăreşte o acţiune de la destinatar, adică receptorul, o codifică într-o formă accesibilă înţelegerii acestuia. *Codificarea* reprezintă în mod uzual, *literele şi cuvintele limbii folosite de* emitent şi receptor. Mesajul poate fi exprimat oral, în scris sau nonverbal. Canalul sau media prin care se *transmite mesajul* şi care leagă cei doi subiecţi, atunci când comunicarea nu este directă, poate fi o scrisoare, un computer, telefon, fax, TV etc. Selecţia canalului potrivit este esenţială pentru o comunicare efectivă[75].

Există elemente care împiedică transmiterea corectă a mesajului sau înţelegerea acestuia pe deplin. În acest sens, există anumite perturbaţii, care pot impieta asupra formulării unei idei clare, ori exprimările ambigue pot duce la codificări greşite ale mesajului. Alte aspecte care trebuie avute în vedere, sunt reprezentate de nivelul de înţelegere al subiecţilor discuţiei, folosirea unui limbaj neadecvat, impropriu pentru esenţa mesajului transmis.

---

[73] Lăcrămioara Mocanu, Anca Leancă, *Psihologia comunicării,* Ed. Rovimed Publishers, Bacău, 2009, p. 16.

[74] Larousse, *Dicţionar de sociologie,* Ed. Universul Enciclopedic, Bucureşti, 1996, p. 60.

[75] Stoian Violeta, *Abordări teoretice şi practice referitoare la activitatea de comunicare socială-colecţie de articole on-line,* Ed. AIT Laboratories S.R.L., Bucureşti, 2011, p. 6.

De aceea, pentru a constata că mesajul nu a fost transmis distorsionat sau nu a fost greşit înţeles, se aşteaptă feedback-ul, adică reacţia inversă a receptorului, replică la enunţul formulat de emiţător.

Însă, pentru a decodifica în mod corect un mesaj, este nevoie să apelăm la un cumul de factori, ţinând cont de mai multe aspecte.

Astfel, pentru a interpreta semnificaţiile unui mesaj scris avem la dispoziţie doar 7% din informaţie. Conform unui studiu efectuat de dr. Albert Mahrabian[76], semnificaţia comunicării este dată de cuvinte în proporţie de 7%, voce 38% şi comportament nonverbal, 55%.

În literatura de specialitate[77] se apreciază că din punctul de vedere al înregistrărilor audio-video, în general, nu interesează doar informaţiile care se dezvăluie ca urmare a unui proces de comunicare, indiferent de tipul acestuia, ci orice fel de informaţie utilă celui care efectuează interceptarea sunetelor sau imaginilor şi din care această persoană poate desprinde concluzii în funcţie de obiectul său de interes.

În atare condiţii, informaţiile operaţionale care se desprind din interceptările şi înregistrările audio-video, ca mijloace de probă în procesul penal, trebuie decodificate cu maximă responsabilitate de organul judiciar, deoarece, aşa cum am arătat, înţelegerea sensului unui mesaj depinde de mai mulţi factori.

Nu de puţine ori aceste mijloace de probă sunt contestate în practică, iar instanţele trebuie să le analizeze cu anumite rezerve, în condiţiile în care există riscul nu doar a falsificării acestora, dar mai ales a interpretării subiective a mesajului transmis, tocmai pentru a imprima conotaţii penale faptelor cercetate.

Astfel, în practică, la dosarul cauzei sunt ataşate stenograme ale înregistrărilor efectuate, care cuprind un text redactat după un mesaj incomplet, fiind inserat de mai multe ori termenul „neinteligibil" sau „...". De cele mai multe ori, textul redă un limbaj vag, în unele cazuri metaforic, care nu precizează clar foarte multe subiecte (substantive, adverbe cărora nu le sunt precizate calităţile) şi verbe nespecificate. Limbajul vag implică din partea

[76] Albert Mahrabian, *Silent Messages* (1st ed.), Belmont, 1971, Professor Emeritus of Psychology, University of California, Los Angeles.

[77] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.*, p. 14.

celui care citeşte să „completeze" în mod inconştient fragmentele lipsă, iar în acest caz semnificaţia este dată de receptor şi nu de emiţător, aspect nepermis în situaţia în care de aceste interpretări depinde soluţia ce urmează a fi pronunţată într-o cauză penală.[78]

Observăm că strâns legate de noţiunea de a comunica, ca element esenţial al existenţei umane, sunt principiile libertăţii de exprimare şi dreptul la respectarea vieţii private şi de familie, a domiciliului şi a corespondenţei, drepturi conferite oricărui individ.

Protecţia datelor cu caracter personal şi implicit a intimităţii sunt valori protejate în mod normal într-o societate liberă, însă se apreciază[79] că atingerea simultană a celor două obiective este o sarcină dificilă pentru legislatori. Acesta este motivul principal pentru care intimitatea nu este considerată un drept absolut la nivel naţional sau supra-naţional.

Curtea Europeană a statuat în jurisprudenţa sa, cu privire la noţiunea de corespondenţă, în sensul că aceasta include orice comunicare dintre două persoane, indiferent de mijloacele tehnice utilizate pentru realizarea sa[80].

1.4.2. Mijloacele de probă audio şi video în cadrul sistemului probator în procesul penal

Dreptul garantat de art. 8 din Convenţia europeană a drepturilor omului poate suferi anumite limitări, făcând parte din categoria drepturilor condiţionale, fiind astfel permisă, în condiţiile paragrafului 2 al acestui text de lege, ingerinţa autorităţilor publice, în sensul de a intercepta şi înregistra audio sau video convorbiri sau comunicaţii, în scopul de a obţine mijloace de probă.

Observăm că în doctrina de specialitate[81] au fost definiţi aceşti termeni în sensul că „a înregistra" – semnifică „a imprima (cu mijloace tehnice)

[78] Aurora Liiceanu, opinie de specialitate, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi, nepublicat.

[79] Radu Carp, Simona Şandru, *Dreptul la intimitate şi protecţia datelor cu caracter personal,* Ed. All Beck, Bucureşti, 2004, p. 5-6.

[80] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Taylor-Sabori contra Marea Britanie,* hotărârea din 22 octombrie 2002, www.jurisprudentacedo.com.

[81] Nelu Ciobanu, *Aspecte de natură tehnică ale interceptării şi înregistrării convorbirilor şi comunicărilor,* în Revista Criminalistica nr. 4/2005, p. 35.

sunetele, fenomenele luminoase etc."; acţiunea de a înregistra şi rezultatul său, ceea ce a fost înregistrat, reprezintă o înregistrare. „Audio", reprezintă „un element de compunere, care se referă la frecvenţele undelor sonore", iar „video" semnifică „termen sau element de compunere care deserveşte proprietăţi utilizate în televiziune, în care sunt efectuate operaţii cu informaţia luminoasă conţinută în imagini", sau ceea ce este „referitor la sistemele de înregistrare şi transmitere a imaginii". Termenul de „comunicaţii" poate fi definit ca „mijloace de comunicare între puncte diferite, legături, contacte; sisteme tehnice pentru realizarea comunicaţiei". Nu în ultimul rând, noţiunea de „interceptare" reprezintă „acţiunea de a intercepta şi rezultatul ei", respectiv „a surprinde şi a controla o convorbire telefonică, o corespondenţă între două persoane etc.".

În ceea ce priveşte noţiunea de „interceptare", aceasta presupune surprinderea şi controlul unei convorbiri sau comunicaţii cu ajutorul unor mijloace tehnice, în timp ce „înregistrarea" implică activitatea de imprimare, pe orice tip de suport, a unor astfel de convorbiri sau comunicări. Literatura de specialitate[82] a definit interceptarea ca fiind intervenţia organelor autorizate în orice fel de convorbiri sau autorizaţii telefonice sau în orice mijloc electronic de comunicare, care implică ideea confidenţialităţii între cei care o efectuează.

În reglementarea naţională, înregistrările audio-video sunt enumerate în art. 64 C.pr.pen., în calitate de mijloace de probă, în timp ce interceptările reprezintă procedeul prin care se obţin înregistrările ca mijloace de probă. Doctrina a calificat interceptările audio-video după momentul efectuării lor, ca fiind procedee probatorii[83], dacă sunt efectuate după începerea urmăririi penale, respectiv acte premergătoare[84], dacă sunt efectuate înainte de începerea urmăririi penale.

Aşadar, nu înregistrările constituie mijloc de probă, ci procesul-verbal în care sunt consemnate acestea. Cu toate acestea, în doctrină[85] se consideră

---

[82] Grigore Theodoru, *op.cit.*, p. 397.

[83] Ibidem, p. 402.

[84] Dorin Ciuncan, *Înregistrările audio şi video. Mijloace de probă,* în Revista de drept penal nr. 1/1997, p. 58, apud. Carmen Silvia Paraschiv, Mircea Damaschin, *Înregistrările audio-video şi fotografiile*, în Revista de drept penal nr. 3/2001, p. 54.

[85] Alexandru Sava, *op.cit.*, p. 145.

că prin acest raţionament sunt asimilate în mod greşit înregistrările audio sau video cu procedee probatorii ca expertizele sau constatările tehnico-ştiinţifice, deşi înregistrările nu conţin opinia unei persoane, exprimată în urma desfăşurării unei operaţii specifice, ci redau direct anumite convorbiri, din care organul judiciar sau părţile pot deduce în mod direct eventuale probe, care ar folosi în lămurirea cauzei.

Pe de altă parte, remarcăm faptul că în literatura de specialitate se apreciază[86] că interceptarea în sine nu are forţă probantă, mijlocul de probă fiind considerat numai înregistrarea audio sau video, acesta fiind motivul pentru care nu a fost modificat şi conţinutul art. 64 alin. 1 C.pr.pen. în care sunt enumerate mijloacele de probă.

Potrivit unei alte opinii[87] exprimate în doctrină, înregistrările audio sau video, ca mijloace de probă, în sensul avut în vedere de legiuitor, sunt înregistrările pe bandă magnetică sau pe orice alt tip de suport ale unor convorbiri sau comunicări şi înregistrările de imagini din al căror conţinut rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului.

Libertatea organelor judiciare în administrarea probelor trebuie să respecte un anumit echilibru între necesitatea ocrotirii dreptului persoanei la intimitate şi principiile fundamentale ale procesului penal, condiţii în care dreptul la un proces echitabil are o importanţă primordială.

Într-o viziune mai largă s-a evidenţiat, în literatura de specialitate[88], că principiul dreptului la un proces echitabil presupune garanţia ca învinuitului sau inculpatului să îi fie asigurate drepturile procesuale cu respectarea tuturor regulilor ce conduc procesul penal. De asemenea, s-a subliniat[89] că protecţia intimităţii vieţii private este asigurată prin însăşi crearea cadrului legal de administrare a probelor, existând posibilitatea ca o probă obţinută cu violarea intimităţii vieţii private să fie înlăturată ca ilegală.

---

[86] Gheorghe Nistoreanu, Alexandru Boroi, *Drept penal şi procesual penal: Curs selectiv pentru examenul de licenţă – ediţia a III a*, Ed. All Beck, 2004, p. 406.

[87] Anca Lelia Lorincz, *Drept procesual penal – Curs universitar, Ediţia a III a – cu modificările legislative operate prin Mica reformă şi referiri la prevederile Noului Cod de procedură penală,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 192-193.

[88] Ion Neagu, *op. cit.*, p. 103.

[89] Camelia Bogdan, *Interceptările audio şi video,* în Revista de drept penal nr. 1/2006, Bucureşti, p. 106.

Având în vedere aceste considerente, grija legiuitorului în a conferi suficiente garanţii pentru ca importanţa protejării vieţii private să nu fie subminată de interesul public, s-a concretizat într-o serie de modificări legislative în materia instituţiei interceptărilor şi înregistrărilor audio-video.

Din perspectiva statuărilor Curţii Constituţionale, se consideră că reglementarea interceptărilor şi înregistrările audio sau video ca mijloace de probă este aliniată dispoziţiilor internaţionale, conferind suficiente garanţii relative la respectarea vieţii intime şi private a individului. Cu toate acestea, în practică, se ridică o serie de probleme, atât în ceea ce priveşte conformitatea cu dispoziţiile Legii fundamentale şi cu cele europene, cât şi în privinţa aplicării acestor dispoziţii.

Reglementarea actuală este în consens cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg, din perspectiva existenţei unui control jurisdicţional exercitat de magistraţi independenţi şi imparţiali, abilitaţi să decidă cu privire la oportunitatea şi necesitatea utilizării acestor metode de investigaţii.

În acest sens, în anumite cauze împotriva Franţei, respectiv Kruslin[90] şi Huvig[91], Curtea a apreciat că sistemul francez de autorizare a interceptării convorbirilor telefonice nu oferă reclamanţilor garanţii adecvate contra unor abuzuri ce puteau fi comise, în condiţiile în care nu sunt definite persoanele care puteau fi supuse interceptării convorbirilor telefonice în cadrul procedurii judiciare, nici natura infracţiunilor care îndreptăţeau practicarea lor.

De asemenea, nu erau prevăzute limite cu privire la durata măsurii, dacă aceasta era dispusă de judecătorul de instrucţie, nu existau prevederi cu privire la modalitatea de redactare a procesului-verbal privind conversaţiile interceptate şi măsurile ce trebuiau avute în vedere pentru ca înregistrările realizate să fie comunicate intact şi complet către judecător (care nu putea controla numărul şi lungimea benzilor înregistrate originale)

---

[90] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Kruslin contra Franţei*, Hotărârea din 4 aprilie 1990, www.coe.ro.

[91] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Huvig contra Franţei,* Hotărârea din 24 aprilie 1990, www.coe.ro.

şi către apărare, nu erau definite modalităţile în care benzile cu înregistrările practicate puteau fi distruse.[92]

Se remarcă în literatura de specialitate[93] că aceste noi mijloace de probă sunt intercalate în cuprinsul art. 64 C.pr.pen., între înscrisuri şi mijloace materiale de probă şi deşi pot fi falsificate destul de uşor, noua reglementare se înscrie în încercările de modernizare a sistemului de probare, având în vedere faptul că în multe cazuri, modul de comitere a infracţiunilor ridică anumite probleme în ceea ce priveşte stabilirea situaţiei de fapt.

În literatura de specialitate[94] se apreciază că înregistrările audio şi video reprezintă o garanţie pentru aflarea adevărului, scurtarea fazei de urmărire penală şi a cheltuielilor efectuate în procesul penal şi chiar de apărare pentru oamenii corecţi, cu condiţia ca probele obţinute astfel să nu fie falsificate.

Faţă de aceste mijloace de probă, prin art. 91^1-91^6 C.pr.pen. sunt stabilite, punctual, cazurile care permit o astfel de măsură restrictivă a drepturilor şi libertăţilor, condiţiile care trebuie îndeplinite, organele statale care sunt îndrituite să efectueze aceste activităţi, precum şi modalităţile de verificare a acestor mijloace de probă.

Observăm că interceptările şi înregistrările unor convorbiri sau comunicări, pe suport magnetic sau digital, sunt condiţionate cumulativ de autorizarea motivată a judecătorului, la cererea procurorului, în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege, de existenţa unor date şi indicii temeinice privind pregătirea sau săvârşirea unor infracţiuni pentru care urmărirea penală se efectuează din oficiu, respectiv utilitatea efectuării acestor mijloace de probă din perspectiva situaţiei de fapt.

Remarcăm că teza a treia, alin. 1, art. 91^1 C.pr.pen. prevede că interceptarea şi/sau înregistrarea convorbirilor „se impun pentru aflarea adevărului" atunci când stabilirea situaţiei de fapt şi/sau identificarea făptuitorului nu se poate realiza obiectiv, în baza altor probe.

---

[92] Corneliu Bârsan, *Protecţia dreptului la viaţă privată şi de familie, la corespondenţă şi la domiciliu în Convenţia Europeană a Drepturilor Omului,* în Pandectele Române-Supliment nr. 1/2003, p. 47-48; Vincent Berger, *Jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, ed. a 5- în limba română*, Ed. Institutul Român pentru Drepturile Omului, Bucureşti, 2005, p. 478-479.

[93] Nicu Jidovu, *Drept procesual penal, Ediţia a 2-a,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 201.

[94] Ilie Măgureanu, *op. cit.,* p. 14.

Constatăm faptul că în titlul dedicat mijloacelor de probă, din noul Cod de procedură penală este introdus un capitol nou, respectiv Capitolul IV, privitor la tehnicile speciale de supraveghere sau cercetare. Reglementarea urmăreşte realizarea a două obiective principale, pe de o parte, asigurarea unor noi procedee probatorii prin tehnici speciale de supraveghere sau cercetare, care să uşureze probaţiunea în cazul anumitor infracţiuni cu grad ridicat de pericol social sau imposibil ori dificil de dovedit prin mijloace sau procedee probatorii clasice şi pe de altă parte, asigurarea respectării drepturilor constituţionale la viaţă privată şi a secretului corespondenţei prin reguli speciale în materia folosirii acestor tehnici speciale prin care se restrâng aceste drepturi fundamentale ale persoanei.

În cuprinsul legii sunt enumerate în mod expres şi limitativ tehnicile speciale de supraveghere sau cercetare, după cum urmează: (i) interceptarea convorbirilor şi comunicărilor; (ii) accesul la un sistem informatic; (iii) supravegherea video, audio sau prin fotografiere; (iv) localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice; (v) obţinerea listei de convorbiri telefonice; (vi) reţinerea, predarea sau percheziţionarea trimiterii poştale; (vii) solicitarea şi obţinerea, potrivit legii, a datelor referitoare la tranzacţiile financiare, precum şi a datelor financiare ale unei persoane; (viii) utilizarea investigatorilor sub acoperire; (ix) constatarea unei infracţiuni de corupţie sau a încheierii unei convenţii; (x) livrarea supravegheată; (xi) identificarea abonatului, proprietarului sau utilizatorului unui sistem de telecomunicaţii sau a unui punct de acces la un computer. Acest capitol cuprinde şi definiţiile noţiunilor nou introduse.

Capitolul II.

Cazuri și condiții pentru efectuarea interceptărilor și înregistrărilor audio-video

Înfăptuirea justiţiei în cauzele penale, sau, altfel spus, realizarea scopului procesului penal, nu poate fi concepută fără deplina cunoaştere a adevărului cu privire la faptă şi la făptuitor. Probele, obţinute prin intermediul mijloacelor de probă prevăzute de lege, constituie singura sursă de informare, de cunoaştere, în temeiul cărora autorităţile publice judiciare pot decide, în fiecare cauză penală în parte, dacă fapta în legătură cu care s-a făcut sesizarea există sau nu[1].

În doctrină[2] se menţionează faptul că există o regulă de principiu, fundamentală, în sensul că, pentru a fi folosite în procesul penal, toate aceste mijloace de probă trebuie să fie obţinute în mod legal, concluzie desprinsă din interpretarea dispoziţiilor art. 64 alin. 2 C.pr.pen.

Pot fi interceptate şi înregistrate convorbirile şi comunicările de orice fel, atât cele directe cât şi cele purtate prin intermediul oricăror mijloace de telecomunicaţii ori al sistemelor informatice, iar condiţiile şi modalităţile de efectuare a interceptărilor şi înregistrărilor sunt aceleaşi pentru toate modurile de comunicare[3].

---

[1] Teodora Eleonora Plăeşu, *Judecata în cauzele penale-Reguli de bază,* Ed. Junimea, Iaşi, 2003, p. 117-118.

[2] Dumitru Virgil Diaconu, Camelia Şerban Morăreanu, *op.cit.*, p. 69.

[3] Mihaela Laura Pamfil, *Drept procesual penal. Partea generală,* Ed. Venus, Iaşi, 2005, p. 157.

Dispoziţiile referitoare la interceptările şi înregistrările audio sau video au fost modificate şi completate în repetate rânduri, în condiţiile controverselor din practică şi literatura de specialitate, modul de redactare generând interpretări diferite.

2.1. Procedura autorizării interceptărilor şi înregistrărilor audio-video judiciare

2.1.1. Regula competenţei judecătorului

Anterior modificării Codului de procedură penală prin art. I pct. 47 din Legea nr. 281/2003, art. 91^1 C.pr.pen. prevedea faptul că înregistrările pe bandă magnetică ale unor convorbiri se vor efectua cu autorizarea motivată a procurorului desemnat de prim-procurorul parchetului de pe lângă Curtea de Apel, iar atunci când înregistrările s-au făcut la cererea motivată a persoanei vătămate, autorizarea se dă de către procurorul anume desemnat de procurorul general.

Adoptarea acestor reglementări, a fost determinată de faptul că nu toate dispoziţiile cuprinse în art. 91^1-91^5 C.pr.pen. erau corelate cu prevederile Convenţiei şi ale Constituţiei. Stabilirea unei plenitudini de competenţă a procurorului, fără nicio posibilitate de control din partea altui organ din afara sistemelor parchetelor putea genera eventuale abuzuri, iar pentru remedierea acestei situaţii, se propunea de lege ferenda[4], instituirea unui control jurisdicţional ori crearea unui alt organ de control special, imparţial şi independent în vederea supravegherii cu obiectivitate a modalităţilor concrete de utilizare de către organul de urmărire penală a acestei metode de investigaţie.

În acord cu revizuirea Constituţiei, în ceea ce priveşte delegarea atribuţiilor relative la restrângerea drepturilor constituţionale, de la procuror la judecător, prevederile Legii nr. 281/2003 au adus în sarcina judecătorului atribuţiile de a autoriza interceptările şi înregistrările audio sau video, respectiv a preşedintelui instanţei căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau judecătorului anume desemnat de acesta.

[4] Gheorghiţă Mateuţ, *În legătură cu noua reglementare privind înregistrările audio sau video în probaţiunea penală,* în Dreptul nr. 8/1997, p. 77.

În doctrină[5] s-a susţinut că această modificare se alătură celorlalte dispoziţii din Cod, ca cele privind arestarea preventivă, percheziţia domiciliară, internarea medicală etc., prin care se acordă judecătorului competenţa de a dispune, în cursul urmăririi penale, cu privire la măsurile privative sau restrictive de libertăţi şi drepturi fundamentale ale omului. Judecătorul a devenit figura cheie a noii tehnici de investigaţie, deoarece este responsabil atât de autorizarea măsurii, cât şi de reînnoirea sau de prelungirea ei. Alegerea legiuitorului se înscrie în tendinţa actuală de a rezerva judecătorului puterea de a recurge la constrângere sau la luarea de măsuri care pot aduce atingere drepturilor şi libertăţilor individuale şi armonizează legislaţia internă cu cea a altor state dezvoltate.

Potrivit modificărilor aduse de Legea nr. 281/2003, nu toate înregistrările astfel efectuate puteau servi la aflarea adevărului, context în care instanţa urma să decidă care dintre informaţiile obţinute erau utile cauzei. În acest sens, banda magnetică sau orice alt tip de suport cu înregistrarea convorbirii, redarea scrisă a acesteia şi procesul-verbal se înaintau instanţei care hotăra care informaţii erau utile cauzei, după ce erau ascultaţi procurorul şi părţile. Consemnarea acestei operaţiuni se făcea într-un proces-verbal.

Conţinutul art. 91[1] C.pr.pen. a fost modificat şi reformulat prin Legea nr. 356/2006, context în care, potrivit alin. 3, legiuitorul a prevăzut că autorizarea se dispune de orice judecător de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripţie se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

În literatura de specialitate[6] se aprecia că aceste modificări reprezentau un pas spre normalitate, pentru că orice judecător cu specializare şi atribuţii în materie penală are autoritatea legală de a emite o astfel de autorizaţie.

Prin O.U.G. nr. 60/2006[7] s-a revenit la reglementarea din 2003, condiţii în care actualmente, autorizaţia se dă de preşedintele instanţei căreia i-ar

---

[5] Gheorghiţă Mateuţ, *Tratat de procedură penală. Partea generală. Volumul II*, loc. cit., p. 209.

[6] Alexandru Vasiliu, *Modificările Codului de procedură penală. Legea nr. 356/2006, O.U.G. nr. 60/2006. Comentarii şi explicaţii,* Ed. Hamangiu, 2006, p. 38.

reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia, în a cărei circumscripţie se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală şi numai în lipsa acestuia, de către un alt judecător desemnat de către preşedinte.

În literatura de specialitate[8] se apreciază că potrivit modificărilor aduse de O.U.G. nr. 60/2006, se întăreşte legitimitatea unei asemenea derogări de la principiul general al interdicţiei ascultărilor şi înregistrărilor de comunicări, instituind o putere specială preşedintelui instanţei şi numai în mod excepţional, a judecătorului delegat de a ordona interceptarea şi înregistrarea audio sau video, în cazuri foarte limitate şi cu respectarea unor condiţii strict definite de lege.

Analizând această modificare, observăm că formularea legiuitorului este necorespunzătoare, având în vedere că există posibilitatea ca preşedintele instanţei să nu fie specializat în drept penal, încălcându-se principiul specializării.

Totodată, apreciem că forma textului de lege este contrară şi principiului repartizării aleatorii a cauzei, în condiţiile în care există posibilitatea ca preşedintele instanţei să nu fie imparţial faţă de împrejurările cauzei, persoanele suspectate, precum şi implicaţiile pe care le-ar avea o astfel de măsură. În acest context, apreciem că s-ar impune ca măsura autorizării să fie dispusă de judecătorii secţiei penale a instanţei căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă.

Mai mult, preşedintele instanţei, fiind singurul care are astfel de atribuţii sau judecătorul delegat, nu au aptitudinea de a formula declaraţie de abţinere, aspect deosebit de important în contextul în care nu este incidentă instituţia recuzării. Ori această reglementare este contrară eforturilor de obiectivare şi de garantare a independenţei actului de justiţie. În noul Cod de procedură penală, observăm că s-a eliminat această problemă în sensul celor susţinute de noi.

---

[7] *Ordonanţă de urgenţă a Guvernului nr. 60 din 06.09.2006 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi*, publicată în Monitorul Oficial nr. 764 din 07/09/2006, www.legenet.ro.

[8] Gheorghiţă Mateuţ, *Modificările aduse părţii generale a Codului de procedură penală prin Legea nr. 356/2006 şi prin O.U.G. nr. 60/2006. Virtuale elemente progresiste sau o veritabilă întoarcere în trecut?*, în Caiete de Drept Penal nr. 3/2006, p. 126.

Totodată, s-a exprimat în literatura de specialitate şi opinia[9] potrivit căreia judecătorii care au încuviinţat efectuarea interceptării şi/sau înregistrării convorbirilor sau comunicaţiilor, precum şi cei care au confirmat ordonanţa procurorului prin care s-a dispus, în cazuri de urgenţă, măsura de supraveghere tehnică, sau cei care au prelungit autorizaţia de interceptare şi/sau înregistrare, nu satisfac cerinţele de imparţialitate obiectivă şi subiectivă prevăzute de art. 6 parag. 1 din Convenţia Europeană, pentru a participa la judecarea cauzei din perspectiva principiului separării funcţiilor judiciare.

Această opinie are în vedere faptul că dezbaterea excluderii probelor nelegal sau neloial administrate ar fi lipsită de utilitate, în condiţiile în care interceptarea, înregistrarea, localizarea sau urmărirea a fost dispusă sau prelungită de acelaşi judecător ce urmează a judeca în cauză. Susţinem acest punct de vedere, considerând că judecătorul ce a dispus autorizarea interceptării şi-a format o opinie în momentul analizării cererii procurorului.

Legiuitorul a înţeles să adopte un sistem apropiat celor din Italia şi Germania, îmbinând regula ca un judecător să dispună asupra interceptărilor şi înregistrărilor convorbirilor, cu excepţia ce constă în posibilitatea ca şi procurorul să ia o astfel de măsură cu titlu provizoriu şi numai în situaţii excepţionale[10].

2.1.2. Competenţa în caz de urgenţă

În caz de urgenţă, potrivit art. 91[2] C.pr.pen., când întârzierea obţinerii autorizării prin procedura comună ar aduce grave prejudicii activităţii de urmărire penală, procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală dispune, cu titlu provizoriu, prin ordonanţă motivată, înscrisă într-un registru special, interceptarea şi înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor pe o durată de cel mult 48 de ore. În termen de 48 de ore de la expirarea termenului pentru care s-a dispus interceptarea şi înregistrarea, procurorul prezintă ordonanţa împreună cu suportul pe care sunt fixate

[9] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *Protecţia europeană a drepturilor omului şi procesul penal roman – Tratat,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 832.

[10] Coord. Gabriel Ion Olteanu ş.a., *Structurile infracţionale şi activităţile ilicite desfăşurate de către acestea – colecţia de articole on line,* Ed. AIT Laboratories, Bucureşti, 2008, p. 249.

interceptările şi înregistrările efectuate şi un proces-verbal de redare rezumativă a convorbirilor judecătorului de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia, în a cărei circumscripţie se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, în vederea confirmării.

Raţiunea majorării termenului de la 24 de ore, cât era în vechea reglementare, la 48 de ore, constă în aceea de a asigura organelor de urmărire penală posibilitatea concretă de a strânge probele în situaţii care reclamă urgenţă, în care obţinerea sau confirmarea autorizaţiei este împiedicată datorită locului în care se efectuează înregistrarea sau programului de funcţionare a instanţei[11].

Mai mult, într-o altă opinie[12] se susţine că prin actuala reglementare au fost puse la îndemâna organelor de urmărire penală instrumente adaptate la conduita actuală a persoanelor care săvârşesc fapte ilicite penale, urmărindu-se stabilirea unei proporţionalităţi între reacţia organelor statale specializate şi fenomenul infracţional.

Răspunzând cerinţei europene de armonizare a legislaţiei naţionale cu standardele internaţionale în domeniul protecţiei drepturilor omului, actuala reglementare prevede că autorizarea unor astfel de interceptări este atributul exclusiv judecătorului şi doar în cazuri de urgenţă, în mod provizoriu, măsura poate fi dispusă pentru o durată de 48 de ore de către procuror, urmând ca legalitatea şi temeinicia acesteia să fie examinată de judecător, în cel mult 24 de ore[13].

Potrivit art. 91^2 alin. 3 C.pr.pen., judecătorul se pronunţă asupra legalităţii şi temeiniciei ordonanţei în decurs de cel mult 24 de ore, prin încheiere motivată, dată în cameră de consiliu şi poate dispune confirmarea ordonanţei (iar în cazul în care procurorul a solicitat prelungirea autorizării, autorizarea pe mai departe a interceptării şi înregistrării) ori infirmarea ordonanţei şi încetarea de îndată a interceptărilor şi înregistrărilor, cele efectuate fiind şterse sau, după caz, distruse de procuror.

---

[11] Gheorghiţă Mateuţ, *Tratat de procedură penală. Partea generală. Volumul II*, loc. cit., p. 211-212.

[12] Ion Neagu, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Ediţia a II a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, 2010, p. 496.

[13] Dumitru Dâmbu, *Interceptarea şi înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor,* în Revista de drept penal nr. 3/2007, p. 116.

S-a opinat în doctrină[14] că această procedură de control jurisdicţional şi de confirmare a măsurii provizorii dispuse anterior de procuror prezintă, însă, un viciu major, care o lipseşte de orice urmă de garantare a vieţii private a persoanei, în consens cu exigenţele care decurg din art. 8 din Convenţia europeană. Se apreciază că termenul de 48 de ore este un termen de decădere şi nu de recomandare, motivat de faptul că, în caz contrar, am putea asista la abuzuri din partea procurorului, care ar putea efectua nelimitat aceste înregistrări şi prezenta instanţei doar cele efectuate într-o perioadă de 48 de ore, care îi sunt favorabile. În absenţa unui text de lege care să prevadă în mod expres, considerăm că durata celor 48 de ore nu poate fi dedusă din durata totală de 30 de zile pentru care este emisă autorizaţia.

Propunem de lege ferenda ca această durată de 48 ore să fie dedusă din perioada de 30 de zile pentru că altfel, în situaţia unor prelungiri a acestor măsuri până la 120 de zile, s-ar încălca perioada maximă prevăzută de lege.

Observăm în dispoziţiile art. 141 alin. 3 din noul Cod o îmbunătăţire faţă de actuala reglementare, în condiţiile în care procurorul are obligaţia de a sesiza, în termen de cel mult 24 de ore de la expirarea măsurii, judecătorul de drepturi şi libertăţi în vederea confirmării acesteia, scurtând termenul în care ne aflăm în prezenţa unei ingerinţe neautorizate.

În actuala reglementare, aprecierea legalităţii şi temeiniciei ordonanţei presupune verificarea atât a temeiurilor de drept, cât şi a celor de fapt. În ceea ce priveşte temeiurile de fapt, în literatura de specialitate s-a apreciat[15] că ordonanţa trebuie să oglindească caracterul urgenţei autorizării de către procuror a unor activităţi de interceptare şi înregistrare. Prin urmare, din motivarea ordonanţei şi din conţinutul înregistrărilor efectuate trebuie să rezulte că, în lipsa autorizării şi efectuării activităţilor, administrarea probatoriului ori identificarea participanţilor ar fi fost compromisă, iar în aceste condiţii, solicitarea adresată instanţei pentru autorizare ar fi fost tardivă.

---

[14] Gheorghiță Mateuț, *op. cit.*, p. 212-213.

[15] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio-video. Mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 50.

Analizând dispoziţiile legale, putem remarca o îmbunătăţire faţă de prevederile anterioare, în condiţiile în care se stabileşte fără echivoc competenţa de autorizare provizorie a procurorului de caz, nefiind astfel, permisă imixtiunea altui procuror, decât a celui care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

Observăm că interceptările şi înregistrările de convorbiri sau comunicări dispuse de procuror pot fi efectuate în baza ordonanţei acestuia pe o durată de 4 zile reprezentând atât termenul de realizare, cât şi termenul de înaintare a ordonanţei spre confirmare judecătorului la care se adaugă şi cele 24 de ore, respectiv termenul de pronunţare a judecătorului.

În situaţia în care judecătorul infirmă ordonanţa procurorului, acesta din urmă trebuie să dispună de îndată, încetarea interceptărilor şi înregistrărilor şi distrugerea celor efectuate, iar cu privire la aceste operaţii, procurorul va întocmi un proces-verbal care se comunică în copie instanţei.

În literatura de specialitate[16] se apreciază că în situaţia în care procurorul a dispus autorizarea în regim de urgenţă, însă interceptarea sau înregistrarea nu s-a realizat din motive tehnice, instanţa va trebui să confirme ordonanţa procurorului, dacă aceasta a fost dată cu respectarea condiţiilor impuse de lege şi să constate că interceptarea sau înregistrarea nu s-a putut realiza datorită unor defecţiuni tehnice. Această soluţie ar permite preşedintelui de instanţă, la cererea procurorului să dispună autorizarea pe mai departe a interceptării şi înregistrării. De asemenea, ar conduce la evitarea unor soluţii contradictorii şi ar permite delimitarea clară a situaţiilor în care autorizarea nu s-a făcut cu respectarea condiţiilor legale.

Considerăm greşită o astfel de opinie, în condiţiile în care într-o atare situaţie judecătorul nu are posibilitatea să se pronunţe obiectiv asupra oportunităţii autorizării măsurii, nu poate analiza dacă sunt îndeplinite condiţiile legii în ceea ce priveşte proporţionalitatea măsurii şi subsidiaritatea.

[16] Sorina Siserman, *Drept procesual penal. Partea generală,* Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2009, p. 270.

2.2. Condiţii privind procedura de obţinere a înregistrărilor audio sau video

2.2.1. Condiţiile prevăzute de Codul de procedură penală

Realizarea înregistrărilor operative, audio sau video, asigură obţinerea unor probe indispensabile, uneori unice, pentru elucidarea cauzei penale în curs de cercetare sau chiar pentru descoperirea de noi infracţiuni. Practica de urmărire penală a relevat şi în România, utilitatea înregistrărilor audio şi video în clarificarea unor activităţi infracţionale complexe, săvârşite în domeniul afacerilor şi a infracţiunilor de corupţie conexe criminalităţii economico-financiare[17].

În jurisprudenţa recentă, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a statuat[18] că aprecierea legalităţii interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video se face exclusiv în raport de exigenţele art. 91[1] C.pr.pen. Ceea ce a urmărit legiuitorul prin introducerea art. 91[1] C.pr.pen. a fost reglementarea condiţiilor în care interceptările şi înregistrările audio sau video pot deveni probe. Obiectul acestor probe – interceptări – îl constituie convorbirile purtate între două sau mai multe persoane. Dacă există autorizare legală pentru interceptarea convorbirilor de la unul din posturile telefonice de la care se poartă convorbirea, înregistrarea convorbirii este legală, în egală măsură relevantă faţă de ambele persoane care poartă dialogul. Această apreciere este raţională, având în vedere şi prevederile art. 63 C.pr.pen., care definesc în general proba. În sensul dispoziţiei citate, convorbirea telefonică este un element de fapt care poate servi la constatarea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, la identificarea persoanelor şi la cunoaşterea împrejurărilor.

---

[17] Ioan Griga, *Drept procesual penal. Partea generală. Teorie, jurisprudenţă şi aplicaţii practice,* Ed. Oscar Print, Bucureşti, 2004, p. 294, apud. Dragomir Eduard, Roxana Paliţa, *Drept procesual penal. Sinteze pentru pregătirea examenului de admitere şi definitivare în profesia de avocat,* Ed. Nomina Lex, Bucureşti, 2009, p. 124.

[18] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr. 948 din 12.03.2010*, www.scj.ro.

2.2.1.1. Autorizarea motivată a judecătorului. Excepţii de la regula autorizării activităţilor de înregistrare

Legea reglementează procedura de obţinere a înregistrărilor audio sau video prin indicarea unor condiţii[19]. Prima dintre acestea impune *efectuarea interceptărilor sau înregistrărilor numai cu autorizarea motivată a judecătorului,* respectiv preşedintele instanţei căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia, în a cărei circumscripţie se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, iar, în lipsa preşedintelui instanţei, judecătorul desemnat de acesta. Judecătorul competent să autorizeze efectuarea interceptărilor şi înregistrărilor este sesizat în acest sens de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală şi care trebuie să îşi motiveze, la rândul său, cererea formulată, în scopul de a oferi judecătorului accesul la toate informaţiile relevante pe baza cărora să poată decide asupra măsurii solicitate.

Având în vedere faptul că interceptarea convorbirilor şi comunicărilor reprezintă o ingerinţă în viaţa privată şi în considerarea jurisprudenţei Curţii Europene, unii autori[20] propun armonizarea legislaţiei în vederea respectării prevederilor art. 8 din Convenţie, în sensul că aceste intruziuni trebuie să aibă o reglementare unitară, prin introducerea obligativităţii autorizării de către judecător în toate cazurile precum şi prin reglementarea detaliată a cazurilor şi a procedurilor de supraveghere tehnică şi operativă.

Observăm că în reglementarea art. 138 din noul Cod de procedură penală, legiuitorul, practic uniformizează dispoziţiile actualului Cod cu legile speciale, condiţionând intruziunea în viaţa privată de începerea urmăririi penale. Totodată, aceste dispoziţii sunt conforme cu opinia deja exprimată în doctrină[21], care cataloghează procedee ca interceptarea convorbirilor şi comunicărilor, acces la sistem informatic, supraveghere

---

[19] Gheorghiţă Mateuţ, *În legătură cu noua reglementare privind înregistrările audio sau video în probaţiunea penală,* loc. cit., p. 71; Nicolae Văduva, *Mijloacele de probă în procesul penal român,* Ed. Little Star, Bucureşti, 2004, p. 68-70.

[20] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.,* p. 825.

[21] Mihail Udroiu, Radu Slăvoiu, Ovidiu Predescu, *Tehnici speciale de investigare în justiţia penală,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009, p. 10.

video, audio, sau prin fotografiere, localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice, obţinerea listei convorbirilor, utilizarea investigatorilor, solicitarea şi obţinerea datelor referitoare la tranzacţii financiare, constatarea unei infracţiuni de corupţie sau încheierea unei convenţii sau livrarea supravegheată, drept tehnici speciale de supraveghere.

Constatăm, în enumerarea art. 138 din noul Cod, că s-au introdus tehnici speciale ce puteau fi efectuate de către organele abilitate în sfera actelor premergătoare, cum ar fi cele de la lit. c), e), h), j), k).

De asemenea, se definesc pentru prima dată toate aceste tehnici de supraveghere, iar pentru cele cuprinse în alin. 1 lit. a), b), c), d) şi g), se impune şi obţinerea mandatului de supraveghere tehnică de la judecătorul de drepturi şi libertăţi.

Astfel, în noua reglementare este introdusă instituţia *judecătorului de drepturi şi libertăţi*, care, în conformitate cu dispoziţiile art. 53 din noul Cod, are competenţa, între altele, de a încuviinţa tehnicile speciale de supraveghere sau cercetare ori a altor procedee probatorii, potrivit legii. Necesitatea acestei instituţii rezidă şi în faptul că în cursul urmăririi penale, organul de urmărire penală poate propune a fi luate o serie de măsuri ce vizează drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, or acestea, în acord cu jurisprudenţa Curţii Europene, nu pot fi dispuse decât de către un magistrat independent, specializat în acest sens, care poate fi în măsură a aprecia dacă sunt necesare aceste restrângeri ale libertăţii individuale şi nicidecum de către orice judecător din cadrul unei instanţe de judecată.[22]

În acord cu dispoziţiile art. 8 paragraful 2 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi cu argumentele expuse în cuprinsul hotărârilor Curţii Europene a Drepturilor Omului, judecătorul de drepturi şi libertăţi va putea dispune utilizarea tehnicilor de supraveghere, între care şi interceptarea convorbirilor şi comunicărilor, numai atunci când sunt îndeplinite anumite condiţii şi anume cele prevăzute de art. 139 din noul Cod de procedură penală.

De la regula autorizării activităţilor de înregistrare sunt cunoscute două excepţii, respectiv în cazul în care înregistrările sunt prezentate de

[22] Ioan Gârbuleţ, *Judecătorul de drepturi şi libertăţi, o nouă instituţie de drept procesual penal*, în Dreptul nr. 11/2009, p. 182.

părţi şi în situaţiile care impun înlăturarea unor pericole iminente pentru siguranţa naţională. În acest din urmă caz însă, autorizarea urmează a fi solicitată de îndată ce există posibilitatea (după efectuarea înregistrării), dar nu mai târziu de 48 de ore (art. 15 din Legea nr. 51/1991). În legătură cu această excepţie, autorizarea nu poate fi *post factum* şi în realitate, este vorba de o confirmare a actului îndeplinit fără autorizare[23].

În acord cu jurisprudenţa[24] în materie, respectând principiul egalităţii armelor, instanţa nu poate face abstracţie de înregistrările audio-video efectuate de părţi, câtă vreme legea permite valorificarea lor ca mijloc de probă, cu excepţia situaţiei când sunt interzise de lege.

În ceea ce priveşte *autorizarea convorbirilor efectuate de partea vătămată,* în mod excepţional, procurorul poate solicita judecătorului autorizarea interceptărilor şi înregistrărilor convorbirilor ori comunicărilor purtate de aceasta, prin cerere motivată, indiferent de natura infracţiunii ce formează obiectul cercetării (art. 91^1 alin. 8 C.pr.pen.). Din formularea textului nu rezultă însă cu claritate dacă procurorul poate cenzura cererea motivată a părţii vătămate, iar în caz afirmativ, care ar fi aceste criterii. De asemenea, diferenţa faţă de regimul administrării acestui mijloc de probă indicat anterior constă şi în faptul că solicitarea se poate face indiferent de natura infracţiunii care face obiectul cercetării[25].

Într-adevăr, apare ca surprinzătoare acceptarea facilă ca mijloc de probă a înregistrărilor prezentate de părţile interesate în cauză, raportat la condiţiile severe pretinse organului judiciar care solicită autorizarea acestui mijloc de investigaţie, la care se adaugă demonstrarea împrejurării că procedeele probatorii clasice s-au dovedit ineficiente pentru elucidarea cauzei. Chiar dacă astfel de înregistrări nu ar trebui să aibă valoare de procedeu probatoriu, este neîndoielnic faptul că pot prezenta un just temei pentru organizarea surprinderii făptuitorului în flagrant sau pentru autorizarea interceptării de convorbiri, în scopul verificării veridicităţii faptelor denunţate, în condiţiile în care cuprind date sau indicii privind

[23] Gheorghiţă Mateuţ, *În legătură cu noua reglementare privind înregistrările audio sau video în probaţiunea penală*, loc. cit., p. 73.

[24] Tribunalul Bucureşti, Secţia I penală, *Sentinţa nr. 799/14.06.2005* apud. Iulia Ciolcă în *Probele în procesul penal. Practică judiciară. Ediţia a II a,* Ed. Hamangiu, 2011, p. 6.

[25] Anastasiu Crişu, *op.cit.*, 240-241.

pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni pentru care urmărirea penală se face din oficiu.

2.2.1.2. Cererea procurorului

Procurorul autorizat să ceară interceptarea şi înregistrarea este numai acela care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, nefiind, astfel, permisă imixtiunea altui procuror[26].

Aşadar, iniţiativa utilizării acestui mijloc de investigaţie aparţine organului de cercetare penală sau procurorului delegat cu supravegherea ori cu efectuarea urmăririi penale. Primind referatul întocmit de organul de cercetare penală, procurorul îl examinează împreună cu materialul probator existent la dosarul cauzei. Totodată, acesta apreciază asupra necesităţii şi oportunităţii utilizării acestui mijloc investigativ, a posibilităţii ca rezultatul aplicării sale să poată fi transformat în probe concludente şi pertinente soluţionării cauzei[27].

Sub acest aspect, în doctrină[28] se apreciază că redactarea textului art. 91[1] alin. 9 C.pr.pen. este deficitară, deoarece nu se impune, în mod expres cerinţa motivării cererii procurorului, ceea ce ar putea genera îndoieli în ceea ce priveşte efectivitatea controlului exercitat de judecătorul autorizării.

De asemenea, notăm o altă opinie[29] potrivit căreia deşi legea nu prevede expres, procurorul are obligaţia motivării cererii, astfel încât să rezulte existenţa temeiurilor de fapt şi de drept pentru a se dispune autorizarea ingerinţei.

Constatăm totodată, că dispoziţiile art. 140 alin. 2 şi 140 alin. 5 din noul Cod, pot da naştere la abuzuri, în condiţiile în care, prin cererea formulată de procuror, acesta poate să solicite judecătorului autorizarea mai multor măsuri de supraveghere tehnică sau chiar pe toate, prin una şi aceeaşi cerere, iar judecătorul prin încheiere, respectiv prin mandat, poate dispune încuviinţarea acestora prin aceeaşi încheiere, existând riscul de a se motiva global necesitatea, proporţionalitatea şi subsidiaritatea acestora.

---

[26] Alexandru Vasiliu, *op.cit.*, p. 36-37.

[27] Augustin Lazăr, *Interceptările şi înregistrările audio sau video,* în Revista de drept penal nr. 4/2003, p. 40.

[28] Gheorghiţă Mateuţ, *Tratat de procedură penală.Partea generală. Volumul II*, loc. cit., p. 210.

[29] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.,* p. 829.

În ceea ce priveşte soluţionarea cererilor privind emiterea autorizaţiilor de interceptare, considerăm că nu este obligatorie participarea procurorului, în acord cu opinia majoritară a judecătorilor secţiei penale din cadrul Judecătoriei Ploieşti, însă, dacă procurorul solicită în mod expres, nu i se poate refuza dreptul de a pune concluzii.

Totodată, şi în literatura de specialitate[30] se susţine faptul că dispoziţiile art. 91[1] C.pr.pen. nu prevăd participarea procurorului în astfel de situaţii, spre deosebire de cererile privind emiterea autorizaţiilor de percheziţie, unde necesitatea participării procurorului este reglementată expres. În consecinţă, nu există obligativitatea participării procurorului la soluţionarea cererilor ce au ca obiect emiterea autorizaţiilor de interceptare.

2.2.1.3. Persoane susceptibile de a fi înregistrate

Observăm că legiuitorul nu face nicio trimitere, în dispoziţiile legale, la persoanele în viaţa căreia are loc ingerinţa.

În situaţia în care aceasta a fost identificată, se impune, în opinia noastră, necesitatea reglementării unui conţinut minimal obligatoriu al cererii de autorizare formulată de procuror, care să cuprindă, printre altele, date detaliate despre persoana vizată, inclusiv locul de muncă şi profesia acesteia (pentru a se stabili, în funcţie de acestea, dacă nu este eventual incidentă vreo situaţie care să atragă competenţa unei alte instanţe).

Ne raliem opiniei[31] potrivit căreia, se impune o perfectare a legislaţiei în vigoare, în care să fie stipulate şi persoanele faţă de care se poate admite ingerinţa, deoarece, în privinţa altor persoane decât suspectul, este necesară stabilirea unor condiţii strict determinate cum ar fi: din actele dosarului rezultă o suspiciune rezonabilă că acestea primesc comunicări de la suspect sau destinate acestuia sau că suspectul foloseşte telefonul, sistemul informatic al acestor persoane. Din această perspectivă, observăm o îmbunătăţire legislativă prin prisma noului Cod de procedură penală.

În literatura de specialitate[32] se apreciază că relaţiile de tipul confesor-confident, precum raportul mediator-parte, psiholog-client, jurnalist-sursă, preot-enoriaş, medic-pacient şi desigur avocat-client, se bucură de protecţia

[30] Gheorghiţă Mateuţ, *op.cit.*, p. 211.
[31] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op. cit*, p. 827.
[32] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.*, p. 274.

legii sau cel puţin a unor acte cu caracter cu normativ emise de organe colegiale ale categoriei profesionale respective, în sensul asigurării confidenţialităţii datelor şi informaţiilor încredinţate în cadrul relaţiei respective. Însă, din punctul de vedere al intruziunii în viaţa privată, prin tehnica investigativă a interceptărilor şi înregistrărilor audio-video este necesară separarea informaţiilor obţinute în cadrul unor astfel de raporturi, de cele care ar fi utile în soluţionarea unei cauze penale.

Apreciem că şi aceste categorii profesionale ar trebui să beneficieze de un minim de protecţie în ceea ce priveşte confidenţialitatea informaţiilor obţinute prin prisma acestor relaţii şi acest aspect nu ar trebui privit doar din perspectiva deontologiei profesionale, motiv pentru care, propunem de lege ferenda, reglementarea distinctă în Codul de procedură penală a faptului că înregistrarea acestor convorbiri nu poate fi folosită ca mijloc de probă decât dacă din cuprinsul acesteia rezultă date sau informaţii concludente şi utile privitoare la pregătirea sau săvârşirea de către „confident" a unei infracţiuni din cele prevăzute la alin.1 şi 2 ale art. 91[1] din actualul Cod sau din cele prevăzute în art. 139 alin. 2 din noul Cod.

Dispoziţia art. 91[1] alin. 6 permite, în anumite circumstanţe excepţionale, interceptarea convorbirilor dintre client şi avocat. Conform dispoziţiilor legale invocate, înregistrarea convorbirilor dintre avocat şi partea pe care o reprezintă sau o asistă în proces nu poate fi folosită ca mijloc de probă decât dacă din cuprinsul acesteia rezultă date sau informaţii concludente şi utile privitoare la pregătirea sau săvârşirea de către avocat a unei infracţiuni din cele prevăzute expres în art. 91[1] alin.1 şi 2 C.p.pen.

Această regulă impusă prin Legea nr. 356/2006 recunoaşte practic trei etape în verificarea aplicării ei: înregistrarea convorbirilor dintre avocat şi partea pe care o reprezintă sau o asistă în proces, verificarea întregului conţinut al acestor înregistrări în vederea stabilirii caracterului lor util şi selectarea înregistrărilor care conţin date sau informaţii concludente şi utile privitoare la pregătirea sau săvârşirea de către avocat a unei infracţiuni din cele prevăzute expres în art. 91[1]alin. 1 şi 2 C.pr.pen.[33].

În acest sens, din perspectiva respectării prevederilor art. 6 şi 8 din Convenţie, Curtea Europeană recomandă ca necesar să se facă o diferenţiere între activitatea profesională a avocatului şi restul activităţilor desfă-

[33] Dorel L. Julean, *op.cit.*, p. 251.

şurate de acesta, având în vedere relaţiile confidenţiale avocat-client, cât şi păstrarea secretului profesional[34].

Este susceptibil de critici de neconstituţionalitate şi textul alin. 4 al art. 139 N.C.pr.pen., din a cărui formulare rezultă că pot forma obiectul supravegherii tehnice şi raporturile dintre avocaţi şi partea care o asistă, dacă sunt date ca avocatul pregăteşte săvârşirea unei infracţiuni. Textul apare ca o încălcare a principiului egalităţii de arme şi şanse între acuzare şi apărare, pentru că prin modul de formulare a celor două alineate, apărarea pare a fi aşezată într-o poziţie de inferioritate faţă de acuzare în dispunerea şi realizarea acestor procedee probatorii. În timp ce acuzarea beneficiază de confidenţialitate, apărării nu îi este asigurat acest drept, întrucât se permite monitorizarea permanentă a discuţiilor şi raporturilor acesteia cu cel pe care îl asistă. De asemenea, textul vine în contradicţie cu regula confidenţialităţii, consacrată în jurisprudenţa Curţii Europene sub denumirea de „privilegiul avocat-client", de care trebuie să beneficieze avocatul în relaţiile sale cu cel pe care îl asistă.

2.2.1.4. Autorizarea interceptării şi a înregistrării convorbirilor sau comunicărilor prin încheiere motivată

Autorizarea interceptării şi a înregistrării convorbirilor sau comunicărilor se face prin încheiere motivată, care va cuprinde indiciile concrete şi faptele care justifică măsura, motivele pentru care stabilirea situaţiei de fapt sau identificarea ori localizarea participanţilor nu poate fi făcută prin alte mijloace, ori cercetarea ar fi mult întârziată, persoana, mijlocul de comunicare sau locul supus supravegherii, perioada pentru care sunt autorizate interceptarea şi înregistrarea[35]. Judecătorul dispune emiterea autorizaţiei sau a autorizaţiilor, iar după înregistrarea încheierii în registrul de hotărâri şi a autorizaţiei (autorizaţiilor) în registrul special, le trimite pentru punere în aplicare parchetului solicitant.

---

[34] Alexandru Ţuculeanu, *Noi abordări referitoare la percheziţie şi înregistrările audio sau video,* în Dreptul nr. 12/2007, p. 226-227.

[35] Adi Oroveanu – Hanţiu, *Drept procesual penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009, p. 268, Ioan Dascălu, Florin Cotea, *Metodologia investigării infracţiunilor,* Ed. Sitech, Craiova, 2010, p. 201.

Încheierea judecătorului nu este supusă niciunei căi de atac, fiind însă posibilă analizarea legalităţii acesteia în cazul în care se solicită excluderea probelor nelegal administrate[36].

Cu privire la această chestiune, în literatura de specialitate s-a apreciat[37] că fiind vorba de o hotărâre judecătorească nesusceptibilă de vreo cale de atac, încheierea emisă îşi va produce efectele ca şi cum ar fi pe deplin legală, dar şi temeinică. În cele din urmă, instanţa va avea libertatea să aprecieze dincolo de aspectul temeiniciei încheierii de autorizare, pertinenţa şi utilitatea informaţiilor ce izvorăsc din folosirea procedeului respectiv desfăşurat în baza actului judiciar menţionat.

Norma prevede în mod distinct felul actului procedural prin care se autorizează interceptarea, respectiv încheiere al cărei cuprins este concretizat, reprezentând o particularitate în raport cu dispoziţiile art. 305 C.pr.pen., referitoare la încheierea de şedinţă.

Autorizaţia se dă pentru durata necesară interceptării şi înregistrării, dar nu pentru mai mult de 30 de zile. Aceasta poate fi reînnoită, înainte sau după expirarea celei anterioare, în aceleaşi condiţii, pentru motive temeinic justificate, fiecare prelungire neputând depăşi 30 de zile. Durata totală a interceptărilor şi înregistrărilor autorizate cu privire la aceeaşi persoană şi la aceeaşi faptă nu poate depăşi 120 de zile.

În contextul în care art. 91^1 alin. 4 C.pr.pen. prevede că autorizaţia poate fi reînnoită, înainte sau după expirarea celei anterioare, în aceleaşi condiţii, pentru motive temeinic justificate şi se impune emiterea unei noi autorizaţii, încheierea motivată trebuie să conţină motive temeinic justificate pentru care să justifice prelungirea perioadei de autorizare a interceptărilor.

Există situaţii în practică[38] în care nu se emite autorizaţie atunci când se dispune prelungirea interceptării, prin încheiere motivată, condiţii în care apreciem că înregistrările obţinute în aceste condiţii se impun să fie înlăturate din probatoriu.

---

[36] Mihail Udroiu, *op. cit.*, p. 131.

[37] Mihai Viorel Tudoran, *Consideraţii referitoare la nerespectarea dispoziţiilor legale privind autorizarea interceptării şi înregistrării de sunete şi imagini*, în Dreptul nr. 12/2010, p. 237-238.

[38] Dosar nr. 7949/99/2009 al Tribunalului Iaşi.

Observăm că în noul Cod, referitor la procedura de emitere a mandatului de supraveghere tehnică, legiuitorul, în art. 140 alin.1 dispune că această măsură poate fi dispusă în cursul urmăririi penale, pe o durată de cel mult 30 de zile, la cererea procurorului, de judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripţie se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a formulat cererea.

Faţă de actuala reglementare, se remarcă clarificarea momentului în care pot fi autorizate interceptările de convorbiri şi comunicaţii, stabilindu-se că acestea nu pot fi dispuse decât în urma începerii, în mod legal, a procesului penal.

Conform art. 91[1] alin. 7 C.pr.pen., procurorul dispune încetarea imediată a interceptărilor şi înregistrărilor înainte de expirarea duratei autorizaţiei dacă nu mai există motivele care le-au justificat, informând despre aceasta instanţa care a emis autorizaţia.

Se prevede în literatura de specialitate[39] că prin această dispoziţie legiuitorul a încălcat regula simetriei în dualismul dispunere-revocare sau încetare a unei măsuri, conferind procurorului dreptul de a pronunţa încetarea unei măsuri a cărei dispunere intră în principiu în competenţa judecătorului.

În acest context, se impune necesitatea reglementării obligativităţii procurorului de a informa instanţa emitentă a autorizaţiei, la expirarea duratei acesteia şi cu atât mai mult ori de câte ori cere prelungirea, dacă autorizaţia a fost pusă în aplicare sau nu, respectiv dacă au fost sau nu interceptate şi înregistrate comunicaţii ale persoanei respective, eventual pentru a face un control cu privire la respectarea limitelor acesteia şi prevederilor legale în materia punerii în executare (aşa cum a statuat Curtea Europeană în cauza Iordachi şi alţii c. Moldovei[40] pentru a se asigura cerinţa previzibilităţii şi calităţii legii ce permite ingerinţa).

Observăm că în art. 143 alin. 5 din noul Cod se prevede această obligaţie, iar potrivit art. 142 alin. 4 noul Cod, procurorul are obligaţia de a informa de îndată

[39] Diana Ionescu, *op. cit.*, p. 229.

[40] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Iordachi şi alţii contra Moldovei*, Hotărârea din 10 februarie 2009, www.jurisprudentacedo.com.

judecătorul care a emis mandatul, dacă înainte de expirarea duratei acestuia, nu mai există temeiurile care au justificat măsura.

Pentru ca interceptările şi înregistrările să fie autorizate, infracţiunea trebuie să fie una dintre infracţiunile pentru care urmărirea penală se efectuează din oficiu, să facă parte din categoria infracţiunilor contra siguranţei naţionale prevăzute de Codul penal şi de alte legi speciale. Art. 91[1] C.pr.pen. vizează totodată şi infracţiunile de trafic de stupefiante, trafic de arme, trafic de persoane, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede sau alte valori, infracţiunile prevăzute de Legea nr. 78/2000[41] pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie, cu modificările şi completările ulterioare, dar şi alte infracţiuni grave ori infracţiuni care se săvârşesc prin mijloace de comunicare electronică.

Se observă[42] faptul că în redactarea acestui text de lege a fost utilizată tehnica enumerării exemplificative, ceea ce conduce la constatarea posibilităţii apelării la interceptările şi înregistrările convorbirilor sau comunicărilor şi pentru alte infracţiuni, care însă trebuie să îndeplinească o condiţie generică esenţială, în sensul de a exista date sau indicii temeinice privind pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni pentru care urmărirea penală se efectuează din oficiu. *Per a contrario,* în cazul infracţiunilor la care urmărirea penală nu se efectuează din oficiu, aceste mijloace de probă sunt inadmisibile.

Constatăm că, legiuitorul român nu face referiri cu privire la formele infracţiunii, existând imperfecţiuni din perspectiva principiului proportionalităţii ingerinţei cu scopul urmărit, autorizarea impunându-se a fi permisă numai în cazurile în care există o suspiciune rezonabilă că o persoană a săvârşit o infracţiune, o tentativă pedepsibilă sau acte preparatorii asimilate acesteia.

Observăm că textul de lege *impune existenţa unor date sau indicii temeinice privind pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni, pentru care urmărirea penală se efectuează din oficiu.*

---

[41] *Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie,* publicată în Monitorul Oficial nr. 219 din 18/05/2000, www.legenet.ro.

[42] Ion Neagu, *op. cit.,* p. 491.

În literatura de specialitate[43] se apreciază că în acest mod se dă astfel eficienţă principiilor anchetei pro-active (date sau indicii temeinice privind pregătirea) cât şi celor ale anchetei reactive (date sau indicii temeinice privind săvârşirea unei infracţiuni).

Legea nu stabileşte în ce constau aceste date sau indicii, aşa încât ele vor fi apreciate de la caz la caz de către judecătorul competent să dispună autorizarea. Din această condiţie rezultă că nu este necesar să fie începută urmărirea penală în cauză pentru a putea fi dispusă înregistrarea[44].

Prin „date" se înţeleg orice informaţii obţinute prin orice mijloace legale, privind pregătirea sau săvârşirea infracţiunii. Se susţine în doctrină[45] că sunt indicii temeinice, în sensul art. 68^1 C.pr.pen., introdus prin Legea nr. 356/2006, atunci când din datele existente în cauză rezultă presupunerea rezonabilă că persoana faţă de care se efectuează acte premergătoare sau acte de urmărire penală a săvârşit fapta. Art. 91^1 alin. 1 C.pr.pen. exceptează infracţiunile pentru care urmărirea penală se efectuează la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Ca excepţie de la regulă, art. 91^1 alin. 8 C.pr.pen. prevede că, la cererea motivată a persoanei vătămate poate fi dispusă interceptarea şi înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor efectuate de aceasta prin telefon sau alt mijloc electronic de comunicare, indiferent de natura infracţiunii.

S-a opinat[46] în sensul că o asemenea excepţie este pe de o parte pozitivă, pentru că reconsideră poziţia şi rolul victimei în procesul penal, iar pe de altă parte, este extrem de riscantă din perspectiva renunţării la principiul proporţionalităţii sub aspectul condiţiei existenţei unor date sau indicii temeinice privind pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni grave, enumerate de lege.

Această excepţie a fost criticată de unii autori[47], pe considerentul că se permite ingerinţa în dreptul la viaţă privată indiferent de natura infracţiunii, de gravitatea acesteia, în temeiul unei simple cereri motivate a persoanei vătămate, deschizând, astfel, o cale organelor de urmărire penală

[43] Mihail Udroiu, *op. cit.*, p. 129.
[44] Ion Poiană, Ioana Păcurariu, *op. cit.*, p. 146.
[45] Vasile Păvăleanu, *op. cit.*, p. 285.
[46] Diana Ionescu, *op. cit.*, p. 224.
[47] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op.cit.*, p. 828.

pentru a putea obţine autorizarea ingerinţei în cazul oricărei infracţiuni, ceea ce ar conduce la încălcarea principiului proporţionalităţii măsurii cu scopul urmărit. Observăm că aceste dispoziţii nu îşi mai găsesc aplicabilitatea în noua reglementare.

Considerăm că se impune definirea conceptului de „alte infracţiuni grave" utilizat de art. 91[2] alin. 2 C.pr.pen, întrucât textul de lege este mult prea vag şi poate da naştere la arbitrariu, Curtea Europeană recomandând să existe criterii clare şi obiective care să definească categoriile şi natura infracţiunilor ce pot justifica autorizarea. Un asemenea criteriu l-ar putea reprezenta, cel puţin, indicarea unei limite minime de pedeapsă, eventual corelată cu un anumit tip de urmări sau consecinţe.

Totodată, în noua reglementare, în cuprinsul alin. 2 al art. 139, sunt asimilate acestui concept infracţiunile pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare.

Potrivit Legii nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale, această limită este modificată, în sensul că sunt cuprinse în această categorie infracţiunile pentru care se prevede un minim special de 5 ani sau mai mare, lărgindu-se astfel sfera faptelor cu caracter penal pentru care se pot autoriza măsurile speciale de supraveghere.

În doctrină[48] s-a exprimat opinia potrivit căreia „cazul unor alte infracţiuni grave" constituie un criteriu discutabil, supus aprecierilor organului judiciar, de la caz la caz şi ceea ce unui judecător i se poate părea o infracţiune gravă, altuia i se poate părea o infracţiune mai puţin gravă. S-ar fi putut utiliza un alt criteriu, cum ar fi spre exemplu, maximul special de pedeapsă prevăzut de lege pentru obiectivarea criteriului de stabilire a infracţiunilor grave.

Un astfel de criteriu este întâlnit în art. 2 din Legea nr. 39/2003, text de lege care prezintă înţelesul termenilor şi expresiilor specifice criminalităţii organizate şi care sunt folosite de organele judiciare.

[48] Alexandru Vasiliu, *op.cit.*, p. 37.

Se apreciază[49] că prin infracţiune gravă, se înţelege infracţiunea care face parte din una dintre cele 19 categorii enumerate sau orice altă infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii, al cărui minim special este de cel puţin 5 ani. Dintre infracţiunile enumerate nu lipsesc infracţiunile specifice crimei organizate cum sunt traficul de droguri şi precursori, traficul de persoane, traficul de ţesuturi sau organe umane, traficul de imigranţi, spălarea banilor etc.

Pe de altă parte, observăm că se consideră în doctrină[50] că interceptările nu pot avea ca obiect orice infracţiune, ci numai pe acelea *expressis verbis* nominalizate de legiuitor în conţinutul art. 91^1 alin. 2, unde urmărirea penală se efectuează din oficiu. Filtru de analiză a oportunităţii sesizării judecătorului, singurul de altfel abilitat să aprecieze asupra interceptării, este procurorul, fără nicio posibilitate de cenzurare a voinţei acestuia în cazul în care nu înţelege să transmită solicitarea către un judecător.

Legiuitorul a prevăzut drept condiţie şi *necesitatea dispunerii acestei măsuri*, pentru care a oferit trei cazuri alternative: măsura se impune pentru stabilirea situaţiei de fapt, identificarea sau localizarea participanţilor nu poate fi făcută prin alte mijloace, sau cercetarea ar fi mult întârziată.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie[51] a statuat că dispoziţiile art. 91^1 – art. 91^6 C.pr.pen. sunt în deplin acord cu art. 4 din Recomandarea (2005)10 a Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei privind „tehnicile speciale de anchetă", potrivit căruia aceste tehnici pot fi utilizate dacă există motive serioase de a crede că o infracţiune gravă a fost săvârşită ori este pregătită sau în curs de pregătire de una sau mai multe persoane anume identificate ori de o persoană sau un grup de persoane care nu a fost încă identificat.

Această ultimă condiţie pune în valoare principiul proporţionalităţii, ca regulă ce guvernează interceptările şi înregistrările în calitatea lor de

---

[49] Nicolae Bonchiş, *Procese penale desfăşurate după proceduri speciale,* Ed. Dacia, Cluj Napoca, 2005, p. 79-80.

[50] Nicu Jidovu, *Interceptările şi înregistrările audio sau video prevăzute în art. 91^1 din Codul de procedură penală în jurisprudenţa Curţii Constituţionale,* în Dreptul nr. 7/2010, p. 174.

[51] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr. 948 din 12 martie 2010,* http://www.avocatulroman.ro/interceptarilesi-inregistrarile-audio-sau-video-declaratiile-martorilor--15585.htm.

ingerinţe în dreptul la viaţă privată[52]. Orice ingerinţă în exercitarea unui drept trebuie să aibă caracter subsidiar faţă de alte măsuri care asigură respectarea dreptului. Totuşi, în literatura de specialitate[53] s-a considerat că aprecierea caracterului subsidiar se face în abstract, adică nu se impune punerea efectivă în practică a procedeelor probatorii tradiţionale şi dovedirea *in concreto* a caracterului lor ineficient, ci este suficientă aprecierea lor generică.

Observăm astfel că relativ la condiţiile care trebuie îndeplinite în vederea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video se constată unele modificări, ce au drept scop o mai mare rigoare a exprimării. Conform reglementării anterioare adoptării Legii nr. 356/2006, sesizarea instanţei se efectua de către „procuror", în timp ce de lege lata, autorizările se dispun la cererea „procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală", aspect ce vine totodată în susţinerea opiniilor exprimate în literatura de specialitate.

Mai mult decât atât, conform reglementării anterioare, pentru a se putea dispune interceptarea şi înregistrarea convorbirilor, trebuia să se stabilească faptul că acestea se impuneau „pentru aflarea adevărului", în timp ce în prezent acestea trebuie autorizate, după caz, pentru stabilirea situaţiei de fapt, pentru că identificarea sau localizarea participanţilor nu poate fi făcută prin alte mijloace sau pentru că cercetarea ar fi mult întârziată.

Astfel, legiuitorul a urmărit să sublinieze că interceptarea şi înregistrarea trebuie să fie absolut indispensabile pentru soluţionarea cauzei[54], fiind restrânsă sfera situaţiilor în care aceste măsuri pot fi dispuse, subliniindu-se totodată caracterul de excepţie al acestora.

Potrivit unei opinii exprimate în doctrină[55], autorizarea interceptării şi înregistrării trebuie să fie dată numai atunci când acest lucru este absolut şi imperios necesar în economia probatoriului ce se administrează într-o

[52] Diana Ionescu, *op. cit.*, p. 224.
[53] Dorel L. Julean, *op.cit.*, p. 250.
[54] Gheorghe Radu, *op. cit.*, p. 128.
[55] Nicolae Alin Dărângă, *Drept procesual penal român. Curs,* Ed. Dacris, Otopeni, 2006, p. 141.

anume cauză. Legiuitorul a urmărit prin această formulare şi evitarea unor abuzuri ale organelor judiciare în administrarea acestui mijloc de probă.

Observăm că aceste probe trebuie utilizate doar în situaţii excepţionale, principiul subsidiarităţii impunând folosirea altor mijloace mai puţin invazive, dacă pot conduce la aceleaşi rezultate şi dacă uzitarea acestora nu presupune impedimente de ordin practic.

De altfel, lipsind din textul legal delimitări în ceea ce priveşte formele infracţiunii, se ajunge la concluzia că efectuarea interceptărilor se poate autoriza chiar dacă se constată existenţa unor acte preparatorii sau a unei tentative neîncriminate, aspect ce pune în discuţie atât respectarea principiului proporţionalităţii cât şi a echităţii procesului penal. Astfel, raportat la aceste aspecte, pentru a se aprecia proporţionalitatea ingerinţei cu scopul urmărit, este necesar a fi cuantificată gravitatea infracţiunii. În contextul în care aceasta nu a fost efectiv săvârşită, nu poate fi evaluat respectarea acestui principiu.

În materia tehnicilor speciale de supraveghere şi cercetare, pentru asigurarea respectării dreptului la viaţă privată şi la corespondenţă, observăm faptul că în noul Cod de procedură se reiterează principiul subsidiarităţii acestor măsuri – ca expresie a caracterului de excepţie al ingerinţei în dreptul la viaţă privată.

Relativ la condiţii, art. 139 alin. 1 din noul Cod de procedură penală prevede necesitatea existenţei unei suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni din categoria infracţiunilor grave, precum şi a proporţionalităţii măsurii cu restrângerea drepturilor şi libertăţilor fundamentale, date fiind particularităţile cauzei, importanţa informaţiilor ori a probelor ce urmează a fi obţinute sau gravitatea infracţiunii. Totodată, se impune ca probele ori localizarea şi identificarea suspectului sau inculpatului să nu poată fi obţinute în alt mod, sau obţinerea lor ar presupune dificultăţi deosebite ce ar prejudicia ancheta, ori există un pericol pentru siguranţa persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

Observăm că s-a introdus pentru prima dată noţiunea de „suspiciune rezonabilă", faţă de actuala reglementare, în care legiuitorul face trimitere la „indicii temeinice atunci când în cauză rezultă presupunerea rezonabilă că persoana a săvârşit fapta" în art. 68^1 C.pr.pen., astfel corelând noţiunea de suspiciune rezonabilă cu noua calitate atribuită făptuitorului, respectiv cea de suspect. Constatăm, la art. 139 alin. 1 lit. b) şi c), că s-au introdus două

condiţii în acord cu jurisprudenţa Curţii Europene, respectiv s-a stipulat în mod expres principiul proporţionalităţii şi subsidiarităţii acestor măsuri.

Cu toate acestea, regula menţionată mai sus este susceptibilă de anumite critici. Astfel, condiţia privitoare la existenţa unei suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea unei infracţiuni poate fi considerată a fi în opoziţie cu principiul constituţional al legalităţii incriminărilor, dat fiind că legislaţia penală consacră principiul neincriminării actelor pregătitoare, acestea fiind incriminate prin excepţie în cazul unui număr foarte redus de infracţiuni, iar atunci incriminarea lor este expresă. Pe cale de consecinţă, nefiind incriminate în faza actelor pregătitoare, aceste infracţiuni nu pot îndreptăţi dispunerea unui procedeu probatoriu de supraveghere decât în cazul existenţei unei suspiciuni rezonabile cu privire la punerea în executare a hotărârii de a se săvârşi vreuna din infracţiunile respective.

Celelalte două situaţii prevăzute la art.139 alin. 1 lit. c) din noul Cod de procedură penală şi anume când obţinerea probelor ar presupune dificultăţi deosebite ce ar prejudicia ancheta ori când există un pericol pentru siguranţa persoanelor sau a unor bunuri de valoare, sunt susceptibile a genera abuzuri în aplicare, cu consecinţe grave asupra dreptului la viaţă privată şi a dreptului la secretul corespondenţei. Menţinerea celor două condiţii în textul sus-menţionat naşte riscul ca în practică să se recurgă cu multă uşurinţă la asemenea tehnici în aproape orice cauză care are ca obiect una dintre infracţiunile pentru care legea permite luarea unor astfel de măsuri.

Alte condiţii amintite în literatura de specialitate impun ca infracţiunea să fie determinată, adică să privească o anumită faptă şi anumiţi făptuitori, persoana bănuită că a comis sau pregăteşte săvârşirea unei infracţiuni să utilizeze posturi telefonice sau alte mijloace electronice de comunicare[56], ori ca urmărirea penală să fie începută, cel puţin cu privire la faptă[57].

Potrivit art. 91^2 alin. 4 C.pr.pen., *convorbirile sau comunicările interceptate şi înregistrate care nu privesc fapta* ce formează obiectul cercetării sau nu contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor se arhivează la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat, cu asigurarea confidenţialităţii şi pot fi transmise judecătorului sau completului învestit cu

[56] Ion Poiană, Ioana Păcurariu, *op. cit.*, p. 146.
[57] George Coca, *op.cit.*, p. 216.

soluţionarea cauzei, la solicitarea acestuia. La soluţionarea definitivă a cauzei, acestea vor fi şterse sau, după caz, distruse de către procuror, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

În această ipoteză, se pune întrebarea dacă prima instanţă de judecată este obligată să administreze, în cursul cercetării judecătoreşti şi aceste din urmă probe. Potrivit doctrinei[58], magistraţii judecători au dreptul, dar şi obligaţia, de a administra toate probele strânse în faza de urmărire penală, inclusiv cele ce nu au fost luate în considerare pe motiv că nu au contribuit la aflarea adevărului, fiind înlăturate pe considerentul că nu sprijină în mod cert învinuirea, dar nici nu o infirmă. Dacă nu s-ar proceda în acest fel, s-ar putea trage concluzia că organul de cercetare penală şi procurorul sunt suverani în aprecierea dată probelor la terminarea urmăririi penale, instanţei nefiindu-i permis să schimbe rezolvarea dată de procuror şi să adopte un alt mod de a se proceda. De aceea se impune ca instanţa de judecată să ia în considerare şi probele pe care organele de urmărire, deşi le-au administrat în cursul urmăririi, le-au apreciat, totuşi, ca nefiind de natură a contribui la aflarea adevărului în cauză, să hotărască dacă nu este cazul să procedeze la cunoaşterea nemijlocită a acestora, în ce măsură acestea pot conduce la reţinerea unor situaţii de fapt, ce formează obiectul probaţiunii în legătură cu fapta, făptuitorul.

Aceste dispoziţii au fost apreciate[59] ca o garanţie a respectării dreptului persoanei la viaţă privată şi păstrarea confidenţialităţii conţinutului convorbirilor sau comunicărilor care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau participanţii.

Se apreciază în literatura de specialitate[60] faptul că legiuitorul a recurs la o reglementare detaliată şi precisă cu privire la interceptări şi înregistrări, pentru a se elimina orice situaţie care ar putea să creeze îndoieli asupra autenticităţii şi corectitudinii operaţiunilor de interceptare şi înregistrare. Autorizarea şi controlul instanţei constituie o garanţie în ceea ce priveşte respectarea legii.

---

[58] Teodora Eleonora Plăeşu, *op. cit.*, p. 139.

[59] Gheorghiţă Mateuţ, *op. cit.*, 210.

[60] Gheorghe Radu, *Curs de drept procesual penal,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 2010, p. 129.

2.2.2. Executarea autorizaţiilor de interceptare şi înregistrare – procedura de efectuare

2.2.2.1 Organele competente

Potrivit actualei reglementări, legiuitorul a prevăzut în cuprinsul articolului 91^1 C.pr.pen., că interceptările şi înregistrările convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicare, cu autorizarea motivată a judecătorului, în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege, pot servi ca mijloace de probă, dacă interceptările şi înregistrările se impun pentru stabilirea situaţiei de fapt, deci sunt de natură să contribuie la aflarea adevărului.

Totodată, potrivit art. 91^2 C.pr.pen., legiuitorul a prevăzut faptul că procurorul procedează personal la interceptările şi înregistrările prevăzute în art. 91^1 C.pr.pen. sau poate dispune ca acestea să fie efectuate de organul de cercetare penală. De asemenea, literatura de specialitate[61] include, printre organele competente în executarea autorizaţiilor de interceptare şi înregistrare şi specialiştii chemaţi să dea concurs tehnic la interceptări şi înregistrări, care sunt obligaţi să păstreze secretul operaţiunii efectuate, încălcarea acestei obligaţii fiind pedepsită potrivit Codului penal.

Astfel, interceptările şi înregistrările autorizate de instanţă se pun în aplicare de procuror, iar în lipsa mijloacelor tehnice corespunzătoare, acesta poate dispune ca operaţiunile să fie efectuate de organul de cercetare penală. Activitatea practică de realizare din punct de vedere tehnic a interceptărilor şi înregistrărilor necesită un sprijin logistic din partea unor specialişti din cadrul instituţiilor cu atribuţii în domeniul culegerii de informaţii[62].

Se apreciază în literatura de specialitate că, deşi norma de drept procesual penal statuează ca regulă participarea personală a procurorului la interceptările şi înregistrările audio-video, el nu participă la această activitate, în condiţiile concrete în care se administrează acum aceste probe, nici ca excepţie. Administrarea acestei probe, fără participarea procurorului

[61] Mircea Damaschin, *Drept procesual penal,* Ed. Wolters Kluwer România, 2010, p. 227.
[62] Ioan Dascălu, Florin Cotea, *op. cit.*, p. 201.

sau a organelor de urmărire penală delegate de acesta poate genera discuţii şi controverse cu privire la secretizarea, securizarea şi legitimitatea înregistrărilor audio-video[63].

Întrucât această activitate poate presupune cunoştinţe specializate, precum şi echipamente şi mijloace tehnice complexe, în unele cazuri, procurorul sau organul de cercetare penală poate apela la concursul tehnic al altor persoane ce îşi desfăşoară activitatea în instituţii din afara sistemului judiciar. Asemenea persoane sunt specialişti sau tehnicieni din cadrul altor instituţii, de regulă servicii sau structuri specializate în culegerea şi prelucrarea informaţiilor. O cerinţă importantă este cea legată de obligaţia persoanelor chemate să dea concurs tehnic de a păstra secretul operaţiunilor efectuate. Aceasta incumbă însă tuturor persoanelor implicate (judecători, procurori, ofiţeri de poliţie judiciară, grefieri, tehnicieni) fiind o condiţie esenţială pentru asigurarea eficienţei acestor procedee probatorii.

Potrivit dispoziţiilor art. 142 din noul cod, procurorul este cel care execută măsurile de supraveghere tehnică, însă acesta poate dispune ca aceasta să fie efectuată, prin delegare, ori de către organul de cercetare penală sau de lucrători specializaţi din cadrul poliţiei ori de alte organe specializate ale statului, compatibilizând dispoziţiile Codului cu cele din legile speciale şi lăsând practic posibilitatea agenţilor unor servicii speciale să pună în aplicare aceste măsuri.

Potrivit alin. 2 al aceluiaşi articol, observăm obligativitatea furnizorilor de servicii de telecomunicaţii informatice sau financiare de a colabora cu organele de urmărire penală, în vederea executării mandatului de supraveghere. Astfel, se deschide posibilitatea unor abuzuri prin prisma faptului că au posibilitatea de a afla secretul operaţiunii un număr şi mai mare de persoane decât în actuala reglementare. Respectând regula proporţionalităţii, alin. 4 prevede obligativitatea ridicării măsurii în situaţia în care restrângerea drepturilor şi libertăţilor fundamentale nu se mai justifică în raport de împrejurările cauzei.

Alineatul final al textului analizat reglementează o regulă cu valoare de principiu, impusă de necesitatea asigurării protecţiei drepturilor fundamentale la viaţă privată, precum şi la libertatea şi securitatea persoanei. Potrivit art. 142 alin. 6 din noul Cod, toate datele şi informaţiile rezultate

[63] Dumitru Dâmbu, *op. cit.*, p. 117.

din activitatea de supraveghere tehnică sunt confidenţiale şi se păstrează în condiţiile stricte prevăzute de lege. Ca atare, asemenea date şi informaţii care nu vor fi folosite în cauza penală nu pot fi aduse în nicio situaţie la cunoştinţa publicului.

În doctrină[64] se opinează în sensul că prevederea cuprinsă art. 91^2 alin. 1 teza finală din Codul în vigoare, se referă la punerea la dispoziţie a dispozitivelor tehnice şi în indicaţiile sau coordonarea în privinţa chestiunilor tehnice. Concursul tehnic nu poate să substituie organului de urmărire penală competent o altă persoană fizică sau juridică. Totodată, concursul tehnic poate fi dat numai de o persoană fizică şi nicidecum de o persoană juridică, în special o instituţie a statului. Această interpretare se impune de vreme ce divulgarea secretului operaţiunii se pedepseşte potrivit Codului penal.

Sunt autorizate să deţină şi să folosească mijloace adecvate pentru verificarea, prelucrarea şi stocarea informaţiilor, în condiţiile legii, următoarele instituţii: Serviciul Român de Informaţii, conform art. 8 din Legea nr. 14/1992[65]*, Ministerul Afacerilor Interne, prin Direcţia Generală de Informaţii şi Protecţie Internă, Direcţia Generală Anticorupţie şi Direcţia Generală de Combatere a Criminalităţii Organizate, potrivit art. 3 lit.b pct. 2 şi pct. 16, respectiv art. 10 alin. 3 şi alin. 4 ale O.U.G. nr. 30/2007*[66] *şi Ministerul Apărării Naţionale, prin Direcţia Generală de Informaţii a Apărării, în acord cu dispoziţiile art. 17 din O.U.G. nr. 14/2001*[67]*.*

În ceea ce priveşte Direcţia Naţională Anticorupţie, în cadrul acestei instituţii funcţionează, pentru prima dată în istoria Ministerului Public un Serviciu Tehnic, având printre atribuţii şi punerea în executare, în condiţiile legii, inclusiv cu concursul altor organe specializate, a autorizaţiilor de interceptare şi înregistrare a convorbirilor şi comunicărilor[68].

---

[64] Ioan Cristian Uţa, *Consideraţii pe marginea competenţei organelor care efectuează interceptările şi înregistrările audio sau video,* în Dreptul nr. 6/2008, p. 266.

[65] *Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii,* publicată în Monitorul Oficial nr. 33 din 3 martie 1992.

[66] *Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 30/2007 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Internelor şi Reformei Administrative,* publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 309 din 09/05/2007.

[67] *Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 14/2001* privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Apărării Naţionale, publicată în Monitorul Oficial nr. 65 din 07/02/2001.

[68] Adrian Petre, *Înregistrările audio şi audio-video, mijloace de probă în procesul penal,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 52-53.

Pentru punerea în executare a deciziei de înregistrare a convorbirilor, procurorul sau organul de cercetare competent poate solicita, în numele legii, oricărui organ calificat din cadrul unui serviciu sau organism plasat sub autoritatea ori tutela Ministerului Telecomunicaţiilor sau oricărui agent calificat în exploatarea unei reţele sau furnizarea de servicii de telecomunicaţii autorizate, să procedeze la instalarea unor dispozitive de interceptare a comunicaţiilor.[69]

În marea majoritate a cauzelor interceptările şi înregistrările audio sau video sunt realizate de Serviciul Român de Informaţii (în continuare S.R.I.), care, în lumina unor hotărâri secrete ale Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, a primit prerogativele de unică autoritate de interceptare. De asemenea, S.R.I. a încheiat protocoale de colaborare cu structurile organizatorice ale organelor de urmărire penală în scopul acordării sprijinului tehnic necesar realizării activităţilor de înregistrare şi interceptare[70].

În aceste sens, S.R.I. este autoritatea naţională în materia interceptării comunicaţiilor telefonice, raţiune pentru care celelalte instituţii precum Direcţia Naţională Anticorupţie, Serviciul de Informaţii Externe, Direcţia Generală de Informaţii şi Protecţie Internă din cadrul M.I.R.A. şi Direcţia de Combatere a Crimei Organizate din I.G.P.R., după obţinerea autorizaţiilor legale pentru interceptarea comunicaţiilor, se adresează serviciului pentru punerea în aplicare a acestora. Totodată, instituţiile menţionate deţin echipamente tehnice cu ajutorul cărora pot realiza activităţi de preluare a fişierelor audio de la S.R.I. şi transformarea în fişiere scrise (redarea semnalului audio)[71].

Înscrisurile întocmite de S.R.I. nu sunt ataşate dosarului cauzei, organul de urmărire penală realizând transcrieri proprii ale convorbirilor sau comunicărilor, folosind fie suportul informatic ce i se pune la dispoziţie, fie înscrisurile secrete ale serviciului de informaţii, urmând ca acestea să fie folosite în probaţiune[72].

---

[69] Gheorghiţă Mateuţ, *În legătură cu noua reglementare privind înregistrările audio sau video în probaţiunea penală,* loc. cit., p. 74.

[70] Ioan Cristian Uţa, *op. cit.*, p. 262.

[71] S.R.I.-Comunicat de presă, http://www.sri.ro/precizare-privind-interceptarea-comunicatiilor-telefonice.html.

[72] Ioan Cristian Uţa, *op. cit.*, p. 263.

Potrivit reglementărilor existente în legislaţia din ţara noastră, interceptările şi înregistrările audio sau video pot fi de natură extrajudiciară (cele care se referă la activitatea serviciilor de informaţii) şi de natură judiciară (cele care vizează activitatea de probaţiune în procesul penal)[73].

Concomitent cu interceptarea şi înregistrarea convorbirilor se impune luarea măsurilor de ascultare de către un specialist care va comunica organului de urmărire penală, de îndată mesajele privind desfăşurarea unor activităţi cu semnificaţie infracţională în vederea valorificării momentelor operative. Lipsa de coordonare a structurilor informativ-investigative poate avea drept rezultat pierderea momentelor cu valoare operativă, în desfăşurarea anchetei. Informaţia, deşi a fost obţinută în timp real, în situaţia în care ajunge la organul judiciar care instrumentează cauza după mai multe zile, îşi pierde valoarea operativă[74].

Folosirea unor dotări adecvate culegerii de informaţii în legătură cu persoanele implicate în comiterea de infracţiuni cu pericol social ridicat se practică în toate statele democratice. Acceptându-se ideea că organele judiciare desfăşoară o activitate utilă din punct de vedere social şi este în interesul societăţii, ca ea să fie cât mai eficientă, în majoritatea statelor democratice s-a creat un cadru juridic care reglementează dreptul acestor organe de a folosi tehnică operativă, inclusiv interceptarea convorbirilor telefonice sau a discuţiilor purtate în spaţii închise, limitându-se prin lege posibilităţile de a se abuza de asemenea mijloace[75].

În situaţia concretă în care interceptările şi înregistrările telefonice se fac fără participarea personală a procurorului sau a organelor de cercetare penală delegate de acesta, aşa cum prevede art. 91^2 C.pr.pen., proba devine vulnerabilă, putând fi contestată pe durata procesului penal.

Practic, acest mijloc material de probă, absolut tehnic şi foarte important este administrat de o structură fără atribuţiuni judiciare, astfel că se poate pune problema legitimităţii probei, care apare extrajudiciară şi ar putea cădea sub incidenţa prevederilor art. 64 alin. 2 C.pr.pen., care

[73] Alexandru Ţuculeanu, *op. cit.*, p. 224.
[74] Augustin Lazăr, *op. cit.*, p. 42-43.
[75] Coord. Gabriel Ion Olteanu ş.a., *op. cit.*, p. 247.

prevede că „mijloacele materiale de probă obţinute în mod ilegal nu pot fi folosite în procesul penal".

Evoluţia ulterioară a doctrinei şi jurisprudenţei naţionale va răspunde şi la întrebarea privind legitimitatea şi legalitatea probei, în funcţie de condiţiile concrete în care este administrată.

2.2.2.2. Punerea în practică a măsurilor de supraveghere

În ceea ce priveşte punerea în practică a acestui procedeu probatoriu, observăm că fiecare activitate de interceptare şi înregistrare a unor convorbiri sau comunicări presupune un complex de activităţi anterioare, menite pregătirii procedurale şi tehnice a înregistrărilor şi fixării cu precizie a momentului efectuării acestora. De asemenea, aceste operaţiuni trebuie precedate de un studiu tehnic amănunţit, care are rolul de a stabili condiţiile concrete în care se va efectua înregistrarea, inclusiv categoriile de mijloace tehnice care vor fi utilizate.

Potrivit literaturii de specialitate[76], supravegherea tehnică poate fi continuă, în cazul interceptării şi înregistrării convorbirilor telefonice, sau secvenţială, spre exemplu, în cazul înregistrărilor audio sau audio-video efectuate în mediul ambiental, realizate de organele de urmărire penală pentru valorificarea momentelor operative.

Toate activităţile de ordin tehnic efectuate trebuie fixate prin acte procedurale, de natură să creeze instanţei de judecată o imagine exactă a cronologiei şi conţinutului operaţiunilor care au avut ca rezultat obţinerea înregistrărilor respective.

Asemenea activităţi sunt descrise amănunţit în cuprinsul unor procese-verbale întocmite de către procuror sau ofiţerii de poliţie judiciară cu respectarea etapizării acţiunilor derulate.

Relativ la instalarea mijloacelor tehnice este întocmit un proces-verbal care, în afara elementelor comune, conţine, în mod obligatoriu, datele privind încheierea ori autorizaţia emisă de instanţa de judecată sau autorizaţia emisă cu titlu provizoriu de către procuror; datele de identificare ale persoanei care poartă mijloacele tehnice, de individualizare a spaţiului unde sunt folosite sau a posturilor telefonice vizate; scopul în care sunt

[76] Mihail Udroiu, Radu Slăvoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 134.

utilizate mijloacele tehnice; tipul şi caracterul mijloacelor tehnice folosite; orice date de natură să configureze modalitatea concretă şi împrejurările în care se efectuează interceptările şi înregistrările respective.

Ca o garanţie a limitării ingerinţei în exercitarea dreptului la viaţă privată, art. 91[1] alin. 7 C.pr.pen. prevede că procurorul dispune încetarea imediată a interceptărilor şi înregistrărilor înainte de expirarea duratei autorizaţiei dacă nu mai există motivele care le-au justificat, informând despre aceasta instanţa care a emis autorizaţia. Prin această dispoziţie, legiuitorul conferă procurorului dreptul de a pronunţa încetarea unei măsuri a cărei dispunere intră, în principiu, în competenţa judecătorului[77]. S-a urmărit astfel, recunoaşterea unei „reguli de responsabilizare a procurorului în încetarea măsurii"[78].

Interceptările şi înregistrările convorbirilor sau comunicărilor încetează la expirarea duratei pentru care au fost dispuse, dacă autorizaţia nu a fost prelungită.

Sub aspect tehnic, pentru realizarea interceptării comunicărilor este utilizată o gamă variată de sisteme, echipamente şi dispozitive, fiecare particularizat în raport de tipul de comunicare interceptat. Spre exemplu, în cazul convorbirilor telefonice sunt cunoscute metodele interceptării prin derivare, prin releu, prin inducţie, prin sistem radio, prin scanare. Pentru interceptarea convorbirilor purtate nemijlocit se folosesc diferite tipuri de microfoane cu fir, microemiţătoare disimulate ori sistemele direcţionale optice. Totalitatea aparaturii necesare desfăşurării operaţiunii este cunoscută sub denumirea specifică de „tehnică operativă". Înregistrarea constituie o activitate subsecventă interceptării, sub aspectul succesiunii lor în timp, ce are ca premisă absolut necesară interceptarea[79].

În funcţie de caracterul lor (gradul de secretizare) mijloacele tehnice pot fi audio (care înregistrează sunete), video (imagini) sau mixte (audio-video-sunete şi imagini sincronizate). În raport de gradul de mobilitate,

---

[77] Dorel L. Julean, *op.cit.*, p. 255.

[78] Gheorghiţă Mateuţ, *Modificările aduse părţii generale a Codului de procedură penală prin Legea nr. 356/2006 şi prin O.U.G. nr. 60/2006. Virtuale elemente progresiste sau o veritabilă întoarcere în trecut?*, loc. cit., p. 96-169.

[79] Mihail Udroiu, *Dicţionar de drept penal şi de procedură penală,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009, p. 212.

mijloacele tehnice audio sau video pot fi fixe sau mobile, iar după modul de transmitere a informaţiei, se împart în mijloace cu transmitere radio-prin folosirea unor echipamente de tip emiţător-receptor sau cu transmitere prin cablu-folosită mai ales la mijloacele fixă care necesită o funcţionare mai îndelungată şi se alimentează de la surse de energie locală (reţeaua telefonică sau electrică). Din punct de vedere al modului de stocare a informaţiei, sistemele pot fi cu înregistrare pe medii de stocare detaşabile (casete, CD, dischete etc.) sau cu stocare pe medii încorporate (memorie statică)[80].

În vederea executării operaţiunilor de interceptare şi înregistrare este necesar ca ofiţerilor de poliţie judiciară şi tehnicienilor să le fie puse la dispoziţie date minime, care deseori exced datelor menţionate în actele de autorizare. Asemenea date permit alegerea corectă a modalităţilor concrete de acţiune şi a mijloacelor tehnice şi se pot referi la activitatea infracţională, personalitatea făptuitorilor, metodele folosite de către aceştia, locul şi timpul întâlnirilor care urmează a fi monitorizate.

Selecţia tipului şi performanţelor mijloacelor tehnice speciale care urmează să fie folosite se face în funcţie de scopul în care sunt utilizate, necesitatea de camuflare şi disimulare, condiţiile de mediu şi alte condiţii în care se efectuează înregistrarea, caracteristicile şi parametrii tehnici, în special modalitatea de stocare a informaţiei şi autonomia de funcţionare dată de capacitatea de înmagazinare şi viabilitatea sursei de alimentare[81].

Comunicaţiile pot fi interceptate şi înregistrate cu ştirea uneia dintre persoanele care comunică, prin controlarea mijlocului de comunicaţie folosit de către aceasta sau fără ştirea vreuneia dintre persoanele implicate.

În cel de-al doilea caz, aceste operaţiuni sunt efectuate în prezent prin intermediul sistemului naţional de interceptare a comunicaţiilor telefonice, administrat de către Serviciul Român de Informaţii. Sistemul are acoperire naţională şi asigură, în condiţiile legii, preluarea traficului oricărui agent calificat în exploatarea unei reţele sau furnizarea de servicii de telecomunicaţii autorizate. De asemenea, sistemul este informatizat în totalitate şi este

[80] Nelu Ciobanu, *op. cit.*, p. 36.
[81] Ibidem, p. 36.

astfel configurat încât funcţionează automatizat, exclude şi semnalează orice intervenţie neautorizată, inclusiv din partea operatorilor care îl deservesc[82].

Folosind sistemul de goniometrare se poate determina direcţia din care emite un anumit telefon GSM sau locaţia acestuia-chiar dacă telefonul GSM este în modul stand-by. În mod normal, un telefon mobil pornit nu emite semnale decât dacă este angajat într-o convorbire. Sistemele de acest gen determină telefonul mobil să emită un semnal, aşa-numitul „apel ascuns", fără ca utilizatorul să realizeze acest lucru. Sistemul informează unitatea de goniometrare despre începutul şi sfârşitul acestui apel ascuns şi furnizează identitatea echipamentului mobil şi a abonatului.

În cazul localizării sau urmăririi prin GPS-Global Positioning System, este posibilă stabilirea poziţionării geografice a unui receptor. Iniţial inovat ca aplicaţie militară, acest sistem înregistrează şi transmite permanent activitatea unui vehicul 24 de ore din 24, indiferent dacă acesta staţionează sau se află în mişcare. Informaţiile de localizare sunt obţinute de la sateliţii din sistemul GPS şi sunt transmise între echipamentul mobil montat în vehicul şi serverul central al sistemului.

2.2.2.3. Remedii şi sancţiuni vizând nerespectarea diverselor aspecte privind autorizarea interceptării şi înregistrării de sunete şi imagini

Dispoziţiile art. 64 C.pr.pen. au fost completate cu un nou alineat introdus prin Legea nr. 281/2003, potrivit căruia nu pot fi folosite în procesul penal mijloacele de probă obţinute în mod ilegal.

Chiar în condiţiile în care textul este destul de vag, fiind lăsat aparent la nivelul unui principiu, pentru a asigura preeminenţa dreptului în materia probelor şi a mijloacelor de probă, nu pot rămâne nesancţionate probele obţinute în mod ilegal.

Astfel, dacă o probă a fost prezentată judecătorului cu încălcarea dispoziţiilor procedurale sau dacă o probă admisibilă în principiu în faţa sa a făcut obiectul unei administrări neregulate, trebuie aplicate sancţiuni, cea mai importantă şi eficace, în opinia unor autori[83], fiind invalidarea probei.

---

[82] Nelu Ciobanu, *op. cit.*, p. 37.

[83] Gheorghiţă Mateuţ, *O noutate pentru procedura penală română: invalidarea probelor obţinute în mod ilegal,* în Dreptul nr. 7/2004, p. 133.

În practică ar putea fi identificate diverse situaţii de nelegalitate sau de netemeinicie vizând încuviinţarea unor astfel de procedee investigative speciale.

O primă situaţie, ce comportă anumite discuţii, este situaţia în care încheierea de autorizare este acordată de către un organ judiciar necompetent ori nelegal desemnat sau cererea de autorizare este formulată de un organ necompetent.

În literatura de specialitate se apreciază[84] că în contextul în care instanţa de judecată sesizată, care s-a şi pronunţat asupra cererii, nu era competentă din punct de vedere material sau după calitatea persoanei de a soluţiona cererea de autorizare, sancţiunea nu poate fi decât nulitatea absolută a încheierii de autorizare, regimul acesteia fiind cel prevăzut de art. 197 alin. 2 şi 3 C.pr.pen. Mai mult, dacă instanţa sesizată constată că nu este de competenţa sa autorizarea înregistrărilor şi interceptărilor audio sau video, va dispune respingerea cererii procurorului şi nu va dispune declinarea competenţei sale de soluţionare, având în vedere caracterul secret al acestei proceduri.

Cu privire la acest aspect s-a pronunţat şi Curtea de Apel Constanţa în motivarea unei soluţii recente[85], în care părţile au solicitat verificarea şi au supus atenţiei instanţei legalitatea administrării unor probe în cursul urmăririi penale, invocând nulitatea încheierilor de autorizare a interceptărilor şi înregistrărilor audio-video şi a convorbirilor ambientale ca urmare a necompetenţei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Raportat la aceste apărări, s-a reţinut faptul că excepţia necompetenţei pentru emiterea autorizaţiei de interceptare înregistrare a convorbirilor efectuate prin telefon sau orice alt mijloc electronic şi în mediu ambiental în temeiul art. 91^1 şi următoarele C.pr.pen., este neîntemeiată deoarece cercetările penale l-au vizat şi pe judecătorul R.M. de la Tribunalul Sibiu, dar cu grad de Curte de Apel, ceea ce atrăgea la acel moment, în temeiul art. 29 pct.1 lit. f C.pr.pen., competenţa Înaltei Curţi, nefiind aplicabile

[84] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.*, p. 225.

[85] Curtea de Apel Constanţa, Secţia penală şi pentru cauze penale cu minori şi de familie, *Sentinţa penală nr. 27/P/15.04.2011*, rămasă definitivă prin decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, pronunţată în data de 25.04.2012 în dosarul nr. 1628/36/2010, www.legenet.ro.

dispoziţiile art. 197 alin. 2 C.pr.pen. privind sancţiunea nulităţii absolute. Pe cale de consecinţă, interceptările şi înregistrările efectuate în baza încheierilor nr. 30/14.07.2010, 36/12.08.2010, 45/10.09.2010 ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sunt legale şi nu pot fi înlăturate conform art. 64 alin. 2 C.pr.pen.

De asemenea, într-o altă cauză[86], s-a solicitat înlăturarea ca probe a interceptărilor convorbirilor telefonice dintre inculpata L. şi celelalte părţi din dosar, făcându-se trimitere la dispoziţiile art. 91^5 C.pr.pen. şi următoarele, cu referire la instanţa care a autorizat acestea, fiind invocate aspecte de competenţă după materie. Astfel, doi ofiţeri de poliţie C. şi D. din anul 2005 au fost transferaţi la Serviciul Public Comunitar Permise Auto, pierzându-şi calitatea de ofiţeri de poliţie judiciară, astfel că autorizarea interceptărilor telefonice nu trebuia făcută de Curtea de Apel Piteşti, aceste probe intrând sub incidenţa dispoziţiilor art. 64 alin. 2 C.pr.pen., fiind obţinute ilegal şi trebuie înlăturate.

Faţă de aceste aspecte de nelegalitate a interceptărilor convorbirilor telefonice, raportat la emiterea autorizaţiilor de o instanţă competentă, Curtea de apel Piteşti le apreciază ca nefondate, motivând că aspectele privind competenţa în discuţie se raportează la momentul solicitării autorizării interceptărilor, neavând nici un fel de relevanţă împrejurarea că ulterior cei doi şi-au pierdut calitatea de ofiţeri de poliţie judiciară.

Raportat la aceste aspecte reţinute de jurisprudenţă, se opinează în literatura de specialitate[87] că în situaţia în care cererea de autorizare este formulată ea însăşi de către un organ necompetent, încălcându-se astfel dispoziţiile art. 91^1 alin. 3 C.pr.pen., instanţa va respinge propunerea ca venind din partea unui organ necompetent, dacă procurorul care a înaintat solicitarea nu are nicio atribuţie de efectuare sau supraveghere a urmăririi penale sau mai mult, nici nu face parte din structurile unităţii la care se află în cercetare cazul monitorizat. Dacă acest aspect este invocat în momentul soluţionării fondului cauzei, sancţiunea care intervine este de asemenea

[86] Curtea de Apel Piteşti, Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia penală nr. 7/A din data de 20 ianuarie 2010*, rămasă definitivă prin Decizia nr. 1917/14.05.2010 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, www.legenet.ro.

[87] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.*, p. 227-228.

nulitatea absolută, cu consecinţa înlăturării mijloacelor de probă obţinute în mod ilegal în procesul penal.

Din această perspectivă se ridică şi problema de a şti dacă înregistrările efectuate de agenţii S.R.I., în procesele penale sunt probe legale.

Potrivit doctrinei[88], S.R.I. nu face parte dintre organele judiciare penal şi nu are competenţă de a efectua niciun fel de acte procedurale în procesul penal. Lipsa de competenţă se referă la orice materie, inclusiv la infracţiunile contra siguranţei naţionale. Conform art. 91^2 C.pr.pen., efectuarea actelor procedurale de interceptare şi înregistrare este o atribuţie ce intră în sfera competenţei funcţionale a procurorului.

Legea permite, totodată, o deplasare de competenţă atipică, la un alt organ judiciar, respectiv la organul de cercetare penală. Faţă de aceste dispoziţii, actele de interceptare şi înregistrare în cauzele penale nu pot fi efectuate de S.R.I. Necompetenţa, fie că este privită sub aspectul material, fie sub cel funcţional, priveşte atât actele procedurale de urmărire penală, cât şi pe cele efectuate cu titlu premergător, art. 91^2 C.pr.pen. nefăcând nicio distincţie. Natura fundamental diferită a organelor de urmărire penală faţă de cea a serviciului de informaţii, sub aspectul respectării garanţiilor individuale într-o societate democratică, impune neimplicarea acestuia din urmă.

* * *

O altă problemă asupra căreia se apleacă cercetarea noastră vizează sancţiunea incidentă în condiţiile în care aceste tehnici speciale se efectuează cu nerespectarea termenului pentru care a fost autorizată măsura.

Considerăm că în atare situaţie, singurul remediu procesual este înlăturarea acestora din ansamblul probator, pornind şi de la aprecierile exprimate în doctrină[89] potrivit cărora autorizarea trebuie să fie anterioară efectuării activităţii de înregistrare pentru care se mandatează organul

[88] Ioan Cristian Uţa, *op. cit.*, p. 264.

[89] Gheorghiţă Mateuţ, *În legătură cu noua reglementare privind înregistrările audio sau video în probaţiunea penală*, loc. cit., p. 72.

competent. În lipsa autorizării, înregistrarea este lovită de nulitate, în condiţiile art. 197 alin. 1 C.pr.pen. referitoare la nulitatea relativă.

În acest sens s-a conturat şi practica instanţelor de judecată[90], Curtea de Apel Cluj, verificând hotărârea atacată, în baza materialului şi lucrărilor de la dosarul cauzei, precum şi a probelor administrate în faţa instanţei de apel, prin prisma motivelor invocate şi a reglementărilor în materie, în virtutea dispoziţiilor art. 378 C.pr.pen., a constat că instanţa de fond a argumentat corect de ce nu pot fi avute în vedere mijloacele de probă precum interceptările convorbirilor telefonice din perioada septembrie – noiembrie 2002, pe care se întemeiază în principal, această acuzaţie, pe de o parte, pentru că autorizaţiile au fost date pentru o altă persoană, iar pe de altă parte, interceptările vizează o perioadă anterioară celei stabilite ca fiind, cea a comiterii infracţiunilor deduse judecăţii.

Faţă de aceste susţineri apreciem că se impune înlăturarea din materialul probator a înregistrărilor pentru care nu s-a dispus prelungirea autorizaţiei.

În acest sens, se reţine în practica instanţelor de judecată[91] că, în ceea ce priveşte susţinerile inculpatului prin apărător ales conform cărora interceptările convorbirilor telefonice efectuate între soţii O., începând cu data 06 aprilie 2003 inclusiv, ar fi lovite de nulitate întrucât autorizaţia de interceptare a fost dată pentru o perioadă de 30 de zile, de la 07 martie 2003 la data de 05 aprilie 2003, nefiind ulterior prelungită, sunt întemeiate, condiţii în care prima instanţa nu a ţinut cont de interceptările efectuate ulterior datei de 05 aprilie 2003, întrucât în lipsa actului procedural care să

[90] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, *Decizia nr. 1372/2011*, prin care au fost admise recursurile declarate de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Cluj şi de inculpaţii C.F., C.M.S., L.B.I., H.Ş.O. împotriva Deciziei penale nr. 100/ A din 20 octombrie 2009 pronunţată de Curtea de Apel Cluj, secţia penală şi pentru cauze cu minori, a fost casată decizia penală sus-menţionată şi Sentinţa penală nr. 247 din 2 mai 2007 a Tribunalului Cluj, secţia penală şi s-a trimis cauza spre rejudecare la Tribunalul Cluj, www.scj.ro.

[91] Tribunalul Bacău, *Sentinţa penală nr. 240 din 27 octombrie 2011,* pronunţată în dosarul nr. 1570/40/2011, rămasă definitivă prin decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 1307/2012, prin care s-a respins ca nefondat recursul declarat de condamnatul O.G.C. împotriva deciziei penale nr. 15 din 7 februarie 2012 pronunţată de Curtea de Apel Bacău, secţia penală, cauze minori şi familie, www.jurisprudenta.org.

dovedească prelungirea autorizaţiei de interceptare şi înregistrare, aceste interceptări apar ca fiind ilegal făcute şi sunt lovite de nulitate absolută.

Faţă de noţiunea de prelungire, ce a fost înlocuită de legiuitor prin Legea nr. 356/2006 în prima parte a textului cu aceea de „reînnoire", se apreciază în literatura de specialitate[92] că atunci când autorizaţia a expirat, prin reînnoire se tinde a se ajunge, cu efect retroactiv, la refacerea valabilităţii actului anterior de autorizare şi astfel, la acoperirea unor perioade pentru care valabilitatea autorizaţiei expirase.

* * *

Alte probleme se ridică din perspectiva sancţiunilor ce intervin în situaţia nerespectării condiţiilor legale în legătură cu utilizarea convorbirilor interceptate în alte cauze decât cele în cadrul cărora au fost dispuse. Potrivit art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen., convorbirile sau comunicările interceptate şi înregistrate pot fi folosite şi în altă cauză penală dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau informaţii concludente şi utile privitoare la pregătirea sau săvârşirea unei alte infracţiuni dintre cele prevăzute la art. 91^1 alin. 1 şi 2.

Observăm că în atare condiţii, procurorul întocmeşte un proces-verbal de sesizare din oficiu şi se porneşte o nouă urmărire penală. În doctrina franceză s-a susţinut că aceste informaţii pot fi utilizate ca probe în alte cauze dacă au rezultat din fapte cuprinse în autorizaţia iniţială a magistratului, dar nu pot fi utilizate pentru probarea unor infracţiuni ce nu au fost cuprinse în autorizaţia judecătorului[93].

Instanţa supremă spaniolă a susţinut că, în materia interceptărilor, eliberarea unei autorizaţii cu caracter general este inadmisibilă, iar continuarea interceptărilor într-o altă cauză pentru altă infracţiune presupune un alt context procesual şi o nouă autorizaţie din partea magistratului[94].

---

[92] Alexandru Vasiliu, *op.cit.*, p. 39-40.

[93] Bernard Bouloc, Gaston Stefani, Georges Levasseur, *Procedure pénale,* Dalloz, Paris, 2006, p. 633, apud. Alexandru Ţuculeanu, *op. cit.*, p. 227.

[94] Tribunalul Suprem, *Decizia din 18 iunie 1992* preluată în motivarea Curţii Europene a Drepturilor Omului, în cauza Prado contra Spaniei, Hotărârea din 18.02.2003 apud. Alexandru Ţuculeanu, *op. cit.*, p. 227-228.

Constatăm că în practica instanţelor naţionale[95], cu privire la prevederile art. 91[2] C.pr.pen., se reţine, referitor la legalitatea interceptărilor convorbirilor inculpatului, ce nu a fost contestată, dar care se impune a fi verificată, din oficiu, de către instanţă, că toate interceptările şi înregistrările convorbirilor s-au realizat cu autorizarea motivată a judecătorului, în conformitate cu dispoziţiile legale în materie, respectiv art. 91[1]-91[3] C.pr.pen. (a se vedea încheierile şi autorizaţiile care se găsesc în dosarul de interceptări dar şi cele ce au fost înaintate prin adresa cu nr. 456/111/13/2010 de către D.N.A. – serviciul teritorial laşi la data de 15 martie 2010). Cum, potrivit dispoziţiile art. 91[2] alin. 5 C.pr.pen., convorbirile interceptate şi înregistrate pot fi folosite şi în altă cauză penală, dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau informaţii concludente şi utile privitoarea la pregătirea sau săvârşirea unei alte infracţiuni dintre cele prevăzute la art. 91[1] alin. 1 şi 2, tribunalul a constatat că interceptările şi înregistrările autorizate în Dosarul cu nr. 122/P/2005 al D.N.A. – serviciul teritorial Iaşi, constituie mijloace de probă şi în prezenta cauză, organul de urmărire penală dispunând în mod legal redarea integrală a convorbirilor, în procesele-verbale ce se regăsesc în dosarul de interceptări. La dosar se regăsesc şi procese-verbale conţinând convorbiri telefonice ale inculpatului B.E.M. interceptate şi înregistrate şi în alt dosar de urmărire penală, şi anume în dosarul D.I.I.C.O.T. – biroul teritorial Vaslui, cu nr. 23/D/P/2006, dar întrucât acestea se suprapun pe o perioadă în care inculpatul a fost interceptat şi în Dosarul cu nr. 122/P/2005 al D.N.A. – serviciul teritorial Iaşi, nu au fost avute în vedere de către instanţă.

Aceeaşi concluzie, faţă de lipsa autorizaţiei necesare pentru perioada în surplus, este reţinută şi în literatura de specialitate[96], opinându-se că ar conduce cu necesitate la constatarea unei nulităţi absolute, dar parţială a actului autorizare, astfel cum se prezintă regimul juridic al respectivei sancţiuni arătat anterior şi cu consecinţa firească a înlăturării din materialul probator a interceptărilor efectuate cu depăşirea duratei pentru care au fost dispuse.

---

[95] Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, *Decizia penală nr. 152 din 22 septembrie 2011*, definitivă prin Decizia nr. 2155/20.06.2012 pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în dosarul nr. 7327/99/2008, www.jurisprudenta.org.

[96] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.,* p. 234.

2.2.3. Procedura dării în urmărire

Constatăm că legiuitorul a prevăzut posibilitatea efectuării de înregistrări şi pentru procedura dării în urmărire ce se dispune prin ordin de Inspectoratul General al Poliţiei Române când se constată: imposibilitatea punerii în executare a unui mandat de arestare preventivă, a unui mandat de executare a unei pedepse privative de libertate, a măsurii internării medicale sau a măsurii expulzării, în situaţia în care persoana faţă de care s-a luat una dintre aceste măsuri nu a fost găsită, precum şi în alte cazuri.

Pentru a se dispune interceptarea şi înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor trebuie îndeplinite următoarele condiţii: să existe un ordin de dare în urmărire legal emis cu privire la una din persoanele prevăzute în art. 493[1] alin. 2 C.pr.pen., interceptarea, înregistrarea, localizarea sau urmărirea să fie necesare pentru identificarea, căutarea, localizarea sau prinderea persoanei date în urmărire, să nu poată fi făcute prin alte mijloace ori să fie mult întârziate. Constatăm că textul de lege oglindeşte, din nou, principiile proporţionalităţii şi subsidiarităţii.

Interceptarea şi înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor se poate dispune, la propunerea procurorului care supraveghează activitatea organelor de poliţie ce efectuează urmărirea persoanei date în urmărire.

Preşedintele instanţei de executare competente sau judecătorul desemnat de acesta poate dispune, prin încheiere dată în cameră de consiliu, autorizarea interceptării şi înregistrării convorbirilor sau comunicărilor, pe o durată de maximum 30 de zile, în cazul în care se constată că identificarea, căutarea, localizarea şi prinderea persoanelor date în urmărire nu pot fi făcute prin alte mijloace, ori ar fi mult întârziate[97].

Există identitate de reglementare în ceea ce priveşte efectuarea şi valorificarea sub aspect probatoriu a interceptărilor şi înregistrărilor efectuate în cazul procedurii speciale prezentate, cu cea prevăzută de art. 91[1] şi următoarele C.pr.pen, o diferenţă fiind doar sub aspectul momentului în care procesele-verbale de redare, împreună cu suportul pe care acestea sunt fixate, se transmit judecătorului care a emis autorizaţia şi se arhivează la

[97] Mihail Udroiu, Radu Slăvoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.,* p. 137.

sediul instanţei, în locuri speciale, în plic sigilat, cu asigurarea confidenţialităţii, adică după prinderea persoanei urmărite.

Remarcăm ca necesară reglementarea unitară a celor două proceduri asemănătoare prevăzute în art. 91^1-91^5 C.pr.pen., respectiv art. 493^4 şi 493^5 C.pr.pen., care se aplică în toate cazurile în care există o ingerinţă în dreptul garantat de art. 8 din Convenţie, ţinând seamă de caracteristicile fiecărei măsuri sau de necesitatea protejării unor aspecte particulare ale dreptului la viaţă privată.

2.2.4. Înregistrările şi interceptările audio-video în reglementări procesual penale speciale

2.2.4.1. Condiţii prevăzute de alte legi speciale

Reglementările din Codul de procedură penală cu privire la înregistrările audio-video sunt aplicabile atât procedurilor judiciare desfăşurate potrivit Codului, cât şi în cadrul procedurilor judiciare desfăşurate potrivit unor reglementări procesual penale speciale, în completarea acestora. Astfel, în domeniul prevenirii şi combaterii traficului de droguri, traficului de persoane, spălării banilor şi prevenirii finanţării terorismului, criminalităţii informatice, criminalităţii organizate, legile speciale fie au cuprins dispoziţii derogatorii de la Cod, fie au făcut trimitere la aplicarea în mod corespunzător a prevederilor secţiunii din Codul de procedură penală[98].

Alte acte normative, care au înfiinţat şi organizat structuri speciale de investigaţie, precum Direcţia Naţională Anticorupţie şi Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, au cuprins, de asemenea, referiri la interceptările şi înregistrările audio sau video.

Astfel, conform art. 16 din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcţia Naţională Anticorupţie[99], respectiv art. 16 din Legea nr. 508/2004 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea în cadrul Ministerului Public a Direcţiei

[98] Dorel L. Julean, *op.cit*., p. 259; George Coca, *Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor de unele organe speciale*, în Revista de drept penal nr. 4/2006, p. 70.

[99] *Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2002, consolidată, privind Direcţia Naţională Anticorupţie*, publicată în Monitorul Oficial nr. 244 din 11 aprilie 2002, www.legenet.ro.

de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism[100], când sunt indicii temeinice cu privire la săvârşirea uneia dintre infracţiunile atribuite prin ordonanţă de urgenţă în competenţa Direcţiei Naţionale Anticorupţie, respectiv Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, în scopul strângerii de probe sau al identificării făptuitorului, pot fi dispuse următoarele măsuri: a) punerea sub supraveghere a conturilor bancare şi a conturilor asimilate acestora; b) punerea sub supraveghere, interceptarea sau înregistrarea comunicaţiilor; c) accesul la sisteme informaţionale.

Dacă măsurile prevăzute la alin. 1 lit. a) şi c) pot fi dispuse de procurorii Direcţiei Naţionale Anticorupţie sau Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, pe o durată de cel mult 30 de zile, pentru motive temeinice aceste măsuri pot fi prelungite de procuror prin ordonanţă motivată, fiecare prelungire neputând depăşi 30 de zile (durata maximă a măsurilor dispuse este de 4 luni), măsura prevăzută la alin. 1 lit. b) poate fi dispusă numai de judecător.

Aceste ultime legi procedurale speciale au suferit mai multe modificări, astfel încât au fost puse în acord cu dispoziţiile Codului de procedură penală, conform căruia numai judecătorul poate legitima ingerinţe asupra dreptului la viaţă privată. Nu acelaşi lucru se poate spune despre Legea nr. 143/2000[101], Legea nr. 678/2001[102], Legea nr. 39/2003 sau Legea nr. 161/2003[103] care dau în competenţa organului de urmărire penală, pe baza autorizaţiei procurorului, accesul şi supravegherea sistemelor de telecomunicaţii sau informatice. Procedura din legile speciale adoptate înainte de modificarea Codului de procedură penală din anul 2003 nu mai corespunde, însă, cerinţelor înscrise ulterior în Codul de procedură penală,

---

[100] *Legea nr. 508/2004 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea în cadrul Ministerului Public a Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism*, publicată în Monitorul Oficial nr. 1089 din 23 noiembrie 2004, www.legenet.ro.

[101] *Lege nr. 143/2000 privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri*, publicată în Monitorul Oficial nr. 362 din 03 august 2000.

[102] *Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane*, publicată în Monitorul Oficial nr. 783 din 11 decembrie 2001.

[103] *Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei*, publicată în Monitorul Oficial nr. 279 din 21 aprilie 2003.

motiv pentru care apreciem că se impune o revizuire a cadrului legislativ în materie, pentru asigurarea unei reglementări unitare.

Potrivit art. 27 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie, respectiv art. 15 din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate, procurorul poate dispune, pe o durată de cel mult 30 de zile : punerea sub supraveghere a conturilor bancare şi a conturilor asimilate acestora, punerea sub supraveghere sau interceptarea sistemelor de comunicaţii, punerea sub supraveghere sau accesul la sisteme informaţionale.

Deşi legiuitorul nu defineşte termenul de punere sub supraveghere, în literatura de specialitate[104] s-a apreciat faptul că această măsură presupune desfăşurarea aceloraşi activităţi ca şi în cazul interceptării sau înregistrării comunicaţiilor.

De asemenea, art. 23 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului ilicit de droguri prevede că atunci când sunt indicii temeinice că o persoană, care pregăteşte comiterea unei infracţiuni dintre cele prevăzute de această lege sau care a comis o asemenea infracţiune, foloseşte sisteme de telecomunicaţii sau informatice, organul de urmărire penală poate, cu autorizarea procurorului, să aibă acces pe o perioadă determinată la aceste sisteme şi să le supravegheze, dispoziţiile 91^1-91^5 C.pr.pen. aplicându-se în mod corespunzător.

Noul Cod de procedură penală clarifică şi uniformizează aceste intruziuni definindu-le ca măsuri speciale de supraveghere şi condiţionându-le de autorizarea judecătorului.

Interceptarea comunicaţiilor, înregistrarea audio sau video şi filmarea, în cadrul trasat de actul normativ la care facem referire în acest capitol, se realizează printr-un complex de activităţi juridice şi tehnice, din iniţiativa unor organe specializate ale statului.

Astfel, întreaga activitate este pusă în executare de către specialişti ori tehnicieni care funcţionează în cadrul acestor instituţii său care pot aparţine unor instituţii distincte, fiind calificaţi drept subiecţi ocazionali[105].

---

[104] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op.cit.*, p. 824.

[105] Doru Ioan Cristescu, *Înregistrările audio-video, filmările şi fotografiile. Investigatorii sub acoperire*, Ed. Tim Express, Timişoara, 2002, p. 27.

În condiţiile în care în scopul prevenirii şi contracarării ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, organele de stat cu atribuţii în acest domeniu pot avea acces, în condiţiile stabilite prin actele normative ce reglementează activitatea de realizare a securităţii naţionale, la datele reţinute de furnizorii de servicii şi reţele publice de comunicaţii electronice, s-a statuat[106] că un astfel de sistem secret de supraveghere, având drept scop apărarea siguranţei naţionale, crează riscul de a pune în pericol sau chiar de a distruge democraţia pe motiv că o apăra.

În ceea ce priveşte efectuarea de interceptări şi înregistrări a convorbirilor sau comunicărilor de către serviciile de informaţii, observăm două proceduri distincte faţă de cea reglementată în Codul de procedură penală, şi anume cea prevăzută în art. 13 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională şi cea cuprinsă în art. 20-22 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului.

2.2.4.2. Interceptările şi înregistrările convorbirilor sau comunicărilor în temeiul Legii nr. 51/1991

Potrivit art. 13 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională, se poate solicita procurorului, în cazuri justificate, cu respectarea prevederilor Codului de procedură penală, autorizarea efectuării unor acte, în scopul culegerii de informaţii, constând, printre altele, în interceptarea comunicaţiilor[107].

Actul de autorizare se emite la cererea organelor cu atribuţii în domeniul siguranţei naţionale, de către procurori anume desemnaţi de procurorul general al României. Durata de valabilitate a mandatului nu poate depăşi 6 luni. În cazuri întemeiate, procurorul general poate prelungi, la cerere, durata mandatului, fără a se putea depăşi, de fiecare dată, 3 luni.

---

[106] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Leander contra Suediei*, Hotărârea din 26 martie 1987; *cauza Klass ş.a. contra Germaniei*, Hotărârea din 6 septembrie 1978, *cauza Chahal contra U.K.*, Hotărârea din 15 noiembrie 1996; *cauza Tinnely & sons ltd. şi McElduff ş.a. contra U.K.*, Hotărârea din 10 iulie 1998, www.hudoc.echr.coe.int. *cauza Rotaru contra României*, Hotărârea din 29 martie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 19 din 11.01. 2001.

[107] George Coca, *op.cit.*, p. 70.

În literatura de specialitate[108] se consideră că procedura reglementată de Legea nr. 51/1991 a fost abrogată de Legea nr. 281/2003, privind modificarea şi completarea Codului de procedură penală şi a unor legi speciale, care a prevăzut în art. X, un text ce s-a dovedit, însă, a nu fi suficient de puternic şi de clar, dar care prevede că „ori de câte ori alte legi prevăd dispoziţii referitoare la dispunerea de către procuror a luării, menţinerii, încetării interceptării şi înregistrării convorbirilor, se aplică în mod corespunzător dispoziţiile prevăzute în art. I din prezenta lege".

Un alt autor[109] punea problema dacă mandatul solicitat şi emis în baza Legii nr. 51/1991 va urma procedura prevăzută în Legea nr. 281/2003, cu modificările şi completările ulterioare, sau rămâne unul extraprocesual având ca scop apărarea securităţii naţionale, nefiind necesară autorizaţia dată de către preşedintele instanţei căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă. În această privinţă, se concluzionează faptul că autorităţile publice cu competenţă în domeniul securităţii naţionale trebuie să respecte regimul juridic prevăzut în art. 91^1-91^5 C.pr.pen., în caz contrar existând pericolul ca mijloacele de probă obţinute în mod ilegal să nu poată fi folosite în procesul penal.

S-a apreciat[110], în acest context, că dispoziţiile art. 13 din Legea nr. 51/1991, care folosesc două noţiuni, respectiv „autorizarea efectuării unor acte" şi „mandat", precum şi cele ale Codului de procedură penală, care face vorbire doar de „autorizare" nu pot justifica interpretarea că pentru acest „mandat" se păstrează competenţa procurorului. Astfel, cele două noţiuni folosite de legea menţionată privesc în realitate o singură atribuţie, anume aceea de „autorizare a efectuării unor acte", ceea ce reprezintă o măsură procesuală, iar mijlocul prin intermediul căruia se pune în aplicare „autorizarea" este „mandatul" care reprezintă actul procedural. Mai mult, „autorizarea" din Legea nr. 51/1991 are un conţinut mai larg, nelimitându-se la interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor, ci vizează şi aspecte privind alte instituţii juridice, cum ar fi „percheziţia" şi „reţinerea şi predarea corespondenţei şi obiectelor".

---

[108] Dorel L. Julean, *op.cit.*, p. 262; Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op.cit.*, p. 139-140.
[109] George Coca., *op.cit*., p. 72.
[110] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *op. cit.,* p. 13-14.

Pe de altă parte, se consideră[111] faptul că Legea nr. 535/2004, lege ulterioară şi specială, prevede, în art. 20 alin. 1, că „ameninţările la adresa securităţii naţionale a României, inclusiv faptele de terorism prevăzute în prezenta lege, constituie temeiul legal pentru autorizarea (...) interceptărilor potrivit procedurii din această lege", ceea ce duce la interpretarea că această lege, deşi are ca obiect de reglementare prevenirea şi combaterea terorismului, constituie, în prezent, temeiul legal pentru dispunerea de măsuri restrictive de drepturi şi libertăţi fundamentale executate de serviciile de informaţii, inclusiv pentru interceptări, în toate cazurile care reprezintă ameninţări la adresa siguranţei naţionale, nu doar pentru situaţia actelor de terorism.

Deşi în literatura de specialitate au fost evidenţiate aceste puncte de vedere, în practică, măsurile de supraveghere în cazul unor potenţiale ameninţări la adresa siguranţei naţionale par să poată fi dispuse în prezent şi de parchet conform procedurii prevăzute de art. 13 din Legea nr. 51/1991, prevedere care nu a fost abrogată până în prezent[112].

Astfel, raportat la aplicabilitatea dispoziţiilor Legii nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României în literatura de specialitate[113] s-a apreciat în sensul în care dispoziţiile art. 13 din legea specială continuă să fie valabile, ulterior intrării în vigoare a Legii 281/2003, fapt susţinut în drept de dispoziţiile art. X din Legea nr. 281/2003, potrivit cărora: „Ori de câte ori alte legi prevăd dispoziţia referitoare la dispunerea de către procuror (…) se aplică în mod corespunzător dispoziţiile prevăzute în art.I din prezenţa lege", deci ale Codului de procedură penală, care prevăd în materia respectivă ca autorizarea să fie dată numai de către judecători.

Susţinem opinia mai sus exprimată în condiţiile în care în ceea ce priveşte reglementările referitoare la interceptări cuprinse în Codul de procedură penală, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că acestea nu se aplică în condiţiile în care sunt efectuate măsuri de supraveghere în cazuri de prezumate atentate la siguranţa naţională, măsuri ce par

[111] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 137.

[112] Gheorghiţă Mateuţ, *Condiţiile şi cazurile de interceptare şi înregistrare a convorbirilor şi comunicărilor efectuate prin telefon sau orice mijloc electronic de comunicare*, www.mateut-budusan.ro., p. 10.

[113] George Coca, *op. cit.*, p. 71.

a putea fi în continuare dispuse de parchet potrivit procedurii prevăzute de art. 13 din Legea nr. 51/1991, care nu a fost abrogată până în prezent. În argumentarea acestei opinii, Curtea Europeană a făcut referire la decizia Curţii Constituţionale nr. 766/2006[114], prin care judecătorii constituţionali au invocat caracterul special al Legii nr. 51/1991 pentru a justifica aplicarea acesteia faptelor posterioare intrării în vigoare a noii proceduri prevăzute de Codul de procedură penală. [115] Potrivit opiniei unui judecător al Curţii Europene, exprimată într-o altă cauză (opinia judecătorului Pettiti în cauza Malone c. Regatului Unit), distincţia între interceptările administrative şi interceptările dispuse de organele judiciare trebuie să fie clară în reglementarea naţională, pentru a se respecta art. 8 din Convenţia europeană, fiind preferabilă consacrarea legalităţii anumitor interceptări într-un cadru juridic existent decât existenţa unui vid juridic care să permită arbitrariul.

Observăm că pentru a se putea emite mandatul care autorizează interceptarea comunicaţiilor, trebuie să fie îndeplinite cumulativ următoarele condiţii: să existe date sau indicii despre existenţa uneia din situaţiile prevăzute în art. 3 din Legea nr. 51/1991, care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale; cazul pentru care se solicită autorizarea interceptării comunicaţiilor să fie justificat, adică să rezulte imperios necesitatea de a fi utilizată această operaţiune; să se respecte prevederile Codului de procedură penală.

Convenţia europeană a drepturilor omului foloseşte sintagma „ordine publică”[116] ca fiind cauza admisă de limitare a exercitării unor drepturi-libertăţi ale omului, în strânsă legătură cu securitatea naţională şi siguranţa publică.[117]

Pe de altă parte, apărarea siguranţei naţionale este guvernată legislativ de Legea nr. 51/1991 şi se realizează faptic prin cunoaşterea, prevenirea şi

---

[114] Curtea Constituţională, *Decizia nr. 766/2006 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 10, art. 11 alin. 1 lit. d), art. 13 şi 15 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României şi art. 24 alin. 4 din Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificat*e, www.legenet.ro.

[115] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 140.

[116] A se vedea art. 9 alin. 2, art. 10 alin. 2, art. 11 alin. 2 din Convenţie şi art. 2 din Protocolul 4 la Convenţie.

[117] A se vedea art. 8 alin. 2 din Convenţie.

înlăturarea oricăror ameninţări interne ce pot aduce atingere stării de legalitate, de echilibru şi de stabilitate socială, economică şi politică necesară existenţei şi dezvoltării statului naţional român, ca stat suveran, unitar, independent şi indivizibil, menţinerii ordinii de drept, precum şi climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăţilor şi îndatoririlor fundamentale ale cetăţenilor, potrivit principiilor şi normelor democratice statornicite prin Constituţie.

Ameninţările la adresa siguranţei naţionale prevăzută de această lege sunt enumerate în art. 3 şi constau în:

a) planurile şi acţiunile care vizează suprimarea sau ştirbirea suveranităţii, unităţii, independenţei sau indivizibilităţii statului român;
b) acţiunile care au ca scop, direct sau indirect, provocarea de război contra ţării sau de război civil, înlesnirea ocupaţiei militare străine, aservirea faţă de o putere străină ori ajutarea unei puteri sau organizaţii străine de a săvîrşi oricare din aceste fapte;
c) trădarea prin ajutarea inamicului;
d) acţiunile armate sau orice alte acţiuni violente care urmăresc slăbirea puterii de stat;
e) spionajul, transmiterea secretelor de stat unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora, procurarea ori deţinerea ilegală de documente sau date secrete de stat, în vederea transmiterii lor unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora sau în orice alt scop neautorizat de lege, precum şi divulgarea secretelor de stat sau neglijenţa în păstrarea acestora;
f) subminarea, sabotajul sau orice alte acţiuni care au ca scop înlăturarea prin forţă a instituţiilor democratice ale statului ori care aduc atingere gravă drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor români sau pot aduce atingere capacităţii de apărare ori altor asemenea interese ale ţării, precum şi actele de distrugere, degradare ori aducere în stare de neîntrebuinţare a structurilor necesare bunei desfăşurări a vieţii social-economice sau apărării naţionale;
g) acţiunile prin care se atentează la viaţa, integritatea fizică sau sănătatea persoanelor care îndeplinesc funcţii importante în stat ori a reprezentanţilor altor state sau ai organizaţiilor internaţionale, a

căror protecţie trebuie să fie asigurată pe timpul şederii în România, potrivit legii, tratatelor şi convenţiilor încheiate, precum şi practicii internaţionale;

h) iniţierea, organizarea, săvârşirea sau sprijinirea în orice mod a acţiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea şi integritatea teritorială a României, precum şi incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept;

i) actele teroriste, precum şi iniţierea sau sprijinirea în orice mod a oricăror activităţi al căror scop îl constituie săvârşirea de asemenea fapte;

j) atentatele contra unei colectivităţi, săvârşite prin orice mijloace;

k) sustragerea de armament, muniţie, materii explozive sau radioactive, toxice sau biologice din unităţile autorizate să le deţină, contrabanda cu acestea, producerea, deţinerea, înstrăinarea, transportul sau folosirea lor în alte condiţii decât cele prevăzute de lege, precum şi portul de armament sau muniţie, fără drept, dacă prin acestea se pune în pericol siguranţa naţională;

l) iniţierea sau constituirea de organizaţii sau grupări ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a acestora, în scopul desfăşurării vreuneia din activităţile enumerate la lit. a)-k), precum şi desfăşurarea în secret de asemenea activităţi de către organizaţii sau grupări constituite potrivit legii.

Ordinea publică semnifică ordinea politică, economică şi socială într-un stat[118]. Cum nu se poate găsi un criteriu absolut în baza căruia să se poată răspunde la întrebarea „ce înseamnă ordine publică", se poate conchide că noţiunea în discuţie se modifică corelativ nevoilor sociale, de la o epocă la alta, de la o societate la alta.

O altă a accepţie se referă la faptul că „ordinea publică este o ordine a regulilor de convieţuire socială care s-au impus din îndelungata convieţuire a oamenilor în societate. Aceste reguli de convieţuire socială fiind cuprinse

[118] Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", *Dicţionarul explicativ al limbii române, ediţi a II- a,* Ed. Enciclopedica, Bucureşti, 1996, p. 726.

în norme juridice, noţiunea de ordine publică este o noţiune juridică, ordinea publică fiind o parte a ordinii de drept".

Mandatul pentru efectuarea activităţilor în scopul culegerii de informaţii, prevăzut în art. 13 din actul normativ în discuţie, se emite de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Acest lucru se datorează gradului de pericol social ridicat al acestor infracţiuni şi, nu în ultimul rând, datorită caracterului clasificat al acestor informaţii[119].

În atare condiţii, instanţa verifică şi apreciază asupra necesităţii activităţii de interceptare a comunicaţiilor şi în cazul în care constată că cererea este justificată, va admite cererea şi va emite un mandat care autorizează efectuarea activităţii respective. Mandatul este, în formă scrisă, şi cuprinde date prevăzute în mod expres în art. 13 alin. 4 din Legea nr. 51/1991, informaţiile astfel obţinute având caracter de secrete de stat. Trebuie semnalat că în toate ţările, indiferent de regimul politic şi, evident, de familia juridică în care se încadrează, există un domeniu din activitatea administraţiei, sau mai exact, a organelor superioare ale acesteia, în care se impune, secretul faţă de acesta. Este un principiu acceptat mai mult sau mai puţin de bună voie, acela că guvernul trebuie să dispună de marjă de libertate pentru a-şi putea îndeplini funcţiile de „politică înaltă", marjă care poate fi garantată numai printr-o restricţionare a accesului publicului în general la aceste lucruri. Aşadar, dat fiind că fenomenul secretelor oficiale este universal, concluzia este că diferitele sisteme nu diferă între ele în esenţă, ci prin amploare acare o conferă acestui domeniu.[120]

În funcţie de amploarea prejudiciului ce se poate produce prin diseminarea necontrolată a lor, informaţiile secrete de stat sunt clasificate pe trei nivele: strict secrete de importanţă deosebită (S.S.I.D.), strict secrete (S.S.), secrete (S) şi separat, secrete de serviciu.

Autorizaţia de acces la informaţii clasificate ca secrete de stat (H.G. nr. 585/2002[121], anexa nr. 13) se eliberează numai în baza avizelor acordate de autoritatea desemnată de securitate (A.D.S.) în urma verificărilor efectuate asupra persoanei în cauză, cu acordul scris al acesteia.

---

[119] George Coca, *op.cit*., p. 73.

[120] Juan José Torres Ventosa, *Reglementarea legală a secretelor oficiale,* studiu distins cu premiul San Raimundo de Peñafort, 1998, p. 3-4.

[121] *Hotărârea de Guvern nr. 585/2002 pentru aprobarea Standardelor naţionale de protecţie a informaţiilor clasificate în România,* publicată în Monitorul Oficial nr. 485 din 05/07/2002.

Persoana pentru care se solicită acordarea accesului la informaţii secrete de stat îşi exprimă acordul privind efectuarea acestor verificări printr-o declaraţie scrisă, dată în prezenţa funcţionarului de securitate odată cu predarea formularului tip completat corespunzător nivelului de clasificare a informaţiilor respective (H.G. nr. 585/2002, anexele nr. 15-17).

Acordarea autorizaţiei de acces la informaţii clasificate, potrivit nivelului de secretizare, este condiţionată însă de avizul autorităţii desemnate de securitate şi de decizia O.R.N.I.S.S., comunicată instituţiei solicitante.

Potrivit art. 144 alin. 1 din H.G. nr. 585/2002, oportunitatea avizării va fi evaluată pe baza verificării şi investigării biografiei celui în cauză, sens în care vor fi evaluate o serie de criterii menţionate la art. 158-160 din acelaşi act normativ. Durata mandatului, potrivit acestei legi speciale, este de 6 luni. Procedura prelungirii acestuia trebuie să respecte aceleaşi reguli ca şi pentru emitere. Iniţiativa prelungirii mandatului aparţine organelor prevăzute de art. 8 din Legea nr. 51/1991, care au formulat cererea iniţială de autorizare. În ceea ce priveşte durata prelungirii mandatului de autorizare a interceptării, înregistrării ori filmării nu poate depăşi, de fiecare dată, durata de 3 luni, potrivit art. 13 alin. 5 din Legea nr. 51/1991. Legea penală nu face precizarea de câte ori se poate prelungi această ingerinţă.

În situaţii de excepţie, când se impune a acţiona cu urgenţă, organele de stat specializate pot, însă, să efectueze activităţile fără autorizaţia menţionată, urmând să solicite ulterior obţinerea autorizării.

În practică, au fost întâlnite situaţii în care persoana asupra căreia existau date şi indicii privitoare la săvârşirea faptelor înscrise într-una din tezele art. 3 din Legea nr. 51/1991 a fost supravegheată, pe timp nelimitat, prin efectul mandatului emis în scopul „...prevenirii şi contracarării ameninţărilor la adresa securităţii naţionale". În toată această perioadă au fost obţinute doar informaţii privind posibila angrenare în fapte de corupţie, semnalate organelor abilitate care „s-au sesizat din oficiu" şi au emis ordonanţă provizorie de interceptare, făcându-se astfel trecerea spre procedura privind autorizarea în continuare a aceloraşi tehnici speciale de investigare folosită în cadrul procesului penal. Mai exact, nu există un termen limită în care să fie legitimată ingerinţa autorităţilor în dreptul persoanei la viaţă privată, ci tehnicile speciale de investigare pot începe

odată cu punerea în executare a unui mandat vizând prevenirea pericolului la adresa securităţii naţionale şi se pot încheia după un timp îndelungat, cu expirarea şi a celor 120 de zile prevăzute de legea procesual penală.

Observăm, *ab initio,* că dispoziţiile art. 13 din Legea nr. 51/1991 permite ingerinţe în viaţa privată în baza unui mandat dat de către un magistrat care nu prezintă tot atâtea garanţii de independenţă ca judecătorul, iar în lipsa certificatului O.R.N.I.S.S. nu-i este permis acestuia din urmă să verifice realitatea probelor obţinute printr-o asemenea procedură, ceea ce impune reconsiderarea cadrului legislativ şi organizatoric în materie.

Recomandarea nr. 1402 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei referitoare la controlul serviciilor de securitate internă în statele membre ale Consiliului Europei, prevede că activităţile operative ale acestor servicii care implică restrângerea exerciţiului unor drepturi sau libertăţi fundamentale ale persoanei trebuie să fie supuse unei autorizări prealabile a organelor judecătoreşti.

Aceasta nu a făcut decât să scoată încă o dată în evidenţă importanţa şi utilitatea structurilor informative, a serviciilor de informaţii şi securitate, dar şi necesitatea ca activitatea acestora să fie subsumată imperios respectării drepturilor şi libertăţilor fundamentale.

Analiza compatibilităţii Legii nr. 51/1991 privind siguranţa naţională cu prevederile art. 8 din Convenţia europeană a fost dezbătută atât în practica judiciară, cât şi de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În Decizia nr. 766/2006, prin care a fost respinsă de Curtea Constituţională excepţia de neconstituţionalitate privind art. 10, 11, 13 şi 15 din Legea nr. 51/1991, Guvernul a solicitat admiterea excepţiei, arătând faptul că „durata de valabilitate a mandatului este deosebit de lungă (6 luni) şi poate fi prelungită pe un termen nedefinit "în cazuri excepţionale", legea neprevăzând nici în ce condiţii sunt notificate persoanele care au făcut obiectul interceptărilor. Totodată, legea nu conţine dispoziţii referitoare la certificarea înregistrărilor obţinute prin măsuri de supraveghere, modul în care sunt consemnate în procesele-verbale de înregistrare şi nicio procedură prin care să fie separate înregistrările ce conţin elemente pertinente pentru apărarea siguranţei naţionale de acele înregistrări ce nu au acest caracter”.

În acest context, este de neînţeles pasivitatea Guvernului României care, până în prezent, nu a înţeles să se folosească de prerogativa reglementată în art. 74 alin. 1 din Constituţia României în sensul demarării unei iniţiative legislative având drept scop modificarea sau înlăturarea prevederilor din Legea nr. 51/1991 considerate neconvenţionale.

De altfel, Curtea de Apel Bucureşti, în faţa căreia a fost invocată această excepţie de neconstituţionalitate, a apreciat[122], după pronunţarea hotărârii Curţii Constituţionale, că Legea nr. 51/1991 nu poate fi calificată ca „lege previzibilă", în sensul art. 8 par. 2 din Convenţia europeană.

Pentru aceste motive, instanţa a statuat în sensul că „înregistrările convorbirilor telefonice purtate între inculpaţi şi alte persoane, făcute în baza Legii nr. 51/1991, reprezintă mijloace de probă obţinute în mod ilegal şi urmează a fi înlăturate, în condiţiile în care la dosarul cauzei nu există autorizaţiile (mandatele) în baza cărora aceste convorbiri au fost înregistrate".

Curtea de Apel Bucureşti a menţinut, într-o altă cauză[123], sentinţa Tribunalului Bucureşti prin care Serviciul Român de Informaţii a fost obligat să plătească reclamantului daune morale, motivat de faptul că a interceptat în mod nelegal convorbirile telefonice ale reclamantului pe o perioadă îndelungată de timp, cauzându-i astfel un prejudiciu moral. Motivarea instanţei a fost următoarea: „În ceea ce priveşte actele materiale de interceptare a convorbirilor telefonice ale reclamantului, Tribunalul a reţinut că, în răspunsul la interogatoriul administrat, pârâtul a arătat că această interceptare a început în anul 2003, mandatele fiind prelungite succesiv pe o perioadă de 1 an şi trei luni. Pentru verificarea existenţei în deţinerea sa a autorizaţiilor de interceptare, pârâtul a răspuns că mandatul a cărui solicitare se invocă nu este emis de Serviciul Român de Informaţii, ci de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, înscrisul nefiind declasificat sau desecretizat potrivit Legii nr. 182/2002[124], astfel încât nu poate fi depus la dosar.

---

[122] Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a II-a penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia penală nr. 53/2007*, nepublicată.

[123] Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a II-a penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia civilă nr. 1 din 1 februarie 2009*, www.jurisprudenta.org.

[124] *Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate*, publicată în Monitorul Oficial nr. 248 din 12 aprilie 2001.

Prin urmare, împrejurarea interceptării comunicaţiilor telefonice în perioada 2003-2004 a fost recunoscută de pârât, care a invocat ca temei mandatul emis de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi prelungit succesiv, precum şi dispoziţiile Legii nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României."

Instanţa a reţinut dispoziţiile art. 20 din Constituţia României, în temeiul cărora jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului are o aplicare directă în dreptul intern, astfel a considerat că apărarea pârâtului în sensul că măsura era justificată de legea internă nu putea fi reţinută având în vedere caracterul ilicit al faptei acestuia.

Cu referire specială la Legea nr. 51/1991, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut în în cauza Dumitru Popescu contra României[125] că acest act normativ nu îndeplineşte cerinţele de previzibilitate în discuţie, întrucât nu prezintă garanţiile necesare prevenirii arbitrarului şi abuzului de drept.

În acest sens, s-a reţinut că interceptarea convorbirilor telefonice se face în temeiul acestei legi cu autorizarea procurorului care nu îndeplineşte cerinţa independenţei faţă de executiv, după cum, în procedura reglementată de lege, nu există niciun control *a priori* al autorizaţiei emise de procuror de către o autoritate independentă, mai ales că persoanele care fac obiectul unei interceptări nu sunt informate, în sistemul legii speciale.

De asemenea, s-a reţinut că nu există niciun control *a posteriori* al temeiniciei interceptărilor convorbirilor telefonice de către o autoritate independentă şi imparţială, de vreme ce posibilitatea reglementată de art. 16 din Legea nr. 51/1991, de sesizare a comisiilor de apărare şi de ordine publică din cadrul Parlamentului (acest control fiind apreciat ca pur teoretic şi lipsit de sancţiune), nu suplineşte absenţa totală a controlului asupra interceptărilor.

În consecinţa acestor argumente, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că legea în discuţie nu prezintă un grad minimal de protecţie contra arbitrarului, încălcând astfel art. 8 din Convenţie.

---

[125] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Dumitru Popescu contra României*, Hotărârea din 26 aprilie 2007, www.scj.ro.

Relevantă în acest sens este şi cauza Rotaru contra României[126], pe considerentul că atât înregistrarea, de către o autoritate publică, a unor date privind viaţa privată a unui individ, cât şi folosirea lor şi refuzul de a acorda posibilitatea ca acestea să fie contestate, constituie o încălcare a dreptului la respectarea vieţii private, garantat de art. 8 alin. 1 din Convenţie. Aceasta în condiţiile în care, deşi art. 8 din Legea nr. 14/1992 prevede că pot fi culese, înregistrate şi arhivate în dosare secrete informaţii vizând siguranţa naţională, nici o reglementare internă nu prevede limite ce urmează să fie respectate în exercitarea acestei competenţe. Astfel, dreptul intern nu defineşte genul de informaţie ce poate fi înregistrată, categoriile de persoane susceptibile să facă obiectul măsurilor de supraveghere, precum strângerea şi arhivarea datelor, nici împrejurările în care pot fi luate aceste măsuri şi nici procedura care trebuie urmată. De asemenea, legea nu stabileşte limite cu privire la vechimea informaţiilor deţinute şi la durata păstrării lor. Ori, pentru a fi compatibil cu exigenţele art. 8, un sistem de supraveghere secretă trebuie să conţină garanţii stabilite de lege, aplicabile atunci când activitatea structurilor abilitate să supravegheze este controlată, ceea ce presupune că orice ingerinţă a executivului în exercitarea drepturilor unei persoane va fi supusă unui control eficient, asigurat – cel puţin şi în ultimă instanţă – de către puterea judecătorească, care oferă cele mai largi garanţii de independenţă, imparţialitate şi procedură. În această cauză, Curtea a reţinut că sistemul românesc de strângere şi de arhivare a informaţiilor nu furnizează astfel de garanţii, deoarece Legea nr. 14/1992 nu prevede nici o procedură de control în timpul aplicării măsurii sau după ce aceasta a încetat.

În art. 8 din Legea nr. 14/1992, se menţionează că Serviciul Român de Informaţii este autorizat să deţină şi să folosească mijloace adecvate pentru obţinerea, verificarea, prelucrarea şi stocarea informaţiilor privitoare la siguranţa naţională. Referitor la mijloacele tehnice prin care se pot efectua propriu-zis interceptări de comunicaţii, Legea nr. 51/1991 nu le enumeră şi nici nu le defineşte, stipulând doar că „nu trebuie să lezeze în nici un fel drepturile sau libertăţile fundamentale ale cetăţenilor, viaţa particulară, onoarea sau reputaţia lor, ori să îi supună la îngrădiri nelegale".

[126] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, c*auza Rotaru contra României,* Hotărârea din 29 martie 2000, www.scj.ro.

Astfel, legea în discuţie nu conţine nici o prevedere în ceea ce priveşte modalităţile de valorificare a celor rezultate din utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video, însă Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii stipulează în art. 11 că activităţile prevăzute în art. 9 şi 10 din aceeaşi lege, între care şi procedeele probatorii în discuţie, „*se consemnează în acte de constatare care, întocmite cu respectarea prevederilor Codului de procedură penală, pot constitui mijloace de probă*".

În literatura de specialitate[127] s-a apreciat că acest din urmă act autorizează S.R.I. de a culege, stoca şi utiliza numai informaţii atingând securitatea naţională, însă, legiuitorul nu fixează nici o limită a respectării acestui prerogativ. Totodată, nu sunt stabilite genul de informaţii şi nici categoriile de persoane ce pot face obiectul culegerii de date şi nici limite de vechime iar art. 45 din această lege nu include nici o dispoziţie explicită şi detaliată asupra persoanelor autorizate să consulte dosarele, natura acestora, procedura de urmat şi destinaţia ce se poate da informaţiilor, însă ca mijloc de protecţie împotriva ingerinţei arbitrare, cetăţeanul care se consideră lezat în drepturile sau libertăţile sale prin folosirea mijloacelor prevăzute la art. 16 al. 1 din Legea nr. 51/1991 poate sesiza oricare din comisiile permanente pentru apărarea şi asigurarea ordinii publice ale celor două camere ale Parlamentului.

În legătură cu dispoziţiile art. 16 din Legea 51/1991, Curtea a statuat constant faptul că art. 16 alin. 3 din Legea nr. 51/1991 stabileşte posibilitatea cetăţeanului care se consideră lezat în drepturile sau libertăţile sale prin folosirea mijloacelor de obţinere a informaţiilor necesare siguranţei naţionale, de a sesiza oricare dintre comisiile permanente pentru apărare şi asigurarea ordinii publice ale celor două Camere ale Parlamentului. Această posibilitate constituie o garanţie suplimentară prevăzută de legiuitor în vederea asigurării siguranţei cetăţeanului, având în vedere importanţa acestei valori într-un stat de drept, democratic, în deplină concordanţă cu prevederile constituţionale ale art. 23 alin. 1, potrivit cărora „Libertatea individuală şi siguranţa persoanei sunt inviolabile", iar nu o încălcare a prevederilor constituţionale invocate.

[127] Gheorghiţă Mateuţ, *Mijloace de probă obţinute în mod ilegal*, www.mateut-budusan.ro, p. 20.

Astfel, textul de lege criticat nu îngrădeşte cu nimic posibilitatea cetăţenilor de a beneficia de toate drepturile şi libertăţile consacrate de Constituţie şi alte legi, în concordanţă cu prevederile art. 15 din Legea fundamentală şi nu aduce nicio atingere principiului separaţiei puterilor în stat şi nu limitează în niciun mod liberul acces la justiţie al persoanelor interesate, acestea având deplină libertate de a se adresa organelor competente pentru tragerea la răspundere a celor care, prin mijloacele de obţinere a informaţiilor necesare siguranţei naţionale, le-au lezat drepturile sau libertăţile fundamentale, viaţa particulară, onoarea ori reputaţia[128].

În atare condiţii, apreciem că ar fi necesară modificarea dispoziţiilor art. 13-15 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, în vederea compatibilizării cu dispoziţiile Codului de procedură penală, cu Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, în sensul înlăturării prevederilor, constatate deja neconvenţionale: care permit unui procuror şi nu unui judecător să autorizeze interceptarea comunicaţiilor, la solicitarea serviciilor de informaţii; referitoare la durata mai mare de valabilitate a mandatului, de fapt a autorizării interceptării comunicaţiilor, în condiţiile în care Codul de procedură penală stabileşte o durată de 30 zile şi nu de 6 luni, aşa cum prevede Legea nr. 51/1991, precum şi o perioadă maximă de interceptare, prin prelungire, de 120 de zile şi nu sine die, cum prevede art. 13 alin. 5 din Legea nr. 51/1991 potrivit căruia „în cazurile întemeiate, procurorul general poate prelungi, la cerere, durata mandatului, fără a se putea depăşi, de fiecare dată, 3 luni", fără însă a se preciza o limită maximă.

Totodată, constatăm oportunitatea unei definiri normative, explicite, lipsite de echivoc, a categoriilor de persoane susceptibile de a le fi interceptate comunicaţiile pe temei de siguranţă naţională şi a conceptelor de „siguranţă naţională", „ordine publică", „echilibru şi stabilitate socială şi economică a ţării","menţinerea ordinii de drept" sau „menţinerea climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor cetăţenilor" din legea internă, pe care statul le-ar putea invoca drept scopuri legitime pentru a justifica intruziunea autorităţilor publice în viaţa privată şi corespondenţa indivizilor. Se impune această intervenţie a legiuitorului, aşa cum a

[128] Curtea Constituţională, *Decizia nr. 466 din 17.05.2007 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. 3 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României*, publicată în Monitorul Oficial nr. 390 din 8.01.2007, www.legenet.ro.

statuat Curtea Europeană în cauza Iordachi şi alţii contra Moldovei, în scopul asigurării compatibilităţii legislaţiei interne specifice cu principiul preeminenţei dreptului, care presupune că nu este suficient ca legislaţia internă să fie doar accesibilă, trebuind ca aceasta să îndeplinească şi cerinţa de a fi previzibilă (lex certa), previzibilitate ce se exprimă, în această materie, prin definirea neechivocă a conceptelor menţionate[129].

2.2.4.3. Aspecte de neconstituţionalitate privind interceptările şi înregistrările audio-video în reglementarea prevăzută de Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României

Dispoziţiile acestui act normativ au făcut obiectul a numeroase critici de neconstituţionalitate, majoritatea obiecţiilor ridicate fiind formulate din perspectiva încălcării dreptul la apărare, garantat de art. 24 din Constituţie.

S-a apreciat, prin raportare la dispoziţiile Legii nr. 51/1991, faptul că prevederile acestui act normativ nu definesc noţiunea de secret într-un mod explicit. În acest sens, dispoziţiile art. 10 precizează că activitatea de informaţii pentru realizarea siguranţei naţionale este secretă, iar din cuprinsul art. 11 reiese faptul că întreaga activitate de acest gen este secretă, fără însă a fi enumerate actele, materialele şi operaţiunile secrete[130]. În opinia autorilor acestor critici este necesar să se reglementeze prin lege sau hotărâre a Guvernului exact ce constituie secret, în absenţa unei astfel de reglementări transferându-se prerogativele legislative unor instituţii neabilitate de Constituţie.

Alte excepţii de neconstituţionalitate invocate în materia vizată, sunt argumentate în sensul că dispoziţiile art. 10 şi 11 din această lege încalcă legea fundamentală în condiţiile în care nici persoană interesată, şi nici instanţa de judecată nu se regăsesc între autorităţile enumerate cărora le

---

[129] Sandra Grădinaru, *Aspects in connection to the interception and the recording of talks or conversations performed as per Law 51/1991 regarding the national security of the Romanian country*, în volumul 8th International Conference on European Integration – Realities and Perspectives, Danubius University, Galaţi, 2013, p. 78.

[130] Curtea Constituţională, *Decizie nr. 341 din 12.09.1997 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 3 lit. e), art. 7, art. 7 lit. e), art. 10, art. 11, art. 12, art. 13 alin. 1-6, art. 13 alineatul ultim, art. 16 alin. 2, art. 19 şi ale art. 21 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României*, publicată în Monitorul Oficial nr. 38 din 29.01.1998.

pot fi comunicate informaţii din domeniul siguranţei naţionale[131]. În atare condiţii se consideră că prin refuzul de a comunica judecătorului informaţiile cerute, relevante în aprecierea actului administrativ atacat, se aduce atingere dreptului garantat de art. 21 din Legea fundamentală, instanţa aflându-se în imposibilitate de a verifica legalitatea actului, ceea ce determină vătămarea dreptului legitim al persoanei până la suprimarea acestuia. De asemenea, partea vătămată nu poate obţine anularea actului atacat, recunoaşterea dreptului pretins şi repararea pagubei, drepturi prevăzute de Legea fundamentală şi recunoscute inclusiv străinilor, potrivit art. 18.

În opinia autorilor unei alte excepţii, textele de lege criticate sunt neconstituţionale, deoarece obligă inculpatul să accepte ideea că există în dosar probe care îl privesc, chiar dacă acestea au fost obţinute în condiţii de nelegalitate. Cu toate că este trimis în judecată pe bază acestor probe pentru infracţiuni extrem de grave, acesta nu poate avea acces la probele în discuţie, aducându-se astfel atingere dispoziţiilor art. 21 din Constituţie. Se mai arată că textele de lege ce fac obiectul excepţiei încalcă şi prevederile art. 124 din Constituţie, deoarece permit doar procurorului să ia decizii în această fază a procesului penal, impunând judecătorului un anumit cadru procesual care, practic, n-ar mai putea fi modificat până la finalizarea procesului penal[132].

Curtea a dispus în sensul respingerii tuturor acestor excepţii ca fiind neîntemeiate întrucât textele criticate nu opresc părţile interesate de a apela la instanţele judecătoreşti, de a fi apărate şi de a se prevala de toate garanţiile procesuale care condiţionează un proces echitabil şi dreptul la un recurs efectiv, o dovadă în acest sens fiind chiar acţiunea în contencios administrativ formulată de autorul excepţiei de neconstituţionalitate.

---

[131] Curtea Constituţională, *Decizia nr. 40 din 11.01.2007 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 11 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României*, publicată în Monitorul Oficial nr. 94 din 6.02.2007.

[132] Curtea Constituţională, *Decizia nr. 1250 din 25.11.2008, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 10, art. 11 alin. 1 lit. d), art. 12, art. 13, art. 14, art. 15 şi art. 16 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, precum şi a dispoziţiilor art. 23 şi art. 24 din Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate*, publicată în Monitorul Oficial nr. 871 din 23 decembrie 2008.

Totodată, Curtea reţine că în examinarea excepţiei este necesar să se ia în considerare prevederile art. 31 alin. 3 din Constituţie, în conformitate cu care dreptul la informaţie nu trebuie să prejudicieze securitatea naţională, şi prevederile art. 53 alin. 1 din Legea fundamentală, care stabilesc că exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi poate fi restrâns dacă se impune, între altele, pentru apărarea securităţii naţionale.

Astfel, ţinând cont de cele mai sus expuse şi de contextul actual, opinăm că se impune cu necesitate modificarea şi completarea cadrului legislativ actual în domeniul siguranţei naţionale, întrucât Legea nr. 51/1991 nu mai corespunde dimensiunii securităţii naţionale a României ca membru N.A.T.O. şi U.E., nefiind aliniată la prevederile europene.

Deşi Legea siguranţei naţionale a României (Legea 51/1991) a suferit importante modificări legislative, apreciem că în prezent, aceasta nu mai corespunde configuraţiei mediului de securitate internaţional şi necesităţilor din plan intern şi se impune reconsiderarea poziţiei Curţii Constituţionale în această materie.

De altfel se constată că însăşi noţiunea de „siguranţă naţională" este căzută în desuetudine, termenii preferaţi şi utilizaţi în prezent în mediul internaţional fiind cei de securitate, respectiv securitate extinsă.

În acord cu cele expuse, concluzia este că este necesară nu numai o reevaluare din punct de vedere legislativ a conceptului de securitate naţională pentru a răspunde provocărilor lumii contemporane, dar şi un nou fundament al reglementării în domeniu care să constituie în fapt o analiză judicioasă a raportului dintre securitate, realizarea acesteia şi drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului[133].

În condiţiile în care instituţiile de securitate naţională funcţionează încă după legi adoptate într-o mare măsură în primii ani după majore schimbări politice, măsura iniţiată privind elaborarea unui pachet de legi relative la siguranţa naţională, inspirată din legislaţia europeană şi americană, va aduce o evoluţie benefică pentru serviciile de informaţii româneşti.

Însă, cu toate acestea, procesul legislativ în ceea ce priveşte siguranţa naţională demarat încă din 2005 este într-un impas major, fiind blocat ori la comisiile de resort ale Legislativului ori la Preşedintele României.

---

[133] A se vedea Expunerea de motive la propunerea legislativă privind securitatea naţională a României, www.senat.ro.

Aceste legi instituie o serie de prevederi suplimentare, stipulând expres situaţiile pentru care pot fi folosite mijloacele sau metodele secrete în vederea culegerii informaţiilor despre persoane, precum şi restricţiile în ceea ce priveşte prelevarea datelor speciale. Totodată, proiectul de legi stabileşte, detaliat principalele coordonate ale statutului cadrelor acestor servicii, dorindu-se a fi o lege modernă, compatibilă cu legislaţia internaţională în materie şi de natură a institui un cadru normativ substanţial îmbunătăţit.

Faţă de stagnarea procesului legislativ amintit, recent, Birourile Permanente reunite ale Camerei Deputaţilor şi Senatului au decis înfiinţarea unei Comisii speciale cu competenţă relativ la dezbaterea pachetului Legilor securităţii naţionale, formată din membri aparţinând tuturor grupurilor parlamentare, însă se apreciază de către specialişti în domeniul siguranţei că este necesar un pachet nou de legi, care să-l înlocuiască pe cel elaborat la nivelul anului 2004-2005, adaptat la strategia de securitate a României.

2.2.4.4. Interceptările şi înregistrările convorbirilor sau comunicărilor în temeiul Legii nr. 535/2004

Intrarea în vigoare a prevederilor Legii nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului a permis reglementarea amănunţită a regimului juridic necesar desfăşurării activităţilor de culegere şi strângere a informaţiilor şi a răspuns necesităţilor de modificare şi completare a Codului de procedură penală[134].

Potrivit dispoziţiilor art. 20 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului, organele de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale pot propune procurorului să solicite autorizarea interceptării şi înregistrării comunicaţiilor, în cazul în care există o suspiciune rezonabilă cu privire la existenţa unor ameninţări la adresa securităţii naţionale a României, prevăzute de art. 3 din Legea nr. 51/1991, sau a unor fapte de terorism[135].

Din interpretarea coroborată a dispoziţiilor art. 20 din Legea privind prevenirea şi combaterea terorismului şi ale art. 53 alin. 2 din Constituţie

[134] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *op. cit.* p. 12.
[135] George Coca, *op.cit.*, p 72.

observăm faptul că tehnicile speciale de investigare în domeniul securităţii naţionale, pot fi dispuse numai dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiţii: existenţa uneia dintre faptele ce constituie ameninţări pentru securitatea naţională, inclusiv o faptă de terorism dintre cele prevăzute de Legea nr. 535/2004, ingerinţa să fie necesară într-o societate democratică şi aceasta să fie proporţională cu situaţia ce a impus-o[136].

Deşi majoritatea faptelor ce constituie ameninţări în concepţia art. 3 din Legea nr. 51/1991 sunt şi infracţiuni, iar procedura în materia securităţii naţionale prezintă unele asemănări cu cea din Codul de procedură penală, raportul dintre ele a generat controverse atât în literatura de specialitate, cât şi în practică.

În literatura de specialitate[137] s-a apreciat că procedura în materia securităţii naţionale se complinea cu cea în materie procesuală, anterior intrării în vigoare a Legii nr. 535/2004, pornind de la dispoziţiile fostului art. 13 alin. 1 din Legea nr. 51/1991, potrivit cărora situaţiile prevăzute la art. 3 din acelaşi act normativ constituie temei legal pentru a se solicita procurorului, în cazuri justificate şi cu respectarea Codului de procedură penală, autorizarea efectuării unor acte în scopul culegerii de informaţii.

Astfel, se consideră[138] că o abordare potrivit căreia prevederile din legile speciale sunt aplicabile când se desfăşoară activităţi specifice de informaţii, iar cele din Cod când interceptările se dispun pentru instrucţia penală, este greu de susţinut şi este posibilă numai dacă, pe de o parte, reglementările din legile speciale ar cuprinde garanţiile specifice intruziunii de către serviciile de informaţii în viaţa privată a unei persoane, iar, pe de altă parte, dacă interceptările astfel obţinute nu ar fi reţinute ca mijloace de probă în procedurile judiciare ulterioare, acestea din urmă fiind posibile numai dacă sunt efectuate potrivit Codului de procedură penală. Invocarea motivelor legate de siguranţa naţională pentru dispunerea de interceptări potrivit unei alte proceduri decât cea a Codului şi utilizarea ulterioară a acestor interceptări ca mijloace de probă în cadrul unor procese vizând alte

[136] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op.cit.*, p. 840.

[137] Dorin Ciuncan, *Autorizarea judiciară a înregistrărilor audio şi video,* în Pro Lege nr. 2/1998, p. 85-86; Cătălin Filişan, *Consideraţii cu referire la temeiul de drept al emiterii de către procuror a mandatului în vederea interceptării convorbirilor telefonice,* în Dreptul nr. 11/2001, p. 151.

[138] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 137-138.

infracţiuni duce, în opinia noastră, la golirea de conţinut a reglementărilor procesual penale în materie cuprinse în Cod.

Totodată, un alt autor[139] consideră că referirea din Legea nr. 535/2004 la ameninţările cu privire la securitatea naţională şi trimiterea expresă la dispoziţiile Legii nr. 51/1991, duc la interpretarea că această lege, deşi are ca obiect de reglementare prevenirea şi combaterea terorismului, constituie în prezent, temeiul legal pentru dispunerea de măsuri restrictive de drepturi şi libertăţi fundamentale executate de serviciile de informaţii, inclusiv pentru interceptări, în toate cazurile care reprezintă ameninţări la adresa siguranţei naţionale, nu doar pentru situaţia actelor de terorism.

De altfel, aceasta este şi practica Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, iar într-o cauză recentă[140], apărarea a invocat faptul că interceptarea şi înregistrarea convorbirilor telefonice şi discuţiilor din mediul ambiental ale inculpatului C. F. din conţinutul transcripturilor redate în rechizitoriu nu s-a realizat în temeiul disp. art. 91^1 şi următoarele din C.pr.pen. (în baza unor autorizaţii), ci au fost folosite în exclusivitate procedee ale tehnicilor speciale de investigare reglementate în materia securităţii naţionale (în baza unor mandate emise în temeiul dispoziţiilor art. 20-21 din Legea nr. 535/2004, raportat la art. 3 din Legea nr. 51/1991), rezultând astfel, potrivit procurorilor de caz „...informaţii concludente şi utile privitoare la pregătirea şi săvârşirea faptelor de corupţie ... şi care în temeiul dispoziţiilor art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen. au fost folosite ca mijloace de probă".

Multitudinea de reglementări în această materie, la care se adaugă modificările succesive şi necorelate ale cadrului legislativ fac ca norma internă în domeniu să nu fie unitară, accesibilă sau previzibilă. Lipsa unui cadru normativ clar în domeniu a generat diverse interpretări în doctrină şi practică. Astfel, se apreciază[141] că prevederile legale speciale sunt aplicabile când se desfăşoară activităţi specifice de informaţii, iar cele din cod când interceptările se dispun pentru instrucţia penală, însă, pe de altă parte, reglementările din legile speciale nu cuprind garanţii specifice şi suficiente pentru protecţia vieţii private a unei persoane, iar în cele mai multe cazuri,

[139] Dorel L. Julean, *op.cit.*, p. 262-263.
[140] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, dosar nr. 4489/1/2010.
[141] Dorel L. Julean, *op.cit.*, p. 263.

interceptările astfel obţinute sunt reţinute ca mijloace de probă în procedurile judiciare ulterioare, acestea din urmă fiind posibile numai dacă sunt efectuate potrivit Codului de procedură penală.

În doctrină s-a exprimat şi opinia[142], pe care noi nu o împărtăşim, în sensul că, odată cu apariţia Legii nr. 535/2004 au fost abrogate în mod tacit prevederile art. 13-15 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, iar interceptarea şi înregistrarea comunicărilor, precum şi celelalte categorii de activităţi prevăzute la art. 3 din Legea nr. 51/1991 trebuie să urmeze procedura prevăzută în Legea nr. 535/2004.

Punctul de vedere mai sus prezentat, mai nuanţat, este susţinut şi de un alt autor[143], potrivit căruia prevederile art. 13 din Legea nr. 51/1991 au fost abrogate implicit, fiind înlocuite cu cele ale art. 21 din Legea nr. 535/2004, care nu fac nicio trimitere la normele de procedură penală, sens în care trebuie înlăturată interpretarea conform căreia procedura în materia securităţii naţionale ar reprezenta norma specială în raport cu procedura penală, care ar fi norma generală. Un argument în sprijinul acestei opinii îl constituie formularea art. 53 din Constituţie, în care legiuitorul constituant a înţeles să distingă materia securităţii naţionale de cea a procesului penal, consacrându-le alternativ, fără ca între cele două să fie instituit raportul specialului cu generalul. Se apreciază, astfel, că ori de câte ori dispoziţiile art. 21-22 din Legea nr. 535/2004 vor fi constatate ca lacunare, ele nu vor putea fi suplinite prin dispoziţiile Codului de procedură penală şi nici nu se va putea recurge la analogie. Totodată, se susţine că, deşi nu există o prevedere expresă, dispoziţiile mai sus menţionate reglementează, de fapt, două proceduri de autorizare a tehnicilor speciale de investigare în materia securităţii naţionale, respectiv cea consacrată în art. 21, specifică situaţiilor în care pericolul privind securitatea naţională există, dar nu este iminent şi cea prevăzută de art. 22, ce se aplică exclusiv în ipoteza pericolelor iminente la adresa securităţii naţionale. Procedura specială cuprinsă în art. 22 se aplică cu prioritate şi este completată de regulile generale stipulate în art. 21.

În ceea ce priveşte cererea de încuviinţare a procedeului investigativ, aceasta se semnează de către conducătorul serviciului de informaţii, de

[142] George Coca, *op.cit.*, p. 75.
[143] Mihail Udroiu, Radu Slăvoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 170-172.

înlocuitorul legal al acestuia ori de către persoana căreia, prin dispoziţie internă, i s-a delegat această atribuţie şi se înaintează procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi trebuie să cuprindă datele sau indiciile din care rezultă existenţa ameninţării la adresa securităţii naţionale, pentru a cărei descoperire, prevenire sau contracarare se impune emiterea autorizării. Ameninţarea actuală reprezintă temeiul legal al autorizării tehnicilor investigative, context în care organul de informaţii ce solicită autorizarea trebuie să precizeze faptele imputate persoanelor suspectate şi să indice argumentele pentru care aceste fapte se înscriu într-una dintre tezele art. 3 din Legea nr. 51/1991. Astfel, instituţia ce solicită autorizarea va trebui să dovedească proporţionalitatea operaţiunilor de culegere de informaţii cu scopul urmărit.

Propunerea privind autorizarea interceptării şi înregistrării comunicaţiilor, potrivit dispoziţiilor Legii nr. 535/2004, se înaintează procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

În condiţiile în care propunerea se apreciază ca fiind nejustificată, aceasta va fi respinsă, printr-o rezoluţie motivată, ce se comunică de îndată organului care a formulat-o. Dacă în termen de 24 de ore de la înregistrarea sa, se apreciază că propunerea este întemeiată şi sunt întrunite condiţiile prevăzute de lege, procurorul general va solicita, în scris, preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie autorizarea activităţilor indicate, termenul instituit fiind unul de recomandare, în condiţiile în care nu se prevede nicio sancţiune pentru nerespectarea acestuia.

Solicitarea urmează a fi examinată, în cameră de consiliu de judecători anume desemnaţi de preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care o pot admite sau respinge motivat, prin încheiere definitivă.

În cazul unor situaţii ce impun înlăturarea unor pericole iminente, organele de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale pot iniţia şi aplica tehnicile speciale de investigare în baza unei simple hotărâri interne, fără autorizarea judecătorului, urmând ca solicitarea să fie înaintată de îndată ce este posibil, „dar nu mai târziu de 48 de ore".

La acest termen se mai adaugă alte 24 de ore, în care procurorul este obligat să examineze solicitarea, condiţii în care judecătorul va fi sesizat într-un termen de maxim 72 de ore de la iniţierea procedurii, timp în care

serviciile acţionează neautorizat. Întrucât legiuitorul nu a precizat în mod expres termenul în cadrul căruia judecătorul, sesizat după 3 zile (72 de ore) poate confirma măsura deja pusă în executare – ulterior iniţierii restrângerii exerciţiului drepturilor fundamentale ale suspectului – se constată, în literatura de specialitate[144], că durata până la admiterea efectivă a solicitării se majorează nedefinit, timp în care serviciile de informaţii acţionează neautorizat.

Potrivit dispoziţiilor art. 21 alin. 9 din Legea nr. 535/2004, mandatul emis de judecător va cuprinde: categoriile de comunicaţii care pot fi interceptate, categoriile de informaţii, documente sau obiecte care pot fi obţinute, datele de identitate ale persoanei ale cărei comunicaţii trebuie interceptate sau care se află în posesia datelor, informaţiilor ori obiectelor care trebuie obţinute, dacă sunt cunoscute, descrierea generală a locului în care urmează a fi executat mandatul, organul împuternicit cu executarea, durata de valabilitate a mandatului.

Reliefăm faptul că în situaţia în care se dispune autorizarea interceptărilor şi înregistrărilor comunicaţiilor, durata de valabilitate a mandatului nu poate fi mai mare de 6 luni, existând însă posibilitatea prelungirii acesteia în cazuri bine justificate, fiecare prelungire neputând depăşi durata de 3 luni, urmând ca această măsură să fie întreruptă când temeiurile care au justificat-o încetează.

De lege ferenda considerăm că se impune instituirea unei limite maxime totale a perioadei de autorizare a acestor măsuri de investigare în materia securităţii naţionale, precum şi prevederea expresă a obligaţiei de a se face referire atât în propuneri cât şi în încheierile de autorizare, în concret, la împrejurările de fapt ce justifică prelungirea mandatului.

Modalitatea în care este redactat textul de lege actual, referitor la posibilitatea prelungirii măsurii în cazuri întemeiate, nu conferă suficiente garanţii în ceea ce priveşte previzibilitatea legii.

Raportat la procedura autorizării tehnicilor speciale de investigare în domeniul securităţii naţionale, apreciem că este nelegală şi netemeinică solicitarea mandatului în vederea stabilirii existenţei ameninţării, adică pentru descoperirea acesteia, în condiţiile în care ameninţările la adresa

[144] Mihail Udroiu, Radu Slăvoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 188-189.

siguranţei naţionale, astfel cum sunt prevăzute de dispoziţiile art. 3 din Legea nr. 51/1991 sunt acţiuni ori inacţiuni prezente şi nu viitoare. Prin urmare, în practică, sunt emise cu mare uşurinţă mandate de folosire a tehnicilor speciale de investigare îndeosebi pentru „prevenirea unui presupus pericol" chiar dacă în prezent, conceptul de ameninţare la adresa securităţii naţionale include doar forma consumată a faptelor prevăzute de dispoziţiile art. 3 din Legea nr. 51/1991.

În opinia noastră, ar trebui modificate dispoziţiile art. 9 şi art. 10 din Legea nr. 14/1992, potrivit cărora se poate solicita autorizarea tehnicilor speciale de investigare, în vederea stabilirii existenţei ameninţării, deoarece apreciem că sunt nelegale din perspectiva faptului că nu se poate admite ingerinţa în drepturile fundamentale ale individului pentru preîntâmpinarea unei presupuse ameninţări.[145]

Observăm că reglementarea specială foloseşte noţiunea de „comunicaţii", ce priveşte atât convorbirile sau comunicările efectuate prin telefon sau prin alte mijloace electronice, cât şi pe cele efectuate în mediul ambiental sau prin intermediul serviciilor poştale. Cu privire la aceste aspecte, se apreciază în literatura de specialitate[146] că în această manieră legiuitorul a înlăturat posibilitatea serviciilor de informaţii de a solicita autorizarea judiciară a ingerinţei în viaţa privată a unei persoane în scopul înregistrării de imagini.

Potrivit unor opinii de specialitate[147], înregistrarea de imagini în materia siguranţei naţionale reprezintă un act premergător urmăririi penale atunci când, fiind efectuată cu autorizarea prevăzută de lege este destinată culegerii de informaţii în vederea descoperirii infracţiunilor şi identificării făptuitorilor, iar în condiţiile în care această operaţiune intervine ulterior începerii urmăririi penale, constituie un procedeu probatoriu.

---

[145] Sandra Grădinaru, *Considerations regarding the interception and recording of conversations or communications performed under Law no. 535/2004 on preventing and combating terrorism,* în volumul 8th International Conference on European Integration – Realities and Perspectives, Danubius University, Galaţi, 2013, p. 71.

[146] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 840.

[147] Gheorghiţă Mateuţ, *Sinteză a discuţiilor purtate în literatura de specialitate în materia actelor premergătoare necesare începerii urmăririi penale,* în Dreptul nr. 12/1997, p. 52; Doru Ioan Cristescu, *Interceptarea comunicărilor, înregistrările audio-video, filmările şi fotografierile – procedee probatorii în procesul penal român,* în Pro Lege nr. 2/2001, p. 36.

Achiesăm opiniilor mai sus expuse, apreciind justificată şi susţinerea acestor autori potrivit cărora înregistrarea de imagini nu este posibilă în lipsa autorizării organului judiciar, indiferent de momentul efectuării acestei activităţi.

Cu toate acestea, doctrina[148] relevă şi puncte de vedere antinomice, potrivit cărora înregistrările video informative, fără scop judiciar, nu îl privesc pe magistrat şi ca atare, în materia securităţii naţionale, acestea pot fi efectuate fără a fi necesară autorizarea judecătorului.

De observat este şi faptul că pe lângă interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor, dispoziţiile art. 20 din Legea nr. 535/2004 permit autorizarea unei măsuri complementare acesteia şi anume instalarea de obiecte, întreţinerea şi ridicarea acestora din locurile unde au fost depuse, necesare pentru înregistrarea comunicaţiilor din mediul ambiental.

În cazul în care discuţiile au loc într-un loc public, procurorul trebuie să solicite atât autorizarea interceptării comunicaţiilor cât şi a instalării de obiecte, iar potrivit dispoziţiilor art. 91^6 alin. 2 C.pr.pen., aceste înregistrări pot fi folosite ca mijloc de probă în procesul penal[149].

Cu privire la procedura prezentată, în practică, în dosarele de urmărire penală nu sunt introduse şi mandatele obţinute în temeiul Legii nr. 535/2004, invocându-se că sunt înscrisuri clasificate „secret de stat", nefiind accesibile nici instanţei sesizate şi nici inculpatului, venind în contradicţie cu unele garanţii ale dreptului la apărare. Practic însă, din momentul declasificării informaţiilor obţinute prin procedeele investigative speciale, odată cu întocmirea „notelor de redare" şi transformarea acestora de către procuror în „acte premergătoare", actul de autorizare încetează implicit a mai fi secret întrucât informaţiile obţinute sub efectul acestuia devin publice.

Scopul acestor măsuri de supraveghere tehnică este acela de strânge informaţii, ingerinţa în dreptul la viaţă privată fiind justificată de necesitatea apărării securităţii naţionale (art. 53 din Constituţie). Astfel, această măsură diferă, sub aspectul scopului legitim urmărit prin ingerinţa în

[148] Dorin Ciuncan, *Discuţii în legătură cu condiţiile în care procurorul competent poate autoriza o înregistrare audio-video (I),* în Dreptul nr. 1/2002, p. 150.

[149] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.,* p. 842.

dreptul garantat de Constituţie şi de Convenţia europeană, de cele prevăzute la art. 91^1 C.pr.pen. care urmăresc buna „desfăşurare a instrucţiei penale", precum şi de cele stipulate de art. 493^4 C.pr.pen. şi anume „apărarea ordinii publice"[150].

Aceste procedee investigative speciale reprezintă îndeosebi modalităţi pentru culegerea de informaţii, însă ceea ce le diferenţiază este faptul că activităţile specifice pe linia securităţii naţionale nu sunt acte de urmărire penală, ci acestea constituie în exclusivitate componente ale activităţii de informaţii pentru realizarea siguranţei naţionale, pe când doar tehnicile speciale de investigare în materia procesual penală sunt procedee probatorii.

Având în vedere cele mai sus expuse, considerăm oportună compatibilizarea dispoziţiilor din legile speciale cu cele ale Codului de procedură penală şi cu jurisprudenţa Curţii Europene relevantă în ceea ce priveşte condiţiile de autorizare, magistratul abilitat să dea autorizaţia, actele normative speciale se referă încă la procurori, durata maximă a interceptărilor, definirea clară a categoriilor de infracţiuni şi persoane susceptibile de a fi vizate de interceptări, condiţiile, procedura şi instituţiile – categoriile de experţi, abilitate să verifice autenticitatea înregistrărilor.[151]

De lege ferenda, apreciem că se impune reglementarea expresă a obligaţiilor judecătorului cauzei de verificare a utilizării măsurii, precum şi posibilitatea de înlăturare a mijloacelor de probă ce nu întrunesc condiţiile prevăzute de Convenţia şi jurisprudenţa Curţii europene, în sensul că ingerinţa să fie necesară într-o societate democratică, iar aceasta să fie proporţională cu scopul urmărit.

[150] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op. cit,* p. 841.
[151] Sandra Grădinaru, *op. cit.,* p. 72.

Capitolul III.

Considerații privind certificarea interceptărilor și înregistrărilor audio sau video

3.1.Chestiuni introductive

Fiind reglementate în capitolul privitor la mijloacele de probă, interceptărilor convorbirilor şi comunicărilor li se aplică regula generală conform căreia probele nu au valoare dinainte stabilită. Prin urmare, interceptările şi înregistrările audio-video pot contribui la aflarea adevărului numai în măsura în care formează încrederea că reflectă în mod corect existenţa şi conţinutul unor convorbiri sau imaginea unor persoane, obiecte, locuri[1].

Este de necontestat faptul că interceptările şi înregistrările audio-video constituie o ingerinţă a autorităţilor în viaţa intimă şi privată a individului, iar dispoziţiile naţionale, aşa cum a statuat şi Curtea Europeană a Drepturilor Omului, trebuie să fie de natură a oferi suficiente garanţii pentru protejarea persoanei împotriva unei astfel de ingerinţe arbitrare.

Mai mult decât atât, pentru protejarea intereselor acuzatului în baza principiului egalităţii de arme, principiu garantat de statul democratic modern – sensibil la drepturile şi libertăţile cetăţenilor[2] şi pentru ca înregis-

[1] Grigore Theodoru, *op.cit.*, p. 402.

[2] Gheorghiţă Mateuţ, *Tratat de procedură penală. Partea generală, Volumul I,* loc cit., p. 144.

trările şi interceptările audio-video să poată constitui mijloace de probă, ele trebuie obţinute cu respectarea tuturor garanţiilor prevăzute de Convenţia Europeană a Drepturilor Omului şi de legislaţia internă.

În sensul alinierii dispoziţiilor legale naţionale cu cerinţele europene în materie, au fost instituite de către legiuitorul român o serie de garanţii, între care şi cele privitoare la certificarea înregistrărilor, prevăzute în art. 91[3] C.pr.pen. Aşa cum se arată în doctrină[3], raţiunea certificării pentru autenticitate a înregistrărilor este de a evita orice formă de manipulare sau contrafacere ulterioară.

Dispoziţiile art. 91[3] C.pr.pen., reglementează problema supusă discuţiei în prezentul capitol, impunând condiţii de regularitate a interceptărilor şi înregistrărilor utilizate ca probe în procesul penal, condiţii care constituie o parte din garanţiile de loialitate a urmăririi penale[4].

3.1.1. Noţiunea de certificare

Legea procesual penală nu defineşte noţiunea de certificare a înregistrărilor audio sau video, revenind doctrinei şi jurisprudenţei rolul de a formula anumite precizări noţionale.

Astfel, certificarea semnifică un act de confirmare, de întărire a exactităţii celor stabilite printr-un înscris. Noţiunea provine din latinescul „certificare", având semnificaţia de a dovedi valabilitatea unui lucru. Din punct de vedere juridic, noţiunea arată faptul că sunt respectate toate cerinţele legii pentru valabilitatea actului juridic.

Potrivit Dicţionarului explicativ al limbii române[5], „a certifica" presupune a dovedi, a confirma, a întări (printr-un act, printr-o semnătură) autenticitatea, exactitatea, valabilitatea unui fapt, înscris etc.

Articolul 91[3] C.pr.pen., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 356/2006, având denumirea marginală „Certificarea înregistrărilor" reprezintă sediul materiei. Deşi legiuitorul nu defineşte noţiunea de certificare, aceasta presupune parcurgerea următoarelor etape[6]: selectarea de către procuror a

[3] Adrian Petre, *op. cit.*, p. 58.

[4] Gheorghiţă Mateuţ, *Mijloace de probă obţinute în mod ilegal*, loc. cit., p. 19.

[5] Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, 1998.

[6] Dorel L. Julean, *op.cit.*, p. 255.

convorbirilor sau comunicărilor interceptate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la localizarea şi identificarea participanţilor; convorbirile sau comunicările selectate sunt redate integral într-un proces-verbal de către procuror sau de lucrătorul din cadrul poliţiei judiciare delegat de acesta; procesul-verbal este certificat pentru autenticitate de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală; la procesul-verbal se ataşează, în plic sigilat, o copie a suportului care conţine înregistrarea convorbirii.

În practica judiciară[7] s-a statuat că „pe lângă iniţierea procedurii şi controlul asupra persoanelor chemate potrivit legii să realizeze interceptările (art. 91^1 şi 91^2 C.pr.pen.), procurorul este obligat să dea un gir de legalitate, această operaţiune juridică realizându-se pe calea certificării înregistrărilor, conform art. 91^3 C.pr.pen. Aşadar, certificarea nu este o simplă formalitate, ci o condiţie esenţială pentru garantarea autenticităţii şi conformităţii proceselor-verbale de transcriere în raport cu înregistrările, ştiut fiind că astfel de mijloace probatorii sunt permise doar atunci când satisfac rigorile art. 8 par. 2 C.E.D.O".

Mai mult, în jurisprudenţa[8] se relevă faptul că „atâta timp cât activitatea s-a realizat sub controlul procurorului de caz, iar convorbirile şi comunicările interceptate s-au redat integral, în scris, prin procesele-verbale întocmite şi semnate de acesta şi lucrătorul din cadrul poliţiei judiciare competente, sunt întrunite exigenţele art. 91^3 C.pr.pen. privind legalitatea certificării acestora".

Drept urmare, numai prin operaţiunea certificării, de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, convorbirile, comunicările, imaginile interceptate şi înregistrate dobândesc valenţe probatorii, iar mijlocul recunoscut de lege prin care acestea sunt relevate este constituit de procesul-verbal de redare scriptică a acestora, în conformitate cu dispoziţiile art. 91^3 C.pr.pen.[9]

---

[7] Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *Decizia penală nr. 141 din 03 martie 2009,* www.jurisprudenta.org.

[8] Curtea de Apel Ploieşti, Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia nr. 114 din 15 septembrie 2008,* www.jurisprudenta.org.

[9] Dan Apostol, Tiberius Bărbăcioru, *Interceptările şi înregistrările audio şi video în situaţii speciale,* în Revista de drept penal nr. 1/2009, p. 121.

La o privire comparativă, putem observa că noţiunea de certificare se regăseşte şi în legislaţia altor state. Spre exemplu, potrivit dispoziţiilor art. 100-5 C.pr.pen. francez, judecătorul de instrucţie sau ofiţerul de poliţie judiciară desemnat de acesta transcrie corespondenţa utilă pentru aflarea adevărului, încheind în acest sens un proces-verbal[10].

De asemenea, în Codul de procedură penală sârb, în art. 145 alin. 2, legiuitorul stabileşte că în cazul în care înregistrările audio sunt utilizate ca probe în cadrul urmăririi penale, acestea trebuie transcrise şi înscrise în dosarul cauzei[11].

Actuala formă a art. 91^3 C.pr.pen. transferă atribuţia de selecţie a înregistrărilor relevante din punct de vedere al probatoriului în sarcina procurorului, respectiv a lucrătorului de poliţie judiciară, având în vedere că prevederile legale dispun în sensul că procesul-verbal întocmit de aceste organe va cuprinde numai redarea integrală a „convorbirilor sau comunicărilor interceptate şi înregistrate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea sau localizarea participanţilor", în timp ce restul convorbirilor se arhivează la sediul parchetului, conform dispoziţiilor art. 91^2 alin. 4 C.pr.pen.

Pe cale de consecinţă, în literatura de specialitate[12] se apreciază că în urma unei prealabile evaluări a tuturor informaţiilor rezultate, procurorul decide care dintre ele interesează cauza şi prin intermediul procesului-verbal le transformă în mijloace de probă, ţinând cont de faptul că admiterea probelor şi puterea lor de probaţiune este condiţionată de admisibilitatea mijloacelor de probă invocate şi de respectarea dispoziţiilor procedurale pentru încuviinţarea şi administrarea lor.

---

[10] *Art. 100-5 Code de Procedure penale française (Partie Législative),* http://www.adminet.com/code.

[11] *Art. 145 (2) Criminal Procedure Code of the Republic of Serbia*, http://legislationline.org/documents.

[12] Radu Slăvoiu, Cătălin Dumitrescu, *Observaţii cu privire la noua reglementare procesual penală în materia interceptării şi înregistrării convorbirilor sau comunicărilor,* în Dreptul nr. 2/2007, p. 20.

3.1.2. Istoricul reglementării

Grija legiuitorului în a conferi suficiente garanţii pentru ca importanţa protejării vieţii private să nu fie subminată de interesul public, s-a concretizat într-o serie de modificări legislative în materia instituţiei interceptărilor şi înregistrărilor audio-video. Acestea au fost reglementate iniţial de Legea nr. 141/1996 pentru modificarea Codului de procedură penală, dispoziţiile legale fiind apoi modificate de Legea nr. 281/2003, respectiv prin Legea nr. 356/2006. De menţionat este că la data completării Codului de procedură penală în sensul arătat, interceptările şi înregistrările audio-video erau deja autorizate prin legi speciale şi anume prin normele Legii nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, cât şi prin cele ale Legii nr. 26/1994 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române.

Totodată, intrarea în vigoare, la 25 noiembrie 2004, a prevederilor Legii nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului a avut ca urmare clarificarea aspectelor de ordin doctrinar şi punerea în acord a legislaţiei româneşti în materie cu punctele de vedere ale statelor din spaţiul euroatlantic. Din acel moment, s-a abrogat Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 141/2001 pentru sancţionarea unor acte de terorism şi a unor fapte de încălcare a ordinii publice[13].

Astfel, prin Legea nr. 141/1996 s-au introdus ca mijloace de probă înregistrările audio sau video. Aceste noi mijloace de probă au fost intercalate în cuprinsul art. 64 C.pr.pen., între înscrisuri şi mijloace materiale de probă, cu oarecare rezerve, în condiţiile în care se aprecia că acestea puteau fi falsificate destul de uşor[14].

La momentul reglementării acestora în lege, se aprecia în literatura de specialitate[15] că dacă persoana în cauză contestă cuvintele atribuite, în cazul înregistrării de imagini, aceasta poate solicita efectuarea unei expertize tehnice fie în cursul urmăririi penale, fie în cursul judecăţii. Potrivit art. 91[5]

---

[13] Iosif Bararu, *op. cit.*, p. 13.

[14] Alexandru Boroi, Ştefania-Georgeta Ungureanu, Nicu Jidovu, *Drept procesual penal, ediția a II a,* Ed. All Beck, Bucureşti, 2002, p. 157.

[15] Gheorghiţă Mateuţ, *În legătură cu noua reglementare privind înregistrările audio sau video în probaţiunea penală,* loc. cit., p. 75.

alin. 1 C.pr.pen., aceste înregistrări pot fi supuse expertizei tehnice nu numai la cererea persoanelor interesate, ci şi la cererea procurorului sau din oficiu. Reglementarea reprezintă o garanţie importantă a corectitudinii şi veridicităţii operaţiunilor tehnice de înregistrare, deoarece expertizele criminalistice ale vocii, ale vorbirii şi ale imaginilor se înscriu printre mijloacele de probă prevăzute de legea procesual penală şi sunt supuse, la fel ca şi celelalte mijloace de probă, principiului liberei aprecieri a probelor.

Referitor la transformarea înregistrărilor în material probatoriu, un rol important îl avea organul de urmărire penală care întocmea procesul-verbal în care se menţiona autorizaţia dată de procuror pentru efectuarea interceptării, numărul sau numerele posturilor telefonice între care se poartă convorbirile, numele persoanelor care le poartă, dacă sunt cunoscute, data şi ora fiecărei convorbiri în parte şi numărul de ordine al rolei sau casetei pe care se face imprimarea.

Observăm că organul de urmărire penală avea şi atribuţii de redare a proceselor-verbale, respectiv certificarea acestora pentru autenticitate, procese-verbale pentru valabilitatea cărora era necesară verificarea şi contrasemnarea acestora de către procurorul care efectua sau supraveghea urmărirea penală în cauză.

Cu referire la acest ultim aspect, s-a afirmat că procurorul care verifica şi contrasemna autenticitatea înregistrărilor nu era unul şi acelaşi cu cel în drept să autorizeze înregistrarea. Afirmaţia este valabilă numai pentru situaţiile în care se autorizau înregistrări privind infracţiuni care atrăgeau competenţa procurorilor din cadrul parchetelor inferioare parchetului de pe lângă curtea de apel, deoarece pentru o infracţiune de competenţa în primă instanţă a curţii de apel, atribuţiile de autorizare, verificare şi contrasemnare a înregistrărilor ar fi putut fi conferite unuia şi aceluiaşi procuror[16].

Prin modificările aduse de Legea nr. 281/2003 în ceea ce priveşte aceste mijloace de probă, sub aspectul valabilităţii acestora, observăm intenţia legiuitorului de a-l implica pe judecător, conferindu-i atribuţii în ceea ce priveşte procedura certificării.

Această lege păstrează atribuţiile organelor de cercetare penală, în ceea ce priveşte redarea în formă scrisă şi certificarea pentru autenticitate,

[16] Carmen Silvia Paraschiv, Mircea Damaschin, *Înregistrările audio sau video şi fotografiile,* loc. cit., p. 55.

precum şi atribuţiile procurorului, care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, de verificare şi contrasemnare a mijlocului de probă. *Însă, remarcăm faptul că, un rol deosebit de important în ceea ce priveşte verificarea sub aspectul legalităţii şi a legăturii cu cauza a acestor mijloace de probă îl avea judecătorul care, ascultând procurorul şi părţile hotăra ce informaţii prezintă interes pentru aflarea adevărului, încheind şi proces-verbal în acest sens.*

Aşadar, se poate observa faptul că selecţia reprezenta atributul exclusiv al judecătorului, sarcina procurorului neputând fi interpretată decât, cel mult, ca o propunere de probă. Judecătorul era singurul îndreptăţit a stabili care informaţii constituie „probe pertinente şi concludente" în cauză şi care nu, în faţa sa deducându-se o problemă de admisibilitate a probei[17]. Totodată în cadrul procedurii selecţiei era ascultat şi punctul de vedere al apărării.

Totodată, observăm diferenţe în ceea ce priveşte modificările aduse de această lege referitor la dreptul inculpatului, a părţii civile sau a apărătorului acestora de a consulta părţi din înregistrare şi din transcrierea integrală depuse la grefă, ce nu erau consemnate în procesul-verbal, aspect important ce garanta dreptul la apărare.

O altă chestiune benefică din punctul nostru de vedere, adusă de Legea nr. 281/2003 era reprezentată de obligativitatea instanţei de a dispune prin încheiere distrugerea înregistrărilor ce nu au fost folosite ca mijloace de probă în cauză, faţă de reglementarea actuală, care prevede arhivarea până la împlinirea termenului de prescripţie a înregistrărilor care nu au legătură cu cauza.

În ceea ce priveşte Legea nr. 356/2006, observăm că aceasta abrogă practic aspectele introduse prin Legea nr. 281/2003 prezentate mai sus, eliminând atribuţiile instanţei de judecată în verificarea legalităţii şi utilităţii în aflarea adevărului a înregistrărilor în faza de urmărire penală.

Remarcăm faptul că prin actul normativ mai sus indicat au fost aduse numeroase modificări dispoziţiilor art. 91^1 şi următoarele C.pr.pen., cu precădere în ceea ce priveşte procedura de certificare a înregistrării convorbirilor sau comunicărilor.

[17] Radu Slăvoiu, Cătălin Dumitrescu, *op. cit*, p. 20.

Astfel, a fost modificată procedura de certificare, în sensul că selecţia înregistrărilor relevante nu mai este efectuată de instanţă ci de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

Potrivit Raportului suplimentar asupra proiectului de Lege pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi[18], întocmit de Comisia juridică, de disciplină şi imunităţi din cadrul Camerei Deputaţilor, argumentele care au fondat această modificare au avut la bază următoarele considerente: „evaluarea informaţiilor obţinute în urma interceptărilor şi pe care se va întemeia acuzarea, trebuie să aparţină procurorului, ca şi în cazul evaluării tuturor celorlalte mijloace de probă administrate în faza de urmărire penală. În caz contrar, pentru identitate de raţiune, instanţei ar trebui să i se permită, de exemplu, să stabilească şi care anume declaraţii de martor pot fi folosite ca probe şi care nu. O asemenea evaluare nu poate fi făcută de către instanţă în faza de urmărire penală, ci doar în faza de judecată.

La evaluarea conţinutului convorbirilor interceptate participarea părţilor nu este necesară întrucât orice convorbire pe care procurorul o consideră utilă pentru aflarea adevărului poate fi contrazisă sau combătută de orice parte în faza de judecată, în contextul întregului probatoriu administrat în cauză. Procedura din prezent permite accesul fiecărei părţi la elementele de viaţă privată ale celorlalte părţi".

Potrivit unei opinii exprimate în literatura de specialitate[19], noul mod de reglementare realizează un bun echilibru între cerinţele de protecţie a drepturilor omului şi cele de celeritate a procesului penal, oferind posibilitatea instanţei de a avea acces, în integralitate, la interceptări şi răspunzând necesităţilor ca admisibilitatea, administrarea şi aprecierea probelor în faza de urmărire penală să fie apanajul organului de urmărire penală, evitându-se riscul supraîncărcării judecătorilor.

---

[18] Parlamentul României, Camera Deputaţilor, *Raport suplimentar asupra proiectului de Lege pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi, PLX-136/2006*, Bucureşti, 23.05.2006, www.cdep.ro.

[19] Radu Slăvoiu, Cătălin Dumitrescu, *op. cit*, p. 26.

Potrivit unei alte opinii de specialitate[20], la care achiesăm, modificarea adusă textului de lege invocat reprezintă o gravă eroare a legiuitorului, care, în loc să extindă această procedură de verificare a probelor urmăririi penale înainte de deschiderea fazei de judecată a procesului penal, a suprimat-o, făcând ca prevederile art. 64 alin. 2 C.pr.pen. privind excluderea din proces a mijloacelor de probă obţinute în mod ilegal să rămână, în continuare, nefuncţională.

În sprijinul acestor afirmaţii a fost elaborat şi noul Cod de procedură penală, care reglementează pentru prima oară, în mod expres, principiul loialităţii procedurilor în administrarea probelor şi introduce instituţia Camerei preliminare, ce are ca scop crearea unui cadru legislativ pentru rezolvarea chestiunilor ce ţin de legalitatea trimiterii în judecată şi de legalitatea administrării probelor.

3.1.3. Renunţarea la certificare de către judecător

Potrivit dispoziţiilor Legii nr. 281/2003, instanţa, primind la dosarul cauzei redările scrise ale convorbirilor înregistrate şi interceptate, hotăra care din informaţiile culese prezentau interes în cercetarea şi soluţionarea cauzei, încheind în acest sens un proces-verbal.

În acest sens, amintim practica instanţelor de judecată, potrivit cărora: „[...] materialele rezultate ca urmare a punerii în executare a acestor autorizaţii au fost selectate şi certificate de instanţa emitentă prin procesul-verbal din 31.01.2006"[21]; „[...] convorbirile telefonice au fost certificate prin încheierea de şedinţă din 10 mai 2005, pronunţată în dosar nr. 3393/2005 al Tribunalului Bacău, prin care s-a dispus totodată şi înlăturarea transcrierilor privind convorbirile dintre inculpat şi avocat"[22]; „[...] având în vedere conţinutul notei de redare a convorbirii dintre denunţător şi inculpaţi, confirmarea ordonanţei provizorii, certificarea înregistrărilor realizată de către o instanţă imparţială, precum şi poziţia procesuală a inculpaţilor,

---

[20] Gheorghiţă Mateuţ, *Legile de modificare şi completare a Codului de procedură penală din anul 2006 (Legea nr. 356/2006 şi O.U.G. nr. 60/2006). Virtuale elemente progresiste sau o veritabilă întoarcere spre trecut?*, loc. cit., p. 96-169.

[21] Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I penală, Decizia penală nr. 45 din 03 martie 2009, www.jurisprudenta.org.

[22] Curtea de Apel Bacău, Secţia penală, *Decizia penală nr. 13 din 27 Ianuarie 2010*, www.jurisprudenta.org.

instanţa de control judiciar va conchide cu aceea că inculpaţii au pretins şi acceptat suma de bani de la denunţător, de altfel, obiectul mitei găsindu-se asupra acestora"[23].

Aşa cum s-a subliniat în literatura de specialitate[24], Legea nr. 356/2006 a abrogat în mod expres procedura de verificare de către judecător a legalităţii şi utilităţii interceptărilor şi înregistrărilor convorbirilor şi comunicărilor. Forma anterioară a art. 91[3] C.pr.pen. reprezenta o procedură inedită pentru sistemul român, dar în acelaşi timp, cu totul firească având în vedere dispoziţiile art. 64 alin. 2 C.pr.pen.

De altfel, comparând dispoziţiile legale referitoare la certificare cu cele din Italia, observăm că şi în dreptul procesual penal italian, este prevăzută ca o garanţie de legalitate intervenţia judecătorului[25].

În cauza Craxi contra Italiei, hotărârea din 17 iulie 2003, Curtea a constatat încălcarea art. 8 din Convenţie motivat de faptul că „o audiere specială ar fi trebuit să aibă loc în şedinţă secretă, în cadrul căreia judecătorul naţional să decidă excluderea materialelor care nu vor fi folosite în proces. În opinia Curţii, scopul acestor prevederi naţionale este acela de a permite părţilor şi judecătorului să selecteze interceptările care nu sunt necesare procedurilor judiciare şi a căror dezvăluire ar afecta dreptul la viaţă privată şi corespondenţă al persoanei acuzate. Aplicarea acestor prevederi constituia o garanţie substanţială pentru dreptul protejat de art. 8 din Convenţie"[26].

În prezent, art. 268 din C.pr.pen. italian prevede faptul că apărătorilor părţilor li se trimite imediat informarea că, până la termenul fixat, au dreptul să examineze actele şi să asculte înregistrările sau să ia cunoştinţă despre fluxurile de comunicări informatice sau prin internet. După expirarea termenului, judecătorul dispune strângerea conversaţiilor sau fluxurilor de comunicări informatice sau prin internet, indicate de părţi,

---

[23] Curtea de Apel Oradea, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, *Decizia penală nr. 96/A/2008 din 21 octombrie 2008*, www.jurisprudenta.org.

[24] Dorel L. Julean, *op.cit.*, p. 256.

[25] *Art. 268 Codice di Procedura Penale italiano*, www.studiocelentano.it/codici/cpp.

[26] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Craxi contra Italiei*, Hotărârea din 17 iulie 2003, apud. George Antoniu, Adina Vlăşceanu, Alina Barbu, *Codul de procedură penală-texte, jurisprudenţă, hotărâri C.E.D.O., ediţia a II-a,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008, p. 185.

care sunt irelevante în mod evident, procedând şi din oficiu la înlăturarea înregistrărilor şi proceselor-verbale a căror utilizare este interzisă conform art. 271 C.pr.pen. italian. Procurorul şi apărătorii au dreptul să participe la înlăturare şi sunt avizaţi cu cel puţin 24 de ore înainte.

De asemenea, judecătorul dispune transcrierea integrală a înregistrărilor sau imprimarea în formă inteligibilă a informaţiilor conţinute în fluxurile de comunicări informatice sau prin internet, respectând formele, modurile şi garanţiile prevăzute pentru efectuarea expertizelor în conformitate cu dispoziţiile art. 221 şi urm. C.pr.pen. italian. Transcrierile sau imprimările sunt incluse în dosarul pentru deliberare potrivit art. 431 C.pr.pen. italian.

Potrivit aceluiaşi text de lege, apărătorii pot obţine copia transcrierilor şi pot cere transpunerea înregistrării pe bandă magnetică. În caz de interceptare a fluxurilor de comunicări informatice sau prin internet, apărătorii pot cere copia pe bandă potrivită a fluxurilor interceptate sau copia imprimării prevăzută de alineatul 7.

Considerăm că aceste prevederi reprezintă o veritabilă garanţie a respectării dreptului la apărare, context în care propunem de lege ferenda, în vederea respectării dreptului la un proces echitabil prevederea expresă în cadrul art. 91[3] C.pr.pen. a posibilităţii apărării de a obţine o copie a transcrierilor şi a înregistrărilor.

Analizând dispoziţiile procedural penale din Serbia[27], putem observa faptul că legiuitorul atribuie judecătorului de instrucţie rolul de a selecta înregistrările relevante pentru cauza dedusă judecăţii. Astfel, potrivit dispoziţiilor art. 147 alin. 1 C.pr.pen. sârb, se prevede că la finalizarea tehnicii speciale de cercetare la care face referire la art. 146 al Codului, organul care a pus în aplicare dispoziţia la care face referire acest articol va înainta fără întârziere un raport şi înregistrările judecătorului de instrucţie.

Potrivit alin. 2 al aceluiaşi articol din legislaţia procedural penală sârbă, judecătorul de instrucţie poate dispune transcrierea şi prezentarea în tot sau în parte a înregistrărilor obţinute prin utilizarea dispozitivelor tehnice. Judecătorul de instrucţie îi va solicita procurorului public să se familiarizeze cu materialul obţinut prin utilizarea unei tehnici speciale de cercetare la care se face referire la articol 146 al Codului.

Astfel, observăm că în alte sisteme de drept legiuitorul atribuie judecătorului rolul de selecţie, aspecte care întăresc punctul nostru de vedere referitor la absenţa

[27] *Art. 147 Criminal Procedure Code of the Republic of Serbia*, http://legislationline.org/documents.

din textul de lege actual a unei dispoziţii care să garanteze excluderea probelor ilegale anterior fazei de judecată a procesului penal.

Considerăm că anterior modificării Codului de procedură penală prin dispoziţiile Legii nr. 356/2006, cuprinsul art. 91³ alin. 3 instituia un control efectuat de instanţă pe baza redării scrise a convorbirilor interceptate şi a procesului-verbal în ceea ce priveşte relevanţa înregistrărilor în cercetarea şi soluţionarea cauzei.

Împărtăşim punctul de vedere exprimat în literatura de specialitate[28], potrivit căruia vechea reglementare a reprezentat o importantă garanţie a autenticităţii şi veridicităţii înregistrărilor, deoarece a instituit un control jurisdicţional asupra probelor obţinute din înregistrări în timpul urmăririi penale într-o procedură preliminară, care presupunea parcurgerea a două etape. Prima dintre acestea consta în ascultarea procurorului, care aducea cu siguranţă o nouă modalitate de materializare, după modelul anglo-saxon, a principiului egalităţii dintre acuzare şi apărare în proces. De asemenea, această etapă presupunea şi ascultarea părţilor, aspect care se apropia, parţial, de cunoscuta regulă anglo-saxonă, care obligă acuzarea ca într-o procedură prealabilă să-şi prezinte probele în faţa apărării. Aşadar, această fază presupunea dezbateri contradictorii, materializate în concluzii puse de procuror şi de părţi, în privinţa posibilităţii folosirii informaţiilor obţinute în acest fel (prin înregistrări) ca probe în proces.

Cea de-a doua etapă se concretiza în hotărârea instanţei cu privire la chestiunea de a şti care dintre informaţiile culese prezentau interes în cercetarea şi soluţionarea cauzei.

Reliefăm un punct de vedere[29] antinomic opiniei mai sus exprimate, potrivit căruia actuala reglementare este benefică derulării cu operativitate a procesului penal, întrucât înlătură o serie de elemente de ambiguitate şi inutilitate conţinute de vechile prevederi în materie, ca de exemplu: lipsa de fundamentare juridică şi practică a amestecului instanţei într-o activitate privitoare la admisibilitatea şi administrarea probelor în faza de urmărire penală, împrejurarea că deşi era implicată „instanţa" în această procedură, legea nu stabilea despre care instanţă era vorba, în ce compunere soluţiona

[28] Gheorghiţă Mateuţ, *op. cit.*, p. 66-67.
[29] Radu Slăvoiu, Cătălin Dumitrescu, *op. cit*, p. 20-21.

cererea, care era felul şedinţei (publică, în cameră de consiliu) şi al hotărârii (sentinţă, încheiere) pe care o pronunţa. Un alt argument în sprijinul acestei opinii, pe care de altfel nu o împărtăşim, este riscul înlăturării unor probe relevante în aflarea adevărului, în condiţiile în care un judecător chemat să soluţioneze doar cererea privind stabilirea „informaţiilor de interes", spre deosebire de procurorul de caz sau de instanţa investită să judece fondul, nu putea cunoaşte întreg probatoriul din dosar, procurorul fiind cel mai în măsură să aprecieze care informaţii îi sunt necesare ca probe în cauză.

Aceste argumente nu conving totuşi că prevederile în vigoare conferă suficiente garanţii, din acest punct de vedere fiind necesar un control judecătoresc anterior întocmirii rechizitoriului, cu privire la nerealitatea, nelegalitatea acestor mijloace de probă şi nu doar pe cale de excepţie, raportat la prevederile art. 301 şi 302 C.pr.pen. ce prevăd această posibilitate doar în faza de judecată.

3.1.4. Importanţa certificării pentru evaluarea probei

Practica de urmărire penală a relevat şi în România, utilitatea înregistrărilor audio şi video în clarificarea unor activităţi infracţionale complexe[30]. În vederea instituirii unui sistem riguros determinat, care să împiedice abuzurile ce ar putea fi comise, legiuitorul a reglementat procedura certificării înregistrărilor şi pe cea a verificării acestora[31], pentru asigurarea respectării legalităţii acestor mijloace de probă.

În condiţiile în care interceptările şi înregistrările audio şi video acţionează la limita prevederilor constituţionale, fiind expres prevăzute de lege cazurile şi condiţiile în care pot fi efectuate, constituind un mijloc investigativ cu grad sporit de dificultate în administrare, se impune o atenţie sporită din partea organelor de urmărire penală atât în momentul uzitării procedeului probatoriu cât şi în cel al transformării informaţiilor obţinute în mijloace de probă.

Operaţiunea de certificare, din perspectiva redării în formă integrală într-un proces-verbal a convorbirilor sau comunicărilor interceptate şi înregistrate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau care contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor, instituie o garanţie a faptului că procurorul nu va

[30] Augustin Lazăr, *op. cit.*, p.38.

[31] Carmen Silvia Paraschiv, Mircea Damaschin, *op. cit.*, p. 54.

prelua dintr-o discuţie pasaje trunchiate, rupte din context, astfel încât să determine caracterul penal al faptei. De asemenea, această obligaţie instituită de legiuitor înlătură posibilitatea alterării conţinutului convorbirilor interceptate şi înregistrate, în sensul de a se oferi o altă conotaţie decât cea reală a mesajului transmis.

Importanţa certificării trebuie privită din perspectiva valorificării rezultatelor obţinute prin intermediul tehnicilor speciale de investigare, context în care trebuie menţionat că toate activităţile de ordin tehnic efectuate fie pe linia procedurii penale ori prin procedee investigative în materia securităţii naţionale, trebuie fixate prin acte procedurale de natură să creeze organelor de urmărire penală şi instanţei de judecată un tablou exact al cronologiei şi conţinutului operaţiilor care au avut ca rezultat obţinerea înregistrărilor respective.

De cele mai multe ori însă, în dosarele de urmărire penală nu sunt înaintate procesele-verbale întocmite de procurori sau ofiţerii de poliţie judiciară cu privire la modul în care au fost puse în executare mandatele emise de judecători; mai exact nu se arată în ce manieră au fost efectuate activităţile vizând instalarea şi exploatarea corespunzătoare a mijloacelor tehnice autorizate. Toate aceste elemente care în mod normal ar trebui să se regăsească în cuprinsul actelor procedurale, cu trimitere la scopul în care sunt utilizate mijloacele tehnice de investigare, tipul şi caracterul acestora, împrejurările în care sunt efectuate interceptările, suporturile rezultate, descrierea aparaturii utilizate şi a operaţiunilor efectuate (îndeosebi în cazul interceptărilor ambientale) sunt deosebit de importante pentru ca în cursul procesului penal, cu prilejul administrării mijloacelor de probă sau a expertizării, să se poată verifica dacă există corespondenţă între conţinutul convorbirilor, redarea în scris a acestora şi certificarea pentru autenticitate.[32]

În acest context apreciem că importanţa certificării rezultă din faptul că aceste mijloace de probă pot fi uşor falsificate, aceasta fiind raţiunea pentru care, alături de condiţiile în care interceptarea poate fi dispusă, în momentul în care se discută despre transformarea informaţiilor obţinute prin acest procedeu probatoriu în mijloc de probă, legiuitorul a impus certificarea drept o condiţie sine qua non.

Sub aspectul sancţiunii ce intervine în situaţia în care procedura certificării nu a fost îndeplinită, considerăm că aceasta va fi excluderea proceselor-verbale de

[32] Sandra Grădinaru, *Unele observaţii asupra procedurii de certificare a interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video ce precede ce precede expertiza criminalistică a acestora,* în Revista de Criminologie, Criminalistică şi Penologie nr. 1-2/2012, p. 119.

redare, cu consecinţa imposibilităţii reţinerii lor ca mijloace de probă, în contextul în care acestea au fost obţinute cu nerespectarea principiului legalităţii administrării mijloacelor de probă. În lipsa certificării proceselor-verbale de către procuror, în mod corect instanţele de judecată[33] au înlăturat aceste mijloace de probă din procesul penal, în condiţiile în care scopul certificării este acela de a face credinţă asupra realităţii şi exactităţii informaţiilor pe care le conţine procesul-verbal.

În literatura de specialitate[34] se consideră că în situaţia în care lipsesc de la dosarul cauzei traducerile scrise, efectuate de un interpret autorizat, a tuturor convorbirilor sau comunicărilor interceptate şi înregistrate (neselectate de către procuror) sau lipseşte certificarea autenticităţii traducerilor efectuate, prin nesemnarea şi neparafarea de către interpret a fiecărei pagini de traducere întocmită, judecătorului îi stă la dispoziţie varianta excluderii mijloacelor de probă constând în procesele-verbale de redare astfel întocmite, fie în baza art. 64 alin. 2 din actualul Cod de procedură penală, fie în baza art. 102 alin. 2 din noul Cod de procedură penală, putându-se aprecia, în baza aspectelor invederate în Capitolul al doilea, Secţiunea a doua, că obţinerea acestora este, practic, ilegală.

Totodată, potrivit opiniei aceluiaşi autor, lipsa certificării procesului-verbal de redare ar putea fi sancţionată cu nulitatea relativă prevăzută de art. 197 alin. 4 din actualul Cod de procedură penală sau de art. 282 din noul Cod de procedură penală, punct de vedere pe care nu îl împărtăşim, deoarece considerăm că necertificarea proceselor-verbale de redare a convorbirilor nu poate atrage decât nulitatea absolută.

Potrivit jurisprudenţei[35], atunci când procesul-verbal constată un mijloc de probă obţinut în mod ilegal, acesta nu poate fi folosit în procesul penal, conform art. 64 alin. 2 C.pr.pen. Astfel, „în privinţa convorbirii telefonice purtate de coinculpatul E. B. cu numitul „D." (identificat de

---

[33] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr. 275/27.01.2010*, www.diicot.ro.; Curtea de Apel Bucureşti, Secţia penală, *Încheierea nr. 386/R/16.09.2010*, www.juridice.ro; Tribunalul Bucureşti, Secţia a II-a penală, *Sentinţa penală nr. 4114/14.04.2009*, nepublicată.

[34] Mihai Viorel Tudoran, *Consecinţe ale nerespectării dispoziţiilor legale privind redarea, certificarea, arhivarea şi alte operaţiuni efectuate cu înregistrările audio-video*, www.juridice.ro.

[35] Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I-a penală, *Decizia penală nr. 141/A din 09 iunie 2009*, www.jurisprudenta.org.

acuzare în persoana inculpatului O.A.D.), nu a existat autorizare de interceptare şi înregistrare – emisă de judecător, potrivit art. 91^1 alin. 1 din Codul de procedură penală sau emisă de procuror, cu titlu provizoriu, conform art. 91^2 alin. 2 din Codul de procedură penală şi confirmată de judecător, potrivit art. 91^2 alin. 3 din Codul de procedură penală – iar conţinutul său nu a fost redat şi certificat în mod legal, conform art. 91^3 alin. 1 şi 2 din Codul de procedură penală", impunându-se înlăturarea sa din materialul probator.

O altă soluţie interesantă sub aspectul sancţiunilor ce ar putea interveni în situaţia certificării necorespunzătoare este dispusă de Curtea de Apel Iaşi[36], care apreciază că efectuarea operaţiunilor de certificare a înregistrărilor în luna martie 2007, cu două săptămâni înaintea emiterii rechizitoriului nu atrage nulitatea absolută a demersului. Legea nu prevede un termen până la care poate fi făcută certificarea înregistrărilor, sub sancţiunea restituirii dosarului la procuror ci impune doar îndeplinirea procedurii de certificare pentru a considera proba valabilă, corect administrată. Instanţa de fond, la judecarea cauzei în primă instanţă, se va pronunţa cu privire la aceste probe şi a impactului datei efectuării operaţiunilor de certificare asupra forţei lor probante.

Având în vedere aspectele prezentate, observăm că legiuitorul, în momentul elaborării textului de lege, a avut în vedere instituirea unei condiţii suplimentare pentru valorificarea aspectelor relevante obţinute prin interceptare, în sensul de a oferi garanţii suplimentare împotriva arbitrariului prin confirmarea autenticităţii de către procuror a faptelor constatate în cuprinsul procesului-verbal.

Mai mult, în lipsa efectuării unei selecţii a înregistrărilor cu valoare probatorie, în lipsa transcrierii acestor informaţii în procese-verbale şi în lipsa atestării valabilităţii acestor înscrisuri de către organele de urmărire penală, înregistrările legal obţinute nu au nicio valoare din punct de vedere probator.

[36] Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *Decizia penală nr. 141 din 03 martie 2009*, www.jurisprudenta.org.

3.2. Competenţa de certificare

3.2.1. Rolul procurorului

Competenţa de certificare aparţine procurorului care efectuează urmărirea penală. Acesta are un rol deosebit de important atât în momentul efectuării interceptărilor cât şi în transformarea înregistrărilor în material probator. În acord cu dispoziţiile reglementărilor anterioare, despre efectuarea înregistrărilor se întocmea un proces-verbal de către procuror sau de către organul de cercetare penală.

De lege lata, organele de cercetare ale poliţiei judiciare nu mai pot întocmi din oficiu acest proces-verbal, ci numai ca urmare a delegării procurorului competent. Drept urmare, se constată faptul că instituţia interceptărilor şi înregistrărilor de convorbiri sau comunicări a fost plasată eminamente sub autoritatea procurorului, chiar şi în situaţiile în care cercetarea penală se desfăşoară de către organele de cercetare ale poliţiei judiciare. Rezultă astfel că, legea procesual penală instituie drept garanţii exprese pentru realitatea, autenticitatea şi originalitatea interceptărilor şi înregistrărilor ca acestea să fie efectuate personal de procuror sau de organul de cercetare penală delegat expres de procuror în acest scop, dovada fiind procesul-verbal încheiat în acest sens[37].

În condiţiile nerespectării acestor garanţii se impune constatarea incidenţei dispoziţiilor art. 64 alin. ultim C.pr.pen., care interzic utilizarea în procesul penal a probelor care au fost obţinute ilegal.

Art. 91[3] C.pr.pen., în cuprinsul alin. 1, obligă procurorul la a reda integral, într-un proces-verbal, convorbirile sau comunicările interceptate sau înregistrate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau care contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor. Procesul-verbal este întocmit de procuror sau de ofiţerul de poliţie judiciară desemnat de acesta şi trebuie să cuprindă, în afara elementelor menţionate în art. 91 C.pr.pen. şi următoarele date: autorizaţia dată de instanţă pentru efectuarea interceptărilor, numărul sau numerele posturilor telefonice sau

[37] Gheorghiţă Mateuţ, *Mijloace de probă obţinute în mod ilegal,* loc. cit., p. 14.

alte date de identificare a legăturilor între care s-au purtat respectivele comunicări, numele persoanelor care le-au purtat, dacă sunt cunoscute, data şi ora fiecărei convorbiri ori comunicări în parte, precum şi numărul de ordine al suportului pe care se face imprimarea.

Când transcrierea se realizează chiar de către procuror, care procedează personal la interceptări şi înregistrări, certificarea se face de către acesta, iar verificările şi contrasemnarea se efectuează de procurorul ierarhic superior. Comunicările în alte limbi sunt traduse şi transcrise în limba română cu ajutorul unui interpret[38]. Invocăm în acest sens şi practica judiciară, potrivit căreia: „faptul că procurorul care a certificat autenticitatea procesului-verbal nu a participat personal la efectuarea înregistrărilor este nerelevant asupra legalităţii mijlocului de probă analizat, în condiţiile în care o certificare efectuată în atare împrejurări este concordantă cu exigenţele art. 91^3 alin. 2 C.pr.pen."[39].

Indicăm şi o practică antinomică[40] cu privire la faptul că procesele-verbale de redare nu au fost certificate spre autentificare de către procuror, sens în care reprezentantul Ministerului Public a formulat următoarele concluzii, însuşite de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

Astfel, se reţine că în ceea ce priveşte certificarea spre autenticitate a proceselor-verbale de interceptare, această obligaţie a fost introdusă la art. 91^3 alin. 2 prin Legea nr. 356/2006, lege care intră în vigoare la 30 de zile după publicarea în Monitorul Oficial, respectiv după august 2006. Potrivit dispoziţiilor tranzitorii ale Legii nr. 356/2006, cauzele aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a acestei legi vor continua să fie judecate conform dispoziţiilor aplicabile anterior acestei date. La art. 4 se prevede de asemenea, că actele şi lucrările efectuate potrivit legii, anterior, rămân în vigoare.

Dincolo de această împrejurare, mai este de precizat un al doilea aspect şi anume că toate procesele-verbale la care s-a făcut referire şi a căror

---

[38] Alexandru Pintea, *Procedura începerii, efectuării şi terminării urmăririi penale,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2006, p.182.

[39] Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a II a penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia penală nr. 249/A din 24 noiembrie 2009*, www.legenet.ro.

[40] Curtea de Apel Iaşi, *Încheiere din data de 2 februarie 2012,* pronunţată în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată.

anulare se cere, cu precizarea că nu ar fi fost certificate spre autentificare de către procuror, au fost de fapt întocmite de către procuror.

Procurorul are un rol deosebit de important în ceea ce priveşte selecţia comunicărilor ce privesc fapta, având şi atribuţia de a certifica procesul-verbal în care sunt redate activităţile de supraveghere tehnică. În ceea ce priveşte convorbirile sau comunicările care nu privesc fapta ce face obiectul cauzei sau nu contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor, acestea trebuie arhivate la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat şi pot fi trimise completului ce soluţionează cauza, în condiţiile în care sunt utile pentru aflarea adevărului. În momentul soluţionării definitive a cauzei, procurorul trebuie să şteargă aceste înregistrări sau să le distrugă şi trebuie să încheie proces-verbal în acest sens.

Procurorul este obligat să prezinte procesele-verbale în care sunt redate convorbirile înregistrate şi să asigure, la cerere, ascultarea acestora cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală.

Dacă procurorul a dispus o soluţie de neurmărire sau de netrimitere în judecată, trebuie să informeze persoana care a fost supravegheată tehnic despre măsura luată cu privire la aceasta. Suportul pe care au fost stocate informaţii se arhivează la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat, cu asigurarea confidenţialităţii şi se păstrează până la împlinirea termenului de prescripţie a răspunderii penale pentru fapta ce a format obiectul cauzei, când se distrug[41].

La cererea motivată a persoanei vătămate, procurorul poate solicita judecătorului autorizarea interceptării şi înregistrării convorbirilor sau comunicărilor efectuate de aceasta prin telefon sau orice mijloc electronic de comunicare, indiferent de natura infracţiunii ce formează obiectul cercetării. În acest caz, cererea este adresată procurorului, acesta urmând să solicite judecătorului, în condiţiile legii, realizarea probaţiunii. Se remarcă[42] faptul că din formularea textului nu rezultă fără echivoc dacă procurorul poate cenzura cererea motivată a părţii vătămate, iar în caz afirmativ care ar fi aceste criterii. De asemenea, diferenţa faţă de regimul administrării

[41] Mihail Udroiu, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială,* loc. cit., p. 134.

[42] Anastasiu Crişu, *Drept procesual penal. Ediţie revizuită şi actualizată conform Legii nr. 202/2010,* loc. cit., p. 249.

acestui mijloc de probă constă şi în faptul că solicitarea se poate face indiferent de natura infracţiunii care face obiectul cercetării.

S-a exprimat în literatura de specialitate opinia[43] *potrivit căreia chiar şi în situaţia în care înregistrările sunt prezentate de părţi incumbă obligaţia privind certificarea în sarcina organelor penale. Acestea sunt nevoite să constate că mijloacele procurate într-o asemenea manieră nu sunt interzise de lege. În ceea ce priveşte neîndeplinirea condiţiilor menţionate, în integralitatea lor, acestea atrag sancţiunea nulităţii probelor în discuţie, opinie la care nu ne raliem.*

Achiesăm la opinia potrivit căreia[44] *certificarea este un atribut al procurorului derivând sine qua non din cel al autorizării. Întrucât înregistrările prezentate de părţi nu sunt obţinute în urma unei proceduri de autorizare, ele nu pot fi certificate de procuror şi, prin urmare, nici redate în scris într-un proces-verbal şi invocat ca mijloc de probă. Atât înregistrările autorizate, cât şi cele puse la dispoziţia organului de cercetare penală de părţi pot fi supuse expertizării în condiţiile art. 91*[6] *alin. 1 C.pr.pen.* (art. 91[5] alin. 1 C.pr.pen.), la cererea procurorului, a părţilor sau din oficiu.

Practica judiciară adoptă un punct de vedere ce susţine ultima opinie prezentată, reţinându-se în motivarea unor soluţii faptul că „procesul-verbal de transcriere a convorbirilor pe bandă magnetică întocmit de procuror nu este mijloc de probă întrucât transcrierea s-a făcut în temeiul dispoziţiilor art. 91[3] C.pr.pen. (art. 91[2] C.pr.pen.) de către o altă persoană decât cea competentă, întrucât aceasta este limitată potrivit legii numai la înregistrările efectuate cu autorizaţia procurorului. Aflându-ne în situaţia prevăzută de art. 91[6] alin. 2 C.pr.pen., fiind o înregistrare efectuată în mod neautorizat, procurorul nu o putea certifica.

Certificarea înregistrărilor şi redarea în formă scrisă a conţinutului convorbirilor în cadrul unui proces-verbal de către organul de urmărire penală sau procuror se pot face doar cu privire la cele autorizate conform procedurii prevăzute de art. 91[1] C.pr.pen., aşa cum rezultă expres din însuşi textul invocat: „despre efectuarea înregistrărilor menţionate în art.

---

[43] Vasile Bercheşan, *Cercetarea penală (Criminalistică, teorie şi practică). Îndrumar complet de cercetare penală,* Ed. Icar, Bucureşti, 2001, p. 183.

[44] Gheorghe Cocuţa, Magda Cocuţa, *Înregistrarea audio efectuată de denunţător în condiţii de clandestinitate nu este mijloc de probă. Competenţa procurorului de a certifica o asemenea înregistrare. Art. 91*[6] *alin. 2 din Codul de procedură penală,* în Dreptul nr. 7/2004, p. 159.

91^1...". De altfel textul art. 91^4 din C.pr.pen. (art. 91^3 C.pr.pen.), reţinut de asemenea de procuror în procesul-verbal de transcriere, susţine teza expusă mai sus, potrivit căreia dispoziţiile art. 91^1-91^3 C.pr.pen. sunt aplicabile şi oricărei alte înregistrări, autorizate conform legii"[45].

În acest sens constatăm că Înalta Curte, secţia penală, apreciază că aplicarea menţiunii de „certific autenticitatea" de către procuror, nu se impune în condiţiile în care redarea convorbirilor înregistrate s-a efectuat de către acesta.[46]

Observăm faptul că dispoziţiile cuprinse în alineatele 1 şi 4 ale articolului 143 din noul Cod de procedură penală, redau, în esenţă, cuprinsul art. 91^3 alin. 1, adaptate la distincţiile mai sus precizate, cuprinse în art. 138 din noul Cod. În acest sens, textele de lege indicate prevăd în sarcina procurorului sau a organului de cercetare penală obligaţia întocmirii unui proces-verbal pentru fiecare activitate de supraveghere tehnică, în care se vor consemna rezultatele activităţilor efectuate care privesc fapta ce formează obiectul acţiunilor întreprinse sau care contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor. Pe lângă acestea, procesul-verbal astfel întocmit va mai cuprinde numele persoanelor cercetate, datele de identificare ale suportului care conţine rezultatul activităţilor de supraveghere tehnică, numele persoanelor la care se referă şi alte date de identificare, precum şi ora începerii şi încheierii activităţii de supraveghere.

În ceea ce priveşte procesul-verbal de redare a înregistrărilor, acesta va fi certificat pentru autenticitate de către procuror, fără a fi reglementat în noul Cod modul în care se realizează efectiv certificarea, aspecte care, apreciem că puteau fi tranşate în mod expres de către legiuitor pentru a înlătura interpretările arbitrare, interpretări ce au existat în practica judiciară raportat la Codul în vigoare.

Apreciem că era necesară dezvoltarea noţiunii de certificare, trasarea unor principii generale în această materie, precum şi stabilirea, în mod efectiv a unui regim sancţionator pentru nerespectarea acestei prevederi. De asemenea, observăm înlăturarea în alin. 4, paragraful ultim al art. 143, a sintagmei „care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauză", ceea ce dă loc arbitrariului, în sensul că

---

[45] Curtea Supremă de Justiţie, *Decizia nr. 2986/27 iunie 2000,* în Pandectele Române nr. 2/2001, p. 82-85.

[46] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr 2839/18.09.2012,* pronunţată în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată.

instituţia certificării poate fi realizată şi în afara cadrului unui proces penal legal început sau de către alt procuror decât cel ce efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauza respectivă.

3.2.2. Rolul organelor de cercetare penală

Procurorul procedează personal la efectuarea interceptărilor şi înregistrărilor sau poate dispune, prin ordonanţă, delegarea efectuării acestora de către organul de cercetare penală sau de către specialişti din cadrul organului de urmărire penală sau din alte instituţii.

În cazul în care transcrierea este realizată de organul de cercetare penală, aceasta este verificată şi contrasemnată de procurorul care supraveghează urmărirea penală. Totuşi, organele de cercetare ale poliţiei judiciare nu pot întocmi din oficiu procesul-verbal, ci numai ca urmare a delegării procurorului competent, ceea ce conduce la concluzia că instituţia interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video a fost plasată exclusiv sub autoritatea procurorului, indiferent de organele care desfăşoară cercetarea penală[47].

Astfel, potrivit art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen., convorbirile sau comunicările interceptate şi înregistrate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor sunt redate integral într-un proces-verbal de procuror sau de lucrătorul din cadrul poliţiei judiciare delegat de procuror.

În contextul în care nu s-a dispus delegarea acestor atribuţii, activităţile întreprinse sunt nelegale. În sprijinul acestor susţineri vin şi dispoziţiile art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen., potrivit cărora convorbirile înregistrate şi interceptate vor fi redate integral într-un proces-verbal de către procuror sau de către lucrătorul de poliţie delegat de procuror, în caz contrar obţinerea mijloacelor de probă ar contraveni flagrant dispoziţiilor procedurale.

În ceea ce priveşte înregistrările efectuate de agenţi ai Serviciului Român de Informaţii, precizăm faptul că aceştia nu sunt organe de urmărire penală, ci doar specialişti care îşi dau concursul la realizarea tehnică a unor înregistrări, obligaţia lor fiind doar de a păstra secretul profesional. Pe

[47] Ion Neagu, *Tratat de procedură penală. Partea generală, ed. a II-a, revăzută şi adăugită,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 498.

cale de consecinţă, procurorul nu poate delega către aceştia atribuţii în sensul efectuării ori redării înregistrărilor, în condiţiile în care garanţia pentru autenticitatea acestor mijloace de probă este participarea personală a procurorului sau a organului de cercetare penală delegat expres de acesta în vederea îndeplinirii acestui scop[48].

Se consideră în literatura de specialitate[49] că verificarea îndeplinirii acestei obligaţii din cuprinsul art. 91^3 C.pr.pen. se realizează prin procesul-verbal prevăzut de art. 91 C.pr.pen., prin urmare, în ipoteza în care se constată că pentru interceptările şi înregistrările prezentate de organul de cercetare penală nu există dovada efectuării şi certificării acestora în conformitate cu dispoziţiile imperative ale Codului de procedură penală, se impune aplicarea dispoziţiilor art. 64 alin. ultim C.pr.pen. şi înlăturarea acestora.

Pentru valorificarea datelor cu relevanţă probatorie, în situaţia în care procurorul deleagă aspectele privind selecţia şi redarea înregistrărilor către organele de cercetare penală, observăm că organele judiciare trebuie să aibă în vedere forma literară a conţinutului convorbirii, cu păstrarea, în limitele admisibile, a specificului vorbirii persoanelor implicate şi a particularităţilor de pronunţie.

Legea privind siguranţa naţională nu conţine nici o prevedere în ceea ce priveşte modalităţile de valorificare a datelor rezultate din utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video, însă Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii şi Legea nr. 191/1998[50] privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază stipulează că aceste activităţi „se consemnează în acte de constatare care, întocmite cu respectarea prevederilor Codului de procedură penală, pot constitui mijloace de probă".

Înscrisurile întocmite de lucrătorii serviciilor de informaţii în care sunt consemnate rezultatele interceptărilor poartă denumirea de acte de constatare, iar acestea pot constitui mijloace de probă numai în măsura în care faptele sunt percepute personal de către funcţionarul care întocmeşte

---

[48] Gheorghiţă Mateuţ, *Mijloacele de probă obţinute în mod ilegal*, loc.cit., p. 14.

[49] Gabriela Ghiţă, *Înregistrările agenţilor SRI efectuate în procesele penale nu sunt probe legale*, în Ziua Veche din data de 22 aprilie 2010.

[50] *Legea nr. 191/1998, privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază*, publicată în Monitorul Oficial nr. 402 din 22 octombrie 1998.

înscrisul. Or, în cazul interceptării şi înregistrării comunicărilor, elementele informative relevante din punct de vedere penal nu constituie rezultatul observării personale, nemijlocite, ci derivă din convorbirile purtate de suspecţi şi supuse supravegherii.

Prin urmare, opinăm în sensul că documentele în care sunt transcrise rezultatele operaţiunilor de interceptare şi înregistrare a comunicaţiilor efectuate în temeiul Legii nr. 535/2004 nu pot fi asimilate proceselor-verbale de transcriere sau certificare a înregistrărilor, în sensul art. 91³ C.pr.pen., aceste acte de constatare prin intermediul cărora se consemnează procedeele investigative speciale au natura juridică a unor înscrisuri întocmite în afara procesului penal, de către alte organe decât cele aparţinând aparatului judiciar.

În atare condiţii, considerăm că informaţiile din cuprinsul actelor de constatare nu pot fi valorificate în probatoriul cauzei penale, ci pot contribui doar la organizarea în plan tactic a cadrului necesar pentru obţinerea elementului probatoriu relevant dintr-o altă sursă (spre exemplu, realizarea flagrantului)[51].

Problemele evidenţiate în practică sunt legate de modul în care serviciile şi organele specializate în culegerea şi prelucrarea informaţiilor înţeleg să procedeze la selecţia elementelor informative cu relevanţă pentru stabilirea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni şi pentru lămurirea împrejurărilor cauzei din toate convorbirile/comunicările persoanelor monitorizate pe întreaga perioadă de timp prevăzută în mandat.

Practica a demonstrat că procesul informativ din domeniul securităţii statului este confundat în majoritatea cazurilor cu cel probator din materia procesual penală, în condiţiile în care documentele în care sunt transcrise rezultatele operaţiunilor de interceptare şi înregistrare a convorbirilor/comunicărilor persoanei în temeiul Legii nr. 535/2004 sunt asimilate proceselor-verbale de transcriere şi certificare a înregistrărilor în sensul art. 91³ C.pr.pen. De altfel, certificarea înregistrărilor devine o activitate formală efectuată de procuror care păstrează integral conţinutul „notei de redare", fără a avea posibilitatea de a verifica eventualele forme de manipulare sau contrafacere a înregistrărilor primite de la serviciile secrete.

În ceea ce priveşte personalul tehnic chemat să dea concurs la efectuarea interceptărilor, dispoziţiile legale interzic ca aceştia să-şi însuşească

[51] Sandra Grădinaru, *op. cit.*, p. 123.

atribuţii de organ de urmărire penală, operaţiunea de realizare a interceptării fiind exclusiv de competenţa procurorului sau organului de cercetare penală delegat expres de procuror.

În acest sens, apreciem că se impune stabilirea expresă, prin dispoziţii legale, a posibilităţii şi a condiţiilor utilizării ulterioare, în cauze penale de drept comun, ca mijloc de probă, a transcrierilor unor comunicaţii interceptate iniţial în baza unei autorizaţii emise în temeiul legislaţiei speciale referitoare la siguranţa naţională. O asemenea reglementare este necesară din perspectiva stabilirii unor garanţii adecvate pentru persoana care a fost vizată de o astfel de ingerinţă în dreptul său la viaţă privată, a înlăturării posibilităţii unor interpretări diferite, conturate de doctrină şi chiar jurisprudenţă, sub aspectul legalităţii utilizării unor asemenea interceptări în alte cauze şi a clarificării modului în care instanţa investită cu o cauză în care sunt utilizate asemenea transcrieri ar avea posibilitatea verificării împrejurării dacă interceptarea comunicaţiilor a fost sau nu făcută legal, chiar şi în baza unei autorizări emise pe temei de siguranţă naţională.

În noul Cod de procedură penală observăm faptul că a fost înlăturată instituţia delegării, redarea înregistrărilor în procesul-verbal realizându-se raportat la competenţa procurorului sau a organelor de cercetare penală.

Totodată, observăm că eliminându-se etapa actelor premergătoare, legiuitorul nu mai permite efectuarea interceptărilor fără a fi începută urmărirea penală.

3.3. Redarea integrală a înregistrărilor – condiţie indispensabilă pentru efectuarea certificării

3.3.1. Transcrierea înregistrărilor în procesul-verbal de redare

Fixarea activităţilor de înregistrare în acte de procedură vizează, în principal, aspecte de natură tehnică a acestei operaţiuni, raţiunea avută în vedere de legiuitor fiind aceea de a crea un tablou exact al cronologiei şi al conţinutului operaţiunilor care au avut ca rezultat obţinerea înregistrărilor respective.

În acest sens, se impune întocmirea unor procese-verbale, care să cuprindă o descriere complexă şi amănunţită a acestor activităţi întreprinse cât şi rezultatul acestora. Raţiunea înregistrării convorbirilor sau comunică-

rilor pe diverse tipuri de suporturi constă în necesitatea ascultării sau vizualizării ulterioare a informaţiilor stocate, în vederea redării convorbirilor în formă scrisă, a verificării identităţii între conţinutul convorbirilor şi redarea în scris a acestora şi a certificării pentru autenticitate[52], în momentul în care se administrează mijloacele de probă.

Potrivit soluţiilor jurisprudenţiale[53], „nicio dispoziţie a Codului de procedură penală nu permite organelor de urmărire penală „ascultarea" unei convorbiri telefonice cu acordul unuia dintre interlocutori, în lipsa unei autorizări emise sau confirmate de judecător şi nici consemnarea conţinutului acesteia într-un aşa-numit „act de constatare", altul decât procesul-verbal de redare integrală, certificat pentru autenticitate." De asemenea, prin redarea convorbirilor şi comunicărilor interceptate, în integralitate, în formă scrisă, prin procese-verbale întocmite şi semnate de procuror şi lucrătorul din cadrul poliţiei judiciare competent, sunt întrunite exigenţele art. 91[3] C.pr.pen. privind legalitatea certificării acestora[54]. În acest sens invocăm şi practica Curţii de Apel Cluj[55], în care se reţine: „[…] nici în faţa instanţei de fond nu s-a invocat nulitatea proceselor-verbale de transcriere a convorbirilor telefonice dintre persoanele inculpate în speţă şi martori, datorată lipsei semnăturii de certificare a procurorului ce a instrumentat dosarul, deoarece aşa cum am arătat, în scriptul depus la fila 103, există procesele-verbale originale contrasemnate de procuror […]".

Mijlocul de probă care rezultă în urma procedeului probatoriu al interceptării şi înregistrării convorbirilor sau comunicărilor este procesul-verbal în care sunt redate activităţile de supraveghere tehnică efectuate.

Procesele-verbale în care sunt redate convorbirile telefonice dintre avocat şi partea pe care o reprezintă sau o asistă în proces nu pot fi folosite ca mijloace de probă decât dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau

---

[52] Daniel Stanciu, *Consideraţii teoretice şi practice privind interceptările şi înregistrările audio şi video în procesul penal român,* p. 13-14, www.univnt.ro

[53] Curtea de Apel Bucureşti, Secţia penală, *Decizia penală nr. 141/A/ 09 iunie 2009,* www.jurisprudenta.org.

[54] Curtea de Apel Ploieşti, Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia nr. 114 din 15 septembrie 2008;* Curtea de Apel Braşov, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, *Decizia penală nr. 775/R/ din 17 noiembrie 2009,* www.avocatura.com.

[55] Curtea de Apel Cluj, Secţia penală şi de minori, Decizia penală nr. 29/A/2009 din 31 martie 2009, www.jurisprudenţa.org.

informaţii concludente şi utile la pregătirea sau săvârşirea de către avocat a unei infracţiuni dintre cele prevăzute pentru care se poate dispune supravegherea tehnică[56].

În ceea ce priveşte redarea în scris a conţinutului convorbirilor, aceasta se face în forma literară a conţinutului convorbirii, cu păstrarea, în limitele admisibile, a specificului vorbirii persoanelor implicate, putând fi păstrate regionalismele, termenii argotici sau de jargon şi particularităţile de pronunţie. Totodată, trebuie menţionate elementele adiacente de individualizare: numărul şi data autorizaţiei, denumirea instanţei emitente, numărul dosarului penal şi denumirea parchetului, numele persoanelor care poartă convorbirea şi împrejurările în care a avut loc înregistrarea, precizări cu privire la identitatea sau calitatea acestor persoane, data şi ora la care a început convorbirea respectivă, durata acesteia. Nu trebuie neglijată nici modalitatea de folosire a semnelor de punctuaţie şi a frazeologiei în redarea nuanţelor de exprimare sau chiar a tonului vocii[57], care, în anumite situaţii, ar putea conduce la o conotaţie diferită a convorbirii raportat la sensul mesajului transmis de interlocutori. De asemenea, se impune a se ţine cont de explicarea unor cuvinte – regionalisme, acronime, termeni tehnici sau argotici, care pot conduce la o interpretare subiectivă a dialogului, aşa cum se întâmplă în numeroase rânduri în practică. În acelaşi timp, este necesară punctarea pauzelor apărute în vorbire, iar când acestea depăşesc o durată rezonabilă, indicarea duratei acestora. Conformitatea transcrierii înregistrărilor implică şi situaţia în care datorită condiţiilor de ambient sau a condiţiilor tehnice (voci suprapuse, zgomote puternice de fond, bruiaje etc.) cuvintele nu se disting, caz în care se impune cu necesitate inserarea precizării că acestea sunt „neinteligibile"[58].

Cu toate acestea, redarea înregistrărilor convorbirilor cuprinsă în procesele-verbale este de multe ori, trunchiată, ruptă din context, conţinând discuţii ambigue, în termeni vagi, lăsând loc echivocului.

---

[56] Mihail Udroiu, *op. cit.*, p.137.

[57] Daniel Stanciu, *op. cit.*, p.13.

[58] Dinu Dumitru, *Tactica interceptării şi înregistrării comunicărilor,* Chişinău, 2010, www.cnaa.md., p. 92-93.

Indicăm, cu titlu de exemplu, convorbiri redate în cuprinsul rechizitoriului unei cauze recente[59] şi al căror conţinut a fost contestat.

Se reţine în rechizitoriu (f. 209) că la data de 7.11.2008, agentul de poliţie MC. a intervenit pe lângă colegul său, agentul de poliţie M.D.şi l-a determinat pe acesta să nu ia măsurile legale ce se impuneau faţă de contravenientul M.V.

În sprijinul acestei acuzaţii, procurorul de caz redă un pasaj din convorbirea din data de 07.11.2008, ora 15:19:09, care a fost contestat, în condiţiile în care există un dubiu rezonabil cu privire la veridicitatea acestei conversaţii.

Acest aspect derivă şi din faptul că frazele atribuite inculpatului M.C., nu au logică în contextul discuţiei respective.

„MC: A, da i-ai zis de mine?

V: Da, i-am zis că-s vărul tău.

MC: Da.

V: Stai că acum mă duc la el că scrie procesul-verbal. Să ţi-l dau la telefon?

MC: Da, întreabă-l cum se numeşte ca să-i spun verişorului.

V: Da, stai aşa oleacă.

MC: Că el se pregăteşte să plece la fotbal că aveţi fotbal la 4."

În atare condiţii este evident că această discuţie a fost trunchiată, redată secvenţial şi că au fost inversate replicile interlocutorilor, tocmai pentru ca respectiva conversaţie să capete conotaţii penale.

De asemenea, se reţine în rechizitoriu şi că la data de 16.11.2008, agentul de poliţie M.C. a acceptat intervenţia contravenientului S.N., depistat conducând un autoturism cu viteză peste limita legală şi nu a luat măsurile legale ce se impuneau, agentul de poliţie fiind operator radar la acea dată.

Analizând conversaţia redată din data de 16.11.2008, ora 16:44:48 dintre M.C. şi „N", se poate observa faptul că pasajele din conversaţie sunt redate în mod incorect, prin inversarea replicilor celor doi interlocutori, M.C. fiind cel care îi spune lui N. să vină la el, iar N. fiind cel care trebuie să işi ia actele de la agentul de poliţie.

[59] Dosar nr. 7949/99/2009 al Tribunalului Iaşi.

„MC: Ai fost la patinoar?
N: Aha! Şi tocmai m-ai prins aici cu duba.
MC: Da nu eşti tu, mă.
N: Eu îs cu duba, cu Volkswagen-ul. Nu m-am oprit aici. Îs cu băieţii.
MC: Da?
N: Da. Hai vino pe la mine un pic.
M.C.B: Stai să-mi iau actele.
NICU: Da' ţi-o dat? NU ţi-o dat."

Mai mult, discuţia este trunchiată, tocmai pentru a distorsiona mesajul conversaţiei şi este redată în aşa manieră încât să corespundă cu acuzaţiile nefondate reţinute de procuror.

În ceea ce priveşte procesul-verbal de redare a convorbirilor şi comunicărilor, acesta trebuie să aibă cuprinsul şi forma prevăzute de art. 91 C.pr.pen. În situaţia nerespectării acestor prevederi la încheierea procesului-verbal, devin incidente dispoziţiile art. 197 C.pr.pen., referitoare la nulităţile procesuale.

Procesul-verbal constituie mijloc de probă scrisă cu privire la faptele şi împrejurările constatate cu ocazia interceptării. Se apreciază că, în baza acestui proces-verbal, persoana îndreptăţită poate contesta interceptarea printr-o plângere întocmită în baza art. 275 şi următoarele C.pr.pen., în faza de urmărire penală, sau prin mijloace specifice cercetării judecătoreşti ori a căilor de atac, în faza de judecată[60]. La acest proces-verbal este ataşată copia suportului care conţine înregistrarea convorbirii, într-un plic sigilat cu sigiliul organului de urmărire penală[61]. Dacă în cursul activităţii realizate în conformitate cu dispoziţiile art. 91^1 C.pr.pen., se descoperă infracţiuni noi, altele decât cele pentru care s-a solicitat autorizarea sau alte categorii de infracţiuni decât cele pentru care se poate dispune interceptarea şi înregistrarea audio-video, procesul-verbal întocmit conform art. 91^3 C.pr.pen. constituie act de constatare pentru infracţiunile nou descoperite[62].

De altfel, înregistrarea comunicărilor pe diferite suporturi, precum şi păstrarea acestora în condiţiile dispuse de prevederile Codului de procedură penală a fost reglementată în vederea asigurării posibilităţii de a fi

[60] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit*., p. 159.
[61] Nicu Jidovu, *Drept procesual penal, Ediţia a 2-a,* loc. cit., p. 205.
[62] Coord. Gabriel Ion Olteanu ş.a., *op. cit.*, p. 248.

ascultate sau vizualizate ulterior, dar şi cu scopul de a se putea asigura, la nevoie, verificarea corespondenţei între conţinutul înregistrărilor şi cel al proceselor-verbale.

Au existat opinii[63] potrivit cărora înregistrările audio sau video constituie mijloc de probă cu un sens dublu. Pe de o parte, se consideră că acestea au valoare probantă ca înscris, sub forma procesului-verbal şi a redării integrale în formă scrisă a convorbirilor înregistrate, destinat să procure organului de cercetare penală elementele necesare cunoaşterii adevărului în cauză, iar pe de altă parte, ca mijloc material de probă, prin casetele sau rolele ce conţin înregistrările efectuate, în sensul de obiect ce conţine sau poate furniza date necesare soluţionării cauzei.

Operaţiunea de interceptare nu este susceptibilă de a fi fixată pe un anumit suport, prin urmare ceea ce se conservă este înregistrarea[64].

Raportat la opinia majoritară, potrivit căreia procesul-verbal în care sunt consemnate interceptările şi înregistrările comunicaţiilor şi convorbirilor constituie mijloc de probă, a fost enunţat şi un punct de vedere antinomic.

Astfel, se susţine că întocmirea procesului-verbal şi consemnarea în scris reprezintă, în esenţă, doar o garanţie şi o certificare că înregistrările au fost făcute în mod corect, precum şi un mijloc de a facilita consultarea lor, însă acesta nu reprezintă mijloc de probă. La formularea acestei opinii contribuie şi aspectul potrivit căruia legiuitorul acceptă şi înregistrări audio sau video prezentate de către părţi, pentru care nu sunt prevăzute nici autorizarea organului judiciar şi nici încheierea unui proces-verbal.[65]

În literatura de specialitate s-a conturat şi opinia[66] potrivit căreia valoarea probatorie a transcripţiilor şi a procesului-verbal, este foarte scăzută, trebuind înlăturată în lipsa altor probe legale. În esenţă, doar procesul-verbal este utilizabil judiciar.

Pe de altă parte, în ceea ce ne priveşte, achiesăm la opinia potrivit căreia în realitate, înregistrările audio sau video „sunt procedee probatorii,

---

[63] Vasile Bercheşan, *op. cit.*, p. 186.

[64] Nicolae Grofu, *Înregistrările audio sau video şi înregistrările de sunet sau imagine-distincţii în cazul constatării infracţiunii flagrante,* în Dreptul nr. 9/2009, p. 218.

[65] Alexandru Sava, *op.cit.*, p. 145.

[66] Gheorghiţă Mateuţ, *Mijloacele de probă obţinute în mod ilegal,* loc.cit., p. 5.

deoarece constau într-o serie de operaţiuni tehnice, de înregistrare şi transcriere, efectuate de tehnicieni, cu certificări corespunzătoare, care se finalizează într-un proces-verbal devenit mijlocul de probă în care sunt consemnate convorbirile şi comunicările ori în care sunt imaginile, care sunt probe"[67].

În literatura de specialitate[68] s-a apreciat faptul că procesele-verbale, având în vedere poziţia şi calificarea persoanelor care le întocmesc, oferă un grad mai mare de încredere, fără a avea însă, din punct de vedere legal, un regim diferenţiat faţă de celelalte înscrisuri şi, implicit faţă de celelalte mijloace de probă.

Făcând comparaţie cu dreptul procesual penal francez asupra problemei proceselor-verbale ca mijloace de probă, constatăm că doctrina franceză apreciază că acestea fac dovada până la proba contrarie, nebeneficiind de o forţă probantă deosebită, iar aspectele relevate în cuprinsul acestora nu au decât valoarea unor simple informaţii de natură a fundamenta convingerea judecătorului[69].

În ceea ce priveşte situaţiile în care se necesită a fi consemnate secrete de stat în cuprinsul procesului-verbal, acestea sunt reglementate de alin. 2 al art. 91^3 C.pr.pen., care cuprinde dispoziţii specifice în acest caz a modului de certificare pentru autenticitate. Astfel, se impune întocmirea unui proces-verbal separat, care, prin trimitere la art. 91^3 alin. 3 C.pr.pen., trebuie să fie păstrat cu respectarea normelor legale privind documentele ce conţin informaţii clasificate. Reglementarea anterioară în materie conţinea, spre deosebire de cea în vigoare, prevederi referitoare atât la „secretul de stat", cât şi la „secretul profesional", însă numai convorbirile ce conţineau secrete de stat urmau a fi consemnate într-un proces-verbal separat, cele conţinând informaţii privind secrete profesionale fiind redate în manieră uzuală. Prin comparaţie, s-a observat că actuala reglementare reprezintă o restrângere a sferei de aplicare a instituţiei „secretului profesional" în procesul penal[70].

---

[67] Grigore Theodoru, *op. cit.*, p. 402.
[68] Anastasiu Crişu, *op. cit.*, p. 246.
[69] Serge Guinchard, Jacques Buisson, *Procedure penale*, LexisNexis Litec, Paris, 2009, p. 455.
[70] Ion Neagu, *op. cit.*, p. 499.

Potrivit dispoziţiilor art. 91^3 alin. 2 C.pr.pen., toate persoanele ce au acces la acest proces-verbal au obligaţia de a fi abilitate potrivit unor proceduri specifice cu privire la accesul la informaţii clasificate. De asemenea, potrivit acestor prevederi, se instituie şi obligaţia instituţiilor de a asigura condiţiile adecvate de păstrare a acestor informaţii.

Pentru respectarea dreptului la un proces echitabil, întrucât procesul-verbal constituie mijloc de probă în procesul penal, este necesar a se acorda posibilitatea apărării de a-l consulta şi de a-l contesta, iar acest aspect implică fie declasificarea, totală ori parţială, a informaţiilor cuprinse în acesta, fie acordarea accesului inculpatului şi apărătorului la studierea procesului-verbal.

În prezent, motivat de faptul că nu există prevederi specifice declasificării informaţiilor în interesul justiţiei, aceste operaţiuni se desfăşoară potrivit normelor generale în materie, fiind deosebit de dificil accesul nu doar al apărării, dar şi al unor organe judiciare la astfel de informaţii[71].

Potrivit unei opinii[72], un dosar penal nu are cum să conţină informaţii clasificate. Dacă, prin absurd, o informaţie clasificată secret de stat ori secret de serviciu ajunge ca atare la cunoştinţa unui procuror într-un anume caz, el are obligaţia de a nu o aduce în discuţia părţilor, fiind totodată oprit să se prevaleze de ea în cadrul procedurii judiciare, în acest caz primând interesul pentru protecţia siguranţei naţionale şi apărarea ţării.

Astfel, relevăm necesitatea unor reglementări care să clarifice aceste aspecte, în condiţiile în care eventuala clasificare ridică probleme practice cu privire la măsura în care sunt compatibile şi pot fi aplicate – şi în materia transcrierilor comunicaţiilor interceptate – dispoziţiile din legislaţia specială în materia informaţiilor clasificate.

Aşadar, apreciem că se impune să se cunoască persoanele competente în vederea clasificării documentelor şi procedura de urmat în astfel de situaţii, care este termenul până la care un document este considerat ca fiind clasificat, dacă în condiţiile declasificării se mai urmează procedura formală din legislaţia specială şi care este maniera în care se realizează aceasta în concret şi dacă se întocmesc şi se ţin evidenţele (registrele) prevăzute de legislaţia specială, ceea ce ar însemna

[71] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op.cit,* p. 159-160.
[72] Gheorghiţă Mateuţ, *op. cit.,* p. 3.

practic o dublă evidenţă (odată în registrul de interceptări prevăzută de regulamentul actual al instanţelor şi încă o dată în registrele prevăzute de H.G. nr. 781/2002[73] şi H.G. nr. 585/2002). În opinia noastră, orice document remis instanţelor trebuie să fie declasificat de emitent (mai ales în cazul secretelor de serviciu), instanţele fiind obligate doar să ia măsuri pentru prevenirea scurgerilor de informaţii, în cazurile prevăzute de lege.

De asemenea, faţa de actualul text de lege, ce cuprinde şi dispoziţii specifice pentru situaţiile în care trebuie să fie consemnate secretele de stat, noul Cod nu face trimitere în mod expres la o procedură de urmat în atare condiţii. Astfel, în redactarea actuală se face trimitere la dispoziţiile art. 97 alin. 3 C.pr.pen., ce impun întocmirea unui proces-verbal separat, care să fie păstrat cu respectarea normelor legale[74] privind documentele ce conţin informaţii clasificate.

În atare condiţii, prevederile noului Cod sunt lacunare în contextul în care dispoziţiile art. 8 din Legea nr. 14/1992 prevăd că pot fi culese, înregistrate şi arhivate în dosare secrete informaţii vizând siguranţa naţională şi nicio reglementare internă nu prevede limite ce urmează să fie respectate în exercitarea acestei competenţe.

De altfel, România a mai fost condamnată de Curtea Europeană[75] deoarece dreptul intern nu defineşte genul de informaţie ce poate fi înregistrată, categoriile de persoane susceptibile să facă obiectul măsurilor de supraveghere, precum strângerea şi arhivarea datelor şi nici împrejurările în care pot fi luate aceste măsuri ori procedura care trebuie urmată. De asemenea, legea nu stabileşte limite cu privire la vechimea informaţiilor deţinute şi la durata păstrării lor.

Din această perspectivă, considerăm că în situaţia în care la dosarul cauzei există acte care conţin informaţii clasificate, se impune necesitatea

---

[73] *Hotărârea de Guvern nr. 781/2002 privind protecţia informaţiilor secrete de serviciu*, publicată în Monitorul Oficial nr. 575 din 05.08.2002.

[74] *Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate,* publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 248 din 12.04.2002 şi legislaţia secundară la aceasta, în special *H.G. nr. 585/2002*.

[75] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Rotaru contra României,* Hotărârea din 29 martie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 19 din 11/01/2001, în sensul că s-a decis că a existat o încălcare a art. 8 din Convenţie.

implementării unei proceduri judiciare de declasificare a acestora, pentru a se asigura părţilor posibilitatea exercitării dreptului la apărare.

3.3.2. Obligaţia de prezentare integrală a transcrierilor de convorbiri cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală

În actuala reglementare, procurorul are obligaţia de a pune la dispoziţia învinuitului sau inculpatului, cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală, procesele-verbale de redare a convorbirilor sau comunicărilor interceptate şi care privesc cauza, asigurând, la cerere, şi posibilitatea ascultării acestora. La încetarea oricăror acţiuni, indiferent de rezultatele obţinute, se informează întotdeauna partea interesată despre activităţile ce o privesc[76].

Alineatele 4 şi 5 ale art. 91^3 C.pr.pen. reglementează informarea persoanei interceptate cu privire la ingerinţa efectuată de autorităţi în viaţa sa privată, exprimându-se opinia[77] că această reglementare constituie una dintre cele mai puternice garanţii privind efectuarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video. În situaţia în care există învinuit sau inculpat în cauză, procurorul este obligat să îl înştiinţeze despre această măsură cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală, oferindu-se posibilitatea inculpatului sau a apărătorului acestuia să consulte procesele-verbale sau să asculte înregistrările, în virtutea garantării dreptului la apărare.

Totodată şi Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat în jurisprudenţa[78] sa, regula generală potrivit căreia persoana care este afectată de măsura supravegherii este îndreptăţită, cu câteva excepţii, să fie informată de îndată ce măsura a încetat şi scopul pentru care a fost dispusă o astfel de măsură restrictivă de drepturi nu este prejudiciat.

În ceea ce priveşte respectarea garanţiilor referitoare la păstrarea caracterului intact şi complet al înregistrărilor şi distrugerea acestora, Curtea Europeană a susţinut[79] că „[…] persoanei interesate trebuie să i se

[76] Gheorghiţă Mateuţ, *op. cit.*, p. 6.
[77] Vasile Păvăleanu, *op. cit.*, p. 289.
[78] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Klass şi alţii contra Germaniei,* Hotărârea din 6.09.1978, www.coe.int.
[79] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Dumitru Popescu contra României*, Hotărârea din 26.04.2007, www.coe.int.

ofere posibilitatea de a asculta înregistrările sau de a le contesta veridicitatea, de unde rezultă necesitatea de a le păstra intacte până la sfârşitul procesului penal şi, de o manieră mai generală, de a depune la dosarul de urmărire penală probe pe care le apreciază pertinente pentru apărarea intereselor sale."

În literatura de specialitate[80] s-a constatat că deşi actuala formă a art. 91^3 alin. 4 C.pr.pen. lasă impresia că prezentarea proceselor-verbale se realizează numai în momentul prezentării materialului de urmărire penală, în realitate acesta ar fi un termen maxim, fiind posibil ca punerea la dispoziţie a înregistrărilor să se realizeze pe parcursul urmăririi penale, în condiţiile în care procurorul sau lucrătorul de poliţie judiciară apreciază că aceasta nu afectează, din punct de vedere tactic, ancheta penală.

Se apreciază[81] totodată drept inutile prevederile art. 91^3 alin. 4 C.pr.pen., luând în considerare faptul că procesele-verbale de consemnare a interceptării şi înregistrării de convorbiri sau comunicări sunt acte de urmărire penală, deci constituie părţi componente ale dosarului de urmărire penală, iar în această situaţie posibilitatea învinuitului sau inculpatului de a lua cunoştinţă de conţinutul lor nu poate fi pusă la îndoială. *Nu împărtăşim o atare opinie, în condiţiile în care considerăm că dreptul la informare a persoanei referitoare la interceptarea sa constituie o veritabilă garanţie a dreptului la apărare, componentă a dreptului la un proces echitabil. În virtutea acestui drept, persoana în cauză poate ataca actele procurorului prin plângere în baza procedurii reglementate de art. 278 C.pr.pen şi următoarele.*

Totodată în doctrină s-a exprimat opinia potrivit căreia[82] în situaţia în care procurorul nu respectă obligaţia impusă de reglementarea în vigoare în ceea ce priveşte prezentarea proceselor-verbale de redare a convorbirilor sau comunicărilor interceptate şi înregistrate, sancţiunea este nulitatea relativă prevăzută de art. 197 alin. 4 C.pr.pen., dovada îndeplinirii acestei obligaţii putându-se face fie printr-o menţiune în cuprinsul procesului-verbal de prezentare a materialului de urmărire penală, fie prin întocmirea unui proces-verbal separat.

---

[80] Radu Slăvoiu, Cătălin Dumitrescu, *op. cit.*, p. 22-23.

[81] Ion Neagu, *op. cit.*, p. 500-501.

[82] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.*, www.juridice.ro; Radu Slăvoiu, Cătălin Dumitrescu, *op. cit*, p. 23.

Din perspectiva noului Cod de procedură penală, se consideră[83] că în situaţia nerespectării dispoziţiilor privind prezentarea proceselor-verbale de către organul de urmărire penală, sancţiunea este aceeaşi, respectiv nulitatea relativă prevăzută de art. 282 din actul normativ indicat, sub rezerva existenţei în cauză a vreuneia dintre situaţiile menţionate de art. 145 alin. 4 din noul Cod de procedură penală (este vorba despre ipotezele în care procurorul poate să amâne motivat efectuarea informării sau a prezentării suporturilor pe care sunt stocate activităţile de supraveghere tehnică ori a proceselor-verbale de redare, dacă aceasta ar putea conduce la: a) perturbarea sau periclitarea bunei desfăşurări a urmăririi penale în cauză; b) punerea în pericol a siguranţei victimei, a martorilor sau a membrilor familiilor acestora; c) dificultăţi în supravegherea tehnică asupra altor persoane implicate în cauză).

Împărtăşim această opinie referitoare la sancţiunea ce intervine în situaţia în care nu sunt prezentate procesele-verbale de redare a convorbirilor interceptate, însă apreciem că nulitatea relativă are drept consecinţă nelegala sesizare a instanţei, fapt care atrage nulitatea absolută, cu consecinţa restituirii dosarului la procuror în vederea refacerii urmăririi penale, iar conform noului Cod, judecătorul de Cameră preliminară va trebui să restituie dosarul în vederea prezentării proceselor- verbale.

Potrivit dispoziţiilor art. 91^3 alin. 5 C.pr.pen. din actuala reglementare, în situaţia în care s-a dispus în cauză o soluţie de netrimitere în judecată, este prevăzută obligaţia procurorului de a înştiinţa persoana ale cărei convorbiri sau comunicări au fost interceptate, de îndată ce măsura a încetat şi scopul restricţiei nu este prejudiciat[84].

Critica acestei prevederi are în vedere faptul că textul apare ca inutil, conţinând o repetare a dispoziţiilor art. 246 şi art. 249 C.pr.pen.[85]. *Însă, deşi dispoziţia legală menţionată prezintă un anumit grad de redundanţă, apreciem că această critică nu este în totalitate întemeiată. Aşadar, prevederile art. 246 şi 249 C.pr.pen. se referă doar la două situaţii, respectiv încetarea urmăririi penale şi scoaterea de sub urmărire penală, în timp ce alin. 5 al art. 91^3 C.pr.pen. se referă, în*

[83] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.,* www.juridice.ro.
[84] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit,* p. 161.
[85] Ion Neagu, *op. cit.,* p. 501.

mod generic, la orice soluţie de netrimitere în judecată, ceea ce implică şi cazul în care a fost dispusă neînceperea urmăririi penale, dacă a fost autorizată efectuarea interceptărilor înainte de declanşarea procesului penal.

Observăm că procurorul este obligat să înştiinţeze despre soluţia de netrimitere în judecată persoana ale cărei convorbiri sau comunicări au fost interceptate şi înregistrate, fără ca dispoziţiile legale să impună un termen în acest sens şi fără a prezenta vreodată înregistrările.

În noua reglementare, alin. 4 şi 5 ale art. 91[3] C.pr.pen., în vigoare, sunt unificate în textul art. 145 din noul Cod, cu trimitere doar la informarea persoanei supravegheate, fiind prevăzut faţă de actualele dispoziţii şi un termen de cel mult 10 zile în care procurorul trebuie să informeze, în scris, pe fiecare subiect al unui mandat, despre măsura de supraveghere tehnică.

În aceste condiţii, distingem în această formă a actului normativ supus analizei noastre, după momentul informării cu privire la măsura întreprinsă, faptul că legiuitorul garantează persoanei în cauză dreptul de a lua cunoştinţă, la cerere, de conţinutul proceselor-verbale întocmite cu prilejul efectuării activităţii de supraveghere tehnică. Totodată, art. 145 alin. 2 prevede faptul că „procurorul trebuie să asigure, la cerere, ascultarea convorbirilor, comunicărilor sau conversaţiilor ori vizionarea imaginilor rezultate din activitatea de supraveghere tehnică". Mai mult se instituie, în vederea exercitării acestui drept un termen de 20 de zile din momentul în care persoanei vizate de astfel de măsuri i s-a adus la cunoştinţă că a fost supusă supravegherii tehnice. Deşi se prevede această posibilitate, noul Cod nu indică natura acestui termen, limitându-se doar la precizarea faptului că procurorul poate amâna, motivat, efectuarea informării sau a prezentării suporturilor pe care sunt stocate activităţile de supraveghere tehnică ori a proceselor-verbale de redare.

În ceea ce priveşte noul Cod de procedură penală, se mai poate pune întrebarea ce se întâmplă în cazul în care procurorul depăşeşte termenul maxim de informare de 10 zile prevăzut de art. 145 alin. 1. Astfel, cu privire la natura acestui termen, se apreciază[86] că în pofida limitării stipulate de legiuitor, termenul este doar unul de recomandare, în niciun caz de decădere, iar depăşirea sa poate fi considerată una prejudiciabilă doar în

[86] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.,* www.juridice.ro.

situaţia în care se dovedeşte, în concret, de către persoana supravegheată, producerea unei vătămări. În atare condiţii, singura variantă de reparare pe care o are la dispoziţie este aceea de introducere a unei acţiuni civile delictuale de drept comun şi nu „valorificarea" scăpării sau omisiunii respective în planul cauzei penale respective.

Considerăm că aceste prerogative conferite procurorului pot da naştere unor abuzuri, în condiţiile în care deşi sunt indicate cauzele care ar putea conduce şi care ar justifica motivul amânării informării persoanei supravegheate, aprecierea în concret a existenţei motivelor de neîndeplinire a acestor obligaţii poate fi influenţată de subiectivism. Susţinerile noastre intervin în contextul în care nu este reglementată nicio formă de control până la terminarea urmăririi penale sau până la clasarea cauzei potrivit dispoziţiilor alin. 5 ale art. 145 din noul Cod în ceea ce priveşte respectarea dreptului prevăzut de alin. 2 al aceluiaşi articol. Totodată se impune reglementarea unei sancţiuni ce intervine în condiţiile nerespectării termenului de către procuror.

Mai mult decât atât, în vederea garantării drepturilor şi libertăţilor fundamentale, opinăm că se impune inclusiv identificarea şi înştiinţarea terţelor persoane a căror convorbiri au fost interceptate şi înregistrate, persoane ce nu au legătură cu cauza. Apreciem că aceste persoane nu beneficiază de suficiente garanţii în vederea protecţiei drepturilor lor, în condiţiile în care există posibilitatea de a nu fi încunoştinţate niciodată cu privire la înregistrarea convorbirilor pe care le-au purtat, aspect ce poate da naştere la evidente abuzuri, inclusiv în considerarea art. 91[2] alin. 5 C.pr.pen.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea art. 8 din Convenţie în cauza Lambert contra Franţei[87], privind o hotărâre a Curţii de Casaţie franceze care refuza unei persoane dreptul de a critica înregistrările telefonice cărora a fost supusă, pe motiv că au fost efectuate de pe linia telefonică a unui terţ, apreciind faptul că instanţele franceze au „golit de conţinut mecanismul protector" al Convenţiei, putând priva de protecţia legii un număr mare de persoane, respectiv acelea care comunică pe linia telefonică a altor persoane.

[87] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Lambert contra Franţei,* Hotărârea din 24 august 1998, www.coe.int.

3.4. Procedura de certificare în faţa procurorului

3.4.1. Selectarea înregistrărilor care au legătură cu cauza

Potrivit normelor de drept procesual penal, numai convorbirile şi comunicările care privesc fapta sau contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor sunt redate integral în cuprinsul unui proces-verbal. În ceea ce priveşte celelalte convorbiri, acestea rămân nepublice şi se asigură secretizarea conţinutului lor prin arhivarea la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat, cu păstrarea confidenţialităţii, putând fi trimise judecătorului sau completului investit cu soluţionarea cauzei, la solicitarea acestuia. După arhivare, suportul pe care sunt imprimate convorbirile înregistrate poate fi consultat sau copiat în cazul reluării cercetărilor, dar numai de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, iar în alte cazuri numai cu autorizarea judecătorului.

Se apreciază[88] în doctrină că prin aceste reglementări se respectă caracterul secret sau nepublic al înregistrărilor care nu au legătură cu acea cauză penală pentru care s-a autorizat interceptarea.

În conformitate cu art. 8 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, privitor la dreptul la respectarea vieţii private şi de familie, considerăm că s-ar impune reglementarea unei sancţiuni în ipoteza în care procurorul dispune redarea unor înregistrări ce nu au legătură cu cauza.

Facem această precizare în condiţiile în care de multe ori în practică se regăsesc printre piesele dosarului procese-verbale de redare a unor convorbiri ce nu au legătură cu cauză respectivă, condiţii în care s-ar impune excluderea acestora din materialul probator chiar anterior sesizării instanţei, prin cerere efectuată de apărare la momentul prezentării materialului de urmărire penală.

Observăm din modalitatea de redactare a textului art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen. că procurorul sau lucrătorul din cadrul poliţiei judiciare, delegat de procuror, întocmeşte un proces-verbal în care convorbirile sau comunicările sunt redate integral cu privire la interceptarea şi înregistrarea convorbirilor

[88] Dumitru Dâmbu, *op. cit.*, p.116-119.

sau comunicărilor care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor la săvârşirea infracţiunii.

Prin urmare, se impune ca procurorul sau lucrătorul din cadrul poliţiei judiciare, delegat de acesta, să efectueze o selecţie a convorbirilor sau comunicărilor ce privesc fapta sau contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor, pentru a nu exista la dosar, redate în procese-verbale, discuţii ce nu au legătură cu cauza şi ar afecta dreptul la viaţă intimă, privată şi de familie.

În ceea ce priveşte selectarea înregistrărilor cu relevanţă probatorie, considerăm relevante aspectele reţinute de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cauza Dumitru Popescu contra României (nr. 2)[89].

Astfel, reclamantul a invocat faptul că interceptarea convorbirilor sale ar fi fost ilegală, întrucât nu s-a efectuat o redare integrală în scris a rezultatului acestor ascultări. La aceste critici, instanţa naţională a reţinut că, într-adevăr, conform art. 92^2 din C.pr.pen. *[n.n. 91^2 C.pr.pen. în vigoare la acea dată]*, înregistrările trebuiau transcrise integral în scris. Totuşi, instanţa a respins acest argument pentru motivele următoare: „evident că o asemenea redare integrală, în mod obiectiv, nu este posibilă, atunci când există cercetări în curs, în cauze disjunse, cu privire la alte persoane şi alte fapte, aflate în conexitate sau în indivizibilitate cu faptele inculpaţilor deja trimişi în judecată. De altfel, procurorul nici nu a ascuns împrejurarea că, în unele cazuri, nu au fost transcrise unele pasaje (...). În opinia tribunalului, redarea convorbirilor înregistrate trebuie să fie integrală, însă aspectul integralităţii se referă la faptele şi persoanele ce sunt deduse judecăţii; evident că dacă s-ar reproduce şi pasaje ce se referă la alte persoane ori fapte, pentru care nu s-a încheiat încă urmărirea penală, ar fi grav afectat principiul operativităţii şi al confidenţialităţii şi, de ce nu, chiar caracterul secret, nepublic al urmăririi penale, faţă de alte persoane ce nu au fost încă trimise în judecată".

În ceea ce priveşte respectarea redării integrale, Curtea Europeană a susţinut că: „este de necontestat faptul că parchetul a depus la dosarul

[89] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Dumitru Popescu contra României nr. 2*, Hotărârea din 26.04.2007, www.coe.int.

instanţei unele transcrieri fragmentare ale conversaţiilor telefonice ale reclamantului puse sub ascultare (paragrafele 29 şi 35 de mai sus). Acest aspect nu este, prin el însuşi, incompatibil cu cerinţele art. 8.

Curtea poate admite că în anumite cazuri ar fi excesiv, fie chiar şi numai din punct de vedere practic, să se transcrie şi să se depună la dosarul unei cauze toate conversaţiile interceptate de la un post telefonic. Desigur, acest lucru ar putea încălca alte drepturi, cum ar fi, de exemplu, dreptul la respectarea vieţii private a altor persoane care au efectuat apeluri de la postul pus sub ascultare. În acest caz, persoanei interesate trebuie să i se ofere posibilitatea de a asculta înregistrările sau de a le contesta veridicitatea, de unde rezultă necesitatea de a le păstra intacte până la sfârşitul procesului penal şi, de o manieră mai generală, de a depune la dosarul de urmărire penală probe pe care le apreciază pertinente pentru apărarea intereselor sale."

Modificările aduse Codului de procedură penală prin Legea nr. 356/2006 clarifică o problemă de maxim interes, respectiv cea a momentului până la care se poate realiza selecţia înregistrărilor care au legătură cu cauza.

Dispoziţiile anterioare intrării în vigoare a actului normativ indicat, respectiv art. 91^3 alin. 3 C.pr.pen. stabileau obligaţia procurorului de a înainta toate redările instanţei de judecată, în vederea stabilirii informaţiilor ce se reţin ca probe în cauză, dar nu indicau şi momentul în care trebuia îndeplinită această obligaţie, aspect ce a determinat formularea unor opinii contradictorii atât în doctrină cât şi în practică.

Astfel, potrivit jurisprudenţei unelor instanţe[90], astfel de cereri formulate încă din faza de urmărire penală au fost respinse ca inadmisibile, în considerarea faptului că stabilirea „informaţiilor de interes" s-ar putea realiza exclusiv în cursul judecăţii, odată cu sesizarea prin rechizitoriu.

În prezent, problema transformării informaţiei în probă (selecţia) se realizează indubitabil pe parcursul urmăririi penale, din moment ce procurorul este obligat, cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală, să pună la dispoziţia învinuitului sau inculpatului procesele-

[90] Curtea de Apel Suceava, Secţia penală, *Încheierea din 13.06.2005*, apud. Radu Slăvoiu, Cătălin Dumitrescu, *op. cit.*, p. 21.

verbale în care sunt redate convorbirile sau comunicările care privesc fapta, asigurându-i la cerere şi posibilitatea ascultării acestora[91].

Se apreciază în literatura de specialitate[92] că în condiţiile în care procurorul selectează abuziv alte înregistrări care nu corespund tiparului prevăzut de art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen. sau cuprinde în procesul-verbal de redare alte elemente care nu au ce căuta în respectivul act procedural, există totuşi posibilitatea legală, dată de art. 63 alin. 2 C.pr.pen. şi de art. 67 alin. 3 C.pr.pen., ca porţiunile sesizate ca încălcând prescripţiile mai sus menţionate – deduse din interpretarea corectă a textului de lege – să fie excluse din materialul probator datorită aspectului lor formal, iar nu din cauza necorelării lor cu alte mijloace de probă administrate în cauză.

În ceea ce priveşte noul Cod de procedură penală, se precizează în art. 97 alin. 2 lit. e) faptul că mijlocul de probă care conduce la obţinerea probei este dat de procesul-verbal de redare, iar nu de înregistrarea propriu-zisă.

În conformitate cu art. 102 alin. 2 din noul act normativ „probele obţinute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal" iar conform alin. 3 „în mod excepţional, dispoziţiile alin. (2) nu se aplică dacă mijlocul de probă prezintă imperfecţiuni de formă sau există alte neregularităţi procedurale care nu produc o vătămare pentru înlăturarea căreia este necesară excluderea acestuia".

Textul respectiv creează confuzie, deoarece prin interpretarea per a contrario pe care o abordează, s-ar putea înţelege că, deşi obţinute în mod nelegal, unele probe ar putea fi totuşi folosite în procesul penal dacă mijlocul de probă prin intermediul căruia au fost obţinute prezintă anumite vicii de mică importanţă, expuse în text, ceea ce nu poate fi de închipuit.

Achiesăm la opinia potrivit căreia în realitate, ceea ce doresc să spună dispoziţiile mai sus menţionate este faptul că ceea ce nu se aplică din alin. 2 este doar partea cu „nu pot fi folosite în procesul penal" atunci când „obţinerea nelegală" se rezumă la imperfecţiunea de formă sau alte neregularităţi procedurale care nu produc o vătămare serioasă şi importantă, pentru înlăturarea căreia să fie necesară excluderea sa[93].

---

[91] Radu Slăvoiu, Cătălin Dumitrescu, *op. cit.*, p. 22.
[92] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.*, www.juridice.ro.
[93] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.*, www.juridice.ro.

Apreciem că într-o astfel de situaţie în care procurorul efectuează o selecţie abuzivă, se impune ca instanţa, în faza de judecată, la cererea părţii sau din oficiu, să realizeze o selecţie suplimentară, prin care să excludă din materialul probator înregistrările ce nu au legătură cu cauza sau cele ce aduc atingere vieţii private, iar procurorul să răspundă pentru exercitarea profesiei cu rea credinţă sau gravă neglijenţă, după caz.

În consecinţă, considerăm că pentru a fi împiedicată în viitor selecţia abuzivă, se impune modificarea legii în sensul prevederii unei sancţiuni ce urmează a fi dispusă în situaţia unei selectări în vederea transcrierii unor aspecte ce încalcă dispoziţiile art. 26 din Constituţie şi art. 8 din Convenţie.

Aceste aspecte ar trebui soluţionate şi sancţionate prin dispoziţiile noului Cod de procedură penală, pe calea instituţiei Camerei preliminare.

Raportat la aceste aspecte, problemele evidenţiate în practică sunt legate de modul în care serviciile şi organele specializate în culegerea şi prelucrarea informaţiilor înţeleg să procedeze la selecţia elementelor informative cu relevanţă pentru stabilirea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni şi pentru lămurirea împrejurărilor cauzei din toate convorbirile/comunicările persoanelor monitorizate pe întreaga perioadă de timp prevăzută în mandat. În altă ordine de idei, nu sunt cunoscute criteriile folosite de structurile informative angrenate în activitatea de implementare a tehnicilor speciale de investigare în justiţia penală care stau la baza „sortării" convorbirilor/comunicărilor interceptate, înregistrate, respectiv consemnate ulterior în „Note de redare" incluse în categoria informaţiilor clasificate şi ulterior transformate artificial în „acte premergătoare".

Legiuitorul român a instituit îndatorirea autorităţilor cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale de a pune la dispoziţia organelor de urmărire penală toate informaţiile neprelucrate ce pot constitui probe în procesul penal, indiferent de mijlocul în care acestea au fost obţinute.

În realitate, în majoritatea dosarelor înregistrate pe rolul instanţelor de judecată sesizate prin rechizitorii în care sunt redate rezultatele folosirii tehnicilor speciale de investigare – iniţial sub aspectul mandatului emis în baza procedurii speciale în materie de securitate naţională şi ulterior fiind continuată activitatea specifică în baza autorizaţiei obţinută pe procedură penală – s-a constatat o selecţie nejustificată a redării informaţiilor din convorbirile/comunicările persoanelor monitorizate raportat la traficul înregistrat de operatorii de telefonie mobilă sau internet.

În ultima perioadă s-a observat, îndeosebi în cazurile de corupţie aflate pe rolul instanţelor de judecată, modul discreţionar în care au fost furnizate aceste informaţii organelor de urmărire penală, sub protecţia păstrării „secretului de stat" specific activităţii structurilor informative, fiind fixate în format digital şi redate în „transcript" înregistrări ale convorbirilor/comunicărilor „lăsate" la latitudinea lucrătorilor din cadrul acestor instituţii care sunt „ofiţeri", fără studii superioare de specialitate corespunzătoare activităţii juridice (în marea lor majoritate absolvenţi de facultăţi tehnice) şi care nu au calificarea necesară şi aptitudinile formate în identificarea celor mai reprezentative momente din care să rezulte împrejurări privitoare la pregătirea sau săvârşirea unor infracţiuni dintre cele prevăzute de legea penală. Datorită acestor situaţii, de cele mai multe ori redările în formă scrisă a conţinutului convorbirilor nu sunt redactate într-o formă literară, cu păstrarea specificului vorbirii persoanelor implicate ori a particularităţilor de pronunţie, fiind evitată inserarea regionalismelor ori a termenilor argotici sau de jargon care pot schimba sensul unor fraze deosebit de importante pentru stabilirea situaţiei de fapt. Acest mod de lucru defectuos este „completat" de redările secvenţiale raportat la intervalele regulate de timp în care se presupune că s-au derulat discuţiile şi de lipsa pasajelor esenţiale înlocuite cu expresia „neinteligibil..." care, în majoritatea cazurilor reprezintă ştersături ori intervenţii pe text inserate computerizat din alte înregistrări – fiind astfel pus sub semnul îndoielii caracterul intact şi complet al înregistrărilor.

3.4.2. Înlăturarea şi distrugerea înregistrărilor inutile sau care privesc viaţa privată

Apreciem că în prezent nu există o reglementare detaliată care să asigure protecţia împotriva arbitrariului în ceea ce priveşte procedura de urmat în vederea selecţiei înregistrărilor ce au legătură cu cauza precum şi înlăturarea şi distrugerea înregistrărilor inutile sau care privesc viaţa privată.

Dispoziţiile art. 91^2 alin. 4 C.pr.pen. prevăd faptul că înregistrările care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau nu contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor se arhivează la sediul parchetului, în

locuri speciale, în plic sigilat, cu asigurarea confidenţialităţii şi pot fi transmise judecătorului sau completului investit cu soluţionarea cauzei la solicitarea acestuia. La soluţionarea definitivă a cauzei, acestea vor fi şterse sau, după caz, distruse de procuror, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

Observăm practic o reluare a dispoziţiilor art. 91^2 alin. 3 C.pr.pen. în ceea ce priveşte ştergerea sau, după caz distrugerea înregistrărilor în situaţia în care judecătorul nu confirmă ordonanţa procurorului, însă, în această situaţie, legiuitorul nu a avut în vedere regimul aplicabil procesului-verbal de redare rezumativă a convorbirilor înregistrate, ştergerea sau distrugerea înregistrărilor provizorii efectuate din dispoziţia procurorului, neurmată de distrugerea procesului-verbal de redare rezumativă fiind lipsită de finalitate.

Constatăm că legiuitorul în noul Cod de procedură penală aduce îmbunătăţiri actualelor prevederi referitoare la înlăturarea şi distrugerea înregistrărilor inutile sau care privesc viaţa privată, în sensul că prevede un termen pentru distrugerea acestora, respectiv după un an de la soluţionarea definitivă a cauzei, competenţa aparţinând procurorului, care întocmeşte în acest sens proces-verbal.

În ceea ce priveşte restul înregistrărilor ce au legătură cu cauza, situaţie reglementată de articolul 146 din noul Cod, legiuitorul nu prevede nimic cu privire la distrugerea materialelor, omiţând a preciza sau reglementa, într-o manieră asemănătoare actualului Cod, termenele în care aceste suporturi vor putea fi distruse. Din interpretarea noilor texte, ar rezulta că acestea vor rămâne arhivate, după caz, la sediul Parchetului sau al instanţei, fără a mai fi înlăturate în cursul timpului.

Remarcăm în legislaţia naţională caracterul cuprinzător al formulării „înregistrările vor fi şterse sau distruse", text care acoperă toate situaţiile faptice posibile. Astfel, se apreciază în doctrină[94] că legiuitorul a realizat demarcaţia între operaţiunea de „ştergere" şi aceea de „distrugere" ţinând cont, spre exemplu, de faptul că fotografiile nu pot fi şterse, singura variantă posibilă fiind distrugerea acestora. În acest sens, sunt înregistrări care pot fi şterse de pe suportul pe care sunt fixate, dar şi înregistrări care presupun distrugerea suportului care le conţine.

[94] Ion Neagu, *op. cit.*, p. 497.

Analizând aceste aspecte din perspectiva dreptului comparat, invederăm faptul că legislaţia elveţiană prevede în mod expres distrugerea datelor care nu sunt necesare într-o anumită cauză, după cum indică şi Curtea Europeană a Drepturilor Omului[95]

Spre deosebire de procedura procesual penală română, în Codul de procedură penală german[96], se prevede suplimentar procedura de urmat în situaţia în care datele obţinute prin această măsură nu mai sunt necesare pentru urmărirea penală şi pentru o eventuală verificare judecătorească conform alineatului 10 C.pr.pen. german, context în care acestea vor fi imediat distruse. Distrugerea trebuie documentată. Dacă distrugerea este amânată numai pentru efectuarea unei verificări, conform alineatului 10 C.pr.pen. german, datele vor fi sigilate. Ele pot fi folosite numai în acest scop, respectiv pentru verificarea legalităţii Ordinului şi a modului de executare a acestuia.

În Codul de procedură penală italian[97], potrivit dispoziţiile art. 269, procesele-verbale (art. 135 C.pr.pen. italian) şi înregistrările sunt păstrate integral la procurorul care a dispus interceptarea (art. 267 C.pr.pen italian), până când sentinţa nu mai e supusă căilor de atac (art. 648 C.pr.pen. italian). Totuşi, persoanele interesate, când documentaţia nu este necesară pentru procedură, pot cere distrugerea ei, sub rezerva prudenţei, judecătorului care a autorizat sau validat interceptarea. Judecătorul decide în cameră de consiliu conform art. 127 al aceluiaşi act normativ.

Distrugerea, în cazurile în care este prevăzută, este efectuată sub controlul judecătorului. Asupra operaţiunii se redactează procesul-verbal (art. 135 C.pr.pen. italian).

Raportat la aceste sisteme de drept ce conferă mai multe garanţii şi protecţie implicită împotriva arbitrariului, apreciem că dispoziţiile legale interne relative la arhivarea suportului pe care sunt imprimate convorbirile înregistrate ridică anumite probleme în legătură cu securitatea şi confidenţialitatea datelor conţinute pe acesta. Susţinerile noastre intervin în contextul în care din momentul

[95] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Hermann Amann contra Elveţiei,* Hotărârea din 16.02.2000, www.legenet.ro.

[96] *Art. 100 d) alin. (5) Criminal Procedure Code of Germany*, www.iuscomp.org/gla/statutes.

[97] *Art. 269 Codice di Procedura Penale italiano*, www.studiocelentano.it/codici/cpp.

înregistrării, iau cunoştinţă despre conţinutul convorbirilor un număr mare de persoane, incluzând organul de cercetare penală, procurorul, persoanele care acordă concursul tehnic, iar în practică au existat cazuri în care interceptări efectuate în cauze penale au ajuns în posesia unor persoane neautorizate sau chiar în presă. Faţă de aceste aspecte, se naşte temerea susţinută că în privinţa persoanelor interceptate pot apărea situaţii de şantaj sau denigratoare.

În ceea ce priveşte restul înregistrărilor, ce sunt utile soluţionării cauzei, după sesizarea instanţei, copia suportului care conţine înregistrarea convorbirii, precum şi copii de pe procesele-verbale ce conţin transcrierea acesteia, se păstrează la grefa instanţei, în locuri speciale, în plic sigilat, la dispoziţia exclusivă a judecătorului sau a completului investit cu soluţionarea cauzei[98], scopul prevederilor legale în acest sens fiind de a preveni sustragerea sau distrugerea acestora[99].

Totodată, şi în literatura de specialitate[100] s-a apreciat ca fiind deficitară această reglementare, în considerarea posibilităţii transferării prin copiere a informaţiilor existente pe suporturile electronice şi probabilitatea ridicată de a proceda la copieri multiple în condiţii facile, întrucât, de regulă, toate piesele unui dosar vor fi transmise către organul judiciar competent.

După soluţionarea cauzei şi pronunţarea unei hotărâri definitive de condamnare, achitare sau încetare a procesului penal, suportul original şi copia acestuia se arhivează o dată cu dosarul cauzei, la instanţă, în locuri speciale, în plic sigilat. Prin urmare, în această etapă, procurorul este obligat să înainteze instanţei de fond inclusiv originalul înregistrării[101]. Menţionarea, în textul de lege, atât a copiei, cât şi a suportului în original este de natură a conduce la concluzia că există un moment în care originalul suportului este înaintat instanţei, însă acest moment nu este precizat în cuprinsul dispoziţiilor legale referitoare la interceptări[102]. Consultarea sau copierea suportului pe care sunt imprimate convorbirile înregistrate se poate realiza, după arhivare, numai în condiţiile art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen., cu încuviinţarea prealabilă a preşedintelui instanţei[103].

---

[98] Vasile Păvăleanu, *op. cit.*, p. 289.
[99] Nicu Jidovu, *op. cit.*, p. 206.
[100] Ion Neagu, *op. cit.*, p. 500.
[101] Nicu Jidovu, *op. cit.*, p. 207.
[102] Ion Neagu, *op. cit.*, p. 500.
[103] Valentin Mirişan, *op. cit.*, p. 171.

La o privire comparativă cu dreptul procesual penal francez, interceptările sunt conservate în dublu exemplar, pe două cd-uri, dintre care unul este sigilat iar celălalt este utilizat pe parcursul anchetei penale şi poate fi ascultat (spre exemplu în situaţia în care procesul-verbal de redare a convorbirilor înregistrate este contestat de către avocaţi)[104].

De asemenea, a fost stipulată obligaţia păstrării suportului la parchet şi în cazul în care a fost dispusă o soluţie de netrimitere în judecată, până la împlinirea termenului de prescripţie, moment la care acesta va fi distrus, fiind întocmit în acest sens un proces-verbal. Apreciem că, în contextul în care termenul de prescripţie al răspunderii penale implică o perioadă îndelungată de timp, se creează premisele încălcării dispoziţiilor art. 28 din Constituţie referitor la secretul corespondenţei.

Susţinerile noastre intervin în condiţiile în care este permisă utilizarea convorbirilor sau comunicărilor menţionate şi în alte cauze penale, iar în această situaţie poate lua cunoştinţă de conţinutul lor un număr mare de persoane. Pe de altă parte observăm că şi procedura procesual penală franceză prevede în dispoziţiile art. 100-6 că înregistrările sunt distruse, prin grija procurorului Republicii sau a procurorului general, la expirarea termenului de prescripţie a acţiunii penale, încheindu-se un proces-verbal privind operaţiunea de distrugere.

Plecând de la soluţia de netrimitere în judecată, în situaţia atacării acesteia în temeiul dispoziţiilor art. 278^1 C.pr.pen., dacă plângerea va fi admisă şi va fi reţinută cauza spre judecare, înregistrărilor din cauză li se vor aplica prevederile art. 91^3 alin. 7, fiind înlăturate cele ale art. 91^3 alin. 5 C.pr.pen., arhivându-se odată cu dosarul.

Dacă judecătorul adoptă soluţiile de la art. 278^1 alin. 8 lit. a) sau b), în privinţa tuturor înregistrărilor se vor aplica, după caz, prevederile art. 91^3 alin. 5 sau alin. 6 C.pr.pen.

Referitor la dispoziţiile art. 91^3 alin. 5 C.pr.pen., se apreciază în literatura de specialitate[105] că nu corespunde realităţii juridice, întrucât porneşte de la falsa premisă a „probei de vinovăţie" şi nu de la distincţia firească „ informaţie-probă". Dacă soluţia „încetării urmăririi penale" are

[104] François-Bernard Huyghe, *Les écoutes téléphonique,* Ed. Presses Universitaires de France, 2009, Paris, p. 55-56.

[105] Radu Slăvoiu, Cătălin Dumitrescu, *op. cit.,* p. 24.

drept cauză existenţa unor impedimente rezultând din lipsa de obiect a acţiunii penale, în schimb „scoaterea de sub urmărire penală" (ca şi „neînceperea urmăriri penale" pentru motivele de la art. 10 alin. 1 lit.a)-e) C.pr.pen.) vizează lipsa de temei a acţiunii penale, cauzele ce o determină privind fondul. Tocmai din acest motiv, dispunerea acestei soluţii impune administrarea în prealabil a unor probe, care pot rezulta din interceptări. În aceste condiţii, soluţia distrugerii, la împlinirea termenului de prescripţie a răspunderii penale, a tuturor suporţilor conţinând înregistrările convorbirilor interceptate nu este adecvată, din moment ce unele dintre informaţii pot privi fapta, deci sunt probe pertinente, concludente şi utile care au determinat scoaterea de sub urmărire penală. Astfel, acestea ar trebui să urmeze soluţia de la art. 91^3 alin. 7 C.pr.pen. (arhivarea odată cu dosarul din care fac parte) şi nu pe cea de la art. 91^2 alin. 4 C.pr.pen.(distrugerea).

Deşi era criticabilă dispoziţia din actuala reglementare ce prevede arhivarea suportului pe care sunt imprimate convorbirile înregistrate, până la împlinirea termenului de prescripţie a răspunderii penale, în noua reglementare, în condiţiile unei soluţii de clasare, ce echivalează cu împiedicarea punerii în mişcare a acţiunii penale, judecătorul de drepturi şi libertăţi dispune conservarea suportului material sau a copiei certificate a acesteia prin arhivare la sediul instanţei, în plic sigilat, cu asigurarea confidenţialităţii, fără a fi însă prevăzut un termen pentru păstrarea suporţilor. Această reglementare este susceptibilă a fi considerată caz de imprevizibilitate a legii.

3.4.3. Modalităţi diferite de certificare în raport de felul înregistrărilor (convorbiri telefonice, convorbiri în mediul ambiental, imagini)

În raport de tipul comunicării sau convorbirii ce face obiectul ingerinţei din partea organelor de stat autorizate, operaţiunile de interceptare se pot clasifica în două categorii: interceptări de comunicări sau convorbiri purtate nemijlocit (această categorie se referă la interceptarea unei transmiteri sau unui schimb interuman de informaţii, derulat fără concursul unor mijloace tehnice) şi interceptări de corespondenţă, respectiv interceptarea convorbirilor telefonice, a faxurilor, telexurilor, e-mail-urilor, a scrisorilor, telegramelor etc.[106]

[106] Mihail Udroiu, Radu Slăvoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 22-23.

Conform dispoziţiilor art. 91[5] C.pr.pen., în vederea stabilirii situaţiei de fapt sau pentru identificarea participanţilor la comiterea unor infracţiuni cu grad sporit de pericol social, organul de urmărire penală, poate să recurgă, pe lângă interceptarea şi înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor, la localizarea sau urmărirea prin GPS şi la procedeul înregistrării de imagini.

Relativ la supravegherea prin intermediul GPS-ului, prin hotărârea Uzun contra Germaniei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că acest tip de monitorizare surprinde mai puţine elemente ce ţin de conduita, de opiniile sau sentimentele unei persoane, context în care nu este necesară aplicarea aceloraşi garanţii stricte care ar trebui respectate în cazul efectuării unor interceptări telefonice. Prin urmare, nu este necesară precizarea strictă a duratei maximale a măsurii luate sau procedura de utilizare şi de stocare a datelor[107].

Supravegherea tehnică poate fi continuă (de pildă, în cazul interceptării şi înregistrării convorbirilor telefonice) sau secvenţială (cum ar fi în cazul înregistrărilor audio sau audio-video efectuate în mediul ambiental, efectuate de organele de urmărire penală pentru valorificarea momentelor operative).

Se apreciază în doctrină[108] că înregistrările de sunet şi de imagine pot fi folosite în cazul tuturor infracţiunilor susceptibile, prin natura lor, să fie săvârşite în flagrant. Se recomandă, de altfel, ca întregul proces de constatare a infracţiunii flagrante să fie filmat cu ajutorul camerei video, atât pentru că ulterior înregistrarea poate furniza elemente probatorii suplimentare, cât şi pentru că poate constitui în sine o probă care atestă respectarea cerinţelor procesual penale. În fapt, pe măsura derulării cercetării, obiectele şi urmele găsite, precum şi aspectele constatate sunt descrise detaliat prin voce în timp ce sunt filmate, astfel încât înregistrarea constituie o extensie şi o redare în imagini a conţinutului procesului-verbal.

Convorbirile sau comunicările interceptate şi înregistrate, înregistrările în mediul ambiental, informaţiile obţinute prin localizarea sau urmărirea prin GPS, ori prin alte mijloace electronice de supraveghere, care privesc

[107] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Uzun contra Germaniei*, Hotărârea din 2.09.2010, www.juridice.ro.

[108] Nicolae Grofu, *op. cit.*, p. 214.

fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor, sunt redate integral într-un proces-verbal de către procuror sau de lucrătorul din cadrul poliţiei judiciare delegat de procuror. Un astfel de proces-verbal de redare a activităţii de localizare ar trebui să cuprindă date privind mijloacele de supraveghere, persoanele urmărite, coordonatele de poziţionare a vehiculelor etc.

Înregistrările audio sunt redate numai în măsura în care acestea sunt clare, inteligibile, iar în celelalte cazuri se va face menţiunea „neinteligibil". Procesul-verbal va mai trebui să cuprindă persoanele între care a avut loc comunicarea (dacă sunt cunoscute după nume, prenume sau identificabile după poreclă), ziua, luna, anul şi ora la care a avut loc comunicarea, numerele posturilor telefonice între care au avut loc convorbirile, după caz, precum şi explicarea semnificaţiei unor termeni folosiţi pe parcursul discuţiilor.

Înregistrările de imagini (atât cele efectuate prin filmare, cât şi cele prin fotografiere) sunt redate prin planşe foto, care fac parte integrantă din procesul-verbal întocmit de organele de urmărire penală. În cuprinsul acestui proces-verbal pot fi, de asemenea, descrise activităţile constatate de organele de urmărire penală cu ocazia punerii în executare a autorizaţiei emise de către judecător[109]. Totodată, apreciem că se impune ca procurorul să redea în procesul-verbal aspectele pe care doreşte să le releve prin respectivele imagini.

În cursul executării supravegherii pot fi fixate prin video-filmare sau fotografiere judiciară aspecte de interes referitoare la acţiunile celui urmărit, ca de exemplu întâlnirile, frecventarea adreselor ori utilizarea anumitor vehicule. Imaginile, pentru a căpăta valoare probantă, trebuie fixate în baza unei autorizaţii, legea procesual penală statuând prin dispoziţiile art. 91^5 C.pr.pen. faptul că prevederile art. 91^1 şi 91^2 C.pr.pen. se aplică în mod corespunzător, iar procedura de certificare este cea prevăzută în cazul celorlalte tipuri de înregistrări, cu excepţia redării în formă scrisă, după caz[110].

Se apreciază în literatura de specialitate[111] că avantajul înregistrărilor video constă în faptul că activităţile pot fi prezentate repetat completelor de judecată în integralitatea desfăşurării lor.

---

[109] Mihail Udroiu, Radu Slăvoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 135.

[110] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *op. cit.*, p. 66.

[111] Sorin Alămoreanu, *Criminalistica-Note de curs,* Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de Drept, 2004, p. 99.

Înregistrările efectuate în mediul ambiental, când mijloacele tehnice sunt instalate pe corpul unuia dintre participanţi, reprezintă înregistrări ale comunicărilor sau convorbirilor efectuate de părţi sau de orice alte persoane potrivit art. 91[6] alin. 2 C.pr.pen., fie înregistrări efectuate de organele de urmărire penală, prin intermediul acestor participanţi, dacă măsura a fost autorizată de judecător. În acest din urmă caz, organele de urmărire penală trebuie să întocmească un proces-verbal cu privire la instalarea mijlocului tehnic pe corpul persoanei care va efectua înregistrarea, în care să menţioneze: datele de identificare a mijlocului tehnic folosit şi a suportului de stocare, persoana pe corpul căreia este instalat mijlocul tehnic, scopul instalării, numărul autorizaţiei emise de judecător sau de procuror.

Aceleaşi reguli se aplică şi în cazul înregistrării imaginii cu precizarea că, în acest caz, se încheie doar proces-verbal la care se va ataşa caseta video care conţine înregistrarea imaginii, în original, sigilată, fără a se mai proceda la redarea în formă scrisă. Conţinutul imaginilor se va descrie, însă, în procesul-verbal, în măsura în care prezintă relevanţă sub aspect penal[112].

În Legea nr. 141/1996, modalităţile şi condiţiile de efectuare a înregistrărilor convorbirilor şi certificarea lor erau aplicabile şi în cazul înregistrării de imagini, cu excepţia redării în formă scrisă, după caz.

Menţionarea sintagmei „după caz" se dovedeşte utilă în situaţia în care în speţă au fost efectuate înregistrări audio-video. În practică, relativ la anumite împrejurări surprinse în imagini, persoana abilitată să redacteze procesul-verbal de redare include anumite comentarii ce vin să creioneze comportamentul celui înregistrat.

Dificultăţi de valorificare a imaginilor intervin în cazul în care supravegherea este realizată de către structuri ale serviciilor de informaţii. În aceste cazuri, pe lângă împrejurarea că persoanele care realizează efectiv activitatea nu deţin calitatea de ofiţer sau agent de poliţie judiciară, actele întocmite sub denumirea de „Notă de supraveghere" sunt incluse în categoria actelor extra-procesuale[113].

---

[112] Gheorghiţă Mateuţ, *În legătură cu noua reglementare privind înregistrările audio sau video în probaţiunea penală,* loc. cit., p. 75; Augustin Lazăr, *op. cit.,* p. 49.

[113] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *op. cit.*, p. 66-68.

În dreptul procesual penal francez[114], atunci când necesităţile de informare efectuate în cazul unei crime sau a unui delict prevăzute de art. 706-73 C.pr.pen. francez o impun, judecătorul de instrucţie, cu avizul procurorului Republicii, poate să autorizeze prin ordonanţă motivată, instalarea de către ofiţerii şi agenţii de poliţie delegaţi prin comisie rogatorie, a unui dispozitiv tehnic pentru captarea, fixarea, transmiterea şi înregistrarea, fără consimţământul celor vizaţi, a cuvintelor pronunţate de una sau mai multe persoane, în particular sau în mod confidenţial, în locuri sau vehicule private sau publice, sau a imaginii cu una sau mai multe persoane aflate într-un loc privat. Aceste operaţiuni se efectuează sub autoritatea şi controlul judecătorului de instrucţie.

Pentru valorificarea în plan probator a acestor operaţiuni, în acord cu dispoziţiile art. 706-101 C.pr.pen. francez, judecătorul de instrucţie sau ofiţerul de poliţie judiciară delegat de acesta descrie sau transcrie, într-un proces-verbal care se depune la dosar, imaginile sau conversaţiile înregistrate care sunt utile pentru aflarea adevărului.

Raportându-ne la aceste aspecte, de lege ferenda considerăm că s-ar impune obligativitatea procurorului de a descrie în procesul-verbal ce anume consideră că este relevant pentru aflarea adevărului din conversaţiile înregistrate şi transcrise pentru a preveni situaţiile în care se depun la dosarul cu care este investită instanţa înregistrări ce nu au legătură cu cauza.

Cu toate că s-ar putea aprecia de către organele judiciare că nu este utilă o astfel de descriere, deoarece interpretarea relevanţei sau a irelevanţei conţinutului discuţiei interceptate este atributul exclusiv al judecătorului, apreciem că se impune o astfel de descriere mai ales în situaţia în care procurorul solicită confirmarea ordonanţei provizorii şi implicit a încheierii de autorizare sau de reînnoire a autorizării.

În acest sens, indicăm pasaje din procesele-verbale de redare a înregistrărilor efectuate în cauză în dosarul nr. 8370/99/2007, ce au fost selectate atât de organele de urmărire penală, cât şi de instanţa de judecată, pentru a motiva trimiterea în judecată şi condamnarea inculpaţilor, susţinându-se de către organele judiciare că se discută într-un limbaj cifrat.

[114] *Art. 706-96 Code de Procedure penale française (Partie Législative),* http://www.adminet.com/cod.

Astfel, instanţa[115] motivează condamnarea inculpaţilor pentru săvârşirea infracţiunilor prevăzute de art. 25 şi 27 alin. 2 din Legea 365/2002 (r), respectiv fabricarea sau deţinerea de echipamente inclusive hardware şi software cu scopul de servi la falsificarea instrumente de plată electronice, respectiv infracţiunea de transfer neautorizat de fonduri, reţinând că intenţiile inculpatului de a confecţiona astfel de piese cu scopul de a fi folosite prin înlocuirea pieselor de la ATM-urile din străinătate sunt evidenţiate şi probate de conţinutul discuţiilor telefonice purtate de inculpatul D.S.G.

În ziua de 03.11.2006 la ora 12:55:48, D.S.G. (de la postul telefonic….) ia legătura cu P.C.L., aflat la postul telefonic….(prepaid) şi folosind un limbaj cifrat îl informează despre confecţionarea unor piese, componente din plastic, după cum urmează:

DSG: – Auzi, dom'doctor? Tot eu sunt…

PCL: – Da …

DSG: – Voiam să-ţi zic că…**vezi că fac plasticurile alea care se…alea de unde se bagă…ştii tu! La cărţile astea…vederile alea poştale.**

PCL: – **Aşa…Vulturii? Porumbeii?**

DSG: – Nu, dom'doctor ! Gura unde se bagă …

PCL: – Aşa, aşa …

DSG: – **Fac din alea să le fac direct la Mase plastice acolo** …

PCL: – Îmhî …

DSG: – **Iese ca la** …

PCL: – Mama lor …

DSG: – **Ca la magazin** … Da,da …Asta voiam să zic …

PCL: – Hai, să dau sfoară în ţară … Da, da …

……..

Convorbirea telefonică redată probează intenţia cu care inculpatul D.S.G. a achiziţionat cele două dispozitive. În acelaşi sens este convorbirea telefonică purtată de inculpatul D.S.G. cu numitul R.R.I. în data de 03.11.2006, la ora 15:03:56, din care rezultă că dispozitivele urmau să fie trimise în Italia pentru a fi montate pe ATM-uri.

[115] Tribunalul Iaşi, *Sentinţa penală nr. 388 din 02 iunie 2009,* pronunţată în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată.

DSG: – Da !

RRI: – Ce faci moşule ?

DSG: – Ce să fac moşule, uite la o cafea. Tu ?

RRI: – **Ai fost cu alea la „electrician"?**

DSG: – Nu, nu, nu m-am dus.

RRI: – Aaaa, nu i le-ai dus încă?

DSG: – Nu, dar nu i le dau moşu aşa până nu-mi dă ceva acolo …

RRI: – Aaaa, nu…

DSG: – Nu fac eu trucuri din astea … Nu… Aştept să termine ceva, să-mi dea ceva. Bine, el trebuie să dea aia de pe o memorie, ştiu eu care, dar când se termină tot acolo merg să-mi deie … După aia să-l caut eu pe la uşă, pe la el. Aşa, cum să zic, **i-am zis: „băi vezi că au venit alea"**... se grăbeşte şi el să le facă, ştii? Aşa i le dau şi mă rog de el după aia… Ştii cum îs ăştia…

RRI: – **Dă-i sfoară, zi-i: „bă, veniră „jucăriile". Du-te, dă-i cu ele pe la nas…**

DSG: – Păi. Am fost, i-am zis, i le-am arătat: „**vezi că au venit, uite-le îs la mine, grăbeşte-te**". I-am zis: „**hai fă şi tu ceva, că-i foame mare**", îţi dai seama şi eu .. M-a sunat şi unul din ITALIA care are … I-am dat eu o dată ceva şi ăla… **care are din astea cu tot cu pinuleţ…**

RRI: – Aha, aha…

DSG: – Are brad de pin, înţelegi?

RRI: – Are „brad de pin" acolo, ăh?

DSG: -Da, **şi n-are cine să-i scoată „frunzele din copac".**

……

La ora 10.18.34 a zilei de 11.11.2006 P.C.L. folosind postul telefonic …. a luat legătura cu inculpatul D.S.G., aflat la postul telefonic ….. şi i-a comunicat folosind în acest sens un limbaj cifrat, că a efectuat transferul bancar iar suma transferată este de 3800 de euro. Conţinutul discuţiei telefonice este transcrisă în nota de transcriere aflată la fila 42 vol. III dosar de u.p., este relevant în acest sens.

DSG: – Da, domnule doctor !

PCL: – Vezi că am omologat **furgoneta aia de ITALIA**.

DSG: – Da!

PCL: – **Trei tone şi opt sute, da.**

DSG: – Aha, aha. Să se ducă omul la omologare.

PCL: – Luni, cred. Da. Luni să se ducă să-şi ia autorizaţia.

Având în vedere conţinutul acestor procese-verbale de redare, se naşte întrebarea firească, referitoare la criteriile şi modalităţile în care organele judiciare au reuşit să descifreze acest limbaj şi să deducă cu certitudine aspecte la care se refereau inculpaţii şi intenţiile pe care aceştia le aveau în privinţa atingerii scopului prevăzut de legiuitor. Dimpotrivă, apreciem că transcrierea acestor convorbiri relevă discuţii purtate în termeni vagi, ambigue, nefiind de natură a conduce la concluzii certe cu privire la subiectul discuţiei sau cu privire la date sau informaţii certe.

Interceptările, înregistrările, localizările sau urmăririle reglementate de art. 91^1-91^5 C.pr.pen. nu sunt mijloace de probă, ci procedee probatorii prin care sunt obţinute date, informaţii, imagini, ce sunt redate ulterior în procese-verbale sau pe planşă foto, certificate de procuror.

Procesele-verbale sau planşele foto reprezintă în fapt mijlocul de probă ce poate fi folosit pentru stabilirea situaţiei de fapt şi aflarea adevărului în cauză, în măsura în care se coroborează cu alte mijloace de probă administrate în cauză.

În sistemul procedural penal sârb[116], în situaţia în care fotografiile sau înregistrările audio sau audio şi video au fost făcute cu respectarea alineatului 1 şi alineatelor de la 3. la 7. din art. 145., o parte din fotografie sau înregistrare, extrasă prin mijloace tehnice adecvate şi o fotografie realizată dintr-un cadru al unei înregistrări pot fi utilizate ca probe în cadrul urmăririi penale.

În contextul în care fotografiile sau înregistrările audio sau audio şi video au fost făcute cu respectarea alineatului 1 şi alineatelor 3-7 din art. 145 C.pr.pen sârb, un desen sau o schiţă realizată pe baza fotografiei sau înregistrării video poate fi utilizată ca probă în cadrul urmăririi penale, dacă a fost realizată cu scopul de a clarifica un detaliu din fotografie sau înregistrare şi dacă fotografia sau înregistrarea constituie parte a probei.

Având în vedere aceste aspecte apreciem ca oportună necesitatea introducerii unui text de lege în legislaţia română care să prevadă posibilitatea utilizării ca

[116] Art. 145 (8) *Criminal Procedure Code of the Republic of Serbia*, http://legislationline.org/documents.

mijloc de probă a unui desen, a unei schiţe în vederea clarificării şi fixării detaliilor cu relevanţă probatorie pentru cauză, din fotografiile sau înregistrările efectuate.

Deşi dispoziţiile art. 91[3] alin. 3 C.pr.pen. fac referire numai la prezentarea proceselor-verbale în care sunt reproduse convorbirile înregistrate şi la posibilitatea ascultării acestora, considerăm că obligaţia procurorului constă în a prezenta învinuitului sau inculpatului procesele-verbale în care sunt redate informaţiile obţinute ca urmare a localizării sau urmăririi prin GPS sau alte mijloace electronice de supraveghere precum şi planşele în care sunt redate imaginile înregistrate.

3.5. Valoarea probantă

3.5.1. Utilizarea ca mijloace de probă doar a acelor înregistrări care au fost certificate în prealabil

Codul de procedură penală cuprinde o serie de reglementări în vederea realizării scopului procesului penal, printre care şi dispoziţii privind aşezarea sistemului probator pe principiile libertăţii probelor şi al liberei lor aprecieri, în conformitate cu dispoziţiile art. 63 şi 64 C.pr.pen.

În acest sens, probele nu au valoare dinainte stabilită, aprecierea fiecărei probe realizându-se de organul de urmărire penală sau de instanţa de judecată în urma examinării tuturor probelor administrate, iar pe de altă parte, mijloacele de probă obţinute în mod ilegal nu pot fi folosite în procesul penal[117].

Art. 91[1] dispune că interceptările şi înregistrările comunicaţiilor şi convorbirilor pot servi ca mijloace de probă dacă din conţinutul lor rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului. Acestea nu constituie probe prin simpla lor efectuare, ci numai dacă se consemnează într-un act procedural, respectiv procesul-verbal de redare, şi dacă rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului.[118] Înregistrările audio-video ale convorbirilor şi comunicărilor se înscriu în regula generală potrivit căreia probele nu au valoare dinainte stabilită, fiind supuse principiului liberei aprecieri a probelor. Pe cale de consecinţă,

[117] Gheorghiţă Mateuţ, *Tratat de procedură penală-Partea generală, Volumul I,* loc. cit., p. 170-171.
[118] Grigore Theodoru, *op. cit.*, p. 402.

acestea au aceeaşi valoare probantă ca orice alt mijloc de probă, putând fi reţinute de către organele judiciare la stabilirea situaţiei de fapt dintr-o cauză penală, dar şi înlăturate motivat.[119] Din această perspectivă, vor putea contribui la aflarea adevărului în măsura în care formează încrederea că reflectă corect existenţa şi conţinutul unor convorbiri sau imaginea unor persoane, obiecte, locuri etc.[120]

Apreciem, sub aspectul valorii probatorii a mijloacelor de probă prevăzute de art. 91¹-91⁶ C.pr.pen., că, în unele situaţii, de altfel extrem de rare în practică, convorbirile sau comunicările interceptate şi înregistrate pot furniza informaţii cu valoare probantă deosebită, care constituie probe directe. Această ipoteză intervine numai în condiţiile în care din cuprinsul lor rezultă atât întrunirea elementelor constitutive ale infracţiunii ce constituie obiectul cauzei, cât şi vinovăţia învinuitului sau inculpatului. De cele mai multe ori însă, convorbirile înregistrate şi redate integral în procesul-verbal prevăzut de art. 91³ C.pr.pen. nu pot constitui decât probe indirecte, ce vor trebui coroborate cu alte probe directe sau indirecte din cauza penală.[121]

Valorificarea înregistrărilor audio sau video în plan probator presupune, conform art. 91³ C.pr.pen., întocmirea, de către procurorul sau lucrătorul din cadrul poliţiei judiciare delegat de procuror, a unui proces-verbal de redare integrală a convorbirilor sau comunicărilor interceptate şi înregistrate. Aceste înscrisuri, în condiţiile în care respectă cerinţele legii, reprezintă acte de urmărire penală, fiind părţi componente ale dosarului de urmărire penală instrumentat[122]. Procesele-verbale de redare a activităţii de interceptare şi înregistrare a convorbirilor şi comunicărilor sunt supuse principiului liberei aprecieri a probelor, având aceeaşi valoare probantă ca orice alt mijloc de probă, putând fi reţinute de organele judiciare la stabilirea situaţiei de fapt dintr-o cauză penală sau înlăturate motivat. Aceeaşi valoare probantă o au şi procesele-verbale de redare a activităţii de localizare sau urmărire prin GPS ori prin alte mijloace electronice de supraveghere[123].

---

[119] Mihail Udroiu, *op. cit*, p. 137.

[120] Grigore Theodoru, *op. cit*., p. 402.

[121] Sandra Grădinaru, Ioan Gârbuleț, *The Evidential Value of Audio Recordings or Video Recordings*, în Curentul Juridic nr. 1/2012, p. 93.

[122] Ion Neagu, *op. cit*., p. 500.

[123] Mihail Udroiu, *op. cit*., p. 137.

Potrivit unei opinii[124], operaţia de certificare are scopul de a face credinţă asupra realităţii şi exactităţii informaţiilor pe care le conţine. Lipsa unei asemenea certificări, apreciată ca fiind posibilă mai mult la nivel teoretic şi care poate fi şi ea cu uşurinţă complinită, ar putea fi sancţionată cu nulitatea relativă prevăzută de art. 197 alin. 4 din actualul Cod de procedură penală sau de art. 282 din noul Cod de procedură penală. Se poate observa totuşi, că exactitatea redărilor poate fi verificată în această situaţie, prin compararea acestora cu informaţiile captate şi existente pe suportul original sau chiar pe copia acestuia, procedeu laborios şi care rar se întâmplă în practică, însă această posibilitate nu absolvă procurorul de obligaţia pe care o are potrivit legii de a certifica procesul-verbal de redare.

În ceea ce priveşte procedura invalidării interceptărilor şi înregistrărilor obţinute cu încălcarea dispoziţiilor legale, s-a apreciat[125] că aceste probe vor urma regimul comun al nulităţilor, prevăzut de art. 197 C.pr.pen., soluţia restituirii la procuror neavând aplicare în această situaţie, întrucât din textul legal se trage concluzia că probele astfel obţinute nu mai pot fi refăcute, indiferent de felul nulităţii. Totuşi, se apreciază că, în considerarea art. 64 alin. 2 C.pr.pen. şi a raţiunilor pentru care a fost adoptat, reprezentând o nouă garanţie a dreptului la apărare, ar trebui să se admită ca inculpatul să se poată folosi, în apărarea sa, de o probă obţinută în mod nelegal.

Se apreciază în literatura de specialitate[126] că potrivit dispoziţiilor art. 64 C.pr.pen., legiuitorul introduce o sancţiune procesuală specifică, care acţionează şi are efectele nulităţii absolute. Este suficient să se dovedească că mijlocul de probă a fost obţinut prin încălcarea dispoziţiilor care reglementează modul de obţinere a acestuia, pentru a fi lipsit de valoare probatorie, cu consecinţa de a nu putea fi folosit în procesul penal, fără a fi necesară dovada producerii unei vătămări.

Considerăm faptul că lipsa certificării proceselor-verbale de redare a convorbirilor interceptate nu poate atrage decât nulitatea relativă a acestora, singurul remediu procesual constând în înlăturarea lor din materialul probator.

---

[124] Mihai Viorel Tudoran, *op. cit.*

[125] Gheorghiţă Mateuţ, *O noutate pentru procedura penală română: invalidarea probelor obţinute în mod ilegal,* loc. cit., p. 142.

[126] Ioan Griga, *Specificul activităţii de probaţiune şi rolul ei în cursul celor două faze ale procesului penal,* în Buletinul Casaţiei nr. 2/2007, p. 77.

În sprijinul opiniei enunţate indicăm şi practica instanţelor de judecată[127], potrivit cărora „procedura de administrare a probelor conţinute de convorbirile telefonice a fost viciată în mod corespunzător, prin lipsa certificării de către procuror a proceselor-verbale de redare[…] Instanţa constată cu surprindere că operaţiunea de certificare a avut loc abia în luna martie 2007, după 5 ani de la efectuarea interceptărilor şi cu 2 săptămâni înainte de emiterea rechizitoriului. Prin urmare, întreaga urmărire penală a fost purtată pe baza unor probe nelegale, timp în care acestea, fără a fi fost verificate de către procuror, au furnizat cvasitotalitatea indiciilor de vinovăţie. Aceasta înseamnă că toate actele procesuale şi procedurale întemeiate pe procesele-verbale de redare a convorbirilor purtate de inculpatul N. Ş. E., până la certificare, sunt lovite de nulitate, ceea ce atrage şi nulitatea actului de sesizare a instanţei."

De asemenea, indicăm şi practica Tribunalului Vrancea[128], instanţa reţinând în motivarea soluţiei dispuse următoarele:"sub aspect probatoriu, Tribunalul nu dă eficienţă juridică extraselor din interceptările telefonice cuprinse în referatul de propunere a luării măsurii arestării preventive întrucât nu au fost însoţite de procesele-verbale încheiate în condiţiile art. 91^3 C.pr.pen."

Astfel, soluţiile instanţelor de judecată[129] vin să confirme aprecierile noastre, „dispoziţiile art. 91^3 C.pr.pen. sunt de strictă interpretare, iar operaţia certificării proceselor-verbale operează indiferent de organul care a efectuat transcrierea interceptărilor. Necertificarea proceselor-verbale de transcriere a convorbirilor telefonice atrage incidenţa dispoziţiilor art. 197 alin. 2 C.pr.pen., fiind lovite de nulitate absolută", impunându-se înlăturarea lor din materialul probator.

În legătură cu posibilitatea realizării înregistrărilor audio-video în cadrul actelor premergătoare urmăririi penale, acceptată în practică, dar şi de către unele opinii din doctrină, numai procesul-verbal certificat pentru autenticitate ar putea constitui mijloc de probă în instanţă, deşi nu ne

[127] Tribunalul Iaşi, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 627 din 27 octombrie 2008*, www.jurisprudenţa.org.
[128] Tribunalul Vrancea, Secţia penală, *Hotărârea din data de 7 aprilie 2011*, nepublicată.
[129] Tribunalul Bucureşti, Secţia a IIa penală, *Sentinţa penală nr. 414 din 14 aprilie 2009*, www.jurisprudenţa.org.

raliem unei astfel de opinii, care este contrară şi jurisprudenţei Curţii Constituţionale.

În acest sens s-au pronunţat şi instanţele de judecată, Curtea de Apel Constanţa reţinând următoarele: „în ceea ce priveşte procesul-verbal de redare a convorbirii purtată în mediul ambiental între inculpat şi D.G.N. [şi] suportul ce conţine copia înregistrării discuţiei purtate în mediul ambiental de cei doi, nu sunt luate în considerare, critica apărării fiind întemeiată deoarece înregistrarea s-a efectuat anterior începerii urmăririi penale contrar dispoziţiilor art. 91^1 C.pr.pen."[130].

Pe de altă parte, în lipsa certificării, proceselor-verbale li s-a dat, în practică, valoare de indicii temeinice în sensul art. 68^1 C.pr.pen., pentru a fundamenta luarea măsurii arestării preventive. În acest sens, Curtea de Apel Bucureşti a reţinut în motivarea unei soluţii că „nu se poate susţine că interceptările de convorbiri telefonice redate în scris prin procese-verbale care nu au fost certificate de procuror nu au nicio valoarea la luarea măsurii arestării preventive, atâta timp cât legea procesual penală nu impune procurorului să fi certificat redarea chiar în momentul solicitării luării măsurii, existenţa scrisă a acestor procese-verbale fiind indicii temeinice în sensul art. 68^1 C.pr.pen., toate consemnările fiind valabile până la înscrierea în fals.[131]"

* * *

Sub aspectul valorii probante a acestor mijloace de probă trebuie analizate şi dispoziţiile art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen., introduse prin art. I pct. 48 din Legea nr. 356/2006, care prevăd că aceste convorbiri sau comunicări pot fi folosite şi în altă cauză penală dacă din cuprinsul lor rezultă date sau informaţii concludente şi utile privitoare la pregătirea sau săvârşirea unei alte infracţiuni dintre cele prevăzute la art. 91^1 alin. 1 şi 2.

În doctrină[132] se remarcă faptul că textul nu distinge cu privire la convorbirile sau comunicările interceptate şi înregistrate, ceea ce duce la

---

[130] Curtea de Apel Constanţa, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 59/P/30.04.2009*, www.mateut-budusan.com.

[131] Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I penală, Încheierea nr. 59/2007, în C.P.J.P. 2007, p. 479, apud. Mihail Udroiu, *op. cit.*, p. 156.

[132] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 155-156.

concluzia că toate, fie că privesc procesul penal în cadrul căruia au fost dispuse, fie că sunt colaterale acestuia, cum este cazul celor ce nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau nu contribuie la identificarea sau localizarea participanţilor, pot fi utilizate ca mijloace de probă şi în alte cauze.

Tot din perspectiva art. 91[2] alin. 5 C.pr.pen, considerăm că trebuie analizată situaţia terţilor care comunică cu persoana ale cărei convorbiri sunt interceptate şi înregistrate şi în privinţa cărora există posibilitatea săvârşirii a numeroase abuzuri. Opinăm că acestor persoane le sunt încălcate în mod flagrant, pe lângă dreptul la viaţă privată, toate garanţiile conferite de Convenţia europeană şi Constituţie în materia dreptului la un proces echitabil, în condiţiile în care în astfel de situaţii nu există autorizaţie decât pentru interceptarea comunicărilor persoanei vizate.[133]

În atare condiţii, apreciem că aceste convorbiri nu pot fi folosite ca probe împotriva terţelor persoane la care ne-am referit, ci, cel mult, ca simple informaţii în vederea unei eventuale sesizări din oficiu.

Folosirea comunicaţiilor interceptate ca mijloc de probă în alte dosare pune serioase semne de întrebare cu privire la „asigurarea proporţionalităţii ingerinţei în dreptul la viaţă privată cu scopul urmărit", acest scop trebuind să fie unul legitim, concret, cunoscut, verificat şi analizat de judecător la momentul autorizării şi nu unul viitor, ipotetic, care ar putea să apară ulterior, în alte cauze. De asemenea, un alt semn de întrebare se ridică cu privire la baza legală, în sensul calităţii şi compatibilităţii cu principiul preeminenţei dreptului, a păstrării şi arhivării unor comunicaţii timp îndelungat, în vederea utilizării lor în alte viitoare cauze.

În această materie, poziţia Curţii Europene a Drepturilor Omului este în sensul că se contravine art. 8 din Convenţie în ipoteza în care au fost interceptate şi înregistrate câteva din convorbirile reclamantului, una din acestea conducând la declanşarea procedurii penale împotriva sa, deşi linia telefonică interceptată era cea a unei terţe persoane[134].

Totodată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea art. 8 în cauza *Lambert c. Franţei*, privind o hotărâre a Curţii de Casaţie

[133] Sandra Grădinaru, Ioan Gârbuleţ, *op.cit.*, p. 97.

[134] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Kruslin contra Franţei*, Hotărârea din 24 aprilie 1990, www.coe.int.

franceze care refuza unei persoane dreptul de a critica înregistrările telefonice cărora a fost supusă, pe motiv că au fost efectuate de pe linia telefonică a unui terţ. Astfel, Curtea a apreciat faptul că instanţele franceze au „golit de conţinut mecanismul protector" al Convenţiei, putând priva de protecţia legii un număr mare de persoane[135], respectiv acelea care comunică pe linia telefonică a altor persoane.

În acelaşi sens s-a pronunţat şi o parte a doctrinei franceze, care precizează că, în cazul în care se continuă urmărirea penală, convorbirile înregistrate pot servi ca probe pentru faptele care au justificat măsura interceptării, dar acestea nu pot fi utilizate pentru probarea unor infracţiuni ce nu au fost cuprinse în autorizaţia judecătorului[136].

Învederăm, din această perspectivă, necesitatea abrogării dispoziţiilor art. 91² alin. 5 C.pr.pen. care permit implicit păstrarea şi arhivarea sine die a convorbirilor şi comunicaţiilor interceptate şi înregistrate într-o cauză, precum şi utilizarea acestora într-o altă cauză penală. Subliniem, mai întâi, că acest text este în contradicţie cu art. 91² alin. 4 (care precizează că toate convorbirile care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau nu contribuie la identificarea şi localizarea participanţilor se arhivează separat, fiind distruse la soluţionarea definitivă a cauzei) şi art. 91³ alin. 4 şi 5 C.pr.pen. (care obligă procurorul să încunoştinţeze, la finalizarea urmăririi penale, persoana ale cărei convorbiri sau comunicaţii au fost interceptate despre această împrejurare, ceea ce înseamnă că, în ipoteza vizată de art. 91² alin. 5, încunoştiinţarea nu va mai avea loc, în condiţiile în care înregistrările vor fi folosite într-un alt dosar, diferit de cel în care s-a dispus soluţia de netrimitere în judecată). În al doilea rând, considerăm că textul este arbitrar şi dă posibilitatea utilizării oricând a unor comunicaţii interceptate autorizat într-o cauză, în alte dosare în care este posibil să nu fie întrunite cerinţele legale pentru obţinerea autorizaţiei[137].

Prin comparaţie cu art. 64 din Codul de procedură penală în vigoare, care face o enumerare completă a mijloacelor de probă admisibile în procesul penal, nepermiţând administrarea altor mijloace de probă ce nu

---

[135] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Lambert contra Franţei*, Hotărârea din 24 august 1998, www.coe.int.

[136] Bernard Bouloc, Gaston Stefani, Georges Levasseur, *Procedure penale*, 20e ed., Dalloy, Paris, 2006, p. 633, *apud.* Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit*., p. 156.

[137] Sandra Grădinaru, Ioan Gârbuleţ, *op.cit.,* p. 98.

sunt prevăzute expres în cuprinsul acestui articol, art. 97 alin. 2 lit. f) din noul Cod menţionează posibilitatea utilizării oricărui alt mijloc de probă care nu este interzis de lege.

În ceea ce priveşte înregistrările audio sau video, observăm faptul că dispoziţiile legale menţionate sunt în acord cu opiniile exprimate în literatura de specialitate[138], potrivit cărora acestea sunt considerate ca procedee probatorii, iar nu mijloace de probă, valorificarea acestora în plan probatoriu realizându-se prin intermediul procesului-verbal de redare. Achiesăm la opinia[139] exprimată în literatura de specialitate, potrivit căreia este inutilă enumerarea, în cuprinsul art. 97 alin. 2 lit. e) atât a înscrisurilor, cât şi a rapoartelor de expertiză şi a proceselor-verbale, motivat de faptul că acestea se încadrează în categoria înscrisurilor. De asemenea, subliniem o necorelare a dispoziţiilor art. 139 alin. 3 din noul Cod, care prevăd că înregistrările efectuate de părţi sau de alte persoane, atunci când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terţii, constituie mijloace de probă, cu cele ale art. 97 alin. 2, care, aşa cum am arătat, nu mai includ înregistrările între mijloacele de probă. Afirmaţiile noastre intervin în condiţiile în care, indiferent că sunt efectuate de părţi sau de organe autorizate, înregistrările audio sau video nu pot diferi sub aspectul naturii juridice, fiind prevăzute atât ca procedee probatorii, cât şi ca mijloace de probă.

Observăm că nerespectarea dispoziţiilor din noul Cod, referitoare la efectuarea şi valorificarea tehnicilor speciale de supraveghere, sunt sancţionate de legiuitor prin instituţia Camerei preliminare, care, prin regulile sale, elimină posibilitatea restituirii ulterioare, în faza de judecată, a dosarului la parchet, analizând totodată anterior trimiterii în judecată, legalitatea probatoriilor din această fază şi implicit dacă sunt respectate regulile privind procedura de emitere a mandatului de supraveghere şi de punere în executare a acestuia.

În contextul în care noua reglementare înlătură instituţia prezentării materialului de urmărire penală, susţinem punctul de vedere exprimat în literatura de specialitate[140] în sensul că inculpatul se află în imposibilitate

---

[138] Mihail Udroiu, Radu Slăvoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 192; Grigore Theodoru, *op.cit.*, p. 402.

[139] Nicolae Grofu, *Unele consideraţii în legătură cu sistemul mijloacelor de probă în concepţia Noului Cod de procedură penală*, loc. cit., p. 131-132.

[140] Sorina Siserman, *Proiectul Codului de procedură penală. Comentariu*, www.tribunalulcluj.ro

de a-şi pregăti apărarea în condiţiile în care nu se prevede posibilitatea părţilor implicate în proces de a-şi promova cererile în prezenţa altor participanţi la procesul penal ori de a-şi exprima punctul de vedere în contradictoriu cu acestea. Verificarea legalităţii administrării probelor şi a trimiterii în judecată în lipsa procurorului, inculpatului şi părţii vătămate poate avea consecinţe negative.

3.5.2. Verificarea acestora de către instanţă după sesizare

Potrivit alin. 3 al art. 91^3 C.pr.pen., procesul-verbal se transmite instanţei, alături de copia suportului care conţine înregistrarea, după sesizarea acesteia cu judecarea cauzei respective. În doctrină[141] au fost ridicate anumite probleme din perspectiva conformităţii acestei dispoziţii legale cu prevederile Convenţiei Europene în materie. S-a constatat, de către instanţa europeană, că între garanţiile oferite de reglementările naţionale trebuie să se numere şi grija pentru comunicarea tuturor înregistrărilor, în forma acestora intactă[142], trebuind să existe totodată şi prevederi privind menţinerea înregistrărilor realizate nealterate şi complete, în scopul unui eventual control al instanţei şi al apărării cu privire la acestea[143].

Din această perspectivă, considerăm că, în vederea stabilirii adevărului şi pentru o corectă apreciere a probelor, este foarte important ca înregistrările audio să conţină convorbirile în întregime, nu doar fragmentar, cum se întâmplă frecvent în practică. De altfel, art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen. stabileşte în mod neechivoc necesitatea transcrierii integrale a convorbirilor înregistrate şi nu doar a unor pasaje din acestea. Pe de altă parte, în condiţiile transcrierii integrale, apare riscul de a fi încălcat art. 8 din Convenţie. Apreciem că se impune necesitatea unor reglementări exprese (în special în Regulamentul de ordine interioară al instanţelor, dar şi în Regulamentul de ordine interioară al parchetelor) în vederea punerii efective în practică a următoarelor dispoziţii ale art. 91^3 alin. 3 C.pr.pen.:

---

[141] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 158.

[142] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Kruslin contra Franţei,* Hotărârea din 24.04.1990; *cauza Huvig contra Franţei*, Hotărârea din 24.04.1990, *cauza Valenzuela Contreras contra Spaniei*, Hotărârea din 30.07.1998, www.coe.int.

[143] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Prado Bugallo contra Spaniei,* Hotărârea din 18.02.2003;, *cauza Dumitru Popescu c. României,* Hotărârea din 26.04.2007, www.coe.int.

„După sesizarea instanţei, copia suportului care conţine înregistrarea convorbirii şi copii de pe procesele-verbale se păstrează la grefa instanţei, în locuri speciale, în plic sigilat, la dispoziţia exclusivă a judecătorului sau completului investit cu soluţionarea cauzei", dar şi, pe de o parte, pentru a preveni scurgerile de informaţii, iar, pe de altă parte, pentru a asigura atât compatibilitatea cu legislaţia specială în materia protecţiei informaţiilor clasificate, cât şi pentru a stabili condiţiile de acces ale părţilor la acestea.

Convorbirile sau comunicările interceptate pot fi folosite şi în altă cauză penală, dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau informaţii concludente privitoare la pregătirea sau săvârşirea unei alte infracţiuni din cele prevăzute de art. 91[1] alin. 1 şi 2 C.pr.pen. Se apreciază[144] că această reglementare derogatorie este în conformitate cu standardele europene în domeniul protecţiei drepturilor omului, întrucât este admisă doar în situaţia pregătirii sau săvârşirii unor fapte penale.

Contrar acestei aprecieri, considerăm că textul legal este de natură a înfrânge atât dispoziţiile art. 6 cât şi ale art. 8 din Convenţia privind apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, în condiţiile în care redactarea actuală a textului legal permite utilizarea inclusiv a unor interceptări ce nu au fost autorizate corespunzător, a unor înregistrări efectuate de organe necompetente, precum şi a oricăror interceptări efectuate cu încălcarea dispoziţiilor legale, nefiind prevăzută în mod expres nicio sancţiune procesuală în această privinţă. Or, a se admite că într-o cauză penală să se utilizeze interceptări şi înregistrări autorizate pentru o altă faptă şi pentru o altă persoană, este de natură a încălca toate drepturile amintite.

De altfel şi în doctrină[145] s-a exprimat opinia conform căreia permiterea utilizării convorbirii interceptate cu depăşirea autorizaţiei iniţiale poate comporta discuţii din perspectiva respectării cerinţelor instanţei europene, mai ales în condiţiile în care mijloacele de probă obţinute în mod ilegal, obţinute prin procedee interzise, fără autorizaţie, sau neredate, părţi nescrise, neataşate, necertificate, neverificate, necontrasemnate, contrasemnate de alte persoane, cu utilizarea unui interpret neautorizat, netraduse corect,

[144] Dumitru Dâmbu, *op. cit.*, p. 118.

[145] Gheorghiţă Mateuţ, *Mijloace de probă obţinute în mod ilegal*, loc. cit., p. 4; Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op.cit*, p. 162.

neataşate, nesigilate, declarate neinteresante, obţinute provizoriu şi nedistruse etc., nu pot fi folosite în procesul penal.

Din această perspectivă, apreciem că o primă verificare se impune din partea instanţei prin prisma autorizaţiilor, modului de redare, a certificării şi contrasemnării, impunându-se verificarea corespondenţei între procesele-verbale şi înregistrări. O altă situaţie pentru care înregistrările pot fi contestate este reprezentată de lipsa semnăturii electronice. Astfel, preşedintele Comisiei pentru Tehnologia Informaţiilor şi Comunicaţiilor din Camera Deputaţilor aprecia faptul că în cazul în care înregistrările convorbirilor telefonice nu au o semnătură electronică, dacă sunt folosite ca probe în proces, pot fi contestate. Astfel, susţine acesta că, fişierul se poate edita în aşa fel încât cu vocea şi cu vorbele spuse de cel care a purtat conversaţia, se pot construi alte fraze, acest fapt putând fi evitat prin omologarea dispozitivelor care fac înregistrările. Fişierul care este extras din convorbirea telefonică trebuie să fie semnat electronic în aşa fel încât să nu se poată modifica.

Observăm că înregistrarea comunicărilor pe diferite suporturi, precum şi păstrarea acestora în condiţiile dispuse de prevederile Codului de procedură penală a fost reglementată în vederea asigurării posibilităţii de a fi ascultate sau vizualizate ulterior, dar şi cu scopul de a se putea asigura, la nevoie, verificarea corespondenţei între conţinutul înregistrărilor şi cel al proceselor-verbale.

Considerăm că se impune ca instanţa investită cu soluţionarea cauzei să dispună vizualizarea înregistrărilor audio-video ori ascultarea înregistrărilor audio, deoarece percepând direct probele, judecătorii au o mai mare capacitate de a afla adevărul decât dacă aceste probe le-ar percepe din documentele în care au fost consemnate[146].

În acest context, apreciem că s-ar impune introducerea unui text de lege în care să fie prevăzută obligativitatea instanţei, în condiţiile în care dosarul cuprinde astfel de probe, de a dispune din oficiu audierea şi/sau vizualizarea acestora în prezenţa părţilor, anterior audierii acestora, astfel încât să poată fi lămurite aspecte relevante sub aspect infracţional cu ocazia audierii, în condiţiile în care nu sunt contestate de părţi. Astfel, în condiţiile în care sunt contestate de părţi considerăm că audierea sau vizualizarea acestora se impune doar după stabilirea autenticităţii.

---

[146] Sandra Grădinaru, Ioan Gârbuleţ, *Consideraţii în legătură cu aplicarea principiului nemijlocirii în procesul penal,* în Dreptul nr. 5/2009, p. 242.

Observăm că la momentul actual, practica instanţei supreme în ceea ce priveşte vizualizarea înregistrării, în condiţiile în care admite o astfel de solicitare a apărării, este în sensul că inculpaţii, însoţiţi de apărători, vor vizualiza suporţii ce conţin înregistrările audio-video, separat de instanţa de judecată[147].

Ori, pe lângă dificultăţile de ordin administrativ în sensul că această activitate se realizează în limita timpului specialistului ce asigură suport tehnic instanţei şi a spaţiilor disponibile pentru desfăşurarea acestei activităţi, vizualizarea în aceste condiţii nu îşi mai atinge scopul pentru care a fost solicitată, părţile fiind în imposibilitate să releve la momentul în care vizualizează aspectele ce conduc la aflarea adevărului.

În condiţiile în care suportul original pe care sunt înregistrate convorbirile şi comunicările interceptate se păstrează la parchet, atât în faza de urmărire penală, cât şi în cea de judecată fiind pus la dispoziţia completului investit cu soluţionarea cauzei, la solicitarea acestuia[148], se susţine în literatura de specialitate[149] faptul că este necesar ca instanţa de judecată să aibă acces direct la suportul original al convorbirii înregistrate. *Apreciem şi noi că se impune ca instanţa să aibă acces direct la suportul tehnic original în contextul în care tehnica actuală permite cu uşurinţă falsificarea înregistrărilor, deoarece în situaţia în care există astfel de suspiciuni, la cererea procurorului, a părţilor sau din oficiu, instanţa poate dispune efectuarea unei expertize tehnice a înregistrărilor care să verifice autenticitatea şi continuitatea acestora.*

Se constată[150] că legea procesual penală actuală, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 356/2006, impune, ca o garanţie pentru asigurarea realităţii şi autenticităţii interceptărilor şi înregistrărilor, punerea la dispoziţia instanţei a suportului original al interceptărilor şi înregistrărilor prezentate de organul de urmărire penală. Aşadar, din această perspectivă, legiuitorul cunoaşte şi face distincţie între două noţiuni juridice: suportul original şi copia suportului original, iar cerinţa suportului original a devenit o condiţie expresă de legalitate.

---

[147] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Încheiere din data de 30.05.2013,* pronunţată în dosarul nr. 236/45/2007, nepublicată.

[148] Anastasiu Crişu, *Drept procesual penal. Partea generală, ed. a 2-a, loc. cit.*, p. 242.

[149] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op.cit.,* p. 161.

[150] Gabriela Ghiţă, *Înregistrările agenţilor SRI efectuate în procesele penale nu sunt probe legale*, loc. cit.

Au existat nenumărate cazuri în practica judiciară[151] în care D.N.A. a refuzat să pună la dispoziţia părţilor, a instanţelor şi a experţilor suporturile originale ale interceptărilor şi înregistrărilor, aspecte ce au fost apreciate în sensul că se urmărea ascunderea deţinerii de către această instituţie a echipamentelor de interceptare, înregistrare şi prelucrare a înregistrărilor, ori chiar ascunderea denaturării interceptărilor şi înregistrărilor (prin metoda colajelor), în scopul punerii în operă a înscenărilor judiciare.

S-a exprimat în literatura de specialitate[152] că inexistenţa suporturilor originale ale interceptărilor şi înregistrărilor invocate ca probe într-o cauză şi refuzul permiterii accesului părţilor şi instanţelor la suporturile originale, cât timp cerinţa existenţei suporturilor originale constituie o condiţie legală imperativă de valabilitate a interceptărilor şi înregistrărilor prezentate ca probe, determină nulitatea absolută a interceptărilor şi înregistrărilor. În ceea ce priveşte suportul ce conţine rezultatul activităţilor de supraveghere tehnică, faţă de actuala reglementare ce prevede faptul că acesta se va păstra, în original, la sediul parchetului, alin. 2 al art. 143 din noul Cod dispune în sensul că „suportul sau o copie certificată a acestuia se păstrează la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat şi va fi pus la dispoziţia instanţei la solicitarea acesteia. După sesizarea instanţei, copia suportului care conţine activităţile de supraveghere tehnică şi copii de pe procesele-verbale se păstrează la grefa instanţei[…]".

Chiar dacă instituţia certificării înregistrărilor a fost reglementată în scopul atestării autenticităţii proceselor-verbale de redare a convorbirilor sau comunicărilor, în vederea înlăturării oricăror posibilităţi de alterare sau contrafacere a acestora, există situaţii în care pot exista îndoieli în ceea ce priveşte realitatea sau fiabilitatea unei înregistrări.

Din acest motiv legiuitorul a prevăzut, în cuprinsul art. 91^6 alin. 1 C.pr.pen., posibilitatea de a le supune expertizei tehnice la cererea procurorului, a părţilor sau din oficiu. În acest sens, practica relevă faptul că

---

[151] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauzele Dolenchi şi David vs. DNA şi Bolocan vs. DNA,* cauze în care DNA a refuzat să pună la dispoziţia instanţelor originalele suporturilor înregistrărilor invocate de organul de urmărire penală, apud. Gabriela Ghiţă, *Înregistrările agenţilor SRI efectuate în procesele penale nu sunt probe legale*, loc. cit.

[152] Gabriela Ghiţă, *Înregistrările agenţilor SRI efectuate în procesele penale nu sunt probe legale*, loc. cit.

instanţele de judecată încuviinţează efectuarea de expertize tehnice şi criminalistice referitoare la autenticitatea înregistrărilor şi interceptărilor convorbirilor telefonice[153].

Cu toate acestea, unele instanţe de judecată au respins această probă[154], deşi administrarea acesteia se impunea pentru aflarea adevărului, în condiţiile în care, aşa cum a susţinut şi apărarea, este foarte important ca înregistrarea audio să conţină discuţia în întregime şi nu fragmentar. Mai mult, art. 91^3 alin.1 C.pr.pen, stabileşte în mod neechivoc necesitatea transcrierii integrale a convorbirilor înregistrate şi nu doar a unor pasaje din acestea.

Din simpla examinare a convorbirilor înregistrate, transcrise şi depuse la dosar, rezultă că redarea lor nu s-a realizat integral, contrar prevederilor legale, fiind prezentate doar fragmente. Acest fapt rezultă şi din cuprinsul rechizitoriului, care reproduce transcrierile parţiale realizate de procuror şi de către ofiţerii D.G.A.

Este indispensabil pentru aflarea devărului ca înregistrările audio efectuate să fie originale, nu simple copii. În pofida, acestei reguli există aparenţa absenţei caracterului autentic al înregistrărilor efectuate. Deoarece actele procedurale întocmite relevă existenţa unor D.V.D.-uri sau CD-uri fără serii, se creează îndoiala în legătură cu existenţa originalelor suporturilor optice, ceea ce contravine prevederilor art. 91^3 alin. 3 C.pr. pen., care pretinde să existe suporturile originale care să se păstreze la sediul parchetului în locuri speciale, în plic sigilat şi care va fi pus la dispoziţia instanţelor la solicitarea acestora.

Se impune efectuarea expertizei solicitate, deoarece convorbirile interceptate nu au fost redate integral aşa cum prevăd dispoziţiile legale în materie, editarea acestora s-a realizat prin ştergerea unor fragmente ce s-au considerat că nu au legătură cu cauza, condiţii în care apreciem că singura autoritate în materie să facă o selecţie între interceptări să fie judecătorul cauzei.

---

[153] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Încheiere din 16 februarie 2011*, în dosarul nr. 4489/1/2010, nepublicată; Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Încheiere din 29 septembrie 2010*, în dosarul nr. 3318/1/2008, nepublicată; Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *Încheiere din 28 aprilie 2011*, în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată; Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *Încheiere din 30 mai 2011*, dosar nr. 236/45/2007, nepublicată.

[154] Tribunalul Iaşi, *Sentinţa penală nr. 453/2013 din 23.10.2013,* pronunţată în dosarul nr. 7949/99/2009, nepublicată.

De asemenea, se impune, în virtutea justei soluţionări a cauzei, a se verifica printr-o expertiză criminalistică judiciară, dacă aceste interceptări depuse la dosarul cauzei nu s-au efectuat prin colaje, montaje sau truncheri, ori nu reprezintă doar rezumate ale unor convorbiri, pasaje care ar fi putut susţine ipotezele procurorilor.

Mai mult, în cuprinsul convorbirii apar frecvente frânturi de cuvinte, spaţii goale şi cuvinte sau fraze care nu au legătură cu cele precedente, lipsind de sens întreaga convorbire şi facilitând procurorilor o interpretare subiectivă, contrară realităţii. De asemenea sunt o serie de convorbiri care nu au fost redate dar care privesc faptele care ni se impută şi prezintă importanţă pentru stabilirea adevărului.

Cu ocazia lecturării, volumului II au fost remarcate mai multe situaţii în care inculpaţii nu recunoaşteau expresiile şi cuvintele prezentate ca fiind folosite de aceştia, situaţii în care cuvinte şi expresii folosite într-un context au fost tranferate într-o altă convorbire, fapt care a modificat cursul discuţiei, precum şi situaţii în care pur şi simplu nu au fost redate convorbiri proprii care au avut loc în continuarea celor transcrise, care sunt în favoarea apărării şi sunt în măsură să infirme interpretarea făcută de procurori în rechizitoriu în direcţia reţinerii unei fapte prevăzută de legea penală.

Această probă ar fi fost utilă şi pertinentă în condiţiile în care în cuprinsul stenogramelor înregistrărilor apar menţiunile „neinteligibil" sau „..." în momente cheie ale unor convorbiri, sens în care se poate denatura cu uşurinţă mesajul transmis.

Indicăm în acest sens şi o soluţie din practica Curţii de Apel Iaşi[155], în care instanţa de judecată a admis la termenul din data de 28 aprilie 2011, proba cu expertiza criminalistică, pentru ca mai apoi să revină asupra probei încuviinţate, raportat la relaţiile depuse la dosarul cauzei de către Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice Iaşi.

Astfel, faţă de obiectivele solicitate de parte şi încuviinţate, L.I.E.C. Iaşi a comunicat[156] că în cadrul I.N.E.C., expertiza criminalistică se efectuează instituţionalizat, de către experţi criminalişti oficiali, conform prevederilor

[155] Dosar nr. 8370/99/2007 al Curţii de Apel Iaşi.

[156] L.I.E.C.I.S., Adresa nr. 191 din data de 03.06.2011, dosar nr. 8370/99/2007 al Curţii de Apel Iaşi.

Hotărârii Guvernului nr. 368/1998 (modificată prin H.G. nr. 458/2009). În specialitatatea de expertiză criminalistică a vocii şi a vorbirii efectuată în cadrul I.N.E.C. sunt cuprinse o serie de obiective.

Primul constă în verificarea autencităţii înregistrărilor audio şi audio/video. Această expertiză se efectuează numai asupra înregistrărilor originale. În cadrul acesteia se verifică dacă înregistrările au fost efectuate simultan cu evenimentele acustice respectiv video pe care le conţin, cu echipamentul tehnic şi cu metoda indicată de partea care a produs proba respectivă. În absenţa echipamentului tehnic respectiv, pot apărea situaţii în care expertiza nu poate fi efectuată.

Un alt obiectiv constă în identificarea persoanelor după voce şi vorbire. Expertiza vocii şi a vorbirii se efectuează numai asupra înregistrărilor autentice. Examinarea constă în compararea unei voci din înregistrarea în litigiu cu vocea unei persoane bănuite (de comparaţie), înregistrată în condiţii similare (acelaşi echipament tehnic, acelaşi sistem de transmisiuni).

Ca observaţie, se menţionează faptul că nu reprezintă obiect al expertizei criminalistice a vocii şi a vorbirii transcrierea convorbirilor. Transcrierile se pun la dispoziţia expertului de către organele judiciare care au dispus expertiza.

Totodată, prin intermediul expertizei criminalistice se poate obţine îmbunătăţirea calităţii înregistrărilor, în scopul creşterii inteligibilităţii înregistrărilor prin reducerea sau eliminarea unor tipuri de zgomote.

Următoarele obiective: identificarea mijloacelor tehnice (echipamentele şi suporturilor optice) şi dacă conţinutul convorbirilor interceptate este redat în mod fidel, nu constituie obiect al expertizelor criminalistice, motiv pentru care aceste obiective nu pot fi rezolvate la I.N.E.C.

Conform acestor precizări, în situaţia în care partea care a prezentat probele nu poate indica echipamentele cu care au fost efectuate înregistrările în litigiu, este posibil ca autenticitatea acestora să nu poată fi verificată.

Pentru identificarea obiectivului prin care se doreşte identificarea persoanelor după voce şi vorbire este necesar să se pună la dispoziţie înregistrările originale şi eşantioane de voce şi vorbire provenind de la persoanele a căror identificare se solicită. În cazul în care nu este posibil

acest lucru, este necesar să dispuneţi ca persoanele respective să fie nominalizate şi să contacteze L.I.E.C.I.S. în vederea prelevării de eşantioane de voce de către expertul desemnat.

În ceea ce priveşte metoda folosită şi marja de eroare a acesteia, metoda de expertizare nu va fi stabilită anterior examinării înregistrărilor în litigiu din punctul de vedere al identificării criminalistice după voce şi vorbire. În rapoartele de expertiză criminalistică întocmite, experţii criminalişti menţionează metodele folosite şi limitele acestora, alegerea metodei fiind condiţionată de materialele ce vor fi expertizate şi de alte aspecte.

În acest sens, L.I.E.C. a solicitat modificarea obiectivelor, astfel încât să se încadreze în obiectul de activitate al I.N.E.C., prevăzut de H.G. nr. 368/1998, modificată prin H.G. nr. 458/2009.

Ulterior, faţă de reducerea/modificarea obiectivelor precizate, L.I.E.C. a procedat la examinarea preliminară a materialului pus la dispoziţie, identificând un suport optic tip D.V.D.-R, seria „7016 542 R E B 23725", care conţine un număr de minim 1096 înregistrări audio format .wav.

În atare condiţii, L.I.E.C. solicită individualizarea în mod clar şi fără echivoc a fişierelor ce se doresc a fi expertizate, cu indicarea poziţiei fişierului pe suportul optic.

Referitor la autenticitatea înregistrărilor audio, la stabilirea dacă suporturile tehnice pe care sunt imprimate înregistrările sunt originale şi a faptului dacă s-a intervenit asupra înregistrărilor prin ştergere, inserare, modificare sau în orice alt mod, L.I.E.C. apreciază ca necesar a se confirma dacă înregistrările puse la dispoziţie sunt înregistrări originale şi să se înainteze echipamentul tehnic utilizat pentru prelevarea probelor contestate şi accesoriile acestora (cablu conectare PC, CD-uri cu drivere, alimentator, manual de utilizare)[157].

În urma examinării actelor de transcriere înaintate către L.I.E.C., expertul a identificat câte două înregistrări audio în format .wav, cu nume, şi adrese diferite, ce redau integral în formă scrisă un singur act de transcriere. Datorită numărului mare de fişiere audio conţinute pe suportul

[157] L.I.E.C.I.S., *Adresa nr. 191/2011 din 31.10.2011,* în dosarul nr. 8370/99/2007 al Curţii de Apel Iaşi.

optic înaintat, este posibil să mai existe şi alte astfel de situaţii. În acest sens, expertul a întocmit un tabel cu fişierele audio identificate, solicitând să se precizeze nominal care dintre acestea se doresc a fi supuse expertizării, iar în cazul în care mai există şi alte fişiere ce se doresc a fi analizate, este necesar să se precizeze denumirea acestora (eventual şi un cod SHA1 sau MD5 al acesteia)[158].

Cu privire la această soluţie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a apreciat că[159] în ceea ce priveşte administrarea probei cu expertiza criminalistică, în condiţiile în care părţile contestă înregistrările din dosar, instanţa respinge proba, motivând că în ceea ce priveşte înregistrările, apărarea a afirmat că acestea au fost prezentate parţial sau există inserări de dialoguri, fără să indice sursa suspiciunii de fraudă. Apărarea nu a precizat nici ce anume lipseşte din transcrierea înregistrărilor sau cum a ajuns la concluzia lipsei unor convorbiri ori a unor adăugiri, deşi convorbirile sunt la dosar şi au fost la dispoziţia apărării. Înscrisurile al căror caracter nereal se invocă, reprezintă transcrierea unor convorbiri telefonice certificate de către procuror, în urma încuviinţării interceptării deoarece o instanţă a apreciat că există indicii pentru săvârşirea de infracţiuni. Invocarea caracterului nereal trebuie să se bazeze pe un indiciu de fraudă, pe care însă apărarea nu l-a identificat.

Instanţa de recurs reţine că apărarea nu a indicat ce anume din datele tehnice ataşate fişierelor audio de la dosarul cauzei arată vreo modificare în proprietăţile programului. Instanţa de recurs constată că obiectivele expertizei (stabilirea caracterului original a suporţilor tehnici pe care sunt imprimate înregistrările şi a caracterului autentic al înregistrărilor, respectiv a prezenţei unor manopere de alterare, adăugare sau editare) nu pot fi considerate ca putând influenţa soluţia procesului, în lipsa unor indicii cu privire la caracterul nereal al înregistrărilor şi având în vedere datele găsite la percheziţia informatică.

---

[158] L.I.E.C.I.S., *Adresa nr. 191/2011 din 22.12.2011,* în dosarul nr. 8370/99/2007 al Curţii de Apel Iaşi.

[159] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, *Decizia penală nr. 2839/18 septembrie 2012,* pronunţată în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată.

Considerăm greşită o astfel de soluţie, în care instanţa nu a fost interesată de caracterul autentic al suporţilor, transferând asupra apărării din dosar obligaţia de a indica ce anume din datele tehnice ataşate fişierelor audio arată vreo modificare în proprietăţile programului. Ori, era de datoria expertului INEC să identifice astfel de probleme, iar în situaţia în care înregistrările din dosar au fost contestate, era obligaţia instanţei să verifice dacă suporţii tehnici pe care sunt imprimate înregistrările sunt originali şi dacă înregistrările sunt autentice, să se stabilească dacă înregistrările au fost supuse unor manopere de alterare, adăugare sau editare.

Această reglementare se prezintă ca o garanţie *a posteriori* în ceea ce priveşte efectuarea interceptărilor şi a transcrierii lor, în contextul în care expertiza este realizată de o autoritate independentă şi imparţială. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a sancţionat lipsa de independenţă a autorităţii care ar fi putut certifica realitatea şi fiabilitatea înregistrărilor (cauzele Hugh Jordan c. Regatului Unit, McKerr c. Regatului Unit, Ogur c. Turciei). În acelaşi timp însă, Curtea reţine, în cauza Dumitru Popescu contra României[160], că dispoziţiile Codului de procedură penală cuprind numeroase garanţii în materie de interceptare şi transcriere a convorbirilor, de arhivare a datelor pertinente şi de distrugere a celor nerelevante.

O înregistrare originală poate avea o valoare reală, de necontestat, doar prin intermediul unei expertize de autentificare[161]. Pentru a înlătura orice eventuale suspiciuni, expertiza poate fi cerută şi de către procuror, din oficiu.

S-a exprimat în literatura de specialitate opinia[162] potrivit căreia deşi legea prevede posibilitatea verificării înregistrărilor întreprinse, această etapă ar trebui să fie una obligatorie pentru organele de cercetare penală, indiferent de poziţia adoptată de procuror sau părţi, în ceea ce priveşte aceste mijloace de probă.

În acest sens, s-au pronunţat şi instanţele de judecată, reţinând că „întrucât inculpatul a contestat atât conţinutul convorbirii, cât şi modul în care pretinsa discuţie a fost transcrisă în procesul-verbal mai sus menţionat,

---

[160] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Dumitru Popescu contra României,* Hotărârea din 26 aprilie 2007 publicată în Monitorul Oficial al României nr. 830 din 5 decembrie 2007.

[161] Cătălin Grigoraş, *Expertiza înregistrărilor audio,* în Dreptul nr. 1 /2003, p. 164.

[162] Vasile Bercheşan, *op. cit.*, p. 188.

prin indicarea numelui său, "*C. G.*", în dialogul consemnat, nu se poate da eficienţă probantă acestei transcrieri, în lipsa unei expertize tehnice de natură a stabili autenticitatea înregistrării şi fără a identifica fără echivoc vocile persoanelor înregistrate, numai în baza acesteia putând să fie redactată o transcriere a dialogului"[163]

În practică au fost înlăturate din probatoriul administrat procesele-verbale de transcriere a convorbirilor telefonice interceptate şi înregistrate pentru că a fost încălcat dreptul inculpaţilor la respectarea vieţii private, garantat de art. 8 paragraful 1 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, nefiind îndeplinite cerinţele art. 8 paragraful 2 din Convenţie. În acest sens într-o cauză[164] a fost dispusă efectuarea unei expertize tehnice a înregistrărilor de către Institutul Naţional de Expertiză Criminalistică. După încetarea raporturile de serviciu a expertului atestat pentru expertiză criminalistică audio-video cu Institutul Naţional de Expertize Criminalistice, acesta din urmă nu a mai fost în măsură să efectueze expertiza, comunicându-se instanţei că expertiza audio-video poate fi făcută de Institutul pentru Tehnologii Avansate din structura Serviciului Român de Informaţii, de Inspectoratul General al Poliţiei Române sau de experţii tehnici judiciari, potrivit O.G. nr. 2/2000.

Instanţa de fond a apreciat că în ceea ce priveşte infracţiunea săvârşită în cauză, singurele probe pe care s-a întemeiat acuzarea inculpatului sunt procesele-verbale de redare a convorbirilor şi comunicaţiilor telefonice interceptate şi înregistrate. Aceste procese-verbale au fost însă înlăturate din probatoriu.

Posibilitatea organelor judiciare de interceptare şi înregistrare audio-video este reglementată de art. 91^1-91^6 C.pr.pen. Prin publicarea în Monitorul Oficial, această lege este accesibilă tuturor, dar este şi previzibilă, în sensul că are suficientă precizie pentru a permite individului să-şi regleze conduita în funcţiile de prescripţiile ei. Codul de procedură penală reglementează pe larg cazurile şi condiţiile de interceptare şi înregistrare, organele care le efectuează, certificarea şi verificarea lor.

---

[163] Curtea Supremă de Justiţie, *Decizia nr. 2986/27 iunie 2000,* publicată în Pandectele Române nr. 2/2001, p. 82-85.

[164] Tribunalul Neamţ, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 116/P din 09 iunie 2010,* nepublicată.

Sub acest ultim aspect, legea prevede posibilitatea supunerii înregistrărilor unei expertize într-un centru public independent de cel care a făcut ascultările.

Pentru a da posibilitatea inculpaţilor să-şi exercite acest drept, s-a admis efectuarea unei expertize tehnice a înregistrărilor la Institutul Naţional de Expertiză Criminalistică, care acţionează sub autoritatea Ministerului Justiţiei şi al cărui expert are calitatea de funcţionar public, fiind complet independent faţă de autorităţile competente cu interceptarea sau transcrierea convorbirilor puse sub ascultare. Totodată, s-a solicitat Serviciului Român de Informaţii, în calitate de autoritate care a efectuat interceptările şi înregistrările, să pună la dispoziţia expertului aparatura cu care s-a lucrat.

Cu adresa nr. 849/09 din 28.12.2009, expertul a comunicat că literatura de specialitate nu conţine referiri la metode validate ştiinţific, prin intermediul cărora să se stabilească cu certitudine că înregistrările audio digitale puse la dispoziţie sunt autentice. Înregistrările audio obţinute prin interceptarea comunicaţiilor telefonice sunt stocate pe suporturi digitale şi este posibilă intervenţia asupra unei astfel de înregistrări fără a lăsa urme depistabile prin intermediul metodelor disponibile în prezent.

Cu adresa nr. 5104604 din 28.12.2009, Serviciul Român de Informaţii a comunicat că nu poate pune la dispoziţia expertului, în vederea efectuării expertizei, echipamentele tehnice utilizate, deoarece, potrivit legii, fac parte din categoria informaţiilor secrete de stat.

Faţă de această situaţie, s-au solicitat Institutului Naţional pentru Expertize Criminalistice lămuriri în ceea ce priveşte comunicarea sa din 28.12.2009, dacă expertul deţine certificat de securitate pentru acces la informaţii naţionale clasificate şi dacă există un alt expert autorizat pentru a efectua expertiza solicitată.

Prin adresa nr. 1076 (849)/2009 din 12.02.2010, s-au oferit aceleaşi explicaţii asupra posibilităţii tehnice a efectuării expertizei (în condiţiile în care în alte cauze s-au efectuat expertize de acest gen de către acelaşi expert) comunicându-se totodată că în cadrul institutului există un singur expert şi că acesta nu deţine certificatul necesar pentru accesul la informaţiile naţionale clasificate.

Faţă de situaţia creată, s-a solicitat expertului să comunice dacă poate efectua expertiza şi fără aparatura cu care s-au făcut interceptările şi înregistrările, doar pe baza suporţilor pe care au fost stocate convorbirile telefonice. Răspunsul expertului a fost negativ.

La data de 19.05.2010, Institutul Naţional de Expertize Criminalistice a comunicat că au încetat raporturile de serviciu cu expertul atestat pentru expertiza criminalistică audio-video şi că institutul nu mai este în măsură să efectueze expertiza. S-a mai comunicat că expertiza audio-video poate fi făcută de către Institutul pentru Tehnologii Avansate din structura Serviciului Român de Informaţii, de Inspectoratul General al Poliţiei Române sau de experţi tehnici judiciari, potrivit O.G. nr. 2/2000.

În jurisprudenţa sa (cauza Dumitru Popescu contra României nr. 2), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că expresia „prevăzută de lege" din textul art. 8 din Convenţie, ca şi condiţie pe care trebuie să o îndeplinească ingerinţa în viaţa privată a persoanei, impune nu numai respectarea dreptului intern, ci se referă şi la calitatea legii, care trebuie să fie compatibilă cu principiul preeminenţei dreptului.

Din acest punct de vedere, autoritatea care certifică realitatea şi fiabilitatea înregistrărilor trebuie să se bucure independenţă faţă de cea care a interceptat, înregistrat şi transcris convorbirile. Or, în cauză, expertiza nu poate fi făcută de Institutul de Tehnologii Avansate, pentru că face parte din structura Serviciului Român de Informaţii, adică tocmai autoritatea care a interceptat, înregistrat şi transcris, a cărei independenţă şi imparţialitate pot, din acest motiv, fi puse la îndoială.

În aceeaşi ordine de idei, expertiza nu poate fi efectuată nici de Inspectoratul General al Poliţiei Române, a cărui independenţă şi imparţialitate faţă de acuzare pot fi puse la îndoială.

Cât priveşte posibilitatea efectuării expertizei de unul din experţii tehnici judiciari autorizat potrivit O.G. nr. 2/2000, tribunalul reţine că pe lista oficială nu se află specializarea necesară.

În aceste condiţii, fiind înlăturate singurele probe care în aprecierea instanţei de fond dovedeau vinovăţia inculpatului sub aspectul săvârşirii infracţiunii prevăzute de art. 8 din Legea nr. 39/2003, acesta a fost achitat în temeiul art. 10 lit. a C.pr.pen.

Instanţa a apreciat că aceste instituţii nu pot efectua expertiza, întrucât Institutul pentru Tehnologii Avansate face parte din structura Serviciului Român de Informaţii, adică tocmai autoritatea care a interceptat, înregistrat şi transcris, a cărui independenţă şi imparţialitate faţă de acuzare poate fi pusă la îndoială.

Astfel, fiind imposibilă efectuarea expertizei şi în acelaşi timp trebuind să existe o posibilitate clară şi efectivă ca înregistrările să fie supuse unei expertize efectuate de un centru public ori privat, independent de cel care a efectuat ascultările, a apreciat instanţa că dreptul conferit de art. 91^6 C. pr. pen. este iluzoriu, iar inculpaţii nu se pot bucura de gradul minim de protecţie împotriva arbitrariului, impus de art. 8 din Convenţie. Prin urmare, mijloacele de probă obţinute prin interceptarea şi înregistrarea convorbirilor telefonice ale inculpaţilor fiind considerate ilegale, instanţa le-a înlăturat în baza art. 64 alin. 2 C.pr.pen.

În prezent, controlul fiabilităţii înregistrărilor este de competenţa Institutului Naţional de Expertiză Criminalistică, care acţionează sub autoritatea Ministerului Justiţiei şi ai cărui experţi au calitatea de funcţionari publici, fiind complet independenţi faţă de autorităţile competente în privinţa efectuării interceptărilor sau a transcrierilor convorbirilor înregistrate.

Expertiza vocii şi a vorbirii presupune verificarea autenticităţii înregistrărilor audio şi audio/video şi se efectuează numai asupra înregistrărilor originale. În cadrul acesteia se verifică dacă înregistrările au fost efectuate simultan cu evenimentele acustice respectiv video pe care le conţin, cu echipamentul tehnic şi cu metoda indicată de partea care a produs proba respectivă. În absenţa echipamentului tehnic respectiv pot apărea situaţii în care expertiza nu poate fi efectuată.

Reliefăm faptul că, în prezent, este posibilă expertiza urmelor sonore pentru a stabili identitatea persoanei de la care emană, prin analogie cu modelul de comparaţie[165]. Astfel, un alt obiectiv al expertizei poate consta în identificarea persoanelor după voce şi vorbire prin compararea unei voci din înregistrarea în litigiu cu vocea unei persoane bănuite (de comparaţie), înregistrată în condiţii similare (acelaşi echipament tehnic, acelaşi sistem de transmisiuni etc.) sau îmbunătăţirea calităţii înregistrărilor.

[165] Adrian Ştefan Tulbure, *op. cit.*, p. 150.

Totodată, se poate încuviinţa de către instanţă expertiza fotografiilor şi a imaginilor video cu privire la care obiectivele expertizelor efectuate la INEC constau în: stabilirea autenticităţii imaginilor fotografice sau video; îmbunătăţirea imaginilor fotografice sau video; identificarea persoanelor, obiectelor şi a unor caracteristici ale acestora; stabilirea locaţiei şi datei unei imagini.[166]

Potrivit unor standarde internaţionale cum ar fi cele ale Societăţii de Inginerie Audio ("Audio Engineering Society" AES27-1996/r2007) prin înregistrare autentică se înţelege „o înregistrare realizată simultan cu evenimentele acustice pretinse a fi adevărate, efectuată complet şi continuu prin metoda indicată de către partea care a produs-o şi care nu a fost supusă unor manopere de alterare, adăugare, ştergere sau editare".

Cu toate acestea, Institutul Naţional de Expertiză Criminalistică[167] a comunicat într-un dosar aflat pe rolul Tribunalului Neamţ că în prezent, literatura de specialitate nu conţine referiri la metode validate ştiinţific prin intermediul cărora să se stabilească cu certitudine că înregistrările audio digitale puse la dispoziţie sunt autentice. Înregistrările audio obţinute prin interceptarea comunicaţiilor telefonice sunt stocate pe suporturi digitale şi este posibilă intervenţia asupra unei astfel de înregistrări fără a lăsa urme depistabile prin intermediul metodelor disponibile în prezent.

În condiţiile în care concluziile expertizei arată că înregistrările nu sunt autentice, unele instanţe au apreciat că deşi „ inculpaţii îşi recunosc vocile de pe banda magnetică, instanţa nu va considera relevantă proba, constând într-o înregistrare audio care nu este autentică, câtă vreme o astfel de înregistrare nu îndeplineşte următoarele condiţii: să fie realizată simultan cu evenimentele acustice conţinute pe aceasta şi să nu reprezinte o copie, să nu conţină eventuale intervenţii (ştersături, inserări, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere), să fi fost realizată cu echipamentul tehnic prezentat de partea ce a prezentat înregistrarea"[168].

Raportat la faptul că în lipsa autenticităţii instanţele înlătură din probatoriu astfel de înregistrări, Direcţia Naţională Anticorupţie susţine[169]

---

[166] http://www.inec.ro/expertize.php.

[167] Institutul Naţional de Expertiză Criminalistică, *Adresa nr. 849/09 din 28.12.2009*, în dosarul nr. 1418/103/2009 al Tribunalului Neamţ.

[168] Tribunalul Bucureşti, Secţia I penală, *Sentința nr. 373 din 29 martie 2006*, nepublicată.

[169] Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Direcţia Naţională Anticorupţie, *Notă de concluzii privind fondul cauzei*, în dosarul penal nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.

că în prezent, toate expertizele INEC fac trimitere la standardele AES 27-1996(r2007), respectiv AES 43-2000, elaborate de Societatea de Inginerie Audio.

Conform definiţiei 3.2 din AES 27-1996, noţiunea de înregistrare audio autentică, consistă într-o înregistrare simultană cu evenimentele petrecute, efectuată cu aparatul indicat de către parte şi care nu prezintă alterări sau ştersături inexplicabile.

Din acest punct de vedere, al îndeplinirii cumulative a celor trei condiţii mai sus arătate se apreciază că definiţia este poate valabilă doar în cazul înregistrărilor audio pe bandă (casetă) magnetică (aceasta putând juca rolul de suport original al unei înregistrări autentice).

În materie digitală însă definiţia este lipsită de orice efecte, deoarece termenele de original şi copie au un sens pur literar, sau cel mult cronologic, întrucât din punct de vedere al integrităţii fişierelor astfel create între primul creat şi următoarele (prin banalul „copy-paste") nu există nicio diferenţă de conţinut.

Mai mult decât atât, fişierele create în mediile de stocare digitală sunt transferate din memoria aparatelor, la un moment ulterior pe suporţi optici de tip CD/DVD-uri care apoi sunt înaintate instanţei ca probă. Deci, momentul inscripţionării CD-urilor nu este niciodată simultan cu momentul efectuării înregistrărilor, acestea fiind făcute iniţial pe memoriile interne ale aparatelor utilizate.

Se mai susţine de către D.N.A. că această definiţie a fost doar propusă de către International Organization On Computer Evidence[170], însă nu a fost însuşită de întreaga comunitate ştiinţifică, precum şi faptul că definiţii mult mai precise au fost date în lucrări destinate organelor de urmărire penală. Sunt exemplificate în acest sens „Ghidul procurorilor şi agenţiilor guvernamentale", precum şi „Examinarea criminalistică a probelor digitale – Ghidul agenţiilor guvernamentale", editate de U.S. Departament of Justice – Office of Justice Programs – National Institute of Justice[171].

Aceste lucrări de specialitate operează cu definiţiile de „probă digitală" şi „duplicat al probei digitale", evitând să utilizeze definiţia de

[170] www.ioce.org/core.

[171] www.ojp.usdoj.gov/nij.

„probă digitală originală" tocmai datorită lipsei de diferenţe între fişierele digitale create iniţial sau duplicatele acestora.

Mai mult decât atât, autorul Fred Cohen, în lucrarea Column – Putting the Science in Digital Forensics, publicată în Journal of Digital Forensics, Security and Law, Vol 6(1) (c) ADFSL 2011, tranşează foarte clar lucrurile la definiţia înregistrării originale în cazul înregistrărilor digitale.

Potrivit acestui autor, originalul digital reprezintă prima „manifestare" a înregistrării complete şi efective, fie primite, fie stocate […] Acelaşi autor arată că în materie digitală, o „copie în forma originalului" este o copie care este identică în toate privinţele, dar produsă mai târziu[172].

În esenţă, se apreciază de către D.N.A. că termenul literar şi sintactic de „probă digitală originală" nu are decât un sens pur cronologic al naşterii informaţiei, fiind irelevantă succesiunea copierilor şi a creării duplicatelor, atât timp cât copiile în forma originalului sunt reprezentate digital, fiind identice între ele.

Aceste concluzii au fost însuşite de instanţa[173] care deşi a admis efectuarea unei expertize de Institutul Naţional de Expertiză Criminalistică, care a constatat faptul că înregistrările nu îndeplinesc cerinţele de autenticitate, ulterior a concluzionat pe baza argumentelor expuse mai sus faptul că înregistrările sunt autentice.

Nu împărtăşim acest punct de vedere deoarece este indispensabil pentru aflarea adevărului ca înregistrările audio efectuate să fie originale, nu simple copii. Conform doctrinei (a se vedea A. Petre şi C. Grigoraş, Înregistrările audio şi audio-video. Mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară, Ed. C.H. Beck, Bucureşti 2010, p. 201) şi practicii (Idem, p. 201 şi urm.), dar şi în temeiul art. 91^1 – 91^6 C.pr.pen., dacă înregistrarea nu este autentică, aceasta nu poate fi acceptată ca mijloc de probă.

Această regulă este contrazisă de concluziile instituţiei mai sus menţionate, chiar dacă nu ar fi diferenţe de conţinut între copie şi original se crează o îndoială în legătura cu existenţa originalelor suporturilor optice, ceea ce contravine în mod flagrant prevederilor cuprinse în art. 91^3 alin. 3

[172] www.jdfsl.org/subscriptions/abstracts/JDFSL-V6N1-column-Cohen.pdf.

[173] Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *sentinţa penală nr. 184/2011 din data de 28 noiembrie 2011,* Dosar nr. 236/45/2007, nepublicată.

C.pr.pen., care pretind să existe suportul original, care se păstrează la sediul parchetului în locuri speciale, în plic sigilat şi care va fi pus la dispoziţia instanţei la solicitarea acesteia.

În practică se apreciază că în situaţia în care se constată, în urma expertizei, lipsa de autenticitate a înregistrărilor sau intervenirea în text prin mixaje sau înlăturări de pasaje din convorbiri, nu pot fi reţinute în soluţionarea cauzei şi nu pot fi folosite ca mijloace de probă[174], înlăturându-se astfel orice valoare probatorie a convorbirilor şi comunicărilor interceptate în respectiva cauză, prin aplicarea art. 64 alin. 2 C.pr.pen. Prin urmare, înregistrările audio sau video servesc ca mijloace de probă în procesul penal prin ele însele, dacă nu sunt contestate sau prin confirmarea lor de expertiza tehnică, în condiţiile în care există dubii asupra conformităţii lor cu realitatea.

Deşi interceptările efectuate nu pot fi valorificate sub aspect probator dacă nu sunt autentice, indicăm o soluţie din practica instanţelor de judecată, care este cel puţin surprinzătoare. După ce a fost solicitată de către apărare administrarea probei cu expertiza tehnică şi criminalistică, instanţa a invederat că, la momentul deliberării va aprecia asupra probei cu cele două expertize tehnice solicitate, urmând ca în deliberare, dacă va aprecia că expertizele tehnice solicitate, după aprecierea în ansamblu a probelor administrate atât în cursul urmăririi penale, cât şi în cursul judecăţii, sunt necesare, utile şi pertinente cauzei, va repune cauza pe rol în vederea administrării acestui mijloc de probă[175].

Deşi doctrina şi jurisprudenţa apreciază faptul că înregistrarea convorbirilor sau a comunicărilor nu trebuie să fie singura probă pe care să se bazeze condamnarea unei persoane, în practică nu s-a ţinut cont de aceste aspecte, întâlnindu-se numeroase cazuri în care probatoriul era format exclusiv din înregistrări, a căror autenticitate a fost infirmată ulterior prin intermediul expertizei. Astfel, în cauza nr. 5276/2001 aflată pe rolul fostei Curţi Supreme de Justiţie şi având ca obiect infracţiunea de trafic de influenţă, soluţia condamnării s-a întemeiat, din punct de vedere

---

[174] Grigore Theodoru, *op. cit.*, p. 403.

[175] Tribunalul Iaşi, Secţia penală, *Încheiere din 13.06.2013,* pronunţată în dosarul nr. 7949/99/2009*, nepublicată.

probator, pe înregistrări audio. Deşi concluziile raportului de expertiză efectuat în cauză au fost negative – înregistrările nu erau autentice şi conţineau mai multe intervenţii (ştersături) – instanţa nu a ţinut cont de aceste probe (concluziile raportului), dispunând condamnarea. Mai mult decât atât, în motivarea soluţiei date, instanţa de judecată investită cu soluţionarea cauzei a reţinut următoarele: „convorbirile înregistrate sunt autentice … deoarece a constatat, în şedinţă publică -unde au fost ascultate integral-, că acestea sunt reale şi au avut loc în zilele şi la orele menţionate pe transcriere … vocile de pe benzi seamănă izbitor cu vocile interlocutorilor audiaţi de instantă … în cadrul convorbirilor – clare, cursive, intacte – nu există colaje, adăugiri sau omisiuni de natură să altereze conţinutul, evident neştirbit, al conversaţiilor; singurele elemente de montaj … se află între convorbiri şi nu în cursul acestora …".

Acelaşi raţionament a fost susţinut de instanţa de judecată şi în privinţa soluţiei date în dosarul nr. 632/2002 al Tribunalului Bucureşti, în care concluziile raportului de expertiză criminalistică au fost de asemenea negative: înregistrările de pe casetele audio supuse expertizei nu sunt originale, benzile magnetice conţin intervenţii tehnice (copiere, editare, ştergere, inserare şi montaj audio)[176].

Pe cale de consecinţă, în măsura în care probele au fost obţinute sau utilizate în mod ilegal, se impune aplicarea dispoziţiilor art. 64 alin. 2 şi 68 C.pr.pen.

În acest sens, în jurisprudenţă au existat situaţii în care persoane au fost trimise în judecată sau chiar condamnate în baza unor interpretări subiective ale unor înregistrări, ceea ce nu poate fi considerat admisibil, în contextul în care organele de urmărire penală şi instanţele de judecată nu au competenţe în domeniul psihologiei, a semanticii sau a comunicării verbale ori non-verbale.

Astfel, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 202/2010[177]*, observăm că textul art. 91*[6] *C.pr.pen. a fost modificat, lăsând posibilitatea părţilor, procurorului sau instanţei, din oficiu, să expertizeze nu numai din punct de vedere tehnic înregis-*

[176] Camelia Bogdan, *Despre oportunitatea administrării interceptărilor audio şi video în procesul penal,* http://www.inm-lex.ro, p. 122.

[177] *Legea nr. 202/2010 privind unele masuri pentru accelerarea solutionarii proceselor,* publicată în Monitorul Oficial nr. 714 din 26 octombrie 2010, www.legenet.ro.

trările audio sau video, ci şi din punct de vedere psihologic, în vederea analizei gesticii, mimicii, tonului vocii, a ritmului discuţiei, a poziţiei părţilor implicate.

Ne propunem în cele ce urmează să prezentăm un exemplu edificator[178] *în sensul că interpretarea situaţiei de fapt realizată de procuror în rechizitoriu, raportat la înregistrări, denotă o interpretare lipsită de obiectivitate, comentariile subiective ale acestuia atrăgând aşa zisul caracter penal al faptei. Astfel, după ce redă un pasaj din înregistrare, procurorul susţine: „insistăm a se constata naturaleţea cu care P. explică soţilor F., cât şi expresia facială a lui P., faţa lui P. trădând mimica unui om încântat de acea discuţie şi mulţumit de rezultatele ei". Din această perspectivă, considerăm că în cuprinsul procesului-verbal, mijlocul de probă scrisă cu privire la faptele şi împrejurările constatate cu ocazia interceptării, pe lângă menţiunile obligatorii prevăzute de textul de lege, se impune ca procurorul sau organul de cercetare penală anume desemnat să reliefeze ceea ce înţelege acesta din cuprinsul dialogului transcris şi care este relevanţa raportat la contextul faptic. Susţinerea noastră are în vedere faptul că, în practică, de cele mai multe ori, la dosarul cauzei se regăsesc convorbiri ce nu au relevanţă sub aspect infracţional, procurorul subliniind deseori pasaje ce nu se coroborează cu susţinerile sale ce au determinat trimiterea în judecată. Acest aspect este subliniat de legiuitor şi în art. 143 alin. 1 din noua reglementare, în care se susţine că procesul-verbal trebuie să cuprindă rezultatul activităţilor efectuate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării.*

Modificarea textului de lege prevăzut în art. 91[6] *alin. 1 C.pr.pen. prin Legea nr. 202/2010, în sensul că legiuitorul a lăsat deschisă calea efectuării oricărui tip de expertiză, nu doar a celei tehnice, reprezintă o noutate în materia verificării acestor mijloace de probă, astfel că în afară de o expertiză tehnică criminalistică, înregistrările convorbirilor dintre subiecţii anchetaţi pot fi analizate şi din punct de vedere psihologic, din perspectiva limbajului, a mimicii, a gesticii, în situaţia înregistrărilor video.*

Apreciem că este utilă o astfel de analiză în condiţiile în care în practică există situaţii în care discuţia înregistrată lasă loc de interpretare, iar raportat la infracţiunile pentru care se poate dispune efectuarea acestui mijloc de probă, acestea presupun săvârşirea lor cu intenţie directă, ca formă a laturii subiective,

---

[178] Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *Încheiere din data de 28 noiembrie 2011,* pronunţată în dosar nr. 236/45/2007, nepublicată.

condiţii în care s-ar impune pentru înlăturarea echivocului opinia unor experţi în comunicare care să interpreteze atitudinea folosită, mimica, gestica, în situaţia în care din afirmaţiile explicite nu rezultă cu certitudine, săvârşirea vreunei fapte.

Înregistrările ambientale efectuate în cauză au fost analizate de profesori universitari, specialişti în psihologie, teoria comunicării, psihologie, programare neurolingvistică şi ştiinţe politice publice, deoarece în condiţiile în care nu există experţi în această specialitate, dispoziţiile art. 119 C.pr.pen. permit consultarea unor specialişti în domeniu.

Opinăm că de lege ferenda s-ar impune crearea unui cadru legal adecvat care să permită utilizarea acestui mijloc de probă, creând noi posibilităţi în vederea aflării adevărului.

Indicăm în acest sens opinii de specialitate în domeniile mai sus menţionate, referitoare la înregistrările audio-video efectuate într-o cauză penală în care rechizitoriul era fundamentat pe înregistrări ce surprind discuţii echivoce, ce lasă loc interpretării, procurorul argumentând trimiterea în judecată pe baza atitudinii, gesticii, mimicii, evidenţiind în cuprinsul actului de sesizare că „… acesta i-a întâmpinat având o atitudine foarte prietenoasă…", „…a avut o reacţie firească care trădează conivenţa infracţională între cei doi, urmând a se constata că acesta este sensul întregii discuţii…".

Faţă de aceste interpretări, în opinia prof. univ. dr. Aurora Liiceanu, Academia Română, „atitudinea prietenească, amabilitatea unui funcţionar public trebuie decodată după indicatori verbali şi neverbali (…). În condiţiile în care aceşti indicatori nu prezintă grade de intensitate, ci exprimă doar o comunicare de solicitudine şi respect faţă de cel care „depinde" de persoana care este interpretată, în acest caz, deşi o persoană depinde de funcţionar, funcţionarul public este cel care trebuie să fie la dispoziţia acestei persoane".[179]

Prof. Univ. Dr. Gheorghe Ilie Fârte în calitate de specialist în Logică şi Teoria comunicării, susţine că

1. În contextul logicii (juridice), nu contează valoarea de adevăr pe care o are, în fapt, o propoziţie independentă, ci justificarea adevărului respectivei propoziţii, pe baza unor argumente peremptorii şi

[179] Aurora Liiceanu, opinie de specialitate, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi, nepublicată.

relevante. O teză, de felul, „R. V. P. a pretins 3 ha de teren de la D. F." este întemeiată, dacă şi numai dacă argumentele aduse în sprijinul ei sunt, fără nicio excepţie, certe şi, împreuna constituie o condiţie suficientă a tezei. Dacă cel puţin un argument este fals sau, măcar, îndoielnic, respectiv dacă din argumente nu urmează cu necesitate logică teza, această teză trebuie respinsă ca neîntemeiată, indiferent dacă ea este adevărată sau falsă.

2. În contextul semioticii (juridice), o interpretare care poate afecta viaţa sau libertatea unei persoane este temeinică doar dacă orice interpretare contrară este absurdă.
3. Din punct de vedere logic, materialele consultate conţin eroarea logică a fundamentului nedovedit, eroarea logică a circularităţii şi eroarea logică *non sequitur*. Spre exemplu, nu este de găsit într-o formulare suficient de explicită pretenţia lui R. V. P. asupra celor 3 ha de teren şi este improbabil ca d-l P. să-i fi spus textual, fie şi cu voce joasă, lui D. F. că „în schimbul îndeplinirii atribuţiilor sale de serviciu (...) pretinde 3 hectare de teren (...), 2 hectare pentru el, iar unul pentru I. F. Ar fi fost de aşteptat ca d-l F. să reproducă propoziţiile d-lui Prisăcaru în forma originară, specifică dialogului interpersonal, iar nu în forma „canonică" a limbajului juridic. În declaraţii apar afirmaţii care nu se bazează pe o experienţă directă, ci pe relatările altora. Cazul cel mai frapant este „confirmarea" de către „martorul indirect" N. F. a discuţiei dintre soţul său, C. M. şi T. B., pe baza relatărilor pe care i le-a făcut soţul. Multe afirmaţii apar însoţite de operatorii doxastici „am avut convingerea că", „am bănuit că", „îmi amintesc, dar nu sunt sigur că", „cred că" etc., care anulează certitudinea argumentelor, însă, cel mai frecvent apare eroarea *non sequitur*, în sensul că argumentele sau probele nu conduc în mod necesar la concluzia propusă. Spre exemplu, „obişnuinţa lui P. V. R. de a apela la serviciile notarului public B. I." nu constituie un argument logic al vinovăţiei d-lui P., iar faptul că F. I, l-a îndemnat pe T. B. să se ducă să vorbească cu d-l P. nu este suficient pentru a susţine că între cei doi s-a stabilit o „conivenţă infracţională".

4. Din punct de vedere semiotic, anumite fapte, mesaje sau comportamente pot primi interpretări plauzibile favorabile d-lui P. Spre exemplu, eventualul „gest pe care prefectul l-a făcut cu mâna, cu degetele indicându-mi cifra 3" poate însemna şi trei săptămâni de concediu, trei săptămâni până la finalizarea unei faze a procedurii de restituire etc. în corelaţie cu dialogurile sale înregistrate, declaraţia d-lui R. V. P. poate fi considerată plauzibilă, în sensul că nu este absurdă sau logic-contradictorie.

Observaţiile de mai sus nu privesc în nici un fel vinovăţia sau nevinovăţia d-lui R. V. P., asupra căreia doar instanţa de judecată se poate pronunţa, ci doar temeinicia, respectiv netemeinicia logico-semiotică a unor teze din dosar. [180]

În urma analizării înregistrărilor prof. Univ. Dr. Adrian Miroiu îşi exprimă următorul punct de vedere :

1. Prin expresiile folosite de domnul P. acesta a dat dovadă de o amabilitate care cred că nu ar putea fi interpretată ca o condiţionare a actului administrativ. E adevărat că aceasta pare să fi mai accentuată decât cea care e în mod obişnuit de aşteptat, dar pe de o parte trebuie să avem în vedere că partenerii de dialog sunt persoane cunoscute în comunitate, pe de altă parte cred că în general din partea funcţionarilor publici ar fi nevoie de o mai mare solicitudine.
2. Textul nu relevă în mod direct vreo condiţionare din partea domnului P. vis-a-vis de celelalte persoane implicate în discuţie. În ambele materiale domnul P. nu rosteşte o expresie care din punctul meu de vedere ar putea fi interpretată în acest sens. Pe de altă parte însă, domnul P. nu a reacţionat în nici un fel atunci când ceilalţi interlocutori fie au făcut sugestii, fie au invocat nume de persoane pentru care nu era limpede de ce în actul administrativ respectiv ar fi trebuit să fie implicate (de exemplu, numitul C.). Această lipsă de reacţie este singura care ar putea fi invocată în sensul unei interpretări privind o condiţionare a actului administrative.

[180] Gheorghe Ilie Fârte, opinie de specialitate, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi, nepublicată

3. Ca concluzie, discuţiile purtate de domnul P. sunt deontologice din perspectiva funcţionarului public prin ceea ce dânsul a afirmat explicit; dar, repet, cred că în măsura în care dialogul este interpretat şi incluzând reacţiile la ceea ce susţin ceilalţi interlocutori, ar fi fost de aşteptat cel puţin o intervenţie a dânsului în raport cu unele susţineri ale acestora.[181]

În urma analizei transcrierii înregistrărilor, prof. Univ. Dr. Octavian Brudaru îşi exprimă următorul punct de vedere:

Condiţiile de analiză au constat în gruparea cuvintelor în categorii semantice, calcularea frecvenţelor de apariţie a cuvintelor, aplicarea de praguri de relevanţă şi evidenţierea unor aspecte care pot fi deduse din considerarea ansamblului de cuvinte cu frecvenţă maximă. Acestea au condus la următoarele aprecieri.

1. Referitor la înregistrarea din 17.08.2006. substantivele relevante cu frecvenţă maximă sunt *F.* şi *problemă* şi se constituie într-un centru al discuţiei. Z este persoana care *ştie şi vorbeşte* (frecvenţă maximă a primelor două verbe la Z). iar F.D. este un receptor (*înţeles* este verbul cu frecvenţa maximă). În cazul lui F.D. raportul de frecvenţe între adverbele da şi nu este de 0.75 în timp ce la interlocutori este supraunitar. Z foloseşte imperativ cuvântul gata!. Acestea indică un probabil dezacord al lui F.D. cu Z şi o saturaţie a lui Z privind atitudinea lui F.D faţă de centrul discuţiei. Atitudinea lui T.B. pare mai echilibrată şi reţinută faţă de cea a lui F.D.
2. Relativ la înregistrarea din 21.08.2006, V.P. identifică centrul discuţiei cu substantivele de maximă frecvenţă *Bucureşti, problema, acceptu'/ răspunsu', drumu', primar,* completat de F.D. cu un moment (*dimineaţă*) şi cu un loc (A.D.S.). Frecvenţa maximă a verbelor folosite de V.P. (a vorbi/ da/ trebui) care indică autoritatea pare a fi în dezacord cu dorinţa de deţinere a iniţiativei de către F.D. ilustrată de marea frecvenţă a verbelor *a şti/spune/zice/vrea,* fapt ce sugerează o schimbare de atitudine a lui F.D. faţă de discuţia din 17.08.2006. O posibilă inversare de atitudine rezultă şi schimbarea

[181] Adrian Miroiu, opinie de specialitate, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi, nepublicată.

drastică a rapoartelor adverbelor da/nu, acum V.P. având un raport de 0.5 iar F.D. unul egal cu 3.3 faţă de 0.75 în discuţia anterioară. Pare mai evident caracterul ofensiv al demersului iui F.D. V.P. foloseşte adjective care dovedesc prudenţă *legal, lin, liniştit*.

3. În cadrul discuţiei din 31.08.2006. T.R. joacă un rol activ prin diversitatea substantivelor folosite (concepte) şi prin disponibilitatea de planificare şi acţiune (varietatea şi numărul mare de verbe). Centrul de greutate al discuţiei îl formează o dată (*miercuri* care apare de 11 ori) şi cuvinte cu pondere folosite de cel puţin doi interlocutori *Bucureşti*, *F.* Demersul lui T.B. are un pregnant caracter ofensiv şi orientat către acţiune coerentă. De remarcat contrastul între avocat şi clientul său relativ la folosirea adjectivelor.

Textele analizate nu prezintă indicii că ar exista o condiţionare explicită sau codificată din partea lui Z/V.P. În plus ideea unei înţelegeri preexistente nu este susţinută de nici un aspect analizat aici, analiza arătând dezacorduri dominante între părţi.[182]

Cătălin Zaharia, medic specialist psihiatru, trainer NLP acreditat de „The Society of NPL", cu privire la aceleaşi înregistrări, susţine că pentru a interpreta semnificaţiile unui mesaj scris avem la dispoziţie doar 7% din informaţie. Conform unui studiu efectuat de dr. Albert Mahrabian semnificaţia comunicării este dată de cuvinte 7%, voce 38% şi comportament nonverbal 55%.

Deci lipsa a 38% voce şi 55% postură nonverbală fac cu atât mai improbabilă o apreciere obiectivă a semnificaţiei unui mesaj parţial.

Un alt element de ţinut seamă în interpretarea unui comportament este procesul numit echivalenţă complexă şi de cel numit cauză efect. În primul caz afirmăm că A egal B, iar în al doilea A implica B.

Fără o dovadă obiectivă că un comportament sau o afirmaţie a cuiva a dus la un anume rezultat ar însemna să aplicăm noi o semnificaţie unui comportament şi deci să realizăm o echivalenţă complexă sau cauză-efect. În acest caz creăm o legătură care nu are suport logic.

[182] Octavian Brudaru, opinie de specialitate, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi, nepublicată.

În analiza textului primit, în aceşti 7%, avem o informaţie vagă sau din cea existentă nu sunt elemente concrete care pot primi interpretarea sugerată de dvs.

Specialistul a analizat textul prin intermediul unor întrebări folosite în Programarea Neuro Lingvistică din Meta Model – un model utilizat de comunicatorii profesionişti pentru clarificarea comunicării.

Am identificat următoarele verbe care reflectă acţiunile în care se implică personajul numit PR:

nu pot să vă promit

am înţeles

l ştiu, om serios

am spus

să vorbesc eu să... (*verb nespecificat*)

am să-l chem

De ce să spun eu

Aceste verbe nu exprimă condiţionare, pretindere şi nici din răspunsurile date interlocutorului (un răspuns afirmativ la verbele spuse de interlocutor) nu au fost identificate acceptări ale implicării în asemenea acţiuni/comportamente. Pot fi analizate în acest fel toate verbele din comunicările prezentate.

Textul complet, în special cel din 17.08, în afara omisiunilor de text din cauza înregistrări, este un limbaj vag, în unele cazuri metaforic, care nu precizează clar foarte multe subiecte (substantive, adverbe cărora nu le sunt precizate calităţile) şi verbe nespecificate. Limbajul vag implică din partea celui care citeşte să „completeze" în mod inconştient fragmentele lipsă (de exemplu spun eu „merg la Timişoara" însă nu spun cum anume – cu trenul, pe jos, şamd). În acest caz semnificaţia comunicării fiind dată de receptor şi nu de emiţător.

Următoarele pasaje ale convorbirilor înregistrate au fost interpretate astfel:

Înregistrare data de 21.08.2007

FD: Ştiţi cine-i pacientul? *Care pacient ?= subiect nespecificat*

PR: Nu?

B.T.C.: Domnu C. M.!

PR: A! [râde] *Schimbare bruscă a perspectivei, suprapunerea a 2 imagini ale aceeaşi persoane cu un răspuns comportamental prin râs, fenomen întâlnit şi în cazul glumelor sau întorsăturilor bruşte ale actorilor.*

FD: Intră...intră pe poartă...

FN: Ce coincidenţă! [râde]

FD: Îhî, îhî...

PR: Da,da,da...Da,da,da. Bun! Şi vedem (*Să vedem cum?= verb nespecificat*) când termină operaţia(*care operaţie?=subiect nespecificat*), ştii(*cum anume îţi dai seama că ştiu?=citirea minţii*), acuma.

PR: [râde]

FN: Până-n prânz! Nu durează prea mult, nu...

PR: Am înţeles!

FD: Da

PR: E aşa grea? [râde]

FN: E.. .nu.. .până în prânz! Bine, până îmi vede nişte imagini înainte, până nu ştiu ce... pregătim sala, sterilizăm şi imediat voi intraţi! Sunt trei implantate acolo şi....

PR: Da

FN: Da. Nu-i de suferit prea mult

FD: Adică asta era problema! Ştim că e om de încredere. ...Şi nu.. ..aa.....că vorba aia, mi-a spus soţia: „Băi, tu ai vorbit că nu ştiu ce, da eu ce ...ce faci tu? (*comunicare confuză*),

PR: [râde] (*râsul apare în context de comunicare vagă).*

FN: De asta am zis să... să văd să fie o chestie serioasă ca să... (neinteligibil)

PR: Eu aşa-l ştiu. om serios! Dacă nu, scoateţi încă doi dinţi în plus! [râde]

FN: ÎI gâtuiţi! Îl gâtuiţi! [râde]

FD: Da

FN: Da

PV: şi.. .nu pot să vă promit! Deci la mine iese mâine!

FD: Am înţeles

PV: O să vorbesc la Bucureşti, să dea drumul mai repede şi poate într-o săptămână dă drumul de acolo

FD: Şi aicea

PV: Şi după aia, încă 3,4,5 zile aicea până se face titlul, după ce avem răspunsul de la Bucureşti

FD: La .. .da. Şi la Primărie aicea la Miroslava? Ăştia-s mai...

PV. Am să vorbesc eu să... (*verb nespecificat*)

FD: Da

PV: O să vorbesc eu cu el. Ştiu că e mai ciudat Primarul ăsta

FD: A.. .I... .Da, da, da Păi de asta, măcar să ştim c-avem o certitudine

PV: Da, da. Păi am să-l chem. Zilele astea la mine şi stau de vorbă cu el până îmi vine răspunsul, că nu...

FD: Îhî...

PV: Depinde de răspunsul de la Bucureşti. De ce să spun eu.

FD: Îhî, îhî

PV: Adică după ce vine răspunsul

FD: Numai intervine nimic, să nu mai...?

PV: Nu, nu, nu! Deci tot ce s-a aprobat la Bucureşti, după aia totul e lin, merge totul fără nici un fel de problemă

FD: Am înțeles

PV: Dar trebuie să vorbesc cu domnul Primar să nu fie pe aicea probleme

FD: Îhî

PV: Da nu cred! Că doar nu dăm de la el, se ia de la ADS, aşa că nu trebuie să fie probleme

FD: De la ADS

PV: Deci totu' e perfect legal, nu există nici un fel de problemă! Aţi văzut şi în presă? Dacă era ceva, găseau băieţii şi făceau scandal... FD: Îhî

PV: De asta-s foarte liniştit din punctul ăsta de vedere

FD: Îhî, îhî, îhî,! A a a...şi la...ADS să mă mai duc să mai vorbesc cu F.

PV: Nu. Nu. Nu. Asta vorbesc eu

FD: Da?

PV: Nu, da deocamdată la el trebuie dat acceptul de la Bucureşti. Aia nu, nu depinde de F.

FD: A, la el la....

PV: Da, el şi-a dat acceptul în

FD: Îhî! Şi cu el ...a...a..rezolvaţi ...a...a..Da...

PV: O să vorbesc eu ca să îl rog să grăbească la Bucureşti, asta-i treaba aici.

FD: Îhî, îhî. Bun! Bine, ne scuzaţi că v-am deranjat!

Înregistrare 31.08

PV: Depinde de...

BTC: La Bucureşti, am înţeles că la Bucureşti aleargă F. de nu-i adevărat!

PV: Păi asta! De el depinde.

BTC: Bun. Cam cât să-i spun domn'e? că..

FD: Nevastă-mea mă seacă!

BTC: Ştiţi cum e? Ies de aici e vesel...(*cine e vesel? =subiect nespecificat*)

PV: [râde]*comportamentul de râs poate fi indus prin sugestionare indirectă prin afirmaţia anterioară*

BTC: Cobor la maşina, mă-ntreba: Da, da nu mi-ai spus cât ? .. . (tuşeşte)... Nu pot să-i spun: „Două săptămâni, trei...Aproximativ!"

PV: Nici eu nu pot să-i.. ..de el depinde

BTC: F. mi-a spus că la jumătatea lu'....cât am calculate noi?

PV: O să-1 întreb eu pe F.! Deci, de el depinde!

FD: Hai pân la F....F.. O fi la el?

BTC: Mergem la F.?

PV: De el depinde! Cum avem totu' OK, de la Bucureşti ....după aia ce se poate aranja...

PR: Deci eu am spus lui...

BTC: Deci, dacă mă mai sună mult noaptea o să spună lumea că sunt în muncile iadului,

cuplul homosexual. Că mă sună doar noaptea: „ Ce faci?" îmi trimite....

PR: [râde] *râsul este fi stimulat prin efectul de distorsionare a imaginii personajelor la care se face referire în paragraful anterior*

FD: Nu, băi! Da' era miercuri seară şi eu mi-am adus aminte

FD: Şi nevastă-mea e ....Care e titulara, ştiţi cum sunt femeile! „Doamne...!"

BTC: Sunaţi-l pe F. şi rugaţi-l să trecem pe la el acuma într-o vizită

PV: ÎI chem.. ..a.. .îl chem. Azi şi cu primarul de dincolo şi a rezolvăm treaba![183]

[183] Cătălin Zaharia, opinie de specialitate, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi, nepublicată.

Profesorul dr. Ion Dafinoiu, din cadrul Universităţii „AL.I.Cuza" Iaşi, specialist în „Psihodiagnostic clinic" şi „Psihoterapie", analizând aspectele psihologice ale comportamentelor celor implicaţi în discuţiile înregistrate, aşa cum sunt acestea consemnate şi redate de către organul de urmărire penală, evidenţiază că toate înregistrările în care apar replici şi imagini ale domnului P.R.V: demonstrează că avem de-a face fie cu o persoană foarte prudentă, fie cu o persoană anxioasă. Replicile sunt scurte, nu-l angajează cu nimic („Şi...nu pot să vă promit!", „Depinde de răspunsu' de la Bucureşti, de ce să vă spun eu" etc.), deseori „da"-urile au mai degrabă un rol copulativ, acela de a menţine dialogul, şi nu confirmarea celor spuse de interlocutor Prudenţa sau anxietatea – determinate de atitudinea ofensivă a domnilor F. D. şi T. B. – l-au determinat să facă şi înregistrarea personală a discuţiei cu aceştia.

Cu privire la înregistrările video efectuate în cauză, specialistul indică faptul că imaginile sunt greu de interpretat, nu au suficientă claritate şi stabilitate, în general, emoţiile exprimate cu ajutorul mimicii sunt greu de interpretat şi, uneori, asistăm la fenomene de proiecţie (cel care realizează interpretarea îşi proiectează propriile credinţe şi emoţii) (a se vedea Russell, J.A., Fernandez- Dols, J.M., The psychology of facial expression, Cambridge University Press, 1998).

Referitor la întrebarea punctuală, dacă expresia facială a domnului P. R. V. exprimă „încântarea" şi „mulţumirea faţă de rezultatele discuţiei" (înregistrarea din 21.08.2006), cel care face o astfel de interpretare îşi asumă foarte mari riscuri de a greşi, nu numai din cauza dificultăţii de a interpreta orice expresie dar şi din cauza faptului că aceste expresii fac parte din comportamentul de rol prescris oricărui funcţionar public: amabilitatea faţă de cetăţeni, zâmbetul „profesional" etc

Domnul F.D. afişează cu ocazia declaraţiilor sale şi a înregistrărilor audio – video un comportament ofensiv (uneori cu elemente de agresivitate verbală) care poate fi explicat de frustrările acumulate pe parcursul mai multor ani de eforturi de a intra în posesia terenurilor solicitate. Hotărârea domnului F. D. de a-şi rezolva problema utilizând orice cale posibilă este evidentă în multe afirmaţii: „Dau nişte bani, să plătesc...", „...pe cuvântul meu ajungi la extrem!" (înregistrare personală). În aceste condiţii el a

devenit foarte sensibil la informaţia pe care afirmă că a primit-o de la avocatul său, aceea că singura cale de rezolvare a problemei este de a mitui prefectul. De altfel, această sugestie şi nu replicile prefectului pe care le-a înregistrat personal – replici care nu conţin nici o cerere care să confirme informaţia avocatului – a fost motivul denunţului formulat de domnul F. D. la D.N.A. Acest fapt este evident şi în replica acestuia „Când îl văd cât e de...de de circumspect, aşa şi de...a,a...no, ce să mai spun! (înregistrare personală)

Deşi înregistrarea din 21.08.2006, realizată de domnul F. D., avea ca obiectiv principal provocarea domnului P. R. V. de a formula o cerere explicită a mitei – obiectiv pentru atingerea căruia domnul F. D. era foarte puternic motivat – acesta nu a fost atins. Dovada acestui fapt sunt replicile din dialogul ulterior purtat între F. D. şi T. B., dialog plin de presupoziţii şi interpretări dar lipsit de invocare unor fapte direct observabile, dar şi afirmaţia explicită a domnului F. D.: „L-am văzut ca era circumspect, nu s-a lansat". De altfel toate acuzaţiile formulate de domnul F. D. în declaraţiile sale împotriva domnului P.R.V. nu se bazează pe comportamente receptate personal sau descrise ca atare. Acuzaţiile sunt introduse prin expresii precum: „ avocatul mi-a spus", „mi-a dat de înţeles", „m-a lăsat să înţeleg" etc. Or, în această situaţie autorul afirmaţiilor introduse prin aceste expresii confundă uşor realitatea cu propriile credinţe.

Analiza înregistrărilor audio – video precum şi altor documente (declaraţiile domnului F.D., petiţii etc) demonstrează faptul că avocatul T. B. afişează în majoritatea situaţiilor un comportament sigur, îl lasă pe client să înţeleagă că informaţiile pe care le deţine sunt certe. Acest comportament face parte din comportamentul de rol al oricărui avocat. O astfel de atitudine induce un sentiment de siguranţa şi certitudine clientului său dar poate, de asemenea, să inducă aceleaşi sentimente şi persoanelor care, în baza rolurilor acestora într-o instanţă, intră în contact cu un astfel de personaj. [184]

* * *

În contextul în care interceptările şi înregistrările convorbirilor şi comunicărilor reprezintă în mod neîndoielnic o ingerinţă în viaţa intimă şi privată a persoanei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului sancţionează

[184] Ion Dafinoiu, opinie de specialitate, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi, nepublicată.

o astfel de măsură în situaţia în care nu corespunde principiilor legalităţii, proporţionalităţii şi legitimităţii. În acest sens, informaţiile obţinute prin astfel de mijloace trebuie să rămână „nepublice", pentru a respecta viaţa privată a individului, numai o parte din aceste informaţii devenind publice şi folosindu-se în cadrul procesului penal, prin procedura certificării prevăzută de art. 91^3 C.pr.pen.[185].

Uzitarea acestor mijloace de probă implică garanţii sporite, având în vedere faptul că acestea pot fi uşor contrafăcute, ţinând cont de evoluţia tehnologică în acest domeniu[186]. În concluzie, s-a arătat în literatura de specialitate[187] că regulile cuprinse în art. 91^3 C.pr.pen., ce privesc valorificarea interceptărilor şi înregistrărilor de convorbiri şi comunicări în procesul penal, pe planul dovedirii faptelor ce formează obiectul cauzei, sunt de natură să garanteze credibilitatea acestora, în scopul aflării adevărului.

Răsturnarea prezumţiei de autenticitate creată prin instituţia certificării prevăzută de dispoziţiile art. 91^3 C.pr.pen. se materializează în verificarea ce poate fi realizată *a posteriori*, în condiţiile art. 91^6 C.pr.pen. Conform principiului liberei aprecieri a probelor, înregistrările audio şi video nu au o valoare preferenţială, fiind egale, ca forţă probantă, cu celelalte mijloace de probă[188].

Cu toate că actuala reglementare a interceptărilor din Codul de procedură penală pare să fi acoperit importante lacune legislative, aspect sesizat şi de către Curtea Constituţională care, în rezolvarea excepţiilor de neconstituţionalitate invocate în materie, a statuat că „interceptările şi înregistrările audio sau video sunt însoţite de suficiente garanţii, prin reglementarea în detaliu a justificării emiterii autorizaţiei, a condiţiilor şi a modalităţilor de efectuare a înregistrărilor, a instituirii unor limite cu privire la durata măsurii, a consemnării şi certificării autenticităţii convorbirilor înregistrate, a redării integrale a acestora, a definirii persoanelor care sunt supuse interceptării" (Decizia Curţii Constituţionale nr. 1556 din 17 noiembrie 2009), subzistă majore probleme de aplicare a acestor dispoziţii, ceea ce demonstrează ambiguitate şi echivoc în redactarea textelor de lege.

---

[185] Dumitru Dâmbu, *op. cit.,* p.117.

[186] Carmen Silvia Paraschiv, *Drept procesual penal*, Ed. Lumina Lex, 2002, Bucureşti, p. 249.

[187] Gheorghiţă Mateuţ, *Codul de procedură penală, partea generală, într-o perspectivă europeană,* loc.cit., p. 80.

[188] Carmen Silvia Paraschiv, *op. cit,* p. 249.

Argumentele Curţii Constituţionale nu conving în sensul că prevederile în vigoare conferă suficiente garanţii, din acest punct de vedere fiind necesar un control judecătoresc anterior întocmirii rechizitoriului, cu privire la nerealitatea, nelegalitatea acestor mijloace de probă şi nu doar pe cale de excepţie, raportat la prevederile art. 301 şi 302 C.pr.pen. ce prevăd această posibilitate doar în faza de judecată.

Din această perspectivă, observăm că necesitatea unor reglementări precise care să clarifice aceste aspecte este determinată de cel puţin următoarele împrejurări des întâlnite în practică: repetatele cazuri în care, în rechizitorii, sunt redate convorbiri telefonice în extenso, caz în care se pune problema dacă mai este posibilă respectarea dispoziţiilor din textul de lege menţionat; situaţiile în care procesele-verbale de redare a comunicaţiilor interceptate sunt legate şi numerotate de Parchet în dosarul de urmărire penală printre celelalte acte ale dosarului, situaţie în care, iarăşi, nu poate fi respectată dispoziţia anterior menţionată din Codul de procedură penală, întrucât instanţele nu pot modifica conţinutul dosarului de urmărire penală (art. 91³ alin. 3 C.pr.pen. poate fi respectat şi este aplicat doar în situaţiile în care parchetul înaintează transcrierile comunicaţiilor în volume separate); situaţiile în care unele procese-verbale de redare a comunicaţiilor interceptate autorizat sunt clasificate în anumite dosare, iar altele nu (şi în plus, de regulă,sunt considerate în mod greşit, secrete de stat, deşi acestea – în speţele respective- pot fi cel mult, doar secrete de serviciu).

În ceea ce priveşte selecţia, în contextul în care procurorul efectuează această operaţiune abuziv, se impune ca instanţa, în faza de judecată, la cererea părţii sau din oficiu, să realizeze o selecţie suplimentară, prin care să excludă din materialul probator înregistrările ce nu au legătură cu cauza sau cele ce aduc atingere vieţii private. În acest caz apreciem că poate fi solicitată atragerea răspunderii procurorului pentru exercitarea profesiei cu rea credinţă sau gravă neglijenţă, după caz. Apreciem că pentru a fi respectate garanţiile impuse de dispoziţiile art. 6 şi art. 8 din Convenţia Europeană apreciem că se impune revenirea la forma anterioară a textului de lege în sensul că la selecţie este necesară şi prezenţa părţii ale cărei convorbiri au fost înregistrate.

Totodată, având în vedere principiul egalităţii armelor (art. 6 paragraful 1 şi art. 6 paragraful 3 lit. d) din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului) *propunem de lege ferenda, introducerea unui text de lege în care să se prevadă în mod expres în cadrul art. 91³ C.pr.pen., posibilitatea apărării de a obţine o copie a transcrierilor (procese-verbale) şi a înregistrărilor.*

Capitolul IV.

Considerații vizând posibilitatea efectuării înregistrărilor și interceptărilor în etapa actelor premergătoare

Strângerea probelor de către organele abilitate nu poate avea loc decât în cadrul expres prevăzut de lege, şi anume cel al unei urmăriri penale legal începute. Pe cale de consecinţă, probele obţinute în afara acestor prevederi, adică fără a fi dispusă începerea urmăririi penale, sunt nelegale şi nu pot fi folosite.

Raportat la dispoziţiile relative la interceptările şi înregistrările audio sau video, Curtea Constituțională a apreciat că „interceptarea şi înregistrarea convorbirilor pot fi dispuse, aşa cum se prevede în alin. 1 al art. 91^1 din Codul de procedură penală, la cererea procurorului care efectuează ori supraveghează urmărirea penală. Iată deci că administrarea unor astfel de mijloace de probă este plasată în cadrul primei faze a procesului penal”[1].

[1] Curtea Constituțională, *Decizia nr. 1556 din 17 noiembrie 2009, referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 91^1, art. 91^2 alin. 2 și art. 91^5 din Codul de procedură penală, precum şi a dispoziţiilor art. 10 alin. 4 teza a doua din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție,* publicată în Monitorul Oficial nr. 887 din 18 decembrie 2009; Curtea Constituțională, *Decizia nr. 962 din 25 iunie 2009, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^1 din Codul de procedură penală*, publicată în Monitorul Oficial nr. 563 din 13 august 2009; Curtea

Este extrem de importantă această clarificare realizată de instanţa constituţională, în condiţiile în care, în practica judiciară, observăm că obţinerea acestor mijloace de probă are loc în etapa actelor premergătoare.

Remarcăm interpretarea fără echivoc potrivit căreia obţinerea unor astfel de mijloace de probă, anterior începerii urmăririi penale, deci în afara regulilor specifice procesului penal, este de natură a leza echitatea procesului şi inviolabilitatea secretului corespondenţei.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că noţiunile de „viaţă private" şi „corespondenţă" în sensul art. 8 paragraful 1 cuprind şi convorbirile telefonice, astfel încât interceptarea lor, memorarea datelor astfel obţinute şi eventuala lor utilizare în cadrul urmăririi penale îndreptate împotriva unei persoane reprezintă o „ingerinţă a unei autorităţi publice" în exercitarea dreptului pe care îl garantează art. 8 din Convenţie[2].

Observăm că, pentru a aprecia dacă ingerinţa autorităţilor publice este justificată şi respectă exigenţele impuse de dispoziţiile art. 8 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, Curtea Europeană are în vedere respectarea condiţiilor impuse de paragraful al doilea al articolului menţionat.

Deşi textele de lege care reglementează interceptările şi înregistrările au fost supuse în numeroase rânduri controlului de constituţionalitate, Curtea Constituţională a considerat că acestea asigură garanţiile impuse de Legea fundamentală şi de Convenţia pentru apărarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale. Apreciem că respectarea acestor exigenţe are loc doar la nivel scriptic, deoarece în practică există o serie de probleme, atât în ceea ce priveşte conformitatea cu dispoziţiile constituţionale şi cu cele europene, cât şi în privinţa aplicării acestor dispoziţii.

Constituţională, *Decizia nr. 410 din 10 aprilie 2008, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91¹ şi 91² din Codul de procedură penală,* publicată în Monitorul Oficial nr. 338 din 1 mai 2008.

[2] Sandra Grădinaru, *Consideraţii asupra interceptărilor şi înregistrărilor audio-video relative la Convenţia europeană pentru apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor fundamentale*, în Acta Universitatis Danubius, nr. 2/2010, Editura Universitară Danubius, Galaţi, p. 84.

4.1. Noţiunea de acte premergătoare

Interpretarea corectă a naturii şi rolului actelor premergătoare este de esenţa dreptului la un proces echitabil, aspect ce impune ca mijloacele de probă utilizate în cadrul procesului penal să fie obţinute în conformitate cu dispoziţiile procedurale şi garanţiile instituite de Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, precum şi de Constituţie.

În ceea ce priveşte organul competent pentru a efectua acte premergătoare, art. 224 alin. 2 C.pr.pen. arată că acestea se efectuează de: organele de urmărire penală (atât procurorul, cât şi organele de cercetare penală), respectându-se regulile competenţei; lucrătorii operativi anume desemnaţi din Ministerul Administraţiei şi Internelor, alţii decât cei cu atribuţii de cercetare penală; lucrătorii operativi din celelalte organe de stat cu atribuţii în domeniul siguranţei naţionale, anume desemnaţi în acest scop, pentru fapte care constituie, potrivit legii, ameninţări la adresa siguranţei naţionale (lucrătorii operativi din cadrul Serviciului Român de Informaţii, Serviciului de Informaţii Externe, Serviciului de Pază şi Protocol, Serviciului de Telecomunicaţii Speciale, Ministerului Apărării Naţionale) [3].

Potrivit dispoziţiilor interne în vigoare privind organizarea activităţii de cercetare penală în poliţie, actele premergătoare vor fi efectuate în 30 de zile de la primirea sesizării, iar în cauzele mai complexe, termenul va fi de cel mult 3 luni. Dacă după aceste termene nu s-au putut strânge probe în vederea propunerii unei soluţii, se solicită o prelungire a termenului de soluţionare, printr-un raport motivat, aprobat de şeful unităţii[4].

S-a considerat, de către un alt autor[5], faptul că actele premergătoare se limitează la activităţi strict necesare pentru începerea urmăririi penale, urmând ca strângerea probelor pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele să se efectueze în cadrul urmăririi penale.

---

[3] Nicu Jidovu, *op. cit.*, p. 346.

[4] Mirel Dumitru, *Ghid de cercetare penală,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009, p. 15.

[5] Nicolae Volonciu, *Tratat de procedură penală. Partea generală, vol. II,* Ed. Paideia, Bucureşti, 1996, p. 63.

4.1.1.Natura juridică a actelor premergătoare

În literatura de specialitate s-a propus ca actele premergătoare să fie definite drept acte de primă cercetare[6], întrucât această denumire ar corespunde mai bine conţinutului real şi evidenţiază plasarea lor în timp înainte de începerea urmăririi penale. Susţinem o asemenea opinie, apreciind că instituţia prevăzută de art. 224 C.pr.pen. are caracterul specific unei investigaţii prealabile, fără a putea constitui probe în înţelesul art. 63 C.pr.pen.

Remarcăm, atât în doctrină cât şi în literatura de specialitate, controverse privind natura juridică a actelor premergătoare, opinii radical diferite ce impun, apreciem noi, promovarea unui punct de vedere unanim, care să contribuie şi la unificarea practicii judiciare.

Secţiile Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, prin Decizia nr. 48 din 04.06.2007, de admitere a recursului în interesul legii privind modul de aplicare a dispoziţiilor art. 278[1] alin. 8 lit. c) din Codul de procedură penală, în ipoteza în care obiect al plângerii îl constituie un act al procurorului de netrimitere în judecată, întemeiat exclusiv pe acte premergătoare, argumentează: „faptul că în cadrul actelor premergătoare sunt efectuate anumite activităţi sau operaţiuni care au aparenţa unor acte procedurale specifice urmăririi penale nu le conferă acestora natura specifică acestei faze a procesului penal. Ele vor continua să îşi păstreze caracterul *sui-generis* de acte premergătoare, de investigaţii prealabile, fără a putea constitui probe în sensul art. 63 din Codul de procedură penală."

Potrivit opiniilor exprimate de unii autori[7], actele premergătoare sunt considerate acte procedurale pe care organul de cercetare penală le poate efectua înainte de declanşarea procesului penal, în vederea strângerii datelor necesare pentru a decide dacă este sau nu cazul să înceapă urmărirea penală.

Nu împărtăşim această opinie, ţinând cont de faptul că actele procesuale, parte constitutivă a procesului penal, prin care autoritatea judiciară

---

[6] Alexandru Pintea, *op. cit.*, p. 94-95.

[7] George Antoniu, Costică Bulai, *Dicţionar de drept penal şi procedură penală*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2011, p. 25.

competentă şi persoana îndrituită dispun, în mod direct, asupra desfăşurării procesului penal, se realizează prin intermediul actelor procedurale[8]. Pornind de la această definiţie, apreciem că plasarea actelor procedurale într-un cadru anterior declanşării procesului penal, deci mai înainte de a fi începută urmărirea penală, nu poate fi admisă.

De asemenea, s-a exprimat şi opinia[9] în virtutea căreia actele premergătoare sunt asemănătoare, ca natură juridică, actelor de constatare încheiate de organele prevăzute în art. 214 şi 215 C.pr.pen., dat fiind faptul că demersurile întreprinse de aceste organe sunt anterioare şi în legătură cu începerea urmăririi penale.

O opinie contrară[10] acestui punct de vedere exprimat evidenţiază faptul că, spre deosebire de actele întocmite de organele de constatare în temeiul dispoziţiilor mai sus precizate, actele premergătoare sunt efectuate de organele de urmărire penală şi de anumite cadre ale poliţiei şi ale serviciilor de informaţii, după ce organele de urmărire penală au fost sesizate. Mai mult decât atât, se apreciază[11] faptul că în situaţia în care au fost întocmite procesele-verbale de către organele de constatare, organele de urmărire penală pot efectua acte premergătoare în scopul verificării informaţiilor furnizate de organele dintâi menţionate.

Apreciem că actele de constatare, prevăzute de dispoziţiile art. 214 şi 215 C.pr.pen., constituie un mod de informare a organului de urmărire penală, context în care actele premergătoare nu pot fi apreciate ca având o natură juridică asemănătoare acestora.

În ceea ce priveşte natura juridică a actelor premergătoare, Curtea Constituţională, prin deciziile pronunţate cu privire la excepţiile de neconstituţionalitate ridicate relativ la disp. art. 224 C.pr.pen., a apreciat constant faptul că "actele premergătoare au o natură proprie, care nu poate fi identificată sau subsumată naturii precise şi bine determinate a altor instituţii. Aşa cum rezultă din chiar denumirea lor, acestea premerg faza de

---

[8] Grigore Theodoru, *op.cit.*, p. 480.

[9] Eugen V. Ionăşeanu, *Procedura începerii urmăririi penale,* Ed. Militară, Bucureşti, 1979, p. 186, apud. Anastasiu Crişu, *Drept procesual penal. Ediţie revizuită şi actualizată conform Legii nr. 202/2010,* loc. cit., p. 424.

[10] Grigore Theodoru, *op.cit.*, p. 576.

[11] Mihail Udroiu, *op. cit.*, p. 273.

urmărire penală, având un caracter de anterioritate desprins din scopul instituirii lor, şi anume acela de a completa informaţiile organelor de urmărire penală, de a verifica informaţiile deţinute şi de a fundamenta convingerea organului de cercetare penală ori procurorului cu privire la oportunitatea începerii ori neîncepерii urmăririi penale"[12].

Astfel, potrivit art. 224 alin. 1 C.pr.pen., acestea se efectuează în vederea începerii urmăririi penale, situându-se, fară îndoială, înaintea declanşării fazei de urmărire penală[13].

Aşadar, actele premergătoare se efectuează până la momentul în care organul judiciar competent are suficiente informaţii în baza cărora să poată dispune începerea urmăririi penale.

4.1.2. Conţinutul, scopul şi valoarea probatorie a actelor premergătoare

Prin efectuarea de acte premergătoare se poate urmări verificarea informaţiilor conţinute în actul de sesizare sau completarea acestor date şi informaţii pentru a se constata dacă este cazul să se dispună începerea urmăririi penale, ori verificarea existenţei vreunuia din cazurile de înlăturare a aptitudinii funcţionale a acţiunii penale (cazuri prevăzute la art. 10 C.pr.pen.) care conduc la soluţia de neîncepere a urmăririi penale[14].

Astfel, în ceea ce priveşte conţinutul şi scopul actelor premergătoare, din interpretarea textelor legale citate, cât şi din analiza jurisprudenţei[15] în materie, rezultă că acestea „sunt limitate cantitativ şi calitativ la îndeplinirea activităţilor necesare atingerii scopului lor legal, de a completa

---

[12] Curtea Constituţională, *Decizia nr. 1529 din 25 noiembrie 2010, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 6 alin. 1 şi 4, art. 70 alin. 2, art. 171 alin. 1 şi ale art. 224 alin. 1 şi 3 din Codul de procedură penală,* publicată în Monitorul Oficial nr. 8 din 5 ianuarie 2011; Curtea Constituţională, *Decizia nr. 647 din 28 aprilie 2009, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 6 alin. 1 şi 4, art. 70 alin. 2, art. 171 alin. 1 şi art. 224 alin. 1 şi 3 din Codul de procedură penală,* publicată în Monitorul Oficial nr. 391 din 10 iunie 2009.

[13] Nicu Jidovu, *op. cit.*, p. 345.

[14] Anca Lelia Lorincz, *Drept procesual penal: curs universitar,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2009, p. 304.

[15] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia penală nr. 1390 din 14 aprilie 2008,* www.scj.ro.

informaţiile organului de urmărire penală pentru a le aduce la nivelul unor constatări care să determine începerea urmăririi penale".

Din practica organelor de urmărire penală ale poliţiei şi din prevederile Codului de procedură penală, rezultă că, în scopul începerii urmăririi penale, se efectuează următoarele acte premergătoare: audierea părţii vătămate, audierea făptuitorului (declaraţia acestuia fiind consemnată pe coală albă şi nu pe formular tipizat), audierea martorilor oculari, martori-asistenţi, întocmirea fişei de evidenţă a datelor de stare civilă a persoanei în cauză (în special făptuitor), întocmirea cazierului judiciar pentru făptuitor, obţinerea de referinţe, caracterizări scrise ale minorului de la şcoală şi vecini, efectuarea cercetării la faţa locului şi întocmirea unei planşe foto cu cele constatate, recunoaşteri din grup sau album foto, efectuarea de confruntări, reconstituiri (conducere în teren), constatări tehnico-ştiinţifice, constatări medico-legale, experimente judiciare, controale economice, inventarieri, revizii, citaţii de persoane, percheziţie corporală sau asupra vehiculelor.[16]

În acest sens s-a pronunţat şi Curtea Constituţională în Decizia nr. 1556/2009[17], statuând că „actele premergătoare […] au ca scop verificarea şi completarea informaţiilor deţinute de organele de urmărire penală în vederea fundamentării convingerii cu privire la oportunitatea urmăririi penale. Având un caracter *sui-generis*, sustras hegemoniei garanţiilor impuse de faza propriu-zisă de urmărire penală, este unanim acceptat faptul că în cadrul investigaţiilor prealabile nu pot fi luate măsuri procesuale ori administrate probe care presupun existenţa certă a unei urmăriri penale începute."

Pe de altă parte, în literatura de specialitate[18] s-a exprimat şi punctul de vedere potrivit căruia, cu excepţia percheziţiei domiciliare, posibilitatea

---

[16] Mirel Dumitru, *op. cit.*, p. 15-16.

[17] Curtea Constituţională, *Decizia nr. 1556 din 17 noimbrie 2009, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91¹, art. 91² alin. 2 si art. 91⁵ din Codul de procedură penală, precum şi a dispoziţiilor art. 10 alin. (4) teza a doua din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcţia Naţională Anticorupţie,* publicată în Monitorul Oficial nr. 887 din 18 decembrie 2009.

[18] Ciprian Coadă, *Relevanţa probatorie a interceptărilor audio sau video în faza actelor premergătoare,* în Dreptul nr. 9/2009, p. 203-204.

efectuării oricăror acte de cercetare penală ca acte premergătoare se întemeiază atât pe diferitele dispoziţii din legile speciale, cât mai ales pe larga reglementare din art. 224 C.pr.pen., care nu prevede nicio limită cu privire la actul premergător, dacă acesta se efectuează în scopul de a servi la luarea hotărârii de a începe sau nu urmărirea penală.

Actele premergătoare pot fi transpuse în plan probatoriu doar în acord cu dispoziţiile art. 224 alin. 3 C.pr.pen., potrivit cărora constatările rezultate în urma efectuării actelor premergătoare se materializează într-un proces-verbal.

Procesul-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare va cuprinde, potrivit dispoziţiilor art. 91 alin. 1 C.pr.pen.: data şi locul unde este încheiat, ora la care a început şi ora la care s-a terminat încheierea procesului-verbal, numele, prenumele şi calitatea celui care îl încheie, numele, prenumele, ocupaţia şi adresa martorilor asistenţi, când există, descrierea amănunţită a celor constatate, precum şi a măsurilor luate, numele, prenumele, ocupaţia şi adresa persoanelor la care se referă procesul-verbal, obiecţiile şi explicaţiile acestora, menţiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale.

Indicăm în acest sens şi jurisprudenţa[19] instanţelor de judecată, care au statuat că „alin. 3 al art. 224 din Codul de procedură penală prevede că «procesul-verbal prin care se constată efectuarea unor acte premergătoare poate constitui mijloc de probă». Rezultă deci, că în această fază, cu excepţia procesului-verbal menţionat în textul citat, nu pot fi efectuate acte de procedură care să constituie mijloace de probă în sensul prevederilor art. 64 din Codul de procedură penală şi care să vizeze o anumită persoană, bănuită ca fiind autorul infracţiunii".

Sintagma utilizată de legiuitor privind valoarea probantă a procesului-verbal, respectiv că acesta „*poate* constitui mijloc de probă" se impune a fi corelată cu dispoziţiile art. 89 C.pr.pen., potrivit cărora procesul-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare poate avea valoare probatorie numai dacă în conţinutul său se arată fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului. Mai mult decât atât, procesul-verbal, privit

[19] Tribunalul Vaslui, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 515/2009*; Curtea de Apel Braşov, Secţia penală, *Decizia penală nr. 309/R/2004*, www.jurisprudenta.com.

ca mijloc de probă, poate avea relevanţă procesuală numai dacă faptele consemnate în cuprinsul acestuia sunt constatate personal de către organul care îl întocmeşte.

S-a apreciat în literatura de specialitate[20] faptul că procesele-verbale, având în vedere poziţia şi calificarea persoanelor care le întocmesc, oferă un grad mai mare de încredere, fără a avea însă, din punct de vedere legal, un regim diferenţiat faţă de celelalte înscrisuri şi, implicit faţă de celelalte mijloace de probă.

Făcând comparaţie cu dreptul procesual penal francez asupra problemei proceselor-verbale ca mijloace de probă, constatăm că doctrina franceză apreciază că acestea fac dovada până la proba contrarie, nebeneficiind de o forţă probantă deosebită, iar aspectele relevate în cuprinsul acestora nu au decât valoarea unor simple informaţii de natură a fundamenta convingerea judecătorului.[21]

4.1.3. Aspecte din noul Cod de procedură penală privind actele premergătoare

Spre deosebire de reglementarea actuală, care situează actele premergătoare în afara procesului penal, în viziunea noului Cod de procedură penală acestea vor dispărea ca etapă distinctă. Prin urmare, toate activităţile (operaţionale) desfăşurate de organele de poliţie vor fi efectuate în cadrul urmăririi penale.

Potrivit noului Cod de procedură penală, faza urmăririi penale are trei etape: etapa de investigare a faptei, cea de investigare a persoanei şi rezolvarea cauzei de către procuror. Camera preliminară are o singură etapă şi anume judecata în camera preliminară. Faza judecăţii cuprinde judecata în primă instanţă şi judecata în apel (singura cale ordinară de atac), iar cea a executării cuprinde punerea în executare a hotărârii penale şi, dacă este cazul, modificări ce ar putea interveni în cursul executării[22]. Potrivit noii reglementări, urmărirea penală are drept singur scop strângerea de probe

[20] Anastasiu Crişu, *op. cit.*, p. 246.

[21] Serge Guinchard, Jacques Buisson, *op. cit.*, p. 455.

[22] Mihail Udroiu, *Unele consideraţii asupra reglementării sistemului procedural în proiectul noului Cod de procedură penală*, în Buletinul de informare legislativă nr. 1/2010, p. 4.

necesare procurorului competent pentru a dispune trimiterea în judecată sau o soluţie de netrimitere în judecată.

Prima etapă, *investigarea faptei,* începe prin sesizarea organelor judiciare competente (poliţia judiciară sau procurorul) şi se va încheia prin inculparea unei persoane determinate, împrejurare care se va materializa printr-un act formal. *Investigarea persoanei* va începe prin decizia de inculpare a unei persoane (inculpat), care se realizează prin punerea în mişcare a acţiunii penale atunci când, din cercetările efectuate, rezultă motive verosimile de a crede că această persoană a săvârşit fapta investigată[23]. În acest mod a fost înlăturată etapa actelor premergătoare, care, în unele situaţii, se putea prelungi, în mod nejustificat, până la identificarea făptuitorului, implicând totodată activităţi asemănătoare administrării probelor în procesul penal, fără a asigura însă respectarea garanţiilor specifice acestei faze. [24]

Aşadar, noul Cod simplifică procedura de începere a urmăririi penale, în sensul că, dacă din cuprinsul sesizării adresate organelor de urmărire penală rezultă săvârşirea unei infracţiuni, organul de urmărire penală va dispune începerea urmăririi penale în ceea ce priveşte săvârşirea faptei penale cu care a fost sesizat. Totodată, actele încheiate de organele de constatare reprezintă, prin ele însele, acte de sesizare. În atare condiţii, organul de cercetare penală astfel sesizat, va dispune, prin ordonanţă, începerea urmăririi penale.

În ceea ce priveşte *legătura dintre instituţia actelor premergătoare şi interceptările şi înregistrările audio-video*, în doctrină s-a subliniat că, întrucât actele premergătoare se consemnează în procese-verbale, care numai ele pot constitui mijloc de probă (conform art. 224 alin. final C.pr.pen.), chiar dacă sunt efectuate şi de alte organe de stat, înregistrările fiind ele însele întotdeauna mijloace de probă, autorizarea nu se dă decât în faza de urmărire penală (începută), şi niciodată sub forma actelor premergătoare.[25]

---

[23] *Hotărârea Guvernului nr. 829/2007 pentru aprobarea tezelor prealabile ale proiectului Codului de procedură penală,* publicată în Monitorul Oficial nr. 556 din 14 august 2007.

[24] Dorin Ciuncan, *Sesizarea organelor de urmărire penală în noua legislaţie,* în Revista de drept penal comercial, http://dorin.ciuncan.com/documentare/sesizarea-organelor-de-urmarire-penala-in-noua-legislatie/.

[25] Gheorghiţă Mateuţ, *Mijloacele de probă obţinute în mod ilegal,* loc. cit., p. 10.

Dacă admitem punctul de vedere exprimat în jurisprudenţă şi susţinut vehement de Parchetul General, potrivit căruia aceste mijloace de probă se impun a fi obţinute în cadrul extraprocesual, apreciem că o etapă premergătoare începerii urmăririi penale nu poate include măsuri de restrângere a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale persoanei, întrucât se deschide astfel posibilitatea încălcării dreptului persoanei la un proces echitabil şi se încalcă dreptul la viaţă intimă, familială şi privată a individului. Astfel, interceptările şi înregistrările audio-video nu pot avea drept scop obţinerea de probe în vederea începerii procesului penal. Unicul obiectiv poate fi acela al obţinerii de probe în cadrul unui proces penal deja declanşat, având în vedere şi necesitatea respectării dispoziţiilor art. 8 paragraful 2 din Convenţie.

Potrivit art. 200 C.pr.pen., începerea urmăririi penale se impune pentru strângerea probelor; *per a contrario*, acestea nu pot fi obţinute decât în acest cadru.

4.2. Admisibilitatea efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video în etapa actelor premergătoare

Datorită denumirii prea generale a actelor premergătoare şi a lipsei de precizări cu privire la conţinutul şi limitele lor, în doctrină şi în practica judiciară s-au exprimat păreri contrare în legătură cu admisibilitatea interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în etapa actelor premergătoare.

Opinia noastră este în sensul că interceptările şi înregistrările audio-video sunt admisibile ca procedee probatorii, respectiv mijloace de probă numai în contextul începerii urmăririi penale în cauză, punct de vedere exprimat de Curtea Constituţională în cuprinsul Deciziei nr. 962/2009 referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^1 din Codul de procedură penală şi de noul Cod de procedură penală[26].

[26] Sandra Grădinaru, *General Considerations Regarding the Interceptions and Audio-video Registrations Related to the Judicial Practice and Present Legislation,* în volumul 6th *International Conference on European Integration – Realities and Perspectives,* Danubius University Press, Galaţi, 2011, 128.

4.2.1. Argumente personale privind inadmisibilitatea utilizării acestor tehnici de investigare speciale în această etapă

Dispoziţiile Codului de procedură penală prevăd, la art. 91[1], obligativitatea ca interceptările sau înregistrările audio-video să fie realizate doar atunci, când, stabilirea situaţiei de fapt sau identificarea făptuitorilor nu pot fi realizate pe baza altor probe. Această prevedere expresă a legii este de strictă interpretare, legiuitorul stabilind că interceptările şi înregistrările audio-video să fie permise în subsidiar şi numai, dacă folosirea mijloacelor de probă clasice nu pot duce la stabilirea situaţiei de fapt, ori la identificarea făptuitorilor.

Dintr-o altă perspectivă, reţinând că în vederea efectuării actele premergătoare care stau la baza începerii urmăririi penale sunt abilitate organele de urmărire penală şi alte organe de stat expres prevăzute de lege în art. 224 alin. 2 şi art. 224[1] C.pr.pen., în condiţiile în care am aprecia că s-ar putea efectua interceptările şi înregistrările audio-video în această etapă, trebuie să observăm că autorizaţia judecătorului, prin care se dispune interceptarea, reprezintă un act premergător, iar implicarea judecătorului în această fază este greu de susţinut. Aşadar, se pune problema, dacă procurorii sau judecătorii sunt competenţi a propune şi restrânge sfera unor drepturi fundamentale în afara instrucţiei penale, aşa cum defineşte Curtea Europeană urmărirea penală.

Chiar dacă admitem ideea protecţiei drepturilor şi libertăţilor fundamentale în faţa unor acţiuni abuzive prin instituirea îndeplinirii condiţiei existenţei autorizaţiei date de judecător, credem că, în măsura în care nu s-a dispus începerea urmăririi penale într-o cauză, judecătorul nu ar trebui implicat, deoarece această intervenţie poate fi interpretată ca o substituire a acestuia organelor de anchetă, prin desfăşurarea altor activităţi decât cele judiciare, care au loc în mod normal în cadrul unui proces penal[27].

Un alt argument este acela că, în caz de urgenţă, când întârzierea obţinerii autorizaţiei ar aduce grave prejudicii activităţii de urmărire, procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală poate dispune, prin ordonanţă motivată, interceptarea convorbirilor pe o durată de cel mult 48 de ore. Ori,

[27] Sandra Grădinaru, *Consideraţii privind interceptările şi înregistrările audio sau video efectuate în cadrul actelor premergătoare,* în Volumul Conferinţei *Modernizarea administraţiei publice româneşti în contextul integrării europene, ediţia a II-a,* al Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, 2007.

ordonanţa procurorului este un act procedural de argumentare, de justificare prin care se aduce la îndeplinire un act sau o măsură procesuală, ce nu se poate dispune decât în cadrul procesului penal[28].

Mai mult, judecătorul este obligat să motiveze încheierea de autorizare a interceptărilor şi înregistrărilor audio-video care, conform art. 91[1] *alin. 9 C.pr.pen., trebuie să cuprindă indiciile concrete şi faptele care justifică măsura, precum şi motivele pentru care stabilirea situaţiei de fapt sau identificarea ori localizarea participanţilor nu poate fi făcută prin alte mijloace, sau cercetarea ar fi mult întârziată. În atare condiţii, considerăm că acesta nu poate motiva încheierea de autorizare decât în ipoteza în care legiuitorul a prevăzut posibilitatea instanţei de a solicita organelor de urmărire penală toate datele care stau la baza cererii de autorizare a interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video, atât în favoarea, cât şi în defavoarea persoanei vizate. Per a contrario, aşa cum aceste elemente sunt definitorii rolului activ al instanţei, care nu poate fi exercitat decât în cadrul procesului penal, rezultă indubitabil că în această situaţie urmărirea penală trebuie să fie legal începută.*

Un alt argument în susţinerea inadmisibilităţii efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în etapa actelor premergătoare este acela că, atunci când legiuitorul se referă la certificarea înregistrărilor, în alin. 2 al art. 91[3] *C.pr.pen., acesta specifică faptul că „procesul-verbal este certificat pentru autenticitate de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauză", ceea ce lasă fără certificare situaţia actelor premergătoare.*

De altfel, situarea interceptărilor şi a înregistrărilor audio-video în cadrul extraprocesual vine în contradicţie cu art. 98 C.pr.pen., unde vom observa că legiuitorul, în mod expres, reglementează o materie similară, şi anume reţinerea corespondenţei, numai în privinţa învinuitului şi inculpatului. În atare condiţii, credem că o eventuală disjungere interpretativă a legii nu se justifică, întrucât esenţa măsurilor este identică[29].

Observăm că legiuitorul a avut în vedere şi în cazul percheziţiei domiciliare (art. 100 C.pr.pen), condiţia ca aceasta să fie dispusă după începerea urmăririi

---

[28] Idem, *General Considerations Regarding the Interceptions and Audio-video Registrations Related to the Judicial Practice and Present Legislation,* loc. cit., p. 129.

[29] Sandra Grădinaru, *Consideraţii privind interceptările şi înregistrările audio sau video efectuate în cadrul actelor premergătoare,* loc. cit.

penale, tocmai ca o garanţie împotriva eventualelor abuzuri privind drepturile şi libertăţile fundamentale[30].

Raportat la aspectele prezentate, apreciem că, în contextul în care toate modificările privitoare la dispoziţiile relative la interceptări şi înregistrări audio-video au fost menite a lăsa textele legale fără înţeles echivoc, acestea sunt totuşi aplicate şi utilizate de multe ori, în practică, în detrimentul persoanei vizate ale cărei comunicări sunt interceptate.

În acest sens, opinăm că efectuarea interceptărilor în etapa actelor premergătoare trebuie raportată la dispoziţiile art. 64 alin. ultim C.pr.pen., astfel încât mijloacele de probă obţinute ilegal nu pot fi folosite în procesul penal. Pornind de la caracterul de rigoare, de strictă aplicare a normelor de drept procesual penal, apreciem că prin exprimarea „nu pot fi folosite în procesul penal", legiuitorul a înţeles să introducă o sancţiune procesuală tocmai pentru a înlătura, prin operaţiunea de apreciere a probelor, acele mijloace de probă obţinute cu încălcarea legii.

4.2.2. Consideraţii privind instituţia delegării în etapa actelor premergătoare

În sprijinul opiniei noastre, potrivit căreia, interceptările şi înregistrările nu sunt admisibile în etapa actelor premergătoare, considerăm că nu este legală nici delegarea efectuării unor acte procedurale de către procuror, atât timp cât procesul penal nu este început. În condiţiile în care actul procedural este cel prin care se asigură efectuarea actului procesual, rezultă că astfel de acte trebuie efectuate după începerea urmăririi penale.

Delegarea reprezintă activitatea procesuală prin care, printr-o deplasare limitată de competenţă teritorială, organul de urmărire penală sau instanţa de judecată efectuează acte procedurale privind anumite mijloace de probă pe care nu le poate îndeplini în mod nemijlocit, prin intermediul unui alt organ sau al unei alte instanţe, ierarhic inferioare.[31] Pe cale de consecinţă, în condiţiile în care textul de lege are în vedere acte procedurale, procesul penal este declanşat.

[30] Ibidem.

[31] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 288.

În materia interceptărilor, în condiţiile în care procurorul nu procedează personal la interceptările şi înregistrările prevăzute în art. 91[1], poate dispune ca acestea să fie efectuate de organul de cercetare penală. Art. 135 C.pr.pen. prevede că „organul de urmărire penală sau instanţa de judecată poate dispune, în condiţiile arătate în art. 132 C.pr.pen., efectuarea unui act de procedură şi prin delegare. Delegarea poate fi dată numai unui organ sau instanţe de judecată ierarhic inferioare." Totodată, în cauzele în care urmărirea penală se efectuează de către procuror, acesta poate dispune prin ordonanţă ca anumite acte de cercetare penală să fie efectuate de către organele poliţiei judiciare, potrivit disp. art. 217 alin. 4 C.pr.pen.

Astfel, putem constata că instituţia delegării se regăseşte în Codul de procedură penală atât în dispoziţiile art. 135, cât şi în dispoziţiile art. 217 alin. ultim, aceasta realizându-se prin două acte distincte: rezoluţia şi ordonanţa.[32]

Potrivit prevederilor art. 91[2] alin. 1 C.pr.pen., procurorul procedează personal la efectuarea interceptărilor şi înregistrărilor sau poate dispune ca acestea să fie efectuate de organul de cercetare penală, iar art. 91[3] C.pr.pen alin. 1 dispune că redarea integrală a convorbirilor înregistrate se face de către procuror sau de lucrătorul din cadrul poliţiei judiciare delegat de acesta.

În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 217 alin. 4 C.pr.pen, dacă urmărirea penală este de competenţa exclusivă a procurorului, acesta este obligat să emită o ordonanţă de delegare a ofiţerilor de poliţie judiciară pentru a efectua interceptarea şi înregistrarea audio-video, deoarece aceştia efectuează actul procedural în nume propriu. Or, în conformitate cu dispoziţiile art. 203 C.pr.pen., ordonanţa este un act specific fazei de urmărire penală, ceea ce implică inadmisibilitatea utilizării instituţiei delegării în etapa actelor premergătoare.

Totodată, în contextul dispoziţiilor art. 135 C.pr.pen., în situaţia în care se dispune delegarea efectuării unor acte de procedură pentru organe ierarhic inferioare, în numele şi pentru organul de urmărire penală, aceasta

---

[32] Alexandru Ţuculeanu, *Efectuarea anumitor acte de cercetare penală de către organele poliţiei judiciare potrivit art.10 din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcţia Naţională Anticorupţie,* în Dreptul nr. 9/2009, p. 206.

se poate realiza printr-o rezoluţie. Or şi rezoluţia este un act procesual prin care organul de urmărire penală dispune în cursul urmăririi penale, condiţii în care este de la sine înţeles că procesul penal trebuie să fie legal început.

Coroborând aceste susţineri cu art. 91^2 alin. 1 şi art. 91^3 C.pr.pen, constatăm că procurorul poate dispune ca interceptările şi înregistrările audio-video să fie efectuate şi ulterior redate în procese-verbale de către organul de cercetare penală, numai după începerea urmăririi penale.

În condiţiile în care nu a fost formulată o dispoziţie de delegare, ori nu au fost emise alte dispoziţii scrise ale procurorilor în acest sens, activităţile întreprinse sunt nelegale. În sprijinul acestor susţineri vin şi disp. art. 91^3 alin.1 C.pr.pen., potrivit cărora convorbirile înregistrate şi interceptate vor fi redate integral într-un proces-verbal de către procuror sau de către lucrătorul de poliţie delegat de procuror. În caz contrar, obţinerea mijloacelor de probă ar contraveni flagrant dispoziţiilor procedurale.

Referitor la înregistrările efectuate de agenţi ai Serviciului Român de Informaţii, precizăm faptul că aceştia nu sunt organe de urmărire penală, ci doar specialişti care îşi dau concursul la realizarea tehnică a unor înregistrări, obligaţia lor fiind doar de a păstra secretul profesional. Pe cale de consecinţă, procurorul nu poate delega către aceştia atribuţii în sensul efectuării ori redării înregistrărilor, în condiţiile în care garanţia pentru autenticitatea acestor mijloace de probă este participarea personală a procurorului sau a organului de cercetare penală delegat expres de acesta în vederea îndeplinirii acestui scop. În acest sens, operează principiul latin *Aut Caesar Aut Nihili* (Ori Cezar, ori nimeni), în sensul că abilitarea de a efectua interceptări şi înregistrări aparţine numai procurorului sau organului de cercetare penală delegat de procuror şi nimănui altcineva[33].

Verificarea îndeplinirii acestei obligaţii din cuprinsul art. 91^2 C.pr.pen. se realizează prin procesul-verbal prevăzut de art. 91 C.pr.pen. Prin urmare, în ipoteza în care se constată că pentru interceptările şi înregistrările prezentate de organul de cercetare penală nu există dovada efectuării acestora în conformitate cu dispoziţiile imperative ale Codului de

[33] Gheorghiţă Mateuţ, *op. cit.,* p. 20.

procedură penală, se impune aplicarea dispoziţiilor art. 64 alin. ultim C.pr.pen., respectiv, înlăturarea acestora[34].

4.2.3. Controverse exprimate în literatura de specialitate şi în practica judiciară cu privire la admisibilitatea utilizării acestor tehnici speciale de supraveghere în etapa actelor premergătoare

4.2.3.1. Opinii în sensul inadmisibilităţii interceptărilor în etapa actelor premergătoare

Punctul nostru de vedere, în sensul inadmisibilităţii interceptărilor în etapa actelor premergătoare, este în acord cu o parte din literatura de specialitate, cu prevederile noului Cod de procedură penală, precum şi cu o parte a jurisprudenţei[35] ce relevă soluţii potrivit cărora au fost înlăturate mijloacele de probă constând în înregistrări audio-video efectuate anterior începerii urmăririi penale, considerându-se a fi contrare dispoziţiilor art. 91[1] C.pr.pen.

În ceea ce priveşte literatura de specialitate, o opinie[36] ce vine în susţinerea punctului de vedere mai sus exprimat, arată că interceptările şi înregistrările audio-video nu pot face parte din categoria actelor premergătoare, condiţie în care, sub nici o formă, nu se pot efectua în cadrul actelor premergătoare acte specifice fazei de urmărire penală ca fază procesuală distinctă a procesului penal. Potrivit autorului acestei opinii[37], înregistrările audio sau video reprezintă mijloace de investigaţie folosite de organele de urmărire penală în vederea descoperirii infracţiunilor şi a identităţii infractorilor, iar rezultatul lor poate constitui mijloc de probă care să conducă la stabilirea adevărului în mod obiectiv. Punctul de vedere

---

[34] Gabriela Ghiţă, *Înregistrările agenţilor SRI efectuate în procesele penale nu sunt probe legale*, loc.cit.

[35] Tribunalul Braşov, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 51/S/03.02.2010*, www.jurisprudenta.com; Tribunalul Neamţ, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 116/P/09.06.2010*, nepublicată.

[36] Gheorghiţă Mateuţ, *Sinteză a discuţiilor purtate în literatura de specialitate în materia actelor premergătoare necesare începerii urmăririi penale*, loc. cit., p. 47.

[37] Idem, *În legătură cu noua reglementare privind înregistrările audio sau video în probaţiunea penală, loc. cit.*, p.70.

anterior este întărit de susţinerile unui alt autor[38] ce opinează în sensul că această măsură poate fi dispusă doar după începerea urmăririi penale, moment procesual ce conturează cadrul legal în care organele de urmărire pot desfăşura toate activităţile aferente obiectului urmăririi penale.

De asemenea, s-a arătat în doctrină[39] faptul că, deoarece actele premergătoare se efectuează înaintea începerii urmăririi penale, despre care făptuitorul încă nu are cunoştiinţă, pentru realizarea acestei activităţi nu se pot efectua acte care să lezeze interesele şi drepturile unei persoane.

Se apreciază în literatura de specialitate[40] că precizarea din textul de lege, din art. 91^2 alin. 2 C.pr.pen., cu privire la efectuarea interceptării şi înregistrării în caz de urgenţă, respectiv sintagma „ar aduce grave prejudicii activităţii de urmărire penală", impune concluzia că în cauză a fost deja dispusă, în condiţiile legii, începerea urmăririi penale.

În sfârşit, o ultimă opinie în acest sens[41] susţine faptul că pentru autorizarea interceptărilor şi a înregistrărilor convorbirilor şi comunicărilor este necesară începerea urmăririi penale, cel puţin *in rem*, având în vedere unele argumente de text normativ.

Astfel, se menţionează faptul că solicitarea autorizării interceptării şi înregistrării se realizează de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, iar sub acest aspect, legiuitorul nu lasă nici o posibilitate de interpretare. Totodată, autorizaţia o poate da numai instanţa căreia i-ar reveni competenţa de a judeca cauza în prim grad jurisdicţional sau cea care are în circumscripţie parchetul din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. Relevantă în acest sens este considerată şi interdicţia folosirii înregistrărilor dintre avocat şi partea pe care o reprezintă sau asistă în proces. Această dispoziţie are în vedere un cadru procesual bine determinat, cunoscut fiind că actul

---

[38] Anastasiu Crişu, *Probleme procedurale privind aplicarea legii pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie,* în Culegerea Lupta împotriva corupţiei şi criminalităţii organizate, editată de Ministerul Public – Centrul de pregătire continuă a procurorilor, p. 152, *apud*. Nelu Ciobanu, *Consideraţii asupra infracţiunilor de luare de mită şi de dare de mită,* în Buletin Documentar nr. 1/2003 al P.N.A/D.N.A., www.pna.ro.

[39] Alexandru Pintea, *op.cit.,* p. 94.

[40] Anastasiu Crişu, *Drept procesual penal. Partea generală, ediţia a 2 a,* Ed. C.H.Beck, 2007, p. 241.

[41] Nicu Jidovu, *op. cit.,* p. 202-203.

procesual comun care declanşează procesul-penal este, de regulă, rezoluţia de începere a urmăririi penale şi numai pe cale de excepţie, procesul-verbal de constatare a infracţiunii de audienţă sau a infracţiunii flagrante, ori chiar ordonanţa prin care procurorul soluţionează un conflict de competenţă. Un alt argument de text îl reprezintă art. 91^2 alin. 2 C.pr.pen., care face trimitere expresă la situaţia gravelor prejudicii aduse activităţii de urmărire penală, dacă procurorul care o efectuează sau supraveghează nu ar dispune, cu titlu provizoriu, prin ordonanţă, autorizarea interceptării. Mai mult decât atât, ordonanţa se înscrie în registrul special prevăzut de art. 228 alin. 1^1 C.pr.pen., în care sunt menţionate numai rezoluţiile de începere a urmăririi penale. În plus, se invocă în argumentare faptul că potrivit art. 91^3 alin. 2 C.pr.pen., procesul-verbal de redare a interceptărilor este certificat pentru autenticitate de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, indiferent dacă acestea, prin conţinutul lor, prezintă sau nu interes. Mai mult, soluţiile de netrimitere în judecată la care face referire textul art. 91^3 alin. 3 sunt scoaterea de sub urmărire, încetarea urmăririi penale sau clasarea. Legiuitorul face referire în art. 91^3 alin. 6 la reluarea cercetărilor, caz în care pot fi consultate sau copiate înregistrările care nu au putut fi valorificate. Or, toate situaţiile de reluare a cercetărilor penale, aşa cum sunt reglementate în art. 270 C.pr.pen., presupun cu necesitate o urmărire penală.

În sensul acestor observaţii, s-a încercat modificarea dispoziţiilor din Codul de procedură penală cu privire la interceptări şi înregistrări, în vederea inserării exprese a necesităţii începerii urmăririi penale înainte de autorizarea efectuării interceptărilor.

Astfel, Proiectul Legii pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 60/2006, în forma iniţială trimisă spre promulgare, a introdus trei noi alineate în cuprinsul art. 91^1 C.pr.pen., potrivit cărora: „Cererea procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, prevăzută la alin. 1, trebuie să fie însoţită, în mod obligatoriu, de o copie de pe rezoluţia de începere a urmăririi penale dispusă în conformitate cu prevederile art. 228 C.pr.pen. Autorizaţia de interceptare dată cu încălcarea prevederilor prezentului articol este nulă. Interceptările şi înregistrările efectuate în baza unei autorizaţii nule nu pot fi luate în considerare în cursul procesului penal".

Preşedintele României a formulat, însă, o cerere de reexaminare în această privinţă, solicitând eliminarea celor trei alineate, motivat de faptul că acestea blochează în mod evident activitatea organelor de urmărire penală, iar noile dispoziţii ar avea drept consecinţă lipsirea de eficienţă a dispoziţiilor relative la interceptări şi înregistrări audio sau video.

Punctul de vedere al Ministerului Public[42] a fost exprimat, în sensul că, această variantă de text nu se justifică. Obligativitatea începerii urmăririi penale ar fi contrară raţiunii existenţei instituţiei interceptării şi înregistrării convorbirii sau comunicărilor.

Potrivit punctului de vedere astfel formulat, solicitarea autorizării interceptării pentru o persoană pentru care s-a început urmărirea penală, însoţită de obligaţia organului de urmărire penală de încunoştiinţare a persoanei în cauză despre această împrejurare, echivalează cu prevenirea autorului unei infracţiuni. În viziunea prezentată, acest lucru se traduce, în concret, prin deconspirarea anchetei mai înainte de declanşarea momentului operativ şi prin transformarea într-o prezenţă scriptică, în Codul de procedură penală, a unui mijloc de probă. Pe cale de consecinţă, textele amintite au rămas aşa cum au fost prevăzute în forma lor iniţială.

Ca urmare a cererii de reexaminare a Preşedintelui României, dispoziţia ce prevedea necesitatea însoţirii cererii de autorizare de o copie după rezoluţia procurorului de începere a urmăririi penale a fost eliminată. În privinţa acestei legi de aprobare, aşa cum a fost modificată ulterior cererii de reexaminare, Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 54 din 14.01.2009[43], a constatat că dispoziţiile articolului unic pct. 1-23 din Legea privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 60/2006 sunt neconstituţionale.

---

[42] *Punctul de vedere al Ministerului Public asupra modificărilor aduse Codului de procedură penală şi Codului penal de legea privind aprobarea Ordonanţei de Urgenţă a Guvernului nr. 60/2006 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală precum şi pentru modificarea altor legi,* www.mpublic.ro.

[43] Curtea Constituţională, *Decizia nr. 54 din 14 ianuarie 2009, referitoare la neconstituţionalitatea dispoziţiilor articolului unic pct. 1-23 din Legea privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 60/2006 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală şi pentru modificarea altor legi,* publicată în Monitorul Oficial nr. 42 din data de 23 ianuarie 2009.

Opinia noastră este susţinută şi de o parte din soluţiile din practică. Astfel, într-un prim caz, Tribunalul Braşov[44] reţine faptul că „prin încheierea interlocutorie din data de 27.11.2006 a Tribunalului M. s-a constatat nelegalitatea interceptărilor, iar prin hotărârea de strămutare s-au menţinut actele efectuate în cauză, instanţa nu poate ţine cont de aceste probe, urmând a fi înlăturate."

Aceeaşi soluţie de înlăturare ca ilegale a mijloacelor de probă obţinute prin interceptarea şi înregistrarea convorbirilor telefonice ale inculpaţilor, a fost adoptată şi de Tribunalul Neamţ[45].

De asemenea, prin Ordonanţa din data de 28.06.2004[46] emisă de Parchetul de pe lângă Tribunalul Iaşi, procurorul de caz a apreciat că înregistrările audio-video dobândesc valoare probatorie numai în contextul începerii urmăririi penale în cauză, în sens contrar impunându-se înlăturarea lor, ca fiind nelegale.

Mai mult, se apreciază că „o asemenea interpretare «adaugă la lege» (legea procesual penală fiind de strictă interpretare, şi în numele unui singur text- art. 91[1] C.pr.pen.) neagă principiul interpretării coroborate a tuturor textelor incidente.

Astfel, urmează a se reţine că această procedură este reglementată în Titlul III al Codului de procedură penală (Probele şi mijloacele de probă), probele administrându-se în cadrul procesului penal (deci după începerea urmăririi penale) şi nu în afara lui (într-un cadru extrajudiciar)".

Punctul de vedere conform căruia interceptările şi înregistrările audio-video nu pot fi autorizate în etapa actelor premergătoare este susţinut şi de Curtea de Apel Constanţa, secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, prin Sentinţa penală 59/P/30.04.2009.[47] Astfel, în cuprinsul hotărârii menţionate, instanţa a supus analizei legalitatea administrării probelor, respectiv a înregistrărilor audio-video din mediul ambiental, acestea fiind

---

[44] Tribunalul Braşov, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 51/S/03.02.2010*, www.jurisprudenta.com.

[45] Tribunalul Neamţ, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 116/P/9.06.2010*, nepublicată.

[46] Parchetul de pe lângă Tribunalul Iaşi, *Ordonanţa din data de 28.06.2004*, dosar nr. 297/P/2003, nepublicată.

[47] Curtea de Apel Constanţa, Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Sentinţa penală nr. 59/P/30.04.2009*, www.mateut-budusan.ro.; Curtea de Apel Constanţa, *Încheierea de şedinţă nr. 94 din 28 noiembrie 2008*, din dosarul penal nr. 1062/118/2008, nepublicată.

considerate ca fiind nelegale. În motivarea soluţiei dispuse, se reţine faptul că, potrivit art. 64 alin. 2 C.pr.pen., mijloacele de probă trebuie obţinute în mod legal, în caz contrar neputând fi folosite în susţinerea vinovăţiei. Pentru acest motiv, instanţa a stabilit faptul că, „în ceea ce priveşte procesul-verbal de redare a convorbirii purtată în mediul ambiental între inculpat şi denunţător, precum şi suportul ce conţine copia înregistrării discuţiei purtată în mediul ambiental de cei doi, nu sunt luate în considerare, critica apărării fiind întemeiată deoarece înregistrarea s-a efectuat anterior începerii urmăririi penale, contrar dispoziţiilor art. 91^1 C.pr.pen."

Împotriva acestei sentinţe a declarat recurs Direcţia Naţională Anticorupţie, pe considerentul că acest probatoriu a fost înlăturat în mod nejustificat, întrucât era îndeplinită singura condiţie cerută de lege şi anume să existe date şi indicii temeinice cu privire la existenţa unei infracţiuni, considerând că este permisă interceptarea convorbirilor ambientale şi înainte de începerea urmăririi penale.

Observăm că în practica organelor de urmărire penală, înterceptările şi înregistrările audio-video sunt efectuate anterior începerii urmăririi penale, existând chiar situaţii în care au fost admise astfel de mijloace de probă de către instanţa de judecată pentru condamnarea inculpaţilor, chiar dacă înregistrările ambientale nu erau prevăzute la momentul autorizării acestora în Codul de procedură penală, acestea fiind introduse la o dată ulterioară prin Legea nr. 356/2006.[48]

Controversată este încheierea de şedinţă nr. 94 din 23 noiembrie 2008 pronunţată de Curtea de Apel Constanţa în dosarul penal nr. 10602/118/2003, în temeiul art. 385^{15} pct. 2 lit. d C.pr.pen. prin care a fost casată încheierea Tribunalului Constanţa nr. 156 din 25 noiembrie 2009, prin care s-a dispus prelungirea măsurii arestării preventive a inculpaţilor T.V.,K.V.L. şi Z.A.M., cercetaţi sub aspectul infracţiunii de trafic de droguri de mare risc, fiind înlocuită această măsură cu aceea a obligării de a nu părăsi localitatea.

Se arată că printre motivele care au stat la baza acestei soluţii este şi cel referitor la nelegalitatea unor mijloace de probă, în raport de efectuarea

[48] Curtea de Apel Iaşi, *Sentinţa penală nr. 184/2011 din data de 28 noiembrie 2011*, în dosarul nr. 236/45/2007, nepublicată.

înregistrărilor telefonice mai înainte de începerea urmăririi penale, fapt care, în opinia curţii, „ridică dubii cu privire la legalitatea autorizării", concluzie dedusă din modul de interpretare a dispoziţiilor art. 91[1] alin. 1 şi 2 teza finală C.pr.pen[49].

Nu ne permitem, în absenţa unui extras al încheierilor la care face referire autorul[22], să facem aprecieri asupra „inconsecvenţei aceleiaşi instanţe, care, cu ocazia soluţionării recursului îndreptat împotriva încheierii prin care s-a dispus arestarea şi într-o compunere asemănătoare (deducem din această expunere că nu aceiaşi judecători au fost inconsecvenţi, ci doar că la nivelul Curţii de Apel Constanţa există anumite divergenţe cu privire la admisibilitatea acestor mijloace de probă), nu a reţinut nelegalitatea acestor mijloace de probă, anumite pasaje relevante fiind redate chiar în conţinutul hotărârii, speţa în discuţie readuce în centrul atenţiei o problemă care a generat în trecut unele controverse.

4.2.3.2. Opinii în sensul admisibilităţii interceptărilor în etapa actelor premergătoare

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, prin Decizia nr. 2521 din 1 iulie 2009[50] a reţinut ca juste criticile aduse de către Direcţia Naţională Anticorupţie sentinţei penale nr. 59/P/30.04.2009, având în vedere practica constantă a instanţei supreme care a statuat în sensul că interceptările şi înregistrările audio sau video pot fi autorizate şi în faza actelor premergătoare.

De altfel, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, a reţinut, printr-o altă decizie pronunţată[51], faptul că: „respectarea dispoziţiilor art. 91[1] alin. 1 şi 2 C.pr.pen. reprezintă singura condiţie de valabilitate ca mijloace de probă în procesul penal a interceptării şi înregistrării comunicaţiilor, indiferent de împrejurarea că fiind efectuate în cursul actelor premergătoare au fost ori nu consemnate în cuprinsul unui proces-verbal, potrivit art. 224 alin. 3 C.pr.pen. În consecinţă, procesele-verbale de redare a convorbirilor

---

[49] Curtea de Apel Constanţa, Încheierea de şedinţă nr. 94 din 23 noiembrie 2008, în dosarul penal nr. 10602/118/2003, apud. Ciprian Coadă, *op. cit.*, p. 200.

[50] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr. 2521 din 1 iulie 2009,* www.mateut-budusan.ro.

[51] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr. 4481 din 12 iulie 2006,* www.juris.ro.

telefonice interceptate şi înregistrate pe bandă magnetică, aflate la dosarul de urmărire penală, efectuate în faza actelor premergătoare, cu respectarea condiţiilor şi cazurilor indicate în lege, constituie mijloace de probă în cauză".

Se remarcă o practică unitară a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în această privinţă. Astfel, prin Decizia nr. 10/07.01.2008[52], se reiterează faptul că, din analiza prevederilor art. 91[1] alin. 1 şi 2 C.pr.pen, care stabilesc în mod strict condiţiile legale de realizare a interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video, rezultă că legalitatea acestora nu este condiţionată de începerea urmăririi penale.

În acelaşi sens, într-o altă cauză recentă instanţa supremă a statuat[53] că aprecierea legalităţii interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video se face exclusiv în raport de exigenţele art. 91[1] C.pr.pen., începerea urmăririi penale nefiind una dintre aceste condiţii. Totodată, în considerentele reţinute, se apreciază că folosirea în cuprinsul textului de lege a sintagmei „procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală" este justificată doar de necesitatea de a particulariza organul judiciar care instrumentează cauza.

Şi în cauza înregistrată pe rolul Curţii de Apel Bacău sub nr. 257/32/2010, având ca obiect propunerea de arestare preventivă a inculpatei P.A.A., cercetată pentru săvârşirea infracţiunii de trafic de influenţă, prevăzută de art. 257 alin.1 Cod Penal cu referire la art. 6 din Legea nr.78/2000[54], unul din apărătorii aleşi ai inculpatei a criticat legalitatea înregistrărilor şi interceptărilor audio sau video efectuate în baza art. 91[1] Cod procedură penală, considerând că nu pot fi folosite în prezenta cauză în conformitate cu dispoziţiile art. 64 alin. 2 Cod procedură penală, întrucât procesul penal nu era început potrivit art. 228 Cod procedură penală.

Instanţa a constatat că neregularitatea invocată ar putea fi formulată în condiţiile expuse doar în privinţa înregistrărilor audio-video anterioare datei de 26.04.2010 orele 13,00, moment la care a fost emisă rezoluţia de începere a urmăririi penale.

---

[52] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr. 10 din 07 ianuarie 2008,* www.scj.ro.

[53] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr. 948 din 12.03.2010*, www.scj.ro.

[54] Curtea de Apel Bacău – Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Încheiere nr. 32 din 27 aprilie 2010*, nepublicată.

Referitor numai la acestea, pe lângă raţiunea generală a confidenţialităţii unor astfel de mijloace de probă, instanţa reţine multiple argumente de text în care se face vorbire de „participanţi", de „obiectul cercetării", de „persoană vătămată" – art. 91^1 alin. 3 Cod procedură penală, art. 91^3 alin. 1 Cod procedură penală – sau de „alte cauze penale" art. 91^2 alin. 5 Cod procedură penală, cu privire la care se admite posibilitatea folosirii înregistrărilor chiar în condiţiile în care nu există unul din modurile de sesizare prevăzute de lege.

Dacă legiuitorul ar fi considerat că mijloacele de probă în discuţie ar putea fi administrate doar în cadrul formal al procesului penal, ar fi precizat această cerinţă în mod expres, aşa cum a făcut-o în cazul percheziţiei domiciliare.

Or, în condiţiile generale prevăzute de art. 91^1 alin. 1 Cod procedură penală, se face referire la necesitatea existenţei de date sau indicii temeinice privind pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni de către participanţi, iar nu la declanşarea anterioară a raportului juridic de conflict, de natură procesuală, faţă de învinuit.

Chiar dacă în procedura de faţă judecătorul nu este chemat să dispună asupra legalităţii acestor probe, critica adusă de apărători trebuie verificată în raport de prevederile art. 143 şi 64 Cod procedură penală.

În consecinţă, ţinând seama şi de celelalte garanţii procedurale reglementate detaliat în art. 91^1 – 91^4 Cod procedură penală, cea mai importantă referindu-se la autorizarea şi confirmarea înregistrărilor făcute de judecător, instanţa nu consideră necesar să înlăture de la analiză convorbirile înregistrate.

Observăm însă faptul că şi în doctrină au fost exprimate puncte de vedere diametral opuse faţă de cel exprimat de noi.

În susţinerea acestei opinii potrivit căreia nu trebuie începută urmărirea penală pentru a fi autorizate interceptările, se are în vedere[55] şi faptul că pentru a fi dispusă o măsură procesuală, persoana vizată are o anumită calitate (învinuit sau inculpat), legiuitorul precizând de fiecare dată acest lucru. Or, dispoziţiile ce reglementează materia interceptărilor şi înregistrărilor vizează „persoanele" sau „făptuitorul" care poartă

[55] Nelu Ciobanu, *op. cit.,* www.pna.ro.

convorbirile şi nu „învinuitul" ale cărui convorbiri sunt înregistrate cu autorizarea procurorului. Totodată, se susţine faptul că pentru a constitui o măsură eficientă, se impune ca înregistrările să fie făcute fără ca persoanele vizate să aibă cunoştinţă de acest lucru, aspect care ar fi posibil, de principiu, doar în faza actelor premergătoare începerii urmăririi penale.

Acest punct de vedere este susţinut şi de o altă opinie de specialitate[56], potrivit căreia, respectarea garanţiilor instituite de disp. art. 172 alin.1 C.pr.pen., în cazul interceptărilor audio sau video diminuează serios eficienţa procedeului probatoriu, întrucât încunoştiinţarea învinuitului privind începerea urmăririi penale determină reacţia de autoapărare a acestuia, precum şi evitarea utilizării mijloacelor tehnice de comunicaţie. De asemenea, se apreciază că prin aducerea la cunoştinţă a învinuitului despre începerea urmăririi penale se compromite una dintre trăsăturile specifice tehnicilor speciale de investigare, astfel cum sunt definite prin Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei. Potrivit actului normativ invocat, tehnicile folosite în contextul investigaţiilor penale, care au drept finalitate culegerea de informaţii în scopul detectării şi investigării infracţiunilor, vor fi realizate astfel încât să nu alerteze persoanele vizate.

Tot în doctrină a fost exprimată opinia[57] potrivit căreia, întrucât înregistrările audio sau video pot fi autorizate pentru identificarea sau localizarea infractorilor, ceea ce implică şi o muncă de informare, se consideră că, în lipsa unui text prohibitiv, aceste înregistrări pot fi efectuate şi ca acte premergătoare, dacă sunt autorizate potrivit legii.

De asemenea, se consideră[58] că autorizarea acestui procedeu probatoriu nu este condiţionată de începerea urmăririi penale, măsura putând fi dispusă şi în actele premergătoare începerii urmăririi penale, în vederea eficientizării luptei împotriva corupţiei, crimei organizate sau a traficului de persoane sau droguri, indiferent dacă a fost săvârşită o infracţiune sau dacă se pregăteşte săvârşirea acesteia.

---

[56] Radu Slăvoiu, *Discuţii privind interceptările şi înregistrările audio sau video în faza actelor premergătoare,* în Dreptul nr. 5/2010, p. 185.

[57] Grigore Theodoru, *op. cit.,* p. 399.

[58] Mihail Udroiu, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială,* loc. cit., p. 130.

În sprijinul acestui punct de vedere se susţine[59] că disp. art. 91[1] C.pr.pen. se referă nu doar la probele care susţin pregătirea sau săvârşirea uneia din infracţiunile enumerate la alin. 2, ci şi la indiciile temeinice în acest sens, ori sunt indicii temeinice atunci când din datele existente în cauză rezultă presupunerea rezonabilă că persoana faţă de care se efectuează acte premergătoare sau acte de urmărire penală a săvârşit fapta.

Contrar acestor opinii însă, Curtea Constituţională a statuat[60] că dispoziţiile legale privitoare la interceptări şi înregistrări audio sau video sunt în sensul că acestea nu pot fi efectuate în niciun caz înainte de începerea urmăririi penale, acestea nepermiţând administrarea mijloacelor de probă în afara procesului penal, adică în faza actelor premergătoare. Însă, întrucât aceste aspecte sunt menţionate într-o decizie de respingere a unei excepţii de neconstituţionalitate privind dispoziţiile art. 91[1] C.pr.pen., efectele acesteia se produc doar *inter partes* şi *nu erga omnes.* Mai mult decât atât, în contextul în care instanţa constituţională nu are atribuţii în sensul legiferării, procurorii şi instanţele judecătoreşti nu sunt ţinuţi de acest punct de vedere.

Având în vedere practica neuniformă a instanţelor de judecată, opinăm în sensul că s-ar fi impus promovarea unui recurs în interesul legii în vederea asigurării şi interpretării unitare a dispoziţiilor legale incidente în materie. Un eventual astfel de recurs în interesul legii se necesită a fi soluţionat în sensul inadmisibilităţii efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în etapa actelor premergătoare.

Astfel, pornind de la perspectivele prezentate, apreciem că efectuarea, în cadrul actelor premergătoare a înregistrărilor şi interceptărilor audio sau video, deschide practic posibilitatea abuzului privind unele drepturi şi libertăţi fundamentale ale persoanei. Prin urmare, reliefăm necesitatea înlăturării divergenţelor generate de considerentele anumitor decizii ale Curţii Constituţionale, în legătură cu posibilitatea autorizării interceptării comunicaţiilor şi în faza actelor premergătoare, atât printr-o reglementare expresă şi lipsită de echivoc cât şi printr-o decizie obligatorie în vederea unei interpretări şi aplicări unitare a acestor texte.

---

[59] Ciprian Coadă, *op. cit.*, p. 202.

[60] Curtea Constituţională, *Decizia nr. 962 din 25 iunie 2009, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91[1] din Codul de procedură penală,* publicată în Monitorul Oficial nr. 563 din 13 august 2009.

4.3. Valoarea probatorie a înregistrărilor audio-video efectuate în etapa actelor premergătoare

4.3.1. Valorificarea înregistrărilor audio-video legal obţinute, în plan probator

Procesul-verbal obţinut în condiţiile Codului de procedură penală constituie mijloc de probă scrisă cu privire la faptele şi împrejurările constatate cu ocazia interceptării. Se apreciază că, în baza acestuia, persoana îndreptăţită poate contesta interceptarea printr-o plângere întocmită în baza art. 275 şi urm. C.pr.pen., în faza de urmărire penală, sau prin mijloace specifice cercetării judecătoreşti ori a căilor de atac, în faza de judecată[61].

La procesul-verbal este ataşată copia suportului care conţine înregistrarea convorbirii, într-un plic sigilat cu sigiliul organului de urmărire penală[62]. Operaţiunea de interceptare nu este susceptibilă de a fi fixată pe un anumit suport, prin urmare ceea ce se conservă este înregistrarea[63].

Raportat la opinia majoritară, potrivit căreia procesul-verbal în care sunt consemnate interceptările şi înregistrările comunicaţiilor şi convorbirilor constituie mijloc de probă, a fost enunţat şi un punct de vedere antinomic. Astfel, se susţine că întocmirea procesului-verbal şi consemnarea în scris, reprezintă, în esenţă, doar o garanţie şi o certificare că înregistrările au fost făcute în mod corect, precum şi un mijloc de a facilita consultarea lor, însă acesta nu reprezintă mijloc de probă[64].

În ceea ce priveşte redarea în scris a conţinutului convorbirilor, aceasta trebuie să fie efectuată în anumite condiţii. Astfel, redarea se face în forma literară a conţinutului convorbirii, cu păstrarea, în limitele admisibile, a specificului vorbirii persoanelor implicate, putând fi păstrate regionalismele, termenii argotici sau de jargon, particularităţile de pronunţie.

---

[61] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op.cit.*, p. 159.

[62] Nicu Jidovu, *op.cit.*, p. 205.

[63] Nicolae Grofu, *Înregistrările audio sau video şi înregistrările de sunet sau imagine – distincţii în cazul constatării infracţiunii flagrante,* loc. cit., p. 218.

[64] Alexandru Sava, *op.cit.*, p. 145.

Nu trebuie neglijată nici modalitatea de folosire a semnelor de punctuaţie şi a frazeologiei în redarea nuanţelor de exprimare sau chiar a tonului vocii[65], care, în anumite situaţii, ar putea conduce la o conotaţie diferită a convorbirii raportat la sensul mesajului transmis de interlocutori. De asemenea, se impune a se ţine cont de explicarea unor cuvinte – regionalisme, acronime, termeni tehnici sau argotici, care pot conduce la o interpretare subiectivă a dialogului, aşa cum se întâmplă în numeroase rânduri în practică[66].

Din această perspectivă, considerăm că, în vederea stabilirii adevărului şi pentru o corectă apreciere a probelor, este foarte important ca înregistrările audio să conţină convorbirile în întregime, nu doar fragmentar, cum se întâmplă frecvent în practică. De altfel, art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen. stabileşte în mod neechivoc necesitatea transcrierii integrale a convorbirilor înregistrate, şi nu doar a unor pasaje din acestea. Procesul-verbal este certificat pentru autenticitate de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauză. În lipsa certificării proceselor-verbale de către procuror, constatăm că instanţele[67] s-au pronunţat în sensul înlăturării înregistrărilor din probatoriu în momentul în care au apreciat asupra soluţiei, în condiţiile în care scopul certificării este acela de a face credinţă asupra realităţii şi exactităţii informaţiilor pe care le conţine procesul-verbal.

4.3.2. Valoarea probatorie din perspectiva autenticităţii înregistrărilor

Pentru ca această investigaţie să constituie un mijloc de probă veritabil, se impune ca interceptările şi conţinutul înregistrărilor să nu poată fi alterate în niciun mod şi să se păstreze pe suportul original pe care au fost imprimate pentru a putea răspunde cerinţei prevăzute în art. 91 ind.6 al.1 C.pr.pen., care prevede că aceste mijloace de probă „pot fi supuse expertizei tehnice la cererea procurorului, a părţilor sau din oficiu".

---

[65] Daniel Stanciu, *op. cit.*, p. 13.

[66] Dinu Dumitru, *op. cit.*, p. 92-93.

[67] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia Penală, *Decizia nr. 275/27.01.2010*, www.diicot.ro.; Curtea de Apel Bucureşti, *Încheierea nr. 386/R/16.09.2010*, www.juridice.ro; Tribunalul Bucureşti, Secţia II penală, *Sentinţa penală nr. 4114/14.04.2009*, nepublicată.

În condiţiile unei societăţi super tehnologizate şi super informatizate, riscul alterării acestor probe este real, astfel că sarcina organelor de urmărire penală, singurele care sunt abilitate să administreze probele, este şi de a securiza conţinutul acestora.

O eventuală expertiză a vocii şi vorbirii are ca obiect, potrivit Dicţionarului de criminalistică, „cercetarea ştiinţifică a unui complex de caracteristici generale individuale, relativ neschimbătoare ale vocii şi vorbirii pentru stabilirea autenticităţii fonogramei apartenenţei la gen a persoanei, identităţii, deghizării vocii şi vorbirii şi imitărilor de voce."

Pentru a răspunde acestei cerinţe, se impune ca înregistrarea originală să rămână „nealterată", ca suport şi conţinut.

Încercarea unei persoane de a reproduce în procesul vorbirii caracteristicile generale şi individuale, relativ neschimbătoare ale vocii unei alte persoane, prin imitare ori prin mijloace tehnice poate fi demonstrată pe cale expertizei criminalistice, motiv pentru care legiuitorul, a admis, aşa cum am arătat, posibilitatea verificării acestor mijloace de probă.

Având o astfel de reglementare, se impune înfiinţarea unei „structuri naţionale de interceptare" cu posibile subdiviziuni teritoriale, suprapuse „modurilor" de telefonie fixă şi mobilă, dacă condiţiile tehnicii cer, la care să fie detaşate organele de cercetare penală şi procurori pentru ca cerinţele legale de administrare a unor astfel de probe să fie îndeplinite.

Se necesită totodată a se observa faptul că, în orice situaţie şi indiferent de momentul autorizării interceptărilor şi înregistrărilor, organele judiciare trebuie să acorde o deosebită atenţie riscului falsificării lor, aspect ce se realizează de cele mai multe ori prin preluarea numai a unor părţi din convorbiri sau comunicări care au avut loc în trecut şi declararea acestora ca fiind înregistrate recent ori prin înlăturarea unor părţi din convorbiri sau comunicări, ori chiar prin transpunerea sau îndepărtarea unor imagini[68]. Acesta este şi motivul pentru care legiuitorul a prevăzut o dispoziţie expresă privind verificarea acestora[69].

Astfel, o înregistrare audio este considerată autentică dacă a fost realizată simultan cu evenimentele acustice conţinute pe aceasta şi nu

[68] Grigore Theodoru, *op. cit.*, p. 402.
[69] Nicu Jidovu, *op. cit.*, p. 207.

reprezintă o copie, dacă nu conţine eventuale intervenţii (ştersături, inserări, intercalări de cuvinte, fraze sau elemente de contrafacere) şi dacă a fost realizată cu echipamentul tehnic prezentat de cel care a efectuat înregistrarea.[70]

Aşadar, art. 91[6] alin. 1 C.pr.pen. oferă posibilitatea expertizării tehnice a originalităţii şi continuităţii înregistrărilor, la cererea procurorului, a părţilor ori din oficiu, în situaţia în care există îndoieli asupra corectitudinii celor înregistrate, în tot sau în parte, în special dacă nu se coroborează cu ansamblul probelor administrate.

Complexitatea crescândă a infăptuirii actului de justiţie determină tot mai frecvent concursul unor specialişti, chiar şi atunci când organul judiciar are unele cunoştiinţe din domeniul respectiv, fiind însă necesară o părere fundamentată pe temeinice constatări cu caracter ştiinţific.[71]

Prin urmare, aceste înregistrări audio sau video servesc ca mijloace de probă în procesul penal prin ele însele, dacă nu sunt contestate sau prin confirmarea lor de expertiza tehnică, dacă au existat îndoieli asupra conformităţii lor cu realitatea. În ipoteza în care în urma expertizei se constată lipsa de autenticitate a înregistrărilor, acestea nu vor putea fi reţinute ca mijloace de probă în soluţionarea cauzei penale[72], înlăturându-se astfel orice valoare probatorie a convorbirilor şi comunicărilor interceptate în respectiva cauză, prin aplicarea art. 64 alin. 2 C.pr.pen.

4.3.3. Valorificarea interceptărilor şi a înregistrărilor efectuate în etapa actelor premergătoare

În ceea ce priveşte valorificarea interceptărilor şi a înregistrărilor efectuate în etapa actelor premergătoare, în opinia noastră, mijloacele tehnice de supraveghere nu pot fi efectuate în mod legal înainte de începerea urmăririi penale, ceea ce are drept consecinţă directă lipsirea de orice valoare probatorie a acestora. De altfel, apreciem că aceeaşi soluţie se impune şi în ipoteza în care nu există autorizaţie pentru interceptările efectuate sau procedura de obţinere a autorizaţiei nu respectă

[70] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *op.cit.*, p. 201-202.
[71] Sorin Alămoreanu, *op. cit.*, p. 14.
[72] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *op.cit.*, p. 201.

dispoziţiile legale, precum şi în situaţia în care comunicările interceptate sunt obţinute prin provocare.[73]

Cu toate acestea însă, pentru organele judiciare care au obligaţia aprecierii probelor, aceste înregistrări au aptitudinea de a produce încredere, în contextul în care sunt obţinute fără ca cei care au fost înregistraţi audio sau video să aibă cunoştinţă de această împrejurare.[74] Pe de altă parte, la o privire comparativă, procedura penală în sistemul anglo-saxon arată că, în general, înregistrările audio-video nu sunt admisibile în instanţă, cu motivarea că acestea ar putea dezvălui faptul că au fost interceptate comunicări ale părţilor, precum şi maniera în care au fost realizate aceste interceptări, ceea ce ar conduce la o limitare a eficienţei acestora în viitor.[75]

Admiterea, în practică şi literatura de specialitate a posibilităţii efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în etapa actelor premergătoare implică, sub aspect probator, necesitatea operării unei distincţii între procesul-verbal de redare integrală a convorbirilor sau comunicărilor interceptate şi înregistrate, prevăzut de art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen, pe de o parte şi procesul-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare, pe de altă parte.

Astfel, valorificarea sub aspect probatoriu a actelor premergătoare presupune întocmirea unui proces-verbal prin care să se constate efectuarea acestora[76]. În acest sens, art. 224 alin. 3 C.pr.pen. dispune că procesul-verbal prin care se constată efectuarea actelor premergătoare poate constitui mijloc de probă.

Constatările, finalizate de către organul de urmărire penală singur sau într-o activitate comună cu organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi realizate cu ocazia efectuării actelor premergătoare, se materializează într-un proces-verbal ce poartă denu-

---

[73] Sandra Grădinaru, Ioan Gârbuleţ, *The Evidential Value of Audio Recordings or Video Recordings,* loc. cit., p. 99.

[74] Grigore Theodoru, *op. cit*., p.402.

[75] Andrew Sanders, Richard Young, *Criminal Justice*, Third Edition, Oxford University Press, 2007, p. 292.

[76] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr. 4481 din 12 iulie 2006,* http://www.juris.ro.

mirea de proces-verbal de consemnare/constatare a efectuării actelor premergătoare care se încheie în vederea începerii urmăririi penale sau, dimpotrivă, pentru a dispune neînceperea urmăririi penale[77].

Relevant pentru aspectele supuse analizei este şi faptul că încălcarea dispoziţiilor legale privind încheierea procesului-verbal, în funcţie de prevederea nerespectată, poate atrage nulitatea relativă, potrivit dispoziţiilor procedurale.

Actele premergătoare sunt efectuate în vederea începerii urmăririi penale, sau a extinderii acestei faze procesuale, sunt avute în vedere la schimbarea încadrării juridice ori la punerea în mişcare a acţiunii penale şi sunt consemnate în cuprinsul unui proces-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare. În condiţiile în care procesul-verbal reprezintă unicul mijloc de probă, se poate desprinde concluzia că, în lipsa întocmirii acestuia, nu se poate proceda la începerea urmăririi penale, extinderea acesteia, schimbarea încadrării juridice şi punerea în mişcare a acţiunii penale.

Astfel, în considerarea efectelor dispoziţiilor art. 197 C.pr.pen., lipsa procesului-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare atrage după sine nu numai nulitatea rezoluţiei de începere a urmăririi penale, sau după caz, a ordonanţei de extindere sau schimbare a încadrării juridice, ci şi a ordonanţei de punere în mişcare a acţiunii penale, ce atrage o nulitate relativă, dar şi nulitatea rechizitoriului prin care s-a dispus trimiterea în judecată, având drept remediu procesual restituirea dosarului la procuror în vederea refacerii urmăririi penale.

Toate aspectele prezentate converg înspre concluzia că efectuarea interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în etapa actelor premergătoare va căpăta valoare probatorie numai prin intermediul procesului-verbal de constatare, la care se referă art. 224 alin. 3 C.pr.pen. Astfel, convorbirile sau comunicările redate integral de către procuror sau organul de urmărire penală în conformitate cu art. 91^3 C.pr.pen. vor trebui în mod obligatoriu cuprinse în procesul-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare sau într-o anexă a acestuia. În atare situaţie, acestea vor avea aceeaşi forţă probantă cu cea a oricăror acte premergătoare consemnate în procesul-

[77] Iosif Bararu, *op. cit.*, p. 59.

verbal prevăzut de art. 224 alin. 3 C.pr.pen., care *poate* constitui mijloc de probă.

În practica judiciară[78] se reţine că legalitatea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video ori a comunicărilor efectuate prin intermediul sistemelor informatice nu este condiţionată de începerea urmăririi penale, ci de respectarea condiţiilor prevăzute în art. 91[1] C.pr.pen. şi art. 57 alin. 1 din Legea nr. 161/2003. Din analiza prevederilor art. 91[1] alin. 1 şi 2 C.pr.pen. şi art. 57 alin. 1 din Legea 161/2003, rezultă că legalitatea acestora nu este condiţionată de începerea urmăririi penale, ci interceptările şi înregistrările audio sau video ori interceptarea comunicărilor efectuate prin intermediul sistemelor informatice pot fi autorizate şi în faza actelor premergătoare.

Se mai constată, de asemenea, că în conformitate cu dispoziţiile art. 224 alin. 3 C.pr.pen., procesul-verbal prin care se constată efectuarea unor acte premergătoare poate constitui mijloc de probă. Or, procesele-verbale de redare a convorbirilor telefonice ori a comunicărilor informatice interceptate sunt astfel de probe, fiind îndeplinite cerinţele stabilite de art. 224 C.pr.pen. Curtea de Apel Iaşi consideră că nu este rezonabil ca o întreagă urmărire penală să se bazeze exclusiv pe interceptări telefonice sau informatice, susţinând faptul că aceste probe trebuie să se coroboreze cu alte probe pe care organul de urmărire penală este obligat să le administreze pentru a demonstra vinovăţia unei persoane, pentru a nu face loc abuzului. În ceea ce priveşte valoarea probantă a procesului-verbal ce se încheie cu ocazia interceptărilor sau a efectuării altor acte premergătoare, se impune a se observa că legea nu cuprinde nicio derogare de la principiul liberei aprecieri a probelor, instanţa de judecată analizând aceste probe în contextul celorlalte probe administrate în faza de urmărire penală şi în cursul cercetării judecătoreşti.

[78] Curtea de Apel Iaşi, *Decizia penală nr. 31/2012,* pronunţată în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată.

4.3.4. Valorificarea informaţiilor obţinute din utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor audio-video având ca temei legal Legea siguranţei naţionale

Legea privind siguranţa naţională nu conţine nici o prevedere în ceea ce priveşte modalităţile de valorificare a datelor rezultate din utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video, însă Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii şi Legea nr. 191/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază stipulează că aceste activităţi „se consemnează în acte de constatare care, întocmite cu respectarea prevederilor Codului de procedură penală, pot constitui mijloace de probă".

Înscrisurile întocmite de lucrătorii serviciilor de informaţii în care sunt consemnate rezultatele interceptărilor poartă denumirea de acte de constatare, iar acestea pot constitui mijloace de probă numai în măsura în care faptele sunt percepute personal de către funcţionarul care întocmeşte înscrisul; or, în cazul interceptării şi înregistrării comunicărilor, elementele informative relevante din punct de vedere penal nu constituie rezultatul observării personale nemijlocite, ci derivă din convorbirile purtate de suspecţi şi supuse supravegherii.

Prin urmare, opinăm în sensul că documentele în care sunt transcrise rezultatele operaţiunilor de interceptare şi înregistrare a comunicaţiilor efectuate în temeiul Legii nr. 535/2004 nu pot fi asimilate proceselor-verbale de transcriere sau certificare a înregistrărilor, în sensul art. 91³ C.pr.pen, aceste acte de constatare prin intermediul cărora se consemnează procedeele investigative speciale au natura juridică a unor înscrisuri în afara procesului penal, întocmite de către alte organe decât cele aparţinând aparatului judiciar.

În atare condiţii, considerăm că informaţiile din cuprinsul actelor de constatare nu pot fi valorificate în probatoriul cauzei penale, ci pot contribui doar la organizarea în plan tactic a cadrului necesar pentru obţinerea elementului probatoriu relevant dintr-o altă sursă (spre exemplu, realizarea flagrantului).

Problemele evidenţiate în practică sunt legate de modul în care serviciile şi organele specializate în culegerea şi prelucrarea informaţiilor înţeleg să procedeze la selecţia elementelor informative cu relevanţă pentru

stabilirea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni şi pentru lămurirea împrejurărilor cauzei din toate convorbirile/comunicările persoanelor monitorizate pe întreaga perioadă de timp prevăzută în mandatul de autorizare a măsurilor de supraveghere.

Practica a demonstrat că procesul informativ din domeniul securităţii statului este confundat în majoritatea cazurilor cu cel probator din materia procesual penală, în condiţiile în care documentele în care sunt transcrise rezultatele operaţiunilor de interceptare şi înregistrare a convorbirilor/ comunicărilor persoanei în temeiul Legii nr. 535/2004 sunt asimilate proceselor verbale de transcriere şi certificare a înregistrărilor în sensul art. 91^3 C.pr.pen. De altfel, certificarea înregistrărilor devine o activitate formală efectuată de procuror care păstrează integral conţinutul „notei de redare", fără a avea posibilitatea de a verifica eventualele forme de manipulare sau contrafacere a înregistrărilor primite de la serviciile secrete.

Toate aceste aspecte desprinse din dosarele aflate încă pe rolul instanţelor de judecată în diferite faze procesuale, atestă faptul că informaţiile rezultate din tehnicile de investigare în materia securităţii naţionale sunt utilizate din ce în ce mai des în probaţiunea unor cauze penale – reprezentând fundamentul rechizitoriilor – fără a fi dovedită legalitatea modului în care au fost obţinute, împrejurare ce presupune, în primul rând, verificarea actului de autorizare.

În ceea ce priveşte personalul tehnic chemat să dea concurs la efectuarea interceptărilor, dispoziţiile legale interzic ca aceştia să-şi însuşească atribuţii de organ de urmărire penală, operaţiunea de realizare a interceptării fiind exclusiv de competenţa procurorului sau a organului de cercetare penală delegat expres de procuror.

În atare condiţii, în ipoteza în care Serviciul Român de Informaţii efectuează interceptări, informaţiile obţinute cu astfel de mandate nu pot fi valorificate în alte cauze penale deoarece ele nu au fost obţinute în cadrul unor dosare penale. Inexistenţa unui dosar penal presupune că nu pot fi efectuate acte de cercetare penală, prin urmare informaţiile astfel obţinute pot sta doar la baza începerii urmăririi penale. Astfel, procurorul căruia îi sunt prezentate aceste informaţii poate să le folosească pentru a justifica ordonanţa provizorie în baza căreia dispune interceptarea şi solicitarea de autorizare de către judecător a interceptărilor.

În acest sens, apreciem că se impune stabilirea expresă, prin dispoziţii legale, a posibilităţii şi a condiţiilor utilizării ulterioare, în cauze penale de drept comun, ca mijloc de probă, a transcrierilor unor comunicaţii interceptate iniţial în baza unei autorizaţii emise în temeiul legislaţiei speciale referitoare la siguranţa naţională. O asemenea reglementare este necesară din perspectiva: stabilirii unor garanţii adecvate pentru persoana care a fost vizată de o astfel de ingerinţă în dreptul său la viaţă privată, a înlăturării posibilităţii unor interpretări diferite, conturate de doctrină şi chiar jurisprudenţă, sub aspectul legalităţii utilizării unor asemenea interceptări în alte cauze şi a clarificării modului în care instanţa investită cu o cauză în care sunt utilizate asemenea transcrieri ar avea posibilitatea verificării împrejurării dacă interceptarea comunicaţiilor a fost sau nu făcută legal, chiar şi în baza unei autorizări emise pe temei de siguranţă naţională.

4.3.5. Valoarea probatorie a înregistrărilor prezentate de părţi

Se impune a fi supusă analizei sub aspectul valorii probatorii şi situaţia înregistrărilor audio sau video prezentate de părţi, care, potrivit art. 91^6 alin. 2 C.pr.pen., pot constitui mijloace de probă. Este important de remarcat în această privinţă că aceste înregistrări sunt, de cele mai multe ori, efectuate înainte de începerea urmăririi penale şi chiar înainte de efectuarea oricărui act de cercetare şi pot servi ca mijloace de probă când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terţii[79].

Doctrina a criticat prevederile art. 91^6 alin. 2 C.pr.pen., potrivit cărora părţile sau orice alte persoane pot efectua înregistrări ale comunicaţiilor sau convorbirilor efectuate de acestea cu terţii, fără autorizare din partea instanţei, indiferent de natura infracţiunii sau de existenţa sau inexistenţa unui proces penal, apreciindu-se[80] faptul că se permite o ingerinţă arbitrară în dreptul la viaţă privată, persoanele înregistrate fiind lipsite de protecţia minimă cerută de preeminenţa dreptului într-o societate democratică. Sub acest aspect, raportat la înregistrarea cu ajutorul unor dispozitive (spre exemplu, un reportofon) folosite de denunţător sau de oricare altă persoană a unei convorbiri cu învinuitul sau inculpatul, se apreciază, în literatura de

[79] Grigore Theodoru, *op. cit.*, p. 403.

[80] Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op.cit.*, p. 831.

specialitate[81], că aceasta nu îndeplineşte cerinţele dispoziţiilor art. 91[6] C.pr.pen. şi nu poate constitui mijloc de probă, întrucât este obţinută cu încălcarea prevederilor art. 26 alin. 1 din Constituţie şi art. 68 alin. 2 C.pr.pen, deoarece poate fi obţinută prin provocare. Se consideră astfel că înregistrarea pusă la dispoziţia organelor de urmărire penală de către denunţător, fiind obţinută pe ascuns, cu încălcarea valorilor respectate şi apărate prin Constituţie şi în scopul obţinerii unei probe împotriva inculpatului, urmărind determinarea acestuia de a comite o infracţiune, nu poate fi calificată drept mijloc de probă, nefiind îndeplinite cerinţele textului art. 91[6].

Susţinem că acest tip de înregistrări nu poate fi utilizat în acest scop şi motivat de faptul că nu au fost efectuate cu urmărirea penală legal începută, deci în cadrul procesului penal, ci, dimpotrivă, în scopul începerii procesului penal.

Prin prisma faptului că în practică sunt folosite ca mijloace de probă cu valoare de înscris listing-urile telefonice, evidenţiem necesitatea unei reglementări explicite a condiţiilor, cazurilor şi termenelor în care se poate stoca, de către societăţile de telefonie mobilă sau de alte organisme abilitate ale statului, solicita şi utiliza listingul convorbirilor telefonice purtate de o persoană, a numerelor de telefon între care acestea s-au purtat, orele la care au avut loc şi a locaţiilor din care şi către care a fost emis semnalul telefonic. În opinia noastră, stocarea, solicitarea şi utilizarea acestor date ar trebui condiţionată de autorizarea unui judecător, în vederea asigurării garanţiilor că ingerinţa nu este arbitrară.

Din aceleaşi raţiuni apreciem că se impune şi reglementarea explicită a condiţiilor în care organele de urmărire penală pot „citi" datele (lista apelurilor şi mesajelor efectuate ori primite sau eventualele fotografii şi înregistrări audio-video realizate cu telefonul mobil de deţinătorul legitim al acestuia) din telefoanele mobile ale unei persoane, întrucât, în practică, există încă destule situaţii în care acest lucru se realizează fără autorizarea judecătorului, considerându-se, pe de o parte, că dispoziţiile relevante (art. 54-57) ale Legii nr. 161/2003 nu sunt incidente întrucât telefonul nu poate fi considerat „un suport informatic sau un suport de stocare a datelor informatice", iar, pe de altă parte, că această activitate de „citire" nu presupune şi accesul într-un sistem informatic ori cercetarea acestuia.

[81] Gheorghe Cocuţă, Magda Cocuţă, *op. cit.*, p. 160.

4.4. Repararea prejudiciilor cauzate persoanelor supravegheate sau terţilor prin interceptările şi înregistrările audio sau video

În practica judiciară sesizăm deseori, faptul că organele judiciare nu respectă prevederile legale, nici în momentul în care efectuează aceste procedee probatorii, nici în momentul în care sunt administrate ca mijloace de probă, iar persoanele care au fost supuse acestei intruziuni în viaţa lor privată, ce nu respectă prevederile art. 26, 28 şi 53 din Constituţie, nu au posibilităţi din punct de vedere procedural de a le fi remediate în mod eficient prejudiciile astfel cauzate.

Legea prevede că împotriva organelor judiciare care au săvârşit abuzuri poate fi formulată plângere penală în temeiul dispoziţiilor art. 246 sau 249 C.pen., însă în practica judiciară nu există condamnări pentru astfel de fapte decât în condiţiile în care sunt în concurs cu infracţiuni de corupţie sau asimilate acestora.

Totodată, astfel de interpretări abuzive ale legii se circumscriu abaterii disciplinare prevăzută de Legea nr. 303/2004, respectiv exercitarea funcţiei cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă, însă sunt foarte rare situaţiile în care Inspecţia Judiciară din cadrul CSM ia măsuri în sensul apărării drepturilor şi intereselor justiţiabililor. Astfel, se invocă faptul că această instituţie nu are competenţa de a se comporta ca o instanţă paralelă şi de a modifica soluţiile adoptate de instanţă, chiar în situaţia în care măsurile luate pe parcursul judecăţii nu ţin seama de situaţia relevată de datele dosarului, sau motivul că CSM nu poate formula aprecieri cu privire la normele legale aplicabile în speţă.[82]

Se apreciază în literatura de specialitate faptul că în cazul încălcării unor drepturi, normele penale nu sunt de natură să asigure prin ele însele o reparaţie adecvată şi efectivă, aceasta realizându-se în realitate prin mijloace civile de protecţie (despăgubiri, măsuri reparatorii fără caracter patrimonial etc.)[83].

Faţă de aceste susţineri, formularea unei acţiuni în pretenţii împotriva statului român în temeiul răspunderii civile delictuale, reglementate de Codul civil

---

[82] Inspecţia Judiciara din cadrul C.S.M., *Răspuns din data de 10.11.2010 nr. 2061/IJ/1609/SIJ/ 2010*, fila 3.

[83] Florin Streteanu, *Dezincriminarea infracţiunilor de insultă şi calomnie. Neconstituţionalitate (C.C., Decizia nr. 62/2007),* în Caiete de Drept Penal nr. 1/2007, p. 137.

pentru erori judiciare săvârşite de magistraţi, potrivit Legii nr. 303/2004 relativ la statutul procurorilor şi al judecătorilor, poate fi angajată doar din perspectiva art. 504 C.pr.pen., raportat la art. 52 alin. 3 din Constituţia României. Ori dispoziţiile art. 504 C.pr.pen nu acoperă decât situaţia în care s-a pronunţat o hotărâre de achitare în urma rejudecării cauzei, ulterior momentului la care persoana a fost condamnată definitiv sau cea referitoare la privarea de libertate în mod nelegal, condiţii în care încălcarea drepturilor şi garanţiilor derivate din procedurile de înregistrare şi interceptare nu are nicio reglementare expresă în sensul reparării prejudiciilor persoanelor care au fost vătămate prin ingerinţa nejustificată a autorităţilor în viaţa lor privată. Singurele soluţii în acest sens sunt cele pronunţate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, referindu-ne la cauza Căşuneanu contra României, Craxi (2) contra Italiei, ori în această situaţie, propunem de lege ferenda, introducerea în textul de lege a unei prevederi care să conţină un remediu eficient în sensul reparării prejudiciilor persoanelor interceptate ilegal.

* * *

Constatăm o jurisprudenţă neunitară în ceea ce priveşte efectuarea interceptărilor şi transpunerea lor în plan probatoriu, în condiţiile în care această măsura este dispusă în etapa actelor premergătoare. Nu putem însă să nu remarcăm că sub acest aspect, practica Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este unanimă în a aprecia admisibilitatea autorizării şi efectuării acestora chiar dacă procesul penal nu a fost început. Cu toate acestea, alte instanţe din ţara noastră continuă să pronunţe soluţii contrare acestui punct de vedere, înlăturând din probatoriu înregistrări care nu au fost obţinute după începerea urmăririi penale, opinie susţinută şi de Curtea Constituţională.

Aceste diferenţe în interpretarea dispoziţiilor legale de către instanţele de judecată conduc la încălcarea principiului egalităţii în faţa legii, prin prisma faptului că, raportat la competenţa materială, anumite dosare sunt soluţionate în recurs de către Curtea de Apel, care este posibil să pronunţe o soluţie de achitare, înlăturând din probatoriu înregistrările efectuate anterior începerii urmăririi penale, în baza unui raţionament contrar practicii Înaltei Curţi.

Deşi există soluţii în vederea rezolvării acestei situaţii, atât prin iniţiativa legislativă prevăzută în Constituţie cât şi prin reglementarea, în Codul de procedură penală, a posibilităţii de a promova recurs în interesul legii, atât de către Procurorul general, de Ministrul Justiţiei cât şi de colegiile de conducere ale Curţilor de apel şi ale Parchetelor de pe lângă acestea, până la momentul de faţă toate aceste instituţii ignoră această problemă, care, pentru dosarele în curs de soluţionare, prezintă o deosebită importanţă.

Din punctul nostru de vedere, practica instanţei supreme relevă o interpretare greşită a textelor de lege, în condiţiile în care a raţiona în această manieră înseamnă a accepta ideea că dispoziţiile privind aceste mijloace de probă derogă de la prevederile imperative ale Codului, care implică participarea judecătorului doar în cadrul unui proces şi condiţionează ordonanţele şi rezoluţiile procurorului de începerea urmăririi penale.

Legiuitorul intervine şi rezolvă această controversă în noul Cod prin inserarea obligativităţii începerii urmăririi penale şi eliminarea etapei actelor premergătoare.

Problemele pe care le ridică folosirea acestor tehnici speciale de investigare sunt legate atât de procedura ce trebuie urmată pentru autorizarea măsurilor de supraveghere operativă, cât şi de valorificarea rezultatelor obţinute prin intermediul tehnicilor speciale de investigare.

Astfel, în condiţiile în care ingerinţa autorităţii în exerciţiul unor drepturi fundamentale este o măsură *in personam*, se impune ca accentul unor viitoare reglementări juridice în materie să cadă asupra emiterii mandatului de interceptare prin mijloace tehnice doar cu privire la faptă şi persoană, fiind astfel eliminate situaţiile în care sunt puse sub supraveghere, pentru orice suspiciune, numere de telefon „neidentificate" în prealabil, aparţinând centrelor din cadrul unor instituţii, ori utilizate de mai multe persoane, fiind abonamente de serviciu.

În prezent, legiuitorul nu condiţionează expres autorizarea ingerinţei de începerea urmăririi penale, măsura putând fi dispusă şi în faza actelor premergătoare, însă judecătorul va trebui să aibă în vedere, la momentul solicitării mandatului pentru aplicarea măsurilor specifice de monitorizare tehnică a persoanei în astfel de situaţii, că acestea pot fi dispuse numai dacă

alte procedee probatorii sau mijloace de probă, a căror administrare nu presupune o ingerinţă atât de gravă în viaţa privată a făptuitorului, nu sunt de natură să contribuie eficient la descoperirea unei infracţiuni, la stabilirea situaţiei de fapt, identificarea sau localizarea participanţilor ori la desfăşurarea cu celeritate a urmăririi penale.

În cele mai multe cazuri însă, mandatele sau autorizaţiile sunt emise cu mare uşurinţă de judecător şi aproape întotdeauna înainte de începerea urmăririi penale, fără a se verifica existenţa temeiurilor de fapt şi de drept necesare pentru a fi justificată ingerinţa în dreptul la o viaţă privată, fără motivarea caracterului proporţional şi subsidiar al măsurii, reţinându-se în considerentele hotărârilor pronunţate, aceleaşi supoziţii prezentate de organele de urmărire penală despre pregătirea unor infracţiuni, fără ca acestea să poată fi verificate prin alte mijloace şi metode. De asemenea, observăm că sunt indicate în solicitările procurorilor numere de telefon neidentificate, „strecurate" printre celelalte, ale unor persoane care iniţial nu sunt în vizorul organelor de anchetă, încălcându-se astfel principiul proporţionalităţii măsurii de supraveghere tehnică cu scopul urmărit.

În acelaşi context, se impune precizarea că autorizarea tehnicilor speciale de investigare se dispune în cameră de consiliu, prin încheiere motivată ce nu este supusă nici unei căi de atac, fiind posibilă analizarea legalităţii acesteia doar în cazul în care se solicită în apărare excluderea probelor nelegal administrate, după întocmirea rechizitoriului şi desfăşurarea cercetării judecătoreşti în primă instanţă, odată cu fondul cauzei.

Problemele cele mai mari apar însă la instituţia prelungirii duratei mandatelor, odată cu verificarea de către judecător a legalităţii, temeiniciei, proporţionalităţii şi necesităţii ingerinţei în dreptul la viaţă privată a persoanei, prin utilizarea procedeelor investigative pe o durată mai mare de 30 de zile.

În aceste situaţii, procurorul trebuie să ofere judecătorului explicaţii rezonabile cu privire la necesitatea prelungirii duratei mandatului emis iniţial însă, de cele mai multe ori, sunt acordate prelungiri până la împlinirea duratei totale de 120 zile „cu privire la aceeaşi faptă şi persoană", fără a fi analizată existenţa motivelor temeinic justificate prin prisma rezultatelor obţinute din punerea în executare a autorizaţiei iniţiale. În

practică, este folosită instituţia prelungirii duratei măsurii interceptării şi înregistrării comunicărilor pentru toată perioada celor patru luni prevăzută de lege, invocându-se aceleaşi temeiuri care au stat la baza luării acestei măsuri – fără a fi întocmite şi înaintate judecătorului acte procesuale din care să rezulte că suspiciunile se confirmă – şi rareori sunt întâlnite situaţiile în care se dispune pe parcursul monitorizării persoanei prin mijloace tehnice *încetarea imediată a acestor măsuri*, înainte de expirarea duratei autorizaţiei, chiar şi în condiţiile în care procurorul a constatat că nu mai există motivele care au justificat punerea în executare a acestora.

În ultima perioadă s-a constatat tot mai des în practica instanţelor de judecată faptul că rechizitoriile sunt fundamentate aproape în exclusivitate pe transcrierea discuţiilor private purtate de persoanele supravegheate tehnic, interceptate şi înregistrate prin folosirea tehnicilor speciale de investigare, puse iniţial în executare prin procedura specială în materie de securitate naţională pentru ca ulterior să fie continuate şi finalizate prin procedura dispusă în cadrul procesului penal.

În ceea ce priveşte intervalul de timp înăuntrul căruia îşi produce efectele autorizarea tehnicilor speciale de investigare în materia securităţii naţionale, acesta nu poate depăşi 6 luni, termenul maxim prevăzut de lege fiind unul substanţial, întrucât vizează ocrotirea unor drepturi extraprocesuale. Doar în cazuri întemeiate, judecătorii anume desemnaţi de preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, pot prelungi durata mandatului emis iniţial pentru o perioadă de 3 luni, însă fără a exista o dispoziţie legală care să prevadă o limită maximă totală a perioadei de autorizare a tehnicilor speciale de investigare în materia securităţii naţionale.

În aceste condiţii, sub paravanul protecţiei informaţiilor clasificate, magistraţii care soluţionează cererile serviciilor de informaţii, pot emite mandate de interceptare şi înregistrare a convorbirilor/comunicărilor unor persoane, cu posibilitatea prelungirii acestora, pentru o perioadă nedeterminată.

Capitolul V.

Corelarea reglementării naționale privind interceptările și înregistrările audio-video cu instrumentele juridice internaționale în materie

5.1. Forme de cooperare internațională

Creşterea criminalităţii transfrontaliere a determinat adoptarea unor strategii în scopul prevenirii şi combaterii acestui fenomen într-un cadru juridic internaţional, generat de adoptarea unor instrumente regionale sau mondiale.

Se apreciază în literatura de specialitate[1] că aplicarea ansamblului de reguli referitoare la incidenţa legii penale în spaţiu nu este întotdeauna în măsură să ofere o replică eficientă la provocările criminalităţii contemporane, carcaterizată de apariţia unor noi forme de manifestare a activităţii infracţionale, de o mobilitate fără precedent a infractorilor, dar şi de dezvoltarea organizaţiilor şi reţelelor criminale transnaţionale.

În pofida eforturilor legislative interne şi internaţionale depuse în ultimele decenii în scopul înlesnirii cooperării şi comunicării directe între organele judiciare din ţările europene, în practica judiciară penală internă

[1] Florin Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală, Volumul I,* loc. cit., p. 177.

au fost întâmpinate dificultăţi în realizarea unor acte procesuale care nu au echivalent în legislaţiile procesual-penale ale altor state europene[2].

Cooperarea internaţională are la bază principiul respectării independenţei şi suveranităţii statelor şi a reglementărilor interne, principiu ce este reflectat în convenţii sau tratate juridice bilaterale sau multilaterale. Conlucrarea sau colaborarea statelor în lupta împotriva criminalităţii se realizează prin semnarea sau aderarea la convenţii internaţionale, prin care statele îşi asumă obligaţii de a reprima, prin mijloace proprii anumite categorii de infracţiuni. Pot fi menţionate în acest sens convenţiile internaţionale pentru reprimarea unor infracţiuni privind traficul ilicit de droguri, de arme sau de persoane, terorismul, corupţia, spălarea banilor sau a produselor infracţionale[3].

Din perspectiva cooperării judiciare internaţionale, se constată în doctrină[4] că sursele care prezintă interes, sunt instrumentele cu caracter universal, încheiate sub egida Organizaţiilor Naţiunilor Unite (Tratatul de tip asistenţă judiciară în materie penală, adoptat la 14 noiembrie 1990 şi Protocolul facultativ al acestuia şi convenţiile internaţionale destinate anumitor materii care, în domeniile vizate, conţin şi prevederi menite să faciliteze asistenţa judiciară internaţională), precum şi tratatele şi convenţiile regionale multilaterale, adoptate în cadrul Consiliului Europei şi apoi al Uniunii Europene şi bilaterale cu referire la cele semnate de România în acest domeniu.

Un important instrument internaţional ce face apel la statele membre pentru încriminarea crimei organizate şi a infracţiunilor grave la nivel global este Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate (U.N.T.O.C.C.)[5], care a fost adoptată prin Rezoluţia celei de-a

---

[2] Marius Nicu Vasile, *Modalităţile de realizare a cooperării judiciare internaţionale în materie penală,* în Revista de drept penal nr. 3/2010, p. 85.

[3] Nicolae Lupulescu, *Asistenţa juridică internaţională în materie penală,* în Revista de drept penal nr. 4/2005, p. 70-71.

[4] Mihaela Vasiescu, *Asistenţa judiciară internaţională în materie penală,* în Revista de drept penal nr. 3/2010, p. 99-100.

[5] *Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate (U.N.T.O.C.C.)*, adoptată prin Rezoluţia celei de-a V-a Adunări Generale A/RES/55/25 din 15 noiembrie 2000, propusă spre semnare de către statele membre la Palermo, Italia, la 12-15 decembrie 2000 şi care a intrat în vigoare la 29 septembrie 2003, http://www.unodc.org/unodc/treaties/CTOC/#Fulltext.

V-a Adunări Generale A/RES/55/25 din 15 noiembrie 2000, propusă spre semnare de către statele membre la Palermo, Italia, la 12-15 decembrie 2000 şi care a intrat în vigoare la 29 septembrie 2003. Convenţia a fost completată de trei Protocoale care vizează domenii şi manifestări specifice crimei organizate. Pentru ca alte state să devină părţi la oricare dintre protocoale amintite, acestea trebuie să adere la Convenţie prin semnarea acesteia, la sediul Organizaţiei Naţiunilor Unite din New York.

Ţara noastră a ratificat această convenţie prin Legea nr. 565/2002[6], în cuprinsul căreia se prevede că în baza art. 18 paragraful 13 din Convenţie, autorităţile centrale nominalizate să soluţioneze cererile de asistenţă judiciară sunt Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în faza de urmărire penală a unei cauze şi Ministerul Justiţiei, în faza de judecată sau de executare a pedepsei, precum şi pentru cererile de extrădare.

Convenţia reprezintă documentul de bază pentru iniţiativele Biroului Naţiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor şi a Criminalităţii (U.N.O.D.C.) în ceea ce priveşte combaterea crimei organizate, scopul acesteia fiind promovarea cooperării în prevenirea şi combaterea mai eficientă a criminalităţii transnaţionale organizate[7].

Articolul 20 din Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate (U.N.T.O.C.C.), referitor la tehnici speciale de anchetă, prevede că, în vederea investigării infracţiunilor prevăzute în Convenţie, statele membre au posibilitatea sa încheie, în caz de necesitate, acorduri bilaterale sau multilaterale sau alte mijloace pentru utilizarea unor astfel de tehnici speciale de investigare, în contextul cooperării la nivel internaţional. Aceste înţelegeri sau acorduri trebuie încheiate şi puse în aplicare având la bază principiul egalităţii suverane a statelor.

---

[6] *Legea nr. 565/2002, pentru ratificarea Conventiei Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate, a Protocolului privind prevenirea, reprimarea şi pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor şi copiilor, adiţional la Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate, precum şi a Protocolului împotriva traficului ilegal de migranţi pe calea terestră, a aerului şi pe mare, adiţional la Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate*, adoptate la New York la 15 noiembrie 2000, publicată în Monitorul Oficial nr. 813 din 8/11/2002, www.legenet.ro.

[7] United Nations Office on Drugs and Crime(U.N.O.D.C.), *Current practices in electronic surveillance in the investigation of serious and organized crime*, Vienna, 2009, p. 7.

În absenţa unui acord sau a aranjamentelor prevăzute la paragraful 2 al acestui articol, deciziile de a se recurge la tehnici speciale de investigare la nivel internaţional vor fi luate de la caz la caz. De asemenea, dacă este necesar, pot fi luate în considerare acorduri şi înţelegeri financiare, cu respectarea prevederilor privitoare la exercitarea competenţei jurisdicţionale de către statele membre interesate.

Totuşi, în cazul în care nu există un acord de asistenţă reciprocă sau un alt tratat relevant, Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate poate servi drept bază pentru cooperarea între statele membre[8].

Organizaţia Naţiunilor Unite, prin intermediul Programului referitor la justiţia penală şi prevenirea criminalităţii (The Crime Prevention and Criminal Justice Programme), a extins iniţiative privind norme procedurale penale comune cu precădere în materia extrădării făptuitorilor şi la alte regiuni ale lumii, unde, din lipsa resurselor şi disponibilităţii participării la discuţii comune, acestea au întârziat să apară. Ca punct de plecare, O.N.U. a creat o reţea globală de institute de cercetare a criminalităţii organizate la nivel continental, care să raporteze datele acumulate institutului O.N.U. de cercetare, specializat în acest sens. În ceea ce priveşte asistenţa judiciară reciprocă, O.N.U. a oferit statelor un model de tratat bilateral care să faciliteze instrumentarea cazurilor în practică, asigurând pe termen lung prevenirea şi combaterea criminalităţii transfrontaliere. În practică, la nivel mondial, Statele Unite ale Americii dispun de un număr mare de tratate bilaterale în domeniul asistenţei mutuale, încheiate cu state unde acţionează grupuri criminale organizate: Columbia, Italia, Jamaica, Mexic, Olanda, Thailanda, Ungaria, Austria etc. Rusia posedă şi ea, în acest domeniu, un sistem de tratate bilaterale cu alte state europene: Germania, Ungaria, Ucraina, Polonia, Slovacia, Lituania, Belarus etc.[9]

Din punct de vedere istoric, Tratatele de Asistenţă Judiciară Reciprocă au jucat un rol important în anchetele penale transfrontaliere, scopul acestora este de a accelera şi sprijini cooperarea transfrontalieră în

[8] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 11.

[9] Ada-Iuliana Popescu, *Traficul de persoane. Implicaţii juridico-penale*, Ed. Universităţii „Alexandru Ioan Cuza Iaşi", Iaşi, 2010, p. 105-106.

anchetele penale, caz în care, de obicei, fiecare ţară va desemna o autoritate pentru o comunicare directă între ţări sau jurisdicţii, în situaţiile în care asistenţa transfrontalieră este necesară. Cu toate acestea, niciun tratat de asistenţă reciprocă nu oferă posibilitatea de a efectua o supraveghere transfrontalieră directă, acesta fiind aplicat, în majoritatea cazurilor, pentru a crea linii de comunicare între statele semnatare.

Aşadar, o autorizaţie sau un mandat sunt valabile numai în ţara în care au fost obţinute. Spre exemplu, dacă ţara A doreşte să efectueze o supraveghere în ţara B, trebuie să arate motivele pentru care consideră necesară o astfel de supraveghere, însă decizia suverană va aparţine întotdeauna ţării B. De asemenea, asistenţa reciprocă poate fi refuzată în cazul în care infracţiunea nu este incriminată reciproc de către ţările părţi la acord sau în cazul în care unele infracţiuni sunt excluse în mod expres de la această procedură.

În mod similar, Convenţia inter-americană privind asistenţa reciprocă în materie penală a intrat în vigoare din 1996 şi are mai mult de 20 de state semnatare din Americi, însă, aceasta nu tratează în mod special interceptarea telecomunicaţiilor şi nici supravegherea electronică.

Având în vedere creşterea criminalităţii organizate la nivel global, se impune ca organele judiciare să deţină competenţă globală reciprocă. Astfel, anchetele transfrontaliere implică o serie de activităţi suplimentare din partea organelor judiciare şi a altor autorităţi de investigare, în contextul în care utilizarea supravegherii electronice într-o altă jurisdicţie necesită formularea de cereri în vederea obţinerii competenţei de investigare în ţara în care se anticipează că va fi efectuată supravegherea. Acesta din urmă se impune să verifice dacă infracţiunea pentru care se solicită mandatul de supraveghere electronică este, de asemenea, o infracţiune prevăzută de legea penală proprie.

Din această perspectivă, observăm că, Convenţia asupra torturii adoptată la New York în 1984, Convenţia unică asupra stupefiantelor din 1961, Convenţia internaţională contra luării de ostateci din 1979 şi altele, nu au incriminat direct faptele de genul celor la care se referă, cuprinzând doar obligaţia statelor semnatare de a incrimina faptele amintite, obligaţie care, în urma aderării României la aceste convenţii, a dus la modificările corespunzătoare ale Codului penal[10].

[10] Viorel Paşca, *Studii de drept penal,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 14-15.

Admisibilitatea probelor obţinute în altă ţară decât cea în care va avea loc procesul penal comportă ample discuţii, având în vedere că legislaţia internă a statelor în acest domeniu este complexă, iar sistemele jurisdicţionale cu privire la probe diferă de la un stat la altul.

Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate extinde obligaţia statelor părţi de a acorda asistenţă juridică reciprocă în investigarea şi urmărirea penală a infracţiunilor grave[11].

Organizaţii ca Eurojust şi Europol facilitează şi încurajează cooperarea transfrontalieră la nivel regional, dar astfel de iniţiative nu se regăsesc în toate regiunile.

Prevederile Convenţiei Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate îşi găsesc corespondentul în Convenţia Uniunii Europene privind asistenţa judiciară reciprocă în materie penală adoptată la 29 mai 2000[12], act ce reglementează cooperarea multilaterală în supravegherea transfrontalieră, prin completarea prevederilor din instrumentele juridice existente şi facilitarea aplicării acestora. Articolele 17-20 din Convenţie reprezintă cadrul normativ privind interceptarea comunicaţiilor, stipulând motivele pentru care poate fi făcută o cerere de interceptare şi condiţiile în care statul membru solicitat să fie obligat să dea curs unei astfel de cereri.

5.2. Cadrul european

Necesitatea cooperării judiciare în materie penală a impus o continuă adaptare a legislaţiei la nivel european, în scopul armonizării diferenţelor fundamentale a sistemelor penale naţionale.

Se apreciază în literatura de specialitate[13] că în ultimii ani, mai ales după anul 2001, cel mai frecvent utilizate sunt deciziile-cadru şi deciziile,

---

[11] Articolul 18 din Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate, http:// www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?idt=38601.

[12] *Convenţia Uniunii Europene privind asistenţa judiciară reciprocă în materie penală adoptată la 29 mai 2000*, adoptată prin actul Consiliului din 29 mai 2000 de instituire, în conformitate cu articolul 34 din Tratatul privind Uniunea Europeană, a Convenţiei privind asistenţa judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale U. E., http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_ /l33108_ro.htm

[13] Florin Răzvan Radu, *Cooperare în domeniul justiţiei şi al afacerilor interne în cadrul Uniunii Europene*, în Dreptul nr. 6/2007, p. 225-226.

având în vedere numeroasele eşecuri sau întârzieri în ratificarea de către statele membre a unor convenţii, având ca efect faptul că acestea nu au mai intrat în vigoare sau au intrat în vigoare cu întârziere. Aşa-numitul „*acquis*" J.A.I. în acest domeniu este dezvoltat, iar evoluţia acestuia este continuă, în încercarea de a răspunde eficient noilor provocări ale criminalităţii transnaţionale într-o „Europă fără frontiere".

Observăm că în vederea unei cooperări judiciare eficiente la nivel european au fost adoptate Decizia-cadru a Consiliului U.E. din 24 februarie 2005 privind confiscarea bunurilor provenite din săvârşirea de infracţiuni[14], Directiva Consiliului U.E. din 29 aprilie 2004 privind despăgubirea victimelor infracţionalităţii[15], Decizia-cadru a Consiliului U.E. din 22 iulie 2003 privind executarea în U.E. a ordinelor de indisponibilizare a bunurilor sau a probelor[16], Decizia-cadru a Consiliului U.E. din 13 iunie 2002 privind echipele comune de anchetă[17], Decizia-cadru a Consiliului U.E. din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare[18], Decizia-cadru a Consiliului U.E. din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului[19], Decizia-cadru a Consiliului U.E. din 19 iulie 2002 privind lupta împotriva traficului de fiinţe umane[20], Decizia Consiliului U.E. din 28 februarie 2002 privind înfiinţarea Eurojust[21], în scopul de a combate lupta contra formelor grave de criminalitate, Decizia-cadru a Consiliului U.E. din 26 iunie 2001 privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, indisponibilizarea, sechestrarea şi

---

[14] Decizia-cadru a Consiliului U.E.(2005/212/JAI) din 24 februarie 2005 privind confiscarea bunurilor provenite din săvârşirea de infracţiuni, www.eur-lex.europe.eu.

[15] Directiva Consiliului U.E.(2004/80/CE) din 29 aprilie 2004 privind despăgubirea victimelor infracţionalităţii, www.eur-lex.europe.eu.

[16] Decizia-cadru a Consiliului U.E.(2003/577/JAI) din 22 iulie 2003 privind executarea în U.E. a ordinelor de indisponibilizare a bunurilor sau a probelor, www.eur-lex.europe.eu.

[17] Decizia-cadru a Consiliului U.E.(2002/465/JAI) din 13 iunie 2002 privind echipele comune de anchetă, www.eur-lex.europe.eu.

[18] Decizia-cadru a Consiliului U.E. (2002/584/JAI) din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare, www.eur-lex.europe.eu.

[19] Decizia-cadru a Consiliului U.E. (2002/475/JAI) din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului, www.eur-lex.europe.eu.

[20] Decizia-cadru a Consiliului U.E. (2002/629/JAI) din 19 iulie 2002 privind lupta împotriva traficului de fiinţe umane

[21] Decizia Consiliului U.E. (2002/187/JAI) din 28 februarie 2002 privind înfiinţarea Eurojust, www.eur-lex.europe.eu.

confiscarea instrumentelor şi produselor infracţiunii[22], Rezoluţia Consiliului U.E. din 20 decembrie 1996 privind colaboratorii în procesul penal în cadrul luptei contra criminalităţii organizate[23], Rezoluţia Consiliului U.E. din 23 noiembrie 1995 privind protecţia martorilor în cadrul luptei împotriva criminalităţii organizate la nivel internaţional[24], Rezoluţia Consiliului U.E. din 17 ianuarie 1995 privind interceptarea în mod legal a telecomunicaţiilor[25].

Asistenţa judiciară în materie penală între statele membre ale Consiliului Europei s-a realizat prin Convenţia Europeană de asistenţă judiciară în materie penală, adoptată la Strasbourg la 20 aprilie 1959[26] precum şi prin Protocolul adiţional la Convenţia Europeană de asistenţă judiciară în materie penală adoptat la Strasbourg la 17 martie 1978. Convenţia europeană de asistenţă judiciară în materie penală conţine prevederi în ceea ce priveşte administrarea de probe, comunicarea actelor de procedură şi a hotărârilor judiciare, înfăţişarea martorilor, experţilor şi a persoanelor urmărite, cu stabilirea imunităţilor de care aceştia se bucură, până la cazierul judiciar şi schimbul de informaţii. În completarea acestei convenţii, la data de 14 iunie 1985 a fost adoptat Acordul Schengen.

La nivelul Uniunii Europene, aceste convenţii au fost completate prin Convenţia privind asistenţa judiciară în materie penală dintre statele membre ale Uniunii Europene încheiată la 29 mai 2000, iar în octombrie 2001 Protocolul adiţional la aceasta, ambele având menirea de a asigura o cooperare judiciară eficientă prin dispoziţiile referitoare la asistenţa judiciară a statelor membre.

---

[22] Decizia-cadru a Consiliului U.E. (2001/500/JAI) din 26 iunie 2001 privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, indisponibilizarea, sechestrarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracţiunii, www.eur-lex.europe.eu.

[23] Rezoluţia Consiliului U.E. din 20 decembrie 1996 privind colaboratorii în procesul penal în cadrul luptei contra criminalităţii organizate, www.eur-lex.europe.eu.

[24] Rezoluţia Consiliului U.E. din 23 noiembrie 1995 privind protecţia martorilor în cadrul luptei împotriva criminalităţii organizate la nivel internaţional, www.eur-lex.europe.eu.

[25] Rezoluţia Consiliului U.E. din 17 ianuarie 1995 privind interceptarea în mod legal a telecomunicaţiilor, www.eur-lex.europe.eu.

[26] România a ratificat Convenţia europeană de asistenţă judiciară în materie penală prin Legea nr. 236 din 9 decembrie 1998, publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 492 din 21 decembrie 1998, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90 din 11 iunie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 270 din 11 iunie 1999.

Normele existente cu privire la obţinerea de probe în materie penală în Uniunea Europeană se bazează pe tratatele de asistenţă reciprocă, în special pe Convenţia privind asistenţa judiciară reciprocă în materie penală şi pe instrumentele de recunoaştere reciprocă, în special pe Decizia-cadru privind mandatul european de obţinere a probelor.

Convenţia se referă la asistenţa reciprocă şi se aplică în situaţii precum luarea de declaraţii suspecţilor, martorilor şi în forme specifice de asistenţă reciprocă, precum utilizarea videoconferinţei şi interceptarea sau obţinerea probelor prin percheziţie, sechestru. Pentru a garanta admisibilitatea probelor obţinute, autorităţile statului solicitat respectă formalităţile şi procedurile indicate de autorităţile statului solicitant, cu condiţia ca acestea să nu fie contrare principiilor fundamentale ale dreptului din statul solicitat. O noutate adusă de Convenţie este aceea că reglementează între formele moderne de asistenţă judiciară pentru prima dată intercepţia telecomunicaţiilor, oferind o bază legală concretă şi explicită cu privire la interceptarea şi înregistrarea telecomunicaţiilor în scopul unei anchete penale[27].

Decizia-cadru aplică principiul recunoaşterii reciproce a hotărârilor judecătoreşti în scopul obţinerii de probe în vederea utilizării acestora în cadrul procedurilor în materie penală. Un mandat european de obţinere a probelor (*European Evidence Warrant* – EEW) poate fi emis pentru a obţine probe deja existente şi care sunt disponibile în mod direct sub formă de obiecte, documente sau date[28].

Fiecare stat urmăreşte înfăptuirea justiţiei prin efectuarea urmăririi penale a infracţiunilor la nivel internaţional iar pentru a fi evitate anumite piedici ce ar putea apărea ca urmare a unor conflicte de competenţă care ar conduce la înlăturarea unor probe nelegal administrate, ţara noastră s-a aliniat exigenţelor internaţionale privind asistenţa judiciară în materie penală.

Având în vedere aderarea României la Uniunea Europeană, în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L din 24 noiembrie 2007 a fost publicată

---

[27] Amalia-Cecilia Moleanu, *Interceptarea telecomunicaţiilor în spaţiul juridic european*, în Revista de drept penal nr. 3/2009, p. 133.

[28] *Dreptul Uniunii Europene cu privire la obţinerea probelor în materie penală de la un stat membru la altul*, https://e-justice.europa.eu/content_evidence-92-ro.do.

Decizia Consiliului nr. 2007/763/CE din 8 noiembrie 2007 privind aderarea României la Convenţia cu privire la asistenţa juridică reciprocă în materie penală între statele membre al Uniunii Europene. Aşadar, potrivit prevederilor art. 1 din Decizia Consiliului nr. 2007/763/CE din 8 noiembrie 2007, începând cu 1 decembrie 2007 România (ca şi Bulgaria, de altfel), va aplica prevederile Convenţiei din 29 mai 2000 privind asistenţa judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene şi protocolul adiţional la aceasta, din octombrie 2001[29].

Pe plan bilateral statele au încheiat numeroase tratate, convenţii şi acorduri reglementând asistenţa judiciară internaţională între părţile partenere. Intensificarea asistenţei judiciare internaţionale a lăsat loc adoptării unui număr însemnat de tratate, succesive sau complementare, multilaterale sau bilaterale, axate integral sau numai accesoriu asupra acestui domeniu[30].

Codul penal român recunoaşte, potrivit art. 7, prioritatea convenţiilor internaţionale faţă de legislaţia naţională într-un domeniu restrâns, privitor la faptele comise în străinătate împotriva statului român ori a cetăţenilor români (art. 5 şi 6 C. pen.). Constituţia cuprinde reglementări noi privind raportul dintre legislaţia naţională şi tratatele la care România este parte[31].

În ţara noastră prevederile Convenţiei privind cooperarea judiciară în materie penală au fost transpuse prin dispoziţiile Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală[32], titlul VII, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 224/2006, O.U.G. nr. 113/2006 şi Legea nr. 222/2008, reglementând activităţi precum comisiile rogatorii internaţionale, audierile prin videoconferinţă, înfăţişarea în statul solicitant al martorilor, experţilor şi a persoanelor urmărite, notificarea actelor de procedură care se întocmesc ori se depun într-un proces penal, cazierul judiciar, precum şi alte forme de asistenţă judiciară.

---

[29] Alexandru Boroi, Ion Rusu, *op. cit.*, p. 407-408.

[30] Mihaela Vasiescu, *op. cit.*, p. 103-104.

[31] Viorel Paşca, *Studii de drept penal,* Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 14-15.

[32] *Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală,* republicată în Monitorul Oficial nr. 377 din 31/05/2011, www.legenet.ro.

Se apreciază în literatura de specialitate[33] faptul că Legea nr. 302/2004 reprezintă cea mai completă şi modernă reglementare de până acum în acest domeniu, în acord cu legislaţia europeană din care s-a inspirat, fiind elaborată în lumina celor mai noi opinii exprimate în doctrina de drept penal prin care fuseseră criticate în mod repetat şi justificat unele lacune şi chiar neconcordanţe ale Legii nr. 296/2001[34] cu dispoziţiile constituţionale, situaţie care a generat o practică judiciară neunitară.

Ne raliem opiniei exprimate în literatura de specialitate[35] potrivit căreia prin Legea nr. 302/2004 s-a introdus un nou concept, respectiv cel de cooperare judiciară internaţională în materie penală, folosindu-se în continuare şi noţiunea de asistenţă judiciară internaţională în materie penală din Legea nr. 704/2001[36], care a abrogat art. 514-518 C.pr.pen. ce reglementau două proceduri speciale de acordare a asistenţei judiciare, respectiv comisia rogatorie şi recunoaşterea hotărârilor judecătoreşti penale sau a altor acte judiciare străine.

În doctrină[37] s-a susţinut că raţiunea adoptării acestor forme de cooperare se impune în vederea întăririi protecţiei comunităţii umane prin adoptarea unor reguli comune în domeniul asistenţei judiciare în materie penală, de natură să atingă acest scop.

5.2.1. Comisia rogatorie

Constatăm că Legea nr. 302/2004 reglementează mai multe forme de cooperare judiciară, printre care extrădarea, predarea în baza unui mandate european de arestare, transferul de proceduri în materie penală, recunoaşterea şi executarea hotărârilor în această materie, transferarea persoanelor condamnate, precum şi asistenţa judiciară în materie penală.

---

[33] Nicolae Lupulescu, *op. cit.*, p. 70.

[34] *Legea nr. 296/2001 privind extrădarea,* publicată în Monitorul Oficial nr. 326 din 18/06/2001.

[35] Anca Lelia Lorincz, *Aspecte procesuale priviind cooperarea judiciară internaţională în materie penală,* Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2006, p. 8,11.

[36] *Legea nr. 704/2001 privind asistenţa judiciară internaţională în materie penală,* publicată în Monitorul Oficial nr. 807 din 17/12/2001.

[37] Norel Neagu, *Cooperare judiciară internaţională în materie penală,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012, p. 176-177.

Una din formele asistenţei judiciare o reprezintă comisia rogatorie internaţională, definită de art. 173 din lege ca reprezentând împuternicirea pe care o autoritate judiciară dintr-un stat o acordă unei autorităţi din alt stat, mandatat să îndeplinească, în locul şi în numele său, unele activităţi judiciare privitoare la un anumit proces penal.

Comisia rogatorie este menţionată în cadrul Convenţiei europene de asistenţă judiciară în materie penală adoptată la Strasbourg la 20 aprilie 1959, unde se prevede că „partea solicitată va urmări îndeplinirea, în formele prevăzute de legislaţia sa, a comisiilor rogatorii referitoare la o cauză penală, care îi va fi adresată de către autorităţile judiciare ale părţii solicitante şi care au ca obiect îndeplinirea actelor de urmărire sau comunicarea mijloacelor materiale de probă, a dosarelor sau a documentelor".

Comisia rogatorie internaţională reprezintă în fapt un mandat acordat de o autoritate judiciară dintr-un stat unei autorităţi similare în vederea îndeplinirii, în numele şi pentru cea dintâi, a unor activităţi judiciare în vederea aflării adevărului într-un proces penal.

Obiectul cererii de comisie rogatorie[38] îl constituie localizarea şi identificarea persoanelor şi obiectelor; audierea inculpatului, audierea părţii vătămate, a celorlalte părţi, a martorilor şi experţilor, confruntarea, percheziţia, ridicarea de obiecte şi înscrisuri, sechestrul şi confiscarea specială, cercetarea la faţa locului şi reconstituirea, expertizele, constatarea tehnico- ştiinţifică şi constatarea medico-legală, transmiterea de informaţii necesare într-un anumit proces, interceptările şi înregistrările audio şi video, examinarea documentelor de arhivă şi a fişierelor specializate şi alte asemenea acte de procedură, transmiterea mijloacelor materiale de probă, comunicarea de documente sau dosare.

Potrivit prevederilor legii speciale, în cazul comisiei rogatorii statul solicitant nu va folosi documentele şi informaţiile primite de la statul solicitat decât în scopul îndeplinirii obiectului comisiei rogatorii. În ceea ce priveşte interceptările şi înregistrările audio şi video reglementate în art. 19 din Convenţie, acestea se realizează de asemenea, în conformitate cu prevederile statului solicitat.

[38] Art. 174 din Legea 302/2004.

În vederea facilitării soluţionării unei cereri de comisie rogatorie, se pot constitui echipe comune de anchetă, cu un obiectiv precis şi cu o durată limitată, care poate fi prelungită prin acordul statelor implicate[39].

5.2.2. Echipele comune de anchetă

În urma progreselor lente înregistrate cu privire la ratificarea Convenţiei privind asistenţa judiciară reciprocă în materie penală, Consiliul Uniunii Europene a adoptat la 13 iunie 2002 Decizia-cadru privind echipele comune de anchetă pe care statele membre trebuiau să o pună în aplicare până la 1 ianuarie 2003.

Conceptul de echipe comune de anchetă s-a născut din convingerea că metodele existente de cooperare internaţională în domeniul poliţienesc şi judiciar nu erau, în sine, suficiente pentru a face faţă cazurilor grave de criminalitate organizată transfrontalieră. S-a considerat că o echipă formată din anchetatori şi autorităţi judiciare din două sau mai multe state, acţionând împreună şi pe baza unei autorităţi juridice şi a unei securităţi juridice clare cu privire la drepturile, îndatoririle şi obligaţiile participanţilor, ar îmbunătăţi combaterea criminalităţii organizate[40].

Acestea sunt constituite în baza unui acord între două sau mai multe state membre având misiuni clare şi facilitează schimbul de informaţii în ceea ce priveşte membrii echipei, eliminând necesitatea unor comisii rogatorii, iar instituţii precum Europol şi Eurojust pot oferi în mod direct asistenţă. Cererile de constituire a unei echipe comune de anchetă pot fi formulate de un stat membru, dar şi de către Europol şi Eurojust.

Echipele comune de anchetă pot fi constituite dacă în cadrul anchetării unor fapte penale într-un stat membru, este necesar să fie efectuate cercetări dificile şi care implică mobilizarea unor mijloace importante care privesc şi alte state membre sau mai multe state membre desfăşoară anchetarea unor fapte penale, în care circumstanţele cazului fac necesară o acţiune coordonată şi concertată în respectivele state membre (art. 13 paragraf 1 subparagraf a şi b din Convenţie)[41].

---

[39] Potrivit art. 182 alin. 2 din Legea nr. 302/2004.

[40] *Manual pentru echipele comune de anchetă,* în https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/st15790-re01.ro11.pdf, p. 4.

[41] Mihail Udoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 51.

Se apreciază în literatura de specialitate[42] că este necesar ca statele membre care înfiinţează o echipă să aibă posibilitatea să decidă, în măsura în care este posibil şi în conformitate cu dreptul aplicabil, ca la activităţile echipei să participe persoane care nu reprezintă autorităţile competente ale statelor membre, în special reprezentanţi de exemplu, ai Uniunii Europene de Cooperare Judiciară – Eurojust, ai Oficiului European de Poliţie – Europol, ai Oficiului European de Luptă Antifraudă (O.L.A.F.) sau reprezentanţi ai autorităţilor unor state terţe, şi mai ales, reprezentanţi ai serviciilor de aplicare a legii din Statele Unite. În astfel de cazuri, acordul privind constituirea echipei trebuie să specifice aspecte legate de răspunderea care le revine acestor reprezentanţi.

În aplicarea normelor europene, legea română prevede că în vederea facilitării soluţionării unei cereri de comisie rogatorie, se pot constitui echipe comune de anchetă, cu un obiect precis şi cu o durată limitată care poate fi prelungită prin acordul statelor implicate.

Echipa este constituită în statul membru în care se estimează că se vor desfăşura cu precădere anchetele. Membrii echipei îşi execută sarcinile sub îndrumarea conducătorului, luând în considerare condiţiile fixate de propriile lor autorităţi în acordul privind constituirea echipei comune de anchetă. Chiar dacă doar autorităţile corespunzătoare din statele membre ale Uniunii Europene au permisiunea de a fi membre ale unei echipe comune de anchetă şi terţii pot participa la activităţile unei echipe comune de anchetă. De exemplu, la o echipă comună de anchetă între Belgia şi Ţările de Jos, ar putea participa un ofiţer F.B.I. din Statele Unite ale Americii, dar nu ar putea fi în niciun caz membru sau membru detaşat. Drepturile acordate membrilor echipei în temeiul articolului 13 (de exemplu, dreptul de a fi prezent atunci când sunt luate măsuri de cercetare) nu se aplică acestor persoane, cu excepţia unor dispoziţii contrare stabilite explicit în acord. Observăm că în Austria, echipele comune de anchetă sunt reglementate în Legea federală privind asistenţa juridică reciprocă în materie penală articolele 60-62 şi 76-77, în Belgia în articolele 8-10 din Legea din 9 decembrie 2004 privind asistenţa juridică internaţională reciprocă în

[42] Cristian Eduard Ştefan, *Echipele comune de anchetă, instrument eficient de luptă împotriva criminalităţii organizate şi a terorismului,* în Dreptul nr. 2/2009, p. 212.

materie penală şi de modificare a articolului 90 din Codul de procedură penală, în Franţa articolul 17 din Legea adoptată la 9 martie 2004, care introduce două articole noi în Codul de procedură penală şi anume articolele 695 – 2 şi 695 – 3 Art. D15-1-4, în România, Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală[43], modificată prin Legea nr. 224/2006 – articolul 169; Legea nr. 368/2004 pentru ratificarea celui de al doilea Protocol adiţional la Convenţia europeană de asistenţă judiciară în materie penală – articolul 20, iar în cazul Danemarcei s-a considerat că nu se impune punerea în aplicare prin dispoziţii specifice[44].

5.2.3. Interceptarea telecomunicaţiilor în sistemul juridic european

Adoptarea Convenţiei din 29 mai 2000 a stabilit cadrul legal pentru efectuarea interceptărilor, anterior existând practica comisiilor rogatorii pentru obţinerea interceptărilor în baza unor dispoziţii generale, respectiv cele ale Convenţiei din 1959 şi a altor instrumente multilaterale care privesc asistenţa judiciară din cadrul Consiliului Europei şi al Naţiunilor Unite sau a tratatelor bilaterale între Statele Membre.

Considerăm că reglementările Convenţiei reprezintă o bază legală pentru administrarea probelor în condiţii de legalitate în spaţiul juridic european şi admisibilitatea lor într-un alt stat membru, raportat la evoluţia tehnologiilor telecomunicaţiilor şi implicit la noile tehnici de investigare în materie penală cu respectarea secretului comunicaţiilor şi a dreptul la viaţă privată. Potrivit art. 22 din Convenţie, este permisă încheierea acordurilor bilaterale sau multilaterale între statele membre, pentru a crea cadrul favorabil efectuării interceptărilor telecomunicaţiilor la nivel european, acorduri care au prioritate, în măsura în care conţin dispoziţii mai favorabile în scopul facilitării cooperării judiciare.

Dispoziţiile Legii nr. 302/2004, în care sunt transpuse prevederile Convenţiei, reglementează procedura de solicitare a unei cereri de asistenţă judiciară, adresată autorităţilor române, având ca obiect interceptarea

---

[43] *Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală*, republicată în Monitorul Oficial, nr. 377 din 31/05/2011.

[44] *Manual pentru echipele comune de anchetă,* în https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/st15790-re01.ro11.pdf, p. 18-22.

telecomunicaţiilor, în vederea aflării adevărului într-un dosar penal, precum şi procedura de transmitere, către statul solicitant, a informaţiilor obţinute în urma punerii în practică a acestui procedeu probatoriu.

Articolul 184 din legea sus menţionată, *respectiv art. 18 alin. 1 şi 2 din Convenţie,* reglementează condiţiile în care statul solicitant se poate adresa autorităţii române cu cerere de asistenţă judiciară având ca obiect interceptarea comunicaţiilor şi transmiterea lor imediată către statul solicitat sau interceptarea înregistrării şi a transmiterii ulterioare a înregistrării telecomunicaţiilor către statul solicitant, în cazul în care persoana urmărită: se află pe teritoriul statului solicitant şi acesta are nevoie de asistenţă tehnică pentru a putea intercepta comunicaţiile de la ţintă, se află pe teritoriul statului român, în cazul în care comunicaţiile dinspre ţintă pot fi interceptate în statul român sau în situaţia în care se află pe teritoriul unui stat terţ care a fost informat şi dacă statul solicitant are nevoie de asistenţă tehnică pentru interceptarea comunicărilor de la ţintă.

Pentru a fi în conformitate cu prevederile art. 184 alin. 2 din Legea nr. 302/2004 cât şi cu art. 18 paragraf 3 din Convenţie, cererile de asistenţă trebuie să îndeplinească condiţii precum indicarea şi confirmarea emiterii unui ordin sau a unui mandat de interceptare şi înregistrare, în cadrul unui proces penal, informaţii care să permită identificarea ţintei interceptării. Totodată, se impune ca în cerere să fie indicate faptele penale care fac obiectul anchetei penale, să se menţioneze durata interceptării şi dacă este posibil, să se precizeze date tehnice, în special numărul de conectare la reţea, pentru a permite prelucrarea cererii.

Dacă cererea se formulează în contextul în care ţinta se află pe teritoriul statului român şi astfel comunicaţiile acesteia pot fi interceptate de organele judiciare române, aceasta va trebui să conţină şi o descriere a faptelor. Mai mult, autorităţile judiciare naţionale pot solicita orice alte informaţii suplimentare care sunt necesare pentru a le permite să aprecieze dacă măsura solicitată ar putea fi luată şi într-o cauză naţională similară.

În ce priveşte autorităţile competente să solicite şi să dispună interceptarea telecomunicaţiilor, art. 17 din Convenţie reglementează instituţiile competente în statele membre care dispun interceptarea telecomunicaţiilor,

emit autorizaţia şi mandatul de interceptare, iar statele membre vor formula declaraţii prin care vor desemna autorităţile competente.

În doctrină[45] se arată că o modificare importantă introdusă prin Convenţia din 2000, faţă de Convenţia din 1959, este regula potrivit căreia statul solicitat în acordarea asistenţei juridice internaţionale trebuie să respecte formalităţile şi procedurile indicate special de către statul membru solicitant, iar prevederea era necesară tocmai pentru obţinerea probelor în condiţii de legalitate şi folosirea lor ulterioară în statul solicitant.

În situaţia în care subiectul interceptării se află pe teritoriul statului solicitat, acesta poate să admită cererea în cazul în care măsura solicitată ar putea fi luată într-un caz naţional similar, după analiza prezentării rezumative a faptelor, precum şi a altor informaţii care să ofere o imagine de ansamblu asupra oportunităţii deciziei prin raportare la o speţă naţională similară.

Art. 184 alin. 3 şi art. 7 din Legea nr. 302/2004 modificată, precum şi art. 18 paragraf 5 b) din Convenţie, reglementează modalitatea în care România, ca stat solicitat, va analiza oportunitatea luării măsurii. Astfel, referitor la durata autorizaţiei apreciem că aceasta trebuie să fie proporţională atât cu prevederile legale din statul solicitant, cât şi cu respectarea legislaţiei din statul solicitat. Judecătorul poate solicita să consulte orice documente în vederea verificării existenţei acelor date şi indicii temeinice privind pregătirea sau săvârşirea infracţiunilor pentru care se solicită înregistrarea.

În ceea ce priveşte noţiunea de infracţiune „gravă", care nu se regăseşte printre cele nominalizate de legislaţia statului solicitat, considerăm că judecătorul trebuie să verifice dacă în legislaţia statului solicitant este încriminată astfel cum este aceasta prezentată în cererea de autorizare şi să aprecieze raportat la modalitatea de descriere a faptei, dacă sunt date sau indicii care să justifice această ingerinţă.

Art. 20 din Convenţie reglementează cazurile în care autoritatea competentă a unui stat membru a dispus interceptarea iar adresa de telecomunicaţie a subiectului este folosită pe teritoriul unui alt stat membru a cărui asistenţă tehnică nu este totuşi necesară pentru interceptare,

[45] Amalia-Cecilia Moleanu, *op. cit.*, p. 141.

prevăzând obligaţia statului care efectuează interceptarea de a informa statul membru pe teritoriul căruia se află ţinta interceptării.

Raportat la dispoziţiile paragrafului 3 al aceluiaşi articol, în notificare se va indica autoritatea care dispune interceptarea, faptul că interceptarea se realizează în vederea obţinerii de informaţii în scopul identificării autorului unei infracţiuni, precum şi detalii referitoare la fapta penală ce face obiectul anchetei.

În acord cu prevederile art. 20 paragr. 4, statul notificat se impune să răspundă, în sensul de a acorda consimţământul în vederea efectuării interceptării, sau de a solicita expres statului care a autorizat ingerinţa în viaţa privată neefectuarea interceptării sau stoparea acesteia, in termen de cel mult 96 de ore, motivat de prevederile art. 2 din Convenţia europeană de asistenţă judiciară în materie penală, respectiv în cazul unor infracţiuni politice sau conexe unei infracţiuni politice, unor infracţiuni fiscale, a încălcării suveranităţii sau din raţiune de ordine publică.

În acest interval de timp, statul care a dispus măsura interceptării poate continua interceptarea dacă există un instrument bilateral între statele implicate sau pentru a lua măsuri urgente pentru prevenirea unui pericol iminent şi grav pentru siguranţa publică.

Referitor la procedura de informare de autorizare sau de refuz reglementată de acest text, în situaţia României, ca stat notificat, se apreciază în literatura de specialitate[46] că, portivit art. 20 pct. 2 şi 3, informarea din partea statului de interceptare va fi primită eventual de către Ministerul Afacerilor Externe care va sesiza autoritatea centrală română în materie, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (desemnată conform declaraţiei în art. 24 al.3), iar acesta va sesiza instanţa de judecată competentă care este singura care poate să dispună măsuri privind interceptarea sau folosirea materialului interceptat în scopul unei anchete penale. În ceea ce priveşte nerespectarea de către statul de interceptare a obligaţiilor de informare a celuilalt stat sau de încetare a interceptării şi a condiţiilor de folosire a materialului deja interceptat, problemele se ridică pe tărâmul răspunderii internaţionale a statelor pentru încălcarea convenţiilor la care sunt parte.

[46] Amalia-Cecilia Moleanu, *op. cit.*, p. 148.

5.2.4. Cooperarea poliţienească în contextul Schengen

La data de 14 iunie 1985, Belgia, Franţa, Luxemburg, Olanda şi Germania au semnat, în localitatea Schengen din Luxemburg, un Acord privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune. Convenţia de Implementare a Acordului Schengen din 19 iunie 1990 (Convenţia Schengen, care a intrat în vigoare în 1995), echivalează unor norme de aplicare şi creează cadrul legal privind eliminarea controlului persoanelor la graniţele interne comune ale statelor semnatare, deschizând calea spre liberă circulaţie.

Observăm că au aderat la aceasta şi alte state, precum Italia, Spania, Portugalia, Grecia şi Austria, Danemarca, Finlanda şi Suedia, iar Islanda şi Norvegia au încheiat un acord de cooperare cu statele Schengen, aderarea la Convenţie fiind deschisă tuturor statelor membre ale Uniunii Europene.

Până la implementarea acestui instrument internaţional, statele trec printr-o etapă de tranziţie, ce presupune menţinerea controalelor la frontiere în întregime sau doar la anumite frontiere, în paralel cu aplicarea altor măsuri din Convenţie[47].

După intrarea în vigoare, au fost eliminate controalele la frontierele interne comune ale statelor care au aderat la aceasta, fiind reglementat cadrul general în domenii precum reducerea criminalităţii, vize, azil, sau aspecte privind cooperarea judiciară în materie penală, cooperare poliţienească şi vamală.

Deşi iniţial atât Acordul cât şi Convenţia Schengen nu au făcut parte din legislaţia comună, ulterior, odată cu semnarea Tratatului de la Amsterdam din 2 octombrie 1997, document intrat în vigoare la data de 1 mai 1999, situaţia s-a schimbat radical, deoarece un Protocol ataşat acestui instrument internaţional încorporează acquis-ul Schengen (format din Acordul şi Convenţia de aplicare a Acordului Schengen, deciziile-cadru, deciziile, protocoalele, acordurile de aderare şi alte instrumente comunitare) în cadrul legislativ şi instituţional al Uniunii Europene. În prezent 29 de state fac obiectul reglementărilor stabilite de Convenţia de Aplicare a Acordului Schengen, respectiv cele 27 de state membre ale Uniunii

[47] Alexandru Boroi, Ion Rusu, *op. cit.,* p. 521- 522.

Europene, la care se adaugă alte două state care nu sunt membre ale Uniunii Europene, respectiv Islanda şi Norvegia. Precizăm însă că România şi Bulgaria nu sunt încă membre a spaţiului Schengen cu drepturi depline[48].

Cooperarea poliţienească presupune asistenţă reciprocă în scopul prevenirii şi descoperirii infracţiunilor (art. 39 alin. 1-3), intensificarea cooperării poliţieneşti în regiunile de frontieră prin încheierea de înţelegeri (art. 39 alin. 4) şi acorduri (art. 39 alin. 5) bilaterale, schimb de informaţii în scopul efectuării eficiente a controalelor şi supravegherii la frontierele externe (art. 7), supraveghere transfrontalieră (art. 40), urmărire transfrontalieră (art. 41), comunicarea informaţiilor în cazuri particulare în scopul prevenirii pe viitor a infracţiunilor mai mult sau mai puţin grave împotriva ordinii şi siguranţei publice sau a ameninţărilor la adresa acestora (art. 46), numirea de ofiţeri de legătură (art. 47), crearea şi întreţinerea uni sistem informatic comun, Sistemul de Informaţii Schengen –S.I.S. (art. 92 şi urm.).

Acest din urmă sistem de informaţii comun, constituie o altă formă de cooperare poliţienească, menţionată expres în Titlul IV al Convenţiei de punere în aplicare a Acordului Schengen. Potrivit dispoziţiilor menţionate mai sus, Părţile Contractante „vor crea şi vor menţine un sistem de informaţii comun, denumit în continuare Sistemul de Informaţii Schengen, constând într-o secţiune naţională în fiecare din Părţile Contractante şi o funcţie de suport tehnic”[49].

Articolul. 39 alin. 1-3, stabileşte principiul asistenţei reciproce între autorităţile de poliţie în scopul prevenirii şi descoperirii infracţiunilor. Autorităţile de poliţie cooperează fără implicarea autorităţilor judiciare, atunci când există indicii privind săvârşirea unei infracţiuni, procedând la identificarea proprietarilor sau utilizatorilor vehiculelor, efectuând verificări privind permisele de conducere, identificând abonaţii reţelelor de telecomunicaţii (telefon, fax şi internet), dacă aceste informaţii sunt accesibile publicului, obţinând informaţii de la persoanele ce acordă sprijin poliţiei în mod voluntar.

[48] Luca Iamandi, *Cooperare internaţională în domeniul criminalităţii-colecţie de articole on-line,* Ed. AIT Laboratories, Bucureşti, www. itcode.ro, p. 62.

[49] Alexandru Boroi, Ion Rusu, *op. cit.*, p. 539.

Totodată cooperarea autorităţilor de poliţie presupune identificarea persoanelor, transmiterea de informaţii operative din bazele de date sau dosarele poliţiei, pregătirea de planuri şi coordonarea măsurilor de căutare, incluzând şi iniţierea de căutări în cazuri urgente (independent de căutările S.I.S.), stabilirea originii bunurilor, în particular a armelor şi vehiculelor (stabilirea canalelor de vânzare), examinarea probelor (cum ar fi pagubele produse vehiculelor în accidentele cu fugă de la locul faptei, corecturi în documente etc.)[50].

Conform art. 40 din Convenţia Schengen, autorităţile de poliţie şi autorităţile vamale pot continua o operaţiune de supraveghere iniţiată în propria ţară şi pe teritoriul altui stat Schengen, acţiune supusă unor condiţii stricte şi acordului statului pe teritoriul căruia se desfăşoară supravegherea. Art. 40 prevede procedura în care se desfăşoară supravegherea „obişnuită", ce presupune obţinerea în prealabil a autorizaţiei de supraveghere în urma adresării unei solicitări de asistenţă, precum şi supravegherea „de urgenţă", ce poate fi continuată pe teritoriul altui stat fără a presupune necesitatea emiterii unei autorizaţii prealabile.

Astfel art. 41 prevede că în cazul supravegherii de urgenţă se impun a fi respectate anumite condiţii, unele de natură generală, iar altele specifice fiecărui stat, aşa cum au fost acestea stabilite prin declaraţii unilaterale. Conform Convenţiei Schengen, fiecare stat este liber să aleagă referitor la infracţiunile care pot da naştere la urmărire, în sensul limitării atribuţiilor ofiţerilor care efectuează urmărirea, cu respectarea principiului suveranităţii şi egalităţii statelor.

În cazul Convenţiei se menţionează că supravegherea poate avea loc numai dacă aceasta nu presupune intrarea în locuinţe şi în locuri care nu sunt accesibile publicului, iar agenţii care efectuează supravegherea nu pot soma sau aresta o persoană urmărită. Supravegherea se efectuează numai atunci când în cauză este vizată una dintre următoarele fapte de natură penală: omor, ucidere din culpă, infracţiuni grave de natură sexuală, incendiu provocat, contrafacere şi falsificare de mijloace de plată, furt calificat şi tâlhărie, primire de bunuri furate, extorcare de fonduri, răpire şi luare de ostateci, trafic de fiinţe umane, trafic ilegal de substanţe narcotice

[50]Alexandru Boroi, Ion Rusu, *op. cit.*, p. 541-542.

şi substanţe psihotrope, încălcarea regimului armelor şi substanţelor explozive, distrugerea deliberată prin folosirea de substanţe explozive, transportul ilicit de deşeuri toxice şi periculoase, înşelătorie gravă, spălare de bani, trafic ilegal de substanţe ilegale şi radioactive, participaţia în organizaţii criminale, prevăzute în Acţiunea Comună a Consiliului JAI nr. 733/98 din 21 decembrie 1998 privind considerarea ca infracţiune a participării organizaţiilor criminale în statele membre ale Uniunii Europene, infracţiuni teroriste prevăzute în Decizia-cadru a Consiliului JAI nr 475/2002 din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului[51].

5.2.5. Instituţii europene cu atribuţii de cooperare judiciară

5.2.5.1. Agenţia pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene

La data de 15 februarie 2007, Consiliul European a adoptat Regulamentul (CE) nr. 168/2007 privind înfiinţarea Agenţiei pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene[52] care a devenit operaţională la 1 martie 2007.

Obiectivul Agenţiei este de a furniza instituţiilor, organismelor, oficiilor şi agenţiilor relevante ale Comunităţii, precum şi statelor membre, asistenţă şi expertiză în domeniul drepturilor fundamentale, atunci când acestea pun în aplicare legislaţia comunitară, în scopul de a le susţine în situaţia în care se impun măsuri sau se formulează acţiuni în cadrul domeniilor proprii de competenţă, astfel încât drepturile fundamentale să fie pe deplin respectate.

În vederea realizării acestui obiectiv, Agenţia îşi îndeplineşte atribuţiile în cadrul competenţelor comunitare, astfel cum sunt acestea stabilite de Tratatul de instituire a Comunităţii Europene şi în cadrul exercitării atribuţiilor sale, se raportează la drepturile fundamentale, astfel cum sunt definite în art. 6 alin. 2 T.U.E., Convenţia europeană şi Cartă.

Atribuţiile Agenţiei se referă la trei domenii principale: colectarea şi analiza de informaţii şi date, furnizarea de consiliere prin intermediul rapoartelor şi avizelor, precum şi cooperarea cu societatea civilă şi sensibilizarea publicului.

---

[51] Ibidem, p. 528-529.

[52] Regulamentul (CE) nr. 168/2007 privind înfiinţarea Agenţiei pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, www.europa.eu.

Comisia Europeană a U.E. a propus includerea în cadrul multianual al Agenţiei pentru perioada 2007-2012[53], printre altele, a următoarelor domenii tematice: despăgubirea victimelor, prevenirea infracţiunilor dar şi alte aspecte similare relevante pentru securitatea cetăţenilor, precum şi drepturile omului cu privire la societatea internaţională.

5.2.5.2. Frontex

Agenţia Europeană FRONTEX a fost înfiinţată în anul 2005, în condiţiile art. 2 din Regulamentul Consiliului Europei nr. 2007/2004, având ca obiective asigurarea cooperării operaţionale între Statele Membre în ceea ce priveşte managementul frontierelor externe, acordarea asistenţei Statelor Membre în pregătirea poliţiştilor de frontieră, prin stabilirea standardelor comune de pregătire, acordarea de asistenţă la frontierele externe ale statelor şi asigurarea suportului pentru organizarea de operaţiuni comune.

Frontex este o agenţie specializată care funcţionează în cadrul Uniunii Europene şi desfăşoară o activitate independentă, de coordonare a acţiunilor de cooperare a statelor membre în domeniul securităţii frontaliere, abordând, în acest sens, un management integrat al frontierelor, care include şi detectarea criminalităţii transfrontaliere. Una dintre activităţile cheie desfăşurate de agenţie constă în elaborarea unor analize de risc potenţial prin evaluarea ameninţărilor latente şi a punctelor vulnerabile şi estimarea consecinţelor acestora[54].

Colaborarea cu agenţiile naţionale în domeniu, cu Europol, Interpol, organizaţii guvernamentale şi non-guvernamentale, consolidează activităţile regionale ale Frontex în domeniul criminalităţii.

5.2.5.3. Europol

Oficiul European de Poliţie (Europol) este o organizaţie de combatere a criminalităţii la nivel european, cu sediul la Haga, a cărei înfiinţare a fost convenită prin Tratatul de la Maastricht privind Uniunea Europeană, din 7 februarie 1992. Iniţial, Europolul a început să-şi desfăşoare activitatea în

[53] Propunerea de decizie a Consiliului de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr.168/2007 în ceea ce priveşte adoptarea unui cadru multianual pentru Agenţia pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene pentru perioada 2007-2012, accesibilă pe site-ul www.europa.eu, apud. Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 45.

[54] Ada-Iuliana Popescu, *op. cit.*, p. 170-171.

1994, sub denumirea de European Drug Unit (E.D.U.), cu acţiuni limitate la lupta împotriva drogurilor. Treptat s-au adăugat şi alte domenii importante de criminalitate, iar Convenţia Europol a fost ratificată de toate statele membre şi a intrat în vigoare la 1 octombrie 1998[55].

Potrivit Convenţiei Consiliului European privind înfiinţarea Europol, obiectivul acestei instituţii este acela de a îmbunătăţi eficacitatea şi cooperarea autorităţilor competente din statele membre în ceea ce priveşte prevenirea şi combaterea terorismului, a traficului de droguri şi a altor forme grave de criminalitate internaţională, în situaţia în care există dovezi clare privitoare la implicarea unei structuri de crimă organizată, precum şi în cazul afectării a două sau mai multe state membre de către formele de infracţionalitate menţionate, fiind astfel necesară implicarea statelor membre datorită magnitudinii, importanţei şi consecinţelor infracţiunilor avute în vedere[56].

În realizarea acestei misiuni, principalele funcţii ale Europol sunt: facilitarea schimbului de informaţii între statele membre, obţinerea, completarea şi analizarea informaţiilor, încunoştiinţarea statelor membre de anchetele în desfăşurare şi menţinerea sistemului computerizat de colectare a datelor, oferirea de ajutor de specialitate în anchetarea cauzelor penale, promovarea armonizării tehnicilor de investigare a infracţiunilor la nivelul Uniunii Europene. Însă, cea mai importantă funcţie a Europol este aceea de a colecta şi analiza datele deţinute de forţele de poliţie a statelor membre[57].

Observăm că, potrivit Convenţiei privind înfiinţarea acestei instituţii, se impune ca acţiunile cu caracter operativ să fie desfăşurate în cooperare cu autorităţile statului care este implicat şi cu acordul acestuia.

Relevant este faptul că Europol nu are competenţa de a restrânge drepturile referitoare la garantarea libertăţii persoanei în sensul de a efectua percheziţii, de a dispune arestarea şi nici de a efectua interceptări de convorbiri, însă poate să solicite statelor membre să iniţieze anchete penale. Atribuţiile acestei instituţii să iniţieze o serie de acţiuni în cazuri specifice, dar fără a putea obliga un stat membru să realizeze demersuri în

[55] Alexandru Boroi, Ion Rusu, *op. cit.*, p. 509.
[56] Articolul 2 paragraful 1 al convenţiei Consiliului European privind înfiinţarea Europol.
[57] Ada-Iuliana Popescu, *op. cit.*, p. 164-165.

acest sens. În mod independent, Europol nu poate efectua anchete în statele membre. Totodată, participarea agenţilor Europol în echipele comune de anchetă are loc ca o măsură de sprijin, în timp ce luarea oricăror măsuri coercitive este atributul exclusiv al autorităţilor competente din statul membru[58].

5.2.5.4. Eurojust

În 28 februarie 2002, Consiliul Uniunii Europene a înfiinţat Eurojust, în urma deciziei Consiliul European de la Tampere din 15 şi 16 octombrie 1999, în vederea îmbunătăţirii cooperării între autorităţile naţionale în domeniul combaterii infracţiunilor grave, de fraudă, corupţie, spălare a banilor şi crimă organizată.

În conformitate cu art. 2 alin. 1 din Decizia nr. 2002/187/JAI, în compunerea Eurojust statele desemnează câte un membru, care poate fi procuror, judecător sau ofiţer de poliţie, care are competenţe echivalente şi în măsura în care se impune, se pot desemna şi alţi membri pentru asistarea sau înlocuirea reprezentantului naţional.

În conformitate cu art. 3 din Decizia sus menţionată, obiectivele instituţiei sunt îmbunătăţirea cooperării dintre autorităţile statelor Uniunii Europene prin facilitarea oferirii de asistenţă juridică reciprocă şi a soluţionării cererilor de extrădare. Totodată, Eurojust oferă suport autorităţilor competente ale statelor membre pentru eficientizarea activităţii de urmărire penală, în scopul promovării şi îmbunătăţirii coordonării între autorităţile competente, precum şi în evitarea conflictelor de jurisdicţie.

Tratatul de la Lisabona în art. 85 T.F.U.E. (ex. art. 31 alin. 2 T.U.E.) aduce modificări substanţiale cu privire la rolul şi competenţele Eurojust. Acest organ va avea misiunea de a sprijini şi consolida coordonarea şi cooperarea dintre autorităţile naţionale de cercetare şi urmărire penală în legătură cu infracţiunile grave care afectează două sau mai multe state membre sau care impun urmărirea penală pe baze comune, atât prin operaţiuni întreprinse de autorităţile statelor membre şi de Europol, cât şi prin informaţii furnizate de acestea.[59]

---

[58] *Comunicarea Comisiei către Parlamentul European şi Consiliu privind procedurile de control ale activităţilor Europol de Către Parlamentul European, împreună cu parlamentele naţionale*, în http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0776:FIN:RO:HTML.

[59] Mihail Udoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 55.

Se apreciază[60] faptul că la cererea unei autorităţi competente, Eurojust poate participa la investigarea şi urmărirea infracţiunilor care privesc atât pe un stat membru, cât şi un stat ce nu aparţine Uniunii, atunci când s-a luat un angajament de cooperare, ori într-un caz specific, când există un interes esenţial în acordarea unei asemenea asistenţe. Înfiinţarea Eurojust a constituit un răspuns la greutăţile întâmpinate de statele membre în cooperarea lor în lupta împotriva criminalităţii, în măsura în care acest fenomen depăşea graniţele unui stat. Statele membre puteau colabora cu Eurojust prin schimbul de informaţii, dar cu condiţia de a fi încheiat în prealabil un acord de colaborare având acest obiect. România a încheiat un asemenea acord de colaborare cu Eurojust încă din anul 2006.

Eurojust este responsabil, în conformitate cu legislaţia naţională a statului membru în care se află sediul său, de orice prejudiciu cauzat unei persoane rezultând din prelucrarea neautorizată sau incorectă a datelor efectuate de acesta. Eurojust-ul şi Europol-ul stabilesc şi menţin o cooperare strânsă şi mai mult decât atât, cea dintâi structură va realiza legături privilegiate cu Reţeaua Judiciară Europeană, secretariatul acestei fiind situat în cadrul secretariatului Eurojust[61].

Aceste două instituţii pot formula şi cereri de constituire a echipelor comune de anchetă, iar membrii naţionali ai Eurojust, adjuncţii şi asistenţii acestora pot participa în cadrul unei echipe comune de anchetă. În conformitate cu articolul 6 din Decizia Europol a Consiliului, funcţionarii Europol pot participa la o echipă comună de anchetă în calitate de „forţă de sprijin", dar nu pot participa la adoptarea de măsuri coercitive[62].

În situaţia în care organele judiciare din România anchetează cauze transnaţionale privind forme grave ale criminalităţii, magistraţii români pot apela la Eurojust, România având un membru în această instituţie începând cu data de 1 ianuarie 2007. Din decembrie 2005, există un magistrat care reprezintă România la această instituţie în baza Acordului de cooperare cu

---

[60] Versavia Brutaru, *Eurojust. Constituire. Activitate. Căile de consolidare a Eurojust. Raportul dintre suveranitate naţională şi cea a Uniunii Europene,* în Revista de drept penal nr.3/2008, p. 140- 142.

[61] Alexandru Boroi, Ioan Rusu, *op. cit.,* p. 488.

[62] *Manual pentru echipele comune de anchetă,* în https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/st15790-re01.ro11.pdf, p. 13-14.

Eurojust semnat la Bruxelles. De asemenea, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie există mai mulţi corespondenţi naţionali cu Eurojust[63].

Potrivit art. 85 din T.F.U.E., Eurojust va avea atribuţii în ceea ce priveşte începerea de cercetări penale, precum şi propunerea de începere a urmăririi penale efectuate de autorităţile naţionale competente, în special cele referitoare la infracţiuni care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii.

Textul tratatului face pentru prima dată referire la introducerea Eurojust în jurisdicţia Curţii de Justiţie a Uniunii Europene, ceea ce extinde şi consolidează pe de o parte competenţele autorităţii judecătoreşti a Uniunii Europene, iar pe de altă parte creează un control al legalităţii activităţii acestei instituţii a Uniunii Europene.[64]

La nivelul cazuisticii Eurojust din 2010 s-a observat[65] faptul că impedimentele de ordin teoretic şi practic privind cooperarea judiciară în Uniunea Europeană au fost datorate lipsei echipamentului corespunzător, fapt ce a dus la blocarea fizică a executării cererilor, calitatea slabă a traducerilor şi absenţa unor informaţii din cerere, în situaţii vizând monitorizarea livrărilor supravegheate, organizarea de video-conferinţe sau interceptarea de telecomunicaţii.

5.2.5.5. Reţeaua Judiciară Europeană

Prin Acţiunea comună 98/428/JAI, Consiliul Uniunii Europene a constituit Reţeaua Judiciară Europeană care s-a dovedit utilă în facilitarea cooperării judiciare în materie penală, fiind compusă din puncte de contact ale statelor membre, precum şi ale Comisiei Europene. Punctele sunt desemnate din cadrul autorităţilor centrale şi sunt mandatate cu soluţionarea atribuţiilor privind cooperarea judiciară internaţională.

---

[63] http://www.just.ro/Sectiuni/Cooperarejudiciar%C4%83interna%C5%A3ional%C4%83/Cooperarejudiciar%C4%83interna%C5%A3ional%C4%83_penala/Introducere_penal/tabid/607/Default.aspx.

[64] Valerică Bîndar, *Aspecte privind cooperarea judiciară în materie penală în lumina Tratatului de la Lisabona,* în Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi", Târgu Jiu, Seria Ştiinţe Juridice nr. 4/2010, p. 205-206.

[65] Eurojust-Raportul anual 2010, www.europarl.europa.eu., p. 12-13.

Reţeaua pune în legătură experţi din statele membre ale Uniunii, persoane care sunt implicate în activitatea judiciară, în special magistraţi care sunt specializaţi în cooperare judiciară internaţională. Un alt avantaj al existenţei Reţelei este cel al cunoaşterii prealabile a autorităţilor competenţe, corespondente şi echivalente ca atribuţii din fiecare stat membru, aspect care conduce la soluţionarea cu celeritate a activităţii judiciare[66].

Concret, în cazul nostru pot duce la identificarea autorităţilor care sunt competente în aprobarea şi efectuarea interceptărilor.

Reţeaua este formată din puncte de contact desemnate de statele membre care asistă judecătorii şi procurorii locali. Astfel, se furnizează informaţii judiciare necesare pentru rezolvarea cererilor de asistenţă judiciară, stabilirea unor contacte directe şi rezolvarea dificultăţilor apărute ca urmare a executării unor astfel de cereri.

Punctele de contact organizează întruniri în vederea discutării dificultăţilor întâmpinate în acordarea de asistenţă judiciară şi pentru a propune soluţii de rezolvare a conflictelor.

În realizarea contactului direct cu omologii lor din celelalte state membre, România a desemnat încă din 2002 mai multe puncte naţionale de contact pentru Reţeaua Judiciară Europeană, din cadrul autorităţilor centrale, respectiv Ministerul Justiţiei şi Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. În anul 2004 a fost înfiinţată Reţeaua Judiciară Română similară Reţelei Judiciare Europene, formată din judecători de la curţile de apel şi procurori de la parchetele de pe lângă acestea, fiind coordonată de punctele naţionale de contact pentru Reţeaua Judiciară Europeană. Punctele naţionale de contact şi membrii Reţelei Judiciare române în materie penală participă la reuniunile Reţelei Judiciare Europene[67].

5.2.5.6. Parchetul european

Eficientizarea luptei împotriva infracţiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale U.E. a determinat iniţiatorii Tratatului de la Lisabona să prevadă posibilitatea înfiinţării unui *Parchet European*, acesta fiind scopul creării acestei instituţii, astfel cum este prevăzut la art. 86 alin. 1 T.F.U.E.

---

[66] Ada-Iuliana Popescu, *op.cit.,* p. 166.

[67] Luca Iamandi, *op. cit.,* p. 166.

Parchetul european poate fi instituit prin regulament al Consiliului Uniunii Europene, adoptat în conformitate cu o procedură legislativă specială, pentru care este necesar votul în unanimitate al acestei instituţii şi aprobarea în prealabil a Parlamentului European.

Parchetul european are competenţa de a cerceta, de a urmări şi de a trimite în judecată, după caz, în colaborare cu Europol, autorii şi coautorii infracţiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii şi de a exercita în faţa instanţelor competente ale statelor membre acţiunea publică în legătură cu aceste infracţiuni. Consiliul European poate extinde atribuţiile parchetului în sensul de a oferi competenţe în vederea combaterii criminalităţii transfrontaliere.

Cu toate acestea, observăm că pot exista anumite impedimente referitoare la relaţionarea dintre procurorii europeni şi cei naţionali, în condiţiile în care nu există o definiţie clară a noţiunii de *infracţiuni care aduc atingere intereselor financiare ale Uniuni.*

În ceea ce priveşte protecţia intereselor financiare ale Uniunii Europene, se apreciază în literatura de specialitate[68] că un demers important în direcţia întăririi cooperării internaţionale în materie penală îl constituie proiectul intitulat *Corpus Juris* ce conţine dispoziţii penale în acest sens, proiect aflat şi în prezent în dezbatere.

5.2.6. Tratatul de la Lisabona

Armonizarea dispoziţiilor de drept penal reprezintă o prioritate pentru politica Uniunii Europene în vederea creării unui *ius commune* penal european. În acest scop, Tratatul de la Lisabona prevede că Parlamentul European şi Consiliul U.E. vor putea stabili, prin directive, *norme minime cu privire la definirea infracţiunilor şi a pedepselor* în domenii precum criminalitatea deosebit de gravă, care au dimensiuni transfrontaliere. În cazul în care apropierea actelor cu putere de lege şi a normelor administrative ale statelor membre în materie penală se dovedeşte indispensabilă pentru a asigura punerea în aplicare eficientă a unei politici a Uniunii Europene, prin directive se vor putea stabili norme minime referitoare la definirea infracţiunilor şi a pedepselor în domeniul în cauză[69].

[68] Florin Streteanu, *op. cit.,* p. 179.

[69] Mihail Udoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 55.

În prezent, ne aflăm în faţa unei extinderi a instrumentelor juridice de care legiuitorul naţional trebuie să ţină cont în procesul de elaborare a normelor juridice. Dintre acestea, documentele adoptate de instituţiile Uniunii Europene sunt fără îndoială cele mai numeroase. Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona şi mai ales a art. 83 par. 2, dreptul penal european a dobândit noi valenţe[70].

Tratatul de Reformă semnat la Lisabona de cele 27 de state membre ale Uniuni Europene reglementează domeniul cooperării judiciare în materie penală dintr-o altă perspectivă, în concordanţă cu evoluţia societăţii în ansamblu. Asigurarea unui spaţiu de libertate, securitate şi justiţie în Uniunea Europeană impune coordonarea şi cooperarea între autorităţile poliţieneşti şi judiciare competente, recunoaşterea mutuală a deciziilor jurisdicţionale, apropierea legislaţiilor şi garantarea accesului la justiţie[71].

Tratatul de la Lisabona este un tratat de amendare a tratatelor existente. La intrarea sa în vigoare, Tratatul de la Lisabona va amenda cele două tratate majore ale Uniunii: Tratatul privind Uniunea Europeană (T.U.E., Maastricht,1992), precum şi Tratatul de instituire a Comunităţii Europene (Roma, 1957). Acesta din urmă va fi redenumit Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene (T.F.U.E.)[72].

Tratatul Constituţional reglementează de o manieră unitară toate componentele J.A.I. Capitolul V din Partea a III-a, denumit „Spaţiul de libertate, securitate şi justiţie", cuprinde dispoziţii privind politicile privind controlul frontierelor, azilul şi imigraţia (Secţiunea 2); cooperarea judiciară în materie civilă (Secţiunea 3 – art. III-269); cooperare judiciară în materie penală (Secţiunea 4 – art. III-270 la art. III-274); cooperare poliţienească (Secţiunea 5 – art.III 275 la art. III-277)[73].

Tratatul de la Lisabona cuprinde prevederi noi în materia cooperării judiciare în materie penală, şi se va întemeia pe principiul recunoaşterii reciproce a hotărârilor şi deciziilor judecătoreşti (deja existent în legislaţia

[70] Valerian Cioclei, Andra-Roxana Ilie, *Impactul dreptului penal european asupra noului Cod penal român. Privire asupra traficului de persoane şi a criminalităţii informatice,* în Analele Universităţii din Bucureşti – Drept, Parţile III-IV, 2012.

[71] Valerică Bîndar, *op. cit.*, p. 201.

[72] Ministerul Afacerilor Externe, *Principalele inovaţii ale Tratatului de la Lisabona,* p. 5.

[73] Florin Răzvan Radu, *op. cit.*, p. 246.

comunitară). În acest mod, Parlamentului European şi Consiliului Uniunii Europene li se recunosc competenţe în instituiri de norme şi proceduri care să asigure recunoaşterea, în întreaga U.E., a tuturor categoriilor de hotărâri şi decizii judecătoreşti, prevenirii şi soluţionării conflictelor de competenţă între statele membre, sprijinirii formării profesionale a magistraţilor şi a personalului din justiţie, facilitării cooperării între autorităţile judiciare sau echivalente ale statelor membre în materie de urmărire penală şi executare a hotărârilor[74].

Referitor la normele minime ce vor putea fi stabilite de Parlamentul European şi Consiliul U.E., acestea iau în considerare diferenţele existente între tradiţiile juridice şi sistemele de drept ale statelor membre şi se referă la admisibilitatea reciprocă a probelor între statele membre, drepturile persoanelor în procedura penală, drepturile victimelor criminalităţii, alte evenimente speciale ale procedurii penale pe care Consiliul le-a identificat în prealabil printr-o decizie.[75]

Articolul 83 alin. 2[76] constituie o noutate faţă de prevederile anterioare ale T.U.E. şi conţine un temei juridic suplimentar pentru apropierea dreptului penal material din statele membre atunci când stabilirea infracţiunilor şi sancţiunilor aplicabile se dovedeşte indispensabilă pentru a asigura punerea în aplicare eficientă a unei politici a Uniunii într-un domeniu care a făcut obiectul unor măsuri de armonizare.

Se apreciază în literatura de specialitate[77] că apropierea legislaţiilor penale nu constă într-o adoptare a unei legislaţii penale comune pe care judecătorii din diferite ţări ar putea să o aplice direct. Fiecare stat membru păstrează propriul său cod penal, însă acesta trebuie armonizat cu dreptul Uniunii Europene, astfel că, apropierea în materie practicată în cadrul

---

[74] Mihail Udoiu, Ovidiu Predescu, *op. cit.*, p. 51.

[75] Valerică Bîndar, *op. cit.*, p. 201-207.

[76] Art. 83 alin. 2 T.F.U.E. În cazul în care apropierea actelor cu putere de lege şi a normelor administrative ale statelor membre în materie penală se dovedeşte indispensabilă pentru a asigura punerea în aplicare eficientă a unei politici a Uniunii într-un domeniu care a făcut obiectul unor măsuri de armonizare, prin directive se pot stabili norme minime referitoare la definirea infracţiunilor şi a sancţiunilor în domeniul în cauză. Directivele se adoptă printr-o procedură legislativă ordinară sau specială identică cu cea utilizată pentru adoptarea măsurilor de armonizare în cauză, fără a aduce atingere articolului 76.

[77] Valerică Bîndar, *op. cit.*, p. 205-206.

Uniunii reduce deosebirile între diferitele legislaţii penale, şi nu elimină aceste diferenţe.

În conformitate cu prevederile celui de-al doilea paragraf al art. 29 din T.E.U., acest obiectiv este atins prin prevenirea criminalităţii organizate, dar nu numai, şi lupta împotriva acestui fenomen, în principal a terorismului, traficului de fiinţe umane şi a infracţiunilor împotriva copiilor, traficului de droguri, traficului de arme, corupţiei şi fraudei, prin următoarele mijloace: cooperare mai strânsă între forţele de poliţie, autorităţile vamale şi celelalte autorităţi competente din statele membre, deopotrivă direct şi prin intermediul Oficiului European de Poliţie (Europol); o cooperare mai strânsă între autorităţile judiciare şi celelalte autorităţi competente din statele membre, inclusiv Uniunea europeană de cooperare judiciară (Eurojust); apropierea, atât cât este nevoie, a normelor de drept penal ale statelor membre. Aşadar, primele două mijloace avute în vedere de art. 29 din T.E.U. sunt intensificarea cooperării poliţieneşti, vamale şi judiciare în materie penală[78].

5.3. Exigenţe europene în materia interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în lumina jurisprudenţei Curţii Europene

Drepturile omului sunt garantate de Convenţia europeană, semnată la Roma la data de 4 noiembrie 1950, care a intrat în vigoare la 3 septembrie 1953, elaborată la nivelul Consiliului Europei.

Se apreciază în literatura de specialitate[79] că acest document internaţional regional are o dublă dimensiune, normativă şi instituţională, reprezentând un instrument juridic obligatoriu pentru statele părţi, în sensul că „nu se mulţumeşte să recunoască drepturile individuale, ci le ridică la rang de categorie juridică şi, pentru prima dată în dreptul internaţional, le conferă un regim de protecţie".

[78] Florin Răzvan Radu, *op. cit.*, p. 225-226.

[79] Fr. Sudre, *Drept european şi internaţional al drepturilor omului*, p. 114, apud. Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, p. 20.

Nici Convenţia europeană şi nici jurisprudenţa Curţii Europene nu impun statelor contractante integrarea normelor convenţionale în dreptul intern sau aplicarea directă a acestora în sistemul lor juridic naţional.

În alte state membre ale Consiliului Europei a fost adoptat sistemul dualist (sistem non-integrator), potrivit căruia prevederile Convenţiei europene sunt aplicabile în dreptul intern numai prin intervenţia unei legi proprii (speciale) prin care se recunoaşte valabilitatea pe plan intern a dispoziţiilor convenţionale (în această situaţie se găsesc state precum Finlanda, Malta, Suedia, Norvegia, Danemarca, Marea Britanie).

În ţări ca Germania, Spania, Franţa, Olanda, Portugalia, Belgia există sisteme moniste (sisteme integratoare), Convenţia europeană fiind încorporată direct, automat, în ordinea juridică internă prin efectul dispoziţiilor constituţionale naţionale[80].

Utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video cu titlu de mijloace de probă în procesul penal şi compatibilitatea reglementării cu exigenţele europene şi internaţionale denotă faptul că libertatea organelor judiciare în administrarea probelor trebuie să respecte un anumit echilibru între necesitatea ocrotirii dreptului persoanei la intimitate şi principiile fundamentale ale procesului penal.

În atare condiţii pentru ca interceptările şi înregistrările audio sau video să dobândească valoare probatorie, considerăm că legea trebuie aplicată în sprijinul protejării drepturilor şi garanţiilor unui proces echitabil aşa cum este acesta definit de Convenţia Europeană.

Atât Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, cât şi Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, sau Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene ce a fost adoptată de Consiliul European de la Nisa la 7 decembrie 2000[81], consacră în mod expres dreptul la respectarea vieţii private, a familiei, a domiciliului şi a corespondenţei. Astfel, enunţul cu valoare principială absolută consacră faptul că nicio persoană nu va putea fi supusă unor imixtiuni arbitrare în viaţa sa particulară, în familia sa, în domiciliul său ori în corespondenţa sa, fiind garantată respectarea onoarei şi a reputaţiei sale.

---

[80] Ibidem, p. 154., apud. Mihail Udroiu, Ovidiu Predescu, p. 20.

[81] *Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene* ce a fost adoptată de Consiliul European de la Nisa la 7 decembrie 2000, www.europa.eu.

Legiuitorul român a garantat ocrotirea vieţii intime, a vieţii familiale şi private (art. 26 din Constituţie), precum şi inviolabilitatea corespondenţei (scrisori, telegrame, convorbirile telefonice, alte mijloace legale de comunicare, conform art. 28 din Constituţie) de orice imixtiuni sau atingeri provenite din partea statului sau a unei terţe persoane. În considerarea acestor aspecte, potrivit principiului *pacta sunt servanta,* statul român se obligă să îndeplinească întocmai şi cu bună-credinţă obligaţiile ce-i revin din tratatele la care este parte, tratate care fac parte din dreptul intern.[82] Din această perspectivă, în momentul utilizării acestor mijloace de probă se necesită a fi îndeplinite o serie de cerinţe ce sunt reflectate atât în actele normative mai sus menţionate cât şi în jurisprudenţa Curţii Europene.

5.3.1. Noţiunea de corespondenţă

Datorită contextului social în care nevoia de noutate se impune cu stringenţă, tehnica fiind într-o continuă transformare şi inovare, observăm adaptarea jurisprudenţei Curţii Europene la realităţile cotidiene, aspect ilustrat de faptul că în conceptul de „corespondenţă" sunt înglobate variate mijloace de comunicare, această noţiune fiind reţinută generic şi utilizată într-un sens general.

Se apreciază în întreaga practică şi literatură de specialitate faptul că de esenţa noţiunii de „corespondenţă" este comunicarea[83], care presupune că două sau mai multe persoane interschimbă, pe orice cale şi pe orice suport, prin intermediul unor mijloace tehnice de comunicare sau în mod direct, date şi informaţii de orice natură.

Procesul de comunicare presupune atât existenţa unui emitent, cât şi a unui receptor, conţinutul convorbirii fiind mesajul pe care aceştia îl transmit, prin mijloace tehnice specifice (telefon, mobil sau fix, computer în sistem „PC 2 PC calls" sau „PC 2 phone calls" etc.)[84]. Aşadar, pe lângă

---

[82] Carmen Silvia Paraschiv, *Drept procesual penal,* Ed. Lumina Lex, Bucuresti 2002, p. 246.

[83] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Pfeifer si Plankl contra Austriei*, Hotărârea din 25.02.1992.

[84] Este vorba de servicii prin intermediul calculatorului si al internetului de genul Skype, Yahoo Messenger, MSN Messenger etc. care permit efectuarea unor convorbiri de la computer la computer sau de la computer la un telefon.

corespondenţa scrisă pe suport fizic (scrisorile propriu-zise), comunicarea se poate realiza prin telefon[85] sau pe calea undelor radio[86], dar şi prin mijloace electronice de transmitere a informaţiei.[87]

Astfel, chiar jurisprudenţa Curţii Europene vine în susţinerea celor mai sus expuse, în condiţiile în care, deşi art. 8 paragraful 1 din Convenţie, nu menţionează expres conversaţiile telefonice sau alte mijloace tehnice de comunicare, acestea se subînţeleg ca fiind incluse în sfera noţiunilor de viaţă privată şi de corespondenţă avute în vedere de cel de-al doilea paragraf al art. 8.

Este relevant a sublinia faptul că jurisprudenţa C.E.D.O. arată că indiferent de conţinutul şi mesajul transmis de interlocutori pe calea comunicaţiilor telefonice sau prin intermediul altor mijloace tehnice, ori de locaţia convorbirii, garanţiile prevăzute de instrumentele juridice în materie trebuie aplicate. De altfel, este lipsit de importanţă, conform susţinerilor Curţii, dacă înregistrările s-au produs pe linia telefonică a unui terţ (cauza Lambert c. Franţei), în condiţiile în care dreptul la corespondenţă ţine, ca principiu, de viaţa privată a persoanei.

Totodată, în susţinerea complexităţii noţiunii de corespondenţă, observăm o adaptare a jurisprudenţei instanţei europene la progresele înregistrate în materia tehnologiei comunicaţiilor.

Curtea Europeană s-a pronunţat asupra incidenţei art. 8 din Convenţie în situaţiile în care au fost interceptate convorbirile telefonice a fost cauza Klass ş.a. contra Republicii Federale Germania[88] unde s-a invocat faptul că Legea fundamentală germană permite anumitor autorităţi să deschidă şi să controleze corespondenţa şi expediţiile poştale, să citească mesajele telefonice, să intercepteze şi înregistreze conversaţiile telefonice, măsuri ce constituie fără nici un dubiu ingerinţe în viaţa privată şi de familie. Din acest punct de vedere, Curtea a reţinut că aceste forme de comunicare, deşi

---

[85] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza A. contra Franţei,* Hotărârea din 5.03.1991, www.coe.int.

[86] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza X. contra Belgiei,* Hotărârea din 13.05.1980, www.coe.int.

[87] Ionuţ Militaru, *Interceptările şi înregistrările comunicaţiilor telefonice,* Bucuresti, 2006, p. 2.

[88] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Klass ş.a. contra Germaniei,* Hotărârea din 6.09.1978, www.coe.int.

nu sunt menţionate expres în textul Convenţiei, sunt inerente noţiunii de viaţă privată.[89] Curtea îşi reiterează jurisprudenţa în conformitate cu care convorbirile telefonice, deşi nu sunt menţionate expres în paragraful 1 al art. 8 din Convenţie, acestea sunt acoperite de noţiunile de „viaţă privată" şi „corespondenţă", la care face referire această dispoziţie (a se vedea Klass şi alţii contra Germaniei, 6 septembrie 1978, § 41, seria A nr. 28 şi Amann împotriva Elveţiei [GC], nr 27798/95, § 44, CEDO 2000 – II) .

Relevantă este şi cauza Taylor-Sabory contra Marii Britanii[90] în care instanţa de la Strasbourg a constatat faptul că poliţia a folosit un pager care primea aceleaşi mesaje ca şi cel al reclamantului (clonă), iar mesajele interceptate au fost transcrise şi folosite în procesul penal împotriva reclamantului, care a fost şi condamnat. Curtea a constatat că la data evenimentelor nu exista un sistem legal care să permită o interceptare a mesajelor prin pager transmise în sisteme private de telecomunicaţii, prin urmare, ingerinţa nu a fost prevăzută de lege, reţinându-se încălcarea art. 8.

5.3.2. Condiţii prevăzute de Convenţia europeană, desprinse din practica Curţii de la Strasbourg pentru garantarea dreptului prevăzut de art. 8

O primă condiţie ce se necesită a fi îndeplinită este acea *că ingerinţa în viaţa privată să fie prevăzută de lege.* Acest aspect presupune nu numai respectarea dreptului intern, referindu-se în acelaşi timp şi la calitatea legii, care trebuie să fie compatibilă cu sistemul supremaţiei dreptului (cauza Khan împotriva Regatului Unit). Din sintagma „prevăzută de lege" decurg alte două cerinţe, ce privesc accesibilitatea şi previzibilitatea legii. Din perspectiva necesităţii previzibilităţii legii, s-a apreciat de către Curtea Europeană că legea privind interceptările şi înregistrările comunicărilor şi convorbirilor trebuie să fie de o precizie deosebită, iar existenţa unor reguli clare şi amănunţite apare ca indispensabilă (cauza Huvig împotriva Franţei).

---

[89] Ionuţ Militaru, *op. cit.*, p. 3.

[90] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza *Taylor-Sabory contra Marii Britanii,* Hotărârea din 22.01.2003,www.coe.int.

O a doua condiţie prevăzută de art. 8 paragraful 2 din Convenţie este reprezentată de aceea că intervenţia autorităţii trebuie să fie necesară într-o societate democratică pentru apărarea unui scop legitim. Acesta se referă la protejarea siguranţei naţionale, la prevenirea faptelor penale, precum şi la protejarea drepturilor şi intereselor altor persoane. Aşadar, se apreciază că existenţa unei legislaţii ce permite autorizarea interceptării comunicaţiilor poate fi necesară pentru apărarea ordinii şi prevenirea infracţiunilor, însă sistemul de supraveghere adoptat trebuie să fie însoţit de suficiente garanţii împotriva exceselor (cauza Malone împotriva Regatului Unit).

Ultima condiţie necesar a fi precizată reprezintă o creaţie a jurisprudenţei Curţii europene, conducând la formularea unui nou principiu în materie – cel al proporţionalităţii. Aşadar, acesta presupune respectarea unei proporţionalităţi între ingerinţa, respectiv măsura dispusă de autoritatea publică şi scopul legitim apărat.[91] În consecinţă, se necesită determinarea existenţei unei nevoi sociale imperioase care a impus ingerinţa în dreptul la viaţă privată.

Art. 8 par. 2 din Convenţie permite ingerinţa autorităţilor în exercitarea dreptului la corespondenţă în mod limitativ şi cu respectarea principiului proporţionalităţii, respectiv numai în condiţiile în care acest amestec este *prevăzut de lege* şi dacă constituie o măsură care este necesară într-un stat democratic pentru securitatea naţională, siguranţa publică, bunăstarea economică a ţării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea sănătăţii sau a moralei ori protejarea drepturilor şi libertăţilor altora. În acest context, observăm că dispoziţiile Convenţiei nu cuprind nicio referire cu privire la modalităţile în care ar putea fi realizat acest amestec al autorităţilor publice şi nici la limitele pe care trebuie să le respecte un asemenea amestec sau care sunt categoriile de persoane faţă de care acesta este permis.

Efectuarea de interceptări cu caracter secret este necesar a fi autorizată de către legislaţia internă a statului[92], utilizarea de dispozitive secrete de

---

[91] Camelia Bogdan, *op. cit.*, p. 117.

[92] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Hewitson c. Royaume-Uni,* Hotărârea din 27.05.2003*; cauza ChaUdey c. Regatului Unit,* Hotărârea din 12 iunie 2003*; cauza Lewis c/Royaume-Uni,* Hotărârea din 25.11.2003*; cauza Prado Bugallo c. Spaniei,* Hotărârea din 8.02.2003; *cauza MM c. Pays-Bas,* Hotărârea din 8.04.2003, www.coe.int.

ascultare în absenţa unei astfel de autorizări determinând constatarea unor încălcări ale art. 8 din Convenţie[93].

Astfel, una dintre cerinţele avute în vedere de Convenţie pentru a se admite ingerinţa autorităţilor statale în viaţa privată a individului este ca amestecul să fie prevăzut de lege. Nu se precizează, însă, care este caracterul acestor legi, dacă sunt legi fundamentale, legi organice sau ordinare sau dacă numai actele normative, care poartă această denumire în mod expres, pot fi incluse în această materie ori dacă numai dreptul scris face parte din această categorie, fără a include în această categorie şi jurisprudenţa.

Curtea prevede că pentru a fi conformă cu alin. 2 art. 8 paragraf 2 din Convenţie, o astfel de ingerinţă trebuie să fie prevăzută de lege. Expresia „prevăzută de lege" impune nu numai respectarea dreptului intern, ci se referă de asemenea la calitatea legii care trebuie să fie compatibilă cu principiul supremaţiei dreptului (Khan împotriva Regatului Unit, nr. 35394/97, pct. 26, CEDO 2000 –V). În contextul supravegherii secrete exercitate de autorităţile publice, dreptul intern trebuie să ofere protecţia împotriva ingerinţei arbitrare în exercitarea dreptului unei persoane protejat de art. 8[94].

Într-o altă cauză[95], Curtea a stabilit încălcarea art. 8 în ceea ce priveşte înregistrarea efectuată la postul de poliţie. Ţinând cont de faptul că există cazuri în care oamenii se angajează conştient în activităţi înregistrate sau raportate public, ori susceptibile de a fi, faptul de a aştepta o anumită formă de respect al intimităţii poate juca un rol semnificativ. În schimb, protecţia vieţii private poate intra în joc atunci când există o înregistrare sistematică sau permanentă a unor elemente din domeniul public. Curtea a considerat că obţinerea unor eşantioane de voce ale reclamanţilor pentru a

[93] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Khan contra Regatului Unit*, Hotărârea din 12.05. 2000, www.coe.int.

[94] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Răducu contra României,* Hotărârea din 21 aprilie 2009, http://jurisprudentacedo.com/Raducu-c.-Romaniei-Interceptare-convorbiri-telefonice-Viata-privata.html.

[95] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza PG şi JH contra Marea Britanie*, Hotărârea din 25 septembrie 2001, în http://jurisprudentacedo.com/PG-si-JH-contra-Marea-Britanie-Supravegherea-persoanei-Conditiile-legii-interne.html.

fi supuse analizei comparative cu altele ţine de tratamentul datelor cu caracter personal, astfel că art. 8 este aplicabil. Curtea a considerat că principiul după care dreptul intern trebuie să protejeze contra arbitrariului şi abuzului în ceea ce priveşte utilizarea unor tehnici de supraveghere secretă se aplică şi dispozitivelor instalate în localurile de poliţie. Ţinând cont că, la momentul evenimentelor, dreptul britanic nu conţinea nicio lege care să permită şi să reglementeze astfel de cazuri, Curtea a constatat că măsura nu a fost prevăzută de lege, astfel că art. 8 a fost violat sub acest aspect.

Într-o altă cauză[96] Curtea a analizat dacă instalarea unor microfoane era o măsură prevăzută de lege. Astfel, a considerat că art. 100 din Codul de procedură penală francez nu era aplicabil întrucât vizează doar înregistrarea convorbirilor telefonice, iar art. 81 nu prevede nici un fel de condiţie în care magistratul de instrucţie poate să impună măsuri restrictive cu privire la viaţa privată a unei persoane. De aceea, în lipsa unui nivel minim de protecţie oferit prin legislaţia naţională, Curtea a considerat că ingerinţa în viaţa privată a reclamantului nu a fost prevăzută de lege, iar art. 8 a fost încălcat.

O altă condiţie este ca *ingerinţa să fie necesară într-un stat democratic*, însă nu sunt prevăzute în textele Convenţiei cerinţele necesare unei societăţi pentru a putea fi considerată un stat democratic, ori dacă într-o societate care nu ar îndeplini criteriile pentru a fi considerată democratică, ingerinţele autorităţilor statului ar putea să fie exercitate fără nici un fel de limitări, fiind posibilă luarea discreţionară a oricăror măsuri.[97]

De asemenea, domeniul în care se poate lua măsura interceptării convorbirilor, a amestecului în ceea ce priveşte corespondenţa unei persoane nu face obiectul unei prevederi exprese a Convenţiei, în literatura de specialitate considerându-se că este vizat domeniul dreptului penal şi cel procesual penal[98], prin raportare la valorile sociale pentru a căror

---

[96] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza *Vetter contra Franţei*, Hotărârea din 31 mai 2005, http://smtp.jurisprudentacedo.com/Vetter-contra-Franta-Interceptare-telefoane-Legalitatea-masurii-Conditiile-legii.html.

[97] Mona-Maria Pivniceru, Carmen Moldovan, *Respectarea dreptului la corespondenţă cu referire la interceptarea convorbirilor telefonice. Ingerinţa statelor. Garanţii – art. 8 par. 2 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului*, în vol. Analele Ştiinţifice ale Universităţii „Al. I.Cuza" Iaşi, Tomul LII, Ştiinte Juridice, 2006, p. 6.

[98] Ibidem., p. 6.

ocrotire este permisă ingerinţa. Susţinem această opinie având în vedere modalitatea în care este formulat textul de lege.

Prin urmare, sarcina interpretării dispoziţiilor art. 8 par. 2 a revenit Curţii Europene a Drepturilor Omului, care a precizat că textul citat este menit să asigure protecţia contra ingerinţelor arbitrare din partea autorităţilor[99], instituind în consecinţă, o serie de garanţii.

Curtea a apreciat că noţiunea de lege este o noţiune autonomă, independentă de sensul pe care îl poate avea în dreptul intern al statelor contractante[100]. Aceasta vizează dreptul în vigoare într-un sistem juridic dat, şi în consecinţă, revine în primul rând autorităţilor naţionale, îndeosebi curţilor şi tribunalelor, să interpreteze şi să aplice dreptul intern[101].

Curtea are doar posibilitatea de a analiza dacă ingerinţa autorităţilor statului este permisă în cadrul dreptului intern şi dacă acesta asigură garanţii pentru persoana faţă de care au fost dispuse astfel de măsuri.

Astfel, în situaţia efectuării unor înregistrări video cu caracter secret, la sediul comisariatului poliţiei, în scopul identificării unui suspect, Curtea a constatat că există o bază în dreptul intern, însă, modalitatea în care au fost efectuate înregistrările, pe un suport permanent, în scopul folosirii acestora în cadrul unui proces, a fost considerată drept un tratament sau o colectare de date cu caracter personal, şi prin urmare, instanţa europeană a reţinut că ingerinţa autorităţilor nu a fost prevăzută de lege[102].

În ceea ce priveşte *accesibilitatea şi previzibilitatea legii*, se impune, totodată, ca legea să fie accesibilă, aspect determinat de publicarea sau aducerea la cunoştinţa destinatarilor a textelor normative, astfel încât destinatarii acestora să aibă posibilitatea de a le consulta[103].

---

[99] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Hakkanen contra Finlandei*, Hotărârea din 23.09.1994, www.coe.int.

[100] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Sunday Times contra Regatului Unit,* Hotărârea din 26 .11.1991, www.coe.int.

[101] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauzele Kruslin contra Frantei, Huvig contra Frantei, Malone contra Regatului Unit,* www.coe.int.

[102] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Perry contra Regatului Unit,* Hotărârea din 17 iulie 2003,www.coe.int.

[103] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Groppera Radio Ag si altii contra Elvetiei,* Hotărârea din 28 martie 1990; *cauza P.G. si J..H. c. Regatului Unit,* Hotararea din 25.09.2001, www.coe.int.

Publicitatea unei legi nu se asigură numai prin publicarea ei în Monitorul Oficial al statelor membre, ci şi prin alte moduri adecvate de aducere la cunoştinţa publicului. Spre exemplu, aducerea la cunoştinţă publică în interiorul unei societăţi a regulamentului de ordine interioară asigură publicitatea necesară pentru a face asemenea dispoziţii accesibile. Actele administrative cu caracter normativ (spre exemplu instrucţiuni ale ministrului, dispoziţii, ordine interne etc.) incidente în domeniul interceptărilor şi înregistrărilor comunicaţiilor telefonice, trebuie să aibă forţa juridică necesară pentru a asigura o publicitate rezonabilă, astfel încât să poată îndeplini condiţia accesibilităţii legii, nefiind suficientă cunoaşterea acestora doar de către personalul care le aplică.[104]

Faţă de cerinţa accesibilităţii, Curtea a analizat[105] respectarea art. 8 în cazul înregistrării unui militant pentru drepturile omului într-o bază de date pentru supravegheri secrete şi păstrarea acestor înregistrări, precum şi arestarea survenită în acest context. Baza de date conţinând numele reclamantului a fost creată în baza unei hotărâri ministeriale care nu a fost nici publicată, nici adusă la cunoştinţă publicului în orice fel. Cetăţenii nu pot să cunoască de ce o persoană este înregistrată, pentru cât timp sunt conservate informaţiile colectate, ce tip de informaţii conţine baza de date, cum sunt acestea conservate şi utilizate şi de către cine, în acest sens fiind încălcate art. 5 alin. 1 şi art. 8.

În ceea ce priveşte previzibilitatea legii, Curtea a constatat în jurisprudenţa sa[106] încălcarea art. 8 din Convenţie, reţinând că în timpul cercetărilor penale, judecătoarea Elena Popa Blaga a fost ascultată ilegal în

---

[104] Ionuţ Militaru, *op. cit.*, p. 8.

[105] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza *Shimovolos contra Rusiei,* Hotărârea din 21 iunie 2011, în *Protecţia datelor personale, în Blog de jurisprudenţă,* http://www.asdcdo.org/articole/pdcp.pdf.

[106] Adina Stancu, Răzvan Savaliuc, România condamnată la CEDO pentru interceptarea ilegală a judecătoarei Elena Pop Blaga – Judecătorii europeni au constatat că ascultarea telefoanelor de SRI, în baza unor mandate ale Înaltei Curţi, a încălcat dreptul la viaţă privată şi de familie a judecătoarei, care a fost trimisă în judecată pentru mită în 2002 de PNA Oradea. Judecătoarea Blaga a fost achitată defintiv şi reabilitată (Decizia), în http://www.luju.ro/international/cedo/romania-condamnata-la-cedo-pentru-interceptarea-ilegala-a-judecatoarei-elena-pop-blaga-judecatorii-europeni-au-constatat-ca-ascultarea-telefoanelor-de-sri-in-baza-unor-mandate-ale-inaltei-curti-a-incalcat-dreptul-la-viata-privata-si-de-familie-a-judecatoarei.

baza unor autorizaţii de interceptare emise de procurori, dar şi de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în perioada 1999- 2003, interceptări care au continuat şi în 2005.

Curtea a subliniat faptul că înregistrarea convorbirilor telefonice ale reclamantului constituie o ingerinţă din partea unei autorităţi publice „în exercitarea dreptului garantat de art. 8" (cauza Calmanovici contra României, nr. 42250/02, din 1 iulie 2008 şi Vetter împotriva Franţei nr. 59842/00, din 31 mai 2005). Acest punct nu a fost contestat, de asemenea, în acest caz. Pentru ca o astfel de ingerinţă să fie conformă cu paragraful 2 al articolului 8 din Convenţie, aceasta trebuie să fie prevăzută de lege. În ceea ce priveşte supravegherea secretă exercitată de către autorităţile publice, legea internă trebuie să ofere protecţie împotriva tuturor ingerinţelor arbitrare a drepturilor garantate de art. 8.

În acest caz, părţile sunt de acord că temeiul juridic pentru ingerinţă a fost art. 13 din Legea nr 51/1991 şi art. 91^1 din Codul de Procedură Penală. Curtea reaminteşte că a examinat deja aceste prevederi legale în contextul interceptării convorbirilor telefonice din România, înainte de modificarea Codului de Procedură Penală prin Legea nr 281/2003, şi a reliefat că nu sunt suficiente garanţii care să corespundă gradului minim de protecţie impus de preeminenţa dreptului într-o societate democratică (Dumitru Popescu contra România (nr. 2), nr. 71525/01, din 26 aprilie 2007 Calmanovici). Astfel, Curtea constată că Guvernul nu a furnizat niciun element care să o conducă la o concluzie diferită în cazul de faţă[107].

Mai mult, este necesar a se menţiona necesitatea compatibilităţii legii cu *preeminenţa dreptului*[108], legea internă trebuind să utilizeze termeni clari pentru a indica publicului într-o măsură suficientă, în ce circumstanţe şi în ce condiţii este prevăzută posibilitatea ca puterea publică să ia astfel de măsuri secrete[109]. Astfel, absenţa unui control public şi riscul de abuz de

[107] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Popa Blaga contra României*, Hotărârea din 27 noiembrie 2012, în http://www.luju.ro/static/files/2012/noiembrie_2012/27/AFFAIRE_POP_BLAGA_c._ROUMANIE.pdf.

[108] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Kopp contra Elveţiei*, Hotărârea din 25 martie 1998, www.coe.int.

[109] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Halford contra Regatului Unit*, www.coe.int.

putere implică faptul că dreptul intern trebuie să ofere individului o protecţie împotriva ingerinţelor în drepturile garantate de art. 8.

Astfel, în ceea ce priveşte preeminenţa dreptului, într-o cauză recentă[110] împotriva Olandei (în contextul unei anchete parlamentare generale deschise privind metodele de anchetare penală din Olanda din cauza unei polemici pe tema unei celule inter-regionale de anchetă penală din Olanda de Nord (Utrecht)), reclamantul, un poliţist care lucra la serviciul criminal de informaţii, susţine că parte din conversaţiile pe care le avuse cu un informator, au fost înregistrate cu dispozitive furnizate de către departamentul intern de anchetă al poliţiei naţionale. În ceea ce priveşte încălcarea articolului 8, Curtea a stabilit că reclamantul a fost privat de dreptul la un grad minimal de protecţie cerut de preeminenţa dreptului într-o societate democratică şi de asemenea, a considerat inacceptabil faptul că autorităţile au acordat o asistenţă tehnică care nu a fost supusă unor reguli care să ofere garanţii împotriva acţiunilor arbitrare.

În ceea ce priveşte cerinţa referitoare la *scopul legitim al amestecului autorităţilor statale*, Curtea a statuat că se circumscrie legitimităţii scopul care are în vedere protecţia vieţii etatice (securităţii naţionale, asigurarea publică, bunăstarea economică sau generală a ţării), a vieţii sociale (securitatea publică, sănătatea sau moralitatea publică) sau a drepturilor altora[111], dar şi prevenirea infracţiunilor penale[112].

În literatura de specialitate[113] se apreciază că, în numele protecţiei societăţii democratice, există posibilitatea apariţiei unor abuzuri, putându-se aduce grave atingeri respectului vieţii private şi corespondenţei persoanei, legea internă care permite o astfel de ingerinţă a autorităţilor publice trebuie să conţină reguli stricte şi clare, în scopul asigurării unor garanţii pentru persoanele supuse unor astfel de măsuri. Aşadar, trebuie să se prevadă categoriile de persoane care pot fi puse sub ascultare, natura

---

[110] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Van Vondel contra Olandei,* Hotărârea din 25 octombrie 2007, în *Protecţia datelor personale, în Blog de jurisprudenţă,* http://www.asdcdo.org/articole/pdcp.pdf.

[111] F. Sudre, *Droit international et européen des droits de l'homme, 5e édition mise à jour,* Presse Universitaires de France, 1989, p. 157.

[112] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Klass ş.a. contra Germaniei,* www.coe.int.

[113] Mona-Maria Pivniceru, Carmen Moldovan, *op. cit.*, p. 6.

infracţiunilor, limita duratei de executare a măsurii[114], aspecte în privinţa întocmirii proceselor-verbale care consemnează interceptările, posibilitatea de control a acestor înregistrări de către un judecător sau chiar de către apărător, circumstanţele în care poate avea loc distrugerea lor[115].

Având în vedere aceste considerente, concluzia evidentă este că o ingerinţă a autorităţilor statale în respectarea dreptului la corespondenţă, nu poate fi considerată *a priori* incompatibilă cu dispoziţiile Convenţiei. Însă aceste măsuri trebuie realizate cu respectarea anumitor condiţii, iar analiza compatibilităţii sau a incompatibilităţii ingerinţei statului în raport cu dispoziţiile Convenţiei se impune a fi analizată în fiecare caz în parte, în funcţie de legislaţia internă a fiecărui stat şi de prevederile acesteia în ceea ce priveşte modalităţile de realizare efectivă a activităţii organelor statului, aprecierea având un caracter relativ[116].

5.3.3. Compatibilitatea prevederilor naţionale cu cele ale Convenţiei Europene a Drepturilor Omului şi jurisprudenţa Curţii de la Strasbourg

Considerăm că actualele reglementări naţionale în materie, cu referire la art. 91^1-91^6 C.pr.pen., comparativ cu redactarea textelor anterior modificărilor survenite, arată un progres evident a garanţiilor drepturilor persoanelor supuse unor astfel de măsuri, una dintre modificările de esenţă fiind reprezentată de rolul atribuit instanţei în ceea ce priveşte autorizarea luării măsurilor de acest gen.

Se apreciază în doctrina de specialitate[117] faptul că în general, consacrarea constituţională a anumitor drepturi drepturi şi libertăţi fundamentale nu implică doar obligaţia legiuitorului de a se abţine de la adoptarea unor legi care să aducă atingere acestor drepturi, ci şi obligaţia de a legifera anumite măsuri de protecţie a lor.

---

[114] J.-F. Renucci, *op. cit.*, p. 168; a se vedea şi F. Sudre, *op. cit.*, p. 155.

[115] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Klass s.a. c. Germaniei*, www.coe.int.

[116] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Malone contra Regatului Unit*, www.coe.int.

[117] Florin Streteanu, *Dezincriminarea infracţiunilor de insultă şi calomnie. Neconstituţionalitate (C.C., Decizia nr. 62/2007)*, în Caiete de Drept Penal, nr. 1/2007, p. 134.

Legiuitorul român a urmărit ca prin modificările aduse dispoziţiilor legale referitoare la interceptările şi înregistrările audio-video să se asigure respectarea garanţiilor impuse, în materie, de Constituţie şi de Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale[118].

Din perspectiva statuărilor Curţii Constituţionale şi a doctrinei, se consideră că reglementarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video ca mijloace de probă, este aliniată dispoziţiilor internaţionale, conferind suficiente garanţii relative la respectarea vieţii intime şi private a individului. Cu toate acestea, în practică, se ridică o serie de probleme, atât în ceea ce priveşte conformitatea cu dispoziţiile Legii fundamentale şi cu cele europene, cât şi în privinţa aplicării acestor dispoziţii.

5.3.3.1. Analiza compatibilităţii dispoziţiilor art. 91[1] C.pr.pen.

Prevederile legale referitoare la interceptări şi înregistrări audio-video au făcut obiectul mai multor excepţii de neconstituţionalitate, însă Curtea Constituţională a dispus în privinţa acestora în exclusivitate soluţii de respingere, fiind înlăturate toate argumentele aduse de autorii excepţiilor în ceea ce priveşte contradicţiile acestor texte cu dispoziţiile Legii fundamentale.

S-a susţinut în cuprinsul excepţiilor invocate că dispoziţiile legale menţionate înfrâng dispoziţiile art. 28 din Constituţie relative la secretul corespondenţei şi al convorbirilor telefonice raportat la art. 8 din Convenţie, motivat de faptul că permit autorizarea interceptărilor şi înregistrărilor fără a fi legal începută urmărirea penală. Totodată, aceste dispoziţii sunt de natură a încălca art. 21 alin. 3 din Constituţie privind dreptul la un proces echitabil, permiţând utilizarea ca mijloace de probă a înregistrărilor efectuate anterior începerii procesului penal, precum şi art. 53 coroborat cu art. 6 din Convenţie.[119]

---

[118] Convenţie la care România a aderat prin Legea nr. 30/1994 privind ratificarea Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi a protocoalelor adiţionale la această convenţie, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 135 din 31.05.1994.

[119] Curtea Constituţională, *Deciza nr. 1463 din 10.11.2009* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91[1], art. 91[2] alin. 2 şi art. 91[5] din Codul de procedură penală, precum şi a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) din Legea nr. 508/2004 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea în cadrul Ministerului Public a Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, Publicată în Monitorul Oficial nr. 841 din 7.12. 2009.

Se apreciază în literatura de specialitate faptul că revederea legislaţiei anterioare şi elaborarea unei noi legislaţii centrată pe ideea de constituţionalitate era şi este o cerinţă imperioasă, constituţionalismul legilor fiind unul dintre pilonii pe care se fundamentează ideea de stat de drept[120].

Faţă de criticile aduse de autorii excepţiilor de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională a considerat că sunt neîntemeiate, iar prevederile art. 91[1] C.pr.pen., cu denumirea marginală „Condiţiile şi cazurile de interceptare şi înregistrare a convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicare" şi art. 91[2] C.pr.pen. cu denumirea marginală „Organele care efectuează interceptarea şi înregistrarea, ambele din Codul de procedură penală", conţin suficiente garanţii procedurale pentru a se asigura dreptul la un proces echitabil[121].

Pe de altă parte, Curtea a arătat că eventuala nerespectare a acestor reglementări nu constituie o problemă de constituţionalitate, ci una de aplicare, care însă excede competenţei sale[122], iar examinarea şi soluţionarea acestor aspecte sunt de competenţa exclusivă a instanţei de judecată învestite cu soluţionarea procesului penal.

Apreciem că nu este întrunită cerinţa previzibilităţii legii, în sensul că dreptul intern nu este suficient de clar în privinţa termenilor utilizaţi, neindicând care sunt condiţiile în care autorităţile pot să dispună această măsură de supraveghere. Faptul că se susţine de către legiuitor că cererea trebuie să fie formulată de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală a dat naştere la controverse atât în literatura de specialitate cât şi în practica judiciară, aspecte pe care le-am detaliat pe larg la capitolul referitor la interceptările efectuate în etapa actelor premergătoare.

---

[120] Viorel Paşca, *Constituţionalitatea prevederilor Codului penal*, în Dreptul nr. 1/2004, p. 21.

[121] Curtea Constituţională, *Decizie nr. 956 din 25.06.2009* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91[1], art. 112, art. 113, art. 115, art. 116 şi art. 120 alin. 2 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 577 din 19.08.2009.

[122] Curtea Constituţională, *Decizia 410 din 10 aprilie 2008* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91[1] şi 91[2] din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 338 din 1.05.2008.

În acest context, apreciem că se impune ca interceptările şi înregistrările comunicaţiilor, să constituie mijloace de probă doar în măsura în care condiţiile de efectuare se înscriu în limitele asigurate de către Convenţia Europeană.

De asemenea, în ceea ce priveşte prevederile constituţionale încălcate, se necesită a fi operată o distincţie între momentul obţinerii şi momentul utilizării acestor mijloace de probă. Astfel, interceptările dispuse şi efectuate înaintea declanşării procesului penal, deci în momentul obţinerii lor, contravin dreptului la viaţă privată, iar în momentul folosirii acestora se înfrâng dispoziţiile referitoare la dreptul la un proces echitabil.

În opinia unor autori, organele judiciare văd în dispoziţiile Codului de procedură penală privitoare la înregistrările audio sau video, baza legală a interceptărilor practicate, care prezintă garanţii împotriva abuzurilor posibile, dar şi mijloace de îndreptare a eventualelor excese.[123]

Aşa cum am arătat la capitolul referitor la efectuarea interceptărilor în cadrul actelor premergătoare, în vederea aflării adevărului şi a justei soluţionări a unei cauze penale, organele de urmărire penală adună probe cu privire la existenţa infracţiunilor, la identificarea făptuitorilor şi la stabilirea răspunderii acestora, activitate ce nu poate avea loc decât în cadrul expres prevăzut de lege[124], şi anume cel al unei urmăriri penale începute. Pe cale de consecinţă, apreciem că probele obţinute în afara acestor prevederi, adică fără a fi dispusă începerea urmăririi penale, sunt nelegale şi nu pot fi folosite ca mijloace de probă.

Ne raliem opiniei[125] potrivit căreia, procedura înregistrărilor nu trebuie în nici un caz să lezeze drepturile şi libertăţile fundamentale, viaţa particulară, onoarea sau reputaţia, bunul renume al persoanelor fizice sau juridice şi nu pot reprezenta îngrădiri abuzive ale acestor drepturi. Dacă prin acestea s-a produs o vătămare a intereselor legitime, orice persoană poate face plângere împotriva măsurilor şi actelor îndeplinite.

Considerăm că dispunerea interceptărilor, atunci când există doar date privind pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni, este de natură a afecta

---

[123] Mihai Apetrei, *Drept procesual penal*, Ed. Victor, Bucuresti, 2001, p. 105.

[124] Avem in vedere prevederile cuprinse in art. 200 C.pr.pen.

[125] Gheorghiţă Mateuţ, *Mijloace de proba obtinute in mod ilegal*, loc. cit., p.6.

principiul proporţionalităţii consacrat de art. 8 paragraful 2 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, deoarece gravitatea faptei penale ce nu a fost încă efectiv comisă nu poate fi evaluată, pentru a fi pusă în balanţă cu gravitatea ingerinţei în exercitarea dreptului la viaţă privată.

Deşi a mai rămas puţin timp până la intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală care prevede în mod expres începerea urmăriri penale pentru efectuarea oricărei proceduri care reprezintă o intruziune în viaţa privată, s-ar fi impus, pentru eliminarea modalităţii diferite de aplicare a legii de către organele judiciare, intervenţia legiuitorului, printr-o lege modificatoare, care să lămurească această chestiune, eliminând astfel atât practica neunitară, cât şi să asigure întrunirea cerinţei previzibilităţii.

O problemă delicată o ridică şi *alin. 6 al art. 91*[1] C.pr.pen., care stabileşte că „înregistrarea convorbirilor dintre avocat şi partea pe care o reprezintă sau o asistă în proces nu poate fi folosită ca mijloc de probă decât dacă din cuprinsul acesteia rezultă date sau informaţii concludente şi utile privitoare la pregătirea sau săvârşirea de către avocat a unei infracţiuni dintre cele prevăzute la alin. 1 şi 2".

Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunţat printr-o serie de hotărâri asupra acestui aspect, analizând dacă diferenţierea între activitatea profesională a avocatului şi restul activităţilor desfăşurate de acesta este clar reglementată prin normele interne, lipsa precizărilor clare referitoare la condiţiile, modalitatea şi persoana abilitată să facă diferenţierea menţionată fiind de natură a determina încălcarea art. 8 din C.E.D.O.[126] Totodată, avându-se în vedere relaţia privilegiată dintre avocat şi client, precum şi faptul că secretul profesional al avocatului este inopozabil autorităţilor judiciare, iar încălcarea acestuia are consecinţe nu doar asupra vieţii private a acestuia, ci şi asupra unei bune administrări a justiţiei şi a dreptului la apărare, Curtea recomandă precauţii maxime şi sporirea garanţiilor în cazul în care se dispune o astfel de măsură.[127]

---

[126] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Niemetz contra Germaniei*, Hotărârea din 16.02.1992, www.coe.int.

[127] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 147.

În acest sens, nu putem vorbi de încălcarea drepturilor fundamentale prin folosirea convorbirilor dintre avocat şi clientul său ca mijloace de probă, fără a discuta de principiul constituţional consacrat de art. 24 alin. 1 relativ la dreptul la apărare. Prevederile art. 53 din Constituţie permit legiuitorului să procedeze la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau libertăţi, inclusiv a dreptului la apărare consacrat în termeni generali de dispoziţiile constituţionale ale art. 24 alin. 1. Asemenea restrângeri se pot, însă, realiza numai prin lege şi doar pentru scopurile limitativ enumerate de alin. 1 al art. 53 din Constituţie, ori numai dacă sunt proporţionale cu situaţia care le-a determinat şi doar dacă nu aduc atingere însuşi dreptului constituţional la apărare.[128]

Principiul respectării secretului profesional al avocaţilor, respectiv a confidenţialităţii relaţiei avocat – client a făcut obiectul preocupărilor Consiliului Barourilor şi al Societăţilor de Drept din Europa (C.C.B.E.), care a adoptat două documente semnificative în acest sens, respectiv Codul deontologic al avocatului european din 28 octombrie 1988, aşa cum a fost acesta modificat în anul 2006 şi Carta principiilor de bază ale avocatului european, adoptată în şedinţa plenară din 24 noiembrie 2006.

Potrivit Codul deontologic, „avocatul este depozitarul secretelor clientului său şi destinatarul comunicărilor de natură confidenţială" şi în virtutea acestei calităţi, este obligat la păstrarea confidenţialităţii oricărei informaţii de care ia cunoştinţă în cadrul activităţii sale profesionale. Mai mult decât atât, secţiunea consacrată „secretului profesional", stipulează expres faptul că acesta este „deopotrivă un drept şi o îndatorire fundamentală şi primordială a avocatului" şi pe cale de consecinţă, „trebuie să beneficieze de o protecţie specială din partea statului"[129].

Redactată în acelaşi sens, Carta pune un accent special pe dualitatea naturii principiului privilegiului profesional, stabilind că respectarea confidenţialităţii nu este doar obligaţia avocatului, ci este un drept fundamental uman al clientului. De asemenea, regulile „privilegiului profesional" interzic ca informaţia comunicată avocatului să fie folosită împotriva clientului.

---

[128] Gheorghiţă Mateuţ, *op. cit.*, p. 11.

[129] *Codul deontologic al avocatilor din Uniunea Europeana,* http://www.avocatnet.ro/content/articles.

Spre deosebire de Carta principiilor de bază ale avocatului european, prevederile Codului deontologic al avocaţilor din Uniunea Europeană sunt obligatorii pentru toate statele – membre ale Uniunii Europene. Ca atare, toţi avocaţii care sunt membri ai barourilor acestor ţări (indiferent dacă aceste barouri sunt membri deplini, asociaţi sau observatori ai C.C.B.E.), în activităţile lor transfrontaliere din cadrul Uniunii Europene, al spaţiului economic european şi al Confederaţiei Elveţiene, precum şi în cadrul ţărilor având statut de membri asociaţi sau observatori, trebuie să se supună prevederilor Codului. Potrivit Uniunii Naţionale a Baroului din România, prevederile acestui Cod se aplică pe teritoriul statului român încă din data de 1 ianuarie 2007.

Cu toate că, prin adoptarea acestui instrument internaţional de către Uniunea Naţională a Barourilor din România se urmărea asigurarea protejării şi garantării de către stat a confidenţialităţii, cu privire la orice aspect al cauzei care i-a fost încredinţată unui avocat de către clientul său, considerăm că această dispoziţie procedurală este, aparent, de natură a submina încrederea acordată de client avocatului, ce exercită o profesie liberală.

Potrivit „Raportului naţional asupra corupţiei pe anul 2007" realizat de către Transparency International România, ingerinţa în relaţia avocat – client, prin interceptarea convorbirilor telefonice este inacceptabilă, confidenţialitatea specifică acestei relaţii fiind esenţială pentru garantarea dreptului la apărare, garantat de articolul 6 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului.[130] De altfel, posibilitatea încălcării grave a relaţiei avocat – client prin interceptarea convorbirilor telefonice constituie unul din motivele de îngrijorare exprimate de Comisia Comunităţilor Europene şi cuprinse în „Raportul privind evoluţia măsurilor de acompaniere în România după aderare".[131]

În încercarea de remediere a aspectelor semnalate, prin proiectul legii de aprobare a O.U.G. nr. 60/2006, în forma iniţială trimisă spre promulgare, s-a propus modificarea alin. 6 al art. 91^1 C.pr.pen., acestea urmând să aibă

[130] Transparency International Romania, *Raportul national asupra coruptiei 2007*, Aprilie 2006 – Aprilie 2007, www.transparency.org.ro.

[131] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 147-148.

următorul conţinut: „înregistrarea convorbirilor dintre avocat şi partea pe care o reprezintă sau o asistă în proces este interzisă şi nu poate fi folosită ca mijloc de probă”[132].

În privinţa acestei legi, în forma menţionată, a fost sesizată Curtea Constituţională de către un grup de 55 de parlamentari, iar Curtea, prin Decizia nr. 54 din 14.01.2009, a constatat că dispoziţiile articolului unic pct. 1-23 din Legea privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 60/2006 sunt neconstituţionale. Faţă de art. 91[1] alin. 6, aşa cum urma a fi modificat prin dispoziţiile acestei Legi, instanţa a apreciat ca fiind întemeiat punctul de vedere cuprins în cererea de reexaminare, considerând că prevederile respective sunt de natură a înfrânge dispoziţiile art. 16 alin. 1 şi 2 din Constituţie, prin convertirea confidenţialităţii, ca obligaţie a avocatului faţă de clientul său, în secret absolut.[133]

În lumina considerentelor mai sus expuse, amintim cauza A, B, C şi D contra Republicii Federale Germane[134], în ceea ce priveşte interceptarea convorbirilor unor persoane cu avocaţii unui cabinet de avocatură, ale cărui linii telefonice au fost supravegheate în baza unei ordonanţe provizorii emise de Procurorul General Federal şi ratificată de judecătorul de instrucţie. Unul dintre avocaţi era bănuit de favorizarea unei grupări de infractori, din conţinutul ordonanţei rezultând că ar fi existat probe că aceasta are un rol important în crearea şi funcţionarea unui centru unde se schimbau informaţii între deţinuţi condamnaţi pentru activităţi teroriste sau suspectaţi de asemenea activităţi, precum şi între deţinuţi şi avocaţii lor. Judecătorul de instrucţie făcea menţiunea ca interceptările privind practica juridică normală a cabinetului şi care nu aveau legătură cu activitatea infracţională a suspecţilor să nu fie înregistrate sau să fie imediat şterse. Reclamanţii au avut, în perioada interceptărilor, convorbiri telefo-

---

[132] *Legea privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 60/2006* pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi – Forma iniţială, trimisă spre promulgare, pe http://www.cdep.ro/proiecte.

[133] *Decizia nr. 54 din 14.01.2009 a Curţii Constituţionale* asupra sesizării de neconstituţionalitate a dispoziţiilor articolului unic pct. 1-23 din Legea privind aprobarea O.U.G. nr. 60/2006 pentru modificarea şi completarea C.pr.pen. şi pentru modificarea altor legi, publicată în Monitorul Oficial nr. 42 din 23.01.2009.

[134] P. van Dijk, G.J.H. van Hoof s.a., *Theory and practice of the European Convention on Human Rights*, Ed. Kluwer Law International, 1998, pag. 528 si urm.

nice cu cabinetul respectiv, care au fost parţial înregistrate. Cererea acestora de distrugere a înregistrărilor şi a documentelor legate de acestea a fost respinsă deoarece avocatul suspectat fusese trimis în judecată, distrugerea nefiind posibilă pentru a evita pierderea unor probe şi pentru a nu exista acuzaţii de favorizarea infractorului. După condamnarea avocatului anchetat, înregistrările au fost distruse şi nu au fost folosite în alt scop, ceea ce demonstrează că au constituit mijloace de probă în acţiunea intentată împotriva acestuia. Comisia a statuat că argumentele aduse de instanţele naţionale şi anume faptul că nu se putea stabili care înregistrări ar fi utile în procesul penal decât după finalizarea acestuia, nu sunt nici injuste, nici arbitrare, fiind necesare pentru protejarea siguranţei naţionale şi prevenirea infracţiunilor. În concluzie, stabilind proporţionalitatea măsurii cu obiectivele legitime, Comisia a decis că ingerinţa astfel produsă nu a constituit o încălcare a articolului 8 din Convenţie.

Faţă de aceste consideraţii, soluţia oferită de textul legal în vigoare apare ca o încercare de menţinere a unui echilibru între necesitatea protejării secretului profesional şi cea a luptei eficiente cu anumite forme de criminalitate. Se apreciază[135] însă că reglementarea nu este suficient de satisfăcătoare, întrucât o astfel de măsură generală va putea aduce atingere caracterului confidenţial al tuturor convorbirilor dintre alţi clienţi şi acelaşi avocat. Rezultă astfel că, pentru terţii de bună-credinţă, secretul profesional, esenţial relaţiei dintre avocat şi clientul său, nu va mai putea fi garantat.

Textul actual nu întruneşte cerinţa previzibilităţii, existând riscul arbitrariului în ceea ce priveşte limitele interceptării convorbirilor, prin raportare la faptul că nu este indicată modalitatea şi persoana care are atribuţii în ceea ce priveşte selecţia convorbirilor ce ţin de exercitarea mandatului încredinţat de client, precum şi aspectele care nu au legătură cu activitatea de consultanţă juridică, asistenţă şi reprezentare.

În cauza Kopp contra Elveţiei[136] ce tratează problematica ascultării liniilor telefonice ale unui cabinet de avocatură din dispoziţia procurorului

---

[135] Gheorghiţă Mateuţ, *Legile de modificare şi completare a Codului de procedură penală din anul 2006 (Legea nr. 356/2006 si O.U.G. nr. 60/2006). Virtuale elemente progresiste sau o veritabilă întoarcere spre trecut?*, loc. cit., p. 59-60.

[136] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Kopp contra Elveţiei,* Hotărârea din 25.03.1998, www.coe.int.

general al Confederaţiei, Curtea a arătat că nu există controverse cu privire la aplicabilitatea art. 8 întrucât apelurile telefonice efectuate sau recepţionate dintr-un sediu profesional sunt cuprinse în noţiunea de „viaţă privată" şi „corespondenţă" vizate de art. 8 par. 1. Interceptarea comunicaţiilor telefonice constituie o ingerinţă a unei autorităţi publice, fiind lipsită de importanţă din acest punct de vedere utilizarea ulterioară a înregistrărilor. Cu privire la calitatea legii, după ce a stabilit că există o bază legală în dreptul intern elveţian, Curtea a arătat că, deşi este accesibilă, sub aspectul previzibilităţii, legea nu îndeplineşte condiţiile art. 8 par. 2. Curtea a constatat o contradicţie între un text legislativ clar, ce protejează secretul profesional al unui avocat cu excepţia cazului în care este supravegheat în calitate de terţ şi practica autorităţilor din speţă. Chiar dacă jurisprudenţa consacră principiul, de altfel unanim acceptat, că secretul profesional al unui avocat nu acoperă decât relaţia avocat-client, legea nu explică în ce mod, în ce condiţii şi de către cine se realizează trierea între faptele strict legate de un mandat al avocatului şi ceea ce nu ţine de activităţile de consiliere. Dincolo de toate acestea, în practică, este cu atât mai gravă încredinţarea acestor atribuţii unui funcţionar al serviciului juridic a unităţii de interceptare, aparţinând deci administraţiei, fără controlul unui magistrat independent, cu atât mai mult cu cât aceasta se situează în domeniul delicat al confidenţialităţii relaţiilor dintre un avocat şi clienţii săi, aducând atingere dreptului la apărare.

În concluzie, Curtea a reţinut că dreptul elveţian, scris şi nescris, nu indică cu suficientă claritate întinderea şi modalităţile de exercitare a puterii de apreciere a autorităţilor în domeniul analizat, reclamantul, în calitatea sa de avocat, nu a beneficiat de un grad minim de protecţie în considerarea preeminenţei dreptului într-o societate democratică, ceea ce constituie o încălcare a art. 8 din Convenţie.

Totodată, într-o altă cauză, Curtea a statuat că supravegherea e-mailurilor reclamantei, într-un cadru profesional, este contrară art. 8, nefiind prevăzută de lege[137].

---

[137] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza *Copland contra Marea Britanie*, Hotărârea din 3 aprilie 2007, în *Protecţia datelor personale, Blog de jurisprudenţă,* http://www.asdcdo.org/articole/pdcp.pdf.

Din perspectiva abuzurilor care se pot naşte din neaplicarea corespunzătoare a legii, este relevantă cauza Zagaria împotriva Italiei[138], privind interceptarea unei convorbiri telefonice confidenţiale, între un acuzat participant la audiere prin video-conferinţă şi avocatul său. Dreptul italian aplicabil în 1998 prevedea, în anumite cazuri, posibilitatea ca acuzatul să participe la dezbaterile procesului în care era parte, de la distanţă, printr-o legătură audio-vizuală între locul în care era deţinut şi sala tribunalului în care îşi desfăşura procesul. Acuzatul îşi putea consulta avocatul prezent în sala de judecată, printr-o comunicare telefonică secretă, ce garanta confidenţialitatea conversaţiei dintre cei doi. În cauza invocată, supraveghetorul prezent în sala de video-conferinţă a ascultat şi transcris discuţii purtate prin telefon între reclamant şi apărătorul său. Urmărirea împotriva agentului de supraveghere răspunzător pentru această transcriere a fost clasată fără consecinţe, motiv pentru care nu s-a deschis o procedură disciplinară.

Reclamantul a formulat plângere pentru încălcarea confidenţialităţii discuţiilor cu avocatul său, iar Curtea a apreciat că în prezenta cauză au fost încălcate dispoziţiile art. 6 alin. 3 lit. c) coroborat cu art. 6 alin.1, apreciind că pentru un acuzat, posibilitatea de a da dispoziţii confidenţiale apărătorului său, în momentul în care se discută cauza şi când probele sunt prezentate în faţa instanţei de fond, constituie un element esenţial pentru un proces echitabil. Conversaţia interceptată, deşi nu avea strictă legătură cu temeinicia acuzaţiilor sau cu strategia apărării, ţinând cont de lipsa de reacţie a statului faţă de supraveghetor care a beneficiat de neînceperea urmăririi penale şi nu a făcut obiectul unor cercetări disciplinare, reprezintă o încălcare a dispoziţiilor Convenţiei. Aşadar, soluţia adoptată de instanţă apare ca pe deplin justificată, în condiţiile în care reclamantul putea fi reticent în abordarea unor probleme importante pentru acuzare.

Raportat la jurisprudenţa Curţii Europene, precum şi din dorinţa alinierii legislaţiei naţionale cu prevederile comunitare, noul Cod de procedură penală, în art. 139 alin. 4, prevede expres că dacă pe parcursul activităţii de supraveghere rezultă aspecte ce ţin de strategia apărării, probele obţinute nu pot fi folosite în cadrul procesului penal, urmând a fi

[138] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Zagaria contra Italiei*, Hotărâre din 27.11.2007, în Buletinul C.E.D.O., Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008, p. 52.

şterse de îndată de către procuror, mai mult decât atât, acesta trebuie să aducă de îndată situaţia la cunoştinţa judecătorului care a dispus măsura.

De altfel, în literatura de specialitate[139] se apreciază că sunt interzise ascultările unor categorii obligate la secret profesional (experţi, contabili, medici, avocaţi etc.) în măsură în care urmărirea penală nu îi priveşte chiar pe aceştia, întrucât nici o raţiune nu permite excluderea activităţii profesionale sau comerciale din sfera noţiunii de viaţă privată.

5.3.3.2. Compatibilitatea dispoziţiilor art. 91² C.pr.pen.

5.3.3.2.1. Autoritate independentă de interceptare

Având în vedere că legea dispune că interceptările pot fi efectuate personal de procuror sau prin deleagare către ofiţerii de poliţie judiciară, organului de cercetare penală, organul care pune în practică autorizaţiile de interceptare nu este unul imparţial, deoarece această activitate presupune cunoştinţe şi echipamente tehnice complexe, condiţii în care se apelează la alte persoane care „sunt chemate să dea concurs tehnic", aceştia fiind din cadrul Serviciului Român de Informaţii, Direcţiei Generale de Informaţii şi Protecţie Internă, Direcţiei Generale Anticorupţie, Direcţiei Generale de Combatere a Criminalităţii Organizate, Direcţiei Generale de Informaţie a Apărării sau Serviciului Tehnic al Direcţiei Naţionale Anticorupţie.

Practica organelor judiciare române încalcă prevederile Convenţiei, aspecte care sunt de natură a conduce la o condamnare a statului român pe terenul Convenţiei[140], deoarece există organisme specializate, care „mascând" interceptarea sub forma unor înregistrări ce ţin de localizarea în spaţiu şi timp a telefonului, durata convorbirii, numerele de telefon între care au existat convorbiri, inclusiv identitatea persoanelor ce folosesc numerele telefonice şi excluzând deci o înregistrare audio, în sensul Codului de procedură penală, acţionează în afara cadrului legal şi cu încălcarea condiţiilor impuse de Convenţie. Din înscrisurile care sunt depuse deseori la dosare de urmărire penală rezultă că, primind sesizarea unui organ judiciar (poliţie, parchet etc., fără autorizarea instanţei prevăzute în Codul

---

[139] Gheorghiţă Mateuţ, *Mijloace de probă obţinute în mod ilegal*, loc. cit., p. 6.

[140] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 23 aprilie 2002, decizie de admisibilitate parţială nr. 75109/01 în *cauza Burzo contra României*, www.legenet.ro.

de procedură penală) după comiterea unei infracţiuni de către o persoană, unităţile speciale de interceptare înaintează informaţii din perioada anterioară sesizării, ceea ce constituie dovada existenţei unor arhive (baze de date) ce exced cadrului legal.

Instanţa europeană consideră oportună existenţa unor organisme imparţiale şi independente pentru protejarea drepturilor omului, pentru a putea controla într-o manieră obiectivă măsurile de supraveghere şi utilizarea informaţiilor obţinute.

Acest context a determinat redactarea Proiectului de Lege nr. 322/25.04.2007 privind înfiinţarea Autorităţii Naţionale de Interceptare. În susţinerea proiectului legislativ, iniţiatorii acestuia motivează necesitatea unei structuri unice de reglementare, autonome şi independente faţă de orice altă autoritate a administraţiei publice, cu competenţă naţională, unică şi exclusivă în domeniul interceptărilor comunicaţiilor.[141] Deşi Proiectul de lege a fost iniţiat în anul 2007, actualmente încă se află în lucru la comisiile permanente ale Senatului, fiind trimis pentru aviz la Comisia specială a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru exercitarea controlului parlamentar asupra Serviciului de Informaţii Externe.[142]

O autoritate naţională de interceptări ar putea asigura creşterea credibilităţii serviciilor de informaţie care nu mai pot fi susceptibile că efectuează interceptări ilegale şi, totodată, creşterea gradului de transparenţă în ceea ce priveşte procedura interceptărilor. Mai mult decât atât, înfiinţarea unei autorităţi autonome şi independente este în perfectă concordanţă cu cerinţele Curţii Europene a Drepturilor Omului care a ridicat această problemă în cauza *Dumitru Popescu contra României*, statuând că „lipsa de independenţă a autorităţii care efectuează interceptările şi care certifică realitatea sau fiabilitatea interceptărilor aduc atingere principiului contradictorialităţii şi a celui privind egalitatea de arme”[143].

Efectul acceptării proiectului de lege ar fi unul foarte important din perspectiva consolidării democratice a societăţii româneşti, în sensul

---

[141] *Expunere de motive la propunerea legislativă privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Autorităţii Naţionale pentru Interceptarea Comunicaţiilor*, www.cdep.ro.

[142] Fişa *proiectului de Lege pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Autorităţii Naţionale pentru Interceptarea Comunicaţiilor*, http://webapp.senat.ro.

[143] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Dumitru Popescu contra României*, Hotărârea din 26.04.2007, www.coe.int.

limitării activităţilor de culegere de informaţii prin interceptarea comunicaţiilor doar la cazurile care privesc strict securitatea naţională a României.[144]

Autoritatea astfel creată îşi va putea desfăşura activitatea în mod echidistant faţă de toate serviciile de informaţii, în deplin acord cu Constituţia şi legislaţia României, respectând caracterul secret al informaţiilor obţinute, sub controlul Parlamentului. Aceste aspecte, precum şi autonomia şi independenţa Autorităţii sunt garantate de art. 2 alin. 3 şi 4 din Proiectul de lege, care dispun în sensul că Autoritatea nu poate fi supusă niciunui mandat imperativ sau reprezentativ, şi nu poate fi obligată să se supună instrucţiunilor sau dispoziţiilor altei autorităţi. Autoritatea este supusă reglementărilor prevăzute de lege cu privire la securitatea informaţiilor clasificate şi la cele privind activitatea de informaţii, contrainformaţii şi de protecţie.

Astfel, Autoritatea Naţională pentru Interceptarea Comunicaţiilor ar avea drept obiectiv supravegherea, interceptarea, înregistrarea, ascultarea, verificarea primară, stocarea şi transmiterea datelor şi informaţiilor ce au interes pentru securitatea naţională, prevenirea şi combaterea terorismului şi a criminalităţii organizate şi corupţiei, cât şi prevenirea, descoperirea şi contracararea interceptărilor ilegale a comunicaţiilor, în colaborare cu celelalte autorităţi informative şi de protecţie. Punerea în aplicare a autorizării de interceptare şi înregistrare a convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin orice mijloc electronic de comunicare ar urma să se realizeze de către această instituţie, cu respectarea prevederilor art. 91^1– art. 91^6 din Codul de Procedură Penală. [145]

Considerăm că deşi dreptul naţional a evoluat foarte mult, în acest domeniu ce suscită numeroase controverse, legislaţia trebuie adusă la un punct comun, eventual printr-o lege a comunicaţiilor şi interceptărilor[146]

---

[144] Daniel Stanciu, *op. cit.*, p. 7.

[145] Art. 1 alin. 2 şi 3 din *Proiectul de Lege pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Autorităţii Naţionale pentru Interceptarea Comunicaţiilor,* forma adoptată de Camera Deputaţilor, http://www.cdep.ro.

[146] Se va avea în vedere dreptul comunitar incident în materie, cu referire exactă la Recomandarea nr. R (95) a Consiliului Europei, Comitetul de Miniştri cu privire la protejarea datelor cu caracter personal în domeniul serviciilor de telecomunicaţii şi în mod special, al serviciilor telefonice, adoptată la 7 februarie 1995, la a 528-a reuniune.

care să completeze menţiunile codului (inclusiv prin prezentarea mai detaliată a condiţiilor şi definirea unor termeni) cu privire la înregistrările mijloc de probă, dar care să se aplice oricărei situaţii în care se recurge la măsură supravegherii, asigurând astfel cadrul legal impus de paragraful 2 al art. 8 al Convenţiei.

Observăm că punerea în practică a normelor de secretizare şi securizare, are loc după ce înregistrările sunt puse la dispoziţia procurerului de către instituţiile care efectuează aceste mijloace de probă.

Nerespectând procedurile vizând securizarea acestor probe, se iveşte situaţia ca structuri sau instituţii fără atribuţiuni judiciare să folosească aceste informaţii ca „bază de documentaţie", deşi investigaţia tehnică a fost dispusă doar în cadrul procesului penal.

Fără a respecta măsurile de securizare privind înregistrările, o eventuală expertiză tehnică dispusă în conformitate cu prevederile legale, va fi lăsată fără obiect, întrucât nu se va putea efectua fără existenţa suportului original de stocare a informaţiei şi fără cunoaşterea caracteristicilor tehnice ale aparaturii cu care s-a făcut interceptarea sau înregistrarea convorbirilor telefonice.

Mijloacele de probă menţionate în Secţiunea VI a capitolului II C.pr.pen. sunt singurele nepersonalizate, iar cel care le-a administrat rămâne „anonim" sau „ascuns" în spatele unei instituţii sau structuri fără atribuţiuni judiciare, ceea ce ridică gradul de vulnerabilitate a acestor mijloace de probă.

Existenţa unui unic organism naţional cu atribuţiuni în acest sens, ar da posibilitatea întocmirii unui document oficial din care să rezulte numărul total de interceptări efectuate, numărul autorizaţiilor emise în acest scop şi de către cine şi foarte important, finalitatea cauzelor în care au fost admise, răspunzând astfel şi cerinţelor de control jurisdicţional şi de transparenţă ale unei astfel de activităţi.

5.3.3.2.2. Divulgarea informaţiilor din dosare rezultate din activitatea interceptare

Raportat la faptul că în ultimii ani asistăm la furnizarea către mass-media a înregistrărilor efectuate în dosarele mediatizate, fără niciun fel de repercusiuni pentru persoanele responsabile de dezvăluirea unor informaţii confidenţiale din anchete aflate în curs de desfăşurare, Curtea Euro-

peană a stabilit într-o cauză recentă[147] contra României, încălcarea articolul 8 sub aspectul divulgării în presă a unor extrase din transcrierile convorbirilor telefonice interceptate de autorităţi.

Curtea a examinat dacă autorităţile naţionale au luat măsurile necesare pentru a asigura protecţia efectivă a acestui drept, analizând pe de o parte, dacă prin divulgarea informaţiilor a fost produs reclamantului vreun prejudiciu, iar pe de altă parte, dacă măsurile luate de autorităţi au fost adecvate.

În ceea ce priveşte primul aspect, Curtea a notat faptul că extrase din dosarul de urmărire penală au fost făcute publice anterior emiterii rechizitoriului. Faţă de „scurgerea" informaţiilor de către autorităţi, instanţa a apreciat ca irelevant faptul că dosarul penal în care era cercetat reclamantul prezenta un interes public deosebit.

Totodată, în situaţiile în care au fost remise presei informaţii confidenţiale, revine în primul rând statelor membre să-şi organizeze autorităţile şi să-şi formeze funcţionarii pentru a se asigura că nicio informaţie confidenţială sau secretă nu va fi divulgată. În ceea ce priveşte consecinţele pentru reclamant a „scurgerii" informaţiilor către presă, Curtea a accentuat că reclamantul nu a avut la dispoziţie mijloace pentru a-şi proteja reputaţia, deoarece acuzaţiile nu fuseseră încă analizate pe fond de către o instanţă, iar autenticitatea ori acurateţea convorbirilor telefonice şi interpretarea lor nu au putut fi contestate.

Pe cale de consecinţă, reclamantul a suferit un prejudiciu prin ingerinţa în dreptul său la respectarea vieţii private ca urmare a transmiterii către presă a extraselor din transcrierile convorbirilor telefonice, în condiţiile în care prin natura sa, procedura interceptărilor telefonice este supusă unui control judiciar riguros şi este logic ca rezultatul acestei proceduri să nu fie făcut public fără o cercetare judiciară atentă.

Cu trimitere la aceeaşi cauză, relevant este şi faptul s-a examinat, preliminar, excepţia neepuizării căilor interne de atac invocată de Guvernul

---

[147] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Căşuneanu contra României*, Hotărârea din 16.04.2013, http://www.hotararicedo.ro/index.php/news/2013/04/obligatia-statului-de-a-nu-supune-o-persoana-la-tratamente-inuma ne-degradante-expunerea-in-public-incatusata-conditii-detentie-dreptul-la-viata-privata-aparitia-presa-transcrieri-convo rbiri-telefonice-interceptate-autorizat-casuneanu-c-romaniei.

român, constatându-se că în dreptul intern singurul remediu efectiv de valorificare a drepturilor încălcate ar fi introducerea unei acţiuni în răspundere civilă delictuală împotriva funcţionarului responsabil de transmiterea informaţiilor presei. Însă, neputând fi stabilită identitatea funcţionarului responsabil, ori autoritatea unde acesta îşi desfăşura activitatea, nici în cursul cercetărilor efectuate de către procuror ca urmare a plângerii penale formulate de către co-acuzat şi nici în cadrul anchetei interne efectuate de către Consiliul Superior al Magistraturii, excepţia a fost respinsă.

Motivarea de respingere a excepţiei a fost întemeiată şi pe faptul că posibilitatea de a introduce o acţiune civilă în despăgubiri împotriva jurnaliştilor care au publicat extrasele din transcrierile convorbirilor telefonice nu reprezintă în opinia instanţei de la Strasbourg un remediu efectiv, reclamantul evidenţiind că obiectul plângerii sale este „scurgerea" informaţiilor de către autorităţi, iar nu publicarea lor în presă, Curtea statuând totodată că statul nu a pus la dispoziţia reclamantului vreun mijloc de a obţine repararea încălcării drepturilor sale.

Observăm că art. 91^2 C.pr.pen., prevede, în alin. 1, că persoanele care sunt chemate să dea concurs tehnic la interceptări şi înregistrări, sunt obligate să păstreze secretul operaţiunii efectuate, încălcarea acestei obligaţii fiind pedepsită conform Codului penal.

Dispoziţiile art. 196 C.pen. prevăd că divulgarea fără drept a unor date de către acela căruia i-au fost încredinţate sau de care a luat cunoştinţă în virtutea profesiei ori a funcţiei, dacă fapta este de natură a aduce prejudicii unei persoane, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Deşi din modalitatea de redactare a elementelor constitutive a infracţiunii rezultă că această incriminare este aplicabilă oricărei persoane care ia cunoştinţă de informaţii confidenţiale, art. 91^2 C.pr.pen., considerat a fi aliniat la exigenţele jurisprudenţei Curţii Europene, face trimitere expresă doar la personalul tehnic, uitând practic de personalul auxiliar al parchetelor şi al instanţelor, precum şi de organele judiciare. Spre deosebire de reglementările în vigoare, observăm că în noul Cod penal, în art. 277 este incriminată fapta de compromiterea intereselor justiţiei.

Chiar în condiţiile în care este incriminată în Codul penal în vigoare infracţiunea de divulgare fără drept a unor date precum şi cea de favorizare a infractorului prevăzută de dispoziţiile art. 264 C. pen., există puţine situaţii în practică[148] în care organele judiciare care au săvârşit astfel de infracţiuni sunt trimise în judecată.

Într-o atare situaţie, procurorul investit cu o astfel de plângere cu privire la organul de poliţie judiciară care a divulgat familiei lui C.A., fără drept informaţii cu privire la acţiunile organizate de poliţie pentru prinderea lui C.A., fapta sa având ca urmare eşecul acţiunilor organizate de organele judiciare şi zădărnicirea măsurilor întreprinse ulterior pentru prinderea acestuia.

Agentul şef de poliţie P.A. a luat cunoştinţă de acţiunea organizată de organele judiciare cu ocazia instructajului efectuat înainte de intrarea în serviciul de pază şi ordine, de comandantul de grupă, agent şef de poliţie I.N.

Aceste aspecte rezultă din convorbirile lui P.A. cu C.P., fratele lui C.A., convorbiri înregistrate în baza unei autorizaţii emisă de Parchetul de pe lângă Tribunalul Iaşi, raportat la persoana numitului C.P.

I.P.J. Iaşi a mai reclamat că P.A., după audierea sa pe linie administrativ-disciplinară, de către conducerea instituţiei, prilej cu care a luat cunoştinţă că telefoanele lui C.P. sunt ascultate, i-ar fi comunicat acestuia din urmă despre acest aspect, ceea ce a dus, evident, la îngreunarea prinderii fratelui său, C.A.

În cauză s-au efectuat cercetări iar prin rezoluţia din 26.08.2003 s-a dispus neînceperea urmăririi penale în baza art. 228 C.pr.pen. şi art. 10 C.pr.pen.

Împotriva soluţiei a formulat plângere I.P.J. – Serviciul Cercetări Penale, argumentând că în mod greşit au fost înlăturate ca probe notele de redare a convorbirilor dintre agentul P. şi C.P., şi ar fi trebuit audiat comisarul A.Ş. în calitate de semnatar al sesizării.

Cu privire la aspectele relatate, procurorul de caz a exprimat un punct de vedere personal, dar care, nu este singular în practica judiciară, anume acela că I.P.J. nu era îndrituit să formuleze plângere împotriva rezoluţiei procurorului.

---

[148] Ordonanţă din 28.06.2004 a Parchetului de pe lângă Tribunalul Iaşi, dosar nr. 297/P/2003, nepublicată.

Pe scurt, persoanele la care face referire art. 275 C.pr.pen. sunt cele ale căror interese legitime au fost vătămate printr-un act sau o măsură procesuală. În doctrină s-a apreciat că prevederile art. 275 C.pr.pen., asigură o simetrie cu prevederile art. 326 lit. e C.pr.pen., ultima ipoteză, fiind deci asimilate unei căi de atac în faza de urmărire penală.

Reglementarea dreptului de a face plângere împotriva măsurilor şi actelor de urmărire penală reprezintă însă şi o aplicare procesuală a dreptului constituţional al cetăţenilor de a formula plângeri şi sesizări. În ceea ce priveşte persoanele care pot face plângere împotriva măsurilor şi actelor de urmărire penală acestea sunt evident părţile dar şi oricare alte persoane ale căror interese au fost vătămate în procesul penal.

În opinia noastră, în categoria persoanelor care pot formula o astfel de plângere nu pot intra organele judiciare, poziţia acestora nepermiţându-le să se subroge în drepturile unei persoane ale cărei interese au fost vătămate în procesul penal.

Un prim argument este că Poliţia Română nu reprezintă un interes particular, ci, potrivit Legii nr. 218/2002, constituie un serviciu public specializat, realizat exclusiv pe baza şi în executarea legii (art. 2 din Lege). Altfel spus, este un organ public reprezentând Statul în valorificarea pretenţiei sale punitive, este imparţial, cerând pedepsirea celui vinovat şi achitarea celui nevinovat care are în vedere atât probele de vinovăţie cât şi de nevinovăţie.

Rezultă aşadar că Poliţia Română nu se poate subroga în drepturile uneia sau alteia dintre părţi.

După examinarea conţinutului acestor convorbiri şi în cadrul extrajudiciar în care acestea se situează, s-a constatat de către procuror că într-adevăr numitul P.A., a purtat mai multe discuţii cu câţiva dintre membrii familiei C., la un momernt dat apărând şi informaţia ca el să le fi spus acestora ca urmăritul general C.A. să evite restaurantul „Dunărea" din municipiul Iaşi, unde urma să aibă loc în seara zilei de 18.01.2003 o petrecere a familiei sale, pentru a nu fi prins de către organele de poliţie.

Remarcăm că notele de redare a convorbirilor telefonicie nu sunt certificate pentru autenticitate de către organul de cercetare penală şi nici contrasemnate de către procurorul care supraveghea urmărirea penală în cauză, în conformitate cu dispoziţiile art. 91^3 alin. 2 C.pr.pen.

Ceea ce nu s-a detaliat din acest punct de vedere în rezoluţia din data de 26.08.2003, este faptul că aceste înregistrări nu se pot constitui ca mijloace de probă în cauza de faţă.

Pe scurt, opinia noastră este că înregistrările audio-video dobândesc valoare probatorie numai în momentul începerii urmăririi penale în cauză.

Faptul că legea nu condiţionează în mod expres această procedură de începere a urmăririi penale (sau faptul că legea nu o interzice în mod expres în faza actelor premergătoare sau a procedurilor administrative) nu determină cu necesitate, concluzia că această procedură este permisă.

Iată în continuare cum se prezintă situaţia de fapt în speţa de faţă. În seara zilei de 18.01.2003, cms. de poliţie C.M. l-a informat telefonic pe şeful I.P.J. Iaşi, despre faptul că, la Restaurantul „Dunărea" din municipiul Iaşi va avea loc o petrecere a familiei C., la care ar participa şi C.A., urmărit general pentru sustragere de la executarea măsurii arestării preventive.

După cum ne comunică I.P.J. Iaşi prin adresa nr. 18.238/2004, şeful Inspectoratului a stabilit ca ofiţerul sus-menţionat să urmărească prin sursa care l-a sesizat şi să-l informeze personal prin telefon despre momentul când numitul C.A. îşi va face prezenţa în local.

Comisarul şef C.M. aflând însă că după ce i-a raportat şefului I.P.J. despre cele aflate, el nu are cunoştinţă ce anume măsuri s-au dispus, şi nici nu a ţinut legătura cu sursa sa, pentru noi informaţii.

Sintetizând, se constată că în afara adresei de sesizare a I.P.J. Iasi, nu avem nici un alt act care să demonstreze existenţa organizării unei acţiuni pentru prinderea inculpatului C.A.

Prin urmare, cum nu s-a dovedit existenţa unei organizări reale pentru prinderea lui C. A. la data de 18.01.2003, la fel nu se poate spune că luând în considerare totuşi acele înregistrări – eventualele informaţii furnizate de către acesta celor din familia C., ar fi avut finalitate în sensul art. 264 C.pr.pen. şi aceasta pentru că nu a avut loc vreo operaţiune a Poliţiei la restaurantul Dunărea în acea noapte de 18/19.01.2003, astfel că nu s-a constatat dacă inculpatul C.A. a fost sau nu prezent la acea petrecere.

Bineînţeles se ştie că nu este necesară producerea unei îngreunări efective sau zădărniciri a urmăririi penale, dar în contextul în care pentru motivele arătate, înregistrările audio şi notele aferente nu pot fi valorificate

sub aspect probatoriu, apărarea formulată de către P.A., după ce I.P.J. Iaşi l-a informat că telefonul lui C.P. este ascultat – apărare verificată din nou după infirmarea soluţiei iniţiale, este suficient de pertinentă.

Aşa fiind, se constată că nu rezultă ca numitul P.A. să fi intenţionat ca prin acţiunile sale să zădărnicească cercetarea judecătorească în cauza privind pe inculpatul C.A.

Deşi împărtăşim punctul de vedere că înregistrările nu pot fi efectuate anterior începerii urmăririi penale, atât timp cât din probe rezultă indubitabil că au existat scurgeri de informaţii care au dus la îngreunarea activităţii organizate pentru prinderea celui cercetat, o soluţie de achitare în temeiul prevederilor art. 10 lit. a C.pr.pen., contravine scopului procesului penal.

Într-o altă cauză[149] instanţa europeană reaminteşte că, deşi obiectivul esenţial al art. 8 este acela de a proteja persoanele particulare împotriva ingerinţelor arbitrare ale autorităţilor publice, acesta nu se limitează la a obliga statul să se abţină de la asemenea ingerinţe.

Curtea consideră că ar trebui să fie disponibile garanţii adecvate pentru a preveni orice astfel de divulgare cu caracter privat care poate fi contrară garanţiilor de la art. 8 din Convenţie iar atunci când o astfel de divulgare a avut loc, obligaţia pozitivă inerentă respectării efective a vieţii private presupune obligaţia de a efectua investigaţii eficiente pentru a rectifica problema în măsura posibilului.

S-a constatat că au avut loc divulgări cu caracter privat, care încalcă art. 8 din Convenţie, în condiţiile în care odată ce au fost depuse la dosar transcrierile sub răspunderea grefei, autorităţile nu şi-au îndeplinit obligaţia de a oferi o custodie sigură pentru a garanta dreptul reclamantului la respectarea vieţii sale private. Totodată, instanţa europeană a concluzionat că, în prezenta cauză, nu este evident că au fost efectuate investigaţii eficiente pentru a se descoperi circumstanţele în care ziariştii au avut acces la transcrierile conversaţiilor reclamantului şi, după caz, pentru a sancţiona persoanele răspunzătoare pentru erorile comise. De fapt, având în vedere că nu au iniţiat investigaţii eficiente privind problema în cauză, autorităţile italiene nu şi-au putut îndeplini obligaţia alternativă de a oferi o explicaţie

[149] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Craxi (nr. 2) împotriva Italiei*, Hotărâre din 17 iulie 2003, www.ier.ro.

plauzibilă legată de modalitatea în care au fost difuzate public comunicările private ale reclamantului. Prin urmare, Curtea consideră că statul pârât nu şi-a îndeplinit obligaţia de a garanta dreptul reclamantului la respectarea vieţii sale private şi a corespondenţei acestuia. În consecinţă, a fost încălcat art. 8 din Convenţie.

Într-o altă soluţie[150], instanţa europeană a constatat, cu privire la convorbirea telefonică a reclamantului cu JB, că aceasta nu a fost conform legii, dând naştere la o încălcare a art. 8 al Convenţiei, raportat la divulgarea convorbirilor reclamantului din octombrie şi noiembrie 2003 cu partenerii săi de afaceri şi şeful statului. Având în vedere limbajul neadecvat folosit de reclamant în cursul acestor convorbiri, Curtea acordă o anumită greutate sentimentului său că s-ar putea, într-o anumită măsură, ca divulgarea acestora să fi discreditat numele reclamantului în cercurile de afaceri şi a publicului în general.

Pe fond, instanţa s-a referit mai întâi la principiile care guvernează protecţia acordată dreptului la reputaţie prin articolul 8 din Convenţie. În ceea ce priveşte principiile enunţate, cadrul în care acestea au luat fiinţă este reprezentat de hotărârea Allenet de Ribemont contra Franţei, prima cauză în care s-a constatat o încălcare a prezumţiei de nevinovăţie datorată unor declaraţii publice ale oficialităţilor.

S-a apreciat[151] că prezumţia de nevinovăţie este un element necesar pentru existenţa unui proces echitabil în accepţiunea dată de articolul 6 paragraf 1, consideră că această prezumţie va fi încălcată ori de câte ori o decizie judiciară ce priveşte o persoană acuzată de săvârşirea unei fapte penale reflectă opinia existenţei vinovăţiei înainte ca aceasta să fie stabilită conform legii. Mai mult este suficient să existe anumite raţionamente ale instanţei care să indice că acuzatul este privit ca fiind vinovat pentru a înfrânge garanţiile referitoare la prezumţia de nevinovăţie. Aceste încălcări pot exista şi în cadrul unor procese ce nu privesc direct stabilirea vinovăţiei.

---

[150] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Draksas contra Lituaniei,* 31 iulie 2012, în *Protecţia datelor personale- Blog de jurisprudenţă,* http://www.asdcdo.org/articole/pdcp.pdf.

[151] Alexandra Carmen Lancranjan, *Încălcarea prezumţiei de nevinovăţie prin declaraţii oficiale ale reprezentanţilor statului,* Institutul Naţional al Magistraturii, Bucureşti, 2009, p. 12-13.

S-a subliniat împrejurarea că accesul publicului la datele cuprinse într-un dosar penal nu este nelimitat, ci supus unor reguli care sunt aplicate de un judecător, iar la cererea reclamantului accesul presei poate fi limitat. Dacă nu există un control judiciar al accesului publicului la dosar, iar informaţiile sunt „scurse" către presă, ceea ce va prezenta importanţă va fi, în primul rând, dacă statul membru şi-a organizat autorităţile şi şi-a format funcţionarii pentru a evita sustragerea de la respectarea procedurii şi, în al doilea rând, dacă reclamantul beneficiază de remedii pentru a obţine repararea încălcării drepturilor sale.[152]

Cu privire la cauza cauza Căşuneanu contra României[153], anumite asociaţii de presă au sesizat Consiliul Superior al Magistraturii cu privire la divulgarea materialelor către presă, această instituţie desfăşurând o anchetă internă care nu a avut finalitate, nefiind identificat funcţionarul responsabil.

La 26 octombrie 2010, a fost transmisă Inspecţiei Judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii (în continuare C.S.M.) declaraţia de presă formulată de către Alianţa pentru Statul de Drept formată din Agenţia de Monitorizare a Presei, Asociaţia Pro Democraţia, Centrul de Resurse Juridice şi Transparency International România, în care se menţionează că dezvăluirea în spaţiul public a discuţiilor telefonice purtate de nişte persoane particulare, fără legătură cu fapta cercetată, constituie o ilegalitate, aducând atingere dreptului la viaţă privată, precum şi dreptului la imagine al persoanei.[154]

În privinţa vulnerabilităţilor identificate în activitatea instanţelor judecătoreşti şi a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Plenul C.S.M. a constatat că accesul jurnaliştilor la dosarele penale a fost permis în temeiul Legii 544/2001 privind liberul acces la informaţiile de

---

[152] Louis-Edmond Pettiti, *La Convention Europeenne des Droits de L'Homme, Commentaire article par article*, Ed. Economica, pag. 270, apud. Alexandra Carmen Lancranjan, *op. cit.*, p. 11.

[153] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Căşuneanu contra României*, Hotărârea din 16.04.2013, http://www.hotararicedo.ro/index.php/news/2013/04/obligatia-statului-de-a-nu-supune-o-persoana-la-tratamente-inuma ne-degradante-expunerea-in-public-incatusata-conditii-detentie-dreptul-la-viata-privata-aparitia-presa-transcrieri-convo rbiri-telefonice-interceptate-autorizat-casuneanu-c-romaniei.

[154] Mihail Viorel Tudoran, *Teoria şi practica interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video judiciare, loc. cit.*, p. 341.

interes public, care, în art. 1, proclamă ca principiu al relaţiilor dintre persoane şi autorităţile publice, accesul neîngrădit şi liber al persoanei la orice informaţii de interes public, noţiune ce este definită la art. 2 lit. b) din lege. Aceeaşi lege prevede, la art. 12, categoriile de informaţii care sunt exceptate de la accesul liber şi neîngrădit, printre acestea regăsindu-se: informaţiile cu privire la datele personale [art. 12 alin. (1) lit. d)], informaţiile privind procedura în timpul anchetei penale sau disciplinare, dacă se periclitează rezultatul anchetei, se dezvăluie surse confidenţiale ori se pun în pericol viaţa, integritatea corporală, sănătatea unei persoane în urma anchetei efectuate sau în curs de desfăşurare [art. 12 alin. (1) lit. e)] şi informaţiile privind procedurile judiciare, dacă publicitatea acestora aduce atingere asigurării unui proces echitabil ori interesului legitim al oricăreia dintre părţile implicate în proces [art. 12 alin. (1) lit. f)].[155]

În scopul evitării unor astfel de situaţii, s-a propus introducerea a două noi texte în Legea nr. 544/2001 în sensul că informaţiile din dosarele penale aflate în faza de urmărire penală sau de judecată nu fac parte din categoria informaţiilor de interes public şi nu pot fi făcute publice decât după o sentinţă definitivă, respectiv sancţionarea ca abatere disciplinară a faptei conducătorului unităţii care divulgă sau furnizează informaţii calificate de legiuitor ca nefiind de interes public. De asemenea, nu s-a apreciat ca fiind oportună reglementarea unei abateri disciplinare având ca subiect calificat pe coordonatorul unităţii care divulgă sau furnizează anumite informaţii şi care ar fi pus astfel să răspundă în mod discriminatoriu pentru fapte ce ar putea fi comise, practic, de orice persoană din cadrul unităţii.[156]

Se apreciază în doctrină[157] că articolul 6 paragraful 2 nu poate fi invocat cu scopul de a opri autorităţile din activitatea de informare publică cu privire la anchetele penale în curs atât timp cât această informare este efectuată cu toată grija şi rezerva necesară pentru a nu încălca prezumţia de nevinovăţie. În acest sens Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei a

---

[155] Mihail Viorel Tudoran, *op. cit.*, p. 344.

[156] Comunicat C.S.M. *despre publicitatea informaţiilor din dosarele penale* din data de 02 mai 2011, www.juridice.ro.

[157] Richard Clayton, *The Law of Human Rights*, Ed. Oxford University Press, pag. 663, apud. Alexandra Carmen Lancranjan, *Încălcarea prezumţiei de nevinovăţie prin declaraţii oficiale ale reprezentanţilor statului,* Institutul Naţional al Magistraturii, Bucureşti, 2009, p. 11.

elaborat recomandarea Rec(2003)13 cu privire la difuzarea informaţiilor prin mass-media în legătură cu procedurile penale, în care, pe lângă statuarea dreptului publicului de a fi informat, a instaurat şi o obligaţie de abţinere în sarcina reprezentanţilor statului de la a da publicităţii informaţii de natură a aduce atingere prezumţiei de nevinovăţie sau echităţii procedurilor judiciare.

În consecinţă, libertatea de exprimare impune reguli precum respectarea prezumţiei de nevinovăţie în documentaţia comunicată presei şi interdicţia organelor judiciare de a–şi dezvălui opiniile sau convingerile în privinţa faptelor reproşate acuzatului[158].

În ceea ce priveşte aplicarea normelor europene vizând principiul prezumţiei de nevinovăţie în ţara noastră, analizele realizate de către experţii Organizaţiei So Just, ai Asociaţiei de Monitorizare a Presei din 20.02.2008, relevă faptul că „deşi prezumţia de nevinovăţie constituie un principiu de bază al procesului echitabil, ea este deseori încălcată în România". Obligaţia de a respecta exigenţele prezumţiei de nevinovăţie revine atât organelor judiciare, cât şi altor oficiali, inclusiv politicieni, precum şi presei. Astfel, concluziile acestor studii sunt că în România principiul este doar consacrat legislativ, în comunicatele de presă persoanele la care se face referire sunt identificate prin calitatea lor procesuală, respectiv, învinuit sau inculpat, fapta inculpatului este descrisă folosindu-se expresii care denotă certitudinea săvârşirii ei de către persoana în cauză, iar aceeaşi certitudine este manifestată şi cu privire la vinovăţie. Totodată, nu sunt indicate circumstanţele atenuante în nici un caz monitorizat.

Se apreciază în literatura de specialitate[159] că în stadiul incipient al anchetei nu sunt permise declaraţiile interpretabile, în catalogarea lor ţinându-se cont de sensul real al termenilor şi nu de sensul literal al acestora. Sensul real al termenilor se apreciază în context, folosirea unei terminologii asemănătoare atât de către acuzat cât şi de către autorităţi putând duce la stabilirea acestuia.

---

[158] Sandra Grădinaru, *Considerations Regarding the Observance of the Presumption of Innocence in the Media,* în EIRP Proceedings, Vol 4 (2009), Danubius University, Galaţi, 2009, p. 138-141.

[159] Corneliu Bârsan, *Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu pe articole, volumul I,* Ed. ALL Beck, Bucureşti, 2005, p. 546.

Relevantă în acest sens este şi cauza Notar contra României statul român a plătit 50.000 euro după ce persoana în cauză a fost prezentată drept inculpat la un post de televiziune. Se constată de către Curte că, „în sensul art. 6, alin. 2 din Convenţie, a fost încălcat dreptul persoanei la respectarea prezumţiei de nevinovăţie, motivând aceasta prin faptul că identitatea sa a fost dezvăluită în cadrul unei emisiuni televizate, în cursul căreia a fost identificat ca autor al unei infracţiuni, deşi vinovăţia sa nu fusese stabilită încă în mod legal."

De asemenea, prin hotărârea din 27.06.2000 în cauza Constantinescu împotriva României, CEDO a statuat că „şi în ipostaza în care aprecierile reclamantului au vizat deci un interes public, există totuşi anumite limite în exercitarea dreptului său la libertatea de exprimare. Reclamantul trebuia, deci, să acţioneze în anumite limite, mai ales cu scopul „protejării reputaţiei sau drepturilor altor persoane", inclusiv a dreptului la prezumţia de nevinovăţie."

Potrivit dispoziţiilor art. *91[2] alin. 5 C. pr. pen,* „convorbirile sau comunicările interceptate şi înregistrate pot fi folosite şi în altă cauză penală dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau informaţii concludente şi utile privitoare la pregătirea sau săvârşirea unei alte infracţiuni dintre cele prevăzute la art. 91[1] alin. 1 şi 2".

Observăm faptul că aceste prevederi, introduse prin art. I pct. 48 din Legea nr. 356/2006, permit utilizarea convorbirilor sau comunicărilor interceptate şi înregistrate şi în alte cauze decât cele în cadrul cărora au fost dispuse.

Textul de lege nu distinge cu privire la aceste convorbiri sau comunicări, context în care ar rezulta că toate acestea pot fi folosite în alte cauze, fie că privesc procesul penal în cadrul căruia au fost dispuse, fie că sunt corelate acestuia, cum este cazul celor dispuse într-o anumită cauză şi care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau nu contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor, fiind arhivate la sediul parchetului.[160]

Raportat la aceste aspecte, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat în jurisprudenţa sa (*cauza Kruslin contra Franţei*) că există o

[160] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 156.

ingerinţă a autorităţilor publice în exercitarea dreptului la corespondenţă şi la viaţă privată, fapt ce contravine art. 8 din Convenţia Europeană, în condiţiile în care nu sunt definite în legislaţia franceză categoriile de persoane susceptibile a fi puse sub ascultare juridică, sistemul neoferind la momentul respectiv protecţia adecvată împotriva abuzurilor posibile. În această cauză au fost interceptate şi înregistrate câteva convorbiri ale reclamantului, una dintre acestea conducând la declanşarea procedurilor penale împotriva sa, deşi linia telefonică interceptată era cea a unei terţe persoane.

În jurisprudenţa sa, C.E.D.O. a invocat opinii ale doctrinei franceze care susţin punctul de vedere anterior enunţat, în sensul că în cazul în care se continuă urmărirea penală, convorbirile înregistrate pot servi ca probe pentru faptele care au justificat măsura interceptării, dar acestea nu pot fi utilizate pentru probarea unor infracţiuni ce nu au fost cuprinse în autorizaţia judecătorului[161].

Relevant în acest context este şi comentariul instanţei supreme spaniole, invocat de Curtea Europeană, potrivit căruia astfel de situaţii, dacă nu sunt controlabile şi controlate de instanţa de judecată, pot provoca ignorarea principiului proporţionalităţii, despre care nu se va putea şti dacă a fost sau nu respectat în cauză.

Astfel, Tribunalul suprem din 18 iunie 1992 susţine că orice autorizaţie generală este interzisă, ca şi continuarea interceptării ori supravegherii, fără să se fi obţinut în prealabil o nouă autorizaţie explicită din partea judecătorului în momentul în care se cunoaşte faptul că noua prezumată infracţiune este independentă de cea care a motivat autorizaţia iniţială[162].

Dovadă că dispoziţiile legale menţionate, aşa cum sunt ele prevăzute în legislaţia naţională, pot da naştere unor abuzuri este şi Încheierea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie din data de 7.08.2009, prin care s-a dispus reînnoirea autorizării pe o durată de 30 de zile a interceptării şi înregistrării convorbirilor purtate în mediul ambiental între M.T., M.L, C.D., S.A. şi

[161] B.Boulouc, G. Stefani, G. Levasseur, *op. cit.* p. 633, *apud.* Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 156.

[162] *Decizia Tribunalului Suprem din 18.06.1992* citată în *cauza Prado Bugallo contra Spaniei*, Hotărârea din 18.02.2003, *apud.* Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 156.

orice alte persoane care au legătură cu cauza (Autorizaţia nr. 49 din 8 iulie 2009).[163]

Dispoziţiile amintite au făcut obiectul mai multor excepţii de neconstituţionalitate, argumentele autorilor fiind însă combătute de Curtea Constituţională. Astfel, autorii acestor excepţii au susţinut că prevederile legale menţionate încalcă dispoziţiile constituţionale ale art. 16 referitoare la egalitatea în drepturi, ale art. 21 alin. 3 referitoare la dreptul la un proces echitabil, ale art. 24 alin. 1 referitoare la garantarea dreptului la apărare, ale art. 124 referitoare la înfăptuirea justiţiei şi ale art. 28 referitoare la secretul corespondenţei.

Mai mult decât atât, au existat opinii potrivit cărora dispoziţiile criticate, datorită necorelării lor cu dispoziţiile art. 26 şi 28 din Constituţie şi cu cele ale art. 8 din Convenţie, în sensul că sunt eliptice, de natură să dea naştere la interpretări abuzive. Totodată, s-a considerat că exerciţiul drepturilor prevăzute la art. 26 şi 28 din Constituţie poate fi restrâns prin ingerinţa autorităţii publice în scopul înregistrării convorbirilor telefonice, însă numai în cadrul procesului penal, care se declanşează prin acte procedurale[164], administrarea acestui mijloc de probă, în condiţiile prevăzute de art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen., având loc *de facto* fără respectarea garanţiilor procesuale conferite de Constituţie persoanei cercetate[165].

Din perspectiva art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen, considerăm că trebuie analizată situaţia terţilor care comunică cu persoana a cărei convorbiri sunt interceptate şi înregistrate şi în privinţa cărora există posibilitatea săvârşirii a numeroase abuzuri. Opinăm că acestor persoane le este încălcat în mod flagrant dreptul la viaţă privată, nebeneficiind de suficiente garanţii în vederea protecţiei drepturilor lor, în condiţiile în care în cele mai multe situaţii, acestea nu sunt înştiinţate despre faptul interceptării comunicărilor lor.

---

[163] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, *Încheiere din data de 7 august 2009*, www.luju.ro.

[164] *Decizie nr. 21 din 03.02.2000* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^1-91^5 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 159 din 17.04.2000.

[165] *Decizie nr. 709 din 17/06/2008* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^3 alin. 3, art. 91^2 alin. 1, 4 şi 5, art. 144 şi art. 862 pct. 6 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 570 din 29.07.2008.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea art. 8 şi a apreciat, în cauza *Lambert c. Franţei*, privind o hotărâre a Curţii de Casaţie franceze care refuza unei persoane dreptul de a critica înregistrările telefonice cărora a fost supusă, pe motiv că au fost efectuate de pe linia telefonică a unui terţ, faptul că instanţele franceze au „golit de conţinut mecanismul protector" al Convenţiei, putând priva de protecţia legii un număr mare de persoane[166], respectiv acelea care comunică pe linia telefonică a altor persoane.

Într-o altă cauză[167] s-a constat încălcarea art. 8, în condiţiile în care Curtea a apreciat că natura infracţiunilor pentru care poate fi autorizată măsura interceptării convorbirilor telefonice nu este suficient de clar definită în legislaţia în domeniu. În particular, Curtea notează că mai mult de jumătate din infracţiunile prevăzute de Codul penal fac parte din categoria faptelor pasibile pentru aplicarea interceptării convorbirilor. Mai mult, Curtea este îngrijorată de faptul că legislaţia în domeniu nu defineşte suficient de clar categoriile persoanelor pasibile de a fi subiecţii unei interceptări şi înregistrări a convorbirilor telefonice.

În acest context observăm că şi legislaţia actuală din România este lipsită de previzibilitate în ceea ce priveşte definirea categoriei de „alte persoane", iar potrivit alin. 5 al art. 142 din noul Cod de procedură penală, observăm că se menţine reglementarea actuală, iar datele rezultate din măsurile de supraveghere pot fi folosite şi în alte cauze penale, dacă din cuprinsul lor rezultă informaţii utile privind o altă infracţiune. Astfel, aceste date pot fi folosite şi în alte cauze, fără mandat, iar cele ce nu privesc fapta se arhivează, la sediul parchetului, acestea putând fi solicitate de către completul de judecată, iar după un an de la soluţionarea cauzei sunt distruse de către procuror. Observăm că în noua reglementare, legiuitorul prevede un termen pentru distrugerea înregistrărilor ce nu au legătură cu cauza.

---

[166] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Lambert contra Franţei*, Hotărârea din 24 august 1998, www.coe.int.

[167] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Iordachi contra Moldovei*, Hotărârea din 14 octombrie 2008, www.scj.ro.

Apreciem că omisiunea din textul legal a sintagmei „interceptate şi înregistrate în condiţiile legii" sau „interceptate şi înregistrate în mod legal" este de natură a înfrânge atât dispoziţiile art. 6 şi 8 din CEDO, cât şi cele ale art. 21, art. 24, art. 26 şi a art. 28 din Constituţie. Susţinerile noastre intervin în contextul în care redactarea actuală a textului legal permite utilizarea inclusiv a unor interceptări ce nu au fost autorizate corespunzător, a unor înregistrări efectuate de organe necompetente, precum şi a oricăror interceptări efectuate cu încălcarea dispoziţiilor legale, nefiind prevăzută în mod expres nicio sancţiune procesuală în această privinţă. Or, a se admite ca într-o cauză penală să se utilizeze interceptări şi înregistrări autorizate pentru o altă faptă şi pentru o altă persoană este de natură a încălca toate drepturile amintite.

Apreciem că se impune, aşadar, modificarea şi completarea dispoziţiilor legale ale art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen., în sensul de a oferi unele garanţii de natură a proteja dreptul la viaţă privată şi dreptul la un proces echitabil al persoanelor ale căror comunicări sunt interceptate şi înregistrate în cadrul altor cauze penale.

5.3.3.3. Exigenţele europene în ceea ce priveşte art. 91^3 C.pr.pen.

Potrivit dispoziţiilor art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen., convorbirile sau comunicările interceptate şi înregistrate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau care contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor vor fi redate integral prin intermediul unui proces-verbal.

Înregistrările comunicaţiilor şi convorbirilor nu constituie probe prin simpla lor efectuare, ci numai dacă se consemnează într-un act procedural, respectiv procesul-verbal de redare şi dacă rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului.[168] Procesul-verbal descris mai sus constituie mijloc de probă cu privire la faptele şi împrejurările constatate cu ocazia interceptării.

Raportat la aceste aspecte, în condiţiile în care procesul-verbal reprezintă mijlocul de probă avut în vedere la formarea convingerii intime a organelor judiciare, în virtutea principiilor egalităţii armelor şi a garantării dreptului la apărare, pentru o redare cât mai fidelă a comunicărilor, se

[168] Vasile Păvăleanu, *op. cit.*, p. 288.

impune, în opinia noastră, asigurarea dreptului apărătorului învinuitului sau inculpatului de a participa şi la efectuarea acestei activităţi de urmărire penală. Susţinerile noastre au în vedere faptul că dispoziţiile art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen. se necesită a fi coroborate cu dispoziţiile alin. 1 ale art. 172 C.pr.pen., care prevăd posibilitatea apărătorului învinuitului sau inculpatului să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală.

Aprecierea noastră are în vedere sistemul legislative spaniol, în care se evită naşterea unor suspiciuni prin impunerea cerinţei ca toate transcrierile să fie făcute de un funcţionar al instanţei, în prezenţa ambelor părţi, avocatul apărării şi acuzarea. Orice dezacord cu privire la exactitatea transcrierii este astfel rezolvat în această etapă a procedurii, şi nu în timpul procesului.

În conformitate cu dispoziţiile alin. 3 ale articolului precizat, acest proces-verbal se transmite instanţei, alături de copia suportului care conţine înregistrarea, după sesizarea acestei cu judecarea cauzei respective, originalul păstrându-se la sediul parchetului.

Din această perspectivă, instanţa europeană, în cauza *Kruslin c. Franţei*, a observat că printre garanţiile ce lipseau din reglementarea internă se numără şi grija pentru comunicarea tuturor înregistrărilor, în forma intactă a acestora, judecătorul având o sarcină dificilă de a verifica la faţa locului numărul şi durata casetelor originale[169].

De asemenea, Curtea Europeană apreciază că nu sunt instituite suficiente garanţii, în condiţiile în care nu există prevederi sub aspectul menţinerii intacte şi complete a înregistrărilor realizate, în scopul unui eventual control al instanţei şi al apărării cu privire la acestea[170].

În acelaşi sens, instanţa de la Strasbourg a subliniat, într-o cauză[171] împotriva României, importanţa reglementării unor garanţii concrete, precum şi păstrarea înregistrărilor intacte şi complete la dispoziţia organelor judiciare şi a apărării.

---

[169] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Kruslin contra Franţei,* Hotărârea din 24.04.1990, www.coe.int.

[170] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Prado Bugallo contra Spaniei,* Hotărârea din 18.02.2003, www.coe.int.

[171] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Dumitru Popescu contra României,* Hotărârea din 26.04.2007, www.coe.int.

Raportat la dreptul persoanei de a fi informată de ingerinţă produsă în viaţa privată a acesteia, prevăzut de alin. 5 al art. 91[3] C.pr.pen, aceeaşi instanţă a apreciat că activitatea sau pericolul care au justificat o astfel de măsură de supraveghere poate subzista ani, poate chiar decenii, după ce măsura a fost suspendată. O notificare ulterioară a fiecărei persoane cu privire la măsura ce a fost dispusă asupra sa, poate compromite scopul pe termen lung care a motivat la origine supravegherea. Printre altele, o astfel de notificare riscă să contribuie la dezvăluirea metodelor de lucru ale serviciilor de informaţii, câmpul lor de observare şi, după caz, chiar dezvăluirea agenţilor lor. Din moment ce ingerinţa se justifică în principiu din perspectiva articolului 8, paragraful al doilea din Convenţia europeană, faptul de a nu informa persoana odată ce supravegherea a încetat nu poate fi în sine incompatibilă cu această prevedere, când chiar această abţinere asigură eficienţa măsurii. În plus, trebuie reamintit faptul că, în conformitate cu decizia Curţii Constituţionale federale germane, persoana în cauză trebuie să fie informată, după terminarea măsurii de supraveghere, cu privire la aceasta, din momentul în care notificarea se poate face fără a prejudicia scopul restricţiei.[172]

Observăm că în noul Cod, potrivit art. 145 alin. 1, „După încetarea măsurii de supraveghere tehnică, procurorul informează, în scris, în cel mult 10 zile, pe fiecare subiect al unui mandat despre măsura de supraveghere tehnică ce a fost luată în privinţa sa". Cu toate acestea, dispoziţiile alineatului 4 permit procurorului să amâne motivat efectuarea informării sau a prezentării suporturilor pe care sunt stocate activităţile de supraveghere tehnică ori a proceselor-verbale de redare, dacă aceasta ar putea conduce la: a) perturbarea sau periclitarea bunei desfăşurări a urmăririi penale în cauză; b) punerea în pericol a siguranţei victimei, a martorilor sau a membrilor familiilor acestora; c) dificultăţi în supravegherea tehnică asupra altor persoane implicate în cauză. Amânarea se poate dispune cel mai târziu până la terminarea urmăririi penale sau până la clasarea cauzei.

Prin comparaţie, art. 91[3] alin. 4 C.pr.pen. impune obligaţia procurorului de a prezenta învinuitului sau inculpatului procesele-verbale de

[172] Curtea Europeană a Drepturilor Omului*, cauza Klass ş.a. contra Germaniei,* Hotărârea din 6.09.1978, www.coe.int.

redare a convorbirilor înregistrate la momentul prezentării materialului de urmărire penală.

Totodată, conform alin. 5 al art. 91^3 C.pr.pen., dacă în cauză s-a dispus o soluţie de netrimitere în judecată, procurorul este obligat să înştiinţeze despre aceasta persoana ale cărei convorbiri sau comunicări au fost interceptate şi înregistrate, fără ca dispoziţiile legale să impună un termen în acest sens, dar fără a prezenta vreodată înregistrările.

În ceea ce priveşte dispoziţiile alin. 5 ale art. 91^3 C.pr.pen., apreciem că acestea, în redactarea actuală a textului, contravin dispoziţiilor art. 26 şi 28 din Constituţie, în condiţiile în care în cauză s-a dispus neînceperea urmăririi penale pentru situaţiile în care fapta nu există, nu este prevăzută de legea penală sau îi lipseşte unul din elementele constitutive. Toate aceste ipoteze presupun inexistenţa infracţiunii şi, prin urmare, inexistenţa răspunderii penale. În aceste condiţii, raportat la dispoziţia conform căreia suportul pe care sunt imprimate convorbirile înregistrate se arhivează la sediul parchetului până la împlinirea termenului de prescripţie a răspunderii penale, remarcăm o imposibilitate de aplicare a acestei prevederi în situaţiile expuse, neputându-se aprecia termenul de prescripţie, în contextul arătat mai sus. În aceste condiţii apreciem că nu se mai impune arhivarea.

Deşi era criticabilă dispoziţia din actuala reglementare ce prevede arhivarea suportului pe care sunt imprimate convorbirile înregistrate, până la împlinirea termenului de prescripţie a răspunderii penale, în noua reglementare, în condiţiile unei soluţii de clasare, ce echivalează cu împiedicarea punerii în mişcare a acţiunii penale, judecătorul de drepturi şi libertăţi dispune conservarea suportului material sau a copiei certificate a acesteia prin arhivare la sediul instanţei, în plic sigilat, cu asigurarea confidenţialităţii, fără a fi însă prevăzut un termen pentru păstrarea suporţilor. Această reglementare este susceptibilă a fi considerată caz de imprevizibilitate a legii.

De asemenea, se remarcă o exprimare deficitară a legiuitorului, care foloseşte conjuncţia „sau” în locul conjuncţiei „şi” referindu-se la „conservarea suportului material sau a copiei certificate”, unul dintre cele două materiale rămânând la latitudinea procurorului în ceea ce priveşte obligaţia de asigurare a confidenţialităţii.

Observăm că nerespectarea dispoziţiilor din noul Cod, referitoare la efectuarea şi valorificarea tehnicilor speciale de supraveghere, sunt sancţionate de legiuitor prin instituţia Camerei preliminare, care, prin regulile sale, elimină posibilitatea restituirii ulterioare, în faza de judecată, a dosarului la parchet, analizând totodată anterior trimiterii în judecată, legalitatea probatoriilor din această fază şi implicit dacă sunt respectate regulile privind procedura de emitere a mandatului de supraveghere şi de punere în executare a acestuia.

Totodată, apreciem că dispoziţiile legale relative la arhivarea suportului pe care sunt imprimate convorbirile înregistrate în cazurile în care s-au dispus soluţii de netrimitere în judecată ridică anumite probleme în legătură cu securitatea şi confidenţialitatea datelor conţinute pe acesta.

Susţinerile noastre intervin în contextul în care din momentul înregistrării, iau cunoştinţă despre conţinutul convorbirilor un număr mare de persoane, incluzând organul de cercetare penală, procurorul, persoanele care acordă concursul tehnic, iar în practică au existat cazuri în care interceptări efectuate în cauze penale au ajuns în posesia unor persoane neautorizate sau chiar în presă. Faţă de aceste aspecte, se naşte temerea susţinută că persoanelor interceptate pot fi şantajate sau denigrate.

5.3.3.4. Corelarea dispoziţiilor art. 91⁴ şi 91⁵ C. pr. pen. cu prevederile Convenţiei

Art. 91⁴ C. pr. pen., aşa cum a fost introdus în Codul de procedură penală prin art. I pct. 50 din Legea nr. 356/2006, reglementează situaţia captării şi înregistrării de sunete şi imagini prin intermediul unor dispozitive electronice plasate în mediul ambiental, spaţii publice sau private, fiind incluse în această categorie localizarea şi urmărirea persoanei prin sistemul GPS, ori alte tipuri de supraveghere electronică.[173]

Aceste operaţiuni, ce presupun înregistrarea discuţiilor purtate de două persoane, în mod direct, fără utilizarea de mijloace tehnice de comunicare[174], au făcut obiectul unei analize atente a Curţii Europene, care a apreciat că ascultarea conversaţiilor prin intermediul microfoanelor, prin

[173] Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 162.
[174] Ion Neagu, *op. cit.*, p. 142.

sonorizarea apartamentului unui terţ, reprezintă un atentat grav la respectarea vieţii private, ce trebuie exercitat în conformitate cu dispoziţiile legale în vederea înlăturării oricăror abuzuri.[175]

Instanţa europeană[176] a analizat în ce măsură astfel de date se pot constitui ca probe într-un proces penal. Mai întâi s-a constatat că există un temei în acest sens, prevăzut de codul de procedură penală. Mai apoi s-a arătat că este necesară o distincţie între supravegherea efectuată prin intermediul GPS-ului relativ la deplasările în public şi cea efectuată prin alte metode prin mijloace vizuale sau acustice, deoarece prima surprinde mai puţine elemente ce ţin de conduita, de opiniile sau de sentimentele persoanei care face obiectul urmăririi, prin urmare atingerile aduse dreptului persoanei la respectarea vieţii private sunt mai puţin intense. Prin urmare, Curtea consideră că în acest caz nu este necesară aplicarea aceloraşi garanţii stricte care, conform jurisprudenţei sale, ar trebui respectate în cazul unor interceptări telefonice. De pildă, nu este necesară precizarea strictă a duratei maximale a măsurii luate sau procedura de utilizare şi de stocare a datelor.

În ceea ce priveşte art. 91^5 C. pr. pen., cu denumirea marginală „Înregistrările de imagini", textul de lege face vorbire de interceptarea unor imagini de către autorităţile publice.

Comisia europeană pentru democraţie prin drept – Comisia de la Veneţia, a formulat un punct de vedere cu privire la supravegherea video a spaţiilor publice şi protecţia drepturilor omului[177], apreciind că aceste aspecte pot constitui o ameninţare a dreptului la viaţă privată, a libertăţii de mişcare sau a drepturilor specifice protecţiei datelor personale obţinute cu ocazia supravegherii. În acest sens, a propus enunţarea unor reglementări specifice la nivel naţional şi internaţional, care să includă garanţii specifice privind protecţia datelor personale, notificarea persoanelor cu privire la faptul că sunt supravegheate în spaţii publice, desemnarea unei autorităţi independente care să verifice respectarea acestor reglementări.

---

[175] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Vetter contra Franţei*, Hotărârea din 31.05.2005, www.coe.int.

[176] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Uzun contra Germaniei,* http://www.juridice.ro /120340 /supr avegherea-unei-persoane-prin-gps-cedo-uzun-vs-germania-35623-05.html.

[177] A 70-a Sesiune Plenara a Comisiei de la Venetia, 17 martie 2007, www.venice.coe.int.

Faţă de recomandările Comisiei de la Veneţia, constatăm că în ceea ce priveşte efectuările de înregistrări video într-un spaţiu privat, considerăm că se impune cu atât mai mult, ca legea să fie previzibilă cu privire la garanţiile care trebuie să însoţească o atare intruziune.

Relativ la înregistrările de imagini, respectiv supravegherea video-audio, observăm că nici actualul, nici noul Cod nu conţin garanţii adecvate în condiţiile în care pentru punerea în executare a autorizaţiilor emise de judecător, organele judiciare, după expresia „scopul scuză mijloacele", pătrund în spaţiul privat sau sediul profesional, încălcând garanţia inviolabilităţii domiciliului pentru a monta microfoane sau camere de luat vederi.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat Marea Britanie şi Franţa în condiţiile în care s-a pătruns în domiciliul persoanei pentru a instala nu o cameră de luat vederi ci un microfon. Astfel în cauzele Khan contra Marii Britanii[178] şi Allan contra Marii Britanii[179] Curtea a constatat încălcarea dispoziţiilor art. 8 din Convenţie ca urmare a înregistrării în lipsa unei baze legale a conversaţiei reclamantului, în care acesta admitea implicarea sa în traficul de droguri, prin plasarea unor dispozitive de înregistrare audio în domiciliul interlocutorului său, respectiv a înregistrării discuţiilor purtate de reclamant cu un coleg de celulă, informator al poliţiei, prin instalarea de dispozitive de înregistrare audio şi video în acest loc. De asemenea, în cauzele Kruslin contra Franţei[180], Huvig contra Franţei[181] şi Vetter contra Franţei[182] s-a apreciat că sistemul de autorizare a interceptărilor şi înregistrărilor de convorbiri telefonice sau a înregistrărilor efectuate prin intermediul microfoanelor amplasate în locuinţa unei persoane, existent în Franţa la acel moment nu oferea reclamanţilor garanţii adecvate

[178] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Khan contra Marii Britanii,* Hotărârea din 12.05.2000, www.coe.int.

[179] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Allan contra Marii Britanii,* Hotărârea din 05.11.2002, www. hudoc.echr.coe.int.

[180] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Kruslin contra Franţei,* Hotărârea din 4 aprilie 1990, www.coe.ro.

[181] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Huvig contra Franţei,* Hotărârea din 24 aprilie 1990, www.coe.ro.

[182] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Vetter contra Franţei,* Hotărârea din 31 mai 2005, www. http://jurisprudentacedo.com.

contra diverselor abuzuri neindicând cu claritate întinderea şi modalităţile de exercitare a autorităţilor în acel domeniu.

Se apreciază în literatura de specialitate[183] că aceste condamnări reflectă faptul că reglementarea procesuală privind supravegherea video prin instalarea unui mijloc tehnic de supraveghere video, audio sau prin fotografiere în domiciliul persoanei nu oferă celor suspecţi sau inculpaţi pentru săvârşirea infracţiunilor prevăzute de art. 139 alin. (2) din noul Cod de procedură penală, garanţii adecvate contra unor eventuale abuzuri având în vedere marja de apreciere extrem de largă lăsată nu numai judecătorului, dar şi procurorului, care poate autoriza pe o durată de maxim 48 de ore măsurile de supraveghere tehnică potrivit prevederilor art. 141 din noul Cod.

Constatăm totuşi o îmbunătăţire faţă de actualele prevederi legale, întrucât necesitatea unei reglementări exprese a cuprinsului cererii procurorului în vederea autorizării interceptărilor, pe care am susţinut-o şi noi în cuprinsul acestei lucrări, a căpătat contur în noua lege procesual penală, care, în cuprinsul art. 140 alin. 2, dispune că cererea formulată de procuror trebuie să cuprindă, pe lângă alte elemente şi indicarea măsurilor de supraveghere tehnică care se solicită a fi dispuse, iar, în cazul măsurii supravegherii video, audio sau prin fotografiere, dacă se solicită şi încuviinţarea ca organele de urmărire penală să pătrundă în spaţii private indicate pentru a activa sau a dezactiva mijloacele tehnice ce urmează a fi folosite pentru executarea măsurii supravegherii tehnice, motivarea caracterului proporţional şi subsidiar al măsurii.

Aceste prevederi sunt de natură a conferi o garanţie suplimentară împotriva ingerinţelor arbitrare în viaţa privată a individului, care lipseşte din Codul în vigoare, cuprinsul cererii de autorizare a efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio-video fiind lăsat la aprecierea discreţionară a procurorului.

---

[183] Dumitru Virgil Diaconu, *Încălcarea dreptului la imagine a persoanei cercetate şi a dreptului la inviolabilitatea domiciliului protejate de Convenţia europeană a drepturilor omului*, http://www.juridice.ro/262425/incalcarea-dreptului-la-imagine-a-persoanei-cercetate-si-a-dreptului-la-inviolabilitatea-domiciliului-protejate -de-conventia-europeana-a-drepturilor-omului.html.

5.3.3.5. Compatibilitatea prevederilor art. 91⁶ C .pr.pen. cu jurisprudenţa Curţii Europene

Printre garanţiile juridice puse la dispoziţia persoanelor ale căror comunicări sunt interceptate, se numără şi posibilitatea „verificării mijloacelor de probă", consacrată în art. 91⁶, prin intermediul căreia procurorul, părţile sau instanţa, pot solicita efectuarea unei expertize tehnice a interceptărilor, în vederea constatării autenticităţii şi veridicităţii lor.

În acelaşi sens s-a pronunţat şi Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza Dumitru Popescu contra României, reliefând lipsa de independenţă a autorităţii care ar fi putut să ateste realitatea şi fiabilitatea înregistrărilor, întrucât aceasta era Serviciul Român de Informaţii, aceeaşi autoritate care era însărcinată cu interceptarea comunicaţiilor. Astfel, Curtea a apreciat ca necesară existenţa unei autorităţi publice sau private independente de cea care a efectuat ascultările.

Astfel, o persoană cercetată penal în baza interceptărilor telefonice sau a unor înregistrări ambientale audio poate contesta faptul că vocea respectivă îi aparţine sau faptul că înregistrarea este autentică sau contrafăcută. Într-o asemenea situaţie, organele judiciare se adresează Institutului Naţional de Expertize Criminalistice (în continuare I.N.E.C.) pentru a desemna un expert care să stabilească autenticitatea interceptării. Expertiza înregistrărilor audio se realizează prin prezentarea suportului magnetic ce conţine înregistrarea audio efectuată, spre examinare unui specialist în expertiza vocii şi a vorbirii, pentru ca acesta să se pronunţe dacă înregistrarea este autentică sau reprezintă o copie sau o contrafacere. Fără o astfel de certitudine, înregistrarea de pe suportul magnetic nu poate fi acceptată ca mijloc de probă.

Însă, având în vedere că Institutul Naţional de Expertize Criminalistice (în continuare I.N.E.C.) este o instituţie publică cu personalitate juridică aflată în subordinea Ministerului Justiţiei, apreciem că această instituţie nu prezintă suficiente garanţii în ceea priveşte imparţialitatea sa, având în vedere şi recomandarea Curţii Europene, care, în cauza Prepeliţă contra Moldovei[184], a constatat că prin intermediul Institutului Republican pentru

[184] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Prepeliţă contra Moldovei,* Hotărârea din 23.09.2008, www.justice.md.

Expertize Judiciare şi Criminalistice din cadrul Ministerului Justiţiei de la Chişinău, statul este parte la proceduri şi a declarat pretenţiile reclamantului admisibile.

Totodată, într-o altă cauză[185], Curtea de la Strasbourg a reţinut că „este libertatea judecătorului să decidă cu privire la competenţa unui martor expert desemnat de parte", constatând faptul că expertului parte i s-a permis doar să exprime opinii cu privire la concluziile experţilor desemnaţi de procuror să efectueze expertiza audio şi nu i s-a permis participarea nemijlocită la efectuarea acesteia.

Observăm că şi legislaţia naţională, prin H.G. nr. 368/1998, completată şi modificată prin H.G. 458/15.04.2009, Ordinul M.J. nr. 441/C/02.03.1999, Regulamentul de organizare şi funcţionare a I.N.E.C., precum şi O.G. nr. 75/2000 privind autorizarea experţilor criminalişti, prevăd că este interzis în cauzele în care I.N.E.C. şi Laboratorul Interjudetean de Expertize Criminalistice (în continuare L.I.E.C.) au fost investite cu efectuarea expertizei criminalistice, a se pune la dispoziţia expertului criminalist consultant, numit de organul judiciar la cererea părţilor, dosarele/materialele înaintate de organul judiciar. Totodată, în situaţia în care organul judiciar a dispus ca unele activităţi absolut necesare efectuării expertizei criminalistice să fie realizate de expertul criminalist oficial, expertul criminalist autorizat va fi încunoştiinţat în scris, doar la dispoziţia organului judiciar despre data, ora şi locul unde se vor desfăşura respectivele activităţi.[186]

Se apreciază în literatura de specialitate[187] că introducerea prevederilor O.G. 75 din 2000 care oferă părţilor posibilitatea de a avea un expert consultant alături de expertul oficial, care să le reprezinte în faza de efectuare a expertizei, este un pas înainte în evoluţia legislativă, deşi modul în care este reglementată participarea experţilor consultanţi la realizarea expertizei este oarecum restrâns, instaurând mai degrabă un sistem de expertiză supravegheată decât de expertiză contradictorie.

---

[185] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Mirilashvili contra Rusiei*, Hotărârea din 11 decembrie 2008, www.echr.ketse.com.

[186] I.N.E.C., Decizia nr. 3/7.01.2011, nepublicată.

[187] Sorin Alămoreanu, *op. cit.,* p. 16.

Apreciem că în procesul penal nu este admisibil ca organele judiciare pe de o parte, să administreze probe, iar pe de altă parte să le verifice, în condiţiile în care persoanele cercetate nu beneficiază astfel de principiul egalităţii armelor, impunându-se analizarea probelor de către experţi independenţi.

Facem trimitere, pentru a întări opinia noastră, la concluziile unui raport de expertiză[188] efectuat de către L.I.E.C. în dosarul nr. 236/45/2007, în care expertul constată că „înregistrările nu sunt autentice", însă datorită lipsei de independenţă reţine în continuare „fără ca aceasta să însemne că aceste înregistrări nu reprezintă copii fidele (duplicate) ale înregistrărilor originale sau că transferarea nu a fost realizată cu atenţie."

Conform celor prezentate în capitolul IV, Observaţii preliminare, aceste înregistrări nu respectă cumulativ cele trei condiţii impuse pentru autenticitatea unei înregistrări audio (şi anume nu au fost create simultan cu evenimentele acustice conţinute, în consecinţă acest suport optic nu este original.

Expertul constată, prin urmare, că înregistrările în litigiu prezentate în tabelul nr. 6 nu au fost realizate direct cu echipamentele prezentate, fiind probabil transferate în formatul în care au fost primite, şi apoi redenumite, prin utilizarea aplicaţiei proprii echipamentului şi prin intermediul unei staţii de lucru PC.

Înregistrările în litigiu de pe suporturile optice SO3, SO4 şi SO5 nu au fost create simultan cu evenimentele acustice care au loc şi implicit faptul că aceste suporturi nu sunt originale, fără ca aceasta să însemne că aceste înregistrări nu reprezintă copii fidele ale înregistrărilor originale sau că transferarea nu a fost realizată cu acurateţe.

Înregistrările în litigiu de pe suporturile optice SO3, SO4 şi SO5 nu au fost realizate direct prin intermediul echipamentului tehnic prezentat, fiind probabil rezultatul unei conversii din formatul original în format, AVI, şi apoi transferate pe suport optic prin intermediul aplicaţiei USBird şi a unei staţii de lucru PC.

---

[188] Raport expertiză criminalistică nr. 194/18.11.2011, întocmit de Laboratorul Interjudeţean de Expertiză Criminalistice Iaşi, p. 21, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.

Faţă de cele prezentate în capitolul IV, Observaţii preliminare referitoare la condiţiile pe care o înregistrare digitală trebuie să le îndeplinească pentru a fi considerată autentică, şi în situaţia în care este probabil ca înregistrările în litigiu să fi fost realizate cu echipamentele tehnice indicate, convertite şi transferate ulterior pe alte suporturi, aceste nu îndeplinesc cumulativ cele trei cerinţe pentru autenticitate fără ca aceasta să însemne că aceste înregistrări nu reprezintă copii fidele ale înregistrărilor originale sau că transferarea nu a fost realizată cu acurateţe.

La examinarea intrisecă auditivă a înregistrărilor audio din fişierele în discuţie de pe suporturile SO3, SO4 şi SO5 nu au fost constatate anomalii ale secvenţelor de vorbire/respiraţie, zgomot de fond, care să indice posibilitatea existenţei unei intervenţii.

Cu toate acestea, concluzia Curţii de Apel Iaşi a fost cea potrivit careia „rezulta indubitabil că înregistrările efectuate în cauză sunt autentice", reţinându-le ca mijloace de probă.

Dispoziţiile alin. 2, teza întâi, ale art. 91^6 C.pr.pen., indică drept mijloace de probă înregistrările efectuate de alte persoane, care pot avea calitatea de părţi în procesul penal sau terţi faţă de aceste împrejurări. Legiuitorul a avut drept raţiune la elaborarea acestui text garantarea respectării vieţii private a individului, instituind o obligaţie în sarcina statului şi anume de a nu permite amestecul oricărei alte persoane în viaţa privată a unui individ, atunci când nu este implicată în convorbire.

Aceste dispoziţii au făcut obiectul mai multor excepţii de neconstituţionalitate, criticile vizând faptul că în lipsa unei autorizări exprese, înregistrările efectuate de părţi violează secretul corespondenţei şi nu asigură suficiente garanţii în vederea desfăşurării unui proces echitabil, deoarece în lipsa unor sancţiuni referitoare la nerespectarea strictă a condiţiilor de admisibilitate a unor astfel de probe se poate ajunge la situaţia paradoxală de a fi analizate procese-verbale de transcriere ce nu au ataşate integral redactările în forma scrisă ori suportul care conţine înregistrarea nu are ataşat la procesul-verbal sigiliul organului de urmărire penală, făcând practic imposibilă o expertizare tehnică. În plus, există posibilitatea ca partea care a efectuat înregistrarea să păstreze trunchiat

convorbirea cu consecinţa denaturării înţelesului anumitor afirmaţii care au fost rupte din context[189].

Curtea Constituţională s-a pronunţat în sensul respingerii tuturor acestor aspecte, apreciind că raţiunea reglementării în conţinutul art. 91[6] alin. 2 din Codul de procedură penală a posibilităţii ca înregistrările prezentate de părţi să poată "constitui mijloace de probă, dacă nu sunt interzise de lege" este aceea că oricine care are o probă ce poate servi aflării adevărului să o poată prezenta, dispoziţiile respective fiind aplicabile în cazul surprinderii în mod spontan a unor fapte sau întâmplări ce sunt înregistrate prin mijloace audio sau video. De asemenea, s-a mai arătat că folosirea unor astfel de înregistrări ca mijloc de probă într-un proces penal este în concordanţă cu prevederile art. 53 din Constituţie, care recunosc legitimitatea unor restrângeri ale exerciţiului unor drepturi sau libertăţi, inclusiv ale exerciţiului dreptului la respectarea şi ocrotirea de către autorităţile publice a vieţii intime, familiale şi private, dacă acestea se fac prin lege şi în vederea apărării unor valori sociale importante, precum desfăşurarea instrucţiei penale sau prevenirea faptelor penale. Totodată, Curtea a statuat faptul că legislaţia procesual-penală prevede suficiente garanţii în vederea înlăturării unor eventuale abuzuri, dispoziţiile art. 91[6] alin. 2 din Codul de procedură penală aplicându-se numai în cazul săvârşirii unei infracţiuni, când, în vederea aflării adevărului, înregistrările pot fi supuse expertizei tehnice, părţile având posibilitatea contestării lor potrivit prevederilor art. 64, 67 şi 68 din Codul de procedură penală.[190]

Mai mult decât atât, în jurisprudenţa Curţii Europene[191] se apreciază că, în situaţia în care o persoană care efectuează o interceptare este asistată de reprezentanţi ai autorităţilor publice, această măsură reprezintă o

---

[189] Curtea Constituţională, *Decizie nr. 825 din 16/11/2006* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91[6] alin. 2 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 39 din 18.01.2007.

[190] Curtea Constituţională, *Decizie nr. 593 din 21/09/2006* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91[6] alin. 2 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 856 din 19.10.2006.

[191] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza A contra Franţei*, Hotărârea din 23.11.1993, www.coe.int.

ingerinţă în viaţa privată a subiectului vizat, condiţii în care se impune respectarea cerinţelor cuprinse în art. 8 din Convenţie.

Raportându-ne la aceste prevederi, în ceea ce priveşte înregistrarea cu ajutorul unor dispozitive (spre exemplu, un reportofon) folosite de denunţător sau de oricare altă persoană a unei convorbiri cu învinuitul sau inculpatul, se apreciază în literatura de specialitate că aceasta nu îndeplineşte cerinţele dispoziţiilor art. 91^6 C. pr. pen. şi nu poate constitui mijloc de probă, întrucât aceasta este obţinută cu încălcarea prevederilor art. 26 alin. 1 din Constituţie şi art. 68 alin. 2 C. pr. pen, deoarece poate fi obţinută prin provocare.

Se consideră[192] astfel că înregistrarea pusă la dispoziţia organelor de urmărire penală de denunţător, fiind obţinută pe ascuns, cu încălcarea valorilor respectate şi apărate prin Constituţie relativ la viaţa „intimă, familială şi privată" şi în scopul obţinerii unei probe împotriva inculpatului, urmărind determinarea acestuia de a comite o infracţiune, nu poate fi calificată drept mijloc de probă, nefiind îndeplinite cerinţele textului art. 91^6.

O altă opinie exprimată în doctrină este în sensul că interceptările şi înregistrările unor convorbiri fără consimţământul persoanei vizate, chiar în măsura în care ele ar contribui la aflarea adevărului în procesul penal, constituie, într-adevăr, o restrângere a exerciţiului dreptului la respectarea şi ocrotirea de către autorităţile publice a vieţii intime, familiale şi private, precum şi a exerciţiului dreptului la inviolabilitatea corespondenţei, făcând ca aceste drepturi şi libertăţi să devină mult mai fragile[193].

Susţinem că acest tip de înregistrări nu poate fi utilizat în scopul arătat motivat şi de faptul că nu au fost efectuate cu urmărirea penală legal începută, deci în cadrul procesului penal, ci, dimpotrivă, în scopul începerii procesului penal.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat[194] „obligaţia instanţelor interne de a efectua o examinare atentă a materialului de urmărire

[192] Gheorghe Cocuţă, Magda Cocuţă, *op. cit.*, p. 155-160.

[193] Gh. Scripcaru, T. Pirozynski, *Utilizarea unor tehnologii noi în procesul judiciar*, în Revista de drept penal nr. 2/1996, p. 60.

[194] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Constantin şi Stoian împotriva României*, Hotărârea din 29.12.2009, www.juridice.ro.

penală, atunci când un acuzat invocă utilizarea mijloacelor de constrângere", în contextul examinării calităţii evaluării de către instanţele interne a pretinsei înscenări şi în vederea asigurării că acestea au respectat în mod corespunzător dreptul la apărare.

Anterior, în cauza Teixeira de Castro c. Portugaliei (hotărârea[195] din 9 iunie 1998), Curtea a analizat dacă activitatea a doi ofiţeri de poliţie a depăşit sau nu activitatea caracteristică unor agenţi sub acoperire, reţinând că aceştia au provocat comiterea faptei, neexistând niciun indiciu că aceasta ar fi fost comisă fără intervenţia lor. În cauza Edwards şi Lewis c. Regatul Unit, prin hotărârea[196] din 27 octombrie 2004, Curtea enunţă anumite criterii pe baza cărora judecătorul naţional trebuie să examineze dacă acuzatul a fost sau nu victima unei provocări ilicite din partea poliţiei, raportat la motivul pentru care a fost organizată operaţiunea respectivă, natura şi întinderea intervenţiei în săvârşirea de infracţiuni, respectiv natura determinării sau a presiunilor asupra presupusului infractor. De asemenea, în cauza Ramanauskas c. Lituaniei, prin hotărârea[197] din 5 februarie 2008, Curtea efectuează o analiză a criteriilor pe baza cărora o instanţă naţională trebuie să evalueze posibilitatea ca infracţiunea şi mijloacele de probă a acesteia să fi fost obţinute prin provocare ori instigare.

Similar, în cauza Dima împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a precizat că prin Convenţie nu sunt garantate drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete şi efective iar dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat drept unul efectiv decât dacă cererile şi observaţiile părţilor sunt cu adevărat "reţinute", adică analizate corespunzător de către instanţa sesizată. Cu alte cuvinte, art. 6 prevede în sarcina instanţei obligaţia de a proceda la o analiză efectivă a motivelor, argumentelor şi mijloacelor de probă ale părţilor".[198]

---

[195] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Teixeira de Castro contra Portugaliei*, Hotărârea din 9.06.1998, www.jurisprudentacedo.com.

[196] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Edwards and Lewis contra Regatului Unit* Hotărârea din 27.10.2004, www.jurisprudentacedo.com.

[197] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Ramanauskas c. Lituaniei,* Hotărârea din 5.02.2008, www.coe.int.

[198] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Dima împotriva României*, Hotărârea din 16.11.2006, www.coe.int.

Sintetizând concluziile instanţei europene cu privire la caracterul şi utilitatea probelor obţinute prin instigare sau provocare relevante sunt condiţiile stabilite de instanţa europeană. Astfel, acţiunile de investigare nu pot fi decât pasive (chiar efectuate de denunţători ori agenţi sub acoperire), iar orice determinare (implicită sau explicită), îndemn sau promisiune reprezentând acte de provocare, trebuie cenzurate de instanţa naţională.

De asemenea, organele de urmărire penală sunt cele care au sarcina de a dovedi inexistenţa vreunei instigări sau provocări, iar în absenţa unei asemenea dovezi, instanţele de judecată sunt obligate să analizeze aspectele de fapt ale cauzei şi să ia măsurile necesare pentru a descoperi adevărul şi pentru a stabili dacă a existat vreo instigare. Totodată se impune a se analiza dacă există indicii că persoana investigată ar fi înclinată spre săvârşirea de infracţiuni, sau dacă există indicii că infracţiunea s-ar fi săvârşit în lipsa intervenţiei (a actelor de provocare).

Relativ la aceste prevederi legale, se apreciază în doctrina de specialitate[199] că incitarea la comiterea unei infracţiuni de către un membru al autorităţii judiciare este un procedeu nelegal, procedura penală fiind total deturnată de la finalitatea sa, aceea de a cerceta infracţiunile şi nu de a le fabrica.

Raportat la infracţiunile de corupţie, probate în unele cazuri prin înregistrarea făcută de către denunţător, apreciem că aceasta nu poate constitui mijloc de probă, întrucât este obţinută cu încălcarea art. 26 alin. 1 din Constituţie şi art. 68 alin. 2 C.pr.pen., în condiţiile în care este obţinută prin provocare, urmărind determinarea inculpatului de a comite o infracţiune.

În acest sens, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie[200] a motivat că „referitor la înregistrarea convorbirii cu inculpatul făcută de martorul denunţător cu reportofon pus la dispoziţie de organul de urmărire penală, fără autorizaţie, aceasta este lovită de nulitate. Totodată, denunţătorul, nefiind parte în procesul penal în sensul art. 23, 24 C.pr.pen., nu sunt incidente disp. art. 91 ind. 6 C.pr.pen.”.

---

[199] Gheorghiţă Mateuţ, *Tratat de procedură penală. Partea general,Volumul II,* loc. cit., p. 87.

[200] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, *Decizia penală nr. 4286/18.09.2007*, http://www. hotararicedo.ro/index. php/ news/2011/07.

Similar, alte instanţe[201] au reţinut că activitatea denunţătorului s-a plasat în sfera unei provocări poliţieneşti întemeiată pe bănuiala acestuia cu privire la o posibilă infracţiune a inculpatului şi apoi pe colaborarea sa cu organele de anchetă în timpul participării la organizarea aşa-zisului flagrant.

Se apreciază în literatura de specialitate[202] că o astfel de procedură, ce nu ţine cont de exigenţele europene şi constituţionale, care acceptă în categoria mijloacelor de probă înregistrări efectuate de părţi sau alte persoane, care nu se supun nici uneia din condiţiile prevăzute de Codul de procedură penală, doar pentru simplul fapt că privesc propriile convorbiri sau comunicări purtate cu terţii, precum şi orice alte înregistrări „dacă nu sunt interzise de lege", este inadmisibilă, fiind necesar să se asigure întregii reglementări a interceptărilor şi înregistrărilor audio-video un caracter de excepţie.

Astfel, deşi remarcăm o modificare a dispoziţiilor art. 91^6 alin. 2 C.pr.pen., cel puţin formală faţă de reglementarea anterioară, apreciem că nici în aceste condiţii nu se conferă garanţii reale pentru înlăturarea oricărei posibilităţi a unei terţe persoane de a încălca principiul garantării dreptului la viaţa privată, iar noul Cod de procedură penală nu înlătură, din acest punct de vedere, criticile formulate.

* * *

Faţă de aspectele prezentate, aparent textele de lege consacră garanţiile impuse de Constituţie şi de Convenţia pentru apărarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale, însă apreciem că respectarea acestor exigenţe are loc doar la nivel scriptic. Practica arată faptul că aplicarea acestor dispoziţii a dat naştere la controverse, de cele mai multe ori garanţiile amintite nefiind asigurate în mod efectiv.

Observăm că textul art. 91^1 C.pr.pen. permite interceptarea şi înregistrarea convorbirilor unei persoane chiar înainte de a fi fost săvârşită

---

[201] Curtea de Apel Braşov, *Sentinţa penală nr. 5/F/7.02.2005,* ramasă definitivă prin decizia penală 4177/07.07.2005 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, http://www.hotararicedo.ro/index.php/news/2011/07/.

[202] Gheorghiţă Mateuţ, *op. cit.*, p. 247.

vreo infracţiune, ceea ce contravine dispoziţiilor constituţionale şi europene, caracterul grav al acesteia neputând fi apreciat la acest moment.

În ceea ce priveşte posibilitatea folosirii ca mijloc de probă a înregistrării convorbirilor dintre avocat şi client, apreciem că aceste dispoziţii trebuie aplicate cu deosebită precauţie, în contextul în care sunt de natură a încălca secretul profesional al avocatului, subminând totodată relaţia avocat-client. În acelaşi timp, prin interceptarea convorbirilor avocatului sunt încălcate drepturile tuturor clienţilor acestuia, iar o eventuală scurgere de informaţii poate compromite iremediabil cauzele în care aceştia sunt implicaţi.

Prevederile art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen. permit utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor convorbirilor într-o altă cauză penală decât în cadrul celei în care a fost dispusă. Remarcăm că textul de lege nu distinge între aceste comunicări, iar în considerarea omisiunii din cuprinsul dispoziţiei legale, ce nu dispune cu privire la „interceptate şi înregistrate în condiţiile legii" sau „interceptate şi înregistrate în mod legal", art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen. este de natură a crea posibilitatea utilizării acestora chiar dacă au fost efectuate în absenţa unei autorizări corespunzătoare sau de către organe necompetente.

Afirmaţiile noastre sunt susţinute şi de noul Cod de procedură penală, la elaborarea căruia legiuitorul nu a intenţionat să propună soluţii originale, comparativ cu soluţiile de drept existente care s-au dovedit a fi viabile în practică sau a căror utilizare constituie o obişnuinţă pentru practică, ci a dorit să modifice corespunzător toate acele soluţii care au devenit desuete sau care au evidenţiat o serie de anomalii în practică.

În virtutea acestor considerente s-au propus soluţii noi, bazate pe experienţe comparative pozitive sau orientate către efectele favorabile aşteptate, în considerarea aprecierilor doctrinei şi a jurisprudenţei europene. Astfel, în vederea respectării dreptului la viaţă privată şi la corespondenţă, noul Cod instituie reguli procedurale în materia tehnicilor speciale de supraveghere şi cercetare, care să satisfacă cerinţele de accesibilitate, previzibilitate şi proporţionalitate.

Capitolul VI.

Garanții prevăzute de legislația altor state în materia interceptărilor și înregistrărilor convorbirilor și comunicațiilor

O analiză comparată între legislaţiile altor sisteme de drept şi cel naţional raportat la problema supusă discuţiei, prezintă o deosebită importanţă, în condiţiile în care se remarcă, la nivelul Uniunii Europene, o consolidare a cooperării în domeniul penal. În acest sens, contribuţii semnificative sunt aduse prin aplicarea principiului recunoaşterii reciproce a deciziilor judecătoreşti, mandatul european de arestare şi decizia cadru privind intensificarea cooperării în domeniul combaterii terorismului şi a criminalităţii organizate transfrontaliere[1].

Consacrarea dreptului la un proces echitabil în plan internaţional s-a realizat prin intermediul unor importante instrumente juridice de garantare a drepturilor omului precum Declaraţia Universală a Drepturilor Omului[2],

[1] Prof. dr. K. Himberg, *The Crime Laboratory of the National Bureau of Investigations,* Finlanda, „Presentation of the main scientific progress made in proof in criminal cases", 2008.

[2] *Declaţia Universală a Drepturilor Omului*, adoptată şi proclamată de Adunarea generală a O.N.U prin Rezoluţia 217 A (III) din 10 decembrie 1948. România a semnat Declaraţia la 14 decembrie 1955 când prin R 955 (X) a Adunării generale a ONU, a fost admisă în rândurile statelor membre.

Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice[3], Convenţia Europeană a Drepturilor Omului[4], Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene[5], Declaraţia Americană a Drepturilor şi Îndatoririlor Omului[6], Convenţia Americană a Drepturilor Omului[7], Carta Africană a Drepturilor Omului şi ale Popoarelor[8], Declaraţia Universală a Drepturilor Omului în Islam[9] şi Carta Arabă a Drepturilor Omului[10].

Dreptul la un proces echitabil este consacrat în legile fundamentale ale statelor, în majoritatea cazurilor, autorităţile statale constituante reglementând principiul independenţei puterii judecătoreşti, principiul prezumţiei de nevinovăţie, principiul publicităţii audierilor efectuate în instanţă, dreptul persoanei acuzate de a nu se autoincrimina, contradictorialitatea şi motivarea hotărârii judecătoreşti[11].

---

[3] *Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice*, adoptat şi deschis spre semnare de Adunarea generală a Naţiunilor Unite la 16 decembrie 1966. Intrat în vigoare la 23 martie 1976, cf. art. 49, pentru toate dispoziţiile cu excepţia celor de la art. 41; la 28 martie pentru dispoziţiile de la art. 41. România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, publicat în Buletinul Oficial al României, partea I nr. 146 din 20 noiembrie 1974.

[4] *Convenţia Europeană a Drepturilor Omului si a libertatilor fundamentale*, incheiata la Roma la 4 noiembrie 1950, amendata prin protocoalele nr. 3 din 6 mai 1963, nr. 5 din 20 ianuarie 1966 si nr. 8 din 19 martie 1985 si completata cu Protocolul nr. 2 din 6 mai 1963, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994 privind publicata in Monitorul Oficial nr. 135 din 31 mai 1994.

[5] *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C326/393 din data de 26.10.2012.

[6] *Declaraţia Americană a Drepturilor şi Îndatoririlor Omului*, primul instrument internaţional adoptat în domeniul drepturilor omului, iar după 6 luni a fost semnată Declaraţia Universală a Drepturilor Omului. Declaraţia a fost adoptată în aprilie 1948, cu prilejul celei de-a noua Conferinţe a Statelor Americane.

[7] *Convenţia Americană a Drepturilor Omului*, adoptată la San José, Costa Rica la 22.11.1969, la Conferinţa specializată interamericană asupra drepturilor omului, organizată sub egida Organizaţiei Statelor Americane şi a intrat în vigoare în 18.07.1978.

[8] *Carta Africană a Drepturilor Omului şi ale Popoarelor*, a fost adoptată la Nairobi, la 27.06.1981, de cea de-a 18 Conferinţă a Şefilor de Stat şi de Guvern a Organizaţiei Unităţii Africane şi a intrat în vigoare la 21.10.1986, după ratificarea de către 25 de state de pe continentul african.

[9] *Declaraţia Universală a Drepturilor Omului în Islam*, adoptată la Cairo, ăn 5.08.1990, de către 45 de miniştri de Externe ai statelor Organizaţiei Conferinţei Islamice.

[10] *Carta Arabă a Drepturilor Omului*, adoptată de Consiliul Ligii Statelor Arabe la Tunis, la data de 22.05.2004 şi a intrat în vigoare la data de 15.03.2008.

[11] Mircea Damaschin, *Dreptul la un proces echitabil în materie penală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2009, p. 43.

Recunoaşterea la nivel mondial a acestui principiu presupune în mod categoric şi administrarea mijloacelor de probă în condiţii de legalitate, respectiv în cadrul procesului penal, statele lumii prevăzând anumite condiţii specifice în vederea garantării drepturilor omului.

În contextul evoluţiei tehnicii, legislaţia statelor lumii se adaptează constant, iar pentru a asigura o cooperare judiciară eficientă, se tinde cât mai mult spre armonizarea legislaţiilor, precum şi la existenţa unor prevederi lipsite de echivoc, care să înlăture practica potrivit căreia dacă un anumit tip de interceptare nu este interzis de lege, atunci se presupune că este permis.

În ceea ce priveşte interceptările şi înregistrările audio şi video, remarcăm că acestea sunt prevăzute ca mijloace de probă şi în legislaţiile altor state, fiind supuse unor proceduri speciale de autorizare, efectuare, certificare şi utilizare în procesul penal.

6.1. Aspecte referitoare la necesitatea mandatului sau a autorizaţiei de interceptare

Studiul comparativ al practicilor privind tehnicile de supraveghere relevă faptul că utilizarea tehnicilor de obţinere a înregistrărilor audio-video de către organele judiciare este de regulă condiţionată de emiterea unui mandat, respectiv autorizaţie, sub rezerva unei anumite forme de control ierarhic, însă există şi situaţii derogatorii de la această regulă.

Astfel, supravegherea electronică realizată într-un loc public nu va necesita întotdeauna un mandat, deoarece există forme de supraveghere, precum monitorizarea cu ajutorul unor sisteme video încorporate unui vehicul, supravegherea vizuală, folosirea de dispozitive video purtate de către agentul operativ şi supravegherea video în circuit închis monitorizată de poliţie, care au o reglementare proprie, prevăzută de codurile de practică şi ghidurile de procedură.

Totodată, constatăm că în cazul în care supravegherea este efectuată într-o situaţie în care subiectul beneficiază de dreptul la intimitate, este obligatorie solicitarea unui mandat. Aceste forme de supraveghere includ, de exemplu, interceptarea comunicaţiilor (prin intermediul telefoanelor

fixe, telefoanelor mobile, a serviciului voce prin IP), precum şi instalarea şi monitorizarea dispozitivelor de urmărire. Emiterea unei autorizaţii anterior efectuării interceptării garantează legalitatea obţinerii probelor, garanţie ce ar putea avea implicaţii asupra admisibilităţii acestora.

6.1.1. Emiterea mandatului

Analizând aspectele cu privire la necesitatea existenţei unui mandat sau a unei autorizaţii, în vederea efectuării supravegherii tehnice, Biroul Naţiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor şi Criminalităţii constată că în legislaţia statelor prevederile legale sunt diferite. Astfel, în unele jurisdicţii, autorizaţia de a efectua supravegherea este emisă de către instanţa de judecată, în conformitate cu legislaţia incidentă, iar în alte ţări, există situaţii derogatorii de la această regulă, care permit ca supravegherea să fie efectuată fără restricţii legislative[12].

Raportat la aceste aspecte, observăm faptul că în Marea Britanie, *Regulation of Investigatory Powers Act 2000*[13] instituie un sistem, în care este necesar un mandat emis de puterea executivă pentru interceptarea legală a unei comunicaţii.

Acest act normativ reglementează două tipuri de mandate de interceptare, primul cunoscut sub numele de „mandat normal", ce autorizează supravegherea unei persoane, ca fiind „subiectul interceptării", într-o locaţie în care interceptarea va avea loc, iar celălalt mandat, cunoscut sub numele de „mandat certificat", necesită un certificat eliberat de către Secretarul de stat şi este aplicabil numai pentru „comunicările externe", trimise sau primite din afara Regatului Unit. Acest tip de mandat este scutit, printre altele, de la cerinţele specificării unei persoane sau incinte. În ciuda diferenţelor lor în diverse aspecte, ambele tipuri de mandate sunt supuse, în mare parte, aceluiaşi regim de reglementare[14].

---

[12] United Nations Office on Drugs and Crime(U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 13-14.

[13] R.I.P.A. nu reglementeaza doar interceptarea comunicaţiilor. Acesta reglementează si alte competenţe de investigare, inclusiv supravegherea in spaţii rezidenţiale sau vehicule private, supravegherea, în cursul operaţiunilor specifice, folosirea investigatorilor sub acoperire şi accesul la datele criptate.

[14] Thomas Wong, *Regulation of Interception of Communications in Selected Jurisdictions*, Research and Library Services Division, Legislative Council Secretariat, 2005, p. 13.

Totodată, *Regulation of Investigatory Powers Act 2000* stabileşte, în Secţiunea 3, o serie de situaţii în care interceptarea poate fi efectuată în mod legal fără mandat.

Astfel de interceptări pot fi efectuate atunci când există motive rezonabile să se creadă că interlocutorii unei conversaţii au consimţit la interceptare, sau în situaţia în care doar unul dintre aceştia a fost de acord cu efectuarea supravegherii.

Pe cale de consecinţă, în astfel de situaţii nu este necesară emiterea unui mandat pentru supravegherea conversaţiilor purtate de părţi, iar o astfel de măsură diferă de cea a interceptării.

De exemplu, supravegherea poate avea loc atunci când persoana suspectată de a fi comis infracţiunea de lipsire de libertate contactează telefonic rudele ostaticului iar poliţia se impune să înregistreze apelul pentru a identifica sau urmări suspectul.

O altă situaţie în care interceptarea poate fi efectuată legal, fără mandat, este cea în care interceptarea se desfăşoară în legătură cu furnizarea sau operarea de servicii, indicam în acest sens situaţia în care curierul poştal trebuie să deschidă un colet pentru a determina adresa expeditorului, deoarece adresa destinatarului este necunoscută[15].

În Marea Britanie au avut loc o serie de modificări legislative raportate la incidentul „11 septembrie" şi impuse ca urmare a evoluţiei tehnologiei comunicaţiilor. Astfel, în ultimii ani, guvernul britanic a introdus o serie de măsuri legislative referitoare la interceptarea comunicaţiilor, dintre care unele se concentrează pe consolidarea punerii în aplicare a *Regulation of Investigatory Powers Act 2000 (în continuare R.I.P.A.)* pentru a răspunde dezvoltării tehnologiei în comunicaţii şi servicii, în timp ce altele vizează consolidarea competenţelor de investigare ale guvernului faţă de acţiunile teroriste.

În conformitate cu cerinţele *Regulation of Investigatory Powers Act 2000 (în continuare R.I.P.A.)*, Ministerul de Interne a publicat în iulie 2002 Codul de conduită privind interceptarea comunicaţiilor, iar anterior adoptării proiectul de Cod a trecut printr-un proces de consultare publică.

[15] Thomas Wong, *loc. cit.*, p. 16.

Codul stabileşte în detaliu procedurile care trebuie urmate de către autorităţile publice, care sunt abilitate să solicite mandatele de interceptare şi să efectueze în mod legal interceptarea fără mandat, în circumstanţe specifice. Acesta reglementează de asemenea, principii privind punerea în aplicare a mandatelor, redarea, copierea, arhivarea şi alte garanţii necesare pentru materialele interceptate.

În *Statele Unite ale Americii*, *în temeiul Titlului III din Omnibus Safe Streets and Crime Control Act 1968*, ofiţerii de investigaţii federale sau organele judiciare au posibilitatea de a intercepta comunicaţiile în conformitate cu mandatele emise de judecători. În ceea ce priveşte admisibilitatea ca mijloc probator a materialelor obţinute în urma ascultării disidenţilor, cetăţeni americani, efectuată chiar în scopul protecţiei securităţii naţionale, Curtea Supremă, în cauza Statele Unite versus Instanţa Districtuală din Eastern Michigan, a arătat că acestea sunt probe obţinute fără mandat, fiind pe cale de consecinţă inadmisibile.[16]

O altă problemă controversată a fost reglementată în cauza Dalia versus Statele Unite, unde s-a dezbătut problema referitoare la situaţia în care mandatul de supraveghere electronică emis în baza Titlului III autorizează şi accesul clandestin într-o clădire în scopul instalării şi/sau recuperării dispozitivelor de ascultare. În acest caz, Curtea a considerat că această autorizare nu mai este necesară, fiind inclusă în mod automat în mandatul emis.[17]

În cauza Katz versus Statele Unite a fost ridicată problema interceptării conversaţiilor de la o cabină telefonică publică, în condiţiile în care dispozitivul de ascultare fusese amplasat pe unul din pereţii exteriori ai cabinei, deci într-un loc public, iar instanţa a stabilit că şi în acest caz este nevoie de o autorizare judiciară bazată pe motive rezonabile.[18]

De asemenea, în cauza Statele Unite versus Knotts, Curtea Supremă a dispus în sensul că utilizarea unui emiţător pentru monitorizarea deplasărilor inculpatului în locuri publice nu este de natură a încălca dreptul acestuia garantat de Amendamentul patru[19], pe cale de consecinţă nu se impune emiterea unei autorizaţii din partea judecătorului.

---

[16] Judy Hails Kaci, *Criminal Procedure. A case approach*, Ed. Copperhouse, Placerville, 1993, p. 215.
[17] Ibidem, p. 216.
[18] Judy Hails Kaci, *op. cit.*, p. 202.
[19] Ibidem., p. 210.

Un alt act normativ ce reglementează măsurile de supraveghere este Foreign Intelligence Surveillance Act of 1978 (F.I.S.A.). Acesta stabileşte cadrul efectuării interceptărilor comunicaţiilor puterilor străine sau agenţilor acestora de pe teritoriul Statelor Unite ale Americii, în scopul obţinerii de informaţii externe. Aceste informaţii se raportează la securitatea naţionala a Statelor Unite ale Americii (în continuare SUA), incluzând apărarea împotriva atacurilor în desfăşurare sau iminente, sabotajului, terorismului internaţional şi activităţilor clandestine de spionaj.

În conformitate cu *Foreign Intelligence Surveillance Act of 1978,* ţinta supravegheată trebuie să fie o putere străină sau un agent al unei puteri străine de pe teritoriul Statelor Unite, sau locaţiile supravegheate sunt utilizate sau sunt pe cale de a fi utilizate de către o putere străină sau de către agenţii acesteia. În cazul în care interceptarea implică înregistrarea comunicaţiilor unui cetăţean al S.U.A. şi pe teritoriul S.U.A., aceasta trebuie să fie efectuată în baza unui ordin judecătoresc, însă pentru obţinerea acestuia, cerinţele sunt mai puţin restrictive decât cele prezentate în Titlul III.

Analizând aceste prevederi, observăm că un ordin F.I.S.A. trebuie să fie emis de către o instanţă specială cunoscută sub numele de instanţa F.I.S.A.

Aceasta cuprinde unsprezece judecători numiţi de către preşedintele Curţii Supreme şi provin din cel puţin şapte circuite judiciare din S.U.A. Instanţa F.I.S.A. are competenţa exclusivă de a primi cererile şi de a emite ordinele de aprobare a supravegherii electronice oriunde în Statele Unite. Un judecător F.I.S.A. nu poate încuviinţa aceeaşi cerere care a fost respinsă anterior de un alt judecător.

Conform F.I.S.A., Preşedintele Statelor Unite, prin intermediul Procurorului general, poate autoriza supravegherea electronică, fără un ordin judecătoresc. Aceasta se poate realiza doar în scopul dobândirii de informaţii externe pentru o perioadă de până la un an, în cazul în care Procurorul general certifică faptul că supravegherea este folosită exclusiv la interceptarea conţinutului comunicaţiilor transmise exclusiv între sau printre puterile străine sau la interceptarea de informaţii tehnice de pe proprietăţi sau sedii sub controlul exclusiv al unei puteri străine. Totodată, se impune să se confirme faptul că supravegherea va fi limitată, în sensul că

nu va viza comunicaţiile la care ia parte un cetăţean al Statelor Unite, urmând ca Procurorului General să raporteze aceste proceduri atât la Comitetul Permanent de Informaţii de la Casa Alba cât şi Comitetului Senatului, cu cel puţin 30 de zile înainte de data efectivă a procedurilor.

S.U.A. Uniting and Strengthening of America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act (PATRIOT ACT) reprezintă un răspuns la ameninţările vizând securitatea naţională, generate de terorism, după incidentul „11 septembrie", prin care Congresul a adoptat o serie de legi care prevăd noi instrumente în lupta contra terorismului. Unul dintre cele mai controversate acte este Patriot Act. Legea modifică o serie de acte normative existente şi conţine dispoziţii noi care acoperă o gamă largă de subiecte, acordând o mai mare autoritate agenţilor federali în interceptarea comunicaţiilor atât pentru scopuri judiciare, cât şi în scopul strângerii de informaţii externe.

În ceea ce priveşte modificările aduse Titlului III, în lista infracţiunilor reglementate, Patriot Act adaugă infracţiunile cibernetice, cum ar fi fraudele informatice şi mai multe infracţiuni cu caracter terorist, cum ar fi infracţiuni la regimul armelor chimice, utilizarea de arme de distrugere în masă, acte violente de terorism în afara frontierelor naţionale, tranzacţii financiare cu ţările care sprijină teroriştii, suport material acordat teroriştilor şi organizaţiilor teroriste.

Patriot Act introduce noi dispoziţii în Titlul III, care să permită ofiţerilor de investigaţie sau de poliţie să intercepteze, fără un ordin judecătoresc, comunicaţiile unui intrus într-un sistem de „calculatoare protejate", cum ar fi computerele utilizate în comerţul interstatal sau străin, în comunicaţii sau computere folosite de către guvernul federal ori de instituţii financiare. Interceptarea trebuie să se limiteze doar la comunicaţiile transmise către, prin intermediul, sau de la calculatorul accesat ilegal.

Patriot Act introduce, de asemenea, o nouă dispoziţie în Titlul III, care dă posibilitatea ofiţerilor de investigaţie sau de poliţie să permită accesul la conţinutul comunicărilor interceptate, inclusiv informaţiile externe străine, altor organe federale cu competenţe în spionaj, protecţie, imigrări, apărarea naţională sau oficialilor securităţii naţionale, în scopul de a ajuta aceşti funcţionari în exercitarea atribuţiilor lor oficiale.

Înainte de intrarea în vigoare a Patriot Act, F.I.S.A. prevedea că cererea pentru un ordin judecătoresc de interceptare trebuia să conţină o certificare a unui funcţionar desemnat de executiv, care să ateste că „scopul" supravegherii este acela de a obţine informaţii secrete străine. Patriot Act înlocuieşte „scopul" cu „un scop întemeiat".

Pentru a încuraja cooperarea între organele de drept şi agenţii operativi de informaţii, Patriot Act prevede că informaţiile obţinute în urmărirea penală, care conţin date externe sau de contraspionaj, inclusiv informaţii „interceptate", pot fi puse la dispoziţie şi împărtăşite în rândul agenţilor de informaţii[20].

Se impune să amintim şi procedurile utilizate de Agenţia de Securitate Naţională pentru interceptarea persoanelor din afara Statelor Unite, în scopul obţinerii de informaţii externe în conformitate cu secţiunea 702 din Legea privind Supravegherea Informaţiilor Externe (F.I.S.A.), cuprinse într-un document top secret ce urma a fi declasificat în 2035, dar a fost divulgat publicului în urma unor scurgeri de informaţii.

Aceste proceduri reglementează modul în care Agenţia de Securitate Naţională/ Serviciul Central de Securitate (N.S.A.) va determina dacă o persoană vizată conform secţiunii 702 din Legea privind Supravegherea Informaţiilor Externe (F.I.S.A.), este o persoană din afara Statelor Unite sau există motive rezonabile să se considere că se află în afara Statelor Unite („determinarea extraneităţii").

Totodată, este prevăzută o analiză post-identificare efectuată de N.S.A. pentru a se asigura că identificarea unei astfel de persoane nu duce la interceptarea intenţionată a comunicaţiilor unei persoane despre care există informaţii că s-ar afla în Statele Unite şi nici la interceptarea intenţionată a oricărei comunicări al cărei expeditor sau destinatar se află pe teritoriul Statelor Unite.

Sunt de asemenea reglementate aspectele privind documentaţia N.S.A. privind determinarea extraneităţii, respectarea şi supravegherea desfăşurării procedurii, precum şi derogări de la aceste proceduri.

În Secţiunea 3 relativ la „Procesarea şi Obţinerea informaţiilor – General" se prevede că obţinerea de informaţii prin interceptarea unor persoane

[20] Thomas Wong, *op. cit.*, p. 24-42.

aflate în afara Statelor Unite sau despre care există motive rezonabile să se considere că se află în afara Statelor Unite, în conformitate cu secţiunea 702 din Lege, va fi efectuată conform autorizaţiei date de Procurorul General şi Directorul N.S.A. şi va fi realizată într-o manieră concepută în scopul diminuării interceptării informaţiilor irelevante pentru scopul autorizat.

În ceea ce priveşte monitorizarea, înregistrarea şi prelucrarea, personalul abilitat va verifica dacă informaţiile obţinute trebuie să fie reduse şi va distruge, în cel mai scurt timp posibil, comunicaţiile dobândite din eroare, aparţinând sau privind o persoană de pe teritoriul Statelor Unite, în condiţiile în care nu sunt relevante pentru scopul autorizat sau nu conţin dovezi privind săvârşirea unei infracţiuni. Astfel de informaţii pot fi păstrate şi stocate pentru o perioadă de până la cinci ani.

Benzile magnetice sau alte suporturi de stocare care conţin comunicaţii interceptate pot fi procesate, context în care va fi determinată provenienţa datelor şi relevanţa informaţiilor cu privire la spionajul extern sau săvârşirea unei infracţiuni. Numai astfel de comunicaţii pot fi prelucrate. Toate celelalte comunicări pot fi păstrate sau difuzate numai în conformitate cu procedurile speciale prevăzute de lege.

Raportat la *comunicaţiile avocat-client*, de îndată ce este descoperit faptul că respectivele comunicaţii sunt purtate de un avocat (sau o persoană ce acţionează în numele avocatului) şi o persoană pusă sub acuzare penală, monitorizarea va înceta de îndată. Toate interceptările vor fi identificate ca fiind protejate de confidenţialitatea avocat-client, fiind făcută această menţiune într-un registru special. Extrasele relevante care conţin aceste conversaţii vor fi diferenţiate şi va fi notificată Divizia de Securitate Naţională a Departamentului de Justiţie astfel încât procedurile corespunzătoare să poată fi aplicate pentru a proteja aceste convorbiri. Astfel, nu vor putea fi analizate sau utilizate în niciun dosar penal, fiind păstrate doar în scopul stocării informaţiilor externe conţinute în acestea. În plus, toate propunerile de transmitere a informaţiilor protejate de privilegiul avocat-client trebuie să fie revizuite de Biroul Consilierului General al N.S.A. anterior oricărei difuzări.[21]

[21] Procurorul General al Statelor Unite, Eric H. Holder Jr., Ordin clasificat TOP SECRET de aprobare a procedurii NSA/CSSM 1-52, verificat de judecătorul John D. Bates al Curţii Statelor Unite pentru Interceptare şi Supraveghere, publicat de The Washington Post in data de 20.06.2013.

În *Australia*[22], baza legală a Interception Act derivă din secţiunea 51 din Constituţia Commonwealth din Australia, care prevede că Parlamentul australian are puterea „de a emite legi pentru pacea, ordinea şi buna guvernare a Commonwealth" cu privire la „serviciile poştale, telegrafice, telefonice, precum şi alte asemenea".

Asemănător prevederilor din Marea Britanie, observăm că actele normative reglementează două tipuri de mandate de interceptare şi anume „mandat pentru servicii de telecomunicaţii" şi „mandat nominal". Primul este emis în legătură cu un anumit serviciu de telecomunicaţii determinat individual, în timp ce acesta din urmă este emis în legătură cu orice serviciu de telecomunicaţii care este utilizat sau susceptibil de a fi utilizat de către o persoană anume.

Ambele tipuri de mandate pot fi emise atât pentru motive de securitate naţională cât şi pentru buna desfăşurare a urmăririi penale.

Mandatele sunt emise ori de către de Procurorul General, ori de către Directorul General al securităţii naţionale. În mod normal, acestea sunt emise de către Procurorul General al Commonwealth-ului (Procurorul General), care este ministrul responsabil de poliţie, afaceri juridice şi Organizaţia Australiană de Securitate şi de Informaţii (A.S.I.O.). Procurorul General este numit de primul-ministru, care, prin convenţie, este liderul partidului sau al coaliţiei care are cele mai multe locuri în Camera Reprezentanţilor.

În circumstanţe limitate, mandatele pentru siguranţa naţională, care pot fi eficiente pentru cel mult 48 de ore, pot fi emise de către Directorul general al securităţii din cadrul A.S.I.O., care raportează direct Procurorului General. Astfel de circumstanţe includ situaţii precum: Procurorul General nu a refuzat, în ultimele trei luni, să emită un mandat cerut de Directorul general al securităţii, Directorul general al securităţii este convins că gravitatea faptelor în cauza, care fac obiectul anchetei, ar justifica emiterea unui mandat de către Procurorul General şi că aşteptarea deciziei Procurorului General privind emiterea unui mandat va fi, sau este de natură să prejudicieze grav securitatea naţională.

[22] Thomas Wong, *op.cit.*, p. 44-50, 54-57.

În momentul emiterii unui mandat de către Directorul general al securităţii, acesta trebuie să furnizeze Procurorului General o copie şi o expunere a motivelor pentru care este emis acesta. Mandatul poate fi revocat de către Procurorul General, oricând înainte de expirarea sa.

În aprilie 2004, a fost adoptat Amendamentul din 2004 privind Telecomunicaţiile, având drept obiectiv modificarea Legii Interceptării cu privire la înregistrarea comunicaţiilor de către A.S.I.O., a liniilor publice fără mandat şi permiterea interceptării fără a notifica operatorii de telecomunicaţii.

Sunt introduse dispoziţii noi în Legea interceptării, permiţând acestei instituţii să asculte, să înregistreze, să citească sau să vizualizeze apelurile telefonice către numerele de telefon listate public de către A.S.I.O.

Amendamentul din 2004 modifică Legea interceptării prin eliminarea cerinţei ca A.S.I.O. să notifice operatorul de telecomunicaţii în cazul în care un mandat a fost emis pentru interceptarea unui serviciu de telecomunicaţii al acestuia, nemaifiind obligatorie asistenţa operatorului pentru executarea mandatului. Cu toate acestea, celelalte agenţii trebuie să notifice operatorii atunci când reţelele lor sunt interceptate, chiar dacă nu au nevoie de asistenţă din partea acestora.

În *Israel*, ca regulă generală, înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor este interzisă în orice situaţie. De la această regulă, Legea interceptării convorbirilor telefonice din 1979, prevede o serie de situaţii de excepţie, care justifică înregistrarea audio. Astfel, art. 2.a din această lege prevede că o convorbire sau comunicare poate fi înregistrată, numai atunci când este autorizată de organul competent[23].

Tot în cuprinsul legii se menţionează, potrivit art. 8, un număr limitativ de situaţii în care interceptarea convorbirilor sau comunicărilor poate avea loc chiar fără autorizaţie.

Prima dintre acestea se referă la cazul în care înregistrarea vizează o convorbire sau comunicare, care are loc în public. Este considerată comunicare făcută în loc public aceea care, prin condiţiile de realizare, dă

[23] Zubeidat Ibrahim, *Probele judiciare pe legislaţia penală română şi a statului Israel-Teză de doctorat susţinută sub îndrumarea prof. univ. dr. Grigore Theodoru,* Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iaşi, 2000, p. 120.

posibilitatea unei persoane cu o capacitate intelectuală medie, să îşi dea seama că ar putea fi auzită sau înregistrată, este făcută de persoana competentă din cadrul organelor de securitate şi vizează aspecte privind o infracţiune referitoare la siguranţa naţională, sau de o persoană delegată de şeful poliţiei în scopul împiedicării săvârşirii unei infracţiuni sau al descoperirii infractorului. Totodată, este prevăzută şi situaţia în care înregistrarea are loc întâmplător sau este făcută cu bună credinţă, la vedere, în scopuri publicitare sau pentru ştiinţă.

A doua situaţie este supusă condiţiei ca înregistrarea să vizeze o convorbire internaţională şi este dispusă de şeful armatei.

Un alt caz se raportează la înregistrarea unei convorbiri făcută de un militar sau un poliţist, din ordinul superiorului şi se efectuează cu mijloace de comunicare proprii armatei sau poliţiei.

Totodată, se prevede şi posibilitatea înregistrării fără mandat, dacă aceasta este făcută la nivelul Ministerului Telecomunicaţiilor sau de o persoană autorizată conform Legii telecomunicaţiilor din 1982 (Legea „Beyik"), sau de o altă persoană care îşi desfăşoară activitatea în aceste domenii, în exercitarea atribuţiilor de serviciu sau cu ocazia remedierii defecţiunilor intervenite la mijloacele de comunicare.

În legislaţia franceză, potrivit art. 100 C.pr.pen.**,** în materie de crime şi în materie de delicte, dacă pedeapsa prevăzută de lege este de cel puţin 2 ani de închisoare, iar necesităţile de informare o cer, judecătorul de instrucţie poate dispune interceptarea, înregistrarea şi transcrierea corespondenţelor emise pe calea telecomunicaţiilor. Aceste operaţii sunt efectuate sub autoritatea şi controlul său. Hotărârea de interceptare este scrisă, neavând caracter judecătoresc şi nu poate fi atacată.

Codul de procedură penală francez, în articolul 100-7, exceptează anumite categorii de persoane de la aplicarea prevederilor anterior menţionate privind interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor. Astfel, potrivit prevederilor menţionate, nu poate fi dispusă efectuarea acestei măsuri în cazul deputaţilor sau senatorilor, înainte de a fi sesizat preşedintele camerei din care aceştia fac parte, ori în situaţia magistraţilor, fără sesizarea prim-premierului sau a procurorului general.[24]

[24] Corinne Renault-Brahinsky, *Procedure penale, 2e edition*, Ed. Gualino, Paris, 2008, p. 331.

În ceea ce priveşte interceptarea liniilor telefonice a persoanelor ce exercită profesia de avocat, acestea nu se pot efectua fără ca judecătorul de instrucţie să informeze Consiliul Baroului din care avocatul face parte, respectiv a preşedintelui Adunării naţionale sau a Senatului şi numai în măsura în care suspiciunile pentru comiterea unor infracţiuni planează asupra sa[25].

Observăm că în legislaţia franceză sunt acordate mai multe garanţii în cazul înregistrării convorbirilor avocat-client faţă de prevederile procesual penale din România. De lege ferenda, propunem ca şi în legislaţia naţională să se instituie o astfel de obligaţie. Având în vedere privilegiul relaţiei avocat-client, se impun garanţii suplimentare în momentul în care este decisă o atare ingerinţă.

În conformitate cu dispoziţiile art. 706-96 C.pr.pen., atunci când necesităţile de informare efectuate în cazul unei crime sau a unui delict prevăzute de art. 706-73 o impun, judecătorul de instrucţie, cu avizul procurorului Republicii, poate să autorizeze prin ordonanţă motivată, instalarea de către ofiţerii şi agenţii de poliţie delegaţi prin comisie rogatorie, a unui dispozitiv tehnic pentru captarea, fixarea, transmiterea şi înregistrarea, fără consimţământul celor vizaţi, a cuvintelor pronunţate de una sau mai multe persoane, în particular sau în mod confidenţial, în locuri sau vehicule private sau publice, sau a imaginii cu una sau mai multe persoane aflate într-un loc privat. Aceste operaţiuni se efectuează sub autoritatea şi controlul judecătorului de instrucţie.

În vederea instalării dispozitivului tehnic menţionat la alineatul 1, judecătorul de instrucţie poate autoriza plasarea lui într-un vehicul sau într-un loc privat, inclusiv în afara orelor prevăzute de art. 59, fără ştirea sau fără consimţământul proprietarului sau posesorului vehiculului sau al ocupantului locaţiei sau al oricărei persoane titulare a unui drept asupra acestora. Dacă este vorba despre o locuinţă, iar operaţiunea trebuie să intervină în afara orelor prevăzute de art. 59, această autorizaţie este emisă de judecătorul pentru libertăţi şi detenţie sesizat în acest scop de judecătorul de instrucţie. Aceste operaţiuni, care nu pot avea un alt scop decât instalarea dispozitivului tehnic, se efectuează sub autoritatea şi controlul judecătorului de instrucţie. Dispoziţiile prezentului alineat sunt

[25] Serge Guinchard, Jacques Buisson, *op. cit.*, p. 590.

aplicabile şi operaţiunilor care au ca obiectiv dezinstalarea respectivului dispozitiv tehnic.

Dispozitivului tehnic menţionat la alineatul 1 nu poate fi instalat în locurile prevăzute la art. 56-1, 56-2 şi 56-3 şi nici în vehiculul, la biroul sau la domiciliul persoanelor menţionate la art. 100-7, respectiv deputaţi, senatori, magistraţi.

Faptul că operaţiunile prevăzute de acest text de lege dezvăluie şi alte infracţiuni decât cele menţionate în hotărârea judecătorului de instrucţie nu constituie o cauză de nulitate a procedurilor incidente.

Observăm că judecătorului de instrucţie îi sunt atribuite atribuţii sporite faţă de judecătorul naţional care emite autorizaţie şi chiar faţă de judecătorul de drepturi şi libertăţi din noul Cod de procedură penală român. Judecătorul de instrucţie se asigură de respectarea tuturor acestor garanţii cetăţeanului în viaţa căruia are loc intruziunea.

Relativ la legislaţia din *Kosovo*, articolul 258 alin. 1 C.pr.pen., prevede că procedura efectuării interceptărilor este supusă unui ordin emis de procurorul public, pentru supravegherea discretă video sau prin fotografiere, în locuri publice, monitorizarea discretă a conversaţiilor, în locuri publice, cercetarea sub acoperire sau monitorizarea apelurilor telefonice.

Potrivit alin. 2 al aceluiaşi text de lege, judecătorul de instrucţie poate emite un ordin la cererea procurorului public pentru supravegherea discretă video sau prin fotografiere, în spaţii private, monitorizarea discretă a conversaţiilor, în spaţii private, percheziţionarea trimiterilor poştale, interceptarea telecomunicaţiilor, interceptarea comunicaţiilor prin reţea informatică, livrarea controlată a trimiterilor poştale, folosirea de dispozitive de urmărire sau localizare, simularea achiziţionării unui obiect, simularea unei infracţiuni de corupţie sau dezvăluirea de date financiare.

Observăm că şi în Kosovo, legislaţia a fost armonizată cu jurisprudenţa Curţii europene, iar intruziunea este supusă controlului unui judecător.

6.1.2. Autorităţi competente de a solicita şi emite mandate

În ceea ce priveşte solicitantul autorizaţiei, unele jurisdicţii prevăd existenţa unei cereri pentru un mandat de interceptare a comunicaţiilor, a priori aprobată de Procurorul General sau corespondentul acestuia, înainte ca aceasta să fie prezentată unui judecător.

În alte state, o cerere de interceptare poate fi făcută şi de alţi funcţionari publici, însă şi aceştia trebuie să aibă un nivel ridicat de responsabilitate în ierarhia jurisdicţională.

Trebuie remarcat faptul că rolurile specifice ale procurorului şi cele ale ofiţerilor de poliţie diferă considerabil în legislaţia anglo-saxonă faţă de celelalte sisteme de drept, întrucât, în sistemele common-law, poliţia are autonomie asupra procesului de investigare, pe când în alte legislaţii atribuţiile organelor judiciare sunt mai restrânse, în sensul că procurorul joacă de multe ori un rol important în supravegherea derulării anchetei, fiind în măsură să autorizeze un mandat pentru efectuarea supravegherii electronice.

În schimb, în sistemele tradiţionale common-law, procurorul nu poate emite mandate în niciun caz, jurisdicţia federală a Statelor Unite oferă un exemplu de excepţie de la această tendinţă generală, în sensul că deşi procurorul nu emite mandatele, practica standard este ca acesta să aprobe şi să verifice cererea făcută de către ofiţerii judiciari, înainte de a fi examinată de către un judecător[26].

În cazul în care este necesar un mandat de supraveghere electronică, în legislaţiile interne există trei autorităţi competente să supravegheze şi să permită efectuarea interceptărilor, respectiv judecătorul, procurorul sau o comisie specială/comisar sau altă autoritate.

Unele dintre state au înfiinţat comisii speciale independente sau autorităţi competente în a supraveghea folosirea acestor proceduri de către executiv, inclusiv de către organele de aplicare a legii.

În *Queensland, Australia*, secţiunea 324 din Legea privind infracţiuni şi delicte din 2001, permite guvernatorului, în Consiliu, să numească un „supraveghetor al interesului public", pentru a monitoriza cererile şi aplicarea mandatelor de supraveghere şi a mandatelor de percheziţie sub acoperire. Se stipulează în mod expres că persoana desemnată nu trebuie să fie un membru al serviciului de poliţie sau al Ministerului Public.

Observăm că în Australia există o autoritate de supraveghere a interceptărilor, independentă, care monitorizează aceste agenţii, aspect propus şi de noi pe parcursul lucrării, în scopul controlării, într-o manieră obiectivă, a măsurilor de supraveghere şi a utilizării informaţiilor obţinute.

[26] United Nations Office on Drugs and Crime(U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 14.

Mandatele de interceptare trebuie să fie emise de un judecător eligibil sau un membru desemnat al Tribunalului Administrativ de Recursuri (A.A.T.). Prin judecător eligibil se înţelege un judecător al unui tribunal creat de Parlamentul australian, care a fost de acord să fie numit de către Procurorul General şi care a fost declarat eligibil de către acesta. În prezent, judecătorii eligibili provin de la Curtea Federală din Australia, Tribunalul pentru Familie din Australia şi Serviciul Federal al Magistraturii.

Un „membru desemnat A.A.T." se referă la un vicepreşedinte, membru senior permanent sau temporar, sau un membru al A.A.T., care a fost nominalizat de către Procurorul General să emită mandate de interceptare. În conformitate cu articolul 7 din Legea privind Tribunalul Administrativ de Recursuri din 1975, vicepreşedinţii A.A.T. trebuie să fi fost practician al profesiilor juridice ale Înaltei Curţi Federale, Curtea Supremă sau Curtea de Stat sau Teritoriu pentru nu mai puţin de cinci ani, în timp ce membrii seniori pot fi practicieni ai profesiilor juridice sau sunt specializaţi în alte domenii. Membrii seniori permaneţi sau temporari nu sunt eligibili pentru nominalizarea pentru emiterea mandatelor, cu excepţia cazului în care aceştia au aceeaşi calificare juridică ca cea a vicepreşedintelui. Membrii desemnaţi din cadrul A.A.T. sunt consideraţi de guvern ca fiind independenţi şi capabili de a evalua dovezi în mod obiectiv, nepărtinitor, în calitate de judecători.

Legitimitatea competenţei de a emite mandate de interceptare cu care sunt investiţi membrii A.A.T., derivă din problemele ridicate de către Înalta Curte, în cazul Grollo în anul 1995. Curtea a reţinut că emiterea unui mandat de interceptare, emis de către o putere, alta decât cea judiciară, dar şi de natură intruzivă şi secretă, ar putea submina încrederea publicului în independenţa şi imparţialitatea sistemului judiciar. De asemenea, a considerat că o funcţie non-judiciară nu a putut fi atribuită unui judecător, fără consimţământul său şi că tribunalele, ofiţerii de poliţie ai Commonwealth-ului şi judecătorii pensionari sunt, de asemenea, abilitaţi pentru a îndeplini atribuţia emiterii mandatelor.

În alte legislaţii, permisiunea de a efectua supravegherea electronică în investigarea infracţiunilor grave, este de competenţa exclusivă a procurorului.

În *Polonia*, spre exemplu, procurorul poate autoriza supravegherea şi înregistrarea conţinutului convorbirilor telefonice, cu scopul de a detecta şi de a obţine probe pentru procedurile în curs sau pentru a preveni săvârşirea de noi infracţiuni[27].

În *Marea Britanie*[28] atât mandatele normale cât şi cele certificate trebuie să fie emise de către Secretarul de stat, de obicei, Secretarul de interne, care este responsabil pentru lege şi ordine în Marea Britanie. Chiar şi într-un caz de urgenţă, situaţie în care un mandat poate fi semnat de un oficial de rang înalt, Secretarul de Stat trebuie să fi luat în considerare cererea şi să-i fi dat instrucţiuni înainte de semnarea fiecărui mandat în parte[29].

Cererea de emitere a mandatelor normale sau certificate se poate face numai de către sau în numele unui număr limitat de înalţi oficiali, dintre care directorii agenţiilor de securitate şi de informaţii, şi anume Directorul general al Serviciului de Securitate (MI5), Şeful Serviciului Secret de Informaţii (MI6), Directorul Departamentului de Comunicaţii a Guvernului (G.C.H.Q.), Directorul general al Serviciului Naţional de Ivestigatii Criminale (N.C.I.S.), şeful Departamentului de Informaţii pentru Apărare (D.I.S.), sau şefii departamentelor de poliţie, şeful Serviciului de Poliţie al Irlandei de Nord, şeful oricărei secţii de poliţie reglementată de Police (Scotland) Act 1967 şi Comisarii vămilor şi accizelor[30].

În *Italia*, art. 267 alin. 1 din Codul de procedură penală, având denumirea marginală *Premise şi forme ale prevederii,* prevede că procurorul cere judecătorului pentru anchete preliminare în conformitate cu art. 328 C.pr.pen., autorizaţia de a dispune operaţiunile de supraveghere prevăzute de art. 266 C.pr.pen. Autorizaţia este dată prin decret justificat, în conformitate cu art. 125[3], când există indicii grave privind săvârşirea unei infracţiuni şi interceptarea este absolut indispensabilă în scopul continuării anchetelor.

În *Serbia*, ordonarea supravegherii audio şi video a suspectului în secret, se realizează, potrivit articolului 146 alin. 1 C.pr.pen., ca urmare a

[27] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 15.

[28] Thomas Wong, *op.cit.*, p. 14.

[29] Potrivit *Interception of Communications Code of Practice* publicat de către Ministerul de Interne, un caz de urgenţă este acela în care autorizaţia de interceptare este necesară în termen de 24 de ore.

[30] Thomas Wong, *op.cit.*, p. 14.

propunerii în scris şi justificată a unui procuror public. Judecătorul de instrucţie poate dispune supravegherea şi înregistrarea convorbirilor telefonice sau altele sau comunicarea prin alte dispozitive tehnologice şi înregistrare video sau localizarea şi supravegherea electronică a persoanelor suspectate a fi comis infracţiuni.

Conform art. 146 alin. 3 C.pr.pen. sârb, dispoziţia va include datele cu privire la persoana împotriva căreia este aplicată măsura, motivele suspectării, modul de punere în aplicare, scopul şi durata măsurii. Măsurile pot dura o perioadă de până la trei luni şi din motive importante pot fi prelungite cu încă trei luni.

Observăm că punerea în aplicare a unei tehnici speciale de cercetare sau a măsurilor din care acesta se constituie va fi încheiată imediat ce motivele pentru punerea sa în aplicare încetează. Dispoziţia judecătorului de instrucţie va fi pusă în aplicare de către poliţie sau Serviciul de Securitate – Informaţii.

În ceea ce priveşte *Germania*, art. 100b alin. 1 C.pr.pen., prevede că supravegherea şi înregistrarea telecomunicaţiilor poate fi ordonată numai de către un judecător. Dacă întârzierea prezintă riscuri ordinul poate fi dat şi de către procuratură. Ordinul procuraturii iese din vigoare dacă nu este confirmat de către judecător în termen de trei zile.

Conform alin. 2, ordinul se dă în scris, acesta trebuind să conţină numele şi adresa celui împotriva căruia este îndreptat şi numărul de telefon sau o altă modalitate de identificare a conexiunii sale de telecomunicaţii. Ordinul va cuprinde felul, volumul şi durata măsuri, fiind limitat în timp, pentru cel mult trei luni. Este permisă o prelungire nu mai mare de trei luni în cazul în care se menţin condiţiile arătate în art. 100a.

Constatăm, la o analiză atentă a textului de lege ample similitudini cu legislaţia naţională.

Alin. 3 al art. 100 prevede că în baza Ordinului, fiecare persoană care oferă servicii de telecomunicaţii sau acţionează în cadrul acestora trebuie să faciliteze judecătorului, procuraturii şi persoanelor din poliţie care fac cercetări pentru aceasta (art. 152 Legea organizării judecătoreşti) supravegherea şi înregistrarea telecomunicaţiilor. Dacă şi în ce volum trebuie luate măsuri în acest sens rezultă din art. 110 din Legea telecomunicaţiilor şi din

Ordonanţa de drept privind aplicarea tehnică şi organizatorică a măsurilor de supraveghere luată în baza acesteia.

Conform alin. 4, dacă nu mai sunt îndeplinite condiţiile art. 100a, măsurile luate ca urmare a ordinului trebuie să înceteze imediat. Informaţiile relativ la persoane, obţinute prin aceste măsuri, pot fi utilizate ca dovezi în alte procese penale numai dacă cu ocazia evaluării se constată că acestea sunt necesare pentru clarificarea unei infracţiuni dintre cele indicate în lege, la art. 100a.

Dacă documentele obţinute ca urmare a acestor măsuri nu mai sunt necesare pentru urmărirea penală, acestea se vor distruge imediat sub supravegherea procuraturii. Despre distrugere se va întocmi un proces-verbal.

În *Belgia,* potrivit art. 179 C.pr.pen., atunci când judecătorul de instrucţie consideră că există circumstanţe care necesită reperarea telecomunicaţiilor sau localizarea originii sau destinaţiei telecomunicaţiilor, necesare pentru stabilirea adevărului, el poate proceda la toate acestea, cerând concursul tehnic al operatorului reţelei de telecomunicaţii sau al furnizorului serviciului de telecomunicaţii.

Judecătorul de instrucţie indică circumstanţele faptei cauzei care justifică măsura, în ordonanţa justificată pe care o comunică procurorului Regelui, cu precizarea duratei în care aceasta va putea să se aplice, fără să se depăşească două luni de la data ordonanţei şi fără a prejudicia reînnoirea.

În caz de flagrant delict, procurorul Regelui poate ordona măsura de supraveghere iar în acest caz, măsura trebuie confirmată în 24 de ore de către judecătorul de instrucţie. Totuşi, procurorul Regelui poate ordona măsura dacă reclamantul o solicită, atunci când această măsură se adevereşte indispensabilă la stabilirea unei infracţiuni din cele indicate în art. 114 alin. 8 al Legii din 21 martie 1991, asupra reformei anumitor întreprinderi publice economice.

În *Hong Kong*, Ordonanţa Regiunilor Administrative Speciale ale Hong Kong-ului privind supravegherea şi interceptarea comunicaţiilor impune anumite condiţii pentru emiterea unei autorizaţii. Astfel, scopul autorizării este prevenirea şi depistarea săvârşirii infracţiunilor grave sau protejarea securităţii naţionale. În aceste condiţii trebuie să existe indicii rezonabile că

o infracţiune gravă a fost, este sau urmează să fie săvârşită sau că anumite acţiuni ameninţă siguranţa publică. De asemenea, ca şi în alte legislaţii, se impun a fi garantate principiile necesităţii şi proporţionalităţii.

Primul-ministru, la propunerea ministrului justiţiei, numeşte 3-6 judecători competenţi să autorizeze interceptarea sau supravegherea, în condiţiile prevăzute de ordonanţă. Mandatul unui judecător este de 3 ani, dar primul-ministru, la propunerea ministrului justiţiei, poate revoca numirea judecătorului înainte de termen, pentru motive justificate. Mai mult, un judecător delegat, după expirarea mandatului, va putea fi numit din nou cu respectarea dispoziţiilor prezentei ordonanţe privitoare la numirea judecătorilor.

Condiţia impusă ca un judecător să fie eligibil este ca acesta să fie membru al Tribunalelor de primă instanţă. Judecătorul delegat, ulterior numirii sale, nu va fi considerat membru al instanţelor de judecată, însă competenţele, protecţia şi imunităţile sunt similare cu cele ale unui judecător cu grad de instanţă de fond.

Orice ofiţer judiciar poate solicita judecătorului delegat emiterea unei autorizaţii de interceptare sau de supraveghere sub acoperire, în nume propriu sau în numele oricărui alt ofiţer din departament.

Cererea va fi făcută în scris, va fi însoţită de o declaraţie dată sub jurământ şi va fi verificată de un ofiţer ierarhic superior din departamentul în cauză.

După analizarea cererii, judecătorul o poate admite sau o poate respinge. Dacă însă cererea nu a fost verificată de ofiţerul ierarhic superior solicitantului, judecătorul o va respinge în toate cazurile. Soluţia judecătorului va fi dată prin încheiere, iar în caz de refuz, soluţia va trebuie motivată.

6.1.3. Înregistrări efectuate de una din părţi

În ceea ce priveşte înregistrările efectuate de una din părţi, remarcăm faptul că în unele state, în cazul în care o persoană îşi exprimă acordul în vederea înregistrării convorbirii, acest aspect reprezintă o condiţie de admisibilitate a probei în instanţă, dacă legea nu prevede pentru utilizarea acestui mijloc de probă necesitatea obţinerii consimţământului celorlalte părţi implicate în discuţii ce nu cunosc faptul că discuţia este înregistrată.

În această din urmă ipoteză, instanţa nu va putea asculta conversaţia, înregistrările efectuate fiind inadmisibile. În schimb, relatarea conţinutului conversaţiei se va baza doar pe memoria celui audiat, fară a avea vreo garanţie cu privire la ceea ce a fost spus în acea discuţie[31].

În conformitate cu secţiunea 184.2 din *Codul penal canadian*, o conversaţie privată poate fi interceptată în cazul în care o persoană, care ia parte la discuţie, consimte la acest fapt. Cu toate acestea, trebuie să existe o cerere de autorizare adresată unui judecător, însă, în acest caz legea cere mai puţine elemente şi menţiuni în cererea de obţinere a autorizării, în comparaţie cu situaţia în care niciun participant nu consimte interceptarea convorbirii.

Judecătorul trebuie să se asigure că există motive rezonabile să se creadă că o infracţiune, prevăzută de Codul penal sau de orice alt act al Parlamentului, a fost sau urmează să fie săvârşită, că fie emiţătorul, fie receptorul comunicării private au consimţit la interceptarea acesteia şi că există motive rezonabile să se creadă că informaţiile privind infracţiunea vor fi obţinute prin interceptarea solicitată.

Alte legislaţii, precum cea din România, nu impun nici o formă de autorizare în cazul în care un participant la conversaţie consimte la înregistrare. Acest lucru este deosebit de util în cazul în care este implicat un agent sub acoperire.

La fel, în *Noua Zeelandă,* înregistrarea unei conversaţii, de către unul dintre participanţi, în mod voluntar, nu va necesita nici o formă de autorizare. Nu există restricţie privind înregistrarea audio a convorbirilor private nici în cazul în care accesul în spaţiul în care a avut loc conversaţia este permis unei autorităţi prin lege şi autoritatea respectivă are dreptul de a asculta conversaţia înregistrată.

În dreptul procesual penal *israelian,* interceptarea convorbirilor este prezentată în literatura juridică israeliană[32] ca fiind o modalitate de ascultare şi înregistrare a unei convorbiri, prin intermediul mijloacelor tehnice, fără acceptul nici unuia dintre vorbitori.

[31] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 16.
[32] Zubeidat Ibrahim**,** *op. cit.,* p. 120.

Prin excepţie de la această regulă, este admisibilă ca probă în procesul penal, în condiţiile legii, înregistrarea audio efectuată de una dintre părţile participante la convorbire atunci când comunicarea cuprinde date sau indicii despre săvârşirea unei infracţiuni sau despre producerea unei pagube.

6.2. Condiţiile ce trebuie îndeplinite pentru obţinerea mandatului sau a autorizaţiei

În *Marea Britanie,* conform R.I.P.A., înainte de a emite un mandat normal sau certificat, Secretarul de stat trebuie să se asigure că acesta este „necesar", în sensul că se emite „în interesul securităţii naţionale", sau în scopul de a „preveni sau constata săvârşirea unor infracţiuni grave", de a „proteja interesele economice" ale Marii Britanii împotriva ameninţărilor din străinătate sau „pentru a da eficienţă prevederilor oricăror acorduri internaţionale de asistenţă reciprocă."

O altă cerinţă este reprezentată de faptul că procedura autorizată prin mandat este „proporţională" cu scopul pentru care acesta a fost emis, iar informaţiile necesare nu au putut fi obţinute în mod rezonabil prin alte mijloace[33].

În *Statele Unite ale Americii,* un ordin judecătoresc poate fi emis numai pentru investigarea infracţiunilor grave enumerate în Titlul III, precum omor, răpire, jaf, şantaj, mită, molestarea minorilor, infracţiuni privind drogurile, infracţiuni împotriva securităţii naţionale, precum şi orice altă infracţiune pedepsibilă cu moartea sau cu închisoare pentru mai mult de un an.

Mai mult decât atât, cererea trebuie să cuprindă „cauza probabilă" astfel încât instanţa să considere că o persoană comite, a comis, sau este pe cale de a comite o anumită infracţiune enumerată în titlul III, precum şi informaţiile referitoare la infracţiune ce vor fi obţinute printr-o astfel de interceptare, dar şi precizarea că instalaţiile sau locul unde urmează să fie efectuată interceptarea comunicaţiilor prin cablu, orale sau electronice sunt folosite, sunt pe cale de a fi folosite, sau sunt utilizate în mod obişnuit de către acea persoană.

[33] Thomas Wong, *op.cit.,* p. 15.

În *Australia,* secţiunea 21 din Legea dispozitivelor de supraveghere prevede că în cazul în care ofiţerul principal constată că utilizarea unui dispozitiv de supraveghere în temeiul unui mandat nu mai este necesară pentru obţinerea de probe, privind săvârşirea unei infracţiuni relevante sau locaţia ori identitatea infractorului, atunci acesta trebuie să ia măsurile necesare pentru încetarea utilizării dispozitivului de supraveghere.

În ceea ce priveşte mandatele judiciare, acestea pot fi eliberate numai pentru investigarea infracţiunilor din „clasa 1" şi „clasa 2" de infracţiuni.

Clasa 1 de infracţiuni include crimă, răpire, infracţiuni cu narcotice şi acte de terorism. Acesta include, de asemenea şi infracţiuni auxiliare, cum ar fi participarea, complicitatea şi conspiraţie la infracţiunile principale din clasa 1.

Clasa 2 infracţiuni include infracţiuni care implică moartea unei persoane, vătămări corporale grave, incendiere gravă, traficul de droguri, fraude grave, mită, corupţie, spălare de bani, infracţiuni cibernetice şi altele. În cele mai multe cazuri, se cere ca infracţiunea să fie pedepsibilă cu detenţiune pe viaţă sau cel puţin şapte ani de închisoare. Infracţiunile auxiliare pentru aceste infracţiuni principale fac parte de asemenea din această clasă de infracţiuni.

Observăm că acest minim al pedepsei a fost preferat şi de legiuitorul naţional, în noul Cod de procedură penală pentru a determina, concretiza criteriul de „infracţiuni grave" pentru care se pot dispune tehnicile speciale de supraveghere.

Criteriile legale pentru emiterea de mandate pentru clasa 1 şi clasa 2 de infracţiuni sunt în mare parte aceleaşi. În special, judecătorul eligibil sau membrul desemnat A.A.T. trebuie să examineze măsura în care metodele alternative de investigare au fost folosite de către, sau sunt disponibile pentru agenţii judiciari în cauză.

Puţinele diferenţe dintre motivele pentru emiterea de mandate se datorează faptului că infracţiunile de clasa 1 sunt mult mai grave decât cele din clasa 2 de infracţiuni. Diferenţa cea mai evidentă este faptul că înainte de a emite un mandat pentru o infracţiune din clasa 2, judecătorul sau membrul A.A.T. desemnat este obligat să ia în considerare gravitatea infracţiunii, precum şi gradul de interferenţă cu viaţa privată a unei

persoane. Pentru emiterea mandatelor de interceptare pentru o infracţiune din clasa 1 nu există o asemenea obligativitate.

Înainte de a emite un mandat pentru securitatea naţională în legătură cu un serviciu de telecomunicaţii sau cu o persoană anume, Procurorul General trebuie să ia în considerare de asemenea anumite criterii legale.

În mod special, Procurorul General trebuie să se asigure că subiectul interceptării este angajat în activităţi care aduc atingere securităţii naţionale, sau există motive rezonabile să fie suspectat a fi implicat în asemenea activităţi, ori că informaţiile externe care urmează să fie obţinute sunt importante pentru apărarea Australiei sau pentru păstrarea afacerilor externe ale Australiei.

Dacă cererea este făcută pentru un mandat nominal, Procurorul General trebuie să se asigure de faptul că este absolut necesară interceptarea comunicaţiilor unei persoane şi că un mandat pentru servicii de telecomunicaţii ar fi ineficient.

În Kosovo, articolul 257 C.pr.pen. prevede că supravegherea discretă video sau prin fotografiere, monitorizarea discretă a conversaţiilor în locuri publice, monitorizarea apelurilor telefonice sau dezvăluirea de date financiare poate fi dispusă împotriva unei persoane dacă există bănuiala fondată că aceasta a comis o infracţiune care se urmăreşte din oficiu sau, în cazurile în care tentativa se pedepseşte, a încercat să comită o infracţiune care se urmăreşte din oficiu. Totodată, este necesar ca informaţiile care ar putea fi obţinute prin această măsură să ajute la cercetarea infracţiunii, iar acestea nu ar putea fi obţinute prin orice alt act de cercetare fără dificultăţi nerezonabile sau fără un pericol potenţial la adresa altora.

În ceea ce priveşte monitorizarea discretă a conversaţiilor în spaţii private, percheziţionarea trimiterilor poştale, interceptarea telecomunicaţiilor, interceptarea comunicaţiilor printr-o reţea informatică, livrarea controlată a trimiterilor poştale, folosirea de dispozitive de urmărire sau localizare, simularea achiziţionării unui obiect, simularea unei infracţiuni de corupţie sau cercetarea sub acoperire, se pot dispune împotriva unei persoane dacă sunt îndeplinite anumite condiţii. Astfel, trebuie să există bănuiala fondată că aceasta a comis, iar în cazurile în care tentativa se pedepseşte, că a încercat să comită o infracţiune care se pedepseşte cu cel

puţin patru ani închisoare sau una dintre infracţiunile enumerate limitativ în Codul de procedură, dacă au fost săvârşite în promovarea terorismului sau a crimei organizate.

Se impune şi în acest caz ca informaţiile care ar putea fi obţinute prin această măsură să fie utile pentru cercetarea infracţiunii, neputând fi obţinute prin orice alt act de cercetare fără dificultăţi nerezonabile sau fără un pericol potenţial la adresa altora.

Observăm totodată şi faptul că potrivit articolului 259 C.pr.pen. Kosovo, autorizaţia trebuie să cuprindă numele şi adresa subiectului sau subiectelor ordinului, felul măsurii, motivele pentru care este necesară emiterea ordinului, durata de valabilitate a acestuia, ce nu poate depăşi 60 de zile de la data emiterii, precum şi unitatea de poliţie judiciară autorizată să pună în aplicare măsura şi ofiţerul care răspunde de supravegherea punerii în aplicare.

Totodată, pentru valabilitatea ordinului se impune ca ofiţerii de poliţie judiciară autorizaţi în mod corespunzător să îi prezinte oficialului judiciar care a acordat autorizarea un raport referitor la executarea ordinului, la intervale de 15 zile de la data emiterii ordinului.

Relativ la acest aspect, apreciem că s-ar impune introducerea unei astfel de obligaţii şi în legislaţia naţională, în contextul în care prin întocmirea unor rapoarte periodice cu privire la eficienţa măsurii de supraveghere şi a relevanţei datelor obţinute, s-ar putea limita interceptările abuzive sau obţinerea unor date ce nu au legătură cu cauza. În condiţiile în care ar fi întocmite astfel de situaţii operative, organele competente ar putea determina momentul la care scopul intruziunii a fost atins şi ar deveni incidente dispoziţiile art. 91^1 alin. 7 C.pr.pen., care altfel ar rămâne doar o garanţie la nivel scriptic.

Ordinul de supraveghere discretă video sau prin fotografiere în spaţii private, de monitorizare discretă a conversaţiilor în spaţii private, de interceptare a telecomunicaţiilor şi a comunicaţiilor prin reţea informatică sau de folosire de dispozitive de urmărire sau localizare, poate autoriza pe ofiţerii de poliţie judiciară să intre în spaţii private, dacă judecătorul de instrucţie determină că intrarea este necesară pentru a activa sau dezactiva mijloacele tehnice de aplicare a măsurii. Dacă ofiţerii de poliţie judiciară

autorizaţi în mod corespunzător intră în spaţii private în baza unui ordin emis conform prezentului alineat, acţiunile lor în spaţiul privat se limitează la cele specificate în ordin.

Ordinul de monitorizare a apelurilor telefonice sau de interceptare a comunicaţiilor prin reţea informatică trebuie să cuprindă toate elementele pentru identificarea fiecărui telefon referitor la care trebuie efectuată interceptarea sau punct de acces la o reţea informatică referitor la care trebuie efectuată interceptarea.

O excepţie de la această regulă este cuprinsă în alineatul 5 al art. 259 C.pr.pen. Kosovo. Astfel, la cererea procurorului public, ordinul de interceptare a telecomunicaţiilor poate cuprinde numai o descriere generală a telefoanelor referitor la care trebuie efectuată interceptarea, dacă completul de trei judecători de la Instanţa de District competentă stabileşte că există bănuiala fondată că suspectul foloseşte mai multe telefoane pentru a evita supravegherea de către ofiţerii de poliţie judiciară autorizaţi în mod corespunzător.

Dacă completul de trei judecători de la o Instanţă de District emite un ordin de interceptare a telecomunicaţiilor cu o descriere generală a telefoanelor, ofiţerii de poliţie judiciară autorizaţi în mod corespunzător, după ce execută ordinul cu privire la un anumit telefon, informează de îndată în scris completul de trei judecători despre faptele pertinente, inclusiv despre numărul telefonului.

În acest caz, ordinul este valabil 15 zile şi poate fi reînnoit până la o perioadă totală de 90 de zile de la data emiterii, neputând fi folosit pentru interceptarea telecomunicaţiilor altei persoane decât suspectul.

În *Italia,* în Partea a IV-a, art. 266 C.pr.pen. prevede că interceptarea conversaţiilor sau comunicărilor telefonice şi a altor forme de telecomunicare este permisă în procedurile referitoare la infracţiunile enumerate limitativ, ca delicte nepremeditate pentru care este prevăzută pedeapsa cu închisoarea pe viaţă sau cu închisoarea mai mare de 5 ani, sau delicte împotriva administraţiei publice pentru care e prevăzută pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, delicte privind substanţe stupefiante sau psihotrope, delicte privind armele şi substanţele explozive, delicte de contrabandă, infracţiuni de injurie, ameninţare, camătă, activitate financiară abuzivă, molestare sau tulburare a persoanelor prin intermediul telefonului.

În *Germania*, conform Codului de procedură penală, art. 100 lit. c), discuţiile private pot fi ascultate şi înregistrate într-o locuinţă cu ajutorul mijloacelor tehnice, fără ştirea celui în cauză dacă anumite fapte dau motiv de suspiciune că cineva a comis una dintre infracţiunile foarte grave indicate de lege, sau în cazurile în care tentativa se pedepseşte. Totodată, intruziunea este permisă atunci când în baza unor indicii se poate crede că prin supraveghere se pot obţine discuţiile învinuitului, care sunt importante pentru cercetarea situaţiei de fapt sau pentru aflarea locului unde se află un alt învinuit, precum şi când cercetarea situaţiei de fapt sau aflarea locului unde se află un alt învinuit ar fi foarte îngreunată în alt mod sau fără şanse de succes.

Observăm că sunt subliniate pricipiile subsidiarităţii şi proporţionalităţii măsurii.

Interceptarea convorbirilor este permisă şi în condiţiile în care există suficiente indicii care să trezească supoziţia că o persoană a comis personal sau în calitate de complice, infracţiuni de drept comun, ca falsificarea de monedă, trafic de persoane, omor, genocid, şantaj, viol, sau prevăzute în legi speciale, ca traficul de stupefiante, crimă organizată etc.[34]

Totodată, legea germană autorizează efectuarea acestora măsuri în cazul comiterii unor fapte de instigare sau complicitate la dezertare ori de instigare la insubordonare, săvârşite de o persoană care nu are calitatea de militar, potrivit art. 16 şi art. 19 raportate la art. 1 alin. 3 din Legea penală a militarilor[35].

Măsura poate fi luată numai împotriva învinuitului şi poate fi executată numai în locuinţa învinuitului. În locuinţele altor persoane măsura este permisă numai dacă în baza anumitor fapte se poate crede că învinuitul arătat în Ordinul dat conform art. 100d alin. 2 locuieşte acolo şi măsura luată numai în locuinţa învinuitului nu ar duce la stabilirea situaţiei de fapt sau la aflarea locului unde se află un alt învinuit. Măsura poate fi efectuată şi atunci când nu se poate evita ca şi alte persoane să fie atinse de ea.

---

[34] Delmas-Marty, Mireille, *Procedures pénales d'Europe,* Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 1995, p. 98.

[35] Adrian Ştefan Tulbure, *op. cit.*, p. 146.

O astfel de supraveghere poate fi ordonată numai dacă în baza unor indicii clare, în special cu privire la tipul încăperilor care trebuie supravegheate şi la raportul dintre persoanele care vor fi supravegheate unele faţă de altele se poate crede, că prin supraveghere nu se vor afla afirmaţii care ţin de esenţa vieţii private. Discuţiile din încăperile de producţie şi comerciale nu se consideră de obicei ca fiind de esenţa vieţii private. Acelaşi lucru se aplică şi pentru discuţiile despre infracţiuni comise şi afirmaţii asupra mijloacelor prin care vor fi comise infracţiuni.

Aşadar, ordinul se va da în scris, iar în cuprinsul acestuia se vor indica, dacă este cunoscut, numele şi adresa învinuitului împotriva căruia se îndreaptă măsura, fapta care i se impută şi în baza căreia se ordonă măsura, locuinţa care trebuie supravegheată sau camerele de locuit care trebuie supravegheate, felul, volumul şi durata măsurii, tipul informaţiilor care vor fi obţinute prin această măsură şi importanţa acestora pentru proces.

În motivarea ordinului sau a prelungirii se vor prezenta condiţiile acestora şi principalele considerente. În special se vor indica, în fiecare caz în parte, faptele concrete care întemeiază suspiciunea, considerentele esenţiale pentru necesitatea şi oportunitatea măsurii şi indiciile în sensul art. 100c al. 4 teza 1.

Dacă datele obţinute prin această măsură nu mai sunt necesare pentru urmărirea penală şi pentru o eventuală verificare judecătorească conform alineatului 10, acestea vor fi imediat distruse. Distrugerea trebuie documentată. Dacă distrugerea este amânată numai pentru efectuarea unei verificări conform alineatului 10, datele vor fi sigilate. Ele pot fi folosite numai în acest scop.

Interceptarea se va întrerupe imediat dacă în cursul supravegherii apar indicii potrivit cărora discuţiile fac parte din cele ce ţin de esenţa vieţii private. Înregistrările unor astfel de afirmaţii se vor şterge imediat, iar aspectele aflate prin intermediul unor astfel de afirmaţii nu pot fi utilizate. Faptul înregistrării şi ştergerii datelor trebuie documentat.

Apreciem că s-ar impune de lege ferenda sublinierea acestor aspecte şi în legea procesual penală internă, în condiţiile în care deseori în dosarele de urmărire penală se regăsesc discuţii private, fără legătură cu cauza.

În *Israel*, în situaţia înregistrărilor permise în scopul asigurării securităţii naţionale, regula o constituie autorizarea sau permisul dat de primul ministru sau de ministrul securităţii naţionale.

În situaţia în care autorizarea este dată de ministrul securităţii naţionale, acesta are obligaţia să înştiinţeze imediat primul ministru atât despre acordarea, cât şi despre prelungirea autorizării. O dată la 3 luni primul ministru, sau după caz, ministrul securităţii naţionale, trebuie să prezinte Consilierului Juridic principal al guvernului situaţia autorizaţiilor eliberate. O astfel de situaţie se prezintă anual Comisiei Legislative din cadrul Parlamentului.

În art. 4 din Legea privind interceptarea convorbirilor se prevede că pentru autorizarea înregistrării trebuie îndeplinite cumulativ anumite condiţii, respectiv să existe o cerere scrisă a şefului securităţii naţionale – „*Şabac*", iar interceptarea să se facă în scopul apărării securităţii naţionale.

Totodată, se impune ca prin efectuarea acestei operaţiuni să nu se aducă atingere onoarei, demnităţii, vieţii intime a unei persoane, iar timpul necesar pentru înregistrare să nu depăşească 3 luni.

Autorizaţia sau permisul de înregistrare trebuie să cuprindă datele de identificare a persoanei sau persoanelor care vor fi ascultate precum şi identificarea cât mai exactă a aparatului care va fi înregistrat, locul de unde se va face comunicarea şi felul ei, dacă sunt cunoscute de la început, felul înregistrării, precum şi timpul permis pentru ascultare.

În situaţia înregistrărilor permise în scopul descoperirii sau pentru stoparea scurgerii de informaţii secrete regula o constituie autorizarea sau permisul dat de primul ministru sau de ministrul securităţii naţionale.

În situaţia înregistrărilor permise în scopul opririi săvârşirii unei infracţiuni şi al identificării autorului regula o constituie autorizarea sau permisul dat de preşedintele tribunalului „*Mihozi*" (Tribunalul „*Mihozi*" este echivalent ca grad de jurisdicţie, tribunalului din actuala organizare a sistemului judiciar din România) sau de adjunctul acestuia (art.6).

Această autorizare se acordă pe calea unei ordonanţe, dacă sunt îndeplinite următoarele condiţii: să existe o cerere scrisă, a unui ofiţer de poliţie competent să efectueze cercetarea, înregistrarea să fie necesară pentru descoperirea, oprirea sau cercetarea unei infracţiuni grave (inclusă

în capitolul „Crime") sau pentru identificarea şi prinderea infractorului sau înregistrarea să se facă în scopul confiscării unor bunuri care au legătură cu o infracţiune gravă. De asemenea, preşedintele tribunalului are obligaţia de a verifica dacă, prin efectuarea unei astfel de înregistrări, nu se aduce atingere onoarei, demnităţii, vieţii intime a unei persoane.

Totodată, durata autorizării înregistrării în această situaţie nu poate depăşi 3 luni, aceasta putând fi prelungită, în caz de nevoie, în aceleaşi condiţii.

Regula generală este interzicerea ascultării convorbirilor sau comunicărilor în cazurile în care mărturia asupra unor astfel de informaţii este protejată de lege (Este cazul obligaţiei de a păstra secretul profesional cu referire expresă la relaţiile dintre avocaţi, medici, psihologi, asistenţi sociali, preoţi şi clienţii sau pacienţii lor) (în art. 48- 51 din capitolul „Probe").

Prin excepţie de la această regulă, se poate autoriza înregistrarea unor convorbiri sau comunicări ce au loc între aceste categorii de persoane în următoarele două situaţii; când înregistrarea este necesară pentru apărarea securităţii naţionale şi când înregistrarea este necesară pentru împiedicarea sau cercetarea săvârşirii unei infracţiuni[36].

Conform Codului de procedură penală din *Serbia*, ordonarea supravegherii audio şi video în secret a suspectului trebuie să respecte dispoziţiile articolul 146.(1). Astfel, acţionând ca urmare a propunerii în scris şi justificată a unui procuror public, judecătorul de instrucţie poate dispune supravegherea şi înregistrarea convorbirilor telefonice şi a comunicărilor prin alte dispozitive tehnologice, înregistrare video sau localizarea şi supravegherea electronică a persoanelor suspectate a fi anumite comis infracţiuni. Astfel, pot fi dispuse tehnicile de supraveghere în cazul infracţiunilor împotriva ordinii şi siguranţei Constituţionale a Republici Serbia, a umanităţii şi a bunurilor protejate de dreptul internaţional. De asemenea, astfel de intruziuni sunt permise şi în situaţia săvârşirii unor infracţiuni de crimă organizate, de omor, omor calificat, viol, tâlhărie, furt cu violenţă, falsificare de monedă, spălare de bani, evaziune fiscală, producţie neautorizată, deţinerea şi traficul cu narcotice, deţinerea fără

[36] Zubeidat Ibrahim, *op. cit.*, p. 122 şi urm.

permis a armelor şi a substanţelor explozive, darea şi luarea de mită, abuz de autoritate, şantaj, extorcare şi răpire.

Supravegherea audio-video poate fi dispusă, în mod excepţional, în cazul în care există împrejurări ce indică faptul că oricare dintre infracţiunile enumerate mai sus este pregătită, iar aceasta nu pot fi prevenită în nici un alt mod sau ar fi foarte dificilă, precum şi în situaţia în care ar fi cauzate consecinţe ireparabile asupra vieţilor, sănătăţii persoanelor ori a bunurilor de valoare.

Observăm că în *Belgia*, Codul de procedură penală, în art. 181 alin. 1 prevede că orice măsură de supraveghere dispusă în baza art. 180 C.pr.pen., este în prealabil autorizată printr-o ordonanţă motivată a judecătorului de instrucţie, pe care acesta o comunică procurorului Regelui.

Sub sancţiunea nulităţii, ordonanţa este datată şi va indica indiciile sau faptele concrete care justifică măsura, motivele pentru care măsura este indispensabilă pentru demonstrarea adevărului, persoana, mijlocul de comunicaţie sau de telecomunicaţie sau locul supus supravegherii, perioada de timp în care supravegherea poate fi practicată şi care nu poate depăşi o lună începând cu data deciziei prin care se ordonă măsura, numele şi calitatea ofiţerului de poliţie judiciară desemnat pentru executarea măsurii.

Dacă măsura vizează o intervenţie asupra unei reţele de comunicaţie, operatorul acestei reţele sau furnizorul serviciului de telecomunicaţie este obligat să îşi dea concursul tehnic, atunci când judecătorul de instrucţie o cere.

6.2.1. Conţinutul autorizaţiei şi a cererii de obţinere a acesteia

În cadrul sistemelor legislative bazate pe mandat există de obicei anumite cerinţe cu privire la conţinutul cererii pentru emiterea unui mandat de supraveghere. De obicei, aceste cerinţe includ date cu privire la persoana ce urmează a fi interceptată, schiţa locaţiei sau a spaţiului în care urmează să fie efectuată, durata necesară, prezentarea tehnicilor de investigare care au fost încercate fără succes până la acel moment sau arătarea motivelor pentru care nu au putut fi folosite, justificarea utilizării acestei proceduri şi indicarea autorităţii competente să efectueze interceptarea.

În noul sistem legislativ privind supravegherea electronică introdus în *Noua Zeelandă*, cererea pentru mandatul de interceptare poate fi făcută verbal, electronic sau personal. Totuşi prezenţa personală a solicitantului nu este obligatorie în cazul în care ofiţerul judiciar este convins că există informaţii corespunzătoare suficiente pentru ca decizia să poată luată[37].

În *Statele Unite ale Americii*, ordinele judecătoreşti în temeiul Titlului III din Omnibus Safe Streets and Crime Control Act 1968 sunt emise de un judecător de la US District Court (Tribunal) sau US Court of Appeals (Curte de Apel). Înainte de a fi aprobată de către un judecător, fiecare cerere trebuie să aibă autorizarea unuia din următorii oficiali de rang înalt din cadrul Departamentului de Justiţie precum Procurorul General, Procurorul General adjunct, Procurorul General Asociat sau orice Procuror General asistent, orice Procuror General asistent în funcţie sau orice Procuror General asistent adjunct, special desemnat de către Procurorul General, din cadrul Diviziei penale sau de Securitate naţională.

Fiecare cerere trebuie să fie făcută în scris, sub jurământ sau oral în faţă unui judecător. Dacă este necesar, solicitantul poate fi obligat să furnizeze judecătorului dovezi suplimentare sau documente justificative în sprijinul cererii.

Cererea trebuie să arate, de asemenea, că interceptarea va fi realizată astfel încât să minimizeze interceptarea comunicaţiilor ce nu fac obiectul interceptării, cum ar fi comunicaţiile fără legătură, irelevante şi non-penale ale subiecţiilor sau altor persoane numite în cerere.

Conform Titlului III, agenţiile de interceptare pot aplica pentru „interceptare aleatorie", ceea ce înseamnă că acestea pot obţine un ordin judecătoresc care să nu stabilească o anumită linie telefonică sau cont de e-mail, dar care le permite să intercepteze orice linie telefonică, telefon mobil sau cont de internet pe care le foloseşte suspectul. „Interceptările aleatorii" sunt acordate în cazul în care există motive să se creadă că subiectul interceptării încearcă să contracareze interceptarea de la o instalaţie determinată, de exemplu, schimbarea telefoanelor pentru a se sustrage de la interceptare.

[37] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 17-18.

În *Australia*, cererea pentru mandatele judiciare trebuie să fie, de asemenea, făcută în scris. Observăm că la fel ca şi în SUA, fiecare cerere trebuie să fie însoţită de o declaraţie pe propria răspundere care să prezinte faptele şi motivele pe care se întemeiază cererea, precum şi perioada pentru care mandatul va fi în vigoare.

Cererea de emitere a mandatelor pe temeiul securităţii naţionale trebuie să fie realizată de către Directorul general al securităţii ASIO, în timp ce pentru mandatele judiciare poate fi redactată de Poliţia Federală a Australiei, Comisia pentru criminalitate a Australiei, precum şi de o autoritate eligibilă a unui Stat sau a Teritoriului de Nord cu privire la care este în vigoare o declaraţie ministerială.

Cererea pentru mandate referitoare la siguranţa naţională trebuie să fie făcută în scris, indicând motivele pentru care mandatul este solicitat şi ceea ce se aşteaptă să fie obţinut prin emiterea mandatului.

În *Kosovo*, conform art. 258 alin. 3, cererea de luare a uneia dintre măsurile de supraveghere se face în scris şi trebuie să cuprindă următoarele informaţii: identitatea ofiţerului de poliţie judiciară autorizat în mod corespunzător sau a procurorului public care face cererea, prezentarea completă a faptelor pe care solicitantul se bazează pentru a-şi justifica convingerea că sunt îndeplinite criteriile pertinente de la Articolul 257 şi prezentarea completă a oricărei cereri anterioare cunoscute de către solicitant şi care implică pe aceeaşi persoană şi actul îndeplinit de oficialul judiciar care acordă autorizarea, în soluţionarea cererii.

În Hong Kong, cererea adresată ofiţerului desemnat pentru emiterea autorizaţiei de supraveghere de tipul 2, reglementată de titlul 3 a părţii a 3-a din ordonanţă, în secţiunile 14-19, este identică celei pentru interceptare sau supraveghere de tipul 1, singurele diferenţe fiind emitentul şi tehnica investigativă autorizată.

Cererea, adresată judecătorului delegat, de emitere a unei autorizaţii pentru supravegherea sub acoperire de tipul 1 presupune existenţa unei declaraţii pe propria răspundere, anexată acesteia, ce va cuprinde motivul pentru care se solicită, fie că are în vedere o infracţiune gravă fie protecţia securităţii naţionale, arătarea formei de supraveghere de tipul 1, incluzând şi tipul sau tipurile de dispozitive ce vor fi folosite, precum şi informaţiile

ce se doresc a fi obţinute, identitatea persoanei ce urmează să fie supravegheată, dacă este cunoscută, identitatea oricărei alte persoane ce ar putea fi afectată prin supravegherea de tipul 1, sau, dacă identitatea acestora nu este cunoscută, descrierea acestor persoane sau categoria din care fac parte aceste persoane, dacă sunt cunoscute, particularităţile locaţiilor sau obiectelor, în care sau pe care, va fi efectuată supravegherea, durata propusă, indiciile rezonabile cu privire la infracţiunea gravă ce a fost, este sau urmează să fie săvârşită sau referitoare la acţiunile ce ameninţă siguranţa publică.

Supravegherea de tipul 1 reprezintă orice tip de supraveghere sub acoperire, diferită de cea de tipul 2. Supravegherea de tipul 2 se referă la orice activitate de supraveghere sub acoperire, efectuată cu ajutorul unui dispozitiv de ascultare sau a unui dispozitiv optic, cu scopul de a asculta, monitoriza sau înregistra discuţii sau activităţi desfăşurate de o altă persoană. Persoana care efectuează supravegherea trebuie să fie participant la discuţia sau la activitatea monitorizată ori să aibă consimţământul unei astfel de persoane. De asemenea, este inclusă în această categorie, orice activitate de supraveghere efectuată cu ajutorul unui dispozitiv optic sau de localizare, cu condiţia ca folosirea acestora să nu presupună accesul într-o anumită locaţie sau folosirea unui mijloc de transport, obiect ori dispozitiv, fără drept.

În cazul în care se solicită emiterea autorizaţiei pentru prevenirea sau depistarea săvârşirii unei infracţiuni grave, în declaraţie va fi arătată infracţiunea, iminenţa săvârşirii acesteia şi gradul de pericol.

Dacă cererea este făcută pentru protejarea securităţii naţionale, va fi indicată ameninţarea, iminenţa şi gravitatea acesteia, precum şi o evaluare a impactului, atât direct cât şi indirect, asupra securităţii Hong Kong-ului, a rezidenţilor acestuia sau asupra altor persoane aflate în regiune.

Totodată, se impune a fi menţionat materialul probator ce urmează a fi obţinut, o evaluare a impactului interceptării asupra intimităţii altor persoane decât cea vizată de autorizaţie, probabilitatea de a fi obţinute informaţii supuse secretului profesional sau jurnalistic, motivul pentru care informaţiile ce se doresc a fi obţinute nu pot fi colectate prin alte tehnici mai puţin intruzive, dacă a existat vreo altă cerere sau o reînnoire a unei

cereri de autorizare a interceptării sau supravegherii, în ultimii 2 ani, cu privire la aceeaşi persoană şi care au fost particularităţile acesteia, precum şi identificarea prin nume, grad şi funcţie a ofiţerului solicitant şi a oricărui alt ofiţer implicat în completarea cererii.

Cererea de reînnoire a autorizaţiei de interceptare sau de supraveghere sub supraveghere, indiferent de tipul acesteia, emisă de judecătorul sau ofiţerul delegat este reglementată în partea 4 a anexei 3 din ordonanţă. Astfel, declaraţia pe propria răspundere, ce însoţeşte cererea de reînnoire a autorizaţiei de interceptare sau de supraveghere de tipul 1, emisă de judecătorul delegat sau cererea de reînnoire a autorizaţiei pentru supravegherea de tipul 2, dată de ofiţerul desemnat, va indica: dacă este prima reînnoire sau dacă nu, vor fi arătate toate reînnoirile anterioare şi durata acestora; orice modificare semnificativă a oricărei informaţii furnizate cu ocazia depunerii cererii de autorizare iniţiale; valoarea probatorie a informaţiilor obţinute până la acest moment; motivul pentru care se solicită reînnoirea; durata propusă pentru reînnoire; identificarea prin nume, grad şi funcţie a ofiţerului solicitant şi a oricărui alt ofiţer implicat în completarea cererii.

În ceea ce priveşte cererea de emitere a unui mandat pentru recuperarea dispozitivelor folosite în scopul interceptării (anexa 4), declaraţia pe propria răspundere ce însoţeşte cererea de emitere a unui mandat pentru recuperarea dispozitivelor va indica: tipul sau tipurile de dispozitive ce urmează a fi recuperate; particularităţile locaţiilor sau obiectelor, din care sau de pe care urmează să fie recuperate dispozitivele şi motivele pentru care ofiţerul solicitant consideră că acestea se află în acel loc sau pe acel obiect; timpul estimat pentru finalizarea recuperării; impactul recuperării asupra oricărei persoane; necesitatea recuperării; identificarea ofiţerului solicitant prin nume, grad şi funcţie.

Observăm că în România legislaţia nu impune emiterea unui mandat suplimentar în acest scop.

Fără a aduce atingere dispoziţiilor privitoare la cererea făcută în scris, o cerere pentru emiterea sau reînnoirea unei autorizaţii poate fi făcută verbal în faţa autorităţii competente. Pentru ca o astfel de cerere să fie admisibilă este nevoie ca solicitantul să considere că există motive practice

pentru ca cererea să fie făcută în acest mod. Cu toate acestea, incidenţa acestor motive nu este suficientă, fiind necesară verificarea lor de către autoritatea relevantă în cauză.

În atare condiţii, informaţiile ce însoţesc o cerere făcută în scris, pot fi de asemenea, comunicate verbal. Dispoziţiile privitoare la declaraţia sub jurământ sau la declaraţia scrisă nu sunt astfel aplicabile în acest caz.

În cazul în care nu se dispune altfel, orice cerere verbală şi orice autorizaţie sau reînnoire emisă în baza acesteia va avea aceleaşi efecte ca şi când acestea ar fi efectuate în scris, dispoziţiile legale incidente fiind aplicabile în mod corespunzător.

Dacă în urma cererii verbale a fost emisă o autorizaţie sau a fost acordată o reînnoire, conducătorul departamentului va dispune ca un ofiţer să aplice pentru confirmarea acesteia, într-un termen rezonabil ce nu poate depăşi 48 de ore de la data emiterii.

Cererea de confirmare va fi făcută în scris şi va fi însoţită de un proces-verbal ce va conţine toate informaţiile solicitate de dispoziţiile aplicabile cererii scrise. În cazul în care cererea verbală nu a fost însoţită de o declaraţie scrisă, distingem între două situaţii. Dacă autoritatea competentă este judecătorul delegat, atunci este necesară o declaraţie sub jurământ care să verifice toate informaţiile furnizate la momentul cererii. În schimb dacă autoritatea competentă nu este un judecător, va fi necesară doar o declaraţie scrisă. În situaţia în care autorizaţia sau reînnoirea a fost acordată verbal, atunci va fi necesar un proces-verbal care să ateste acest fapt.

În lipsa unei cereri de confirmare făcută în termenul de 48 de ore, autorizaţia va fi considerată revocată la expirarea acestei perioade, caz în care, conducătorul departamentului va dispune distrugerea imediată a tuturor informaţiilor obţinute şi va înainta un raport detaliat Comisarului.

6.2.2. Durata

În *Marea Britanie*, R.I.P.A. prevede că toate mandatele noi, indiferent dacă sunt normale sau certificate, au de obicei o valabilitate iniţială de trei luni. În cazul în care este necesar, pentru aceleaşi motive pentru care a fost acordat mandatul iniţial, acesta poate fi prelungit.

Mandatele reînnoite pe temeiuri de infracţiuni grave sunt valabile pentru o perioadă suplimentară de trei luni, iar cele reînnoite pe temeiuri economice şi de securitate naţională sunt valabile pentru o perioadă suplimentară de şase luni.

Mandatele autorizate pentru cazuri urgente sunt valabile timp de cinci zile lucrătoare cu excepţia cazului în care sunt reînnoite de către Secretarul de stat. Acestea pot fi anulate mai devreme dacă se consideră că nu mai îndeplinesc condiţiile iniţiale de proporţionalitate şi necesitate[38].

Remarcăm un aspect deosebit de relevant cuprins în legislaţia britanică, respectiv cel cu privire la prelungirea duratei mandatului de supraveghere, în funcţie de valoarea juridică protejată, respectiv categoriile de infracţiuni şi gravitatea acestora. În atare condiţii, apreciem că această formă a reglementării oglindeşte şi dă eficienţă în mod concret principiilor subsidiarităţii şi proporţionalităţii măsurilor ce reprezintă ingerinţa în viaţa privată a individului.

În *Statele Unite ale Americii*, ordinul judecătoresc trebuie să „limiteze interceptarea comunicaţiilor", implicând faptul că interceptarea nu trebuie să continue pentru „o perioadă mai lungă decât este necesar pentru a atinge obiectivul de autorizare, sau, în niciun caz să nu depăşească 30 de zile". Reînnoirea unui ordin poate fi aprobată pentru a extinde durata, dar o reînnoire nu poate fi mai mare de 30 de zile şi trebuie să înceteze atunci când obiectivele autorizate sunt îndeplinite.

În ceea ce priveşte F.I.S.A., în general, un ordin dispus în baza acestui act normativ are o perioadă iniţială de până la 90 de zile, iar dacă este emis împotriva unei puteri străine, ordinul este eficient timp de până la un an. În schimb, dacă este vizat un agent al unei puteri străine, ordinul este eficient timp de până la 120 de zile. Prelungirea perioadei unui ordin poate fi acordată pe acelaşi temei ca şi la emiterea acestuia.

În *Australia*, perioada efectivă pentru un mandat de securitate naţională nu trebuie să depăşească şase luni, iar mandatul poate fi revocat de către Procurorul General, în orice moment înainte de expirarea sa. Perioada maximă pentru un mandat judiciar este de 90 de zile şi poate fi extinsă în acelaşi mod ca şi mandatul iniţial.

[38] Thomas Wong, *op.cit,* p. 15.

În *Kosovo*, articolul 261 C.pr.pen., prevede că ordinul de supraveghere discretă video sau prin fotografiere, în locuri publice, de monitorizare discretă a conversaţiilor, de percheziţionare a trimiterilor poştale, de interceptare a comunicaţiilor prin reţea informatică, de livrare controlată a trimiterilor poştale, de folosire de dispozitive de urmărire sau localizare, de cercetare sub acoperire, de monitorizare a apelurilor telefonice sau de dezvăluire de date financiare, poate fi prelungit pe o perioadă de până la 60 de zile, care poate fi înnoită până la un total de 360 de zile de la data emiterii ordinului.

În ceea ce priveşte ordinul de supraveghere discretă video sau prin fotografiere, în spaţii private, sau de interceptare a telecomunicaţiilor, aceasta poate fi prelungit pe o perioadă de până la 60 de zile, care poate fi reînnoită pentru încă 60 de zile.

În *Franţa,* art. 100 C.pr.pen. prevede că hotărârea de interceptare este scrisă, nu are caracter judecătoresc şi nu poate fi atacată. Această hotărâre este luată pe o durată de maxim 4 luni. Ea nu poate fi reînnoită decât în aceleaşi condiţii de formă şi de durată.

Totodată, potrivit art. 706-95 C.pr.pen. francez, dacă necesităţile de anchetare a flagrantului sau de anchetă preliminară în cazul uneia dintre infracţiunile prevăzute de art. 706-73 o impun, judecătorul pentru libertăţi şi detenţie al Tribunalului de mare instanţă, la cererea procurorului Republicii, poate autoriza interceptarea, înregistrarea şi transcrierea corespondenţelor emise prin telecomunicaţii, în modurile prevăzute de art. 100, alin 2, 100-1 şi 100-3 – 100-7, pe o durată de maximum 15 zile, care poate fi reînnoită o dată, în aceleaşi condiţii de formă şi de durată. Aceste operaţiuni se efectuează sub controlul judecătorului pentru libertăţi şi detenţie.

Conform art. *182 C.pr.pen. belgian,* judecătorul de instrucţie poate prelungi o dată sau de mai multe ori efectele ordonanţei sale pentru un nou termen, care nu poate depăşi o lună, obţinând un maxim de 6 luni, fără a prejudicia decizia sa de a întrerupe măsura, de îndată ce circumstanţele care au justificat-o au dispărut.

Dispoziţiile conţinute în art. 181 alin. 1, sunt aplicabile prelungirii vizate la alineatul precedent. Ordonanţa indică în plus circumstanţele precise care justifică prelungirea măsurii.

În legislaţia italiană, decretul prin care se dispune interceptarea indică modalităţile şi durata operaţiunilor. Această durată nu poate depăşi 15 zile, dar poate fi prelungită de judecător prin decret justificat pentru încă 15 zile. Procurorul execută operaţiunile personal sau folosindu-se de un ofiţer al poliţiei judiciare (art. 57, 370).

În *Hong Kong*, durata autorizaţiei începe de la data specificată de judecător în încheiere, însă această dată nu poate fi în niciun caz anterioară pronunţării. Sub rezerva prelungirii, efectele autorizaţiei încetează la sfârşitul perioadei dispuse de judecător, perioadă ce nu poate fi mai mare de 3 luni.

Oricând înainte de expirarea perioadei de autorizare, un ofiţer din cadrul departamentului abilitat poate solicita o reînnoire a autorizaţiei.

În urma analizării cererii, judecătorul o poate admite sau o poate respinge prin încheiere ce va fi motivată în caz de refuz. Totuşi cererea nu poate fi admisă dacă nu sunt îndeplinite condiţiile cerute pentru cererea iniţială, conform secţiunii 3 din ordonanţă. Fără a fi limitat la cerinţele amintite anterior, judecătorul va avea în vedere şi perioada ce a trecut de la autorizarea iniţială.

Durata pentru care se poate dispune reînnoirea autorizaţiei nu poate depăşi 3 luni începând cu data la care a expirat autorizaţia sau reînnoirea anterioară.

6.2.3. Situaţii sau circumstanţe de urgenţă

În *Republica Coreea*, în cazul în care există un risc iminent ca o infracţiune gravă să fie comisă, care poate provoca moartea sau leziuni grave persoanelor fizice, agentul care investighează cazul poate efectua supravegherea electronică, fără autorizarea instanţei. Cu toate acestea, el trebuie să obţină aprobarea judiciară în termen de 36 de ore de la începerea supravegherii.

O autorizaţie de urgenţă va fi uneori limitată ca durată, în unele legislaţii fiind permisă doar câteva zile[39].

[39] A se vedea, de exemplu, Ordonanţa Regiunilor Administrative Speciale ale Hong Kongului privind supravegherea şi interceptarea comunicaţiilor, Capitolul 589, div. 5, secţiunea 21 care permite autorizarea de urgenţă a supravegherii pentru o perioadă de până la 48 de ore.

Astfel, în *Hong Kong*, legislaţia prevede că ofiţerul solicitant poate formula cerere doar dacă are motive rezonabile să considere că interceptarea sau supravegherea de tipul 1 este necesară, în contextul în care există riscul iminent ce ar duce la decesul sau rănirea gravă a unei persoane, cauzarea unor prejudicii substanţiale proprietăţii private, există ameninţări grave la adresa securităţii naţionale sau ar putea fi pierdute probe esenţiale pentru anchetă. Având în vedere aceste aspecte, ofiţerul va trebui să motiveze şi considerentele pentru care nu poate fi făcută o cerere adresată judecătorului delegat.

Conducătorul departamentului va analiza cererea ofiţerului şi va verifica îndeplinirea condiţiilor cerute pentru cererea adresată judecătorului şi a condiţiilor speciale cerute în caz de urgenţă. Dacă în urma verificărilor, acesta constată că toate condiţiile sunt îndeplinite, va emite o ordonanţă de autorizare. În cazul în care există vreun impediment în emiterea autorizaţiei, conducătorul departamentului va respinge cererea, arătând, în scris motivele avute în vedere.

Autorizaţia va putea fi emisă pentru o perioadă maximă de 48 de ore, începând cu momentul specificat în ordonanţă, moment ce nu va putea fi anterior emiterii acesteia. Mai mult, o autorizaţie emisă pentru situaţii de urgenţă nu va putea fi reînnoită. Dacă este însă necesară continuarea interceptării sau supravegherii de tipul 1 după expirarea perioadei autorizate, ofiţerul judiciar se va putea adresa judecătorului delegat, în condiţiile procedurii comune prevăzute de ordonanţă.

În *Statele Unite ale Americii*, conform Titlului III *din Omnibus Safe Streets and Crime Control Act 1968* se prevede că înainte de a obţine un ordin judecătoresc, un agent judiciar desemnat de către Procurorul general, Procurorul general adjunct sau Procurorul general asociat poate iniţia interceptarea comunicaţiilor în caz de urgenţă care implică: pericol imediat privind decesul sau vătămarea gravă a unei persoane; activităţi conspirative care ameninţă securitatea naţională; activităţile conspirative caracteristice criminalităţii organizate. Cu toate acestea, cererea pentru un ordin judecătoresc trebuie să fie făcută în termen de 48 de ore de când interceptarea a fost efectuată sau a fost începută. În cazul în care cererea nu este formulată sau este refuzată, interceptarea trebuie să înceteze imediat, sau va fi considerată ilegală.

În *Australia,* autorizaţiile de urgenţă pentru efectuarea supravegherii electronice poate fi emisă doar în cazul în care există riscuri grave pentru persoane sau bunuri ori riscul pierderii probelor[40]. Ofiţerul de urmărire penală, în acest caz, va introduce o cerere, la „ofiţerul competent", pentru emiterea unei autorizaţii. Ofiţerul competent este un comisar de poliţie sau un organ executiv de conducere al Poliţiei Federale din Australia. De menţionat că Legea australiană din 2004 privind dispozitivele de supraveghere nu se aplică pentru interceptarea telecomunicaţiilor, ca tehnică specială de investigare, aceasta fiind reglementată separat. Cu toate acestea, legea se aplică dispozitivelor de ascultare, de urmărire, de supraveghere a datelor şi dispozitivelor optice de supraveghere[41].

În conformitate cu Legea interceptării, doar Poliţiei Federale a Australiei sau forţelor de poliţie ale unui Stat le este permis să efectueze interceptări fără un mandat, în situaţiile în care ofiţerul sau un alt ofiţer al forţelor de poliţie este parte a comunicării interceptate, sau persoana căreia comunicarea îi este adresată a consimţit să fie interceptată, când există motive întemeiate pentru a suspecta că o altă parte a comunicării a săvârşit un act care a dus sau ar putea duce la pierderi de vieţi omeneşti, răniri grave sau daune grave aduse proprietăţilor, sau că persoana care a acceptat să fie interceptată este probabil să primească o comunicare de la o persoană al cărei act a dus sau ar putea duce la pierderi de vieţi, răniri grave sau daune grave proprietăţilor, respectiv necesitatea de interceptare este atât de urgentă încât nu este posibilă redactarea cererii de emitere a unui mandat.

După efectuarea interceptării, ofiţerul agenţiei în cauză trebuie să emită o cerere pentru un mandat cât mai curând posibil. Dacă cererea este respinsă, interceptarea trebuie să fie întreruptă.

Legislaţia din *Noua Zeelandă*[42] propune un sistem de mandate reziduale care să ţină cont de noile tehnologii în materie de supraveghere. Astfel, în cazul în care o nouă tehnologie este anticipată a fi folosită pentru a efectua supravegherea electronică într-o anchetă penală, agentul care investighează cazul poate aplica pentru un mandat ce permite utilizarea dispozitivelor în ciuda faptului că legislaţia nu a anticipat încă apariţia aparaturii speciale

[40] Legea australiană din 2004 privind dispozitivele de supraveghere, pct. 3.

[41] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 27.

[42] Raportul Comisiei Juridice a Noii Zeelande, Competenţe privind percheziţia şi supravegherea, 2007, p. 25-26.

sau a funcţiilor acesteia. Astfel se evită situaţia în care va fi considerată inadmisibilă o probă neautorizată întrucât nu a fost prevăzută în legislaţie[43].

În *Kosovo*, în acord cu prevederile art. 258 alin. 4, în cazuri de urgenţă, dacă întârzierea rezultată din emiterea de către judecătorul de instrucţie a unui ordin, ar periclita siguranţa cercetărilor sau viaţa şi siguranţa părţii vătămate, martorului, informatorului sau membrilor familiilor acestora, procurorul public poate emite un ordin provizoriu pentru una din măsurile de supraveghere. Ordinul provizoriu îşi pierde efectele dacă nu este confirmat în scris de către judecătorul de instrucţie în termen de 24 de ore de la emitere. Când confirmă ordinul provizoriu al procurorului public, judecătorul de instrucţie determină legalitatea acestuia, din oficiu şi în scris.

În *Italia,* potrivit art. 267 alin. 2 C.pr.pen., în cazuri de urgenţă, când există un motiv întemeiat să se reţină că în urma întârzierii se poate provoca un prejudiciu grav anchetelor, procurorul dispune interceptarea prin decret justificat, care se comunică imediat şi oricum nu peste mai mult de 24 de ore, judecătorului care în termen de 24 de ore, decide asupra confirmării prin decret motivat. Dacă decretul procurorului nu este confirmat la termenul stabilit, interceptarea nu poate fi continuată şi rezultatele acesteia nu pot fi folosite.

În *Spania*, se evidenţiază în literatura de specialitate[44] faptul că măsura interceptării poate fi dispusă în situaţii de urgenţă şi de către Ministerul de Interne sau, în lipsa acestuia, de către Directorul pentru Siguranţa Statului, dispoziţie care se impune a fi comunicată ulterior unui judecător competent, care, în termen de cel mult 72 de ore, poate confirma sau poate revoca această rezoluţie.

În *Germania*, interceptarea şi înregistrarea telecomunicaţiilor poate fi ordonată numai de către judecător. În situaţii de urgenţă, ordinul poate fi dispus şi de către parchet. Ordinul parchetului îşi pierde efectele dacă nu este confirmat de judecător în termen de 3 zile. Ordinul trebuie să nu depăşească o perioadă de 3 luni. Totuşi, se permite o prelungire de cel mult 3 luni[45].

---

[43] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 34.

[44] M.I. Dominguez Alvarez, *Escuchas telefonicas: planteamiento practico des de la perspective jurisprudencial,* Revista General de Derecho, no. 616-617(enero-febrero), 1996.

[45] Codul de procedură penală german, forma doptată în 1987, cu modificările survenite până în 1998.

În *Israel,* în situaţii urgente, autorizaţia poate fi dată de şeful serviciului de control general al poliţiei, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiţii: înregistrarea este necesară pentru împiedicarea săvârşirii unei infracţiuni grave sau pentru descoperirea şi prinderea infractorului, activetatea de supraveghere nu poate fi amânată şi nu este timp pentru obţinerea autorizării tribunalului. Termenul pentru care poate fi acordată această autorizare este de maximum 48 de ore.

Conducătorul serviciului de control general al poliţiei este obligat să informeze de îndată consilierul principal al guvernului, care poate menţine sau anula autorizarea (art. 7b).

În condiţiile art. 6, preşedintele tribunalului „*Mihozi*" sau adjunctul lui, pot confirma sau anula această autorizare.

În ceea ce priveşte, autorizarea înregistrării în temeiul siguranţei naţionale în caz de urgenţă, aceasta poate fi dată de şeful *„ Şabac"*. Potrivit art. 5 din Legea privind interceptarea convorbirilor, eliberarea unei astfel de autorizaţii este permisă atunci când interesul apărării securităţii naţionale impune efectuarea imediată a unei astfel de înregistrări, acest tip de autorizaţie se dă pentru 48 de ore. Şeful „*Şabac*" este obligat să aducă aceasta la cunoştinţa ministrului securităţii naţionale în timp cât mai scurt. Ministrul poate confirma sau anula această autorizaţie, conform art. 5 b din Legea privind interceptarea convorbirilor.

6.3. Admisibilitatea şi utilizarea probelor obţinute

În *Statele Unite ale Americii*, mijloacele de probă sunt reglementate de legea numită „Rules of evidence". Prin promulgarea acestei legi, pentru prima dată în istoria Statelor Unite, s-au edictat reguli uniforme cu privire la admisibilitatea probelor în procedura Curţilor federale.

Legislaţia S.U.A. conţine o serie de prevederi care limitează mijloacele de obţinere a probelor, cum ar fi regula „exclusionary rule", aplicabilă în faza incipientă a cercetărilor penale, ce prevede că o probă, chiar dacă ar putea fi utilă pentru soluţionarea unui anumit caz, nu va putea fi folosită în instanţă dacă a fost obţinută cu nerespectarea procedurii legale[46]**.** O altă

[46] Alexandru Sava, *op.cit.*, p. 55.

regulă este aceea numită „fruit of the poisonous tree" conform căreia, dacă o probă legal obţinută are legătură cu o altă probă care a fost ilegal obţinută, atunci proba legal obţinută nu va putea fi folosită în procesul penal[47].

Legislaţia Statelor Unite admite folosirea probelor digitale, care au devenit tot mai frecvente în ultimii ani, instanţele permiţând folosirea e-mail-urilor, fotografiilor digitale, fişierelor salvate din programe de contabilitate, conţinutul memoriei computerelor, sau poziţionările GPS.

Cu toate acestea, ţinând cont de faptul că acestea pot fi uşor falsificate, unele instanţe din diferite state americane au tratat în mod diferit acest tip de probe, supunându-le autentificării şi regulii celei mai bune probe („best evidence rule").

Astfel, se poate remarca faptul că în legislaţia americană, probele audio, video cât şi informaţiile în format electronic pot fi folosite în instanţă de către părţi, atât în procese civile cât şi penale, cu respectarea cerinţelor privind utilitatea, concludenţa şi legalitatea obţinerii lor.

Pentru a restricţiona încălcarea vieţii private, Titlul III prevede implementarea procedurii de limitare. De obicei, ofiţerii judiciari consideră ca fiind îndeplinită obligaţia de limitare prin oprirea echipamentului de interceptare atunci când sunt interceptate discuţii în afara domeniului de aplicare a ordinului instanţei, şi repornirea periodică a echipamentului pentru a stabili dacă sunt purtate convorbiri care intră în sfera de aplicare a ordinului de interceptare.

În *Marea Britanie,* R.I.P.A. instituie anumite restricţii privind utilizarea de materiale interceptate. Astfel, divulgarea, copierea şi reţinerea materialelor rezultate în urma interceptărilor trebuie limitate la minimul necesar corespunzător scopurilor pentru care au fost autorizate. Aceste scopuri includ facilitarea îndeplinirii atribuţiilor de către Comisarul pentru Interceptarea Comunicaţiilor şi garantarea legalităţii urmăririi penale.

Au fost instituite garanţii suplimentare pentru materialele interceptate din comunicări externe (internaţionale) în baza unor mandate certificate. În acest sens, Secretarul de Stat trebuie să se asigure că materialele interceptate sunt citite, vizualizate sau ascultate numai în măsura în care acestea sunt certificate.

[47] Ibidem, p. 56.

De asemenea, numai persoanele aflate pe lista de repartizare a fiecărei agenţii de interceptare pot avea acces la materiale interceptate sau pot vedea orice raport despre acestea[48].

Materialele interceptate nu sunt admisibile ca probe în procesul penal, iar faptul că o interceptare a fost autorizată nu poate fi relevat nici prin interogatoriu, sau declaraţie şi nici prin divulgare.

Singurele excepţii sunt atunci când un procuror trebuie să revizuiască toate materialele disponibile pentru a se asigura că urmărirea penală nu se desfăşoară incorect sau atunci când procurorul a consultat judecătorul de caz, care este convins că circumstanţele excepţionale ale cauzei fac dezvăluirea „esenţială, în interesul justiţiei"[49].

În *Kosovo*, conform art. 264 C.pr.pen.**,** probele obţinute printr-o măsură prevăzută de prezentul articol sunt inadmisibile dacă ordinul de aplicare a măsurii şi executarea acestuia sunt nelegale.

Probele obţinute prin monitorizarea discretă a conversaţiilor în spaţii private, prin percheziţionarea trimiterilor poştale, prin interceptarea telecomunicaţiilor, prin interceptarea comunicaţiilor prin reţea informatică, prin livrarea controlată a trimiterilor poştale, prin folosirea de dispozitive de urmărire sau localizare, prin simularea achiziţionării unui obiect, prin simularea unei infracţiuni de corupţie sau prin cercetarea sub acoperire sunt admisibile în procesul penal numai cu privire la o infracţiune prevăzută la articolul 257 alineatul 3 din Codul de procedură penală. Înainte ca rechizitoriul să rămână definitiv, judecătorul care desfăşoară procedura de confirmare a rechizitoriului, analizează din oficiu admisibilitatea materialelor colectate. La momentul primirii materialelor colectate împreună cu rechizitoriul, judecătorul eliberează părţilor o ordonanţă scrisă care stabileşte dacă ordinul de aplicare a unei măsuri prevăzute de prezentul capitol şi executarea acestuia sunt legale, iar părţile pot contesta ordonanţa la completul de trei judecători în termen de 72 de ore de la comunicarea acesteia.

În *Italia*, art. 270 C.pr.pen., prevede că rezultatele interceptărilor nu pot fi folosite în alte proceduri decât în cele în care au fost dispuse şi doar în

[48] Thomas Wong, *op.cit.*, p. 17.
[49] Ibidem, p. 17.

situaţia în care ar fi indispensabile pentru confirmarea delictelor pentru care este obligatoriu arestul în flagrant (art. 380).

În *Germania,* conform art. 100 d alin. 6, informaţiile cu privire la persoane obţinute ca urmare a supravegherii acustice a unui spaţiu de locuit pot fi utilizate în alte scopuri în următoarele situaţii: informaţiile cu privire la persoane obţinute printr-o măsură de supraveghere pot fi utilizate într-un alt proces penal fără aprobarea persoanelor supravegheate doar pentru clarificarea unei infracţiuni, sau pentru aflarea locului unde se află persoana învinuită de comiterea unei astfel de infracţiuni.

De asemenea, utilizarea informaţiilor cu privire la persoane, obţinute prin tehnici de supraveghere în scopul îndepărtării unui pericol este permisă doar pentru îndepărtarea unui pericol de moarte într-un caz individual concret, sau a unui pericol imediat pentru integritatea corporală sau libertatea unei persoane sau unor bunuri de valoare mare, care servesc aprovizionării populaţiei, cu o valoare culturală mare sau din cele prevăzute de art. 305 cod penal.

În *India*, în conformitate cu secţiunea 46 din Amendamentul la Legea privind prevenirea activităţilor ilicite, probele colectate prin interceptarea comunicaţiilor sunt admisibile împotriva acuzatului, cu condiţia ca acuzatului să-i fi fost furnizată o copie a ordinului de autorizare a interceptării, cu cel puţin 10 zile înaintea procesului. Alternativ, în cazul în care nu este posibilă respectarea termenului de 10 zile, dovezile pot fi admisibile, cu condiţia ca judecătorul să stabilească dacă omisiunea de a da 10 zile preaviz nu este de natură să vicieze procedura[50].

Comparativ, Marea Britanie şi Regiunile Administrative Speciale din Hong Kong, prevăd reguli diferite. Astfel, în Regatul Unit, probele obţinute prin interceptarea comunicaţiilor sunt, ca regulă, inadmisibile în procesul penal, sub rezerva anumitor excepţii[51]. Principala utilizare a materialelor interceptate este de a oferi informaţii relevante pentru anchetă şi nu pentru a servi ca probă în proces, regula fiind că după ce materialul interceptat şi-a atins scopul, acesta este distrus.

---

[50] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 21.

[51] Aceste excepţii includ procedurile privind infracţiunile relevante. Infracţiunea relevantă este definită în mod expres şi include în principal infracţiuni contra legislaţiei privind telecomunicaţiile şi interceptările, mai degrabă decât infracţiuni grave, conform Regulamentului privind competenţele investigative din Marea Britanie, secţiunile 17 şi 18.

În conformitate cu Legea interceptării, în *Australia,* informaţiile interceptate în mod legal, nu pot fi comunicate altor persoane sau prezentate ca probe în justiţie, cu anumite excepţii. Situaţiile de excepţie se referă la utilizarea în cadrul „procedurilor scutite", cum ar fi trimiterea în judecată pentru „anumite infracţiuni" (cele din clasa 1 şi clasa a 2 de infracţiuni); sau când sunt comunicate unei alte persoane pentru un „scop permis", cum ar fi anchetarea anumitor infracţiuni anume prevăzute.

În *Israel*, legea cu privire la interceptarea convorbirilor face distincţie între datele obţinute prin înregistrarea efectuată cu respectarea condiţiilor legale şi cele obţinute prin înregistrarea efectuată cu încălcarea acestor condiţii.

Regula în prima situaţie o constituie admisibilitatea, ca probe, a informaţiilor obţinute printr-o înregistrare legală, numai în procesele penale la care acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu (art.13c).

Pe cale de excepţie, pot fi folosite ca probe în procesul penal şi informaţiile obţinute printr-o înregistrare aprobată ulterior efectuării (art.13b), când înregistrarea s-a realizat în situaţii de urgenţă, cu acordul şefului serviciului de Control general al poliţiei şi a vizat o comunicare făcută de una din persoanele obligate la păstrarea secretului profesional (medic, preot, avocat etc.).

În cea de a doua situaţie, regula o constituie inadmisibilitatea ca probă în procesul penal a unei înregistrări efectuată cu încălcarea condiţiilor prevăzute de lege (art.13a). Pe cale de excepţie, astfel de materiale pot fi folosite ca mijloace de probă în procesul penal, când obiectul cauzei îl formează o infracţiune gravă, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiţii: să fie vorba de o infracţiune gravă „*Peşa Hamur*", judecătorul să încuviinţeze motivat, administrarea probei să fie esenţială pentru soluţionarea cauzei, când înregistrarea a fost efectuată din întâmplare, cu bună credinţă, fără autorizare, de către o persoană care ar fi putut obţine autorizare[52].

Legea israeliană reglementează distinct şi o serie de situaţii când anumite persoane, menţionate expres, pot folosi materialele obţinute prin înregistrări nelegale (folosirea legală a înregistrărilor nelegale), dacă

[52] Zubeidat Ibrahim, *op. cit.*, p. 130.

interceptarea este impusă de apărarea unui interes naţional sau este necesară pentru oprirea sau descoperirea săvârşirii unei infracţiuni grave ori pentru identificarea infractorului[53].

6.3.1. Transcrierea

Astfel cum am evidenţiat în cuprinsul lucrării, acurateţea transcrierilor conversaţiilor înregistrate este de multe ori pusă la îndoială de apărare, în cadrul procesului penal. Este important să se asigure că procesul-verbal de transcriere a înregistrării corespunde în totalitate, pentru a nu expune acuzarea la ceea ce ar fi un atac legitim al apărării împotriva acurateţii transcrierii. Acest lucru este deosebit de important în cazul în care materialul care urmează să fie transcris este într-o limbă străină. Astfel, este esenţial ca astfel de transcrieri să fie monitorizate cu atenţie de către persoane implicate în investigaţie.

Aşa cum am evidenţiat şi noi în capitolul în care am analizat certificarea, propunând de lege ferenda ca redarea să fie efectuată şi în prezenţa apărării, observăm că în sistemul *spaniol* se evită naşterea unor suspiciuni prin impunerea cerinţei ca toate transcrierile să fie făcute de un funcţionar al instanţei, în prezenţa ambelor părţi, respectiv avocatul apărării şi acuzarea. Orice dezacord cu privire la exactitatea transcrierii este astfel rezolvat în această etapă a procedurii şi nu în timpul procesului.

Deşi în unele ţări se prevede expres audierea înregistrarii audio în instanţa de judecată, rolul stenogramelor convorbirilor este de a descifra interceptările care sunt de multe ori neinteligibile sau care au un volum scăzut. Ca atare, conflictele asupra acurateţii transcrierilor sunt susceptibile de a continua, chiar în cazul în care înregistrarea audio este admisibilă ca mijloc de probă[54].

Pe cale de consecinţă considerăm că este recomandabil să fie administrate, când este cazul, atât suportul audio cât şi o transcriere a înregistrării. Observăm că din această perspectivă, legislaţia naţională prevede garanţii privind conformitatea înregistrărilor cu situaţia de fapt.

---

[53] Zubeidat Ibrahim, *op. cit.*, p. 131.

[54] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 22.

Raportat la aceste aspecte, observăm că în *Italia,* articolul 268 C.pr.pen. prevede că, comunicările interceptate sunt înregistrate şi se redactează un proces-verbal asupra operaţiunilor. În procesul-verbal este transcris, chiar şi sumar, conţinutul comunicărilor interceptate.

Procesele-verbale şi înregistrările sunt imediat transmise procurorului. În termen de 5 zile de la încheierea operaţiunilor, ele sunt depuse la secretariat împreună cu decretele care au dispus, autorizat, confirmat sau prelungit interceptarea, rămânând pe perioada fixată de procuror, exceptând cazul în care judecătorul nu consideră că este necesară o prelungire.

Apărătorilor părţilor li se trimite imediat informarea că, până la termenul fixat, au dreptul să examineze actele şi să asculte înregistrările sau să ia cunoştinţă despre fluxurile de comunicări informatice sau prin internet. După expirarea termenului, judecătorul dispune strângerea conversaţiilor sau fluxurilor de comunicări informatice sau prin internet, indicate de părţi, care sunt irelevante în mod evident, procedând şi din oficiu la înlăturarea înregistrărilor şi proceselor-verbale a căror utilizare este interzisă (art. 271). Procurorul şi apărătorii au dreptul să participe la înlăturare şi sunt avizaţi cu cel puţin 24 de ore înainte.

Judecătorul dispune transcrierea integrală a înregistrărilor sau imprimarea în formă inteligibilă a informaţiilor conţinute în fluxurile de comunicări informatice sau prin internet, respectând formele, modurile şi garanţiile prevăzute pentru efectuarea expertizelor (art. 221 şi urm.). Transcrierile sau imprimările sunt incluse în dosarul pentru deliberare (art. 431).

O garanţie a dreptului la apărare este reprezentată de faptul că apărătorii pot obţine copia transcrierilor şi pot cere transpunerea înregistrării pe bandă magnetică. În caz de interceptare a fluxurilor de comunicări informatice sau prin internet, apărătorii pot cere copia pe bandă potrivită a fluxurilor interceptate sau copia imprimării prevăzută de alineatul 7.

Considerăm că aceste dispoziţii sunt de natură a oferi mai multe garanţii atât din perspectiva respectării dreptului la viaţă privată cât şi din prisma garantării dreptului la apărare.

În *Serbia,* potrivit art. 147. C.pr.pen., judecătorul de instrucţie poate dispune transcrierea şi prezentarea în tot sau în parte a înregistrărilor obţinute prin utilizarea dispozitivelor tehnice. Judecătorul de instrucţie îi

va solicita procurorului public să se familiarizeze cu materialul obţinut prin utilizarea unei tehnici speciale de investigare, iar în cazul în care informaţiile obţinute prin utilizarea măsurilor prevăzute la articolul 146 C.pr.pen. nu sunt necesare în cadrul urmăririi penale sau în cazul în care procurorul public afirmă că nu va solicita începerea urmăririi penale împotriva suspectului, toate materialele strânse vor fi distruse sub supravegherea judecătorului de instrucţie. În acest sens, se încheie proces-verbal de către judecătorul de instrucţie.

Relevant este şi faptul că, în cazul în care în cursul punerii în aplicare a unei tehnici speciale de supraveghere, a fost întreprinsă orice acţiune cu încălcarea Codului sau a dispoziţiei judecătorului de instrucţie, hotărârea judecătorească nu poate fi bazată pe datele colectate.

La o analiză comparativă, observăm că în *sistemul procesual penal francez*, conform art. 100-4 C.pr.pen., judecătorul de instrucţie sau ofiţerul de poliţie judiciară desemnat de acesta întocmeşte un proces-verbal pentru fiecare operaţiune de interceptare şi înregistrare. Acest proces-verbal menţionează data şi ora la care a început operaţiunea şi data şi ora la care aceasta s-a încheiat. Înregistrările sunt puse sub sigilii închise.

Totodată, art. 100-5 prevede că judecătorul de instrucţie sau ofiţerul de poliţie judiciară desemnat de acesta, transcrie corespondenţa utilă pentru aflarea adevărului, încheind un proces-verbal în această privinţă. Transcrierea este depusă la dosar, iar corespondenţele în limba străină sunt transcrise în franceză cu ajutorul unui interpret solicitat în acest scop. Sub sancţiunea nulităţii, nu pot fi transcrise corespondenţele cu un avocat în măsura în care acestea privesc exercitarea dreptului la apărare.

Se apreciază în literatura de specialitate[55] că anchetatorul care solicită autorizarea interceptării are obligaţia de a gestiona înregistrările, el fiind cel care le ascultă efectiv şi cel care întocmeşte procesele-verbale de redare, acestea fiind singurele mijloace de probă ce pot fi administrate în instanţă, doar în scopul pentru care au fost autorizate. Dacă sunt utilizate în altă cauză, acestea vor fi inadmisibile cu excepţia situaţiei în care este deschisă o nouă procedură cu privire la aceeaşi cauză.

[55] François-Bernard Huyghe, *op. cit.*, p. 55.

Art. 183 C.pr.pen. din *Belgia* stabileşte că înregistrările efectuate vor fi însoţite de transcrierea comunicaţiilor şi telecomunicaţiilor, considerate pertinente pentru instrucţie de către ofiţerul poliţiei judiciare numit. Totodată, se impune a fi anexată o eventuală traducere, indicarea subiectelor abordate şi datele de identificare ale mijlocului de telecomunicaţii începând de la care sau spre care s-au efectuat apeluri.

În ceea ce priveşte comunicaţiile şi telecomunicaţiile considerate pertinente, acestea sunt transmise judecătorului de instrucţie, prin ofiţerul numit al poliţiei judiciare.

Fără a prejudicia selecţia ofiţerului poliţiei judiciare, judecătorul apreciază care sunt, dintre toate informaţiile, comunicaţiile sau telecomunicaţiile primite, cele care sunt pertinente pentru instrucţie, iar dacă nu au fost transcrise sau traduse, se vor realiza aceste operaţiuni cu titlu adiţional. În acest sens, judecătorul va întocmi proces-verbal.

Comunicaţiile sau telecomunicaţiile acoperite de secretul profesional nu sunt consemnate în procesul-verbal.

În *Israel*, chiar şi o înregistrare efectuată în condiţiile care nu ating parametrii tehnici normali, poate fi admisă ca probă în proces dacă judecătorul are convingerea că ea reflectă date reale şi utile cauzei.

Conţinutul înregistrării poate fi consemnat în scris. Spre deosebire de legislaţia română care impune obligativitatea acestei operaţiuni, legea israeliană o lasă la aprecierea judecătorului.

Transcrierea înregistrării constituie material probator auxiliar, pe lângă caseta sau banda magnetică, atunci când înregistrarea nu este clară, parte din conţinutul ei a fost şters sau deteriorat etc. Claritatea unei înregistrări se apreciază în funcţie de auzul şi văzul unei persoane normale. Când proba nu poate fi administrată direct în instanţă, judecătorul poate apela la ajutorul unui specialist, iar pentru transcrierea înregistrărilor din altă limbă, se va apela la serviciile unui interpret. Ca regulă, înregistrarea care conţine pauze, adăugiri, ştersături, este înlăturată ca probă.

Există şi situaţii în care conţinutul înregistrării este deteriorat parţial după ce aceasta a fost admisă ca probă în proces, dar mai înainte de a-i fi fost transcris cuprinsul. În aceste cazuri proba rămâne câştigată cauzei, întrucât, urmând regulile din materia probelor, conţinutul ei a fost consemnat în stenograma şedinţei de judecată.

În situaţia în care înregistrarea nu este completă, integrală, aceasta nu este totuşi nulă ca probă, iar în măsura în care conţine date utile soluţionării cauzei, va fi folosită în proces.

Raţiunea acestei prevederi o constituie faptul că eventualele pauze, ştersături sau slaba calitate a înregistrării se pot datora unor cauze obiective, de ordin tehnic, electric, climateric sau chiar subiective, neimputabile celui care a efectuat înregistrarea (de exemplu, acesta a apreciat că anumite aspecte nu trebuie înregistrate).[56]

6.3.2. Informaţiile obţinute despre persoane sau infracţiuni ce nu fac obiectul mandatului

Situaţia devine mai complexă în contextul în care un mandat a fost emis pentru supravegherea sub acoperire cu privire la persoana A şi în timpul procedurii sunt obţinute dovezi împotriva persoanei B. Probleme similare apar şi în cazul în care sunt descoperite probe cu privire la săvârşirea altor infracţiuni decât cele pentru care a fost obţinut mandatul. În anumite legislaţii, este prevăzut în mod expres că astfel de informaţii pot fi divulgate altor ofiţeri judiciari, sau, după caz, pot fi folosite în alt mod pentru îndeplinirea competenţelor investigative[57]. Alte state permit ca astfel de informaţii să fie păstrate oricât este necesar pentru protejarea securităţii naţionale sau pentru prevenirea ori depistarea săvârşirii unor infracţiuni grave[58].

Acesta este unul dintre domeniile în care nu există o abordare unitară între legislaţii. Observăm că în *Canada*, dacă, în timpul supravegherii electronice autorizate, sunt descoperite dovezi cu privire la o infracţiune care nu este menţionată în mandatul de autorizare, supravegherea poate continua fără probleme. Dovezile astfel obţinute sunt considerate „dovezi excepţionale" şi sunt considerate a fi obţinute legal. Cu toate acestea, în cazul în care se solicită o prelungire a perioadei de supraveghere, peste cea autorizată în mandatul iniţial, infracţiunile sau suspecţii descoperiţi ulterior trebuie să fie menţionaţi în cerere.

---

[56] Zubeidat Ibrahim, *op. cit.*, p. 49.

[57] Titlul 18 Cap. 119 art. 2517 (5) din Codul Statelor Unite ale Americii.

[58] Regulamentul competenţelor de investigare al Marii Britanii, Secţiunile 15(3) şi (4)(a).

Abordarea canadiană este în contrast cu cea a *Spaniei,* unde, în cazul în care o autorizaţie judiciară este acordată pentru strângerea de probe electronice şi supravegherea efectuată dezvăluie informaţii referitoare la alte infracţiuni, care nu au fost anticipate sau menţionate în autorizaţia iniţială, atunci supravegherea trebuie să înceteze, în această situaţie judecătorul emitent trebuie să fie contactat pentru a autoriza continuarea supravegherii şi pentru a extinde investigaţia şi asupra infracţiunii descoperite ulterior.

În *Franța,* pe lângă interceptarea comunicaţiilor efectuate prin intermediul mijloacelor tehnice, modificările aduse Codului de procedură penală francez printr-o lege adoptată în anul 2004 reglementează competenţa judecătorului de instrucţie de a autoriza montarea unor dispozitive tehnice secrete, proprii pentru captarea, înregistrarea şi transmiterea informaţiilor preluate din mediul ambiental, şi folosirea unor imagini surprinse în locurile publice. În concret, legea autorizează montarea de microfoane sau camere video atât în locuri publice cât şi în locuri private, raţiunea noilor reglementări fiind de a combate infracţiunile de crimă organizată.

Autorizaţia dispusă de judecătorul de instrucţie în privinţa acestor operaţiuni trebuie să respecte aceleaşi rigori procedurale ce se impun a fi urmate şi în situaţia interceptărilor telefonice. Cu toate acestea, legiuitorul francez consacră un caz de excepţie privind situaţia în care dispozitivele utilizate surprind alte infracţiuni decât cele vizate în autorizaţia dată de organul competent şi care reclamau cu necesitate recurgerea la astfel de măsuri. Astfel, potrivit sistemului legislativ francez, aceste aspecte nu constituie o cauză care să atragă nulitatea mijloacelor de probă astfel obţinute[59].

Lupta contra terorismului este un motiv suplimentar pentru care autorităţile publice pot instala un sistem de supraveghere video pe anumite clădiri sau instalaţii ori în spaţii deschise publicului ori pe drumurile publice. Spre exemplu, este permisă instalarea unui astfel de sistem în apropierea lăcaşurilor de cult, fapt nepermis anterior acestei modificări. Este o veritabilă evoluţie atât a textului cât şi a spiritului legii care până la acest moment respectă libertatea anonimă a cultelor.

[59] Jacques Leroy, *Procedure penale,* Ed. L.G.D.J., 2009, Paris, p. 436.

Totuşi, regulile aplicabile spaţiilor care se pot prevala de dreptul la confidenţialitate sunt aplicabile şi lăcaşurilor de cult. Astfel, nu pot fi montate camere de supraveghere pentru monitorizarea cabinetelor medicilor, avocaţilor etc, fapt posibil anterior.[60]

6.3.3. Notificarea

În ceea ce priveşte aducerea la cunoştinţă a faptului că discuţiile au fost înregistrate, în unele ţări există obligaţia ca persoanele supravegheate sau interceptate să fie notificate după ce supravegherea sub acoperire a fost efectuată. Cu toate acestea, notificarea nu este obligatorie cu privire la toate acele persoane care au fost înregistrate sau au luat parte la conversaţiile relevante, cum ar fi rudele şi prietenii suspectului care nu sunt vizaţi de mandatul de interceptare.

De altfel, aceste aspecte au fost reliefate de noi pe parcursul lucrării atunci când am analizat notificarea din perspectiva dispoziţiilor art. 91^3 alin. 5 C.pr.pen., concluziile noastre fiind că terţii (acele persoane ce comunică cu suspectul) nu beneficiază de aceleaşi garanţii.

În *Canada*, secţiunea 196 din Codul penal prevede că persoana care a fost subiectul interceptării, trebuie să fie notificată în scris cu privire la acest aspect, în termen de 90 de zile de la interceptare (sau altă perioadă stabilită de judecător la momentul eliberării autorizaţiei de interceptare). În cazul în care ancheta continuă, la cererea Procurorului General sau a ministrului, o prelungire a perioadei de interceptare poate fi acordată de un judecător al unei instanţe superioare. Această excepţie de la obligativitatea notificării se aplică nu numai în cazul în care ancheta privind infracţiunea iniţială continuă, ci şi în cazul în care în timpul supravegherii sunt descoperite probe cu privire la alte infracţiuni ce nu fac obiectul primului mandat. Prelungirea termenului în care trebuie să fie emisă notificarea nu trebuie totuşi să depăşească trei ani.

În mod similar, în *Japonia*, Legea privind interceptarea comunicaţiilor statuează că persoana ale cărei comunicaţii au fost interceptate, trebuie să

[60] François Freynet Bauer, *Vidéosurveillance et vidéoprotection*, Presses Universitaires de France, Paris, 2008, p. 25-26.

fie notificată cu privire la interceptare, în termen de 30 de zile, de finalizarea procedurii. În cazul în care o anchetă în curs de desfăşurare ar putea fi compromisă printr-o astfel de notificare, un judecător districtual poate prelungi perioada în care subiectul trebuie să fie notificat.

Observăm din această perspectivă asemănări cu *legea procesual penală germană*. Potrivit art. 101 C.pr.pen., se prevede că în ceea ce priveşte măsurile luate, se vor informa participanţii imediat ce acest lucru se poate face fără a se pune în pericol scopul cercetărilor, siguranţa publică, integritatea corporală sau viaţa unei persoane. Totodată, se impune a fi analizată oportunitatea, prin prisma posibilităţii utilizării în continuare a unui agent sub acoperire.

Dacă informarea nu se face în decurs de şase luni după încetarea măsurii, continuarea evitării informării necesită aprobarea judecătorului. În mod corespunzător, aceasta se aplică după expirarea a altor şase luni. Cu privire la amânare decide instanţa, care a fost competentă să dispună măsura.

Curtea Europeană a constatat (indicăm în acest sens cauza Klass contra Germaniei) că legea procesual penală germană corespunde exigenţelor europene, faptul de a nu informa pe cel interesat la terminarea supravegherii nu este incompatibil cu art. 8, întrucât tocmai această abţinere este cea care asigură eficienţa măsurii.

Alte ţări nu prevăd obligativitatea notificării în toate situaţiile în care este efectuată supravegherea, ci numai atunci când acesta a fost efectuată în mod ilegal. De exemplu, articolul 48 al capitolului 589, din Ordonanţa *Hong Kong*-ului privind Regiunile Administrative Speciale, prevede că în cazul în care se consideră că interceptarea comunicaţiilor a fost efectuată în mod ilegal, este obligatorie notificarea persoanei vizate[61].

În *Statele Unite ale Americii*, într-un termen rezonabil, dar nu mai târziu de 90 de zile după încetarea ordinului judecătoresc, judecătorul emitent este obligat să se asigure că suspectul şi alte persoane care sunt supravegheate în interesul justiţiei, primesc un desfăşurător al interceptărilor, care include avizul cu datele în care interceptările au fost efectuate, precum şi dacă au fost sau nu interceptate comunicaţiile.

[61] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 17.

La cerere, judecătorul poate pune la dispoziţia persoanelor interesate, fragmente ale materialelor interceptate, cererile de interceptare şi ordinele judecătoreşti prin care au fost admise.

Spre deosebire de Titlul III, F.I.S.A. nu cere ca ţinta supravegheată să fie notificată de faptul că i-au fost interceptate comunicaţiile. Materialele interceptate cu privire la orice persoană din S.U.A. pot fi utilizate şi comunicate în scopuri legale de către ofiţerii federali, fără consimţământul persoanei, cetăţean al S.U.A., cu condiţia ca o astfel de utilizare şi divulgare să fie în conformitate cu procedurile de limitare.

Relativ la aceste aspecte, Codul de procedură penală din *Kosovo*, în art. 263 prevede că procurorul public informează de îndată în scris prin poşta recomandată pe fiecare subiect al unui ordin despre faptul că a făcut obiectul ordinului, despre dreptul său de a depune plângere prin intermediul conducătorului entităţii publice competente în domeniul judiciar, la Completul de Control al Supravegherii şi Cercetării (Articolul 265 din cod) în termen de şase luni de la informare şi despre faptul că îi va fi permis accesul la materialele colectate, dacă nu mai există bănuiala fondată că suspectul a comis o infracţiune sau procurorul public nu depune rechizitoriu în termen de un an de la încheierea unui ordin de aplicare a unei măsuri prevăzute de prezentul capitol.

Judecătorul de instrucţie poate, la cererea procurorului public, să dispună ca subiectul ordinului să nu aibă acces la unele dintre materialele colectate, dacă astfel s-ar periclita siguranţa cercetărilor sau viaţa sau siguranţa părţii vătămate, martorului, informatorului sau membrilor familiilor acestora. De asemenea, judecătorul poate dispune ca informarea subiectului ordinului să fie amânată pe o perioadă ce nu poate depăşi un an, dacă îndeplinirea acestei obligaţii înainte de expirarea termenului fixat ar periclita siguranţa cercetărilor sau viaţa sau siguranţa părţii vătămate, martorului, informatorului sau membrilor familiilor acestora.

Dacă conducătorul entităţii publice competente în domeniul judiciar nu primeşte nici o plângere de la subiectul ordinului în termen de şase luni de la informarea subiectului, procurorul public distruge materialele colectate, întocmind în acest sens un proces-verbal.

6.3.4 Arhivarea înregistrărilor

În *Iordania,* originalele înregistrărilor comunicaţiilor interceptate sunt trimise la instanţa de judecată pentru stocarea acestora în condiţii de securitate, agenţia de investigare păstrând doar copii. Durata de stocare este de asemenea importantă şi poate avea implicaţii asupra drepturilor persoanei ce a făcut obiectul mandatului de supraveghere.

În alte sisteme legislative, durata de timp pentru care se va reţine materialul probator, va depinde de relevanţa acestuia pentru alte investigaţii în curs de desfăşurare, precum şi de termenul de apel al sentinţei. Trebuie remarcat faptul că păstrarea materialelor obţinute în urma supravegherii electronice, pentru perioade lungi de timp, poate ridica probleme tehnice din perspectiva faptului că tehnologia avansează destul de repede şi pe cale de consecinţă, aparatura necesară pentru redarea înregistrărilor poate deveni depăşită.[62]

În *Italia,* conform art 269 C.pr.pen., procesele-verbale (art. 135) şi înregistrările sunt păstrate integral la procurorul care a dispus interceptarea (art. 267).

De regulă, înregistrările sunt păstrate până la sentinţa care nu mai e supusă căilor de atac (art. 648), însă persoanele interesate, când documentaţia nu este necesară pentru procedură, pot cere judecătorului care a autorizat sau validat interceptarea, distrugerea ei, sub rezerva prudenţei. Judecătorul va decide în cameră de consiliu, iar distrugerea, în cazurile în care este prevăzută, este efectuată sub controlul acestuia, încheindu-se proces-verbal în acest sens.

În *legislaţia elveţiană*, se prevede în mod expres distrugerea datelor care nu sunt necesare într-o anumită cauză, respectându-se în acest sens prevederile Convenţiei şi statuările Curţii Europene.[63]

Potrivit *legislaţiei procesual penală germană*, dacă informaţiile nu mai sunt necesare pentru îndepărtarea pericolului sau pentru o verificare jude-

[62] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 17

[63] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Hermann Amann contra Elveţiei,* www.coe.int.

cătorească sau prealabilă sau măsurile luate pentru îndepărtarea pericolului nu mai sunt necesare, înregistrările despre aceste informaţii trebuie distruse imediat de către autoritatea competentă pentru îndepărtarea pericolului. Distrugerea se va documenta, iar dacă această operaţiune este amânată, numai pentru efectuarea unei verificări, datele vor fi sigilate, ele putând fi folosite numai în acest scop.

În *Hong Kong,* în cazul în care, în urma interceptării sau a supravegherii, au fost obţinute materiale confidenţiale, conducătorul departamentului se va asigura că accesul la acestea va fi garantat doar persoanelor autorizate şi doar în scopul prevăzut de autorizaţie, copierea şi numărul de copii fiind limitat la scopul prevăzut în autorizaţie.

Legislaţia prevede obligativitatea luării tuturor măsurilor necesare pentru garantarea protecţiei materialelor împotriva accesului accidental la acestea sau contra procesării, ştergerii sau folosirii în alte scopuri. Totodată, se prevede distrugerea acestora imediat ce păstrarea lor nu mai este necesară.

Dacă materialele au fost obţinute în urma interceptării de trimiteri poştale sau în urma supravegherii sub acoperire, conducătorul departamentului va dispune distrugerea acestora în termen de 1 an de la data la care acestea nu mai sunt necesare în cadrul procedurilor civile sau penale în curs de desfăşurare sau care urmează să fie începute. Pe de altă parte, în cazul materialelor obţinute în urma interceptării telecomunicaţiilor, nu mai este prevăzut un termen limită, acesta fiind lăsat la aprecierea conducătorului de departament.

În *Kosovo* art. 262 C.pr.pen. prevede că la încheierea executării unei măsuri de supraveghere, ofiţerii de poliţie judiciară autorizaţi în mod corespunzător trimit toată documentaţia, toate benzile şi celelalte obiecte legate de ordin şi de implementarea acestuia ("materialele colectate") procurorului public. Materialele colectate se păstrează întotdeauna în condiţii de siguranţă.

6.4. Integritatea probelor şi valoarea probantă

Pentru ca materialul obţinut prin supraveghere electronică să fie admis ca probă în instanţă, este esenţială menţinerea integrităţii acestuia. Cu toate acestea, abordările statelor raportate la menţinerea integrităţii probelor sunt uşor diferite.

În ceea ce priveşte interceptarea comunicaţiilor, *în Japonia*, toate conversaţiile din perioada de autorizare sunt înregistrate şi apoi sigilate de către persoana care efectuează supravegherea electronică. Ulterior, materialul este păstrat de către judecător şi este admisibil ca mijloc de probă[64].

În practica judiciară israeliană funcţionează regula potrivit căreia nelegalitatea unei probe nu conduce la inadmisibilitate în procesul penal.

Curtea Supremă israeliană a stabilit că organele de cercetare penală au dreptul să folosească metodele cele mai potrivite, uneori chiar nelegale, scopul lor – de aflare a adevărului, fiind mai presus de interesul personal.[65]

Judecătorul competent să decidă asupra admisibilităţii unei înregistrări ca probă în procesul penal are obligaţia de a verifica dacă înregistrarea s-a făcut cu respectarea condiţiilor prevăzute de lege şi dacă este corespunzătoare din punct de vedere tehnic. În acest scop el va înainta materialul unui specialist în domeniu, care va verifica corectitudinea înregistrării, dacă nu s-au efectuat schimbări de voce, de persoane, de imagini, ştersături sau completări, dacă înregistrarea s-a făcut de un profesionist sau de un amator, dacă înregistrarea s-a făcut cu aparate performante sau nu, funcţionale sau cu defecţiuni.

De asemenea, nu va fi înlăturată ca probă înregistrarea unei convorbiri făcută intenţionat în şoaptă de cel ascultat, sau dacă s-au folosit anumite cuvinte ale căror sens nu este cunoscut. În toate cazurile, însă, este esenţial să se verifice vocea vorbitorului.

---

[64] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 23.
[65] Zubeidat Ibrahim**,** *op. cit.*, p. 48, 49.

6.4.1. Necesitatea întocmirii unor rapoarte care să evidenţieze legalitatea măsurilor de supraveghere dispuse

Elaborarea unor rapoarte detaliate cu privire la emiterea şi utilizarea mandatelor de supraveghere, deşi nu este o cerinţă universală, a devenit o practică comună[66].

În cazul în care există în legislaţia internă o astfel de cerinţă, aceasta este de obicei prezentă sub două tipuri distincte, fiecare operând ca un control ierarhic cu privire la utilizarea mandatelor de supraveghere de către forţele de aplicare a legii. Primul este raportul periodic prezentat judecătorului emitent cu privire la oportunitatea sau eşecul supravegherii electronice, raport ce va fi elaborat în timpul perioadei autorizate de supraveghere. Al doilea este raportul statistic, de obicei anual, care va include de multe ori, printre altele, detalii privind numărul de cereri pentru emiterea de mandate şi numărul cererilor aprobate.

6.4.1.1. Raportul prezentat judecătorului emitent

Majoritatea sistemelor legislative prevăd obligaţia ofiţerilor judiciari care au fost abilitaţi prin mandat să efectueze supravegherea electronică, de a prezenta un raport judecătorului emitent cu privire la modul în care mandatul a fost pus în aplicare şi rezultatele obţinute[67]. Unele ţări solicită ca judecătorul să primească actualizări cu privire la progresele înregistrate de ofiţerii judiciari la fiecare câteva zile. Mai mult decât atât, datorită caracterului confidenţial al operaţiunilor de supraveghere electronică, raportarea se face adesea, fie oral în faţa judecătorului, fie prin intermediul unui raport scris, care este predat personal acestuia.[68]

În acest sens, observăm faptul că în *India*[69], autoritatea competentă care emite ordinele de autorizare a interceptării comunicaţiilor poate solicita rapoarte periodice, la anumite intervale lăsate la latitudinea acesteia. Rapoartele periodice trebui să indice progresele supravegherii şi necesitatea continuării interceptării, după caz[70].

---

[66] Codul de procedură penală german, secţiunea 100E; Legea penală a Noii Zeelande, secţiunea 312P şi Codul penal canadian, secţiunea 195.

[67] Legea procesual penală a Noii Zeelande, secţiunea 312P, Codul de procedură penală german, secţiunea 100E, Codul de porcedură penală spaniol, art. 579.

[68] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 20.

[69] Legea din 2002 privind prevenirea terorismului în India, Secţiunea 42 (2).

[70] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 24-25.

În *Statele Unite ale Americii,* conform Titlului III, partea 18, art. 2518 alin. 6, judecătorul care a emis ordinul de interceptare solicita de regulă organului care efectuează interceptarea, să prezinte rapoarte periodice, de obicei la fiecare şapte până la 10 zile, în care să prezinte progresul operaţiunii de interceptare.

În *Australia,* comisarul Poliţiei Federale australiene (Comisarul) trebuie să păstreze un registru general al mandatelor în care sunt prezentate particularităţile fiecărui mandat judiciar şi să transmită registrul Procurorului General pentru control la fiecare trei luni.

Comisarul trebuie să păstreze, de asemenea, un registru special al mandatelor în care sunt prezentate particularităţile mandatelor noi sau a mandatelor reînnoite, care nu şi-au atins scopul, eşuând în începerea urmăririi penale împotriva unei persoane pe baza informaţiilor interceptate. Datele prezentate sunt similare cu cele din Registrul general al mandatelor. Comisarul trebuie să prezinte Registrul special Procurorului General pentru inspecţie la fiecare trei luni, împreună cu Registrul general.

6.4.1.2. Rapoarte anuale

Alte legislaţii prevăd necesitatea elaborării de rapoarte anuale, care includ, de obicei, detalii statistice, cum ar fi numărul de mandate pentru montarea de dispozitive de supraveghere şi numărul de cereri aprobate sau refuzate[71].

Unele rapoarte prezintă numărul de persoane arestate sau împotriva cărora a fost începută urmărirea penală, ca urmare a supravegherii autorizate prin mandat[72]. De asemenea, legislaţia din Hong Kong prevede obligativitatea efectuării unei statistici a numărului de mandate aprobate şi refuzate de fiecare judecător în parte.

Cu toate acestea, trebuie observat că astfel de rapoarte pot reda o statistică eronată. De exemplu, o impresie distorsionată apare în cazul în care rapoartele compară numărul de mandate emise cu numărul condamnărilor din acel an. Procesele de multe ori durează mai mult de un an iar o

[71] Codul penal canadian, secţiunea 195.

[72] Ordonanţa Regiunilor Administrative Speciale ale Hong Kong-ului privind supravegherea şi interceptarea comunicaţiilor, Capitolul 589, div. 5 secţiunea 49; Codul Penal canadian, secţiunea 195 (2).

condamnare pe baza probelor electronice nu poate avea loc decât după câţiva ani din momentul în care supravegherea fost efectuată. Aceste rapoarte sunt totuşi relevante însă interpretarea conţinutului acestora trebuie făcută cu prudenţă.

În *Germania*, conform art 100e C.pr.pen., procuraturile informează anual autoritatea judiciară superioară cu privire la măsurile dispuse conform art. 100c. Landurile fac un rezumat al rapoartelor lor şi transmit rezumatul până la 30 iunie a anului care urmează anului calendaristic de referinţă către Guvernul Federal. Acesta raportează anual către Bundestag-ul german cu privire la măsurile de supraveghere cerute în anul anterior.

În rapoarte se vor indica numărul de procese în care s-au dispus măsuri de supraveghere, infracţiunea de referinţă, dacă procesul prezintă o legătură cu urmărirea criminalităţii organizate, numărul de obiective supravegheate în fiecare proces după locuinţe private şi alte locuinţe ca şi după locuinţa învinuitului şi locuinţe ale unor terţe persoane, numărul de persoane supravegheate pe fiecare proces după învinuit şi persoane care nu sunt învinuite.

Totodată, în cuprinsul rapoartelor se vor mai indica durata fiecărei supravegheri după durata dispoziţiei, durata de prelungire şi durata de ascultare, de câte ori o măsură de supraveghere a fost întreruptă sau a încetat, dacă s-a făcut o informare a celor în cauză (conform art. 100d alin. 8) sau din ce motive s-a renunţat la o informare, dacă supravegherea a adus rezultate, care dintre acestea sunt relevante pentru proces sau vor fi relevante şi dacă supravegherea a adus rezultate, care dintre acestea sunt sau vor fi relevante pentru alte procese penale.

În situaţia în care supravegherea nu a adus rezultate relevante se impune să fie prezentate motivele acestui fapt, diferenţiate după motive tehnice şi alte motive, precum şi costurile măsurii, diferenţiate după costuri pentru servicii de traducere şi alte costuri.

În *Belgia*, potrivit art. 187 C.pr.pen., ministrul Justiţiei face un raport anual către Parlament asupra aplicării tehnicilor de supraveghere. El informează Parlamentul despre numărul de instrucţii în care au fost autorizate măsuri de supraveghere, durata acestora, numărul de persoane cercetate şi rezultatele obţinute.

În ceea ce priveşte Regiunile Administrative *Hong Kong*, registrele solicitate de lege privesc obligaţia de a păstra o evidenţă cu privire la cererile de emitere sau reînnoire a autorizaţiei însoţite de copii după declaraţia dată sub jurământ sau declaraţia scrisă, după caz, precum şi de soluţia dată de autoritatea competentă, incluzând şi o copie a autorizaţiei emisă în urma unei cereri verbale.

Evidenţele privesc şi cererile de confirmare a autorizaţiei emisă în procedura de urgenţă însoţite de copii după toate documentele depuse împreună cu acestea precum şi de soluţia dată de autoritatea competentă, incluzând şi o copie a autorizaţiei emise.

O astfel de situaţie se întocmeşte şi cu privire la cererile de confirmare a autorizaţiilor emise ca urmare a unei cereri verbale, însoţite de copii după declaraţia dată sub jurământ sau declaraţia scrisă, după caz, precum şi de soluţia dată de autoritatea competentă, incluzând şi o copie a autorizaţiei.

Totodată, în aceste registre se va face menţiune despre orice situaţie în care a fost întreruptă interceptarea sau supravegherea sub acoperire de către orice ofiţer judiciar, precum şi orice caz în care autorizaţia a fost revocată ca urmare a cauzei de întrerupere.

De asemenea, se vor nota cererile de emitere a mandatului de recuperare a dispozitivelor însoţite de soluţia dată de judecătorul delegat precum şi de o copie după mandatul emis, situaţiile în care nu a fost întocmită cererea de confirmare a unei autorizaţii, emise în procedură de urgenţă sau ca urmare a unei cereri verbale, în termenul de 48 de ore.

Orice inadvertenţă, neregularitate sau eroare identificată de orice ofiţer judiciar cu ocazia supravegherii efectuate de către conducătorul departamentului precum şi orice alte situaţii sau statistici necesare întocmirii raportului anual de către Comisar, se vor nota de asemenea în aceste registre.

În măsura în care vizează o autorizaţie sau un mandat de recuperare a dispozitivelor, registrele amintite mai sus vor fi arhivate pentru o perioadă de cel puţin 2 ani de la expirarea valabilităţii acestora. Dacă departamentului vizat i se aduce la cunoştinţă că există sau urmează să fie începute procese civile sau penale ori că urmează să fie făcută o evaluare a activităţii departamentului, registrele vor trebui păstrate pentru o perioadă de cel puţin un an de la definitivarea acestora sau de la data la care este rezonabil să se considere că aceste proceduri nu vor mai fi iniţiate.

Dacă însă acestea nu vizează o autorizaţie sau un mandat de recuperare a dispozitivelor, vor fi arhivate pentru o perioadă de cel puţin 2 ani de la data întocmirii lor.

Evidenţele vor fi considerate relevante dacă şi numai dacă sunt în măsură să ridice întrebări cu privire la proces, evaluare sau cerere, după caz.

Comisariatul Interceptărilor şi Supravegherilor, a fost instituit prin dispoziţiile ordonanţei şi este condus de către un Comisar, care reprezintă organul jurisdicţional de control al efectuării tehnicilor speciale de investigaţie, cum este cazul interceptărilor sau al supravegherilor sub acoperire. Acesta întocmeşte anual un raport pe care îl prezintă primului-ministru, în care va evidenţia la nivel statistic activitatea organelor judiciare, pornind de la datele cuprinse în registrele de evidenţă.

Raportul anual întocmit de Comisar va cuprinde o statistică ce evidenţiază autorizaţiile emise, indiferent de tipul acestora, precum şi durata medie pentru care au fost emise. De asemenea, vor fi precizate autorizaţiile reînnoite, durata medie a acestora şi numărul de reînnoiri succesive, o statistică privitoare la clasele de infracţiuni pentru a căror urmărire au fost emise autorizaţiile precum şi numărul de persoane arestate în urma interceptării sau supravegherii.

De asemenea, raportul va cuprinde o statistică referitoare la tipul de erori sau neregularităţi întâlnite în practică în procedura emiterii autorizaţiilor, numărul de plângeri a persoanelor ale căror drepturi au fost încălcate în cadrul acestor proceduri precum şi totalul cazurilor în care au fost luate măsuri disciplinare cu privire la ofiţeri ce au încălcat sau depăşit atribuţiile conferite de autorizaţiile primite şi o evaluare a gradului de conformitate a practicii cu dispoziţiile ordonanţei.

Primul-ministru va trimite o copie a raportului către Consiliul Legislativ, împreună cu o declaraţie ce va arăta dacă raportul este integral, aşa cum a fost înaintat de către Comisar, sau dacă anumite informaţii au fost excluse.

Regula este că raportul va fi publicat după verificare. În cazul în care primul-ministru consideră că publicarea anumitor informaţii poate prejudicia activitatea de prevenire sau urmărire a infracţiunilor ori protecţia securităţii naţionale, va putea, după consultarea Comisarului, să excludă aceste informaţii din raportul dat spre publicare.

În *Marea Britanie,* cu toate că R.I.P.A. 2000 este în vigoare deja de câţiva ani, nicio cercetare independentă privind punerea în aplicare a acestui act nu a fost efectuată. Este astfel dificil să ne pronunţăm cu privire la eficacitatea acestui sistem.[73]

6.4.2. Implicaţiile încălcării legislaţiei privind interceptarea şi supravegherea electronică

După cum s-a menţionat mai sus, în legislaţiile în care este necesară autorizarea pentru desfăşurarea supravegherii electronice, de obicei, interceptarea comunicaţiilor sau supravegherea sub acoperire, fără un mandat, este considerată infracţiune, mai ales în condiţiile în care subiectul are o aşteptare rezonabilă de intimitate. Astfel, la prima vedere, ofiţerul care a efectuat o astfel de supraveghere va fi răspunzător penal. Cu toate acestea, există şi o serie de excepţii, inclusiv, de exemplu, cazul în care există un mandat sau în cazul în care ofiţerul acţionează cu bună credinţă, considerând că supravegherea a fost autorizată.

Ofiţerul care a efectuat supravegherea ilegală este foarte rar tras la răspundere penală, în majoritatea sistemelor de drept, sancţiunea cea mai importantă fiind de fapt inadmisibilitatea probelor în cadrul procedurilor penale împotriva suspectului. Există totuşi legislaţii în care probele obţinute în mod ilegal prin supraveghere electronică nu devin inadmisibile, urmând ca admisibilitatea acestora să fie analizată ulterior.

Supravegherea ilegală, utilizarea ilegală sau divulgarea de informaţii obţinute prin supraveghere pot constitui de asemenea o încălcare a legilor privind secretul profesional şi acest lucru ar putea expune o agenţie sau un agent la un proces civil.

Secţiunea 54 din *Ordonanţa Regiunilor Administrative Speciale ale Hong Kong*-ului privind supravegherea şi interceptarea comunicaţiilor, prevede obligaţia conducătorului departamentului, autorizat să efectueze interceptarea, de a raporta nerespectarea dispoziţiilor legale şi a întinderii mandatului. Acest raport va fi prezentat Comisarului de poliţie din departamentul

[73] Andrew Ashworth, Mike Redmayne, *The criminal process, 4th edition,* Oxford University Press Inc., New York, 2010, p. 127.

Interceptarea comunicaţiilor şi supraveghere şi va include detalii ale cazului, precum şi orice măsuri disciplinare luate în privinţa ofiţerului sau echipei operative responsabile.

De asemenea, conducătorul de departament va aplica măsurile necesare supervizării regulate a activităţii ofiţerilor judiciari. În aceste condiţii, acesta va delega evaluarea performanţelor ofiţerilor desemnaţi către alţi ofiţeri, membri ai aceluiaşi departament însă cu grad superior celui de chestor principal.

Ofiţerii evaluatori vor putea dispune întreruperea activităţilor efectuate în baza unei autorizaţii, pentru motive temeinice, de la momentul incidenţei acestora. Mai mult, ofiţerii însărcinaţi cu activitatea investigativă au obligaţia de a întrerupe cursul anchetei, dacă apar motive care justifică o asemenea decizie. În această situaţie, aceştia vor trebui să întocmească un raport detaliat cu privire la motivele întreruperii, ce va fi înaintat autorităţii care a autorizat sau reînnoit ultima, interceptarea sau supravegherea. Ulterior primirii raportului, într-un termen rezonabil, autorizaţia va fi revocată şi va înceta să mai producă efecte de la data revocării.

În *Danemarca şi Norvegia*, strângerea de probe electronice se desfăşoară sub supravegherea procurorului. Dacă procurorul foloseşte metode electronice de colectare a probelor fără autorizaţiile judiciare necesare, probele astfel obţinute nu vor fi inadmisibile. În schimb, acest lucru va fi un factor pe care judecătorul îl va avea în vedere la momentul analizării valorii probatorii a informaţiilor obţinute. Cu toate acestea, colectarea probelor electronice în mod ilegal de către un procuror, este un eveniment foarte rar. Mai mult, în cazul în care nu este rezultatul unei erori justificabile, aceasta poate duce la acţiuni disciplinare sau acuzaţii penale[74].

* * *

În contextul evoluţiei tehnicii, legislaţia statelor lumii se adaptează constant, iar pentru a asigura o cooperare judiciară eficientă, se tinde cât mai mult spre armonizarea legislaţiilor, precum şi la reglementarea unor prevederi lipsite de echivoc, care să înlăture practica potrivit căreia dacă un

[74] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 25.

anumit tip de interceptare nu este interzis de lege, atunci se presupune că este permis.

Fiecare legislaţie reglementează în mod diferit condiţiile ce trebuie îndeplinite pentru emiterea unui mandat de autorizare a folosirii procedurii supravegherii electronice. Solicitantul trebuie, în general, să demonstreze că utilizarea supravegherii electronice este necesară, fie în interesul securităţii naţionale, fie în scopul prevenirii sau investigării unor infracţiuni.

Uneori, pentru utilizarea dispozitivelor de interceptare, solicitantul trebuie să demonstreze că infracţiunea în cauză se încadrează în categoria „infracţiunilor grave", categorie ce este variabilă de la stat la stat.

Conform Convenţiei Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate (U.N.T.O.C.C.), o infracţiune gravă este fapta care, în temeiul legislaţiei naţionale, este pasibilă de o pedeapsă de patru ani sau mai mare. Deşi suverane în privinţa reglementării procedurii supravegherii electronice, statele semnatare trebuie să analizeze dacă regimul impus supravegherii electronice prin legislaţia naţională este în conformitate cu Convenţia.

Unele state folosesc maximul special al pedepsei ca reper pentru considerarea unei infracţiuni ca fiind „gravă", în timp ce altele au întocmit o listă de infracţiuni considerate „infracţiuni grave".

Cu toate acestea, anumite infracţiuni par să apară aproape universal. Acestea includ investigarea infracţiunilor legate de terorism, trădare şi infracţiuni violente grave, cum ar fi omorul sau răpirea. Se poate remarca însă şi o oarecare disparitate. De exemplu, în unele ţări, anchetarea unor infracţiuni de furt sau de fraudă poate fi suficientă pentru eliberarea unui mandat[75].

Unele legislaţii permit, de asemenea, emiterea mandatelor de supraveghere electronică dacă există indicii cu privire la săvârşirea de fapte ce ar putea afecta activitatea economică a ţării[76] sau dacă sunt parte a unui acord internaţional de asistenţă reciprocă[77].

---

[75] Codul de procedură penală german, secţiunea 100a; Legea penală din 1961 a Noii Zeelande, secţiunea 312B; Titlul 18 Cap. 119 art. 2516 Codul Statelor Unite ale Americii.

[76] Regulamentul competenţelor de investigare al Marii Britanii, Secţiunea 5; Titlul 18, Cap. 119 art. 2516 Codul Statelor Unite ale Americii.

[77] Regulamentul competenţelor de investigare al Marii Britanii, Secţiunea 5.

Alte legislaţii[78] prevăd că un mandat de utilizare a unui dispozitiv de supraveghere poate fi eliberat pentru investigarea unei infracţiuni, cu condiţia ca judecătorul emitent să fie convins cu privire la toate aspectele anchetei[79].

Adesea, legislaţia va indica în mod expres factorii ce trebuie luaţi în considerare pentru eliberarea unui mandat de interceptare. Baza pentru o astfel de cerere va fi că există motive întemeiate să se creadă o infracţiune relevantă a fost, va fi sau este în curs de a fi săvârşită[80].

Alţi factori ce se impun a fi examinaţi au în vedere valoarea probatorie a dovezilor ce urmează să fie obţinute prin supravegherea electronică, oportunitatea procedeelor probatorii alternative[81] şi condiţia ca mandatul emis să fie în interesul administrării justiţiei.

Convingerea solicitantului că săvârşirea unei anumite infracţiuni grave este iminentă sau în curs de desfăşurare şi că supravegherea electronică este necesară, trebuie să îndeplinească condiţia caracterului rezonabil[82].

Astfel, revine solicitantului sarcina de a demonstra că cererea respectă acest standard. Dovada îndeplinirii caracterului rezonabil este dată de obicei într-unul din cele trei moduri: în scris, pe propria răspundere, sau atât în scris cât şi sub jurământ.

În timp ce multe legislaţii nu prevăd în mod expres ce anume trebuie să ateste probele scrise sau orale obţinute, altele sunt destul de riguroase cu privire la acest aspect. În plus, judecătorul va putea (chiar în cazul în care nu este prevăzut expres în lege) să solicite dovezi suplimentare.

Domeniul de aplicare al mandatelor pentru supraveghere electronică este limitat, cele mai multe sisteme naţionale care reglementează supra-

---

[78] Codul penal din Canada, Secţiunea 184, art. 2 alin. (2) lit. (a) şi alin. (3); Legea privind dispozitivele de interceptare din statul New South Wales, Australia, secţiunile 15-16.

[79] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 18.

[80] Codul penal canadian, secţiunea 487.01; a se vedea şi Legea penală din 1961 a Noii Zeelande, secţiunea 312B; de asemenea, Codul de procedură penală german, secţiunea 100A.

[81] Legea penală din 1961 a Noii Zeelande, secţiunea 312B şi 312C; a se vedea, de asemenea, Decizia Curţii Supreme Canadiene pronunţată în cauza *R v Araujo* [2000], care a statuat că, pentru a fi îndeplinit criteriul necesităţii de investigare stabilit în art. 186 (1) litera (b) din Codul penal, poliţia trebuie să dovedească faptul că nu există o altă metodă rezonabilă de investigare.

[82] Această condiţie, deşi variabilă între legislaţii, este una dintre cerinţele de bază.

vegherea electronică, prevăd în mod expres şi detaliat informaţiile pe care un mandat trebuie să le conţină. Acestea sunt, de obicei, substanţial aceleaşi cu cele cuprinse în cererea de emitere a mandatului, condiţie logică şi necesară pentru ca organele de drept să poată înţelege domeniul de aplicare al supravegherii legale autorizate. În consecinţă, durata, locaţia şi tipul de supraveghere electronică vor fi prevăzute atât de cerere cât şi de mandat.

Mandatul va autoriza, de obicei, instalarea şi recuperarea unui dispozitiv de supraveghere în sau pe un anumit loc sau lucru. Uneori, există şi cerinţa[83] ca, în condiţiile în care împrejurările care au justificat supravegherea electronică, (şi astfel, mandatul emis) încetează să mai existe, persoana responsabilă cu supravegherea va fi obligată să înceteze procedura[84].

În general, există anumite principii sau considerente strategice care limitează utilizarea supravegherii electronice pentru obţinerea de probe în cadrul anchetelor privind infracţiuni grave, ca necesitatea, subsidiaritatea, proporţionalitatea, controlul judiciar.

Astfel, ingerinţa în viaţa privată este permisă dacă obţinerea probelor electronice este necesară pentru a aduna dovezile sau informaţiile utile, iar alte forme de anchetă sau investigaţie mai puţin invazive nu sunt suficiente. Totodată, măsura se poate dispune când există mecanisme de protecţie a confidenţialităţii informaţiilor obţinute, inclusiv a vieţii private a terţelor persoane ce nu fac obiectul autorizaţiei sau mandatului.

Este necesar de asemenea ca intruziunea în viaţa privată să fie proporţională cu gravitatea infracţiunii suspectate şi cu dovezile ce se anticipează că vor fi obţinute astfel şi nu în ultimul rând, procesul de colectare a probelor să fie supravegheat de către un judecător independent sau alt organ ierarhic superior cu un anumit grad de autoritate.

În cazul în care aceste principii nu sunt prevăzute în mod expres în legislaţia internă (într-o formă sau alta), uneori sunt încorporate în alte instrumente de reglementare, cum este cazul Codului de conduită privind

[83] Codul de procedură penală german, secţiunea 100b (4); Titlul 18, Capitolul 119, art. 2510 (5) Codul Statelor Unite ale Americii; Legea dispozitivelor de supraveghere a Australiei, secţiunea 21.

[84] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 19.

supravegherea sub acoperire emis de către Ministerul de Interne al Marii Britanii[85].

Durata de timp pentru care un mandat poate autoriza utilizarea supravegherii electronice este de obicei limitată în mod expres în legislaţie, aceasta variind între 10 zile şi trei luni[86]. Cu toate acestea, majoritatea sistemelor legislative care prevăd o perioadă de timp pentru supraveghere, prevăd de asemenea şi posibilitatea prelungirii acesteia printr-o cerere adresată emitentului mandatului. În plus, emitentul are de obicei dreptul de a revoca mandatul în orice moment.

În ceea ce priveşte situaţiile sau circumstanţele de urgenţă, de multe ori, prevederile legale conţin reglementări pentru situaţia în care organele de urmărire penală consideră în mod rezonabil că anumite circumstanţe necesită utilizarea imediată a interceptării comunicaţiilor sau a supravegherii sub acoperire. Ca şi în alte domenii ce reglementează supravegherea, nu există o abordare universală între legislaţii[87].

În situaţiile de urgenţă, legislaţia va permite, de obicei, utilizarea supravegherii sub acoperire, fie fără un mandat fie cu autorizarea unei autorităţi inferioare. O situaţie de urgenţă este considerată, de obicei, pericolul grav şi iminent pentru siguranţa naţională, persoane sau bunuri[88], dar poate include, de asemenea şi situaţii în care probe valoroase pentru anchetă ar putea fi pierdute[89] dacă nu este utilizată această procedură.

---

[85] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 20.

[86] Legea privind Interceptarea comunicaţiilor electronice din Japonia prevede un termen de 10 zile; Codul de procedură penală german, în secţiunea 100B (2), prevede o durata de 3 luni; Codul de procedură penală polonez, conform art. 238 prevede un termen de 3 luni; Codul de procedură penală slovac prevede în art. 88 o durată maximă de 6 luni; Regulamentul privind competenţele investigative al Marii Britanii impune o perioadă de 3 luni pentru mandatele standard; Legea australiana privind dispozitivele de supraveghere prevede un termen maxim de 90 de zile.

[87] United Nations Office on Drugs and Crime (U.N.O.D.C.), *op. cit.*, p. 26.

[88] Legea australiană din 1979 privind interceptarea şi accesul la telecomunicaţii, secţiunea 10; Legea australiană din 2004 privind dispozitivele de supraveghere, secţiunea 28; Codul penal canadian, secţiunea 184.4; Titlul 18 Cap. 119 art. 2518 (7) din Codul Statelor Unite ale Americii.

[89] Statutul poliţiei din Polonia, Art. 19; Ordonanţa Regiunilor Administrative Speciale ale Hong Kong-ului privind supravegherea şi interceptarea comunicaţiilor, Capitolul 589, div. 5 secţiunea 20.

Dispozitivele de supraveghere au devenit multifuncţionale şi pe cale de consecinţă, sistemele naţionale sunt nevoite să dezvolte reglementări noi, care să poată ţine pasul cu acestea şi chiar cu dispozitivele sau capacităţile de supraveghere care încă nu există.

În ceea ce priveşte utilizarea de date, înregistrări sau imagini dobândite în urma efectuării supravegherii electronice, există unele limitări legislative. Astfel, în cazul în care probele sunt obţinute prin utilizarea supravegherii electronice neautorizate, admisibilitatea acestora devine discutabilă. În schimb, în cazul în care dovezile au fost obţinute în mod legal în conformitate cu un mandat sau o autorizaţie, acestea vor fi admisibile, sub rezerva regulilor de procedură privitoare la probe. Comparativ cu sistemele de drept anglo-saxon, în alte legislaţii, regulile privitoare la admisibilitatea probelor joacă un rol mai puţin important ca urmare a dreptului discreţionar al judecătorului de a aprecia probele administrate, motivat şi de absenţa unui corp de juraţi care să le analizeze.

Concluzii și propuneri de *lege ferenda*

Lucrarea de faţă prezintă o analiză aprofundată a normelor procesual penale naţionale privind efectuarea şi utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video în procesul penal, dar şi a cadrului european şi internaţional în materie.

Dreptul garantat de art. 8 din Convenţia europeană a drepturilor omului poate suferi anumite limitări, făcând parte din categoria drepturilor condiţionale, fiind astfel permisă, în condiţiile paragrafului 2 al acestui text de lege, ingerinţa autorităţilor publice în exerciţiul dreptului la viaţă privată şi de familie, a domiciliului şi a corespondenţei persoanei, în scopul de a obţine mijloace de probă.

Însă, libertatea organelor judiciare în administrarea probelor trebuie să respecte un anumit echilibru între necesitatea ocrotirii dreptului persoanei la intimitate şi principiile fundamentale ale procesului penal, condiţii în care dreptul la un proces echitabil are o importanţă primordială.

Posibilitatea interceptării convorbirilor telefonice de către autorităţile statale este prevăzută, practic, în legislaţiile tuturor statelor semnatare ale Convenţiei, precum şi ale statelor de pe celelalte continente care beneficiază de o tehnologie avansată şi de un cadru legislativ adecvat, în scopul combaterii criminalităţii.

La momentul introducerii în Codul de procedură penală, aceste mijloace de probă au reprezentat o modernizare a sistemului probatoriu, iar posibilitatea de alterare a conţinutului înregistrărilor a fost contracarată de legiuitor prin instituirea unor condiţii de efectuare, dar şi a unei proceduri de verificare.

Textul în vigoare comportă diferite critici ce se materializează, în practică, prin contestarea acestor mijloace de probă, sens în care instanţele trebuie să le analizeze cu anumite rezerve, în condiţiile în care există risc atât din perspectiva falsificării acestora, dar mai ales a interpretării subiective a mesajului transmis, tocmai pentru a imprima conotaţii penale faptelor cercetate.

În acord cu principiul aflării adevărului, informaţiile operaţionale care se desprind din interceptările şi înregistrările audio-video, ca mijloace de probă în procesul penal, trebuie decodificate cu maximă responsabilitate de organul judiciar deoarece înţelegerea sensului unui mesaj depinde de mai mulţi factori.

Există elemente care împiedică transmiterea corectă a mesajului sau înţelegerea acestuia pe deplin. În acest sens, există anumite perturbaţii care pot impieta asupra formulării unei idei clare, ori exprimările ambigue pot duce la codificări greşite ale mesajului. Alte aspecte care trebuie avute în vedere sunt reprezentate de nivelul de înţelegere al subiecţilor discuţiei şi de folosirea unui limbaj neadecvat, impropriu pentru esenţa mesajului transmis.

Se apreciază în literatura de specialitate[1] că semnificaţia comunicării este dată de cuvinte în proporţie de 7%, voce 38% şi comportament non-verbal, 55%.

În practică, la dosarul cauzei sunt ataşate stenograme ale înregistrărilor efectuate, care cuprind un text redactat după un mesaj incomplet, fiind inserat de mai multe ori termenul „neinteligibil" sau „...". De cele mai multe ori, textul redă un limbaj vag, în unele cazuri metaforic, care nu precizează clar foarte multe subiecte (substantive, adverbe cărora nu le sunt precizate calităţile) şi verbe nespecificate. Limbajul vag implică din partea celui care citeşte să „completeze" fragmentele lipsă, iar în acest caz semnificaţia este dată de receptor şi nu de emiţător, aspect nepermis în situaţia în care de aceste interpretări depinde soluţia ce urmează a fi pronunţată într-o cauză penală.

[1] Albert Mahrabian, *Silent Messages* (1st ed.), Belmont, 1971, Professor Emeritus of Psychology, University of California, Los Angeles.

Apreciem că se impune abordarea procedurii de administrare a probelor într-un mod deosebit de riguros, pe de o parte, în considerarea implicaţiilor negative ce se răsfrâng asupra persoanei implicate în procesul penal, iar pe de altă parte din perspectiva consecinţelor ce afectează statul român, condamnat în repetate rânduri de către Curtea Europeană.

Mai mult decât atât, practica judiciară se confruntă cu multe situaţii în care organele judiciare abandonează principiile derivate din regulile de bază ale procesului penal în activitatea procesual penală privind probele, având ca principal obiectiv obţinerea probelor, omiţând respectarea legalităţii administrării acestora.

Aşadar, desfăşurarea activităţii de administrare a probatoriului într-o cauză penală nu se poate realiza într-un mod superficial sau neglijent, pentru că în această modalitate s-ar încălca dreptul la un proces echitabil. O hotărâre judecătorească pronunţată în astfel de condiţii nu poate fi decât netemeinică şi nelegală, aspect inadmisibil în condiţiile în care este decis destinul şi libertatea unor persoane.

Autorităţile judiciare sunt obligate să reconstituie în detaliu scena infracţiunii, căci numai în această modalitate pot fi înlăturate erorile judiciare. În majoritatea cazurilor aflarea adevărului presupune investirea unui volum impresionant de resurse umane, tehnologice, financiare, însă toate acestea trebuie îmbinate cu profesionalism, cu responsabilitatea şi cu respectarea spiritului legii.

În mod regretabil, există numeroase situaţii în practică în care mecanismele procesuale şi procedurale relative la probatoriu sunt flagrant încălcate, context în care garanţiile instituite de legiuitor există doar la nivel scriptic.

Observăm că în noul Cod de procedură penală a fost introdus, în titlul dedicat mijloacelor de probă, capitolul IV, privitor la tehnicile speciale de supraveghere sau cercetare, reglementarea urmărind realizarea a două obiective principale. Astfel, pe de o parte, s-a avut în vedere asigurarea unor noi procedee probatorii prin tehnici speciale de supraveghere sau cercetare, care să uşureze probaţiunea în cazul anumitor infracţiuni cu grad ridicat de pericol social sau imposibil ori dificil de dovedit prin mijloace sau procedee probatorii clasice, iar pe de altă parte, asigurarea respectării

drepturilor constituţionale la viaţă privată şi a secretului corespondenţei prin reguli speciale în materia folosirii acestor tehnici speciale prin care se restrâng aceste drepturi fundamentale ale persoanei.

În ceea ce priveşte cazurile şi condiţiile pentru efectuarea interceptărilor şi înregistrărilor audio-video, am analizat remedii şi sancţiuni pentru nerespectarea cerinţelor ce ţin de autorizarea procedeului probator.

Atât Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, cât şi Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, consacră în mod expres dreptul la respectarea vieţii private, a familiei, a domiciliului şi a corespondenţei.

Din această perspectivă, în momentul utilizării acestor mijloace de probă se necesită a fi îndeplinite o serie de cerinţe ce sunt reflectate atât în actele normative mai sus menţionate cât şi în jurisprudenţa Curţii Europene. În acest sens, ingerinţa în viaţa privată se impune să fie prevăzută de legea naţională, care trebuie să fie de o precizie deosebită, prin reguli clare şi amănunţite, intervenţia autorităţii trebuie să fie necesară într-o societate democratică pentru apărarea unui scop legitim, precum şi respectarea unei proporţionalităţi între ingerinţa, respectiv măsura dispusă de autoritatea publică şi scopul legitim apărat.

În dispoziţiile art. 91^{1}-91^{6} C.pr.pen. sunt stabilite, punctual, cazurile care permit o astfel de măsură restrictivă a drepturilor şi libertăţilor, condiţiile care trebuie îndeplinite, organele statale care au competenţă să efectueze aceste activităţi, precum şi modalităţile de verificare a acestor mijloace de probă.

Aceste prevederi au suferit numeroase modificări şi completări, în condiţiile în care normele ce reprezintă sediul materiei nu confereau suficiente garanţii procesuale, textele de lege generând interpretări diferite şi implicit o practică neunitară.

Raportat la aceste aspecte, forma în vigoare a textului de lege este în opinia noastra lacunară, sens în care se impune intervenţia legiuitorului pentru a înlătura echivocul, având în vedere şi faptul că legislaţia procesual penală trebuie să fie de o precizie deosebită.

În acest sens, apreciem că se impune, de lege ferenda, instituirea obligaţiei procurorului, ca în momentul în care solicită emiterea unei autorizaţii pentru

efectuarea interceptării audio video, aceasta să fie însoţită de o declaraţie pe proprie răspundere, astfel cum este prevăzut în legislaţia din Australia şi Hong Kong sau să depună jurământ, că datele ce însoţesc cererea sa pentru autorizarea măsurii sunt conforme cu realitatea.

De lege ferenda propunem de asemenea, ca în cererea de emitere a autorizarii, să se indice neechivoc modalitatea de realizare a acestor mijloace de proba, precum şi obligativitatea de a se minimiza interceptarea comunicaţiilor ce nu au legătură cu cauza.

Totodată, cererea de emitere a autorizaţiei ar trebui să cuprindă menţiuni cu privire la ceea ce se aşteaptă să fie obţinut prin emiterea mandatului şi prezentarea oricăror cereri anterioare cunoscute de către solicitant, care indică aceeaşi persoană.

În condiţiile în care cererea este făcută pentru protejarea securităţii naţionale, apreciem că se impune a fi indicată ameninţarea, iminenţa şi gravitatea acesteia, precum şi o evaluare a impactului, atât direct cât şi indirect, asupra securităţii României.

Se impune a fi menţionat materialul probator ce urmează a fi obţinut, o evaluare a impactului interceptării asupra intimităţii altor persoane decât cea vizată de autorizaţie, probabilitatea de a fi obţinute informaţii supuse secretului profesional sau jurnalistic, motivul pentru care informaţiile ce se doresc a fi obţinute nu pot fi colectate prin alte tehnici mai puţin intruzive, dacă a existat vreo altă cerere sau o reînnoire a unei cereri de autorizare a interceptării sau supravegherii, în ultimii 2 ani, cu privire la aceeaşi persoană şi care au fost particularităţile acesteia, precum şi identificarea prin nume, grad şi funcţie a ofiţerului solicitant şi a oricărui alt ofiţer implicat în completarea cererii.

În ceea ce priveşte legalitatea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video, aceasta se raportează la exigenţele art. 91^1 C.pr.pen., condiţii în care se impun a fi respectate principiile proporţionalităţii şi a subsidiarităţii măsurii şi nu în ultimul rând, interceptările şi înregistrările să fie autorizate de către judecător.

Prin O.U.G. nr. 60/2006 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi, s-a statuat că autorizaţia se dă de către preşedintele instanţei căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare

în grad acesteia, în a cărei circumscripţie se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. În lipsa preşedintelui instanţei autorizaţia se dă de către judecătorul desemnat de acesta.

Având în vedere că există posibilitatea ca preşedintele instanţei să nu fie specializat în drept penal, apreciem că se încalcă principiul specializării. Totodată, considerăm că se încalcă şi principiul repartizării aleatorii a cauzei în condiţiile în care există posibilitatea ca preşedintele instanţei să nu fie imparţial faţă de împrejurările cauzei, persoanele suspectate, precum şi implicaţiile pe care le-ar avea o astfel de măsură, motiv pentru care apreciem că s-ar impune ca măsura autorizării să fie dispusă de judecătorii secţiei penale a instanţei căreia i-ar reveni competenţa să judeca cauza în primă instanţă.

Mai mult, preşedintele instanţei, fiind singurul care are astfel de atribuţii, sau judecătorul delegat, nu au aptitudinea de a formula declaraţie de abţinere, aspect deosebit de important în contextul în care nu este incidentă instituţia recuzării.

Însă, având în vedere că autorizarea unor astfel de măsuri restrictive de drepturi este atributul exclusiv al unui judecător şi doar în situaţii de urgenţă, cu titlu provizoriu, măsura poate fi dispusă pentru o durată de 48 de ore de către procuror, apreciem că forma textului în vigoare, răspunde din această perspectivă, exigenţelor europene.

Cu toate acestea, în virtutea rolului activ, considerăm că ar fi oportună inserarea în textul de lege a posibilităţii judecătorului care analizează cererea privind emiterea autorizaţiei de interceptare să poată solicita dovezi suplimentare sau documente justificative în sprijinul cererii.

Raportat la reglementarea din noul Cod de procedură penală, observăm că se definesc pentru prima dată tehnicile de supraveghere, iar pentru cele cuprinse în art. 138 alin. 1 lit. a), b), c), d) şi g), se impune şi obţinerea mandatului de supraveghere tehnică de la judecătorul de drepturi şi libertăţi.

În acord cu dispoziţiile art. 8 paragraful 2 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi cu argumentele expuse în cuprinsul hotărârilor Curţii Europene a Drepturilor

Omului, judecătorul de drepturi şi libertăţi va putea dispune utilizarea tehnicilor de supraveghere, între care şi interceptarea convorbirilor şi comunicărilor, numai atunci când sunt îndeplinite anumite condiţii prevăzute de art. 139 din noul Cod de procedură penală, precum existenţa unei suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni din cele expres prevăzute, proporţionalitatea măsurii cu restrângerea drepturilor şi libertăţilor fundamentale, importanţa informaţiilor ori a probelor ce urmează a fi obţinute sau gravitatea infracţiunii, sau acestea să nu poată fi obţinute în alt mod ori obţinerea lor ar presupune dificultăţi deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranţa persoanelor, a unor bunuri de valoare.

Remarcăm introducerea noii instituţii a *judecătorului de drepturi şi libertăţi*, care, potrivit art. 53 din noul Cod, are competenţa, între altele, de a încuviinţa metodele şi tehnicile speciale de supraveghere sau cercetare ori a altor procedee probatorii, potrivit legii.

Apreciem că noua reglementare corespunde exigenţelor europene, potrivit cărora măsurile ce vizează restrângerea drepturilor şi libertăţile fundamentale ale omului trebuie să fie dispuse de un magistrat independent, căruia să îi fie atribuită aleatoriu cauza, specializat în acest sens.

Mai mult, această instituţie vine să înlăture criticile existente relative la faptul că judecătorii care au încuviinţat efectuarea măsurii de supraveghere, cei care au confirmat ordonanţa procurorului prin care s-a dispus, în cazuri de urgenţă, interceptarea şi înregistrarea convorbirilor sau cei care au prelungit autorizaţia dată în acest sens, nu satisfac cerinţele de imparţialitate obiectivă şi subiectivă prevăzute de art. 6 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului. Considerăm că legislaţia în vigoare nu corespunde exigenţelor mai sus arătate, în condiţiile în care judecătorul care a dispus autorizarea interceptării şi-a format o opinie în momentul analizării cererii procurorului, astfel încât în momentul soluţionării fondului cauzei există cel puţin un dubiu cu privire la imparţialitatea sa.

Analizând condiţiile şi cazurile de interceptare şi înregistrare a convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicare, remarcăm faptul că normele Codului de procedură penală nu conţin nicio menţiune cu privire la persoanele care pot fi ascultate, context în care orice persoană ar putea fi supusă acestei ingerinţe în viaţa privată, dacă sunt incidente

prevederile art. 91[1] C.pr.pen.(Curtea Europeană în cauza Lambert contra Franţei, a susţinut că a fost golit de conţinut mecanismul protector al Convenţiei).

În acest sens, apreciem că se impune, de lege ferenda, să fie precizate în lege persoanele care pot fi supuse acestei intruziuni, altele decât făptuitorul. Considerăm că s-ar impune de asemenea, completarea textului de lege cu obligativitatea justificării de către organul de urmărire penală a unei legături între terţ şi presupusul făptuitor.

Totodată, în ceea ce priveşte persoana în viaţa căreia are loc ingerinţa, propunem de lege ferenda ca în situaţia în care aceasta a fost identificată, să fie reglementat un conţinut minimal obligatoriu al cererii de autorizare formulată de procuror, care să cuprindă, printre altele, date detaliate despre persoana vizată, inclusiv locul de muncă şi profesia acesteia (pentru a se stabili, în funcţie de acestea, dacă nu este eventual incidentă vreo situaţie care să atragă competenţa unei alte instanţe).

Remarcăm faptul că Legea 356/2006 autorizează în mod expres utilizarea înregistrărilor convorbirilor dintre un avocat şi clienţii săi. Ori, acest aspect pune în pericol respectarea dreptului la viaţa privată şi a secretului profesional, în condiţiile în care terţe persoane, ce nu au nicio legătură cu pregătirea sau săvârşirea vreunei infracţiuni şi care încredinţează aspecte confidenţiale reprezentantului lor convenţional, pot fi supuse acestei măsuri restrictive de drepturi.

În acest sens, considerăm că anumite categorii profesionale, ca cea de mediator, psiholog, jurnalist, preot, medic şi desigur cea de avocat, ar trebui să beneficieze de un minim de protecţie în ceea ce priveşte confidenţialitatea informaţiilor obţinute prin prisma acestor relaţii. Această garanţie, ce decurge din perspectiva deontologiei profesionale, ar trebuie să fie reglementată distinct şi în Codul de procedură penală, motiv pentru care, propunem de lege ferenda, introducerea unui text de lege care să prevadă că înregistrarea acestor convorbiri nu poate fi folosită ca mijloc de probă decât dacă din cuprinsul acesteia rezultă date sau informaţii concludente şi utile privitoare la pregătirea sau săvârşirea de către „confident" a unei infracţiuni din cele prevăzute la alin.1 şi 2 ale art. 91[1] din actualul Cod sau din cele prevăzute în art. 139 alin. 2 din noul Cod.

Din această perspectivă, este susceptibil de critici de neconstituţionalitate şi textul alin. 4 al art. 139 din noul Cod de procedură penală, din a

cărui formulare rezultă că pot forma obiectul supravegherii tehnice şi raporturile dintre avocaţi şi partea care o asistă, dacă sunt date că avocatul pregăteşte săvârşirea unei infracţiuni. Textul apare ca o încălcare a principiului egalităţii de arme şi şanse între acuzare şi apărare, pentru că prin modul în care au fost redactate cele două alineate, apărarea pare a fi aşezată într-o poziţie de inferioritate faţă de acuzare în dispunerea şi realizarea acestor procedee probatorii.

În timp ce acuzarea beneficiază de confidenţialitate, apărării nu îi este asigurat acelaşi tratament, întrucât se permite monitorizarea permanentă a discuţiilor şi raporturilor acesteia cu cel pe care îl asistă. De asemenea, textul vine în contradicţie cu principiul confidenţialităţii, consacrat în jurisprudenţa Curţii Europene sub denumirea de „privilegiul avocat-client", de care trebuie să beneficieze avocatul în relaţiile sale cu cel pe care îl asistă.

Prin Legea nr. 255/2013, alin. 4 suferă anumite modificări care relevă intenţia legiuitorului de a îndrepta, cel puţin aparent, această inechitate, în sensul că dacă pe parcursul sau după executarea măsurii rezultă că activităţile de supraveghere tehnică au vizat şi raporturile dintre avocat şi suspectul ori inculpatul pe care acesta îl apără, probele obţinute nu pot fi folosite în cadrul niciunui proces penal, urmând a fi distruse şi nu şterse, ca în prezent, de îndată, de către procuror. Observăm că judecătorul care a dispus măsura este informat, de îndată, de către procuror, iar atunci când apreciază necesar, judecătorul dispune informarea avocatului.

Apreciem că informarea avocatului ar trebui realizată în toate cazurile şi nu doar atunci când „se apreciază necesar", cu atât mai mult cu cât nu sunt definite criteriile în urma cărora să se constate dacă încunoştiinţarea trebuie efectuată sau nu.

Referitor la infracţiunile pentru care pot fi autorizate interceptările şi înregistrările audio video constatăm că legiuitorul român nu face referiri cu privire la formele infracţiunii, existând imperfecţiuni raportat la principiul proporţionalităţii ingerinţei cu scopul urmărit.

Remarcăm că lipseşte o delimitare în ceea ce priveşte formele infracţiunii, context în care se ajunge la concluzia că efectuarea interceptărilor se poate autoriza chiar dacă se constată existenţa unor acte preparatorii sau a unei tentative neîncriminate, aspect ce pune în discuţie atât respectarea principiului proporţionalităţii

cât şi a echităţii procesului penal. Astfel, raportat la aceste aspecte, pentru a se aprecia proporţionalitatea ingerinţei cu scopul urmărit, este necesar a fi cuantificată gravitatea infracţiunii. În contextul în care aceasta nu a fost efectiv săvârşită, nu poate fi evaluat respectarea acestui principiu.

În atare condiţii, dacă am considera că înregistrările pot fi dispuse în actuala reglementare anterior începerii urmăririi penale, aşa cum este interpretat textul de lege în practica instanţei supreme, apreciem că sunt încălcate dispoziţiile art. 26 şi 28 din Constituţie şi dispoziţiile art. 6 şi 8 din Convenţia Europeană. În ceea ce priveşte prevederile constituţionale încălcate, se necesită a fi operată o distincţie între momentul obţinerii şi momentul utilizării acestor mijloace de probă. Astfel, interceptările dispuse şi efectuate înaintea declanşării procesului penal, deci în momentul obţinerii lor, contravin dreptului la viaţă privată, iar în momentul folosirii acestora se înfrâng dispoziţiile referitoare la dreptul la un proces echitabil.

Potrivit legii în vigoare, autorizarea este permisă numai în cazurile în care există date sau indicii privind pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni pentru care urmărirea penală se efectuează din oficiu, respectiv că o persoană a săvârşit o infracţiune, o tentativă pedepsibilă sau acte preparatorii asimilate acesteia, lăsând posibilitatea judecătorului să le aprecieze.

În noul Cod, art. 139 alin. 1 prevede necesitatea existenţei unei suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni din categoria infracţiunilor grave, precum şi a proporţionalităţii măsurii cu restrângerea drepturilor şi libertăţilor fundamentale, date fiind particularităţile cauzei, importanţa informaţiilor ori a probelor ce urmează a fi obţinute sau gravitatea infracţiunii. Totodată, se impune ca probele ori localizarea şi identificarea suspectului sau inculpatului să nu poată fi obţinute în alt mod, sau obţinerea lor ar presupune dificultăţi deosebite ce ar prejudicia ancheta, ori există un pericol pentru siguranţa persoanelor sau a unor bunuri de valoare, fiind subliniat principiul subsidiarităţii măsurii.

Observăm că s-a introdus pentru prima dată noţiunea de „suspiciune rezonabilă", faţă de actuala reglementare, în care legiuitorul face trimitere la „indicii temeinice" prin raportare la prevederile art. 68^1 C.pr.pen., fiind corelată astfel noţiunea de suspiciune rezonabilă cu noua calitate atribuită făptuitorului, respectiv cea de suspect. Constatăm la art. 139 alin. 1 lit. b) şi

c), că s-au introdus două condiţii în acord cu jurisprudenţa Curţii Europene, respectiv s-a stipulat în mod expres principiul proporţionalităţii şi subsidiarităţii acestor măsuri.

Deşi se doreşte ca noua reglementare să înlăture problemele semnalate în practică, condiţia privitoare la existenţa unei suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea unei infracţiuni poate fi considerată a fi în opoziţie cu principiul constituţional al legalităţii incriminărilor, dat fiind că normele penale consacră principiul neincriminării actelor pregătitoare, acestea fiind incriminate prin excepţie, în cazul unui număr foarte redus de infracţiuni. Pe cale de consecinţă, nefiind incriminate în faza actelor pregătitoare, aceste infracţiuni nu pot îndreptăţi dispunerea unui procedeu probatoriu de supraveghere decât în cazul existenţei unei suspiciuni rezonabile cu privire la punerea în executare a hotărârii de a se săvârşi vreuna din infracţiunile respective.

Considerăm că se impune definirea conceptului de „alte infracţiuni grave" utilizat de art. 91[1] alin. 2 C.pr.pen, întrucât textul de lege este mult prea vag şi poate da naştere la arbitrariu, Curtea Europeană recomandând să existe criterii clare şi obiective care să definească categoriile şi natura infracţiunilor ce pot justifica autorizarea. Un asemenea criteriu l-ar putea reprezenta, cel puţin, indicarea unei limite minime de pedeapsă, eventual corelată cu un anumit tip de urmări sau consecinţe.

Observăm că în noua reglementare, în cuprinsul alin. 2 al art. 139, sunt asimilate acestui concept infracţiunile pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare.

Potrivit Legii nr. 255/2013, această limită este modificată, în sensul că sunt cuprinse în această categorie infracţiunile pentru care se prevede un minim special de 5 ani sau mai mare, lărgindu-se astfel sfera faptelor cu caracter penal pentru care se pot autoriza măsurile speciale de supraveghere.

Relativ la punerea în practică a acestui procedeu probator, am evidenţiat faptul că interceptările şi înregistrările autorizate de instanţă se pun în aplicare de procuror, iar în lipsa mijloacelor tehnice corespunzătoare, acesta poate dispune ca operaţiunile să fie efectuate de organul de cercetare penală.

Întrucât această activitate poate presupune cunoştinţe specializate, precum şi echipamente şi mijloace tehnice complexe, în unele cazuri, procurorul sau organul

de cercetare penală poate apela la concursul tehnic al altor persoane ce îşi desfăşoară activitatea în instituţii din afara sistemului judiciar. Asemenea persoane sunt specialişti sau tehnicieni din cadrul altor instituţii, de regulă servicii sau structuri specializate în culegerea şi prelucrarea informaţiilor. O cerinţă importantă este cea legată de obligaţia persoanelor chemate să dea concurs tehnic de a păstra secretul operaţiunilor efectuate. Această obligaţie incumbă însă tuturor persoanelor implicate (judecători, procurori, ofiţeri de poliţie judiciară, grefieri, tehnicieni), fiind o condiţie esenţială pentru asigurarea eficienţei acestor procedee probatorii.

Potrivit dispoziţiilor art. 142 din noul cod, procurorul este cel care execută măsurile de supraveghere tehnică, însă acesta poate dispune ca aceasta să fie efectuată, prin delegare, ori de către organul de cercetare penală sau de lucrători specializaţi din cadrul poliţiei ori de alte organe specializate ale statului, compatibilizând dispoziţiile Codului cu cele din legile speciale şi lăsând practic posibilitatea agenţilor unor servicii speciale să pună în aplicare aceste măsuri.

Potrivit alin. 2 al aceluiaşi articol, observăm obligativitatea furnizorilor de servicii de telecomunicaţii informatice sau financiare de a colabora cu organele de urmărire penală, în vederea executării mandatului de supraveghere. Astfel, se deschide posibilitatea unor abuzuri prin prisma faptului că au posibilitatea de a afla secretul operaţiunii un număr şi mai mare de persoane decât în actuala reglementare. Respectând regula proporţionalităţii, alin. 4 prevede obligativitatea ridicării măsurii în situaţia în care restrângerea drepturilor şi libertăţilor fundamentale nu se mai justifică în raport de împrejurările cauzei.

Alineatul final al textului analizat reglementează o regulă cu valoare de principiu, impusă de necesitatea asigurării protecţiei drepturilor fundamentale la viaţă privată, precum şi la libertatea şi securitatea persoanei. Potrivit art. 142 alin. 6 noul C.pr.pen., datele şi informaţiile rezultate din activitatea de supraveghere tehnică sunt confidenţiale şi se păstrează în condiţiile stricte prevăzute de lege. Ca atare, asemenea date şi informaţii care nu vor fi folosite în cauza penală nu pot fi aduse în nicio situaţie la cunoştinţa publicului.

Observăm că reglementările din Codul de procedură penală în vigoare, cu privire la înregistrările audio sau video, sunt aplicabile atât procedurilor judiciare desfăşurate potrivit Codului, cât şi în cadrul procedurii judiciare desfăşurate potrivit unor reglementări penale speciale, în completarea acestora.

Deşi majoritatea faptelor ce constituie ameninţări conform art. 3 din Legea nr. 51/1991 sunt şi infracţiuni, iar procedura în materia securităţii naţionale prezintă unele asemănări cu cea din Codul de procedură penală, raportul dintre ele a generat controverse atât în literatura de specialitate, cât şi în practică.

În ceea ce priveşte efectuarea acestor mijloace de probă de către serviciile de informaţii, observăm două proceduri distincte faţă de cea reglementată în Codul de procedură penală, şi anume cea prevăzută în art. 13 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională şi cea cuprinsă în art. 20-22 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului.

Procedura prevăzută de legea siguranţei naţionale a fost completată, mai întâi, de art. X din Legea nr. 281/2003 privind modificarea şi completarea Codului de procedură penală şi a unor legi speciale, iar mai apoi de Legea nr. 535/2004, care constituie în prezent temeiul legal pentru dispunerea de măsuri restrictive de drepturi şi libertăţi fundamentale executate de serviciile de informaţii, inclusiv pentru interceptări, în toate cazurile care reprezintă ameninţări la adresa siguranţei naţionale, nu doar pentru situaţia actelor de terorism.

Potrivit dispoziţiilor art. 20 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului, organele de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale pot propune procurorului să solicite autorizarea interceptării şi înregistrării comunicaţiilor, în cazul în care există o suspiciune rezonabilă cu privire la existenţa unor ameninţări la adresa securităţii naţionale a României, prevăzute de art. 3 din Legea nr. 51/1991, sau a unor fapte de terorism.

Cu toate acestea, măsurile de supraveghere în cazul unor potenţiale ameninţări la adresa siguranţei naţionale pot fi dispuse şi în prezent conform procedurii prevăzute de art. 13 din Legea nr. 51/1991, dispoziţii care nu au fost abrogate.

Observăm că potrivit acestor dispoziţii, este permisă ingerinţa în viaţa privată în baza unui mandat dat de către un magistrat care nu prezintă tot atâtea garanţii de independenţă ca judecătorul, iar în lipsa certificatului O.R.N.I.S.S. nu-i este permis acestuia din urmă să verifice realitatea probelor obţinute printr-o asemenea procedură, ceea ce impune reconsiderarea cadrului legislativ şi organizatoric în materie.

În atare condiţii, apreciem că ar fi necesară modificarea dispoziţiilor art. 13-15 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, în vederea compatibilizării cu dispoziţiile Codului de procedură penală, cu Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, în sensul înlăturării prevederilor, constatate deja neconvenţionale şi anume cele care permit unui procuror şi nu unui judecător să autorizeze interceptarea comunicaţiilor, la solicitarea serviciilor de informaţii; cele referitoare la durata mai mare de valabilitate a mandatului, de fapt a autorizării interceptării comunicaţiilor, în condiţiile în care Codul de procedură penală stabileşte o durată de 30 zile şi nu de 6 luni, aşa cum prevede Legea nr. 51/1991, precum şi o perioadă maximă de interceptare, prin prelungire, de 120 de zile, şi nu sine die, cum prevede art. 13 alin. 5 din Legea nr. 51/1991 potrivit căruia „în cazurile întemeiate, procurorul general poate prelungi, la cerere, durata mandatului, fără a se putea depăşi, de fiecare dată, 3 luni", fără însă a se preciza o limită maximă.

Totodată, considerăm oportună o definire normativă, explicită, lipsită de echivoc, a categoriilor de persoane susceptibile de a le fi interceptate comunicaţiile pe temei de siguranţă naţională şi a conceptelor de „siguranţă naţională", „ordine publică", „echilibru şi stabilitate socială şi economică a ţării","menţinerea ordinii de drept" sau „menţinerea climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor cetăţenilor" din legea internă, pe care statul le-ar putea invoca drept scopuri legitime pentru a justifica intruziunea autorităţilor publice în viaţa privată şi corespondenţa indivizilor.

Se impune această intervenţie a legiuitorului, aşa cum a statuat Curtea Europeană în cauza Iordachi şi alţii c. Moldovei, în scopul asigurării compatibilităţii legislaţiei interne specifice cu principiul preeminenţei dreptului, care presupune că nu este suficient ca legislaţia internă să fie doar accesibilă, trebuind ca aceasta să îndeplinească şi cerinţa de a fi previzibilă (lex certa), previzibilitate ce se exprimă, în această materie, prin definirea neechivocă a conceptelor menţionate.

Aceste procedee investigative speciale reprezintă îndeosebi modalităţi pentru culegerea de informaţii, însă ceea ce le diferenţiază este faptul că, activităţile specifice pe linia securităţii naţionale nu sunt acte de urmărire penală, ci acestea constituie în exclusivitate componente ale activităţii de informaţii pentru realizarea siguranţei naţionale, în timp ce tehnicile speciale de investigare în materia procesual penală sunt procedee probatorii.

Având în vedere cele mai sus expuse, considerăm oportună armonizarea dispoziţiilor din legile speciale cu cele ale Codului de procedură penală şi jurisprudenţa Curţii Europene, în ceea ce priveşte condiţiile de autorizare, magistratul abilitat să dispună autorizarea, în condiţiile în care actele normative speciale se referă încă la procurori. Totodată, se impun modificări în ceea ce priveşte durata maximă a interceptărilor, definirea clară a categoriilor de infracţiuni şi persoane susceptibile de a fi vizate de interceptări, condiţiile, procedura şi instituţiile -categoriile de experţi, abilitate să verifice autenticitatea înregistrărilor.

În condiţiile în care interceptările şi înregistrările audio şi video acţionează la limita prevederilor constituţionale, fiind expres prevăzute de lege cazurile şi condiţiile în care pot fi efectuate, fiind un mijloc investigativ cu grad sporit de dificultate în administrare, se impune o atenţie sporită din partea organelor de urmărire penală atât în momentul uzitării procedeului probatoriu cât şi în cel al transformării informaţiilor obţinute în mijloace de probă.

Prin prisma faptului că în practică sunt folosite ca mijloace de probă cu valoare de înscris listingurile telefonice, evidenţiem necesitatea unei reglementări explicite a condiţiilor, cazurilor şi termenelor în care se poate stoca, de către societăţile de telefonie mobilă sau de alte organisme abilitate ale statului, solicita şi utiliza listingul convorbirilor telefonice purtate de o persoană, a numerelor de telefon între care acestea s-au purtat, orele la care au avut loc şi a locaţiilor din care şi către care a fost emis semnalul telefonic. În opinia noastră, stocarea, solicitarea şi utilizarea acestor date ar trebui condiţionată de autorizarea unui judecător, în vederea asigurării garanţiilor că ingerinţa nu este arbitrară.

Din aceleaşi raţiuni apreciem că se impune şi reglementarea explicită a condiţiilor în care organele de urmărire penală pot „citi" datele (lista apelurilor şi mesajelor efectuate ori primite sau eventualele fotografii şi înregistrări audio-video făcute cu telefonul mobil de deţinătorul legitim al acestuia) din telefoanele mobile

ale unei persoane, întrucât, în practică, există situaţii în care acest lucru se face fără autorizarea judecătorului, considerându-se, pe de o parte, că dispoziţiile relevante (art. 54-57) ale Legii nr. 161/2003 nu sunt incidente întrucât telefonul nu poate fi considerat „un suport informatic sau un suport de stocare a datelor informatice", iar, pe de altă parte, că această activitate de „citire" nu presupune şi accesul într-un sistem informatic ori cercetarea acestuia.

De lege ferenda, apreciem că se impune reglementarea expresă a obligaţiilor judecătorului cauzei, de verificare a utilizării măsurii, precum şi posibilitatea de înlăturare a mijloacelor de probă ce nu întrunesc condiţiile de echitabilitate a procedurii prevăzute de Convenţia şi jurisprudenţa Curţii Europene, în sensul că ingerinţa să fie necesară într-o societate democratică, iar aceasta să fie proporţională cu scopul urmărit.

În ceea ce priveşte operaţiunea de certificare, din perspectiva redării în formă integrală într-un proces-verbal a convorbirilor sau comunicărilor interceptate şi înregistrate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau care contribuie la identificarea ori localizarea participanţilor, prin aceasta se instituie o garanţie a faptului că procurorul nu va prelua dintr-o discuţie pasaje trunchiate, rupte din context, astfel încât să determine caracterul penal al faptei. De asemenea, această obligaţie instituită de legiuitor înlătură posibilitatea alterării conţinutului convorbirilor interceptate şi înregistrate, în sensul de a se oferi o altă conotaţie decât cea reală a mesajului transmis.

Importanţa certificării**,** trebuie privită din perspectiva valorificării rezultatelor obţinute prin intermediul tehnicilor speciale de investigare, context în care trebuie menţionat că toate activităţile de ordin tehnic efectuate fie pe linia procedurii penale ori prin procedee investigative în materia securităţii naţionale, trebuie fixate prin acte procedurale de natură să creeze organelor de urmărire penală şi instanţei de judecată un tablou exact al cronologiei şi conţinutului operaţiilor care au avut ca rezultat obţinerea înregistrărilor respective.

De cele mai multe ori însă, în dosarele de urmărire penală nu sunt înaintate procesele-verbale întocmite de procurori sau ofiţerii de poliţie judiciară cu privire la modul în care au fost puse în executare mandatele emise de judecători. Toate aceste elemente care în mod normal ar trebui să

se regăsească în cuprinsul actelor procedurale, cu trimitere la scopul în care sunt utilizate mijloacele tehnice de investigare, tipul şi caracterul acestora, împrejurările în care sunt efectuate interceptările, suporturile rezultate, descrierea aparaturii utilizate şi a operaţiunilor efectuate (îndeosebi în cazul interceptărilor ambientale) sunt deosebit de importante pentru ca în cursul procesului penal, cu prilejul administrării mijloacelor de probă sau a expertizării, să se poată verifica dacă există corespondenţă între conţinutul convorbirilor, redarea în scris a acestora şi certificarea pentru autenticitate.

În acest sens, propunem de lege ferenda completarea reglementărilor procesual penale, în sensul instituirii obligaţiei pentru organele de urmărire penală de a anexa la dosarul cauzei, odată cu procesele-verbale de redare şi procese-verbale în care să fie detaliate aspectele legate de instalarea şi exploatarea corespunzătoare a mijloacelor tehnice autorizate.

Totodată, având în vedere că în unele cazuri, pentru efectuarea supravegherii operative este necesară montarea unei aparaturi, de lege ferenda propunem reglementarea, în textul de lege a necesităţii emiterii unui mandat pentru recuperarea dispozitivelor folosite în scopul interceptării.

Sub aspectul sancţiunii ce intervine în situaţia în care procedura certificării nu a fost îndeplinită, considerăm că aceasta va fi excluderea proceselor-verbale de redare, cu consecinţa imposibilităţii reţinerii lor ca mijloace de probă, în contextul în care acestea au fost obţinute cu nerespectarea principiului legalităţii administrării mijloacelor de probă.

În situaţia în care transcrierea se realizează chiar de către procuror, care procedează personal la interceptări şi înregistrări, apreciem că se impune de asemenea efectuarea certificării de către acesta, iar verificarea şi contrasemnarea să fie efectuate de procurorul ierarhic superior, deoarece prevederile art. 91^3 C.pr.pen. sunt de strictă interpretare, obligaţia de certificare operând indiferent de organul care a efectuat transcrierea interceptărilor.

Considerăm utile aceste aprecieri, în contextul în care jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este în sensul că, aplicarea menţiunii de „certific autenticitatea" de către procuror nu se impune în condiţiile în care redarea convorbirilor înregistrate s-a efectuat de către acesta.

Dimpotrivă, opinia noastră este în sensul că într-o atare situaţie, în care procesul-verbal de redare întocmit de procuror nu cuprinde această menţiune, se impune a fi înlăturat din materialul probator.

În condiţiile în care menţiunea „certific autenticitatea" reprezintă o garanţie a veridicităţii celor consemnate, se impune ca instanţa, în lipsa acesteia, să acorde unui termen în vederea complinirii lipsurilor, iar în măsura în care nu este posibil acest fapt, să dispună restituirea cauzei.

În noul Cod, procesul-verbal de redare a înregistrărilor va fi certificat pentru autenticitate de către procuror, fără a fi reglementat modul în care se realizează efectiv certificarea, aspecte care, apreciem că puteau fi tranşate în mod expres de către legiuitor pentru a înlătura interpretările arbitrare, interpretări ce au existat în practica judiciară raportat la Codul în vigoare.

Apreciem că era necesară dezvoltarea noţiunii de certificare, trasarea unor principii generale în această materie, precum şi stabilirea, în mod efectiv a unui regim sancţionator pentru nerespectarea acestei prevederi. De asemenea, observăm înlăturarea în alin. 4, paragraful ultim al art. 143, a sintagmei „care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauză", ceea ce dă loc arbitrariului, în sensul că instituţia certificării poate fi realizată şi în afara cadrului unui proces penal legal început sau de către alt procuror decât cel ce efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauza respectivă.

În ceea ce priveşte domeniul securităţii naţionale, practica a demonstrat că procesul informativ este confundat în majoritatea cazurilor cu cel probator din materia procesual penală, în condiţiile în care documentele în care sunt transcrise rezultatele operaţiunilor de interceptare şi înregistrare a convorbirilor/comunicărilor persoanei în temeiul Legii nr. 535/2004 sunt asimilate proceselor-verbale de transcriere şi certificare a înregistrărilor în sensul art. 91³ C.pr.pen. De altfel, certificarea înregistrărilor devine o activitate formală efectuată de procuror care păstrează integral conţinutul „notei de redare", fără a avea posibilitatea de a verifica eventualele forme de manipulare sau contrafacere a înregistrărilor primite de la serviciile secrete.

În ceea ce priveşte personalul tehnic chemat să dea concurs la efectuarea interceptărilor, dispoziţiile legale interzic ca acesta să-şi însuşească atribuţii de organ de urmărire penală, operaţiunea de realizare a interceptării fiind exclusiv de competenţa procurorului sau organului de cercetare penală delegat expres de procuror.

În acest sens, apreciem că se impune stabilirea expresă, prin dispoziţii legale, a posibilităţii şi a condiţiilor utilizării ulterioare, în cauze penale de drept comun, ca mijloc de probă, a transcrierilor unor comunicaţii interceptate iniţial în baza unei autorizaţii emise în temeiul legislaţiei speciale referitoare la siguranţa naţională. O asemenea reglementare este necesară din perspectiva stabilirii unor garanţii adecvate pentru persoana care a fost vizată de o astfel de ingerinţă în dreptul său la viaţă privată, a înlăturării posibilităţii unor interpretări diferite, conturate de doctrină şi chiar jurisprudenţă, sub aspectul legalităţii utilizării unor asemenea interceptări în alte cauze şi a clarificării modului în care instanţa investită cu o cauză în care sunt utilizate asemenea transcrieri ar avea posibilitatea verificării împrejurării dacă interceptarea comunicațiilor a fost sau nu făcută legal, chiar şi în baza unei autorizări emise pe temei de siguranţă naţională.

În ceea ce priveşte redarea înregistrărilor, această operaţiune trebuie realizată în forma literară a conţinutului convorbirii, păstrând specificul vorbirii persoanelor, respectiv regionalisme, termenii argotici sau de jargon, particularităţi de pronunţie.

Apreciem că o importanţă deosebită trebuie acordată utilizării semnelor de punctuaţie şi a frazeologiei, în vederea redării intonaţiei, tonului vocii, deoarece aceste aspecte pot conduce la altă conotaţie a sensului mesajului transmis.

Cu toate acestea, redarea înregistrărilor convorbirilor cuprinsă în procesele-verbale este de multe ori trunchiată, ruptă din context, conţinând discuţii ambigue, în termeni vagi, lăsând loc echivocului.

După momentul informării cu privire la măsura întreprinsă, legiuitorul garantează persoanei în cauză dreptul de a lua cunoştinţă, la cerere, de conţinutul proceselor-verbale întocmite cu prilejul efectuării activităţii de supraveghere tehnică.

Observăm că art. 145 alin. 2 din noul Cod prevede faptul că „procurorul trebuie să asigure, la cerere, ascultarea convorbirilor, comunicărilor sau conversaţiilor ori vizionarea imaginilor rezultate din activitatea de supraveghere tehnică". Mai mult se instituie, în vederea exercitării acestui drept un termen de 20 de zile din momentul în care persoanei vizate de astfel de măsuri i s-a adus la cunoştinţă că a fost supusă supravegherii tehnice. Deşi se prevede această posibilitate, noul Cod nu indică natura

acestui termen, limitându-se doar la precizarea faptului că procurorul poate amâna, motivat, efectuarea informării sau a prezentării suporturilor pe care sunt stocate activităţile de supraveghere tehnică ori a proceselor-verbale de redare.

Considerăm că aceste prerogative conferite procurorului pot da naştere unor abuzuri, în condiţiile în care deşi sunt indicate cauzele care ar putea conduce şi justifica motivul amânării informării persoanei supravegheate, aprecierea în concret a existenţei motivelor de neîndeplinire a acestor obligaţii poate fi influenţată de subiectivism. Susţinerile noastre intervin în contextul în care nu este reglementată nicio formă de control până la finalizarea urmăririi penale sau până la clasarea cauzei potrivit dispoziţiilor alin. 5 ale art. 145 din noul Cod în ceea ce priveşte respectarea dreptului prevăzut de alin. 2 al aceluiaşi articol. Totodată, se impune reglementarea unei sancţiuni ce intervine în condiţiile nerespectării termenului de către procuror.

Mai mult decât atât, în vederea garantării drepturilor şi libertăţilor fundamentale, opinăm că se impune inclusiv identificarea şi înştiinţarea terţelor persoane a căror convorbiri au fost interceptate şi înregistrate, persoane ce nu au legătură cu cauza. Apreciem că aceste persoane nu beneficiază de suficiente garanţii în vederea protecţiei drepturilor lor, în condiţiile în care există posibilitatea de a nu fi încunoştinţate niciodată cu privire la înregistrarea convorbirilor pe care le-au purtat, aspect ce poate da naştere la evidente abuzuri, inclusiv în considerarea art. 91[2] alin. 5 C.pr.pen.

De asemenea, considerăm pentru identitate de raţiune că această garanţie, cu privire la informarea persoanei relativ la ingerinţa la care a fost supusă, trebuie respectată şi în cazul efectuării interceptărilor şi înregistrărilor în caz de urgenţă, în baza ordonanţei procurorului, care nu este însă confirmată ulterior de către judecător.

Relativ la selectarea înregistrărilor *care au legătură cu cauza, în conformitate cu art. 8 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, privitor la dreptul la respectarea vieţii private şi de familie, considerăm că ar trebui reglementată o sancţiune în ipoteza în care procurorul dispune redarea unor înregistrări ce nu au legătură cu cauza.*

Facem această precizare în condiţiile în care de multe ori în practică se regăsesc printre piesele dosarului procese-verbale de redare a unor convorbiri ce nu

au legătură cu cauza respectivă, condiţii în care s-ar impune excluderea acestora din materialul probator chiar anterior sesizării instanţei, prin cerere efectuată de apărare la momentul prezentării materialului de urmărire penală.

Modificările aduse Codului de procedură penală prin Legea nr. 356/2006 clarifică o problemă de maxim interes, respectiv cea a momentului până la care se poate realiza selecţia înregistrărilor care au legătură cu cauza, în condiţiile în care procurorul este obligat, cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală, să pună la dispoziţia învinuitului sau inculpatului procesele-verbale în care sunt redate convorbirile sau comunicările care privesc fapta, asigurându-i la cerere şi posibilitatea ascultării acestora.

În contextul în care procurorul efectuează o selecţie abuzivă, se impune ca instanţa, în faza de judecată, la cererea părţii sau din oficiu, să realizeze o selecţie suplimentară, prin care să excludă din materialul probator înregistrările ce nu au legătură cu cauza sau cele ce aduc atingere vieţii private, iar procurorul să răspundă pentru exercitarea profesiei cu rea credinţă sau gravă neglijenţă, după caz.

În consecinţă, considerăm că pentru a fi împiedicată în viitor selecţia abuzivă, se impune modificarea legii în sensul prevederii unei sancţiuni ce urmează a fi dispusă în situaţia unei selectări în vederea transcrierii unor aspecte ce încalcă dispoziţiile art. 26 din Constituţie şi art. 8 din Convenţie.

Aceste aspecte ar trebui soluţionate şi sancţionate prin dispoziţiile noului Cod de procedură penală, pe calea instituţiei Camerei preliminare.

Raportat la aceste aspecte, problemele evidenţiate în practică sunt legate de modul în care serviciile şi organele specializate în culegerea şi prelucrarea informaţiilor înţeleg să procedeze la selecţia elementelor informative cu relevanţă pentru stabilirea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni şi pentru lămurirea împrejurărilor cauzei din toate convorbirile/comunicările persoanelor monitorizate pe întreaga perioadă de timp prevăzută în mandat. În altă ordine de idei nu sunt cunoscute criteriile folosite de structurile informative angrenate în activitatea de implementare a tehnicilor speciale de investigare în justiţia penală care stau la baza „sortării" convorbirilor/comunicărilor interceptate, înregistrate, respectiv consemnate ulterior în „Note de redare" incluse în categoria informaţiilor clasificate şi ulterior transformate artificial în „acte premergătoare".

Legiuitorul român a instituit îndatorirea autorităţilor cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale de a pune la dispoziţia organelor de urmărire penală toate informaţiile neprelucrate ce pot constitui probe în procesul penal, indiferent de mijlocul în care acestea au fost obţinute.

În realitate, în majoritatea dosarelor înregistrate pe rolul instanţelor de judecată sesizate prin rechizitorii în care sunt redate rezultatele folosirii tehnicilor speciale de investigare – iniţial sub aspectul mandatului emis în baza procedurii speciale în materie de securitate naţională şi ulterior fiind continuată activitatea specifică în baza autorizaţiei obţinută pe procedura penală – s-a constatat o selecţie nejustificată a redării informaţiilor din convorbirile/comunicările persoanelor monitorizate raportat la traficul înregistrat de operatorii de telefonie mobilă sau internet.

În ceea ce priveşte înlăturarea şi distrugerea înregistrărilor inutile sau care privesc viaţa privată, constatăm că legiuitorul în noul Cod de procedură penală aduce îmbunătăţiri actualelor prevederi, în sensul că prevede un termen pentru distrugerea acestora, respectiv după un an de la soluţionarea definitivă a cauzei, competenţa aparţinând procurorului, care întocmeşte proces-verbal.

De asemenea, a fost stipulată obligaţia păstrării suportului la parchet şi în cazul în care a fost dispusă o soluţie de netrimitere în judecată, până la împlinirea termenului de prescripţie, moment la care acesta va fi distrus, fiind întocmit în acest sens un proces-verbal. Apreciem că, în contextul în care termenul de prescripţie al răspunderii penale implică o perioadă îndelungată de timp, se creează premisele încălcării dispoziţiilor art. 28 din Constituţie referitor la secretul corespondenţei.

Susţinerile noastre intervin în condiţiile în care este permisă utilizarea convorbirilor sau comunicărilor menţionate şi în alte cauze penale, iar în această situaţie poate lua cunoştinţă de conţinutul lor un număr mare de persoane.

Deşi era criticabilă dispoziţia din actuala reglementare ce prevede arhivarea suportului pe care sunt imprimate convorbirile înregistrate, până la împlinirea termenului de prescripţie a răspunderii penale, în noua reglementare, în condiţiile unei soluţii de clasare ce echivalează cu împiedicarea punerii în mişcare a acţiunii penale, judecătorul de drepturi şi libertăţi dispune conservarea suportului material sau a copiei certificate a acesteia prin arhivare la sediul instanţei, în plic sigilat, cu

asigurarea confidenţialităţii, fără a fi însă prevăzut un termen pentru păstrarea suporţilor. Această reglementare este susceptibilă a fi considerată caz de imprevizibilitate a legii.

Relativ la modalităţile de certificare în raport de felul înregistrărilor (convorbiri telefonice, convorbiri în mediul ambiental, imagini), în Legea nr. 141/2003, modalităţile şi condiţiile de efectuare a înregistrărilor convorbirilor şi certificarea lor erau aplicabile şi în cazul înregistrării de imagini, cu excepţia redării în formă scrisă, după caz.

Menţionarea sintagmei „după caz" se dovedeşte utilă în situaţia în care în speţă au fost efectuate înregistrări audio-video. În practică, relativ la anumite împrejurări surprinse în imagini, persoana abilitată să redacteze procesul-verbal de redare include anumite comentarii ce creionează comportamentul celui înregistrat.

Raportându-ne la aceste aspecte, de lege ferenda considerăm că se impune obligativitatea procurorului de a descrie în procesul-verbal ce anume consideră că este relevant pentru aflarea adevărului din conversaţiile înregistrate şi transcrise pentru a preveni situaţiile în care se depun la dosarul cu care este investită instanţa înregistrări ce nu au legătură cu cauza.

Cu toate că s-ar putea aprecia de către organele judiciare că nu este utilă o astfel de descriere, deoarece interpretarea relevanţei sau a irelevanţei conţinutului discuţiei interceptate este atributul exclusiv al judecătorului, considerăm că se impune o astfel de descriere mai ales în situaţia în care procurorul solicită confirmarea ordonanţei provizorii şi implicit a încheierii de autorizare sau de reînnoire a autorizării.

Interceptările, înregistrările, localizările sau urmăririle reglementate de art. 91^1-91^5 C.pr.pen. nu sunt mijloace de probă, ci procedee probatorii prin care sunt obţinute date, informaţii, imagini, ce sunt redate ulterior în procese-verbale sau pe planşă foto, certificate de procuror.

Procesele-verbale sau planşele foto reprezintă în fapt mijlocul de probă ce poate fi folosit pentru stabilirea situaţiei de fapt şi aflarea adevărului în cauză, în măsura în care se coroborează cu alte mijloace de probă administrate în cauză.

În ceea ce priveşte valoarea probantă a acestui mijloc de probă, relevăm faptul că pot fi utilizate în procesul penal doar acele înregistrări care au fost certificate în prealabil.

Apreciem, sub aspectul valorii probatorii a mijloacelor de probă prevăzute de art. 91[1]-91[6] C.pr.pen., că, în unele situaţii, de altfel extrem de rare în practică, convorbirile sau comunicările interceptate şi înregistrate pot furniza informaţii cu valoare probantă deosebită, care constituie probe directe. Această ipoteză intervine numai în condiţiile în care din cuprinsul lor rezultă atât întrunirea elementelor constitutive ale infracţiunii ce constituie obiectul cauzei, cât şi vinovăţia învinuitului sau inculpatului. De cele mai multe ori însă, convorbirile înregistrate şi redate integral în procesul-verbal prevăzut de art. 91[3] C.pr.pen. nu pot constitui decât probe indirecte, ce vor trebui coroborate cu alte probe directe sau indirecte din cauza penală.

Considerăm faptul că lipsa certificării proceselor-verbale de redare a convorbirilor interceptate nu poate atrage decât nulitatea relativă a acestora, singurul remediu procesual constând în înlăturarea lor din materialul probator.

Din perspectiva art. 91[2] alin. 5 C.pr.pen., considerăm că trebuie analizată situaţia terţilor care comunică cu persoana ale cărei convorbiri sunt interceptate şi înregistrate şi în privinţa cărora există posibilitatea săvârşirii a numeroase abuzuri. Opinăm că acestor persoane le sunt încălcate în mod flagrant, pe lângă dreptul la viaţă privată, toate garanţiile conferite de Convenţia europeană şi Constituţie în materia dreptului la un proces echitabil, în condiţiile în care în astfel de situaţii nu există autorizaţie decât pentru interceptarea comunicărilor persoanei vizate.

În atare condiţii, apreciem că aceste convorbiri nu pot fi folosite ca probe împotriva terţelor persoane, ci, cel mult, ca simple informaţii în vederea unei eventuale sesizări din oficiu.

Observăm că nerespectarea dispoziţiilor din noul Cod, referitoare la efectuarea şi valorificarea tehnicilor speciale de supraveghere, sunt sancţionate de legiuitor prin instituţia Camerei preliminare, care, prin regulile sale, elimină posibilitatea restituirii ulterioare, în faza de judecată, a dosarului la parchet, analizând totodată anterior trimiterii în judecată, legalitatea probatoriilor din această fază şi implicit dacă sunt respectate regulile privind procedura de emitere a mandatului de supraveghere şi de punere în executare a acestuia.

În ceea ce priveşte verificarea înregistrărilor de către instanţa de judecată, după sesizare, considerăm că în vederea stabilirii adevărului şi pentru o corectă apreciere a probelor, este foarte important ca înregistrările audio să conţină

convorbirile în întregime, nu doar fragmentar, cum se întâmplă frecvent în practică. De altfel, art. 91[3] alin. 1 C.pr.pen. stabileşte în mod neechivoc necesitatea transcrierii integrale a convorbirilor înregistrate şi nu doar a unor pasaje din acestea. Pe de altă parte, în condiţiile transcrierii integrale, apare riscul de a fi încălcat art. 8 din Convenţie. Apreciem că se impune necesitatea unor reglementări exprese (în special în Regulamentul de ordine interioară al instanţelor, dar şi în Regulamentul de ordine interioară al parchetelor) în vederea punerii efective în practică a următoarelor dispoziţii ale art. 91[3] alin. 3 C.pr.pen.: „După sesizarea instanţei, copia suportului care conţine înregistrarea convorbirii şi copii de pe procesele-verbale se păstrează la grefa instanţei, în locuri speciale, în plic sigilat, la dispoziţia exclusivă a judecătorului sau completului investit cu soluţionarea cauzei", pe de o parte, pentru a preveni scurgerile de informaţii, iar, pe de altă parte, pentru a asigura atât compatibilitatea cu legislaţia specială în materia protecţiei informaţiilor clasificate, cât şi pentru a stabili condiţiile de acces ale părţilor la acestea.

Remarcăm faptul că prin Legea nr. 255/2013, prin art. 102 pct. 88, se introduce un nou articol, respectiv art. 142[1] noul C.pr.pen. ce prevede că orice persoană autorizată care primeşte date rezultate din activităţile de supraveghere tehnică, în baza prezentei legi, are posibilitatea să verifice integritatea datelor primite şi să certifice această integritate prin semnarea datelor, utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat şi care permite identificarea neechivocă a persoanei autorizate. Fiecare persoană care certifică datele sub semnătură electronică răspunde potrivit legii pentru securitatea şi integritatea acestor date.

Opinăm că prin această completare a prevederilor cuprinse în noul Cod de procedură penală, operaţiunea de certificare capătă o nouă dimensiune, sporindu-se astfel garanţiile privind integritatea datelor obţinute prin activităţile de supraveghere tehnică, cât şi instituirea răspunderii persoanelor care certifică astfel aceste informaţii.

Observăm că înregistrarea comunicărilor pe diferite suporturi, precum şi păstrarea acestora în condiţiile dispuse de prevederile Codului de procedură penală a fost reglementată în vederea asigurării posibilităţii de a fi ascultate sau vizualizate ulterior, dar şi cu scopul de a se putea asigura, la nevoie, verificarea corespondenţei între conţinutul înregistrărilor şi cel al proceselor-verbale.

Considerăm că se impune ca instanţa investită cu soluţionarea cauzei să dispună vizualizarea înregistrărilor audio-video ori ascultarea înregistrărilor audio, deoarece percepând direct probele, judecătorii au o mai mare capacitate de a afla adevărul decât dacă aceste probe le-ar percepe din documentele în care au fost consemnate.

În acest context, apreciem că s-ar impune introducerea unui text de lege în care să fie prevăzută obligativitatea instanţei, în condiţiile în care dosarul cuprinde astfel de probe, să dispună din oficiu audierea şi/sau vizualizarea acestora în prezenţa părţilor, anterior audierii acestora, astfel încât să poată fi lămurite aspecte relevante sub aspect infracţional cu ocazia audierii, în condiţiile în care nu sunt contestate de părţi. Astfel, în condiţiile în care sunt contestate de părţi, considerăm că audierea sau vizualizarea acestora se impune doar după stabilirea autenticităţii, deoarece interceptările efectuate nu pot fi valorificate sub aspect probator dacă nu sunt autentice.

Opinăm că se impune această precizare în condiţiile în care vizualizarea înregistrărilor doar de către părţi şi apărători, cu ajutorul specialistului I.T., aşa cum se realizează în acest moment de unele instanţe, nu îşi atinge scopul pentru care este solicitată, părţile fiind în imposibilitate să releve la momentul în care vizionează C.D.-urile cu înregistrări aspecte ce conduc la aflarea adevărului.

Chiar dacă instituţia certificării înregistrărilor a fost reglementată în scopul atestării autenticităţii proceselor-verbale de redare a convorbirilor sau comunicărilor, în vederea înlăturării oricăror posibilităţi de alterare sau contrafacere a acestora, există situaţii în care pot exista îndoieli în ceea ce priveşte realitatea sau fiabilitatea unei înregistrări.

În ceea ce priveşte administrarea probei cu expertiza criminalistică privind caracterul autentic al înregistrărilor, în condiţiile în care părţile contestă înregistrările din dosar, unele instanţe resping această probă (Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, decizia nr. 2839/18.09.2012) motivând că în ceea ce priveşte înregistrările, apărarea a afirmat că acestea au fost prezentate parţial sau există inserări de dialoguri, fără să indice sursa suspiciunii de fraudă. Invocarea caracterului nereal trebuie să se bazeze pe un indiciu de fraudă, pe care însă apărarea nu l-a identificat.

Considerăm greşită o astfel de soluţie, în care instanţa nu a fost interesată de caracterul autentic al suporţilor, transferând asupra apărării din dosar obligaţia de

a indica ce anume din datele tehnice ataşate fişierelor audio arată vreo modificare în proprietăţile programului. Ori, era de datoria expertului I.N.E.C. să identifice astfel de probleme, iar în situaţia în care înregistrările din dosar au fost contestate, era obligaţia instanţei să verifice dacă suporţii tehnici pe care sunt imprimate înregistrările sunt originali şi dacă înregistrările sunt autentice, să se stabilească dacă înregistrările au fost supuse unor manopere de alterare, adăugare sau editare.

În situaţia în care se constată, în urma expertizei, lipsa de autenticitate a înregistrărilor sau intervenirea în text prin mixaje sau înlăturări de pasaje din convorbiri, considerăm că acestea nu pot fi reţinute în soluţionarea cauzei şi nu pot fi folosite ca mijloace de probă, conform art. 64 alin. 2 C.pr.pen. Prin urmare, înregistrările audio sau video servesc ca mijloace de probă în procesul penal prin ele însele, dacă nu sunt contestate sau prin confirmarea lor de expertiza tehnică, în condiţiile în care există dubii asupra conformităţii lor cu realitatea.

În jurisprudenţă au existat situaţii în care persoane au fost trimise în judecată sau chiar condamnate în baza unor interpretări subiective ale unor înregistrări, ceea ce nu poate fi considerat admisibil, în contextul în care organele de urmărire penală şi instanţele de judecată nu au competenţe în domeniul psihologiei, a semanticii sau a comunicării verbale ori non-verbale. Astfel, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 202/2010, observăm că textul art. 91⁶ C.pr.pen. a fost modificat, lăsând posibilitatea părţilor, procurorului sau instanţei, din oficiu, să expertizeze nu numai din punct de vedere tehnic înregistrările audio sau video, ci şi din punct de vedere psihologic, în vederea analizei gesticii, mimicii, tonului vocii, a ritmului discuţiei, a poziţiei părţilor implicate.

Modificarea textului de lege prevăzut în art. 91⁶ alin. 1 C.pr.pen. prin Legea nr. 202/2010, în sensul că legiuitorul a lăsat deschisă calea efectuării oricărui tip de expertiză, nu doar a celei tehnice, reprezintă o noutate în materia verificării acestor mijloace de probă, astfel că în afară de o expertiză tehnică criminalistică, înregistrările convorbirilor dintre subiecţii anchetaţi pot fi analizate şi din punct de vedere psihologic, din perspectiva limbajului, a mimicii, a gesticii, în situaţia înregistrărilor video.

Apreciem că este utilă o astfel de analiză în condiţiile în care în practică există situaţii în care discuţia înregistrată lasă loc de interpretare, iar raportat la infracţiunile pentru care se poate dispune efectuarea acestui mijloc de probă, acestea

presupun săvârşirea lor cu intenţie directă, ca formă a laturii subiective, condiţii în care s-ar impune pentru înlăturarea echivocului opinia unor experţi în comunicare care să interpreteze atitudinea folosită, mimica, gestica, în situaţia în care din afirmaţiile explicite nu rezultă cu certitudine, săvârşirea vreunei fapte.

Un alt aspect controversat existent în practica judiciară şi în literatura de specialitate priveşte admisibilitatea efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio video în etapa actelor premergătoare.

Spre deosebire de reglementarea actuală, care situează actele premergătoare în afara procesului penal, în viziunea noului Cod de procedură penală acestea vor dispărea ca etapă distinctă. Prin urmare, toate activităţile (operaţionale) desfăşurate de organele de poliţie vor fi efectuate în cadrul urmăririi penale.

Aceste prevederi vin în sprijinul opiniei noastre privind inadmisibilitatea utilizării acestor tehnici de investigare specială în această etapă, contradictorie jurisprudenţei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, relevată pe parcursul lucrării, dar în acord cu deciziile Curţii Constituţionale.

Argumentele personale ce *susţin această teză, pornesc de la faptul că dispoziţiile Codului de procedură penală prevăd, la art. 91[1], obligativitatea ca interceptările sau înregistrările audio-video să fie realizate doar atunci, când, stabilirea situaţiei de fapt sau identificarea făptuitorilor nu pot fi realizate pe baza altor probe. Această prevedere expresă a legii este de strictă interpretare, legiuitorul stabilind că interceptările şi înregistrările audio-video să fie permise în subsidiar şi numai, dacă folosirea mijloacelor de probă clasice nu pot duce la stabilirea situaţiei de fapt, ori la identificarea făptuitorilor.*

Reţinând că în vederea efectuării actele premergătoare care stau la baza începerii urmăririi penale sunt abilitate organele de urmărire penală şi alte organe de stat expres prevăzute de lege în art. 224 alin. 2 şi art. 224[1] C.pr.pen., în condiţiile în care am aprecia că s-ar putea efectua interceptările şi înregistrările audio-video în această etapă, trebuie să observăm că autorizaţia judecătorului, prin care se dispune interceptarea, reprezintă un act premergător, iar implicarea judecătorului în această fază este greu de susţinut. Aşadar, se pune problema dacă procurorii sau judecătorii sunt competenţi a propune şi restrânge sfera unor drepturi fundamentale în afara instrucţiei penale, aşa cum defineşte Curtea Europeană urmărirea penală.

Chiar dacă admitem ideea protecţiei drepturilor şi libertăţilor fundamentale în faţa unor acţiuni abuzive prin instituirea îndeplinirii condiţiei existenţei autorizaţiei date de judecător, credem că, în măsura în care nu s-a dispus începerea urmăririi penale într-o cauză, judecătorul nu ar trebui implicat, deoarece această intervenţie poate fi interpretată ca o substituire a acestuia organelor de anchetă, prin desfăşurarea altor activităţi decât cele judiciare, care au loc în mod normal în cadrul unui proces penal.

Un alt argument este acela că, în caz de urgenţă, când întârzierea obţinerii autorizaţiei ar aduce grave prejudicii activităţii de urmărire, procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală poate dispune, prin ordonanţă motivată, interceptarea convorbirilor pe o durată de cel mult 48 de ore. Ori, ordonanţa procurorului este un act procedural de argumentare, de justificare prin care se aduce la îndeplinire un act sau o măsură procesuală, ce nu se poate dispune decât în cadrul procesului penal.

Mai mult, judecătorul este obligat să motiveze încheierea de autorizare a interceptărilor şi înregistrărilor audio-video care, conform art. 91[1] alin. 9 C.pr.pen., trebuie să cuprindă indiciile concrete şi faptele care justifică măsura, precum şi motivele pentru care stabilirea situaţiei de fapt sau identificarea ori localizarea participanţilor nu poate fi făcută prin alte mijloace sau cercetarea ar fi mult întârziată. În atare condiţii, considerăm că acesta nu poate motiva încheierea de autorizare decât în ipoteza în care legiuitorul a prevăzut posibilitatea instanţei de a solicita organelor de urmărire penală toate datele care stau la baza cererii de autorizare a interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video, atât în favoarea, cât şi în defavoarea persoanei vizate. Per a contrario, aşa cum aceste elemente sunt definitorii rolului activ al instanţei, care nu poate fi exercitat decât în cadrul procesului penal, rezultă indubitabil că în această situaţie urmărirea penală trebuie să fie legal începută.

Un alt considerent în susţinerea inadmisibilităţii efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în etapa actelor premergătoare este acela că, atunci când legiuitorul se referă la certificarea înregistrărilor, în alin. 2 al art. 91[3] C.pr.pen., specifică faptul că „procesul-verbal este certificat pentru autenticitate de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauză", ceea ce lasă fără certificare situaţia actelor premergătoare.

De altfel, situarea interceptărilor şi a înregistrărilor audio-video în cadrul extraprocesual vine în contradicţie cu art. 98 C.pr.pen., unde vom observa că legiuitorul, în mod expres, reglementează o materie similară, şi anume reţinerea corespondenţei, numai în privinţa învinuitului şi inculpatului. În atare condiţii, credem că o eventuală disjungere interpretativă a legii nu se justifică, întrucât esenţa măsurilor este identică.

Observăm că legiuitorul a avut în vedere, şi în cazul percheziţiei domiciliare (art. 100 C.pr.pen), condiţia ca aceasta să fie dispusă după începerea urmăririi penale, tocmai ca o garanţie împotriva eventualelor abuzuri privind drepturile şi libertăţile fundamentale.

Raportat la aspectele prezentate, apreciem că, în contextul în care toate modificările privitoare la dispoziţiile relative la interceptări şi înregistrări audio-video au fost menite a lăsa textele legale fără înţeles echivoc, acestea sunt totuşi, aplicate şi utilizate de multe ori, în practică, în detrimentul persoanei vizate ale cărei comunicări sunt interceptate.

În acest sens, opinăm că efectuarea interceptărilor în etapa actelor premergătoare trebuie raportată la dispoziţiile art. 64 alin. ultim C.pr.pen., astfel încât mijloacele de probă obţinute ilegal nu pot fi folosite în procesul penal. Pornind de la caracterul de rigoare, de strictă aplicare a normelor de drept procesual penal, apreciem că prin exprimarea „nu pot fi folosite în procesul penal", legiuitorul a înţeles să introducă o sancţiune procesuală tocmai pentru a înlătura, prin operaţiunea de apreciere a probelor, acele mijloace de probă obţinute cu încălcarea legii.

În sprijinul opiniei noastre, potrivit căreia, interceptările şi înregistrările nu sunt admisibile în etapa actelor premergătoare, considerăm că nu este legală nici delegarea efectuării unor acte procedurale de către procuror, atât timp cât procesul penal nu este început. În condiţiile în care actul procedural este cel prin care se asigură efectuarea actului procesual, rezultă că astfel de acte trebuie efectuate după începerea urmăririi penale.

Punctul nostru de vedere, în sensul inadmisibilităţii interceptărilor în etapa actelor premergătoare, este în acord cu o parte din literatura de specialitate, cu prevederile noului Cod de procedură penală, deciziile Curţii Constituţionale, precum şi cu o parte a jurisprudenţei ce relevă soluţii potrivit cărora au fost înlăturate mijloacele de probă constând în înregistrări audio-video efectuate anterior începerii urmăririi penale, considerându-se a fi contrare dispoziţiilor art. 91^1 C.pr.pen.

Constatăm o jurisprudenţă neunitară în ceea ce priveşte efectuarea interceptărilor şi transpunerea lor în plan probatoriu, în condiţiile în care măsura este dispusă în etapa actelor premergătoare. Nu putem însă să nu remarcăm că sub acest aspect, practica Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este unanimă în a aprecia admisibilitatea autorizării şi efectuării acestora chiar dacă procesul penal nu a fost început, respectarea dispoziţiilor art. 91^1 alin. 1 şi 2 C.pr.pen. constituind singura condiţie de valabilitate a acestor mijloace de probă şi indiferent de împrejurarea că fiind efectuate în cursul actelor premergătoare au fost ori nu consemnate în cuprinsul unui proces-verbal, potrivit art. 224 alin. 3 C.pr.pen.

Cu toate acestea, alte instanţe din ţara noastră continuă să pronunţe soluţii contrare acestui punct de vedere, înlăturând din probatoriu înregistrări care nu au fost obţinute după începerea urmăririi penale, opinie susţinută şi de Curtea Constituţională, în decizia nr. 962/2009.

Aceste diferenţe în interpretarea dispoziţiilor legale de către instanţele de judecată conduc la încălcarea principiului egalităţii în faţa legii, prin prisma faptului că, raportat la competenţa materială, anumite dosare sunt soluţionate în recurs de către Curtea de Apel, care este posibil să pronunţe o soluţie de achitare în baza unui raţionament contrar practicii Înaltei Curţi.

Legiuitorul intervine şi rezolvă această controversă în noul Cod prin inserarea obligativităţii începerii urmăririi penale şi eliminarea etapei actelor premergătoare.

În ceea ce priveşte valorificarea interceptărilor şi a înregistrărilor efectuate în etapa actelor premergătoare, *în opinia noastră, mijloacele tehnice de supraveghere nu pot fi efectuate în mod legal înainte de începerea urmăririi penale, ceea ce are drept consecinţă directă lipsirea de orice valoare probatorie a acestora. De altfel, apreciem că aceeaşi soluţie se impune şi în ipoteza în care nu există autorizaţie pentru interceptările efectuate sau procedura de obţinere a autorizaţiei nu respectă dispoziţiile legale, precum şi în situaţia în care comunicările interceptate sunt obţinute prin provocare.*

Admiterea, în practică şi literatura de specialitate a posibilităţii efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în etapa actelor premergătoare implică, sub aspect probator, necesitatea operării unei distincţii între procesul-verbal de redare integrală a convorbirilor sau

comunicărilor interceptate şi înregistrate, prevăzut de art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen, pe de o parte, şi procesul-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare, pe de altă parte.

Actele premergătoare sunt efectuate în vederea începerii urmăririi penale, a extinderii acestei faze procesuale, sunt avute în vedere la schimbarea încadrării juridice ori la punerea în mişcare a acţiunii penale şi sunt consemnate în cuprinsul unui proces-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare. În condiţiile în care procesul-verbal reprezintă unicul mijloc de probă, se poate desprinde concluzia că, în lipsa întocmirii acestuia, nu se poate proceda la începerea urmăririi penale, extinderea acesteia, schimbarea încadrării juridice şi punerea în mişcare a acţiunii penale.

Astfel, în considerarea efectelor dispoziţiilor art. 197 C.pr.pen., lipsa procesului-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare atrage după sine nu numai nulitatea rezoluţiei de începere a urmăririi penale, sau după caz, a ordonanţei de extindere, schimbare a încadrării juridice, ci şi a ordonanţei de punere în mişcare a acţiunii penale, ce atrage o nulitate relativă, dar şi nulitatea rechizitoriului prin care s-a dispus trimiterea în judecată, având drept remediu procesual restituirea dosarului la procuror în vederea refacerii urmăririi penale.

Toate aspectele prezentate converg înspre concluzia că efectuarea interceptărilor şi înregistrărilor audio-video în etapa actelor premergătoare va căpăta valoare probatorie numai prin intermediul procesului-verbal de constatare, la care se referă art. 224 alin. 3 C.pr.pen. Astfel, convorbirile sau comunicările redate integral de către procuror sau organul de urmărire penală în conformitate cu art. 91^3 C.pr.pen. vor trebui în mod obligatoriu cuprinse în procesul-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare sau într-o anexă a acestuia. În atare situaţie, acestea vor avea aceeaşi forţă probantă cu cea a oricăror acte premergătoare consemnate în procesul-verbal prevăzut de art. 224 alin. 3 C.pr.pen., care *poate* constitui mijloc de probă.

Deşi există soluţii în vederea rezolvării acestei situaţii, atât prin iniţiativa legislativă prevăzută în Constituţie, cât şi prin reglementarea, în Codul de procedură penală, a posibilităţii de a promova recurs în interesul legii, atât de către Procurorul general, de Ministrul Justiţiei cât şi de

colegiile de conducere ale Curţilor de apel şi ale Parchetelor de pe lângă acestea, până la momentul de faţă toate aceste instituţii ignoră această problemă, care, pentru dosarele în curs de soluţionare, prezintă o deosebită importanţă.

Având în vedere practica Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, apreciem că nu există şanse ca un recurs în interesul legii să ducă la unificarea practicii în sensul inadmisibilităţii interceptărilor şi înregistrărilor efectuate fără a fi începută urmărirea penală. În acest caz, având în vedere şi opinia Curţii Constituţionale, care tranşează această problemă în deciziile nr. 962/2009 şi 1556/2009, se impune ca, membrii comisiei „Unificarea practicii judiciare" din cadrul C.S.M. să înlăture această contradicţie existentă.

În şedinţa din data de 17 octombrie 2010 a fost pusă în discuţie problema interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video prevăzute în art. 91^1 C.pr.pen., prin prisma jurisprudenţei Curţii Constituţionale, respectiv a Deciziilor nr. 962/2009 şi nr. 694/2010.

Potrivit acestei din urmă hotărâri, puterea de lucru judecat a deciziilor Curţii Constituţionale vizează nu doar dispozitivul ci şi considerentele pe care se sprijină acesta, fiind general obligatorii şi impunându-se cu aceeaşi putere *erga omnes.*

Din punctul nostru de vedere, practica instanţei supreme relevă o interpretare greşită a textelor de lege, în condiţiile în care a raţiona în această manieră înseamnă a accepta ideea că dispoziţiile privind aceste mijloace de probă derogă de la prevederile imperative ale Codului, care implică participarea judecătorului doar în cadrul unui proces şi condiţionează ordonanţele şi rezoluţiile procurorului de începerea urmăririi penale.

Astfel, în condiţiile în care ingerinţa autorităţii în exerciţiul unor drepturi fundamentale este o măsură in personam, se impune ca accentul unor viitoare reglementări juridice în materie să cadă asupra emiterii mandatului de interceptare prin mijloace tehnice doar cu privire la faptă şi persoană, fiind astfel eliminate situaţiile când sunt puse sub supraveghere, pentru orice suspiciune, numere de telefon „neidentificate" în prealabil, aparţinând centrelor din cadrul unor instituţii ori utilizate de mai multe persoane, fiind abonamente de serviciu.

În prezent, legiuitorul nu condiţionează expres autorizarea ingerinţei de începerea urmăririi penale, măsura putând fi dispusă şi în faza actelor

premergătoare, însă judecătorul va trebui să aibă în vedere, la momentul solicitării autorizaţiei pentru aplicarea măsurilor specifice de monitorizare tehnică a persoanei în astfel de situaţii, că acestea pot fi dispuse numai dacă alte procedee probatorii sau mijloace de probă, a căror administrare nu presupune o ingerinţă atât de gravă în viaţa privată a făptuitorului, nu sunt de natură să contribuie eficient la descoperirea unei infracţiuni, la stabilirea situaţiei de fapt, identificarea sau localizarea participanţilor ori la desfăşurarea cu celeritate a urmăririi penale.

În ceea ce priveşte valoarea probantă a înregistrărilor dispuse în temeiul legii privind siguranţa naţională şi a Legii nr. 535/2004, înainte de a fi dispusă începerea urmăririi penale, constatăm, în ultima perioadă, tot mai des în practica instanţelor de judecată că rechizitoriile sunt fundamentate aproape în exclusivitate pe transcrierea discuţiilor private purtate de persoanele supravegheate tehnic, interceptate şi înregistrate prin folosirea tehnicilor speciale de investigare puse iniţial în executare prin procedura specială în materie de securitate naţională pentru ca ulterior să fie continuate şi finalizate prin procedura dispusă în cadrul procesului penal.

Remarcăm şi practica de a fi transcrise şi inserate în cuprinsul rechizitoriului sau chiar a propunerii de arestare preventivă pasaje din convorbirile înregistrate. Ori, în opinia noastră, apreciem că în acest mod se încalcă garanţiile instituite de normele europene, de reglementarea în vigoare, cât şi de dispoziţiile Regulamentului de ordine interioară a instanţelor de judecată, potrivit cărora dosarele cuprinzând procesele-verbale de redare a înregistrărilor au caracter confidenţial, inclusiv părţile care au fost supuse acestor măsuri, împreună cu avocaţii având nevoie de încuviinţarea preşedintelui instanţei pentru a le studia.

Legea privind siguranţa naţională nu conţine nici o prevedere în ceea ce priveşte modalităţile de valorificare a datelor rezultate din utilizarea interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video, însă Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii şi Legea nr. 191/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază stipulează că aceste activităţi „se consemnează în acte de constatare care, întocmite cu respectarea prevederilor Codului de procedură penală, pot constitui mijloace de probă".

Înscrisurile întocmite de lucrătorii serviciilor de informaţii în care sunt consemnate rezultatele interceptărilor poartă denumirea de acte de constatare, iar acestea pot constitui mijloace de probă numai în măsura în care faptele sunt percepute personal de către funcţionarul care întocmeşte înscrisul. Ori, în cazul interceptării şi înregistrării comunicărilor, elementele informative relevante din punct de vedere penal nu constituie rezultatul observării personale nemijlocite, ci derivă din convorbirile purtate de suspecţi şi supuse supravegherii.

Prin urmare, opinăm în sensul că documentele în care sunt transcrise rezultatele operaţiunilor de interceptare şi înregistrare a comunicaţiilor efectuate în temeiul Legii nr. 535/2004 nu pot fi asimilate proceselor-verbale de transcriere sau certificare a înregistrărilor, în sensul art. 91[3] C.pr.pen, aceste acte de constatare prin intermediul cărora se consemnează procedeele investigative speciale au natura juridică a unor înscrisuri în afara procesului penal, întocmite de către alte organe decât cele aparţinând aparatului judiciar.

În atare condiţii, considerăm că informaţiile din cuprinsul actelor de constatare nu pot fi valorificate în probatoriul cauzei penale, ci pot contribui doar la organizarea în plan tactic a cadrului necesar pentru obţinerea elementului probatoriu relevant dintr-o altă sursă (spre exemplu, realizarea flagrantului).

Concluzionând, în ipoteza în care Serviciul Român de Informaţii efectuează interceptări, informaţiile obţinute cu astfel de mandate nu pot fi valorificate în alte cauze penale deoarece ele nu au fost obţinute în cadrul unor dosare penale. Inexistenţa unui dosar penal, presupune că nu pot fi efectuate acte de cercetare penală, informaţiile astfel obţinute pot sta doar la baza începerii urmăririi penale. Astfel, procurorul căruia îi sunt prezentate aceste informaţii poate să le folosească pentru a justifica ordonanţa provizorie în baza căreia dispune interceptarea şi solicitarea de autorizare de către judecător a interceptărilor.

În acest sens, apreciem că se impune stabilirea în mod expres, prin dispoziţii legale, a posibilităţii şi a condiţiilor utilizării ulterioare, în cauze penale de drept comun, ca mijloc de probă, a transcrierilor unor comunicaţii interceptate iniţial în baza unei autorizaţii emise în temeiul legislaţiei speciale referitoare la siguranţa naţională. O asemenea reglementare este necesară din perspectiva: stabilirii unor garanţii adecvate pentru persoana care a fost vizată de o astfel de ingerinţă în

dreptul său la viaţă privată; înlăturării posibilităţii unor interpretări diferite, conturate de doctrină şi chiar jurisprudenţă, sub aspectul legalităţii utilizării unor asemenea interceptări în alte cauze; clarificării modului în care instanţa investită cu o cauză în care sunt utilizate asemenea transcrieri ar avea posibilitatea verificării împrejurării dacă interceptarea comunicaţiilor a fost sau nu făcută legal, chiar şi în baza unei autorizări emise pe temei de siguranţă naţională.

În ceea ce priveşte exigenţele europene în materia interceptărilor şi înregistrărilor audio-video, prin raportare la jurisprudenţa Curţii Europene relative la aceste mijloace de probă, o astfel de intruziune trebuie să fie prevăzută de lege, să fie necesară într-o societate democratică. Se impune, totodată, ca legea să fie accesibilă, previzibilă şi mai mult, să fie compatibilă cu preeminenţa dreptului, scopul intruziunii autorităţilor statale în viaţa privată necesitându-se a fi unul legitim.

Din perspectiva actualelor reglementări naţionale în materie, cu referire la art. 91^1-91^6 C.pr.pen., remarcăm un progres evident în ceea ce priveşte garanţiile conferite persoanelor supuse unor astfel de măsuri, una dintre modificările de esenţă fiind reprezentată de rolul atribuit instanţei în ceea ce priveşte autorizarea luării măsurilor de acest gen.

Prevederile legale referitoare la interceptări şi înregistrări audio-video au făcut obiectul mai multor excepţii de neconstituţionalitate, însă Curtea Constituţională a dispus în privinţa acestora în exclusivitate soluţii de respingere, fiind înlăturate toate argumentele aduse de autorii excepţiilor în ceea ce priveşte contradicţiile acestor texte cu dispoziţiile Legii fundamentale.

Deşi Curtea a arătat că eventuala nerespectare a acestor reglementări nu constituie o problemă de constituţionalitate, ci una de aplicare, care însă excede competenţei sale, apreciem că nu este întrunită cerinţa previzibilităţii legii, în sensul că dreptul intern nu este suficient de clar în privinţa termenilor utilizaţi, neindicând care sunt condiţiile în care autorităţile pot să dispună această măsură de supraveghere.

A se dispune interceptarea atunci când există doar date privind pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni, este de natură a afecta principiul proporţionalităţii consacrat de art. 8 paragraful 2 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, deoarece gravitatea faptei penale ce nu a fost încă efectiv comisă nu poate fi evaluată, pentru a fi pusă în balanţă cu gravitatea ingerinţei în exercitarea dreptului la viaţă privată.

Deşi a mai rămas puţin timp până la intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală care prevede în mod expres începerea urmăriri penale pentru efectuarea oricărei proceduri care reprezintă o intruziune în viaţa privată, s-ar fi impus, pentru eliminarea modalităţii diferite de aplicare a legii de către organele judiciare, intervenţia legiuitorului, printr-o lege modificatoare, care să lămurească această chestiune, eliminând astfel atât practica neunitară, cât şi să asigure întrunirea cerinţei previzibilităţii.

Relativ la posibilitatea folosirii ca mijloc de probă a înregistrării convorbirilor dintre avocat şi client, apreciem că aceste dispoziţii trebuie aplicate cu deosebită precauţie, în contextul în care sunt de natură a încălca secretul profesional al avocatului, subminând totodată relaţia avocat-client. În acelaşi timp, prin interceptarea convorbirilor avocatului sunt încălcate drepturile tuturor clienţilor acestuia, iar o eventuală scurgere de informaţii poate compromite iremediabil cauzele în care aceştia sunt implicaţi.

Faţă de aceste consideraţii, soluţia oferită de textul legal în vigoare apare ca o încercare de menţinere a unui echilibru între necesitatea protejării secretului profesional şi cea a luptei eficiente cu anumite forme de criminalitate.

Textul actual nu întruneşte cerinţa previzibilităţii, existând riscul arbitrariului în ceea ce priveşte limitele interceptării convorbirilor, prin raportare la faptul că nu este indicată modalitatea şi persoana care are atribuţii în ceea ce priveşte selecţia convorbirilor ce ţin de exercitarea mandatului încredinţat de client, precum şi aspectele care nu au legătură ci activitatea de consultanţă juridică, asistenţă şi reprezentare.

Raportat la jurisprudenţa Curţii Europene, precum şi din dorinţa alinierii legislaţiei naţionale cu prevederile comunitare, noul Cod de procedură penală, prevede expres că dacă pe parcursul activităţii de supraveghere rezultă aspecte ce ţin de strategia apărării, probele obţinute nu pot fi folosite în cadrul procesului penal, urmând a fi şterse de îndată de către procuror, iar mai mult decât atât, acesta trebuie să aducă de îndată situaţia la cunoştinţa judecătorului care a dispus măsura.

Analizând compatibilitatea prevederilor art. 91^2 C.pr.pen. cu exigenţele europene şi cu reglementările constituţionale, legea dispune că interceptările pot fi efectuate personal de procuror sau prin deleagare, de către

organul de cercetare penală. Organul care pune în practică autorizaţiile de interceptare nu este unul imparţial, iar instanţa europeană consideră oportună existenţa unor organisme imparţiale şi independente pentru protejarea drepturilor omului, pentru a putea controla într-o manieră obiectivă măsurile de supraveghere şi utilizarea informaţiilor obţinute.

Deoarece această activitate presupune cunoştinţe şi echipamente tehnice complexe, organele de urmărire penală apelează la alte persoane care „sunt chemate să dea concurs tehnic", personal din cadrul Serviciului Român de Informaţii, Direcţiei Generale de Informaţii şi Protecţie Internă, Direcţiei Generale Anticorupţie, Direcţiei Generale de Combatere a Criminalităţii Organizate, Direcţiei Generale de Informaţie a Apărării sau Serviciului Tehnic al Direcţiei Naţionale Anticorupţie.

În acest sens, propunem de lege ferenda înfiinţarea unui unic organism naţional cu atribuţiuni în acest sens, care ar da posibilitatea întocmirii unui document oficial din care să rezulte numărul total de interceptări efectuate, numărul autorizaţiilor emise în acest scop şi de către cine şi foarte important, finalitatea cauzelor în care au fost admise, răspunzând astfel cerinţelor de control jurisdicţional şi de transparenţă ale unei astfel de activităţi.

Observăm că art. 91^2 C.pr.pen., prevede, în alin. 1, că persoanele care sunt chemate să dea concurs tehnic la interceptări şi înregistrări, sunt obligate să păstreze secretul operaţiunii efectuate, încălcarea acestei obligaţii fiind pedepsită conform Codului penal.

Dispoziţiile art. 196 C.pen. prevede că divulgarea fără drept a unor date de către acela căruia i-au fost încredinţate sau de care a luat cunoştinţă în virtutea profesiei ori a funcţiei, dacă fapta este de natură a aduce prejudicii unei persoane, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Deşi din modalitatea de redactare a elementelor constitutive a infracţiunii, rezultă că această incriminare este aplicabilă oricărei persoane care ia cunoştinţă de informaţii confidenţiale, art. 91^2 C.pr.pen., considerat a fi aliniat la exigenţele jurisprudenţei C.E.D.O., face trimitere expresă doar la personalul tehnic, omiţând personalul auxiliar al parchetelor şi al instanţelor, precum şi organele judiciare. Spre deosebire de reglementările

în vigoare, observăm că în noul Cod penal, în art. 277 este incriminată fapta de compromiterea intereselor justiţiei, aspect ce este de natură a aduce mai multe garanţii din această perspectivă.

Dispoziţiile art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen, referitoare la *folosirea comunicaţiilor interceptate ca mijloc de probă în alte dosare pune serioase semne de întrebare cu privire la „asigurarea proporţionalităţii ingerinţei în dreptul la viaţă privată cu scopul urmărit", acest scop trebuind să fie unul legitim, concret, cunoscut, verificat şi analizat de judecător la momentul autorizării şi nu unul viitor, ipotetic, care ar putea să apară ulterior, în alte cauze. De asemenea, un alt semn de întrebare se ridică cu privire la baza legală, în sensul calităţii şi compatibilităţii cu principiul preeminenţei dreptului, a păstrării şi arhivării unor comunicaţii timp îndelungat, în vederea utilizării lor în alte viitoare cauze.*

Învederăm, din această perspectivă, necesitatea abrogării dispoziţiilor art. 91^2 alin. 5 C.pr.pen. care permit implicit păstrarea şi arhivarea sine die a convorbirilor şi comunicaţiilor interceptate şi înregistrate într-o cauză, precum şi utilizarea acestora într-o altă cauză penală. Subliniem, mai întâi, că acest text este în contradicţie cu art. 91^2 alin. 4 (care precizează că toate convorbirile care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau nu contribuie la identificarea şi localizarea participanţilor se arhivează separat, fiind distruse la soluţionarea definitivă a cauzei) şi art. 91^3 alin. 4 şi 5 C.pr.pen. (care obligă procurorul să încunoştinţeze, la finalizarea urmăririi penale, persoana ale cărei convorbiri sau comunicaţii au fost interceptate despre această împrejurare, ceea ce înseamnă că, în ipoteza vizată de art. 91^2 alin. 5, încunoştiinţarea nu va mai avea loc, în condiţiile în care înregistrările vor fi folosite într-un alt dosar, diferit de cel în care s-a dispus soluţia de netrimitere în judecată). În al doilea rând, considerăm că textul este arbitrar şi dă posibilitatea utilizării oricând a unor comunicaţii interceptate autorizat într-o cauză, în alte dosare în care este posibil să nu fie întrunite cerinţele legale pentru obţinerea autorizaţiei.

Apreciem că omisiunea din textul legal a sintagmei „interceptate şi înregistrate în condiţiile legii" sau „interceptate şi înregistrate în mod legal" este de natură a înfrânge atât dispoziţiile art. 6 şi 8 din C.E.D.O., cât şi cele ale art. 21, art. 24, art. 26 şi a art. 28 din Constituţie. Susţinerile noastre intervin în contextul în care redactarea actuală a textului legal permite utilizarea inclusiv a unor interceptări ce nu au fost autorizate

corespunzător, a unor înregistrări efectuate de organe necompetente, precum şi a oricăror interceptări efectuate cu încălcarea dispoziţiilor legale, nefiind prevăzută în mod expres nicio sancţiune procesuală în această privinţă. Or, a se admite ca într-o cauză penală să se utilizeze interceptări şi înregistrări autorizate pentru o altă faptă şi pentru o altă persoană este de natură a încălca toate drepturile amintite.

Analizând dispoziţiile art. 91^3 C.pr.pen. din perspectiva prevederilor europene, în condiţiile în care procesul-verbal reprezintă mijlocul de probă avut în vedere la formarea convingerii intime a organelor judiciare, în virtutea principiilor egalităţii armelor şi a garantării dreptului la apărare, pentru o redare cât mai fidelă a comunicărilor, propunem de lege ferenda, asigurarea dreptului apărătorului învinuitului sau inculpatului de a participa şi la efectuarea acestei activităţi de urmărire penală. Susţinerile noastre au în vedere faptul că dispoziţiile art. 91^3 alin. 1 C.pr.pen. se necesită a fi coroborate cu dispoziţiile alin. 1 ale art. 172 C.pr.pen., care prevăd posibilitatea apărătorului învinuitului sau inculpatului să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală.

Aprecierea noastră are în vedere sistemul legislativ spaniol, în care se evită naşterea unor suspiciuni prin impunerea cerinţei ca toate transcrierile să fie făcute de un funcţionar al instanţei, în prezenţa ambelor părţi, avocatul apărării şi acuzarea. Orice dezacord cu privire la exactitatea transcrierii este astfel rezolvat în această etapă a procedurii şi nu în timpul procesului. Acest proces-verbal se transmite instanţei, alături de copia suportului care conţine înregistrarea, după sesizarea acesteia cu judecarea cauzei respective, originalul păstrându-se la sediul parchetului.

De lege ferenda considerăm că s-ar impune obligativitatea procurorului de a descrie în procesul-verbal ce anume consideră că este relevant pentru aflarea adevărului din conversaţiile înregistrate şi transcrise pentru a preveni situaţiile în care se depun la dosarul cu care este investită instanţa înregistrări ce nu au legătură cu cauza.

Comparativ, remarcăm faptul că potrivit legislaţiei procesual penale italiene, judecătorul dispune transcrierea integrală a înregistrărilor sau imprimarea în formă inteligibilă a informaţiilor conţinute în fluxurile de comunicări informatice sau prin internet, respectând formele, modurile şi garanţiile prevăzute pentru

efectuarea expertizelor în conformitate cu dispoziţiile art. 221 şi urm. C.pr.pen. italian. Transcrierile sau imprimările sunt incluse în dosarul pentru deliberare potrivit art. 431 C.pr.pen. italian.

De asemenea, remarcăm faptul că în normele procesual penale italiene, apărătorii pot obţine copia transcrierilor şi pot cere transpunerea înregistrării pe bandă magnetică. În caz de interceptare a fluxurilor de comunicări informatice sau prin internet, apărătorii pot cere copia pe bandă potrivită a fluxurilor interceptate sau copia imprimării prevăzută de alineatul 7.

Considerăm că aceste prevederi reprezintă o veritabilă garanţie a respectării dreptului la apărare, context în care propunem de lege ferenda, în vederea respectării dreptului la un proces echitabil prevederea expresă în cadrul art. 91³ C.pr.pen. a posibilităţii apărării de a obţine o copie a transcrierilor şi a înregistrărilor.

În ceea ce priveşte dispoziţiile alin. 5 ale art. 91³ C.pr.pen., apreciem că acestea, în redactarea actuală a textului, contravin dispoziţiilor art. 26 şi 28 din Constituţie, în condiţiile în care în cauză s-a dispus neînceperea urmăririi penale pentru situaţiile în care fapta nu există, nu este prevăzută de legea penală sau îi lipseşte unul din elementele constitutive. Toate aceste ipoteze presupun inexistenţa infracţiunii şi, prin urmare, inexistenţa răspunderii penale. În aceste condiţii, raportat la dispoziţia conform căreia suportul pe care sunt imprimate convorbirile înregistrate se arhivează la sediul parchetului până la împlinirea termenului de prescripţie a răspunderii penale, remarcăm o imposibilitate de aplicare a acestei prevederi în situaţiile expuse, neputându-se aprecia termenul de prescripţie, în contextul arătat mai sus. În aceste condiţii apreciem că nu se mai impune arhivarea.

De asemenea, se remarcă o exprimare deficitară a legiuitorului, care foloseşte conjuncţia „sau" în locul conjuncţiei „şi" referindu-se la „conservarea suportului material sau a copiei certificate", unul dintre cele două materiale rămânând la latitudinea procurorului în ceea ce priveşte obligaţia de asigurare a confidenţialităţii.

În legătură cu înregistrările de imagini, respectiv supravegherea video-audio, observăm că nici actualul şi nici noul Cod nu conţin garanţii adecvate în condiţiile în care în vederea punerii în executare a autorizaţiilor emise de judecător, organele judiciare, după expresia „scopul scuză

mijloacele", pătrund în spaţiul privat sau sediul profesional, încălcând garanţia inviolabilităţii domiciliului pentru a monta microfoane sau camere de luat vederi.

Constatăm totuşi o îmbunătăţire faţă de actualele prevederi legale, necesitatea unei reglementări exprese a cuprinsului cererii procurorului în vederea autorizării interceptărilor, pe care am susţinut-o şi noi în cuprinsul acestei lucrări, a căpătat contur în noua lege procesual penală, care, în cuprinsul art. 140 alin. 2, dispune că cererea formulată de procuror trebuie să cuprindă, pe lângă alte elemente şi indicarea măsurilor de supraveghere tehnică care se solicită a fi dispuse, iar, în cazul măsurii supravegherii video, audio sau prin fotografiere, dacă se solicită şi încuviinţarea ca organele de urmărire penală să pătrundă în spaţii private indicate pentru a activa sau a dezactiva mijloacele tehnice ce urmează a fi folosite pentru executarea măsurii supravegherii tehnice, motivarea caracterului proporţional şi subsidiar al măsurii.

Aceste prevederi sunt de natură a conferi o garanţie suplimentară împotriva ingerinţelor arbitrare în viaţa privată a individului, care lipseşte din Codul în vigoare, cuprinsul cererii de autorizare a efectuării interceptărilor şi înregistrărilor audio-video fiind lăsat la aprecierea discreţionară a procurorului.

Printre garanţiile juridice puse la dispoziţia persoanelor ale căror comunicări sunt interceptate, se numără şi posibilitatea „verificării mijloacelor de probă", consacrată în art. 91^6 C.pr.pen., prin intermediul căreia procurorul, părţile sau instanţa, pot solicita efectuarea unei expertize tehnice a interceptărilor, în vederea constatării autenticităţii şi veridicităţii lor.

Însă, având în vedere că Institutul Naţional de Expertize Criminalistice este o instituţie publică cu personalitate juridică aflată în subordinea Ministerului Justiţiei, apreciem că această instituţie nu prezintă suficiente garanţii în ceea priveşte imparţialitatea sa, având în vedere şi recomandarea Curţii Europene, care, în cauza Prepeliţă contra Moldovei, a constatat că prin intermediul Institutului Republican pentru Expertize Judiciare şi Criminalistice din cadrul Ministerului Justiţiei de la Chişinău, statul este parte la proceduri şi a declarat pretenţiile reclamantului admisibile.

Considerăm că în procesul penal nu este admisibil ca organele judiciare să administreze pe de o parte probe, iar pe de altă parte să le verifice, în condiţiile în care persoanele cercetate nu beneficiază în atare condiţii, de principiul egalităţii armelor, impunându-se analizarea probelor de către experţi independenţi.

O altă problemă ce ridică numeroase controverse este de a stabili dacă înregistrarea unei convorbiri cu învinuitul sau inculpatul, efectuată de denunţător sau de o altă persoană, cu ajutorul unor dispozitive (spre exemplu, un reportofon), îndeplineşte sau nu cerinţele dispoziţiilor art. 91^6 C. pr.pen.

Apreciem că înregistrarea astfel realizată are drept scop obţinerea unei probe împotriva inculpatului, urmărind determinarea acestuia de a comite o infracţiune, nefiind efectuată cu urmărirea penală legal începută, deci în cadrul procesului penal, ci dimpotrivă, în scopul începerii procesului penal. În acest context, înregistrarea nu poate fi calificată drept mijloc de probă, nefiind îndeplinite cerinţele textului art. 91^6.

Considerăm că includerea în categoria mijloacelor de probă a unor înregistrări efectuate de părţi sau de alte persoane care nu respectă niciuna din condiţiile Codul de procedură penală, doar pentru că privesc propriile convorbiri sau comunicări purtate cu terţii, precum şi a oricăror alte înregistrări „dacă nu sunt interzise de lege", este în contradicţie cu condiţiile prevăzute la art. 91^1 C.pr.pen. şi jurisprudenţa Curţii Europene, în contextul în care astfel de măsuri intruzive trebuie să aibă caracter de excepţie.

Deşi am surprins modificări salutare în cuprinsul noului Cod, nu putem să trecem cu vederea faptul că optica legiuitorului este exprimată în sensul că mijloacele de probă administrate cu încălcarea dispoziţiilor legale pot fi în mod excepţional utilizate în susţinerea acuzării, dacă prin aceasta nu se aduce atingere caracterului echitabil al procesului penal în ansamblu. Apreciem că aceste prevederi imprimă procesului penal un caracter inchizitorial, suprimând ideea de echitate a procedurii şi a parităţii armelor.

Chiar dacă se prevede, în cuprinsul art. 102 alin. 3 din noul Cod, faptul că probele obţinute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal, apreciem că această garanţie apare ca având caracter formal, în condiţiile în

care, dacă mijlocul de probă prezintă imperfecţiuni de formă sau există alte neregularităţi procedurale care nu produc o vătămare pentru înlăturarea căreia este necesară excluderea acestuia, probele astfel obţinute vor putea fi folosite în procesul penal. Considerăm că aceste dispoziţii sunt de natură să atragă numeroase abuzuri procedurale, oferind posibilitatea eludării unor norme imperative de drept procesual penal.

* * *

Creşterea infracţionalităţii organizate la nivel global, impune ca organele judiciare să deţină competenţe reciproce, în contextul în care admisibilitatea probelor obţinute într-un alt stat decât cel în care se desfăşoară instrucţia penală comportă ample discuţii şi poate ridica obstacole în desfăşurarea procedurilor penale.

Astfel, necesitatea cooperării judiciare în materie penală a impus o continuă adaptare a legislaţiei la nivel european care să armonizeze diferenţele fundamentale a sistemelor penale naţionale.

După cum se poate observa, cercetarea pe care am desfăşurat-o a evidenţiat aspecte pozitive şi negative, desprinse atât la nivel teoretic cât şi la nivel jurisprudenţial, relativ la modalitatea de efectuare a interceptărilor şi înregistrărilor audio video.

Remarcăm faptul că normele procedurale elaborate sub egida O.N.U., reglementările europene reprezentând creaţia Uniunii Europene şi a Consiliului Europei, precum şi cele naţionale, prezintă o amplă similitudine în ceea ce priveşte procedura ce se impune a fi urmată în vederea efectuării în mod legal a acestei intruziuni, ceea ce atestă o reuşită a armonizării teoretice.

Din perspectivă procesual-penală, amploarea fenomenului infracţional şi evoluţia tehnologiei, impun o continuă adaptare a reglementărilor normative, fapt ce necesită o analiză a diverselor legislaţii care au avut reuşite mai mari în domeniul combaterii şi prevenirii criminalităţii.

Bibliografie

I. Tratate, cursuri, monografii

1. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", *Dicţionarul explicativ al limbii române, ediţia a II a,* Ed. Enciclopedica, Bucureşti, 1996.
2. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, 1998.
3. Alămoreanu, Sorin, *Criminalistica – Note de curs,* Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de Drept, 2004.
4. Alămoreanu, Sorin, Lazăr, Augustin, *Expertiza criminalistică a documentelor – aspecte tactice şi tehnice,* Ed. Lumina Lex, 2008.
5. Antoniu, George, Bulai, Costică, *Dicţionar de drept penal şi procedură penală*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2011.
6. Apetrei, Mihai, *Drept procesual penal*, Ed. Victor, Bucureşti, 2001.
7. Ashworth, Andrew, Redmayne, Mike, *The criminal process*, 4th Edition, Oxford University Press Inc., New York, 2010.
8. Bararu, Iosif, *Infracţiunile de terorism. Legislaţie şi procedură penală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010.
9. Bârsan, Corneliu, *Convenţia europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, volumul I*, Ed. ALL Beck, Bucureşti, 2005.
10. Bauer, François Freynet, *Vidéosurveillance et vidéoprotection*, Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 2008.
11. Bercheşan, Vasile, *Cercetarea penală (Criminalistică, teorie şi practică). Îndrumar complet de cercetare penală,* Ed. Icar, Bucureşti, 2001.
12. Berger, Vincent, *Jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, ed. a 5- în limba română,* Ed. Institutul Român pentru Drepturile Omului, Bucureşti, 2005.
13. Bonchiş, Nicolae, *Procese penale desfăşurate după proceduri speciale,* Ed. Dacia, Cluj Napoca, 2005.
14. Boroi, Alexandru, Rusu, Ion, *Cooperarea judiciară internaţională în materie penală,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008.
15. Boroi, Alexandru, Ungureanu, Ştefania-Georgeta, Jidovu, Nicu, *Drept procesual penal, ediţia a II a,* Ed. All Beck, Bucureşti, 2002.

16. Botez, Gheorghe Dan, *Procedee tactice de audiere a martorilor în procesul penal-Teză de doctorat (rezumat),* Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Drept, Bucureşti, 2011.
17. Bouloc, Bernard, Stefani, Gaston, Levasseur, Georges, *Procedure penale*, 20e ed., Dalloy, Paris, 2006.
18. Carp, Radu, Şandru, Simona, *Dreptul la intimitate şi protecţia datelor cu caracter personal,* Ed. All Beck, Bucureşti, 2004.
19. Chiriţă, Mihai Cătălin, *Protecţia drepturilor omului în procedura de administrare a probelor în cauzele penale-Teză de doctorat,* Ed. Universităţii Alexandru Ioan Cuza, Iaşi, 2006.
20. Cioclei, Valerian, *Manual de criminologie, ediţia a V-a,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011.
21. Clayton, Richard, *The Law of Human Rights*, Ed. Oxford University Press, New York, 2006
22. Clément, Elisabeth, Demonque Chantal, ş.a., *Filosofia de la A-Z. Dicţionar enciclopedic de filosofie,* Ed. All Educaţional, Bucureşti, 2000.
23. Coca, George, *Instituţii de drept procesual penal. Volumul I. Partea generală,* Ed. Wolters Kluwer România, 2010.
24. Cristescu, Doru Ioan, *Înregistrările audio-video, filmările şi fotografiile. Investigatorii sub acoperire,* Ed. Tim Express, Timişoara, 2002.
25. Crişu, Anastasiu, *Drept procesual penal. Ediţie revizuită şi actualizată conform Legii nr. 202/2010,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2011.
26. Crişu, Anastasiu, *Drept procesual penal. Partea generală, ed. a 2-a,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007.
27. Damaschin, Mircea, *Drept procesual penal,* Ed. Wolters Kluwer România, 2010.
28. Damaschin, Mircea, *Dreptul la un proces echitabil în materie penală,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2009.
29. Dărângă, Nicolae Alin, *Drept procesual penal român. Curs,* Ed. Dacris, Bucureşti, 2006.
30. Dascălu, Ioan, Cotea, Florin, *Metodologia investigării infracţiunilor,* Ed. Sitech, Craiova, 2010.
31. Delmas-Marty, Mireille, *Procedures pénales d'Europe,* Presses Universitaires de France, Paris, 1995.
32. Diaconu, Dumitru Virgil, Morăreanu, Camelia Şerban, *Drept procesual penal, partea generală. Curs pentru studenţii programului de frecvenţă redusă,* Ed. Universităţii Piteşti, 2010.
33. Dijk van P., Hoof van G.J.H., ş.a., *Theory and practice of the European Convention on Human Rights*, Ed. Kluwer Law International, 1998.
34. Dragomir, Eduard, Paliţa, Roxana, *Drept procesual penal. Sinteze pentru pregătirea examenului de admitere şi definitivare în profesia de avocat,* Ed. Nomina Lex, Bucureşti, 2009.

35. Dumitru, Mirel, *Ghid de cercetare penală,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009.
36. Griga, Ioan, *Drept procesual penal. Partea general. Teorie, jurisprudenţă şi aplicaţii practice,* Ed. Oscar Print, Bucureşti, 2004.
37. Guinchard, Serge, Buisson, Jacques, *Procedure penale, 5e edition,* Ed. LexisNexis, Paris, 2009.
38. Huyghe, François-Bernard, *Les écoutes téléphonique,* Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 2009.
39. Ionăşeanu, Eugen V., *Procedura începerii urmăririi penale,* Ed. Militară, Bucureşti, 1979.
40. Ionescu, Diana, *Procedură penală partea generală-sinteze şi spețe,* Ed. Sfera juridică, Cluj Napoca, 2007.
41. Jidovu, Nicu, *Drept procesual penal, Ed. a 2-a,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007.
42. Julean, Dorel L., *Drept procesual penal parte generală,* Ed. Universităţii de Vest, Timişoara, 2010.
43. Kaci, Judy Hails, *Criminal Procedure. A case approach*, Ed. Copperhouse, Placerville, 1993.
44. Larousse, *Dicţionar de sociologie,* Ed. Universul Enciclopedic, Bucureşti, 1996.
45. Leroy, Jacques, *Procédure penale,* Ed. L.G.D.J., Paris, 2009.
46. Lorincz, Anca Lelia, *Aspecte procesuale privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală,* Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2006.
47. Lorincz, Anca Lelia, *Drept procesual penal: curs universitar,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2009.
48. Lorincz, Anca Lelia, *Drept procesual penal-Curs universitar, Ediţia a III-a – cu modificările legislative operate prin Mica reformă şi referiri la prevederile Noului Cod de procedură penală,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011.
49. Măgureanu, Ilie, *Ascultarea persoanelor în procesul penal,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2004.
50. Mariţ, Marcela, *Noile mijloace de probă în procesul penal utilizate în lupta cu crima organizată-Teză de doctorat,* Ed. Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iaşi, 2009.
51. Mateuţ, Gheorghiţă, *Tratat de procedură penală. Partea generală, Volumul I,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007.
52. Mateuţ, Gheorghiţă, *Tratat de procedură penală. Partea generală. Volumul II,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012.
53. Mirişan, Valentin, *Drept procesual penal, Volumul I, Partea generală,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2008.
54. Mocanu, Lăcrămioara, Leancă, Anca, *Psihologia comunicării,* Ed. Rovimed Publishers, Bacău, 2009.
55. Morăreanu, Camelia Şerban, *Drept procesual penal,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008.
56. Neagu, Ion, *Drept procesual penal. Tratat,* Ed. Global Lex, Bucureşti, 2004.

57. Neagu, Ion, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Ediţia a II a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, 2010.
58. Neagu, Norel, *Cooperare judiciară internaţională în materie penală,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012.
59. Neculce, Marius, Uşvat, Laviniu, *Drept procesual penal. Partea generală,* Ed. Concordia-Arad, 2006.
60. Nistoreanu, Gheorghe, Boroi, Alexandru, *Drept penal şi procesual penal: Curs selectiv pentru examenul de licenţă- ediţia a III a*, Ed. All Beck, 2004.
61. Olaru, Alexandru, *Sistemul probator în procesul penal,* Ed. A.N.I., Bucureşti, 2004.
62. Oroveanu – Hanţiu, Adi, *Drept procesual penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009.
63. Pamfil, Mihaela Laura, *Drept procesual penal. Partea generală,* Ed. Venus, Iaşi, 2005.
64. Pamfil, Mihaela Laura, *Soluţiile la judecata în apel în procesul penal,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007.
65. Paşca, Viorel, *Studii de drept penal,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011.
66. Păvăleanu, Vasile, *Drept procesual penal, Partea generală, volumul I, Ediţia a III,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2007.
67. Petre, Adrian, Grigoraş, Cătălin, *Înregistrările audio şi audio-video. Mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010.
68. Petre, Adrian, *Înregistrările audio şi audio-video, mijloace de probă în procesul penal,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008.
69. Pettiti, Louis-Edmond, *La Convention Européenne des Droits de L'Homme, Commentaire article par article*, Ed. Economica, 1999.
70. Pintea, Alexandru, *Procedura începerii, efectuării şi terminării urmăririi penale,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2006.
71. Plăeşu, Teodora Eleonora, *Judecata în cauzele penale-Reguli de bază,* Ed. Junimea, Iaşi, 2003.
72. Poiană, Ion, Păcurariu, Ioana, *Drept procesual penal. Note de curs,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011.
73. Popescu, Ada-Iuliana, *Traficul de persoane. Implicaţii juridico-penale,* Ed. Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2010.
74. Radu, Gheorghe, *Curs de drept procesual penal,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 2010.
75. Renault-Brahinsky, Corinne, *Procédure penale, 2e edition*, Ed. Gualino, Paris, 2008.
76. Renucci, J.-F., *Droit européen des droits de l'homme,* Ed. L.G.D.J., Paris, 2002.
77. Sanders, Andrew, Young, Richard, *Criminal Justice*, Third Edition, Oxford University Press, 2007.
78. Sava, Alexandru, *Aprecierea probelor în procesul penal*, Ed. Junimea, Iaşi, 2002.

79. Paraschiv, Carmen Silvia, Damaschin, Mircea, *Drept procesual penal. Partea generală, Ediţia a II a, revăzută şi adăugită,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2004.
80. Paraschiv, Carmen Silvia, *Drept procesual penal*, Ed. Lumina Lex, 2002, Bucureşti.
81. Siserman, Sorina, *Drept procesual penal. Partea generală,* Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2009.
82. Stefani, Gaston, Levasseur, Georges, Bouloc, Bernard, *Procédure penale*, 18e edition, Ed. Dalloz, Paris, 2001.
83. Streteanu, Florin, *Tratat de drept penal. Partea generală, Volumul I,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008.
84. Sudre, Fréderic, *Droit international et européen des droits de l'homme*, *5e édition mise à jour*, Presse Universitaires de France, 1989.
85. Sudre, Fréderic, *Drept european şi internaţional al drepturilor omului*, Ed. Polirom, Iaşi, 2006.
86. Tănăsescu, Camil, *Psihologie judiciară, Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită,* Ed. Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 2010.
87. Theodoru, Grigore, *Tratat de Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007.
88. Tudoran, Mihai Viorel, *Teoria şi practica interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video judiciare,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012.
89. Udroiu, Mihail, *Dicţionar de drept penal şi de procedură penală,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009.
90. Udroiu, Mihail, Predescu, Ovidiu, *Protecţia europeană a drepturilor omului şi procesul penal român-Tratat,* Ed. Ch. Beck, Bucureşti, 2008.
91. Udroiu, Mihail, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială. Sinteze şi grile,* Ed. C.H. Beck, 2010.
92. Udroiu, Mihail, Slăvoiu, Radu, Predescu, Ovidiu, *Tehnici speciale de investigare în justiţia penală,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009.
93. Văduva, Nicolae, *Mijloacele de probă în procesul penal român,* Ed. Little Star, Bucureşti, 2004.
94. Vasiliu, Alexandru, *Modificările Codului de procedură penală. Legea nr. 356/2006, O.U.G. nr. 60/2006. Comentarii şi explicaţii,* Ed. Hamangiu, 2006.
95. Volonciu, Nicolae, Barbu Alina, *Codul de procedură penală comentat. Art. 62-135. Probele şi mijloacele de probă,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007.
96. Volonciu, Nicolae, *Tratat de procedură penală. Partea generală, vol. II,* Ed. Paideia, Bucureşti, 1996.
97. Volonciu, Nicolae, Vasiliu, Alexandru, *Codul de procedură penală comentat. Art. 1-61¹. Regulile de bază şi acţiunile în procesul penal. Competenţa,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007.
98. Zubeidat, Ibrahim, *Probele judiciare pe legislaţia penală română şi a statului Israel-Teză de doctorat*, 2000.

II. Articole, note, comentarii

99. Alvarez, M.I. Dominguez, *Escuchas telefonicas: planteamiento practico des de la perspective jurisprudencial,* Revista General de Derecho no. 616-617 (enero-febrero), 1996.
100. Apostol, Dan, Bărbăcioru, Tiberius, *Interceptările şi înregistrările audio şi video în situaţii speciale,* în Revista de drept penal nr. 1/2009.
101. Bârsan, Corneliu, *Protecţia dreptului la viaţă privată şi de familie, la corespondenţă şi la domiciliu în Convenţia Europeană a Drepturilor Omului,* în Pandectele Române-Supliment, 2003.
102. Bîndar, Valerică, *Aspecte privind cooperarea judiciară în materie penală în lumina Tratatului de la Lisabona,* în Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi", Târgu Jiu, Seria Ştiinţe Juridice nr. 4/2010.
103. Bleoancă, Ionel, *Consideraţii privind invalidarea probelor în cadrul procesului penal,* în Revista de Ştiinţe Juridice nr.1-2/2005.
104. Bogdan, Camelia, *Despre oportunitatea administrării interceptărilor audio şi video în procesul penal,* http://www.inm-lex.ro.
105. Bogdan, Camelia, *Interceptările audio şi video,* în Revista de drept penal nr. 1/2006.
106. Brudaru Octavian, opinie de specialitate, nepublicată, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.
107. Brutaru Versavia, *Eurojust. Constituire. Activitate. Căile de consolidare a Eurojust. Raportul dintre suveranitate naţională şi cea a Uniunii Europene,* în Revista de drept penal nr. 3/2008.
108. Brutaru, Versavia, *Camera preliminară, o nouă instituţie de drept procesual penal I,* în Revista Dreptul nr. 2/2010.
109. Ciobanu, Nelu, *Aspecte de natură tehnică ale interceptării şi înregistrării convorbirilor şi comunicărilor,* în Criminalistica nr. 4/2005.
110. Ciobanu, Nelu, *Consideraţii asupra infracţiunilor de luare de mită şi de dare de mită,* în Buletin Documentar nr. 1/2003 al P.N.A/D.N.A., www.pna.ro.
111. Cioclei, Valerian, Ilie, Andra-Roxana, *Impactul dreptului penal european asupra noului Cod penal român. Privire asupra traficului de persoane şi a criminalităţii informatice,* în Analele Universităţii din Bucureşti – Drept, Părţile III-IV, 2012.
112. Ciuncan, Dorin, *Desfăşurarea urmăririi penale în noul cod de procedură penală,* în Revista de drept penal comercial, www.mateut-budusan.ro.
113. Ciuncan, Dorin, *Autorizarea judiciară a înregistrărilor audio şi video,* în Pro Lege nr. 2/1998.
114. Ciuncan, Dorin, *Discuţii în legătură cu condiţiile în care procurorul competent poate autoriza o înregistrare audio-video (I),* în Dreptul nr. 1/2002.

115. Ciuncan, Dorin, *Înregistrările audio şi video. Mijloace de probă,* în Revista de drept penal nr. 1/1997.
116. Ciuncan, Dorin, *Sesizarea organelor de urmărire penală în noua legislaţie,* în Revista de drept penal comercial, www.mateut-budusan.ro.
117. Coadă, Ciprian, *Relevanţa probatorie a interceptărilor audio sau video în faza actelor premergătoare,* în Revista Dreptul nr. 9/2009.
118. Coca, George, *Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor de unele organe speciale*, în Revista de drept penal nr. 4/2006.
119. Cocuţa, Gheorghe, Cocuţa, Magda, *Înregistrarea audio efectuată de denunţător în condiţii de clandestinitate nu este mijloc de probă. Competenţa procurorului de a certifica o asemenea înregistrare. Art. 91[6] alin. 2 din Codul de procedură penală,* în Dreptul nr. 7/2004.
120. Cristescu, Doru Ioan, *Interceptarea comunicărilor, înregistrările audio-video, filmările şi fotografierile – procedee probatorii în procesul penal român,* în Pro Lege nr. 2/2001.
121. Crişu, Anastasiu, *Probleme procedurale privind aplicarea legii pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie,* în Culegerea Lupta împotriva corupţiei şi criminalităţii organizate, editată de Ministerul Public – Centrul de pregătire continuă a procurorilor
122. Dafinoiu Ion, opinie de specialitate, nepublicată, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.
123. Dâmbu, Dumitru, *Interceptarea şi înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor,* în Revista de drept penal nr. 3/2007.
124. Diaconu, Dumitru Virgil, *Încălcarea dreptului la imagine a persoanei cercetate şi a dreptului la inviolabilitatea domiciliului protejate de Convenţia europeană a drepturilor omului,*http://www.juridice.ro/262425/incalcarea-dreptului-la-imagine-a-persoanei-cercetate-si-a-dreptului-la-inviolabilitatea-domiciliului-protejate-de-conventia-europeana-a-drepturilor-omului.html.
125. Dumitru, Dinu, *Tactica interceptării şi înregistrării comunicărilor,* Chişinău, 2010, www.cnaa.md.
126. Fârte Ilie, opinie de specialitate, nepublicată, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.
127. Filişan, Cătălin, *Consideraţii cu referire la temeiul de drept al emiterii de către procuror a mandatului în vederea interceptării convorbirilor telefonice,* în Revista Dreptul nr. 11/2001.
128. Gârbuleţ, Ioan, *Judecătorul de drepturi şi libertăţi, o nouă instituţie de drept procesual penal,* în Revista Dreptul nr. 11/2009.
129. Ghigheci, Cristinel, *Noul Cod de procedură penală. Principii (I),* 2011, www.juridice.ro.
130. Ghiţă, Gabriela, *Înregistrările agenţilor SRI efectuate în procesele penale nu sunt probe legale*, în Ziua Veche din data de 22 aprilie 2010.

131. Grădinaru, Sandra, *Consideraţii privind interceptările şi înregistrările audio sau video efectuate în cadrul actelor premergătoare,* în Volumul Conferinţei *Modernizarea administraţiei publice româneşti în contextul integrării europene, ediţia a II-a,* al Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, 2007.
132. Grădinaru, Sandra, Gârbuleţ, Ioan, *Consideraţii în legătură cu aplicarea principiului nemijlocirii în procesul penal,* în Revista Dreptul nr. 5/2009.
133. Grădinaru, Sandra, *Considerations Regarding the Observance of the Presumption of Innocence in the Media,* în EIRP Proceedings Vol. 4 (2009), Danubius University, Galaţi, 2009.
134. Grădinaru, Sandra, *Consideraţii asupra interceptărilor şi înregistrărilor audio-video relative la Convenţia europeană pentru apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor fundamentale,* în Acta Universitatis Danubius nr. 2/2010, Editura Universitară Danubius, Galaţi.
135. Grădinaru, Sandra, Onofrei Mihaela, *Reflections on the New Regulations from Law no. 286/2009 Regarding the Criminal Code Concerning the Corruption Offences. Aspects of Comparative Law*, în Analele Ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi – Ştiinţe Economice, vol. 57/2010, http://anale.feaa.uaic.ro.
136. Grădinaru Sandra, *The corruption crimes in light of the new regulations of law no. 286/2009,* în volumul 5th International Conference on European Integration – Realities and Perspectives, Danubius University Press, Galaţi, 2010.
137. Grădinaru, Sandra, *General Considerations Regarding the Interceptions and Audio-video Registrations Related to the Judicial Practice and Present Legislation,* în volumul 6th *International Conference on European Integration – Realities and Perspectives,* Danubius University Press, Galaţi, 2011.
138. Grădinaru, Sandra, *Unele observaţii asupra procedurii de certificare a interceptărilor în înregistrărilor audio sau video ce precede expertiza criminalistică a acestora,* în Revista de criminologie, criminalistică şi penologie nr. 1-2/2012.
139. Grădinaru, Sandra, Gârbuleţ, Ioan, *The Evidential Value of Audio Recordings or Video Recordings*, în Curentul Juridic nr. 1/2012.
140. Grădinaru, Sandra, *Considerations regarding the interception and recording of conversations or communications performed under Law no. 535/2004 on preventing and combating terrorism,* în volumul 8th International Conference on European Integration – Realities and Perspectiv, Danubius University, Galaţi, 2013.
141. Grădinaru, Sandra, *Aspects in connection to the interception and the recording of talks or conversations performed as per Law 51/1991 regarding the national security of the Romanian country,* în volumul 8th International Conference on European Integration – Realities and Perspectives, Danubius University, Galaţi, 2013.
142. Griga, Ioan, *Specificul activităţii de probaţiune şi rolul ei în cursul celor două faze ale procesului penal,* în Buletinul Casaţiei nr. 2/2007.

143. Grigoraş, Cătălin, *Expertiza înregistrărilor audio,* în Dreptul nr. 1/2003.
144. Grofu, Nicolae, *Înregistrările audio sau video şi înregistrările de sunet sau imagine-distincţii în cazul constatării infracţiunii flagrante,* în Dreptul nr. 9/2009.
145. Grofu, Nicolae, *Unele consideraţii în legătură cu sistemul mijloacelor de probă în concepţia Noului Cod de procedură penală,* în Dreptul nr. 1/2011.
146. Iamandi, Luca, *Cooperare internaţională în domeniul criminalităţii,* Ed. AIT Laboratories, Bucureşti-colecţie de articole online.
147. Iordache, Magdalena, *Camera preliminară, o nouă instituţie de drept procesual penal II,* în Revista Dreptul nr. 2/2010.
148. Jidovu, Nicu, *Interceptările şi înregistrările audio sau video prevăzute în art. 91[1] din Codul de procedură penală în jurisprudenţa Curţii Constituţionale,* în Dreptul nr. 7/2010.
149. Himberg, K., *The Crime Laboratory of the National Bureau of Investigations,* Finlanda, „Presentation of the main scientific progress made in proof in criminal cases", 2008.
150. Lazăr, Augustin, *Interceptările şi înregistrările audio sau video,* în Revista de drept penal nr. 4/2003.
151. Lancranjan, Alexandra Carmen, *Încălcarea prezumţiei de nevinovăţie prin declaraţii oficiale ale reprezentanţilor statului,* Institutul Naţional al Magistraturii, Bucureşti, 2009.
152. Liiceanu, Aurora, opinie de specialitate, nepublicată, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.
153. Lupulescu, Nicolae, *Asistenţa juridică internaţională în materie penală,* în Revista de drept penal nr. 4/2005.
154. Mahrabian, Albert, *Silent Messages* (1st ed.), Belmont, 1971, Professor Emeritus of Psychology, University of California, Los Angeles.
155. Mateuţ, Gheorghiţă *Libertatea aprecierii probelor. Limite,* în Revista de drept penal nr. 3/2004.
156. Mateuţ, Gheorghiţă *Sinteză a discuţiilor purtate în literatura de specialitate în materia actelor premergătoare necesare începerii urmăririi penale,* în Dreptul nr. 12/1997.
157. Mateuţ, Gheorghiţă, *În legătură cu noua reglementare privind înregistrările audio sau video în probaţiunea penală,* în Dreptul nr. 8/1997.
158. Mateuţ, Gheorghiţă, *Codul de procedură penală, partea generală, într-o perspectivă europenă,* în Revista de drept penal nr. 1/2004.
159. Mateuţ, Gheorghiţă, *Condiţiile şi cazurile de interceptare şi înregistrare a convorbirilor şi comunicărilor efectuate prin telefon sau orice mijloc electronic de comunicare*, în Revista de drept penal comercial,www.mateut-budusan.ro.
160. Mateuţ, Gheorghiţă, *Legile de modificare şi completare a Codului de procedură penală din anul 2006 (Legea nr. 356/2006 şi O.U.G. nr. 60/2006). Virtuale elemente progresiste sau o veritabilă întoarcere spre trecut?*, în Caiet de drept penal nr. 3/2006.

161. Mateuţ, Gheorghiţă, *Mijloace de probă obţinute în mod ilegal,* în Revista de drept penal comercial, www.mateut-budusan.ro.
162. Mateuţ, Gheorghiţă, *O noutate pentru procedura penală română: invalidarea probelor obţinute în mod ilegal,* în Revista Dreptul nr. 7/2004.
163. Militaru, Ionuţ, *Interceptările şi înregistrările comunicaţiilor telefonice,* Bucureşti, 2006.
164. Miroiu, Adrian, opinie de specialitate, nepublicată, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.
165. Moleanu, Amalia-Cecilia, *Interceptarea telecomunicaţiilor în spaţiul juridic european,* în Revista de drept penal nr. 3/2009.
166. Olteanu, Gabriel Ion, ş.a., *Structurile infracţionale şi activităţile ilicite desfăţurate de către acestea,* Ed. AIT Laboratories 2008-colecţie de articole online.
167. Pivniceru, Mona-Maria, Moldovan, Carmen, *Respectarea dreptului la corespondenţă cu referire la interceptarea convorbirilor telefonice. Ingerinţa statelor. Garanţii – art. 8 par. 2 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului*, în vol. Analele Ştiinţifice ale Universităţii „Al.I.Cuza" Iaşi, Tomul LII, Ştiinţe Juridice, 2006.
168. Radu Florin Răzvan, *Cooperare în domeniul justiţiei şi al afacerilor interne în cadrul Uniunii europene*, în Dreptul nr. 6/2007.
169. Scripcaru, Gheorghe, Pirozynski, Tadeusz, *Utilizarea unor tehnologii noi în procesul judiciar,* în Revista de drept penal nr. 2/1996.
170. Paşca, Viorel, *Depenalizarea faptei şi înlocuirea răspunderii penale,* în Dreptul nr. 1/2012.
171. Paşca, Viorel, *Constituţionalitatea prevederilor Codului penal,* în Dreptul nr. 1/2004.
172. Paraschiv, Carmen Silvia, Damaschin, Mircea, *Înregistrările audio sau video şi fotografiile,* în Revista de drept penal nr. 3/2001.
173. Siserman, Sorina, *Proiectul Codului de procedură penală. Comentariu,* www.tribunalulcluj.ro
174. Slăvoiu, Radu, *Discuţii privind interceptările şi înregistrările audio sau video în faza actelor premergătoare,* în Dreptul nr. 5/2010.
175. Slăvoiu, Radu, Dumitrescu, Cătălin, *Observaţii cu privire la noua reglementare procesual penală în materia interceptării şi înregistrării convorbirilor sau comunicărilor,* în Dreptul nr. 2/2007.
176. Stanciu, Daniel, *Consideraţii teoretice şi practice privind interceptările şi înregistrările audio şi video în procesul penal român,* www.univnt.ro
177. Streteanu, Florin, *Dezincriminarea infracţiunilor de insultă şi calomnie. Neconstituţionalitate (C.C., Decizia nr. 62/2007),* în Caiete de Drept Penal nr. 1/2007.
178. Ştefan, Cristian Eduard, *Echipele comune de anchetă, instrument eficient de luptă împotriva criminalităţii organizate şi a terorismului,* în Dreptul nr. 2/2009.

179. Ţarălungă, Valerica, *Cadrul principal şi practic în care se realizează administrarea probatoriului în procesul penal,* în Dreptul nr. 9/2006.
180. Torres Chedraui, Ana Maria, *An analysis of the exclusion of evidence obtained in violation of human rights in light of the jurisprudence of the European Court of Human Rights*, în Tilburg Law Review, vol. 15, 2010-2011.
181. Torres Ventosa, Juan José, *Reglementarea legală a secretelor oficiale,* studiu distins cu premiul San Raimundo de Peñafort, 1998.
182. Ţuculeanu, Alexandru, *Efectuarea anumitor acte de cercetare penală de către organele poliţiei judiciare potrivit art. 10 din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcţia Naţională Anticorupţie,* în Dreptul nr. 9/2009.
183. Ţuculeanu, Alexandru, *Noi abordări referitoare la percheziţie şi înregistrările audio sau video,* în Dreptul nr. 12/2007.
184. Tudoran, Mihai Viorel, *Consecinţe ale nerespectării dispoziţiilor legale privind redarea, certificarea, arhivarea şi alte operaţiuni efectuate cu înregistrările audio-video,* www.juridice.ro.
185. Tudoran, Mihai Viorel, *Consideraţii referitoare la nerespectarea dispoziţiilor legale privind autorizarea interceptării şi înregistrării de sunete şi imagini,* în Dreptul nr. 12/2010.
186. Tulbure, Adrian Ştefan, *Interceptările şi înregistrările audio şi video în legea germană şi română,* în Revista de drept penal nr. 1/2006.
187. Udroiu, Mihail, *Unele consideraţii asupra reglementării sistemului procedural în proiectul noului Cod de procedură penală*, în Buletinul de informare legislativă nr. 1/2010.
188. United Nations Office on Drugs and Crime(U.N.O.D.C.), Current practices in electronic surveillance in the investigation of serious and organized crime, Vienna, 2009.
189. Uţa, Ioan Cristian, Consideraţii pe marginea competenţei organelor care efectuează interceptările şi înregistrările audio sau video, în Dreptul nr. 6/2008.
190. Vasiescu, Mihaela, *Asistenţa judiciară internaţională în materie penală,* în Revista de drept penal nr. 3/2010.
191. Vasile, Marius Nicu, *Modalităţile de realizare a cooperării judiciare internaţionale în materie penală,* în Revista de drept penal nr. 3/2010.
192. Stoian, Violeta, *Abordări teoretice şi practice referitoare la activitatea de comunicare socială,* Ed. AIT Laboratories S.R.L., 2011, articole publicate online pe www.itcode.ro.
193. Wong, Thomas, *Regulation of Interception of Communications in Selected Jurisdictions,* Research and Library Services Division, Legislative Council Secretariat, 2005.
194. Zaharia Cătălin, opinie de specialitate, nepublicată, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.

III. Jurisprudenţa Curţii Europene

195. C.E.D.O., *cauza A. contra Franţei,* Hotărârea din 5.03.1991, www.coe.int.
196. C.E.D.O., *cauza Allan contra Marii Britanii,* hotărârea din 05.11.2002, www. hudoc.echr.coe.int.
197. C.E.D.O., *cauza Brogan ş.a. contra Marii Britanii*, Hotărârea din 29 noiembrie 1989, www.jurisprudentacedo.com.
198. C.E.D.O., *cauza Bucur şi Toma c. României*, Hotărârea din 8 ianuarie 2013, http://www.juridice.ro/239064/cedo-neregularitati-in-activitatea-de-interceptare-a-telefoanelor-divulgare-publica-condamnarea-la-inchisoare-protectia-avertizorilor-respingere.
199. C.E.D.O., *Cauza Bulfinsky împotriva României (Cererea nr. 28.823/04)*, Hotărârea din 1 iunie 2010, http://www.legalis.ro/2011/01/13/cedo-cauza-bulfinsky-impotriva-romaniei/.
200. C.E.D.O., *cauza Burzo contra României,* hotărâre din 23 aprilie 2002, decizie de admisibilitate parţială, www.avocatnet.ro.
201. C.E.D.O., *cauza Buzescu împotriva Românie*i, Hotărârea nr. 8 din 24/05/2005, http://www.scj.ro/strasbourg%5Cbuzescu%20Romania%20RO.html.
202. C.E.D.O., *cauza Căşuneanu contra României*, cererea nr. 22018/10, hotărâre din 16.04.2013, http://www.hotararicedo.ro/index.php/news/2013/04/obligatia-statului-de-a-nu-supune-o-persoana-la-tratamente-inumane-degradante-expunerea-in-public-incatusata-conditii-detentie-dreptul-la-viata-privata-aparitia-presa-transcrieri-convorbiri-telefonice-interceptate-autorizat-casuneanu-c-romaniei.
203. C.E.D.O., *cauza Chahal contra Marii Britanii*, Hotărârea din 15 noiembrie 1996, www.hudoc.echr.coe.int.
204. C.E.D.O., *cauza Constantin şi Stoian împotriva României*, Hotărârea din 29.12.2009, www.juridice.ro.
205. C.E.D.O, *Copland contra Marea Britanie*, 3 aprilie 2007, în *Protecţia datelor personale, în Blog de jurisprudenţă,* http://www.asdcdo.org/articole/pdcp.pdf.
206. C.E.D.O., *cauza Craxi (nr. 2) împotriva Italiei*, Cererea nr. 25337/94, Hotărâre din 17 iulie 2003, www.ier.ro.
207. C.E.D.O., *cauza Craxi c. Italiei*, Hotărârea din 17 iulie 2003, jurisprudentacedo.com.
208. C.E.D.O., *cauza Draksas contra Lituaniei,* 31 iulie 2012, în *Protecţia datelor personale- Blog de jurisprudenţă,* http://www.asdcdo.org/articole/pdcp.pdf.
209. C.E.D.O, *cauza Dumitru Popescu c. României nr. 2*, Hotărârea din 26 aprilie 2007, Cererea nr. 71.525/01, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 830 din 5 decembrie 2007.
210. C.E.D.O., cauza *Edwards and Lewis contra Regatului Unit* (39647/98, 40461/98), Hotărârea din 27.10.2004, www.jurisprudenta cedo.com.

211. C.E.D.O., *cauza Groppera Radio Ag. şi alţii contra Elveţiei,* Hotărârea din 28 martie 1990, http://www.iidh.ed.cr/.
212. C.E.D.O., *cauza Hakkanen contra Finlandei*, Hotărârea din 23.09.1994, http://sim.law.uu.nl/
213. C.E.D.O., *cauza Halford c. Regatului Unit,* Hotărârea 25 iunie 1997,www.coe.int.
214. C.E.D.O., *cauza Hermann Amann c. Elveţiei, 2000*, Hotărârea din 16.02.2000, www.legenet.ro.
215. C.E.D.O., *cauza Hewitson contra Regatul Unit,* Hotărârea din 27.05.2003, www.hudoc.echr.coe.int.
216. C.E.D.O., *cauza Chaudey contra Regatului Unit,* Hotărârea din 12 iunie 2003.
217. C.E.D.O., *cauza Huvig contra Franţei,* Hotărârea din 24 aprilie 1990, www.coe.ro.
218. C.E.D.O., *cauza Iordachi şi alţii contra Moldovei,* Hotărârea din 10 februarie 2009, www.jurisprudentacedo.com.
219. C.E.D.O., *cauza Klass şi alţii contra Germaniei,* Hotărârea din 6.09.1978, www.coe.int.
220. C.E.D.O., *cauza Khan c. Regatului Unit*, Hotărârea din 12.05.2000, www.coe.int.
221. C.E.D.O. *cauza Kopp c. Elveţiei,* cererea nr. 23224/1994, Hotararea din 25.03.1998, www.coe.int.
222. C.E.D.O., *cauza Kruslin contra Franţei*, hotărârea din 4 aprilie 1990, www.coe.ro.
223. C.E.D.O., *cauza Lambert c. Franţei,* cererea nr. 23618/1994, Hotararea din 24 august 1998, www.coe.int.
224. C.E.D.O., *cauza Leander vs Suedia*, Hotărârea din 26 martie 1987, http://www.law.ed.ac.uk/.
225. C.E.D.O, *cauza Malone contra Regatului Unit,* Hotărârea din 2 August 1984,www.coe.int.
226. C.E.D.O., *cauza Mirilashvili contra Rusiei*, hotărârea din 11 decembrie 2008, www.echr.ketse.com.
227. C.E.D.O., *cauza MM c. Pays-Bas,* Hotărârea din 8.04.2003, www.coe.int.
228. C.E.D.O., *cauza Niemetz c. Germaniei,* Hotărârea din 16.02.1992, www.coe.int.
229. C.E.D.O., *cauza Othman(Abu Qatada) c. Marea Britanie,* hotărârea din 17 ianuarie 2012, http://asdcdo.org/blog/?p=852
230. C.E.D.O., *cauza Perry c. Roegatului Unit,* Hotărârea 17 iulie 2003,www.coe.int.
231. C.E.D.O., *cauza Pffeifer şi Plankl c. Austriei,* cererea nr. 227, Hotărârea din 25.02.1992. www.echr.ketse.com.
232. C.E.D.O, *cauza P.G. şi J.H. contra Marii Britanii*, 25.09.2001, în http://jurispru dentacedo.com/PG-si-JH-contra-Marea-Britanie-Supravegherea-persoanei-Conditiile-legii-interne.html.

233. C.E.D.O., *cauza Popa Blaga contra României*, 27 noiembrie 2012, în http://www.luju.ro/static/files/2012/noiembrie_2012/27/AFFAIRE_POP_BLAGA_c._ROUMANIE.pdf.
234. C.E.D.O., *cauza Prado Bugallo c. Spaniei,* Hotărârea din 8.02.2003, www.coe.int.
235. C.E.D.O., *cauza Prepeliță contra Moldovei,* hotărârea din 23.09.2008, www.justice.md.
236. C.E.D.O., *Răducu contra României*, 21 aprilie 2009, în http://jurisprudentacedo.com/Raducu-c.-Romaniei-Interceptare-convorbiri-telefonice-Viata-privata.html.
237. C.E.D.O., cauza *Ramanauskas c. Lituaniei* (74420/01), Hotărârea din 5.02.2008, www.coe.int.
238. Rotaru C.E.D.O. *cauza Rotaru c. Romania*, Hotararea din 29 martie 2000, publicată in Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 19 din 11.01. 2001.
239. C.E.D.O, *Shimovolos contra Rusia,* 21 iunie 2011, în *Protecţia datelor personale,* în Blog de jurisprudenţă, http://www.asdcdo.org/articole/pdcp.pdf.
240. C.E.D.O., *cauza Sunday Times c. Regatului Unit,* Hotărârea din 26 .11.1991, www.coe.int.
241. C.E.D.O., *cauza Taylor-Sabori c. Marea Britanie,* hotărârea 22 octombrie 2002, www.jurisprudentacedo.com.
242. C.E.D.O., cauza *Teixeira de Castro contra Portugaliei* (44/1997/828/1034), Hotărârea din 9.06.1998, www.jurisprudentacedo.com.
243. C.E.D.O., *cauza Telfner contra Austria*, 20 martie 2001, 33501/96, www.jurisprudentacedo.com.
244. C.E.D.O., *cauza Tinnely & sons ltd. şi McElduff s.a. c. U.K.*, Hotararea din 10 iulie 1998 www.hudoc.echr.coe.int.
245. C.E.D.O., *cauza Uzun c. Germaniei,* hotărârea din 2.09.2010, în, www.juridice.ro.
246. C.E.D.O., *cauza Valenzuela Contreras c. Spaniei*, Hotărârea din 30.07.1998, www.coe.int.
247. C.E.D.O., *cauza Van Vondel contra Olanda***,** 25 octombrie 2007, în *Protecţia datelor personale,* în Blog de jurisprudenţă, http://www.asdcdo.org/articole/pdcp.pdf.
248. C.E.D.O, *cauza Vetter contra Franţei,* 31 mai 2005, în http://smtp.jurisprudentacedo.com/Vetter-contra-Franta-Interceptare-telefoane-Legalitatea-masurii-Conditiile-legii.html.
249. C.E.D.O., *cauza X. c. Belgiei,* Hotararea din 13.05.1980, www.coe.int.
250. C.E.D.O., *cauza Zagaria c. Italiei*, cerere nr. 58295/00, Hotărârea din 27.11.2007, in „Buletinul C.E.D.O.", Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008.
251. Tribunalul Suprem, *decizia din 18 iunie 1992* preluată în motivarea CEDO în cauza Prado Bugallo contra Spaniei, hotărârea din 18.02.2003.
252. Decizia Curții Supreme Canadiene pronunțată în cauza *R v Araujo* [2000].

IV. Jurisprudenţă

253. Curtea de Apel Bacău – Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Încheierea nr. 32 din 27 aprilie 2010*.
254. Curtea de Apel Bacău, Secţia penală, *Decizia penală nr. 13 din 27 Ianuarie 2010*, www.jurisprudenta.org.
255. Curtea de Apel Bacău, Secţia penală, cauze minori şi familie, *Decizia penală nr.78, Şedinţa secretă şi nepublică de la 20 mai 2008*, www.legenet.ro.
256. Curtea de Apel Braşov, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, *Decizia penală nr. 775/R/ din 17 noiembrie 2009*, www.avocatura.com.
257. Curtea de Apel Braşov, *Sentinta penală 5/F/7.02.2005*, ramasă definitivă prin decizia penală 4177/07.07.2005 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, http://www.hotararicedo.ro/index.php/news/2011/07/Probatiunea%20in%20materia%20infractiunilor%20de%20coruptie.%20Provocarea.%20Martorul%20denuntator.
258. Curtea de Apel Bucureşti, *Încheierea nr. 386/R/16.09.2010*, www.juridice.ro;
259. Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a II-a penală şi pentru cauze cu minori şi familie, *Decizia nr. 53 A din 25.02.2010*, www.legenet.ro.
260. Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a II a penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia penală nr. 249/A din 24 noiembrie 2009*, www.legenet.ro.
261. Curtea de Apel Bucureşti, Secţia penală, *Decizia penală nr. 141/A/ 09 iunie 2009*, www.jurisprudenta.org.
262. Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I penală, *Decizia penală nr. 45 din 03 martie 2009*, www.jurisprudenta.org.
263. Curtea de Apel Bucureşti, secţia a II-a penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia civilă nr. 1 din 1 februarie 2009*, www.jurisprudenta.org.
264. Curtea de Apel Bucureşti, secţia a II-a penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia penală nr. 53/2007, nepublicată.*
265. Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I penală, *Încheierea nr. 59/2007*, C.P.J.P. 2007.
266. Curtea de Apel Cluj, Secţia penală şi de minori, *Decizia penală nr. 29/A/2009 din 31 martie 2009*, www.jurisprudenţa.org.
267. Curtea de apel Constanţa, secţia penală şi pentru cauze penale cu minori şi de familie, *Sentinţa penală nr. 27/P/15.04.2011*, rămasă definitivă prin decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pronunţată în data de 25.04.2012 în dosarul nr. 1628/36/2010.
268. Curtea de Apel Constanţa, *Decizie nr. 9/MP din 20/09/2010,* www.legenet.ro.
269. Curtea de Apel Constanţa, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 59/P/30.04.2009*, în Revista de drept penal comercial, www.mateut-budusan.com.
270. Curtea de Apel Constanţa, *Încheierea de şedinţă nr. 94 din 28 noiembrie 2008*, din dosarul penal nr. 1062/118/2008, nepublicată.

271. Curtea de Apel Galaţi, *Decizia penală nr.1471/R/28.09.2011*, www.legenet.ro.
272. Curtea de Apel Iaşi, *Încheiere din data de 2 februarie 2012*, pronunţată în dosarul nr. 8370/99/2007.
273. Curtea de Apel Iaşi, *Decizia penală nr. 31/2012*, pronunţată în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată.
274. Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *Încheiere din data de 28 noiembrie 2011*, Dosar nr. 236/45/2007.
275. Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *sentinţa penală nr. 184/2011 din data de 28 noiembrie 2011*, Dosar nr. 236/45/2007.
276. Curtea de Apel Iaşi, secţia penală şi pentru cauze cu minori, *deciziei penale nr. 152 din 22 septembrie 2011*, definitivă prin Decizia nr. 2155/20.06.2012 pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în dosarul nr. 7327/99/2008.
277. Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *Încheiere din 30 mai 2011*, dosar nr. 236/45/2007, nepublicată.
278. Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală, *Încheiere din 28 aprilie 2011*, în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată;
279. Curtea de Apel Iaşi, *Decizia penală nr. 136 din 7 septembrie 2010*, www.legenet.ro.
280. Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, *Decizia penală nr. 18 din 04.02.2010*;
281. Curtea de Apel Iaşi, secţia penală, *Decizia penală nr. 141 din 03 martie 2009*, www.jurisprudenta.org.
282. Curtea de Apel Oradea, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, *Decizia penală nr. 96/A/2008 din 21 octombrie 2008*, www.jurisprudenta.org.
283. Curtea de Apel Piteşti secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia penală nr. 7/ A din data de 20 ianuarie 2010*, rămasă definitivă prin Decizia nr. 1917/14.05.2010 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.
284. Curtea de Apel Ploieşti, secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, *Decizia nr. 114 din 15 septembrie 2008*, www.jurisprudenta.org.
285. Curtea de Apel Suceava, secţia penală, *Încheierea din 13.06.2005*.
286. Curtea Supremă de Justiţie, *Decizia nr. 2986/27 iunie 2000*, publicată în Pandectele Române nr. 2/2001.
287. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, secţia penală, *Încheiere din data de 30.05.2013*, pronunţată în dosarul nr. 236/45/2007, nepublicată.
288. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, *decizia penală nr. 2839/18 septembrie 2012*, pronunţată în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată.
289. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul de 5 judecători, *Decizia penală nr. 160/20.06.2012*, www.luju.ro.
290. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Încheiere din 16 februarie 2011*, în dosarul nr. 4489/1/2010, nepublicată;

291. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, *decizia nr. 1372/2011*, http://legeaz.net/spete-penal-iccj-2011/decizia-1372-2011.
292. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Încheiere din 29 septembrie 2010*, în dosarul nr. 3318/1/2008, nepublicată.
293. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, secţia penală, *decizia nr. 948 din 12.03.2010*, www.scj.ro.
294. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală, *Decizia nr. 275/27.01.2010*, www.diicot.ro.
295. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, *Încheiere din data de 7 august 2009*, www.luju.ro.
296. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, secţia penală, *Decizia nr. 2521 din 1 iulie 2009*, www.mateut-budusan.ro.
297. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, secţia penală, *Decizia penală nr. 1390 din 14 aprilie 2008*, www.scj.ro.
298. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, secţia penală, *Decizia nr. 10 din 07 ianuarie 2008*, www.scj.ro.
299. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, *Decizia penala 4286/18.09.2007*, http://www.hotararicedo.ro/index.php/news/2011/07/Probatiunea%20in%20materia%20infractiunilor%20de%20coruptie.%20Provocarea.%20Martorul%20denuntator.
300. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, secţia penală, *Decizia nr. 4481 din 12 iulie 2006*, www.juris.ro.
301. Parchetul de pe lângă Tribunalul Iaşi, dosar nr. 297/P/2003, *Ordonanţa din data de 28.06.2004*.
302. Tribunalul Bacău, *Sentinţa penală nr. 240 din 27 octombrie 2011,* pronunţată de în dosarul nr. 1570/40/2011, rămasă definitivă prin decizia Î.C.C.J nr. 1307/2012.
303. Tribunalul Braşov, secţia penală, *Sentinţa penală nr. 51/S/03.02.2010*, www.jurisprudenta.com.
304. Tribunalul Bucureşti, Secţia a II a penală, *Senţinţa penală nr. 414 din 14 aprilie 2009*, www.jurisprudenţa.org.
305. Tribunalul Bucureşti, Secţia a II-a penală, *Sentinţa penală nr. 4114/14.04.2009*, nepublicată.
306. Tribunalul Bucureşti, Secţia I penală, *Sentinţa nr. 373 din 29 martie 2006*, nepublicată.
307. Tribunalul Bucureşti, secţia I penală, *sentinţa nr. 799/14.06.2005*, citată de Iulia Ciolcă în *Probele în procesul penal. Practică judiciară.Ediţia a Iia,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2011.
308. Tribunalul Iaşi, secţia penală, *Încheiere din 13.06.2013,* pronunţată în dosarul nr. 7949/99/2009*, nepublicată.
309. Tribunalul Iaşi, Secţia penală, *Sentinţa penală nr. 627 din 27 octombrie 2008*, www.jurisprudenţa.org.

310. Tribunalul Iaşi, *Sentinţa penală nr .388 din 02 iunie 2009, nepublicată,* pronunţată în dosarul nr. 8370/99/2007, nepublicată.
311. Tribunalul Neamţ, secţia penală, *Sentinţa penală nr. 116/P/09.06.2010,* nepublicată.
312. Tribunalul Vaslui, secţia penală, *Sentinţa penală nr. 515/2009*; Curtea de Apel Braşov, secţia penală, *Decizia penală nr. 309/R/2004*, www.jurisprudenta.com.
313. Tribunalul Vrancea, Secţia penală, *Hotărârea din data de 7 aprilie 2011*, nepublicată.

V. Jurisprudenţa Curţii Constituţionale

314. Curtea Constituţională, *Decizia nr. 1529 din 25 noiembrie 2010,* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 6 alin. 1 şi 4, art. 70 alin. 2, art. 171 alin. 1 şi ale art. 224 alin. 1 şi 3 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 8 din 5 ianuarie 2011.
315. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 316 din 23.03.2010* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispozitiilor Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 134/2005 pentru modificarea şi completarea Ordonantei de urgenţă a Guvernului nr. 43/2002 privind Directia Naţională Anticorupţie, a dispoziţiilor art. 1 alin. (1) si (31), art. 4 alin. (1) şi art. 151 din Ordonanţă de urgenţă a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcţia Naţională Anticorupţie, precum şi a dispoziţiilor art. 91^1-91^6 din Codul de procedură penală, publicată în M.O. nr. 328 din 18.05.2010.
316. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 1556 din 17 noimbrie 2009,* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^1, art. 91^2 alin. 2 şi art. 91^5 din Codul de procedură penală, precum şi a dispoziţiilor art. 10 alin. (4) teza a doua din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcţia Naţională Anticorupţie, publicată în Monitorul Oficial nr. 887 din 18 decembrie 2009.
317. Curtea Constituţională, *Deciza nr. 1463 din 10.11.2009* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^1, art. 91^2 alin. 2 şi art. 91^5 din Codul de procedură penală, precum şi a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) din Legea nr. 508/2004 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea în cadrul Ministerului Public a Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, Publicată în M. O. nr. 841 din 7.12. 2009.
318. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 962 din 25 iunie 2009*, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^1 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 563 din 13 august 2009.

319. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 956 din 25.06.2009* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^1, art. 112, art. 113, art. 115, art. 116 şi art. 120 alin. 2 din Codul de procedură penală, publicată în M. O. nr. 577 din 19.08.2009.
320. Curtea Constituţională, *Decizia nr. 647 din 28 aprilie 2009,* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 6 alin. 1 şi 4, art. 70 alin. 2, art. 171 alin. 1 şi art. 224 alin. 1 şi 3 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 391 din 10 iunie 2009.
321. Curtea Constituţională, *Decizia nr. 54 din 14.01.2009* asupra sesizării de neconstituţionalitate a dispoziţiilor articolului unic pct. 1-23 din Legea privind aprobarea O.U.G. nr. 60/2006 pentru modificarea şi completarea C.pr.pen. şi pentru modificarea altor legi, publicată în M. O. nr. 42 din 23.01.2009.
322. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 1250 din 25.11.2008*, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 10, art. 11 alin. 1 lit. d), art. 12, art. 13, art. 14, art. 15 şi art. 16 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţă naţională a României, precum şi a dispoziţiilor art. 23 şi art. 24 din Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate, publicată în M.O. nr. 871 din 23 decembrie 2008.
323. Curtea Constituţională, *Decizia nr. 1120/2008 din 16.10.2008*, referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (2), art. 7 alin. (1), art. 25 alin. (1) şi art. 34 lit. j) din Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate, precum şi ale art. 3 şi art. 13 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, publicată în Monitorul Oficial nr. 798 din 27.11.2008.
324. Curtea Consituţională, *Decizie nr. 709 din 17/06/2008* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 913 alin. 3, art. 912 alin. 1, 4 şi 5, art. 144 şi art. 862 pct. 6 din Codul de procedură penală, Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 570 din 29.07.2008.
325. Curtea Constituţională, *Decizie 410 din 10 aprilie 2008* referitoare la respingerea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^1 şi 91^2 din Codul de procedură penală, publicată în M.O. nr. 338 din 1.05.2008.
326. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 466 din 17.05.2007* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. 3 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţă naţională a României, publicată în M.O. nr. 390 din 8.01.2007.
327. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 40 din 11.01.2007* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 11 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţă naţională a României, publicată în M.O. nr. 94 din 6 .02.2007.
328. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 825 din 16/11/2006* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^6 alin. 2 din Codul de procedură penală, publicată în M.O. nr. 39 din 18.01.2007.

329. Curtea Constituţională, *Decizia nr. 766 din 7 noiembrie 2006* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 10, art. 11 alin. 1 lit. d), art. 13 şi 15 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României şi art. 24 alin. (4) din Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 25 din 16 ianuarie 2007.
330. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 593 din 21/09/2006* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^6 alin. 2 din Codul de procedură penală, publicată în M.O. nr. 856 din 19.10.2006.
331. Curtea Constituţională, *Decizia nr. 171/2001* privind excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 63 alin. 2, art. 192 alin. 2, art. 346 alin. 2 şi art. 392 alin. 4 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 387 din 16.07.2001.
332. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 21 din 03.02.2000* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 91^1-91^5 din Codul de procedură penală, Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 159 din 17.04.2000.
333. Curtea Constituţională, *Decizie nr. 341 din 12.09.1997* referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 3 lit. e), art. 7, art. 7 lit. e), art. 10, art. 11, art. 12, art. 13 alin. 1-6, art. 13 alineatul ultim, art. 16 alin. 2, art. 19 şi ale art. 21 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţă naţională a României, publicată în M. O. nr. 38 din 29.01.1998.

VI. Legislaţie

334. *H.G. nr. 829/2007* pentru aprobarea tezelor prealabile ale proiectului Codului de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 556 din 14 august 2007.
335. *H.G. nr. 781/2002 privind protecţia informaţiilor secrete de serviciu*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 575 din 05.08.2002.
336. *H.G. nr. 585/2002 pentru aprobarea Standardelor naţionale de protecţie a informaţiilor clasificate în România*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 484 din 5.07.2002.
337. *Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale*, publicată în Monitorul Oficial nr. 515 din 14 august 2013.
338. Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluţionării proceselor, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 714 din 26 octombrie 2010.
339. *Legea nr. 298/2008 privind reţinerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului sau de reţelele publice de comunicaţii,* publicată în Monitorul Oficial, nr. 780 din 21/11/2008.

340. *Legea nr. 57/2008 pentru modificarea alin. 1 al art. 172 din Codul de procedură penală,* publicată în Monitorul Oficial nr. 228 din 25/03/2008.
341. *Legea nr. 356/2006* privind modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 677 din 7 august 2006.
342. *Legea privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 60/2006* pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi – Forma iniţială, trimisă spre promulgare, pe http://www.cdep.ro/proiecte.
343. *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1161 din 8 decembrie 2004.
344. *Legea nr. 508/2004*, privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea în cadrul Ministerului Public a Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1089 din 23 noiembrie 2004.
345. *Legea 302/2004*, privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală republicată 2011 Republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 377 din 31 mai 2011.
346. *Legea nr. 281/2003* privind modificarea şi completarea Codului de procedură penală şi a unor legi speciale, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 468 din 1 iulie 2003.
347. *Legea nr. 161/2003*, privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 279 din 21 aprilie 2003.
348. *Legea nr. 39/2003*, privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 50 din 29 ianuarie 2003.
349. *Legea nr. 565/2002*, pentru ratificarea Convenţiei Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate, a Protocolului privind prevenirea, reprimarea şi pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor şi copiilor, adiţional la Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate, precum şi a Protocolului împotriva traficului ilegal de migranţi pe calea terestră, a aerului şi pe mare, adiţional la Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate, adoptate la New York la 15 noiembrie 2000, publicată în Monitorul Oficial nr. 813 din 8 noiembrie 2002.
350. *Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate,* publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 248 din 12.04.2002 şi legislaţia secundară la aceasta, în special *H.G. nr. 585/2002*.
351. *Legea nr. 678/2001*, privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 783 din 11 decembrie 2001.

352. *Lege nr. 143/2000*, privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 362 din 03 august 2000.
353. *Legea nr. 78/2000* privind prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 219 din 18 mai 2000.
354. *Legea nr. 191/1998*, privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 402 din 22 octombrie 1998.
355. *Legea nr. 141/1996* pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 289 din 14 noiembrie 1996.
356. *Legea nr. 26/1994* privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 123 din 18 mai 1994.
357. *Legea nr. 14/1992*, privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 33 din 3 martie 1992.
358. *Legea nr. 51/1991* privind siguranţa naţională a României, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 163 din 7 august 1991.
359. *Noul Cod de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 135 din 1 iulie 2010*, publicată în Monitorul Oficial nr. 486 din 15/07/2010.
360. *O.U.G. nr. 30/2007 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Internelor şi Reformei Administrative*, publicată în Monitorul Oficial nr. 309 din 09/05/2007.
361. *O.U.G. nr. 43/2002*, consolidată, privind Direcţia Naţională Anticorupţie, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 244 din 11 aprilie 2002.
362. *O.U.G. nr. 141/2001* pentru sancţionarea unor acte de terorism şi a unor fapte de încălcare a ordinii publice, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 691 din 31 octombrie 2001.

VII. Legislaţie internaţională

363. Carta Africană a Drepturilor Omului şi ale Popoarelor, adoptată la Nairobi, la 27.06.1981, de cea de-a 18 Conferinţă a Şefilor de Stat şi de Guvern a Organizaţiei Unităţii Africane şi a intrat în vigoare la 21.10.1986.
364. Carta Arabă a Drepturilor Omului, adoptată e Consiliul Ligii Statelor Arabe la Tunis, la data de 22.05.2004 şi a intrat în vigoare la data de 15.03.2008.
365. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C326/393 din data de 26.10.2012.
366. *Code de Procedure penale française (Partie Législative)*, http://www.adminet.com/code.
367. *Codici di Procedura Penale italiano*, www.studiocelentano.it/codici/cpp.
368. Codul de procedură penală polonez.
369. Codul de procedură penală slovac.
370. Codul penal Canadian.
371. Codul Statelor Unite ale Americii.

372. *Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale*, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950, http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_RON.pdf.
373. Convenţia Americană a Drepturilor Omului, adoptată la San José, Costa Rica la 22.11.1969, la Conferinţaspecializată interamericană asupra drepturilor omului, organizată sub egida Organizaţiei Statelor Americane, în vigoare în 18.07.1978.
374. Convenţia Consiliului European privind înfiinţarea Europol.
375. *Convenţia Uniunii Europene privind asistenţa judiciară reciprocă în materie penală adoptată la 29 mai 2000*, adoptată prin actul Consiliului din 29 mai 2000 de instituire, în conformitate cu articolul 34 din Tratatul privind Uniunea Europeană, a Convenţiei privind asistenţa judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale U. E., http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_ /l33108_ro.htm.
376. Convenţia Europeană a Drepturilor Omului şi a libertăţilor fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950, amendată prin protocoalele nr. 3 din 6 mai 1963, nr. 5 din 20 ianuarie 1966 şi nr. 8 din 19 martie 1985 şi completată cu Protocolul nr. 2 din 6 mai 1963.
377. Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate (U.N.T.O.C.C.), http://www.unodc.org/unodc/treaties/CTOC/#Fulltext.
378. *Criminal Procedure Code of Germany*, www.iuscomp.org/gla/statutes.
379. *Criminal Procedure Code of the Republic of Serbia*, http://legislationline.org/documents.
380. Decizia-cadru a Consiliului U.E.(2005/212/JAI) din 24 februarie 2005 privind confiscarea bunurilor provenite din săvârşirea de infracţiuni, www.eur-lex.europe.eu.
381. Directiva Consiliului U.E.(2004/80/CE) din 29 aprilie 2004 privind despăgubirea victimelor infracţionalităţii, www.eur-lex.europe.eu.
382. Decizia-cadru a Consiliului U.E.(2003/577/JAI) din 22 iulie 2003 privind executarea în U.E. a ordinelor de indisponibilizare a bunurilor sau a probelor, www.eur-lex.europe.eu.
383. Decizia-cadru a Consiliului U.E.(2002/465/JAI) din 13 iunie 2002 privind echipele comune de anchetă, www.eur-lex.europe.eu.
384. Decizia-cadru a Consiliului U.E. (2002/584/JAI) din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare, www.eur-lex.europe.eu.
385. Decizia-cadru a Consiliului U.E. (2002/475/JAI) din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului, www.eur-lex.europe.eu.
386. Decizia-cadru a Consiliului U.E. (2002/629/JAI) din 19 iulie 2002 privind lupta împotriva traficului de fiinţe umane
387. Decizia Consiliului U.E. (2002/187/JAI) din 28 februarie 2002 privind înfiinţarea Eurojust, www.eur-lex.europe.eu.

388. Decizia-cadru a Consiliului U.E. (2001/500/JAI) din 26 iunie 2001 privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, indisponibilizarea, sechestrarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracţiunii, www.eur-lex.europe.eu.
389. Declaraţia Americană a Drepturilor şi Îndatoririlor Omului, primul instrument internaţional adoptat în domeniul drepturilor omului, iar după 6 luni a fost semnată Declaraţia Universală a Drepturilor Omului. Declaraţia a fost adoptată în aprilie 1948, cu prilejul celei de-a noua Conferinţe a Statelor Americane.
390. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului în Islam, adoptată la Cairo, în 5.08.1990, de către 45 de miniştri de Externe ai statelor Organizaţiei Conferinţei Islamice.
391. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, adoptată şi proclamată de Adunarea generală a O.N.U prin Rezoluţia 217 A (III) din 10 decembrie 1948. http://www.hotararicedo.ro/files/files/DECLARATIA%20.pdf.
392. Foreign Intelligence Surveillance Act
393. Interception of Communications Code of Practice
394. Legea australiană din 1979 privind interceptarea şi accesul la telecomunicaţii
395. Legea australiană din 2004 privind dispozitivele de supraveghere
396. Legea din 2002 privind prevenirea terorismului în India
397. Legea penală a Noii Zeelande
398. Legea privind dispozitivele de interceptare din statul New South Wales, Australia.
399. Legea privind Interceptarea comunicaţiilor electronice din Japonia
400. Ordonanţa Regiunilor Administrative Speciale ale Hong Kong-ului privind supravegherea şi interceptarea comunicaţiilor.
401. Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, adoptat şi deschis spre semnare de Adunarea generală a Naţiunilor Unite la 16 decembrie 1966.
402. Rezoluţia Consiliului U.E. din 20 decembrie 1996 privind colaboratorii în procesul penal în cadrul luptei contra criminalităţii organizate, www.eur-lex.europe.eu.
403. Rezoluţia Consiliului U.E. din 23 noiembrie 1995 privind protecţia martorilor în cadrul luptei împotriva criminalităţii organizate la nivel internaţional, www.eur-lex.europe.eu.
404. Rezoluţia Consiliului U.E. din 17 ianuarie 1995 privind interceptarea în mod legal a telecomunicaţiilor, www.eur-lex.europe.eu.
405. Regulation of Power Interception Act
406. Statutul poliţiei din Polonia.

VIII. Alte surse

407. *Cerere de reexaminare a Preşedintelui României* asupra Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.60/2006 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi, pe http://www.cdep.ro.
408. *Codul deontologic al avocaţilor din Uniunea Europeană,* http://www.avocatnet.ro/content/articles.
409. *Comunicarea Comisiei către Parlamentul European şi Consiliu privind procedurile de control ale activităţilor Europol de Către Parlanetul European, înpreună cu parlamentele naţionale,* în http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0776:FIN:RO: HTML.
410. Comunicat CSM despre publicitatea informaţiilor din dosarele penale din data de 02 mai 2011, www.juridice.ro.
411. Declaraţia Directorului executiv al Frontex la Final Ministerial Conference on Guidelines for the Colllection of Data on Trafficking in Human Beings, Viena, 24.02.2009, http://www.frontex.europa.eu/newsroom/news_releases/art56.html.
412. Dreptul Uniunii Europene cu privire la obţinerea probelor în materie penală de la un stat membru la altul, https://e-justice.europa.eu/content_evidence-92-ro.do.
413. Expunere de motive la propunerea legislativă privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Autorităţii Naţionale pentru Interceptarea Comunicaţiilor, www.cdep.ro.
414. *Expunere de motive Proiectul Legii privind Codul de procedură penală-forma transmisă Parlamentului,* http://www.just.ro/Sections/PrimaPagina_MeniuDreapta/noulcoddePr.
415. Fişa *Proiectului de Lege pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Autorităţii Naţionale pentru Interceptarea Comunicaţiilor*, http://webapp.senat.ro.
416. Impactul Tratatului de la Lisabona asupra funcţionării UE –elemente de interes pentru Ministerul Justiţiei, www.just.ro/.../0/Impactul%20Tratatului%20de%20la%20Lisabona.
417. Inspecţia Judiciară, răspuns din data de 10.11.2010 nr. 2061/IJ/1609/SIJ/2010.
418. Institutul Naţional de Expertiză Criminalistică, *Adresa nr. 849/09 din 28.12.2009*, în dosarul nr. 1418/103/2009 a Tribunalului Neamţ.
419. Institutul Naţional de Expertiză Criminlistică, *Decizia nr. 3/7.01.2011*.
420. L.I.E.C.I.S., Adresa nr. 191 din data de 03.06.2011, dosar nr. 8370/99/2007 al Curţii de Apel Iaşi.
421. L.I.E.C.I.S., *Adresa nr. 191/2011 din 31.10.2011,* în dosarul nr. 8370/99/2007 al Curţii de Apel Iaşi.

422. L.I.E.C.I.S., *Adresa nr. 191/2011 din 22.12.2011,* în dosarul nr. 8370/99/2007 al Curţii de Apel Iaşi.
423. Lucrările celei de-a 70-a Sesiuni Plenare a Comisiei de la Veneţia, 17 martie 2007, www.venice.coe.int.
424. *Manual pentru echipele comune de anchetă,* în https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/st15790-re01.ro11.pdf.
425. Ministerul Afacerilor Externe, *Principalele inovaţii ale Tratatului de la Lisabona.*
426. Observaţiile Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cu privire la modul în care va fi afectată desfăşurarea procesului penal prin modificările aduse Codului de procedură penală, http://www.mpublic.ro/Cpp/Observatii%202%20PICCJ%2014_10_2008.pd
427. Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Direcţia Naţională Anticorupţie, *Notă de concluzii privind fondul cauzei* în dosarul penal nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.
428. Parlamentul României, Camera Deputaţilor, Raport suplimentar asupra proiectului de Lege pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi, PLX-136/2006, Bucureşti, 23.05.2006.
429. Procurorul General al Statelor Unite, Eric H. Holder Jr., Ordin clasificat TOP SECRET de aprobare a procedurii NSA/CSSM 1-52, verificat de judecătorul John D. Bates al Curţii Statelor Unite pentru Interceptare şi Supraveghere, publicat de The Washington Post în data de 20.06.2013.
430. *Proiectul de Lege pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Autorităţii Naţionale pentru Interceptarea Comunicaţiilor,* forma adoptată de Camera Deputaţilor, http://www.cdep.ro.
431. Propunerea de decizie a Consiliului de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr.168/2007 în ceea ce priveşte adoptarea unui cadru multianual pentru Agenţia pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene pentru perioada 2007-2012, accesibilă pe site-ul www.europa.eu.
432. Punctul de vedere al Ministerului Public asupra modificărilor aduse Codului de procedură penală şi Codului penal de legea privind aprobarea Ordonanţei de Urgenţă a Guvernului nr. 60/2006 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală precum şi pentru modificarea altor legi, www.mpublic.ro.
433. Raport expertiză criminalistică nr. 194/18.11.2011, întocmit de Laboratorul Interjudeţean de Expertiză Criminalistice Iaşi, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curţii de Apel Iaşi.
434. Serviciul Român de Informaţii-comunicat de presă, http://www.sri.ro/precizare-privind-interceptarea-comunicatiilor-telefonice.html.
435. Stancu, Adina, Savaliuc, Răzvan, *România condamnată la Cedo pentru interceptarea ilegală a judecătoarei Elena Pop Blaga – Judecătorii europeni au*

constatat că ascultarea telefoanelor de SRI, în baza unor mandate ale Înaltei Curţi, a încălcat dreptul la viaţă privată şi de familie a judecătoarei, care a fost trimisă în judecată pentru mită în 2002 de PNA Oradea. Judecătoarea Blaga a fost achitată defintiv şi reabilitată, în http://www.luju.ro/international/cedo/romania-condamnata-la-cedo-pentru-interceptarea-ilegala-a-judecatoarei-elena-pop-blaga-judecatorii-europeni-au-constatat-ca-ascultarea-telefoanelor-de-sri-in-baza-unor-mandate-ale-inaltei-curti-a-incalcat-dreptul-la-viata-privata-si-de-familie-a-judecatoarei.

436. Transparency International Romania, *Raportul naţional asupra corupţiei 2007*, Aprilie 2006 – Aprilie 2007.

IX. Surse web

437. http://www.inec.ro/expertize.php.
438. http://www.unodc.org/unodc/treaties/CTOC/#Fulltext.
439. www.ioce.org/core.
440. www.ojp.usdoj.gov/nij.
441. www.jdfsl.org/subscriptions/abstracts/JDFSL-V6N1-column-Cohen.pdf.
442. www.europa.eu.
443. http://www.just.ro/Sectiuni/Cooperarejudiciar%C4%83interna%C5%A3ional%C4%83/Cooperarejudiciar%C4%83interna%C5%A3ional%C4%83_penala/Introducere_penal/tabid/607/Default.aspx.
444. http://www.legco.gov.hk/yr04-05/english/sec/library/0405rp02e.pdf.
445. http://legislatione.org/documents.
446. www.cdep.ro.
447. www.coe.int.
448. www.diicot.ro
449. www.legenet.ro
450. www.univnt.ro

ISBN: 978-606-37-0230-3